Quadragesimale Roberti de peccatis.

In nomīe dn̄i Jesu christi. Incipit quadragesimale d̄ peccatis ɓm fratrem Robertum Caracholū de Licio ordinis minorū epm̄ liciensem. Et p̄mo dn̄ica septuagesime de numero dānatoꝝ propter eoꝝ peccata

Sermo primus.

Multi enim sūt vocati: pauci ꝟo electi. scribunt hec verba Mattheí. xx. c. ꝛ ī euāgelio pn̄t, dn̄ice. Ostēdit nobis apertissime grauitatē peccati multitudo maxima dānatoꝝ. Nā demonib⁹ omissis qui ob superbiā suā e celo eiecti ad tartarā tādē detrudent eternis supplicijs cruciandi: tot ac tanti ex hoībus peribūt vt vix mēs pusilloꝝ id credere velit. Arbitrant siqdē plerīq; tantā esse tanq; immēsam pietatē sūmi dei ꝙ neminē perire sinet. ſ; oēs ad celeste regnū deducet. Hos tn̄ a sua falsa opinione retrahere debēt infallibilia verba saluatoris nostri iesu xp̄i. qui ꝛ si in plerisq; euāgelioꝝ locis dure cōminet obstinatis ꝛ incorrigibilib⁹ pctōrib⁹. asseratq; firmissime reprobos eternaliter puniēdos tn̄ in lectione euangelica hodierna id plenissime reserauit. Refert quippe paucos futuros electos. Heu q; formidabilis ista sentētia ore xp̄i filij dei p̄conizata. Neq; enim alia causa dari pōt cur iusticia dei in improbos ita deseuiet: nisi ignominia peccatoꝝ suoꝝ. q̄ nec ꝑ penitentiam volunt delere. Qua de re cū de pctōꝝ detestatione in h̄ opere tracturi sim⁹: de dānatoꝝ numero aliqua p̄mittemus. vt sic vnusquisq; percipere valeat peccati nocumentū dānum irreparabileq; iacturā. Proponem⁹ autē in h̄ ɓmōe tria mysteria d̄clarāda

Primū dicitur veritatis

Secundū contrarietatis.

Tertium claritatis.

Quod multoplures ex hominib⁹ erūt dānādi q; saluādi propter illoꝝ peccata. ꝛ q̄liter numerus electorum erit grādis absolute. sed exigu⁹ et paruus respectiue.

Capitulum primum

Primū mysteriū d̄clarandū de numero dānatoꝝ dicit veritatis In quo vere asserimus ꝙ ex hominibus mltoplures dānabūtur q; saluabūtur. Hoc retulit ipse deus pro hominib⁹ incarnatus. Matthei. vij. ca Intrate inquit per angustiam

portā. qꝫ lata porta ⁊ spacio/
sa via q̄ ducit ad ꝑditionem
⁊ multi sunt qui intrāt ꝑ eam
Et in euangelio hodierno.
Et iterꝝ Mathei. xxij. c. in
geminauit tandē sententiam
scꝫ qꝫ pauci sunt electi. Sed
mirant̄ quidā de his que dici
mus propterea qꝫ mystice ⁊ ī
figura multitudo saluandorꝝ
abrahe patriarche ꝓmissa fu
it ⁊ preostensa. Vñ Geñ. xiij.
c. scribit̄. Quod dixit dñs ad
abraham postꝙ̄ diuisus est
loth ab eo. Leua oculos tu/
os ⁊ vide a loco in quo nunc
es ad aquilonē ⁊ ad meridieꝫ
ad orientē ⁊ ad occidentem.
Oēm terrā quā ꝯspicꝫ dabo
tibi ⁊ semini tuo vsqꝫ in sem/
piternū. faciāqꝫ semē tuum si
cut puluerē terre. si q̄s potest
hoīm numerare puluerem. se
men quoqꝫ tuū numerare po
terit. Et Geñ. xv. c. Dixit de
us ad abraham. Suspice ce
lū ⁊ numera stellas si potes.
sic erit semen tuū. Et Geñ.
xxij. c. Vocauit angelus do/
mī abraham de celo dicens.
Per memetipsum iuraui di/
cit dñs. Qꝫ fecisti rē hāc et ñ
ꝑpꝑcisti filio tuo vnigenito ꝓ
pter me. Bñdicā tibi ⁊ mlti/
plicabo semē tuū sicut stellas
celi. ⁊ velut arenā que ē ī litto
re maris. In quibꝫ promissio

nibꝫ dicebat̄ abrahe multipli
catio saluādorꝝ fienda ꝑ xpm
de eius genere descensurꝝ. vñ
Apostolꝰ ad gallathas. viij.
c. ait. Abrahe dicte sunt pro/
missiones ⁊ semini eius. Non
dicit ⁊ seminibꝫ quasi in mul
tis sed quasi in vno ⁊ semini
tuo q̄ est xp̄s. Erit ergo nu
merus electorꝝ grādis scōm p̄
dicta. Johānes insuꝑ apo/
calip. vij. c. id confirmat. Nā
postq̄ descripsit numerꝝ sig/
torꝝ scōm spirituale significa
tū duodecim tribuū addidit
Post hec vidi turbā magnā
quā dinumerare nemo pote/
rat ex oībꝫ gentibꝫ tribubꝫ ⁊ lī
guis. quare videt̄ esse quedaꝫ
repugnantia inter verba chri
sti et Johānis. cū xp̄s asserat
paucos fore saluādos. ⁊ Jo/
hānes referat se vidisse turbā
īnumerabilē. Qui autē re
cte intelligit nullā inter xp̄ꝫ et
Johanneꝫ ac ecciam veteris
testamēti figurā inuenit ꝯtra
dictionē. Nā electorꝝ numerꝰ
in se consideratus ⁊ absolute
copiosissimus erit: in cōpara
tione vero ad ipsos dānatos
⁊ respectiue satis exiguꝰ. Hoc
aūt satis cōstare potest q̄ plu
res hoīes erūt dānati q̄ sal/
uati triplici ratione.
Primo rōne infidelitatis.
Scđo rōne viciositatis

Tertio rõne vanitatis.

Primo rõne infidelitatis. Nullus quidẽ infidelis ĩ sua infidelitate decedens põt ad vitã puenire btãm, neqꝫ vera ẽ imo falsa ⁊ reprobatissima illoꝝ opinio q̃ dicũt vnũquẽqꝫ in sua secta ⁊ erronea religione saluari. Inq̃t enĩ apostolus ad hebreos. xi. c. Sine fide impossibile ẽ placere deo

Et idem ad ephesios. v. c. Unus deus vna fides. Et i. c. i. de summa trini. ⁊ fide catho. dicit Una ẽ fideliũ vniuersalis eccia extra quã null⁹ omino saluat. Idẽ ꝯfirmat in glo. in. c. i. extra de heretic; Et. xxiiij. di. c. Om̃ eps. Et xxiij. q. i. c. apte: ⁊ in. c. Or ex sola. xxiiij. q. i. vbi habet. Os in figurã qꝫ nullus extra ecclesiam saluat. oẽs q̃ repti sũt extra archã noe perierũt ĩ diluuio.

Sed ipse iesus veritas et vita Marci vlti. ca. dixit. Qui crediderit ⁊ baptisat⁹ fuerit. salu⁹ erit. Qui ꝟo nõ crediderit ꝯdẽnabit. Quis enumeret ĩfideliũ tot varietates tãtãqꝫ multitudinẽ idolatraꝝ videlicet colentiũ ethera. colentiũ elemẽta. colentiũ hoies. colẽtiũ statuas. colentiũ bestias ⁊ serpẽtes Iudeoꝝ xp̃m eis ꝑmissum ⁊ ad eos venientẽ ꝑsequentiũ vsqꝫ in diẽ hodiernũ. Saracenoꝝ ⁊ aliarũ gentiũ ac populoꝝ sequẽtiũ spurcitiã Mahometi hereticoꝝ q̃ ꝯtra fidẽ tot pniciosos excogitarũt errores, hi oms quotquot fuerũt a principio mundi vsqꝫ nũc ⁊ quot sequenter ꝯdẽnabũtur a iusto deo vt in eternũ hitent ĩ iferno Scdo cõstare põt qꝫ plures homies dãnabunt qꝫ saluab ũt rõe viciositatꝫ. xp̃iani vtiqꝫ oẽs vicijs atqꝫ pctis dediti in pctõ mortali suã vitã finiẽtes quorũ grãdis ẽ numerus saluari minime poterũt Hoc christ⁹ expressit dũ dixit Math. xiij c. Simile ẽ regnũ celoꝝ sagene misse in mare ⁊ ex omni genere pisciũ ꝯgregãti. Quam cũ impleta esset educẽtes ⁊ secus littus sedẽtes elegerũt bonos in vasa sua, malos autẽ foras miserũt. Sic erit in cõsummatione seculi. exibũt angeli ⁊ separabũt malos ð medio iustoꝝ. ⁊ mittẽt eos in caminũ ignis. Hinc hiero. in epistola ad filiã mauricij de ꝯmẽdatione virginitatis inquit. Nemo te circũueniat; nemo sermone seducat. non nisi scõs ⁊ simplices celestis aula suscipiet. Nullũ apud deũ habet malicia locũ ab omi dolo ⁊ nequicia mundũ esse necesse ẽ qui cupit regnare cum

xp̄o Et aug. li. de fide ad pe
trū ait. firmissime tene ⁊ nulla
tenus dubites. nō oēs qui in
tra ecciam catholicā baptizā
tur accepturos esse vitā eter/
nā sʒ eos q̄ pcepto baptisma/
te recte viuūt. Regnū enī ce
loꝝ sicut heretici iudei infide
les ⁊ scismatici nō habebunt
ita ⁊ catholici criminosi possi
dere nō poterūt. Nec ē mirā
dū q xpiani mali dānabūtur
qm̄ vt dicit ambro. xxij. q. v.
c. cauete fratres. Cauete frēs
mendaciū. q2 oēs qui amant
mendaciū: filij sunt diaboli.
Nō solū aūt in verbis sed si/
mulatis opib9 mendaciū ɔsi
stit. Mendaciū nāqʒ ē xpia/
nū se dicere. ⁊ opa xpi non fa
cere. Dicite mihi o christia/
ni. Quid sonat hoc dignum
nomē. quid ve significat. Au
dite obsecro ⁊ intelligite cap.
Cū venisset. extra. de sacra vn
ctione vbi sic habet. A chri/
sto xpiani dicunt. tanqʒ vncti
deriuētur ab vncto. vt omēs
currāt in odorē vnguētoꝝ illi
us cuius nomē oleū ē effusū.

Ad idem ait aug9. li. iiij. de
doctrina xpiana. Ex sacra/
mēto vnctōis xpianoꝝ oium
vocabulū descēdit et nomen
Qd nomē ille frustra sortitur
q̄ xpm minime imitat. Sed
vn̄ nomē istud aut qn̄ sūpsit
iniciū. Cur cōi nobilitat9 spi
ritualis vocabulo xpiani no/
minamur. Et ad hoc ita rn̄/
det Eusebius li. ij. histo. ec/
clesiastice. Cū passim p genti
liū populos diuina effunderet
dignatio primū. Cornelius
apud cesareā palestine vrbē
maximā cū omni domo sua
ad fidē xpi Petro ministran
te pducit. Jam inde q̄plurī
mi ⁊ alij ex gētib9 apud antio
chiā ad fidē venerunt eorum
p̄dicatione ptracti. Per q̄s ⁊
antiochie florētissima congre
gatur ecclesia. in qua etiā erāt
pphetici ordinis viri q̄pluri/
mi cū q̄b9 ⁊ barnabas ⁊ pau
lus. Quib9 omnibus pariter
in gratia dei ⁊ vnanimitate ɔ
gētibus. Ibi primum discipli
veluti pbēni fōte sumpto vo
cabulo appellati sunt xpiani.

Idem ponitur in actib9 aplo
rū. c. xi. Si igit xpiani nuncu
pari gloriamur. cur nō erube
scimus omni dei timore post
posito in tot facinora ruere.
Cur nō ɔcordāt facta cū no
mine. debet enim nomen esse
ɔsequēs rei. vt scribit. xxi. di.
c. Cleros. ⁊ de pbendis ⁊ di
gnitatib9. c. Cū serui. Et in
stituta de dona. §. est. Heu
heu impletū ɔspicim9 dictū
pauli ad tytū. ij. c. Cōfitētur
sez xpiani se nosce deū factis

autē negāt. Audite auribus cordis vocem dñi nostri iesu xpi dicētis Matthei. vij. ca. Nō ois q̄ mihi dicit dñe dñe intrabit in regnū celoꝝ. Sed q̄ fecerit voluntatē pris mei q̄ in celis ē ipse intrabit in regnū celoꝝ. Quis ē hic ⁊ laudabimus eū. qm̄ vt vidimus paucissimi reperiunt̄ in quolibet statu in quolibet gradu ī quouis exercitio in q̄libet etate vel sexu q̄ recte viuāt. q̄ virtutes amplectātur detestētur ꝗ vicia. Rara inq̄t Hiero. aduersus vigilantiū virtꝰ est nec a pluribꝫ appetit̄. Et ouidius li. ij. de ponto. Nec facile multis inuentes milibꝫ vnū virtutē precij q̄ putet esse sui Quotquot igit̄ absq̄ penitētia post ꝯmissa pctā moriunt̄ dānatoꝝ consortio deputari certissimū est. Tertio ꝯstare pōt. ꝙ plures homines dānabūtur ꝙ̄ saluabunt̄ ratōne vanitatis. Sunt int̄ xpianos ꝙ̄plurimi q̄ vitā pudicā ꝫ rectā sanctāꝗ pretendētes deficiūt a debito fine. s. ipso deo ad quē sunt oīa opera bōa dirigēda. Hi sunt q̄ vēto vane glorie tumefacti omia opera sua faciūt vt videātur ab hoibus. de quibꝫ iam diximꝰ in sermone de vana gloria ī quadragesimali de penitētia.

Quod dānatio reproboꝝ nō repugnat bonitati nec caritati neq̄ volūtati summi dei sicut quidā falsi conati sunt ꝑsuadere. Capitulum scdm.

Ecundū mysteriū declarandū de numero dānatoꝝ dicit̄ contrarietatis. Sunt enim nōnulli q̄ ꝯtrariū veritatis iam dicte improbe tenēt asserūtꝗ cum origine ꝙ nō solū nō damnabūtur multi īmo ꝙ nullꝰ erit ꝑpetuo dānādus. Et ad h̄ īducunt tres rationes.

Prima dicit̄ bonitatis.
Secūda charitatis.
Tertia voluntatis.

Prima ratio istoꝝ dicitur bonitatis. Arguunt q̄ppe sic Nihil ē aut tenendū vel asserēdū qd̄ repugnet diuine bonitati ex eo qd̄ deꝰ bonꝰ ē. Et vt ait dyonisius in libro de diuinis nomibꝫ. A summo bono nō egredit̄ nisi bonum. Et Hiero. ad pauli. Bonus est deus ⁊ oīa quecūꝗ facit bona sint necesse est. sed dānatio tot milia miliū hominū repugnat diue bonitati: qm̄ pena dānatiōis mala est ⁊ pessima. ergo deus nullū dānabit. sed oībꝫ tribuet eternam salutem. Hoc est qd̄ scribit lactātiꝰ li. de ira dei in ꝑncipio. Animaduerti inquit sepe donate

de p̄destinatione

di existimare plurimos quod nōnulli philosophoꝝ putaue rūt nō irasci deū quia benefi/ca sit tm̄modo natura diuina nec nocere cuiq̄ꝫ p̄stantissime atq̄ꝫ optime cōgruat potesta ti. Insuper arguūt predicti Quia iniquū videt᷑ vt ineq̄/lia equalibus dentur. oēs au tem homies equales sūt ꝛ ꝭm naturā ꝛ ꝭm peccatū origina le. igitur bonitas dei non de/buit alios p̄destinare ꝛ alios reprobare. Ad hec respon/det Tho. i. pte. q. xxiij. arti. v. in rn̄sione. Ad tertiū. ꝙ ex ipa bonitate dina rō sumi pōt p̄/destinatiōis aliquoꝝ ꝛ repro/bationis alioꝝ. Sic eni deus dicitur oīa ꝓpter suā bonitatē fecisse vt in rebus diuina bo/nitas rep̄sentet᷑. Necesse est au tem ꝙ diuina bonitas que in se est vna ꝛ simplex multifor/miter rep̄sentetur in rebus ꝓ/pter hoc ꝙ res creata ad sim/plicitatē diuinā attingere nō potest. Et inde est ꝙ ad com pletionē vniuersi requirit᷑ di/uersitas reꝝ. quaꝝ quedā al/tum. quedam infimū locū te/nent in vniuerso. Et vt multi formitas graduū conseruetur i rebꝫ deus ꝑmittit aliq̄ mala fieri ne multa bona ipediant᷑. Si ergo consideremus totuꝫ hominū genus sicut totā rerū vniuersitatem. Voluit ergo deus in hominibꝫ quantū ad aliquos quos p̄destinat suaꝫ bonitatē rep̄sentare ꝑ moduꝫ misericordie parcēdo. Et q̄ꝫ/tum ad aliquos quos repro/bat per modū iusticie punien do. damnare itaq̄ꝫ reprobos facit ad bonitatē dei que dā/natio cum sit malū pene ē ma lum ꝭm quid ꝛ bonū simpli/citer. vt idem Tho. ait. iij. q. lxxix. ꝛ. xxij. q. xix. Deus eni iu ste damnat ꝛ punit reprobos qui sua volūtate delinquunt. q̄a vt dicit Aug. xxiij. q. iiij. c. Nabuchodonosor Vasis ire nunq̄ꝫ deus redderet interitū si non spontaneū inueniret᷑ hō habere peccatū. Et si dice/retur. cur deus voluntatē illā homini dedit quaꝫ p̄uidebat deficere. Rn̄det Aug⁹ li. xi. de ciui. dei. c. xvij. dicens. Deus sicut naturaꝝ bonaꝝ optim⁹ creator est: ita malaꝝ volūta/tū iustissimus ordinator vt cū male ille vtunt᷑ naturis bonis ipse etiā bene vtat᷑ volūtatibꝫ malis. Et rursus si alius i/terrogaret. Quare deus qui/busdā copiosiora dona gra/tie ꝯcessit q̄ꝫ alijs. Respondet Aug⁹ sup Jo. dicēs. Si que/ris. quare hūc trahat. illū nō trahat noli dijudicare si non vis errare. hec ille. Nec pro

pterea iniuste agit deus. q̃a in his que ex gratia danť pōt ali quis ꝑ libito suo dare cui vult plus vel minus dūmodo nulli subtrahat debitū. Et hoc est ꝙ dixit paterfamilias Mathei. xx. c. Tolle qđ tuū est ꝛ vade: an non licet mihi qđ volo facere. Propterea inq̃t Aug⁹ ꝯtra pelagiū. Inscrutabilia ꝛ incōprehensibilia nolo vt iterroges: q̃a qđ lego credo ꝛ veneror. Nō aūt discutio Quis est aūt homo qui respondeat deo. Nunq̇d dicit figmentum ei q̇ se finxit. Quare me sic fecisti. habet enī potestatē figulus luti ex eadē massa aliud q̇dem vas facere in honorē: aliud in contumeliā. Et Grego. xxix. li. moraliū. ca. xij. ait. Multos videmus quottidie q̇ iusticie luce resplendent ꝛ tñ ad finē suū nequitie obscuritate tenebranť. Et multos cernimus peccatoꝝ tenebris obuolutos. Et tñ iuxta vite sue terminū repēte reddi iusticie sue liberos. Multos enim nouimus semel inuentā viā iusticie illibate vsq̃ ad obitum tenuisse. ꝛ plerosq̃ ꝯspexim⁹ vsq̃ ad obitū cepta semel crimina sine cessatione cumulasse. Quis ergo inter ista occultorum iudicioꝝ nubila mentis sue radiū mittat vt aliq̇ consideratione discernat. vel q̇s ꝑduret in malo. vel q̇s perseueret in bono: vel q̇s ab infimis conuertať ad sūma. vel q̇s reuertať a sūmis ad īfima latēt: hec sensus hominū nec quicq̃ de cuiuslibet fine cognosciť q̃a diuinoꝝ iudicioꝝ abyssus humane mentis oculo nullaten⁹ penetrať. Videm⁹ nāq̃ ꝙ dei aduersa gentilitas iusticie luce ꝑfusa est. Et iudea diu dū dilecta ꝑfidie est nocte cecata. Scimus etiā ꝙ latro de patibulo transijt ad regnum. Juda de apostolatus gloria est lapsus in tartaꝝ. Et infra video paulū ex illa ꝑsecutiōis seuitia ad gratiā apostolatus vocatū. Et tñ sic iter iudicia occulta formidat vt reprobari se etiā postq̃ vocatus est timeat. Ait enī. Castigo corp⁹ meū ꝛ seruituti subijcio: ne forte alijs p̄dicans ip̄e reprobus efficiar. Scđa rō istoꝝ q̇ tenēt ꝙ null⁹ erit ꝑpetuo dānā d⁹ dr̄ caritat᷑ Aiūt ei ꝙ de⁹ ex charitate misit in mūdū filiū suū vnigenitū. non vt iudicet mundū: sed vt salueť mūdus ꝑ ipsum. vt dr̄ Jo. iij. ca. Fuit aūt filij dei meritū infinitū ꝑpter ꝑsonalem vnionē. de quo sic ait Bonauen. in. iij. di. xiij q. ij. in r̄nsione ad tertiū. Meritū xp̄i est infinitū. Infinitas

aũt illa consurgit ex vnione il
lius aĩe ad ꝑsonã diuinaꝫ: ob
quã vnionẽ nõ tm̃ homo sed
etiã deus mori dr. In corpo/
re ꝓo questiõis ita dicit. Pro
pter hoc ꝙ ille hõ erat dei filiꝰ
meritũ illius pensat̃ ꝯm digni
tatẽ illiꝰ ꝑsone a q̄ua exit opꝰ
⁊ ꝓpterea meritũ passionis sue
in infinitũ excedit merita pas/
sionũ nostraꝝ. Et ob hoc qꝺ
deus erat: mors eius pensata
fuit tm̃ quãtus erat ille q̃ mo/
riebat̃. ⁊ ideo quantũ ad suffi
cientiã si infinita milia hoĩuꝫ
essent reatu originalis astricta
potuissent per illius passionis
effectũ esse liberata. Et iõ leo
papa in sermone de natiuita/
te inq̄t. Dñs noster iesus xp̄s
mortis peccatiq́ꝫ destructor si
cut nullũ a reatu liberꝝ reperit
ita liberãdis omnibus venit.
Ergo oẽs hoĩes merito chri/
sti saluandi erũt. Respõdet
Bonauen. dis. xix. tertij. Qꝺ
merito xp̄i liberemur ab om/
ni culpa. ⁊ pena eterna suffici
enter sed nõ efficienter. q̄a de/
creuit pijssimus deus in quo/
libet statu hominẽ saluare ip
so volente. Quare dic̃ Au
gustinus in li. de libero arbi.
Qui fecit te sine te non salua/
bit te sine te. Et si argueretur
ꝙ idem Augꝰ ait virtutẽ deꝰ
in nobis sine nobis opat̃. igit̃
deus opat̃ nostrã salutẽ abs/
ꝗ nostro ꝯsensu. Rñdet alex.
in. iij. sũme. ꝙ Augꝰ nõ ꝯtra/
dicit sibijpsi. q̄m deus nõ sal/
uat te sine te ꝯsentiente q̃ fecit
te sine te efficiẽte. Et sic deus
opatur virtutẽ in nobis ꝯsen
tientibꝫ sine nobis efficientibꝫ
Sicut igit̃ lumen solis suffici
enter quantũ in se est diffũdit
⁊ cõmunicat omnibꝫ. si tm̃ ali
q̃ in domo se reclud ãt ⁊ fene/
stras vel ostia claudãt illis se
subtrahit. Ita ⁊ meritum xp̄i
cõmunicabile est oĩbꝫ: sed nõ
oĩbus cõmunicat̃. q̄a nolunt
apire portas cordiũ suoꝝ qui
merito diuina vltione feriẽdi
erũt. Tertia rõ eoꝝ q̃ tenẽt
ꝙ nullus erit ꝑpetuo dãnan/
dus. sed ꝙ oẽs hoĩes erũt sal/
ui: dr volũtatis. Dãnatio in/
q̄unt reproboꝝ est ꝯtra dei vo
luntatẽ. ergo nullus dãnabit̃
ꝓbat̃ ꝯñs ꝑ illud qꝺ scribitur
in ps̄. ⁊ de cõse. dis. ij. c. Oia.
Oia q̄cunq́ꝫ voluit dñs fecit
in celo ⁊ in terra in mari ⁊ in
oĩbus abyssis. Añs aũt ma/
nifestũ ẽ. q̄a ezechielis xviij. c.
dixit deꝰ. Nolo mortẽ pecca/
toris. Et iteꝝ ibi. Nõ volũta
tis mee est mors impij. ⁊ pau
lus. i. ad timotheuꝫ. ij. ca. ait.
Uult deus oẽs hoĩes saluos
fieri. Et petrus pma sua cano
nica sua. ij. c. Deꝰ patient̃ agit

ꝓpter nos nolens aliquē ꝑire.
Sed his rn̄det Damas. Qđ
deꝰ vult oēs hoīes saluos eē
volūtate absoluta ꝛ antecedē
te: nō aūt volūtate ꝯn̄te ꝛ cō/
ditiōata sicut plene posuimꝰ
in quadragesimali nostro de
pnia in sermone de amore dei
ad aīam rōnalem. Qđ vtiqꝫ
nil aliud est nisi q̄a deꝰ dispo
suit ita oēs. ꝙ si volūt: saluari
pn̄t. ꝛ q̄a nō oēs saluari volūt
ideo nō oēs deus saluabit.

Sed rursus ꝑsumptuose re
q̄rūt quare deus sic voluit fa
cere celū ꝛ terrā. quare deꝰ vo
luit multa que voluit ꝛ nolu/
it alia. Quibꝫ sanctus Tho.
i. pte. q. xix. ita dicit. qđ nō po
test assignari causa volūtatis
diuine. vnde lꝫ debeamus si
volumus scire effectus inq̄re
re causas illoꝝ. q̄a vt dr̄. i. po
sterioꝝ. Scire est rē per causā
cognoscere. Et quattuor sint
cause. s. efficiēs. materialꝭ. for/
malis. ꝛ finalis. vt pōit ibidē
philosophꝰ. ꝛ vna p alterā de
monstreꝭ. vt dicit idē in. ij. de
aīa excepta causa finali. tn̄ vl/
tra illas causas cū querimꝰ đ
fine quare sic ē talis finis nul/
lam causaꝫ habemus ꝑter di
uinā voluntatē que sic statuit

Et si vlterius querimus. q̄
re deus sic voluit. nulla ē alia
causa nisi sua ꝓpria voluntas
qꝛ. s. sic placuit. ꝛ sic placuit qꝛ
sic voluit ꝛ sic voluit qꝛ sic pla
cuit. Hinc Augꝰ li. lxxxiij.
q. inq̄t. Qui querit quare deꝰ
voluit mundū facere: causam
querit volūtatis dei. oīs autē
causa efficiens maior est eo qđ
efficiꝭ. Nihil aūt maius est vo
luntate dei. nō ergo causa que
renda ē. Et idē Augꝰ ꝯtra
manicheos li. i. ait. Si qui di
xerit qđ idest cur placuit deo
facere celū ꝛ terrā. Rn̄dendū
ē eis qui voluntatē desiderāt
nosse causas ꝛ voluntatē dei
scire querūt ꝙ volūtas dei om
niū qui sunt ipa sit cā. Si enī
habet causam volūtatis ē ali
quid qđ antecedat voluntatē
dei: qđ nefas est credere. Qui
ergo dicit quare deꝰ fecit celū
ꝛ terram, rn̄dendū est q̄a vo/
luit. volūtas enī dei causa est
celi ꝛ terre. ꝛ ideo maior est vo
lūtas dei ꝙ̄ celū ꝛ terra. Qui
aūt dicit. quare voluit deꝰ fa
cere celū ꝛ terrā: maius aliq̄d
querit ꝙ̄ est volūtas dei. nihil
aūt maius īueniri pōt. Cō
pescat ergo se humana teme/
ritas ꝛ id qđ nō est querat ne
id qđ est nō inueniat. hec ille.
Idē in snīa refert Mgr̄ in. i.
di. xlv. Qđ qui causam volū
tatis diuine q̄rit aliq̄d maius
eo q̄rit cū nil maius ipsa sit.

Qđ solus deus cognoscit

numerorum electorum et de ea assu
mendis ad ordines angelorum.

Capitulum tertiū.

Ertiū mysteriū decla
randū de numero dā
natorum dicitur claritatis. in
quo exquirere libet. An dānato
rū et electorum numerus determi
nate cognosci possit quot. s. ho
mines dānabuntur et quot salua
buntur. Ad quod referimus illud
quod Grego. posuit in quadam
collecta. s. quod soli deo cognitus
est numerus electorum in supna
ciuitate locādus. Nouit itaque
deus solus quot predestinauit
electorum suorum numero coputā
dos. et quot reprobauit ignis
eternis decoquendos. et de hoc
loquitur aug. in li. de correptio
ne et gra vbi ait. Certus est pre
destinatorum numerus qui nec au
geri pōt nec minui. Fuerūt tamen
quidam qui secundum Tho. i. parte. q.
xxiij. Falso dixerūt quod numerus
ille est certus et cognitus deo
formaliter: sed nō materialiter:
vtputa si diceremus certū esse quod
centū vel mille saluentur. nō autem
hi vel illi. tamen deo numerus ille
tā formaliter quam materialiter co
gnitū esse constat; sine cuius vo
lūtate nec boni premiū nec ma
li et reprobi penā erūt acceptu
ri qui oia nouit antequam fiāt. De
hominibus vero cū hoc naturalē
cognitionē excedat nullus pōt
hoc noscere vi proprie nature et na
turalis intellectus: neque alicui
reuelauit deus hoc singulare
secretū. Inuēti sunt et alij qui
licet determinate diffinire nō sint
ausi numerum electorum in particula
ri: tamen in generali varia sūt opi
nati. Quidā enim dixere quod tot
ex hominibus saluabuntur quot an
geli ceciderūt. Alij vero quod tot
quot fuerūt angeli primo conditi
et qui remanserūt et qui ceciderunt

Primi asserentes quod tot ho
mines saluabuntur quot angeli
ceciderūt. moti sunt ad sic te
nendō. quoniam angelorum ruine per
homines saluandos restaurabuntur
Hoc asserit magister in. ij. dis. ix. et
probatur per illud quod dicitur i ps. c. ix.
Judicabit in nationibus imple
bit ruinas. Et de hoc etiā est
glo. super illud ps. Constitues
eos principes dicens. Elegit
paupes vt exultaret ad ordi
nes celi qui fiūt ex hominibus et
angelis. Et ad idē sic scribit
aug. in encheridion. Superna
hierusalem nostra mater ciuitas dei nul
la ciuiū suorum nūerositate frau
dabitur. aut vberiore etiā copia
fortasse copia regnabit nec enim
numerum aut sanctorum hominum aut
imundorum spirituū nouimus in
quorum locū succedētes filij ca
tholice matris que sterilis ap
parebat in terris in ea pace de
qua illi cecidere sine vllo tēpo

Tot homines saluabunt

ris termino pmanebunt. hec ille

Aduertendum tamen secundum Bonauen. di. ix. ii. li. Quod angeli qui ceciderunt non fuerunt in ordine simpliciter: sed secundum quid. nam ad perfectionem ordinis duo concurrunt. Natura tamquam fundamentum: et dispositio et gratia ut complementum et perfectio. Et quia aliquid tunc dicitur esse secundum quid quando est in sola dispositione. tunc esse simpliciter quando est in sua perfectione cum demones et angeli in naturalibus conueniant. dicitur aliquando demones fuisse de diuersis ordinibus angelorum quamuis numquam plene fuerint in aliquo ordine vnde hec intelligitur secundum quid non simpliciter. Quod vero homines possunt ad eminentiam gratie et glorie in qua sunt angeli eleuari potest ex hominibus et angelis id est ordo constitui. Et si diceretur quod maior est vnitas in superna hierusalem quam in ecclesia militante. Sed nunc in via ordo hominum non admittit intra sui vnitatem diuersum in natura. ergo videtur quod cum homo differat specie ab angelo quod ex angelis et hominibus vnus ordo. Respondet Bonauen. quod non est simile. quia homo nullum animal inuenire potest simile sibi in conformitate rationis. Homo autem et angelus in participatione rationis conueniunt et quod plus est in deformitate glorie. et ideo possunt in eandem societatem et eiusdem societatis ordinem contrauenire. Ex hac itaque ordinum celestium perfectione que constat ex angelis et hominibus moti sunt illi qui dixerunt quod tot homines saluabuntur quot angeli ceciderunt. Sed Ansel. i li. Cur deus homo. probare conatur plures esse futuros homines saluandos quam fuerunt angeli qui ceciderunt. et huic opinioni concordat Bonauen. asserens quod adhuc super nouem ordines angelorum addetur ordo decimus ex his qui in vita ista non peruenerunt ad tantam meritorum excellentiam vt exaltentur ad ordines angelorum. Sed meritis christi saluati decimum tenent gradum et hec positio satis videtur probabilis non solum propter imperfectionem meritorum quam habent multi in via: sed etiam propter perfectionem electorum quantum ad numerum que erit in hierusalem superna. quoniam perfectio maxima in numero denario consistit. quia in illo est perfectio et status numeri. Et hoc videtur mystice designari Luce xv. c. in parabola de muliere amittente vnam dragmam que decem habebat et accensa lucerna euertit domum et diligenter illam quesiuit donec inuenit: et illa inuenta conuocauit vicinas dicens Congratulamini mihi quia inueni dragmam quam perdideram Per quam dragmam

peccatores penitentes intelli
guntur qui sola penitẽtia sal
uari possunt. Dragma scdm
glo. munus est habens impres/
sam regis figuram. Quare
videtur ꝙ multoplures ex ho
minibus saluabũtur ꝙ̃ fuerũt
angeli preuaricatores. si autẽ
erunt tot quot angeli reman
serunt aut quot remanserũt ⁊
ceciderunt temeariũ est assere
re ⁊ presumptuosum. quia vt
Hiero. inquit ad paulinum.
ꝙ de scripturis sanctis aucto
ritatẽ nõ habet eadẽ facilita/
te contẽnitur qua probatur. ido
relinquemus hec secreta iscru
tabilia ei cui nihil abscõditũ
est. Nos vero scrutamus dili/
genter ita nos gratos efficere
deo viuenti vt peccata dete/
stantes participes fieri merea
mur gratie sue per quã asseq/
mur hereditatẽ celestis regni
in quo viuit deus omnipotẽs
p infinita secula sclorum Amen

Dñica sexagesime. De tri/
bus nocumẽtis peccati mor
talis propter que merito vnus/
quisq peccata vitare debet.
Sermo secundus.

Enit diabo/
lus ⁊ tollit verbũ
de corde eorum ne cre
dentes salui fiant.
Verba sunt redẽptoris nri Lu
ce. viij. c. ⁊ in euãgelio hodie
no. Grauissimũ inest pericu
lũ animabus pctorum dũ suaden
te diabolo sui status miseriã
nõ agnoscũt. Id equidẽ do/
losus ille serpens calliditate
multa suggerit illis quos ad
peccata precipitauit vt nõ exi
stimẽt maculã deformitatem
põdus ⁊ dãnum pcti. Qua
de re pleriq sic excecati negli/
gũt dũ tps hñt ⁊ facultas da
tur vitã suã malã corrigere ⁊
in melius reformare. Cũ enim
laborent grauissima infirmi/
tate peccati arbitrantur se sa
nos. Et vt augustinus refert su
per psal. l. Nemo ẽ insanabili
or eo qui sibi sanus videtur.
Propterea Señ. ad lucillum
inquit. Non est extrinsecus ma
lũ nostrum intra nos ẽ in vi/
sceribus ipsis sedet. Ideo diffi
culter ad sanitatem venimus
quia nos egrotare nescimus.
Vt itaq malicia diaboli cõ
fũdantur ⁊ pctõres reuertãtur ad
deũ i pñti smõe de nocumẽtis
pcti mortal dicturi erimus. no
tabimus autem tria nocumẽ
ta ipsius dãnosissima q dia/
bolus abscondere nititur et a
mẽtibus tollere peccatorum.
Primum nocumentũ dicitur
volũtatis deprauatio.
Scdm rõnis peruersio.
Tertiũ libertatis subiugatõ
Quod peccatũ facit homi

nis voluntatē maligna que a deo data est homini bona licet sit ad bonū & malū vertibilis. Et qualiter omne peccatum est voluntarium.

Capitulum primum

Primū nocumentum peccati dicitur voluntatis depravatio. facit nāqz voluntatem quā deus dedit homini bonam pravā atqz malignam. Nam vt inquit aug⁹. in libro de duabus animabus. Peccatum est voluntas retinendi vel sequēdi quod iusticia vetat. Et vt idē ait. xv. q. i. c. i. Voluntas est animi motus ad aliquid vel non imitandum vel adipiscendum. Et secūdum Alexandrum in. ij. summe in pretactis verbis. Augusti. accipit iusticiam non prout est virtus specialis sed pro iusticia generali que idem ē q̄ omnis virtus scz secundū q̄ importat rectitudinē voluntatis que attenditur secundū omnē virtutem cuius due sunt partes scōm aug⁹. scz declinare a malo & facere bonum. & d hac dixit salvator noster matthei ca. vi. Primū q̄rite regnū dei & iusticiā ei⁹. vbi glo. ait. Iusticia regni ē oīa q̄ xps docuit observare. Cū aūt i hāc observantiā tēdit. volūtas bōa ē nō solū bonitate nature sz etiam bonitate virtutis & moris De qua sic scribit Aris. in. ij. ethicorum. Virtus est q̄ bonū facit habentē & bonū op⁹ eius reddit. Sed pro clariore hui⁹ partis noticia tria dubia proponemus.

Primū vtrū oīm hoīz volūtas sit naturaliter bona.

Scōm vtrū de⁹ debuit dare homini voluntatē ad malum vertibilem.

Tertiū vtrū oē peccatū sit voluntarium.

Ad primū dubiū rn̄dem⁹ sm veritatē q̄ oīm voluntas est naturaliter bona quod probatur tripliciter.

Primo rōne dei naturā ordinātis
Scdo rōne obiecti mouentis.
Tertio rōne vicij p̄riantis

Primo probatur q̄ oīm voluntas sit naturaliter bōa ex eo q̄ de⁹ conditor & auctor nature omīa bn̄ fecit. Vidit nāqz cūcta q̄ fecerat & erāt valdē bōa vt scribitur Gen. i. c. Inter cetera aūt suorū operum instituta aiam rōnalē produxit potētiarum multiplicium varietatē decoratā. vt Aris. docz i. ij. d aia Et lz plures sint potētie. s. qnqz q̄ oēs ab aia hn̄t principiū. vt refert tho. i. p te. q. lxxvij. rn̄ vt i ipa aia vt i sbiecto sūt itellect⁹ & volūtas

Et has necesse ē remanere etiam destructo corpe cū subiectū eaꝝ.i.aīa remaneat imortalis.alie ꝟo potentie.s.nutritiua sensitiua ꝛ motiua sunt in ꝯiuncto vt in subiecto.ꝛ quia destructo subiecto non potest accidens remanere.ideo corrupto ꝯiūcto.i.hoīe non remanent ille potentie actu sed tm̄ virtute sicut in pncipio ꝛ ī radice. Et si obijciat ꝙ augustin⁹ li.de spū ꝛ aīa dicit ꝙ aīa recedit a corpore trahens secū sensum ꝛ imaginationem ratione ꝛ intellectū irascibilitatē ꝛ concupiscibilitatē. Rn̄det Tho.ꝙ liber ille nō habet auctoritatē.qa falso ascribit aug. Et si adhuc instetur: qa Luce.xvi.fuit dictum diuiti. Recordare qa recepisti bona in vita tua. Memoria autem est potentia sensitiua. Rn̄det adhuc Tho.ꝙ memoria accipit ibi eo modo quo augu. ponit memoriā in mente,put.s.ē ptis intellectiue.nō put est potentia partis sensitiue. Sed apud eruditos viros magna est difficultas.an intellectus sit nobilior potentia volūtate Quidā dicunt ꝙ sic.nā vt ait Tho.i.pte.q.lxxxij. Illa potentia altior ꝛ nobilior ē cui⁹ obiectū est abstractius.sed obiectū intellectus est abstractius obiecto volūtatis.qa obiectū intellectus ꝑm cōmunem modū loquendi est verū.obiectum volūtatis ē bonū. Sed bonū ī omnib⁹ reb⁹ reperitur: verū aūt solū in aīa.ergo obiectū intellectus ē abstracti⁹. ideo.vi.methaph. Aristo.ait Bonū ꝛ malum sunt in reb⁹: verū ꝛ falsuꝫ sunt in aīa. Preterea mouēs est nobili⁹ moto ꝛ agens pstantius passo ex tertio de aīa.sed intellectus mouet volūtatē.qꝛ non pōt ferri in bonū nisi cognitū per intellectū.ergo itellectus nobilior est potētia ꝙ voluntas. Insup aristo.in.x.ethicoꝝ ponit intellectum altissimā potentiam aīe. Alij ꝟo dicunt ꝙ volūtas est nobilior itellectu ex eo ꝙ informatur nobiliori habitu.nā volūtas charitate intellectus ꝟo informat fide. Charitas aūt nobilior ē fide igit volūtas nobilior est intellectu. Confirmat hec opinio auctoritatib⁹. Nā Bern.in li. de libero arbi.asserit quodāmodo rōnem eē pedissequam volūtatis. Et Ansel.in li.de ꝯceptu ꝟginali. Dn̄iuꝫ totius regni aīe attribuit volūtati.ꝛ aristo.in.vij.poli.inquit. Potentia qua eligimus pncipantis ē. Richar.adhuc i.iiii.di. xlix. Inter alias rationes hāc

asserit fore precipuā. Qr voluntas suū obiectū respicit s̄b ratione nobiliori. Bonū enī est obiectū volūtat; Ens obiectū intellectus. Ratio autē boni est perfectior q̄ sit ratio entis. Hoc videtur acceptare aliquo modo sanctus Tho. asserens q̄ licet absolute itellectus sit perfectior q̄ voluntas. tñ voluntas est nobilior scd̄m quid. eo q̄ obiectum voluntatis in altiori repit. Ad istaꝝ opinionum ꝯcordiam. Quidā nō incongrue dicunt q̄ si quis has duas potētias ꝯsideret philosophice intellectus est prestantior volūtate Sed theoloice loquēdo vbi merita ꝛ demerita ꝯsiderant. volūtas altior ē q̄ intellect⁹. qm̄ s̄m voluntatē imputatur meritū ꝛ demeritū. vñ ad imperiū volūtatis intellectus et omēs aie vires ꝛ ipsa etiā aīa tota saluant ꝛ dānant nō enī dānant quis ex eo. qr malū intelligit aut saluatur. qr bonū discernit. sed ideo dānatur qr voluit malū ꝛ saluat qr voluit bonū. Vñ Aug⁹. xxxij. q. v. c. Sicut enim ait. sicut eni pctm̄ opus sine voluntate nō facit. ita ꝛ iusticia ex opeꝛ cō summat. nisi voluntas fuerit Ratō est qr illi imputat pec catā qui autor ꝛ motor est pn cipalis ad mouendū ad culpam. sed volūtas ē hui⁹mōi quare illi ē iputandū. Qualiter aūt volūtas mouet: inqt ipse Tho. p̄ma scd̄e. q. xvi. q̄ volūtas ē respectu finis ꝛ oīa mēbra ꝛ vires corporis ꝛ res exteriores ad opus applicat ꝑpter finē. vnde intellectū ad itelligendū: oculū ad videndū per volūtatē applicamus. idest cū volim⁹. Similr ꝛ res exteriores vt aquā cementum harenā ad edificationem domus. ꝛ sic de alijs. Et subdit Tho. q̄ si rō applicauerit opus antedicta: hoc erit vt dirigens: nō vt p̄ncipale moues Similit si alie vires ꝛ anime potentie antedicta applicant ad opus hoc faciūt vt iperiū exequant volūtatis. ad quam comparant sicut instrumenta ad p̄ncipale agens. Et iō q̄a actio attribuit p̄ncipali agenti ꝛ nō instrumentis. ideo opa nostra dicunt bona vel mala ꝑpter voluntatē. Videt mihi q̄ ex his dictis a btō Tho. h̄ loco vitio negari posset qd̄ dictū ē pauloañ. q̄ intellect⁹ moueat volūtatē. sed dimittam⁹ ista scholasticis disciplinis.

Scd̄o ꝓbat q̄ volūtas omniū sit naturaliter bona rōne obiecti mouētis. vt eni inquit Tho. p̄ma scd̄e. q. ix. Illō qd̄

apprehenditur sub ratione bo
ni ⁊ conuenient s mouet volū
tatē per modum obiecti. ideo
Dyoni. in li. de diuino dicit.
Malum est preter voluntatez
eo ꝙ omnia appetunt bonum.
Et vt refe t tho. i. ij. q. viij vo
luntas est appetitus rationa
lis. Omnis autem appetitus
non est nisi boni. Illud a tem
bonum aliquando est verum
bonum. aliquando apparens
bonum. Ideo Aristote. iij. de
anima inquit. Quod est notū
appetitus non refert vtrum sit
bonum vel apparens bonum.
Et. ij. phisicorum. finis est bo
num vel apparens bonū. Sed
querunt si voluntas tendit in
malum. quia appareos bonuz
quare peccatum imputatꝛ sibi.
Ad hoc dico ꝙ non propterea
quis excusatur. quoniam cuz
voluntas in toto regno anime
sit domina vt est predictuz ip
sa intellectui mandare debet.
vt t metur an illud peccatum
v l malum quod diabolus of
fert vel sensualitas ipsa sit verū
bonū vel apparens cum ad id
cognoscendū interueniat lumē
diuine gratie vox scripturaruz
sanctarum ⁊ ipsa ratio natura
lis in multis. Unde glo. in. c.
i. de summa trinita. ait. Nō ex
cusatur adam quia ꝯsilio dia
boli peccauit. quia debuit ex

adam non excusatur

plorare apud semetipsuz an ex
pediret ei tale consilium. ff. mā
dati. vel ꝯtra. l. ij Tertio ꝓ
batꝛ ꝙ volūtas oīm hominū sit
naturaliter bona ratione vicij
contrariantis. Omne enim vi
cium ⁊ peccatum cōtrariatur
nature. Sed vicium malum
est ergo natura bona. Unā Au
gusti. li. xi. de ciui. c. xv. Natu
rale nullum est omnino pecca
tum. Et in. c. xvij. Uiciuz ita
contra naturam est vt nō pos
sit nisi nocere nature. Et eodez
c. vbi est vicium malicie natu
ra non viciata precessit. Quare
cum voluntas sit potentia ani
me rationalis que a deo ad bo
num est ordinata ⁊ ab ipo sem
per ad bonum mouetur confi
teri cogimur voluntatem om
nium naturaliter fore bonam.

Sed rursus plerice nos in
terrogant si mouetur volūtas
a deo sicut a motore primo cū
ipse sit omnipotens quomodo
voluntas ferri potest in maluz

Ad quod respondet sanctꝰ
tho. i. ij. q. x. arti. iiij. sequendo
Dyoni. Quod ad prouidenti
am diuinam non pertinet cor
rumpere naturam rerum. sed
seruare. vnde mouet omnia se
cundum eorum conditionem
Ita ꝙ ex causis necessarijs ꝑ
motionē diuinā sequūtꝛ effe
ctus necessarij ex necessitate Ex

causis autem contingentibus sequitur effectus contingens. Quia igitur voluntas est actiuum principium non determinatum ad vnum sed indifferenter se habens ad multa. sic de⁹ ipsam mouet ꝙ non ex necessitate determinat ad vnū. sed remanet motus eius contingēs ⁊ nō necessarius nisi in his ad que naturaliter mouetur vt ad volendū bonū in omuni ⁊ vltimū finē seu beatitudinē ⁊ que ꝯueniūt alijs potētijs vt cognitionē veri q̄ semꝑ ꝯuenit intellectui ⁊ esse ⁊ viuere ⁊ alia huiusmodi q̄ respiciūt ꝯsistentiaꝫ naturalē. Ad alia vero mouet voluntas ꝯtingēter ⁊ nō naturaliter. Cū ergo deus mouet hominis voluntatē ad bonuꝫ ita mouet vt ipsa volūtarie eligat bonū ⁊ tendat in illud q̄ si nolit nō est ab ipso motore cogenda. Rursum quidā scire cupiūt si volūtas ē naturalit̄ bōa q̄ est cā vt fiat mala. Audiāt illi Augu. dicentē li. xij. de ciui. dei c. vij. Neo querat efficiētē cām male volūtatis. Nō enī ē efficiēs ſꝫ deficiēs. Et ita cās defectionū cū efficiēs n̄ sint ſꝫ deficiētes velle inuenire talis ē ac si quisꝗ vellet videre tenebras vel audire silentiū. Scōm dubiū fuit vtrū de⁹ debuit hoī dare voluntatem ad malum. sicut ad bonū vertibilem. Ad quod ita rn̄det Bonauentura distin. xxiij. scōi. Quod licꝫ diuina operatō non indigeat approbatione. q̄r vt Hieroni. ad paulinū ait. Bonus est deus ⁊ omnia quecunꝗ facit bona sint necesse est. tn̄ ad excitandā deuotionē in mente fideliuꝫ et ꝯpescendā rabiē iniquorum ⁊ blasphemātiū deū i opib⁹ suis triplex ꝯueniēs rō p̄t assigri

Prima dr̄ diuine potētie.
Scda diuine sapientie.
Tertio diuine clemētie.

Prima rō est diuine potētie manifestāde. voluit enī deus ostendere homini ꝙ sicut sine eo factus nō fuerat. ita nec sin̄ ipso persistere poterat. vt ḡ cognosceret ꝙ diuinū posse nō solum ē oīs potētie causatiuum. sed etiā oīs potētie ꝯseruatiuū. ⁊ ꝙ ille solus ē idefectibilis ⁊ inuertibilis. ideo voluit et sibi placuit creaturā rationabilem facere vertibilem nec ipsaꝫ confirmare i bono quousꝗ illi cōstaret ꝙ ipse solus deus est in q̄ non cadit non posse. Vn̄ Augusti. de pe. di. ij. §. vltimo ait. solus ille omnipotens vocatur qui hoc non potest. ſcꝫ peccare. q̄r cia pōt q̄ posse ē aliq̄d posse vtrum autem deus ꝑ potuisset facere voluntatē creatā ipeccabilē ꝑ naturam dixim⁹ i tractatu

de timore iudicioꝝ dei in ser
mone de iudicio dei cōtra ho
minē lapsum. Secunda rō
quare deus dedit homi volun
tatem vertibilem ē diuine sapi
entie. Scire enim bona cū ma
lis ordinare ac ex eis malis bo
na eligere maioris est sapiētie
ꝙ ordinare bona cum bonis.
⁊ ideo cum nō diceret nec pos
sibile esset deū facere mala de
buit talem facere creaturā que
posset in operādo deficere ⁊ ma
lum ꝯmittere. vt deus mala il
la ordinādo in bonū suā sapiē
tiam declaret. Manifestat in
hoc etiam sapientia summi di
dum iuste retribuit vnicuiqꝫ se
cundū opera sua. Que retribu
tio nō fuisset nisi deus hoiēz in
statu vertibilitatis condidissꝫ
quia non meretur aliquis nec
demeretur. ⁊ ꝑconsequēs nō ꝑ
miatur. nec punitur nisi per h
ꝙ est dn̄s suoꝝ actuū ꝑ liberaꝫ
voluntatem. Ideo Hie. d pe.
di. ij. c. Si āt ait vbi necessitas
s. bn̄faciendi ibi nec corona. s.
debetur. Accedit ⁊ hoc ad ma
iorem hominis gloriā ⁊ laudē
abstinere a malo qd̄ facere pos
set. ⁊ sic ex meritis gloriaꝫ obti
nere. qr vt Lactātius ait li. vi.
Nulla laus est nō facere qd̄ fa
cere non possis. Et de hoc est
dictum Hiero. ad demetriadē
virgines. Hinc vtriqꝫ iam pro
uidendū est ⁊c. vt in sermōe ꝓ
mo in alio quadragesimali
Tertia ratio quare de⁹ con
uenienter condidit hominem
cum voluntate vertibili dicit
diuine clementie. Hanc deus
aperte monstrauit cum filium
suū vnigenitum misit vt hoī
lapso succurreret. Vn̄ Gre
gorius. xij q. ij. c. Cuꝫ redem
ptor ait. Redemptor noster to
tius conditor creature ad hoc
ꝓpiciatus humanā carnem vo
luit assumere. vt diuinitatꝫ sue
gratia quo tenebamur captiui
vinculo seruitutis id ē peccati
pristine nos restitueret liberta
ti. Quotidie adhuc diffundi
tur erga humanū genus largi
tas bonitatis dei cum merito
vnigeniti filij sui tot peccatori
bus veniā prebet. Tertium
dubium fuit vtrum omne pec
catum sit voluntariū. Et ad
hoc respondet bonauētura di.
xli. scd̄i libri. ꝙ voluntariū po
test dici aliquid tripliciter.
Primo volūtate aliena.
Scd̄o partim volūtate pro
pria partim aliena.
Tertio volūtate ꝓpria.
Primo dicitur aliqd̄ pecca
tum volūtariū volūtate aliena
Illud est pctm̄ originale qd̄ si
ne ꝯsensu ꝯtrahitur. vt dr̄ i. c.
Maiores. extra de baptismo
Illud nāqꝫ voluntariū ē ſꝫ nō

voluntate eius a quo ē.s. ade. Adam enim voluntaria trāſgressione corrupit ſe ꝛ totā poſteritatem. Scđo dicit᷑ peccatum voluntariū partim voluntate propria partim aliena Jllud eſt peccatū veniale ꝛ potiſſime illud qđ conſurgit ex repugnantia carnis ad ſpiritu3 voluntariū autē dicitur ꝑ cōparationē ad voluntatem ade quia adam deliberatiue voluit peccare. vnde ꝛ corruptō ſub ſecuta eſt ex q̄ oriunt᷑ in nobis motus inordinati qui dicūtur eſſe peccata venialia. voluntarium autez voluntate propria ſiue peccantis non ē omne peccatum veniale ſimpliciter. ſed ſcđm quid. Jllud enim ē voluntarium ſimpliciter quod ē a voluntate preambula ꝛ mouente Jllud autem quod oritur volnntate concomitante ꝛ non ꝓhibente vel precauente dū poſſit prohibere vel precauere dicitur voluntarium quod amodo vel interpretatiue pro eo ꝙ talis deordinatio voluntati iputatur. Et hoc modo ſaltim omne peccatum veniale dicit᷑ voluntarium. quia nemo peccat venialiter niſi cum hēt voluntatis vſum. Nemo etiā venialit᷑ peccat in eo qđ nllo mō poteſt prohibere nec etiā potuit precauere Venialia enim peccata ꝛ ſi omnia nō poſſunt precaueri nec prohiberi nullū tn̄ eſt ſingulariter peccatū qđ nō poſſit prohiberi vel quod non potuerit ſaltim precaueri. Licet enim aliquis ſit ſtatus in quo neceſſe eſt aliquē cadere in aliquod peccatū determinatum. illum tn̄ ſtatum potuit ꝗs precauere. Et ideo ſi tūc peccauit voluntati eius imputatur ꝗ́uis tunc illud prohibere ñ poſſit. Tertio aliquod peccatū eſt voluntarium volūtate propria. ꝛ illud eſt omne peccatū actuale mortale. Sicut patet in auctoritatibus allegatis in primo ſermone quadrageſimalis de penitentia in prima parte. Quid igitur conquerūtur peccatores de iuſto deo illis eternā penam ꝯminātē. Cur potius cum in poteſtate eorū3 ſit deo vocanti cor exhibere ad penitentia3 nō reuertūtur Quid agis infelix anima peccatrix Excitare ꝛ euigila a ſōno mortis. Non deerit tibi pater miſericordiarū ſi tu volueris peccata deponere que ſunt in tua voluntate praua fundata. Si tu volueris deo adiutore ſaluaberis. Si tu nolueris imputabitur tibi. ꝛ pro tuis ſceleribus ꝑpetuo condēnaberis.

Quod peccatum peruertit hois rōem ꝛ rōnale creaturam

vilificat faciteꝗ similē bestijs. ꝛ de multiplici rōnis conside ratione. Capitulū.ij.

Ecundū nocumentū peccati dꝛ rōnis puer sio Per pctm̄ quidem ordo rōnis puertitur in homi ne. qm̄ cum homo rōnalis sit ꝓm rōnis regulā viuere debet que insup diuine regule meri to debet subdi. Cū ꝟo homo labitur in peccatū. regulā rō nis ꝑtermittit. Sed ꝓ intel ligentia pleniore tria sūt i hac pte de rōne consideranda.

Primū dicitur diff. nitio.

Secundū distinctio.

Tertiū ligatio.

Quid est rō ꝛ quomodo in solis hominibꝫ reperitur. Pri mū quod est de rōne conside randū. dicitur diffinitio. Dif finitur nāꝗ ab alexandro i. iij sūme sic. Rō est virtus colla tiua vnius ab alio Ubi notā de sunt alique theologie ꝓposi tiones. Prima est ꝙ rō nō est alia potentia ab intellectu ꝓm Tho. i. parte. q. lxxix. Nam vt aug⁹ dicit. iij. sup gen̄. ad lrāꝫ Illud quo homo irrōn abili bus aīalibꝫ antecellit est ratio vel mens vel intelligētia vel si quo alio vocabulo cōmodius appellatur. Sed intelligere ē veritatē intelligibilē apphen dere simpliciter. Rōcinari au tem est ꝓcedere de vno intelle cto ad aliud: ad veritatem in telligibilē cognoscendā. Se cunda ꝓpositio. ꝙ ratio nō re peritur ꝓprie i angelis ex eo ꝙ ipsi perfecte possident ꝓm mo dum sue nature cognitionē in telligibilis veritatis. ꝛ non ha bent necesse procedere de vno in aliud. sed simpliciter ꝛ abs ꝗ discursu veritatem rei app hendūt. ꝛ ideo dicuntur in telligētie seu itellectuales sub stantie. Homines ꝟo ad intel ligibilem veritatem cognoscē dam perueniūt ꝓcedendo de vno in aliud. Ideo dicuntur rationales: ex quo ratiocinari comparatur ad intelligere sic moueri acqescere. sicut acqre re ad habere. quorum vnum ē perfecti aliud impfecti. Ma nifestum est autem ꝙ quiesce re ꝛ omueri non reducunť ad diuersas potētias sed ad vnā ꝛ eandem etiam in rebus ma terialibus. quia per eandē ma teriaꝫ aliquid moueť ad locū ꝛ quiescit in loco. multo mag⁹ ergo per eandem potentiā in telligimus ꝛ ratiocinamur Tertia ꝓposit. o. ꝙ intelligen tia non est alia potentia ab in tellectu. nam hoc nomen itel ligentia ꝓprieť gniť c it ipsam actum intellectus qui est intel ligere. vnde i quibusdā libris

de arabico translatis substantie separate intelligentie vocātur propter hoc quod huiusmōi substantie semper actu intelligūt. Apud grecos tamen dicūtur ipsi angeli intellectus seu mētes. Sic ergo intelligentia ab intellectu non distinguitur sicut potentia a potentia: sed sicut actus a potentia. Quarta propositio, quod ratio non reperitur in animalibus brutis, quoniam non agunt iudicio libero ex perfecta cognitiōe finis cū deliberatione. Ut enim inquit Tho. prima scđe. q. vi. Cognitio finis actionis in brutis est imperfecta. quia finem apprehendūt sine hoc quod cognoscāt rationem finis et proporcionem actus ad finem. Et hec cognitio in brutis inuenitur per sensum et estimationem naturalē vnde animal brutum apprehendens finem non deliberat sed subito mouet in ipsum. Perfecta autem cognitio finis est non solū quando apprehendiť res que est finis. sed etiam cum cognoscitur ratio finis et proporcio eius quod ordinať ad ipm finem. et talis cognitio pfecta competit soli rationali nature Ex quo rōnalis homo ab ipsis brutis per rōnem distinguiť: quod ad eius maximā dignitatem accedit. Ob hanc rē Cicero in li. de natura deorum inquit. Quid esse pōt in rerum natura hoīe meli⁹. in eo enī solo est rō que nihil pōt eē p̄stāti⁹. Et idē in li. de legib⁹. Aial hoc puidū sagax acutū plenū rōis et ꝯsilij quē hominē dicimus p̄clara quadā ꝯditione a summo deo asserimus generatum. Et in eodē li. Quid est nō dicam in hoīe: sed neque in celo atque in terra rōne diuinius. Et in p̄mo de officijs. Inter hominē et beluā etc. Scđm rōes ergo iudiciū rectū cōponendi sunt hominū mores actusque interiores ac exteriores dirigendi. Hinc Cicero in q̄onibus tuscu. ait. Omn⁹ aī ē rōne bn̄ vti. Et iterum ibi. Bn̄ adhibita rō cernit q̄d optimū sit. neglecta p̄o multis iplicať erroribus. Nihil sine rōne recte fieri pōt. et Señ. ad Lucil. Si vis oīa subijcere tibi: subijce te ratiōi De scđa rōe supiori s. et inferiori. Scđm q̄d ē ꝯsiderādū de rōe dř distictio. distiguiť q̄ppe i rōnē supiorē et inferiorē. Rō supior vt colliť ex dictis tho. i i. pte. et i q̄onib⁹ disputať, d̄ ṽi tate. ē act⁹ intellect⁹ put ꝯplectiť supiora et etna. Rō iferior ē act⁹ itellect⁹ put ista iferiora ꝯsiderat. et he rōnes nō sūt diuerse potētie: s; v⁹q̄ p̄m diuersa officia et diuersos act⁹ q̄s hȝ

geminatur et distinguitur. Sicut eadē potētia sensitiua .s. visus Supiora vt corpora celestia solem et lunā et huiusmodi. et corpa terrestria. metalla aīa/lia et alia inferiora cernimus et videmus. ergo multomagis eadem potentia intellectiua que ratio dicitur supior vel inferior eterna et tpalia intueri valet. Unde aug. li. xij. de trini. ait Rō supior est que intēdit rebus eternis aspiciendis vel ꝯsulē/dis. Et ipsis eternis inspici/endis intēdit sicut obiecto ſm ꝙ eterna in seipsis rō superior ꝯtēplatur. Sed rebus eternis ꝯse/quendis intēdit tanꝙ medio ſm ꝙ ex eternis rō supior acci/pit regulas agēdorum. vel ſm ꝙ eterna applicat ad dirigendā voluntatē et actionē. Verbi grā. Cū aliquis p iudiciū ratiōis deliberat de agendis ex hoc ꝙ aliquid est a deo acceptū vel diua lege pceptū vel phibitū tunc tale iudiciū rōnis attri/buitur rōni supiori. Sed cū ali/quis per iudiciō rōnis cōside/rat de agendis p causas infe/riores. vtpote furtū adulteriū vel aliud peccatū nō est faciē/dum considerando actus tur/pitudinē. rōnis dignitatē. of/fensam hominū. et quantū sit damnosum et inhonestū: tunc tale iudiciū attribuitur ratiōi inferiori et pncipiū vel habitus cui ratio superior attribuitur est sapientia. Principiū vero vel habitus cui rō iferior attribuitur est scia. His vero duobus sapi/entie et scientie directe opponū/tur stulticia et ignorātia. stulti/cia sapie. ignorantia vero scien/tie. ſm vero vtrāꝙ rōnem supe/riorem et inferiorē hō peccare pōt. Nam peccatum cuiuslibet potentie consistit in actu eius Rō autem habet duplicē ac/tum cognitiuū .s. et directiuū. Ratio enī pma est cognitiua veri. et nunꝙ rō in cōi errat re/spectu veri. et similiter volun/tas nunꝙ errat respectu appe/titus boni in cōi. et sic nunquā in eis est peccatū: sed in parti/culari sic. Defectus aūt rōnis in cognoscēdo verū causatur ex tribus. ex omissione. ex elec/tione. ex passione. Ex omis/sione pmo qñ videlicet q̄s ha/bet circa veritatē ignorantiam vel errorem ex eo ꝙ omittit sci/re vel cognoscere aliq̄d quod pōt et debet scire. et tūc ē pecca/tū defectus talis rōnis. Unō aug. xxxvij. di. c. vlti. ait. Nō oīs ignorans imunis est a cul/pa. Sed ille ignorans potest excusari a pena eterna: q̄ q̄ di/sceret non inuenit. Illis autem hoc ignosci non poterit q̄ ha/bentes a quo discerent operam

non dedere. hec ille. Scdo causatur defectus rationis in cognoscendo veritatē ex elec/tione. quando quis affectat ⁊ eligit nescire qđ debet ⁊ potest scire vt liberius peccet. ⁊ talis defectus rōnis aggrauat peccatū. vnde in ps dr de sic eli/gente. Noluit intelligere vt bene ageret. Tertio defectus rōnis circa cognitionem veri causatur ex passione. Sꝫ aduertendū q passio non absorbet rōnem in vniuersali sed in pticulari. vnde qꝛ volūtas sequitur iudiciū ratiōis. Sicut ratio peccat ex aliqua passiōe iudicando hoc esse bonū qđ nō est bonū. Ita volūtas peccat in eligendo. qñ. s. voluntas ex defectu rōnis bonū aliqđ eli/git quod non debet. Vbi grā. Accipiant ⁊ ponant tria. duo vniuersalia: ⁊ vnū pticulare. ⁊ pmū est istud. Nulla fornicatio est cōmittenda. iudiciū rationis in vniuersali est pfectū eo q in vniuersali nūq errat. Scdo ponatur alia vniuer/salis hec. s. oīs fornicatio ē delectabilis. in hoc etiā est perfectū iudiciū rōnis. Tertio ex his duabus positionibus accipiatur vna pticularis. s. hec Accedere ad hanc mulierē ē fornicatio. Tunc eni si rō fuerit adeo fortis vt nec etiā i pticulari vincatur passiōe: erit recta electio conclusionis. tūc eni continens eliget istam conclusionem negatiuā particularem veram. s. fornicationē nō cōmittere. Sed si ratio fuerit debilis adeo vt a passiōe vincatur erit puersa conclusionis electio. puta dicit incōtinens fornicationem delectabilē. ⁊ ideo ad hanc mulierē accede/re. ⁊ sic erit peccatū in ratione

Tertiū considerandū de rōne dicitur ligatio. reperitur quidem in multis rō ligat qđ contingere potest ex quinq.

Primo ex natiuitate sicut ligatur in illis qui nascunt amētes. ⁊ per totam vitam nunq habent lucida interualla. Et his nihil imputatur ad meri/tum vel demeritū. quicqd illi sit qđ operantur siue de gene/re bonoꝝ siue de genere malorum. Et his pōt vtiliter dari baptismus ⁊ chrisma. sed nō alia sacramenta. Secūdo ligatur ratio ex infirmitate su/pueniente. vt mania: furia. frenesis ⁊ huiusmodi. Et si ta/lis infirmitas impediat iudi/cium rationis ſm omne tem/pus ita q nunq habeat luci/da interualla. Si ipsa infirmitas accidit sine vlla sua culpa pcedenti: tunc excusatur om/nino in his que facit de gene/

re malorum. etiã ⁊ a pena tpa
li. Argu. ad hoc. xv. q. i. capi.
Aliquos. Sed si non impedit
infirmitas iudiciũ rõnis scdm
omne tẽpus quin habeat luci
da īterualla nõ excusatur imo
grauius inculpatur in malis.
si in illa infirmitate incidit cul
pa sua. sed si sine culpa sua tũc
excusatur. Tertio causatur
ligatio rõnis ex dormitõe. Et
ideo quicquid accidat in som-
no. siue pollutio siue aliqd ali-
ud de se nõ est peccatũ. qꝛ ibi ẽ
ligatũ iuditiũ rationis ⁊ arbi-
triũ volũtatis. Et si obijce-
retur de salomone. q dormiẽs
impetrauit a deo donũ sapien-
tie. vt dicitur. iii. Regum. iii. c.
ergo dormiens potest mereri et
demereri. Rñdendum est ꝙ sa
lomon non meruit in dormien
do sapientiam. Sed ꝙ sibi dor
mienti dederit sapientiã deus.
fuit signum precedẽtis deside
rii. vt dicit Aug. xii. super ge-
nesim ad litterã. ⁊ tho. ii. ii. q. c
liii. arti. v. Quarto causatur li
gatio rationis ex turbatiõe seu
stupore. Sicut fuit ī Loth qñ
turbatus de scelere sodomitaꝝ
qð perpetrare volebant in hos-
pites suos. voluit flagitiuȝ fla
gitio cõmutare offerẽdo filias
vt patet Geñ. xix. Ubi notan-
dum ꝙ in Loth fuit duplex vo
luntas. vna rationis vel deli-
berationis qua voluit hospites
ab iniuria liberare. ⁊ hec est
commendanda ⁊ imitanda.
Alia fuit perturbatõnis. quia
filias crimini voluit exponere.
⁊ hec est aliqualiter excusanda
sed non imitanda vtrum autẽ
mortaliter peccauit. vide i tra-
ctatu de timore iudiciorũ dei.
in secunde de iudicio dei con-
tra sodomam. Quinto cau
satur ligatio rationis ex ebrie-
tate. de qua suo loco dicemus
Sed quam excusationem ha
bere possunt illi in quibus ra-
tio non est ligata ⁊ ad tanta fa
cinora sese immergunt. An nõ
est dure exprobranda eorũ ne-
quitia. aut igratitudo nõ acri-
ter condemnanda. Dedit illis
benignus deus rõnis donum
excellentissimum vt ratiõis lu
mine per viam incenderẽt vir-
tuosam. Ipsi vero rationẽ per-
uertentes. brutorum more pra
uas passiones ⁊ malas concu
piscentias sectantur. O confu
sio. o vilites. o deniꝗ bestiali-
tas hominum peccatoꝝ. De q̃
bus Aristo. inqt. i. ethi. Mul
ti quidẽ omnino bestiales vnã
esse pecundum vitam eligen-
tes. Ad hoc loquitur Lucreti
us. vt refert Lactentius libro
ii. diui insti. O curue in terras
anime ⁊ celestium inanes celũ
potius intuemini. ad cui⁹ spe-

eraculū vos excitauit ille artifex vester deus. Ille vobis vultuz sublimen dedit. vos ad terraz curuamini. vos altas mentes ⁊ cum corporibus suis ad suum parentem erectas. ad inferiora deprimitis. tanq̄ vos peniteat non quadrupedes esse natos. hec ille. O igitur aīme peccatrix cur non inspicis quāta est dignitas tua. quam tibi dignatus est largiri summus ille artifex deus. Non te ꝑduxit lignum aut lapidem. nō piscem vel auez. aut animal brutum. sed rationalem et mente preditam. sed dum in peccato iaces peior efficeris ⁊ deterior omni bestia. Unde in psalmo scriptum est. Homo cum in honore esset non intellexit. cōparatus est iumentis insipientibus ⁊ similis factus est illis. Que verba sic exponit Criso. in omelia ascensionis. Peiꝰ est comparari q̄ nasci. Naturaliter non habere rationem tollerabile est. hominem vero ratione decoratum irrationabili nature comparari. voluntatis crimen est. Et Aristo. ꝺ hoc sic loquitur in. vii. ethicoꝝ. Homines dicuntur sicut dii propter virtutes excellentiam homo autem prauus deterior est bestia. Et i poli. Sicut optimum omnium animalium homo. ita a lege ⁊ iusticia separatum. pessimum omniū. Ex his Boetius libro. iiii. de consolatione assimilat Auaros lupo. bilingues ⁊ litigiosos cani dolosos duplicesq̄ astutos vulpi. iracundos frementes leoni timidos in via domini ceruo. inconstantes ⁊ leues auibus. pigros azino. luxuriosos porco. ⁊ iracūdos furore deuictos īmanissimis beluis.

Quod peccatum facit hominē seruū quoniaz vera libertas est viuere secundum virtutem. ⁊ quantum libertas ē magnifacienda precipue libertas animi.

Capitulum tertium.

Tertium nocumentum peccati dicitur libertatis subiugatio. Facit enim hominem seruum. priuatq̄ vera libertate. Ad quod clariꝰ habendum notare debemus secundum magistrum in. ii. di. xxv q̄ triplex ē libertas

Prima a miseria.
Scḋa a necessitate.
Tertia a peccato.

Prima libertas est a miseria. et hec est libertas plena atq̄ perfecta. scilicet libertas glorie. que erit in patria. De hac sic loquitur apostolꝰ.

Ad Roma. viij. c. Ipsa creatura liberabitur a seruitute corruptionis in libertatē glorie filiorum dei. Et hoc erit quia nihil erit ibi inclinās ad malum nihil opprimens. qꝛ ibi erit libertas a culpa ⁊ a pena. Et de hac apl's ad galath. iiij. ca. ait. Illa que sursum est hierusalem que est mater nostra libera est. Libertas itaqꝫ plena atqꝫ perfecta erit quādo nulle erunt inimicitie quādo inimica nouissima mors destruetur. Ideo quidā deuotꝰ ait. Quid hac vita beatius vbi nll'a paupertatis metus non egritudinis imbecillitas. nemo ibi leditur. nemo irascitur inuidet nemo. cupiditas nll'a exardescit. Nullū ibi desideriū. nullꝰ ibi diaboli metus. inuidie nulle. Terror gehenne procul. mors neqꝫ corporis neqꝫ anime. sed immortalitatis munere vita iocunda.

Secunda libertas est a necessitate quando aliquid a nl'lo impliciter cogi potest et hoc modo liberū arbitriū dr liberum tam ante peccatum qꝫ post ita in bonis sicut in malis.

Tertia est liberras a peccato de qua scribitur. ij. ad Corithios. iij. c. Et extra de regula c. licet. Et. xix. q. ij. c. Due sūt vbi spiritus domini ibi libtas. Et de hac Iherony. ad cellantiā ait. Sola apud deuz libertas est non seruire peccatis. Et in epistola ad paulinū de platone ita retulit. Cum litteras toto quasi orbe fugientes persequitur captus a piratis ⁊ venundatus tyranno crudelissimo paruit captiuus vinctus ⁊ seruus tn̄ quia phus maior ementē se fuit hic ibi dr Plato maior dyonisio. quia ipe philosophus excolebat virtutes. tyrannus vero dyonisius vicijs subdebatur. Ambrosiꝰ in epistola ad simplicianum ait. Non natura seruum facit sed insipientia. Non manumissio liberum sed disciplina. Et boecius li. i. de consola. Obtemperare iusticie summa libertas est. Et Augu. in li. iiij. d ciuitate dei. c. iij. Bonus si seruiat liber ē. Malꝰ autē etiā si regnet. seruus est. nec vnius hominis. sed quod est grauiꝰ tot dominorum quot viciorum.

Et Seneca ad Lucillum. Philosophie seruias vt tibi cōtingat vera libertas. Et Cice. in rheto. Is liber est existimandus qui nulli turpitudini seruit. Et idē in paradoxis. Dictum est ab eruditissimis neminem nisi sapientem liberū esse. Et iterum ibi. Omnis sapiens liber. dominus stultus

[se]ruus. Cui libere imperabit qui non potest suis cupiditatibus imperare. Et post multa concludit. Quis neget omnes leues. omnes denique improbos esse seruos. Et hoc scribitur in historia transmarina. quod bragmani scribentes alexandro magno dixerunt inter cetera. Tu hostes exteriores expolias. vt interiores nutrias Tu homines tue seruituti subiicis et intus interioribus seruis.

Quantum vero hec libertas que in animo mundo residet magnifacienda sit consideremus quantum libertatem a corporali libertate iurisconsulti commendant et extollunt. seruitutemque ipsam aspernantur Scribitur enim. ff. de re. iu. l. libertas. Et in sti. qui et ex qui cau. manu non possunt. §. Sed cum libertas. libertas inestimabilis res est. et omnibus rebus fauorabilior. Et. ff. de fideicō. liber. l. parum. Non te statur aliquid gracius libertate. Et. ff. de verbo. obliga. l. liber homo. Et. ff. de his qui dele. vel effuderūt. l. fi. liber homo estimationem non recipit. Et. ff. de regu. iur. l. seruitutē Seruitus morti equiparatur Idem in autē. de nup. §. Si vero. Pro ista libertate tuēda fugiendaque seruitute romani tanta peregerunt digna laudi de quibus ita refert August. libro. v. de ciuitate dei. c. xviii Hec sunt duo illa libertas et cupiditas laudis humane. que ad facta compulere miranda romanos. Ipsi etiam gētiles sepissime vt iugum seruitutis declinarent sibiipsis mortē intulerunt. Narrat paulus horosius libro. v. quod anno ab vrbe condita sexcentesimo. xxviii. Quintus marcius cōsul gallorum gentem sub radice alpium sitam. id est in pede montium bello aggressus est. Qui cum se romanis copiis circūseptos viderent belloque impares fore intelligerent. occisis coniugibus ac liberis. in flammas sese proiecerunt. Nonnulli insuper ferro alii suspendio alii abnegato cibo sese cōsumpserunt. Nullusque omnino vel paruulus superfuit. qui seruitutis conditionem vite amore tolerarit. Sic et hasdrubalis vxor. vt Valerius scribit in Rubri. de fortitudine capta cartagine. et iam flamma succēsa in culmen palacii animos conscendit. vbi postque sua et suorum fata deplorauit. iam vndique dominante flamma in incendium prosiliuit. Escula pii etiam sacrum fugitiui et trāsfuge occupabant. quorum pars

vltro se flāmis iniecit. Cū er-
go omniū sapientū iudicio li-
bertas animi bene recte𝈹 vi
uentis longe sit p̄stātior liber
tate corporis: ita et seruit⁹ pec
cati grauissima est cēsenda ip
sa𝈹 fugienda. Quare vt etiā
Ouidius refert li. p̄mo de re-
medio amoris. Utile p̄posi-
tū seuas extinguere flammas.
Nec seruū vicijs pectus habe
re suū. Expergiscere ita𝈹 aīa
peccatrix et considera q̄ vilis
facta es nimis. q̄ ingrata deo
qui te rōnis munere donauit.
voluntatem𝈹 dedit liberam
sed ad bonum inclinatā. quā-
taue sit miseria seruitutis tue.
Que si volueris per peniten-
tiam resurgere. mox a nocu-
mentis p̄tactis liberaberis ob
tinebis𝈹 paratam et oblatam
tibi gratiam. et tandem gloriā
sempiternam. amen.

Dn̄ica q̄nquagesime de pe
nis t̄palib⁹ sepissime aduenien
tibus p̄pter peccata.

Sermo tertius

Espice. Uer
ba sunt redempto-
ris nostri originalit
Luce. xviij. ca. et in
euangelio hodierno. Si vllo
vn𝈹 tēpore ceci facti sūt pec-
catores. hoc maxime diebus
istis euenisse cōspicim⁹. nam
vidim⁹ christianos populos
iaȝ diu in hac italia nostra cō
cussos terroribus guerrarum
pestilentiarum inuasiōibus𝈹
infideliū thurcoꝝ. et tamē pau
cissimi reperiunt qui hec om-
nia ascribant rectissime iusti-
cie dei vindicantes pctā ma-
loꝝ. Quinimo post vniuersa
lem pestem que ciuitates plu-
rimas pene euacuauit qui re-
manserunt. nescimus quo dei
iudicio et non sunt extincti cū
alijs. deteriores effecti sunt. et
ad quelibet enormia vicia ar
dentius q̄ p̄us se emergunt.
nulla est vniuersalis facta re-
formatio. nulla emēdatio pec
catoꝝ. Propterea in hoc ser-
mōe statui dicere de nocumē
to pene temporalis quā deus
omnipotens irrogat sepenu-
mero populis obstiatis. Pos
simus eni dicere vnicuiq𝈹 po
pulo: vnicuiq𝈹 ciuitati. respice
quia p̄pter iniquitatem homi
nuȝ multiplicate sunt tribula
tiones vestre quas deus etiaȝ
in p̄senti seculo multotiēs pu
nire disposuit. Dicemus ergo
de ista temporali pena et puni
tiōe. de qua tria mysteria erūt
contemplanda.

Primū d' verificationis.
Scdm dilationis.
Tertiū inflictionis.

Quod pene temporales.s. pestilentie.guerre.fames.terre motus.& similia immittūtur a iusto deo,ppter iniqtates et scelera populo₽.

Capitulū primū.

Rimum mysteriū de clarandum de temporali punitione peccatorum dicitur verificationis: In quo confutanda est infidelis opinio illorum qui dicunt mala temporalia non ppt' peccata sed ppter astrorum influentiam.aut aliam aliquam latentem causam naturalit' euenire. Quibus ostendendū est q psepe angustie.fames. guerre.& pestilentie & huiusmodi puenunt a deo iusto iudice ppter scelera & peccata hominū punienda. Hoc phatur auctoritatibus & exemplis scripture sancte. Sicut patet Leuiti.xxvi.c. & amos.v.ca. Et xlvi.dis.decretorum.c.sed illud.& xix.dis.c.anastasius. et lvi.dis.c.Si gens anglorum & xxiij.q.iiij.c.Si ea. & xxiiij.q.ij.c.non turbatur. & i.q.iiij ca.Ecclesia.§.His ita.& vij.q.i.c.Sciscitaris.& xv.q.i.c. nec his. & c.Illa. & xvi.q.i.c reuertimini.c.Et temporis q̄litas.& xxiiij.q.iiij.c.guillisarius.& de pe.dis.i.c.Mensuram. & xxiij.q.iiij.c.Si quos & xxiij.q.v.c.Ad fidem.Et.c quid ergo.& xxxij.q.vij.c.Flagitia.Et in auctentico Ut ñ luxurientur contra naturam. Et Bonauentura in.ij.dis.x xxvi.ait.Qd omnis pena aliquo modo respicit culpam vt posuimus plene in quadragesimali de penitentia in sermone de ira dei. Sed hec omnia confirmant exempla innumera.vt sic dicam.ex quibus hoc loco aliqua inducemus.

Primum exemplum est in primis parentibus quo₽ peccato inducte sunt in humanū genus tot penalitates.tot calamitates.tot erumne.tot labores.tot gemitus.& terribilissima omniuz inimica mors a quibus omnes filij adam essent exempti si ipse non peccasset. Propter peccatum itaqz dictuz fuit sibi Genesis tertio capitulo. Maledicta terra in opere tuo. In sudore vultus tui vesceris pane tuo. Et eue. Multiplicabo erūnas tuas & conceptus tuos. In dolore paries filios tuos. Scdz exemplū fuit in illis qui pierunt in diluuio tempore noe.d q̄bꝰ

diximus in tractatu de timo-
re iudicioꝝ dei. Dixit eni deꝰ
ad noe vt scribit̄ Geñ. vi. ca.
Finis vniuerse carnis veīt co
ram me. Repleta est terra ini
q̄tate a facie eoꝝ ⁊ ego disper-
dam eos cū terra. Tertiuȝ
exemplū est de egyptijs deceȝ
plagis ꝑcussis ꝓpter crudelita
tem quā exercebant in populū
dei. vt pȝ Exo. ix. x. xi. et. xij. c.
⁊. i. q. iiij. §. Itē pctō. Quar
tū exemplū ē de ȝodomitis q̄
pierūt igne de celo misso ī eos
ꝓpter nefandū illud vitium vt
pȝ geñ. xix. ca. Quintū exē-
plū est de egyptijs ꝑsequenti-
bus filios israel in mari rubro
qui submersi sunt iubēte deo
quasi plumbū in aq̄s veheme̅
tib⁹. vt ponit̄ Exo. xiiij. ⁊. xv.
ca. Sextū exemplū ē de ma
lachitis impedientib⁹ filios is
rael. de q̄b⁹ dixit dn̄s ad moy
sen. Delebo memoriā amale-
chitaꝝ de sub celo. exodi. xvij.
ca. Septimū exemplū ē de
filijs israel quos ꝑcussit dn̄s p
reatu vituli. vt scribit̄ Exo. xxx
ij. c. ⁊ ceciderūt vna die vigin
titria milia. Octauū exem-
plū est de ipsis adhuc filijs is
rael qn̄ ꝓpter peccata accēsus
ignis deuorauit extremā par-
tem castroꝝ. vt habet̄ Nume-
ri. xi. c. Nonū exemplum de
eisdem quādo adhuc carnes
erant in dentib⁹ eoꝝ. ⁊ ecce fu-
ror dn̄i concitatus in populū
ꝑcussit eū plaga magna nimis
vocatusq̄ȝ est locus ille sepul-
chra ꝯcupiscentie. ibi enim se-
peliere populū qui desidera-
uerat carnes. Decimū exē-
plū est de murmurantib⁹ con
tra moysen ⁊ aaron qn̄ egres-
sus ignis deuorauit populuȝ:
fuerūtq̄ȝ ꝑcussi tredecim milia
⁊ octoginta. Numeri. xvi. ca.
Undecimū exēplū d̄ mur-
murantib⁹ de deo quādo mi-
sit dn̄s in populū serpētes ig-
nitos. Numeri. xxi. c. Duo-
decimū exemplū Judicū. iij. c
Qn̄ filij israel ꝓpter peccatuȝ
fuerunt traditi in manu regis
mesopotamie octo annis.
Tredecimū exemplū ibidē
quando ꝓpter peccatū fuerunt
traditi regi moab decē ⁊ octo
annis. Decimūquartū Ju
dicū. iiij. c. qn̄ ꝓpter peccatum
traditi sunt in manu reḡ cha
naan. xx. annis. Decimum
quintū exemplū Judicū. vi. c
qn̄ ꝓpt̄ pctm̄ dati fuerūt ī ma
nu regis madiā septem annis
Sedecimum Judicū. x. c.
quando peccatis veterib⁹ iun
gentes noua tradidit eos deꝰ
in manus philistinoꝝ ānis de
cem ⁊ octo. Decimūsepti-
mū exemplū est de peccato ela
tionis dauid qn̄ murmurauit

populū. vt habet̄.ij. Regū vl ti.c.7.i.palip.xxi.c. et.i.q.viij §.his ita.7 de pe.dis.ij.c.fuge rat. Propter illud nanq̄ pec catū pierūt ex peste a deo imis sa septuaginta milia virorum

Decimūoctauū exemplum est de senacherib.iiij. Reg.xix c.ppter cuius peccatū angelus dn̄i pcussit in castris assyrio℞ 7 interfecit centum octoginta q̄nq̄ milia viro℞. Decimū nonū exemplū ē de populo iu daico.quem ppter peccata de dit de⁹ in manu nabuchodo nosor capta ciuitate scā 7 com busta temploq̄ destructo.iiij Reg.vl.c.7.ij.palip.xxvi.c.

Uicesimū exemplū ē d̄ an tiocho dina virtute flagella to ppter sup̄biā 7 crudelitatē eius.ij.Macha.ix.c. Uice simūp̄mū exemplū de q̄dra gintaduobus pueris laceratis ab vrsis ppter peccatū quo il luserant heliseo dicentes.ascē de calue.iiij.Reg.ij.ca. Ui cesimūsecundū exemplū est de dauid cui dictū fuit a nathā. Quia blasfemare fecisti nom dn̄i idcirco morier̄ filius tuus qui.s.natus fuerat ex bersabee 7 sic factū est.ij.reg.xij.caplo.

Uicesimūtertiū exemplu3 est de ezechia rege iuda q̄ egro tauit vsq̄ ad mortē. vt notat̄ Isa.xxxviii.c.Et hoc ppt̄ pec catū ingratitudinis vel super bie de victoria habita seu libe ratione ab exercitu sennache rib. Uicesimūquartū exem pliū est de maria sorore aaron que punita fuit lepra ppt̄ mu rum rōnem factā ɔtra moysē Numeri.xii.c. Sunt 7 alia ex empla in scripturis dinis que cā breuitatis missa facim⁹. ex quib⁹ oib⁹ appare3 luculent̄ q̄ ppter peccata sepissime flagel lantur hoīes a deo. Sicut eti am de corporali ifirmitate d̄r extra de pe.7 re.c.cū infirmi tas.q̄ nōnunq̄ puenit ex pec cato. Quod deus nō semp punit in hac vita peccantes 7 q̄ iuste illis tribuit 7 rōnabi liter sua dona 7 beneficia.

Capitulū secundū

Secundū mysteriū de clarandū de tpali pu nitione peccato℞ dici tur dilatiōis. In quo querere pleriq̄ solēt. Cur deus bene dictus non semp punit pecca tores in p̄senti vita q̄nimo et sua illis larg r̄ beneficia.7 lic3 inscrutabilia sunt opa dei: ta men nō desunt qui dicant cu3 Hiere.xii.ca. Quare dn̄e via ipio℞ psperat̄.7 bene ex his q̄ operant̄ malū.7 cū Abacuch i.c. Quare non respicis super iniq̄ agentes 7 taces deuo rante impio iustiorē se. nā vt

Dilatio[nis] ...

Boetius inquit in primo de consola. Quantas rerum lubrica versat fortuna vices. premit insontes debita sceleri noxia pena. At perversi resident celsa mores solio sancta calcant latet obscuris condita virtus clara tenebris Et in .iiij. de consola. Imperante et florente nequitia. virtus non solum premijs caret: verum etiam sceleratorum pedibus conculcatur. Pro huius dubietatis amonitione dicere possumus quod pijssimus pater deus non semper in hac vita punit peccantes et eos longanimiter tollerat precipue propter tria.

Primo propter remunerationem

Secundo propter ostensionem.

Tertio propter reservationem

Primo deus non punit semper in hac vita peccantes. sed sua illis impartitur bona propter remunerationem. nam mali faciunt quedam opera de genere bonorum que deus irremunerata non vult relinquere et potissimum cum cognoscat ipse multos peccatores propter suam impenitentiam et obstinationem fore damnandos. Hinc Gregorius de pe. dis. iij. c. quam. pater. ait. Cavendum nobis est ut si forte aliquid boni agimus in presenti seculo remunerationem accipiamus. ne forte dicatur nobis Receperunt mercedem suam. nisi enim dives epulo aliquod bonum egisset unde in presenti seculo remunerationem accepisset: nequaquam abraam ei diceret: recepisti bona in vita tua. hec ille Sicut itaque sunt bona opera que peccatores exercent: sic retribuit quandoque illis deus. Si elemosynas faciunt: ecclesias et pauperrima loca visitant: divitias eis deus donat Si ieiunant et corpus affligunt: deus in compensationem sanitatem sibi et familie largitur. et sic de alijs. Pro quibus dicere possumus illud Matthei. vi c. Amen dico vobis receperunt mercedem suam Ex hoc timenda est prosperitas nimia ab his qui peccare non desistunt. quia ut dicitur in glo. xxiij. q. ij. c. Si quilibet. Prosperitatem habens in hac vita spem perdit in eterna. Et Hiero. in suo transitu ait. Signum manifeste damnationis est quando malo omnia prospera accidunt. Et Gregorius. vi moralium. Successio bonorum temporalium signum est reprobationis. Talibus enim bonis temporalibus merentur et sepe decipi pro sua malitia peccatores. ut augustinus refert xx. li. de civi. dei. c. ij. Propterea idem augustinus super psal. dicit Nemo gratuletur homini qui prosperatur in via sua cuius peccatis deest ultor et adest laudator. Maior hec ira domini est. Irritavit eum dominum peccator ut ista patiatur. i. ut correctionis flagella non patiatur. Et

Prosp inq̄t. Qui se peccatis gaudet feliciter vti: infelix ni/mis ē prspitate sua. Hec oia dicta sūt. qm̄ dū sic in prspita/te pn̄ti viuūt mali signū ē qm̄ q̄ q̄ puandi erūt gaudijs pa/disi. Scd̄o nō punit statim deus pctōres pter ostensionem vt sic ostdat benignitatē suā que tanta ē vt etiā inimicis su/is pctōribus benefacere velit. Sūt ipsi pctōres inimici dei.

Vt augꝰ dicit de pe. dis. iij c. Sūt plures. ꝛ in. xij. li. de ciui. dei. c. iij. Et nihilominꝰ vl vt eos ad pniam alliciat. vl si viderit ipenitentes in hoc sua reluceat bonitas omniū suaꝝ creaturaꝝ ipartit obsequia. et pluit super iustos ꝛ iniustos. Matthei. v. c. ¶Tertio deꝰ pctōres in hac vita tolerat p/pter reseruationē. qm̄ alia pe/na grauioꝛ q̄ pn̄s ꝛ diutioꝛ est illis reseruata Jdeo xp̄s d̄ pe. dis. iij. §. q̄s. dicit. Nemo vi/dens malignos prspitatē hēre turbet. Nō ē hic retributio ma/lignitatis neq̄ vtutis. ac si ali/qn̄ ptingat vt aliq̄ sit retribu/tio vel malicie vel vtutis non tn̄ sm q̄ dignū ē. sed simplicit veluti q̄dā gustꝰ iudicij vt q̄ resurrectionē nō credūt talib doceāt. Qn̄ itaq̄ videmꝰ ma/lignū ditescere nō subtrahamur ꝛ qn̄ videmꝰ bonū mala pati nō turbemur. hic corona. illic supplicia. hec ibi. Et augꝰ li. i d̄ ciui. dei. c. vij. Placuit diñe puidentie pparare in posteꝝ bo/na iustis q̄b nō fruent iniusti. ꝛ mala impijs q̄b nō excrucia/bunt boni. Ista vo tpalia bo/na ꝛ mala voluit deꝰ vtrisq̄ eē coia vt nec bona cupidius appetant que ꝛ mali quoq̄ ha/bere cernant. nec mala turpit euitet in quib ꝛ boni pleruq̄ afficiunt. Interest aūt plimū qualis sit vsus vel earum reꝝ que psperē. vel eaꝝ que dicun/tur aduerse. Nam bonus tpa/lib nec bonis extollit nec ma/lis frangit. Malus aūt huius/cemodi infelicitate punit. q̄ fe/licitate corrumpitur. Ostēdit tn̄ deus sepe in his distribuen/dis euidentius operationē su/am. Nā si nūc omne peccatū manifesta plectent pena nihil vltimo iudicio seruari putare/tur. Rursus si nullū pctm̄ ap/te puniret eiꝰ diuinitas nulla eē puidentia diña crederet. Silr in rebus secūdis si nō eas deꝰ quibusdam petentibus euidē/tissima largitate ocederet non ad eū ista ptinere diceremus. Itemq̄ si oibus ea petentib da/ret nō nisi ppt talia pmia serui/endum illi esse arbitraret. nec pios nos faceret talis seruitus sed potius cupidos ꝛ auaros

hec ille. Et. vi. q. i. c. si oia scri bit. si oia in hoc seculo vindi/ canda essent. locu diuina iu/ dicia non haberent.

Quare deus du ppter pec cata tpales penas inmittit. z et quare psepe suos amicos z ser uos affligit. z no semp bonis largit bona i vita pnti. C. iij.

Ertiu mysteriu conte plandu dr inflictio in quo inuestigandum e quare piissimus deus has pe nas tpales infligit etia bonis z amicis suis. Ad qd respon/ dere possum9 q deus id puc/ nientissime facit triplici rone.

Primo rone medicationis
Scdo rone illuminatiois.
Tertio rone glorificatiois

Primo deus penis tpalib9 afficit etia illos qui iuste viuut ppter medicationem Valet qp pe tales pene z tribulationes psentis vite ad medicina aie siue purgatiua; siue saluatiua siue pseruatiuam. Sut p/ mo aie medicina purgatiua. Nemo enim est qui de coi lege saltim in aliqua peccata venia lia non labat. Unde Grego9 in pastoralibus ait. Nemo est qui ita bene viuat vt aliquate nus non delinquat. Et lacta tius li. vi. Nemo pot ee taz cir cuspectus tam prudens q no aliqn labatur. Et Paulus ad ro. vii. c. Quod nolo malum hoc ago video alia lege in me bris meis repugnante legi me tis mee. Et Johes pma cano nica. c. i. Si dixerimus qz pec catu no habemus ipsi nos se/ ducim9 z veritas in nobis no e. Et in auten. de monachis. §. trienniu. Humana natura labitur ad delicta. Qd id de9 ad pctoz illoz purgatione se pe suos quos diligit visitat z flagellat. et lz hoc eueniat qn/ q dum puniunt mali. illud ta men qd malis z reis infert ad vindicta z punitione ipsis bo nis accedit ad purgationem. vn aug9 li. i. de ciui. dei vbi s inquit Boni z mali piter af/ flicti sunt. nec ideo distincti n sunt. qz distinctu no est quod vtrig ppessi sut. Manet eniz dissimilitudo passoz etiam in similitudine passionu. Et licz sub eodem tormeto: no e idez virtus z viciu. Nam sicut sub vno igne aup rutilat palea fu mat z sub eade tritura stipule cominuunt frumenta purgan tur. Ita vna eademq vis ir/ rues bonos pbat purificat eli quet. Malos damnat vastat z exterminat. hec ille. Sunt scdo afflictioes z temporales pene anime medicina sanati/ ua. Solet quippe euenire ple rumq vt multi spiritu pmptuz

habeant ad dei voluntatē ex
plendam. sed carnē infirmam
qui a deo grauissimis tēptati
onib; q̄nq; vexant̃. vt nulla a/
lia via eis melius possit subue
niri q̄ p inflictas tribulatio/
nes iusto ꝛ pio iudicio dei. si/
cut exemplū ē notabile quod
Hiero. cōmemorat in episto/
la ad Rusticū monachum de
illo greco adolescente q̄ nō po
terat vlla abstinentia flāmaȝ
carnis extinguere. de quo vid
in sermone nr̄o d̄ patientia in
tractatu de timore iudicioruȝ
dei. Sunt adhuc pene p̄fa
te sicut medicina p̄seruatiua:
quib; aīe subuenit̃ ne in pecca
ta labat̃: qd̄ fieri solet p nimie
p̄speritatis abundantiā. nam
Boeci9 ait. li. ii. de ꝯsolatione
Ego plus hoīb; reor aduer/
sam q̄ p̄sperā pdesse fortunā.
Illa semp speciē felicitatis blā
da mentit̃: hec semp v̄a ē. Illa
fallit: hec instruit. Postremo
felix a vero bono blandimen/
tis deuios ducit. aduersa ple
rūq; ad vera bona reducens:
ilico retrahit. hec ille Propterea
cū deus flagellat iustos ꝛ ami
cos suos pp̄ter vtilitatē illoꝝ
signū est paterne dilectionis.
Unde sapiens puer. iij. c. ait.
Disciplinam dn̄i ne abiicias
nec deficias ab eo corriperis.
Quē eni diligit dn̄s corripit:
ꝛ quasi pater in filio cōplacet
sibi. ꝛ Eccle. xxx. ca. Infirmi/
tas grauis sobriā facit animā
Et ap̄ls ad Heb. xii. c. Queȝ
diligit deus castigat: flagellat
aūt omnē filiū quem recipit.
Facit ad hoc exemplū bt̄i Frā
cisci qui a deo infirmitate cor
porali pcussus sanitatē conse
cutus est mentis. de q̄ sic scri/
bit Bonauen. Ignorabat ad
huc adolescens curis terrenis
implicitus celestis allocutio/
nis archanū donec facta ma/
nu dn̄i sup eum ꝛ castigat9 fu
it exterius plixi languoris gra
uedine. ꝛ clarificatus interius
sancti spiritus vnctione. Se
cundo deus afficit temporali
bus afflictionib; eos qui iuste
viuūt ꝛ ipsos adhuc īpios p/
pter illuminationē. Ualet nā
q̄ aduersitas hui9 seculi ꝛ bo
nis ꝛ malis ad illuminationē
intellectus. que quideȝ bonis
cedit ad meritū ꝛ leticiā. ma/
lis v̄o ad confusionē atq; me
sticiā. quoniam per tribulati/
ones inducit̃ triplex cognitio
Prima dei.
Secunda sui.
Tertia mundi.
Prima est cognitio dei que
sepenumero obtenebrat̃ in mē
te ex fumo temporalis prospe
ritatis. Ob quod Lactātius
libro secūdo diuinaꝝ institu/

tionem ait. Cum maxime de/us ex memoria hominum elabitur cum beneficijs eius fruentes honorem diuine indulgentie dare debent. At vero si qua necessitas quempiam presserit: tunc deum recordantur. Si belli terror infremuit: Si morborum pestifera vis incumbit Si alimenta frugibus longa siccitas denegauit. Si seua tempestas. Si grando ingruit ad deum cofugitur a deo petitur auxilium. deus vt subueniat oratur. Si quis in mari vento seuiente iactatur. hunc inuocat Si quis aliqua vi afflectatur hunc potius implorat. Si quis ad extreman mendicandi necessitatem deductus victum precibus exposcit. hunc solum obtestatur per eius diuinum atque vnicum nomen hominum sibi misericordiam querit. hec ille. Secunda est cognitio sui. Multi enim ex prosperitate nimia seipsos deificant. Sed in tribulatione adueniente cognoscunt infirmitatem mortalitatis sue. Sicut Anthochus superbus vt dicitur. ij. Machabeorum nono capitulo. Flagellatus a deo cognouit suam prauitatem et dixit. Iustum est subditum esse deo et mortalem non paria sentire de deo. et Herodes agrippa vt narrat Josephus in spectaculis et ludis vbi vocibus vulgi deus appellabatur improuiso dolore percussus dum sui deferebant eum non valentem per se incedere suspirans et gemens dicebat. En ego vester deus ducor ad mortem. Tertia est cognitio mundi. facit aduersitas vt cognoscatur huius vite miseria neque querantur eius bona quasi felicitantia. Ideo Augusti. li. de verbis domini ait. Idcirco deus felicitatibus huius seculi amaritudinem miscet. vt alia queratur felicitas cuius dulcedo non est fallax. Tertio deus affligit bonos et iustos propter glorificationem. facit enim aduersitas ad gloriam iustorum qui illam equo animo ferunt quoniam augentur in ipsis tria.

Primum est digna laudatio
Secundum diuina associatio
Tertium eterna premiatio

Primo augetur in amicis dei tribulatis digna laudatio. quia iudicio omnium sapientum virtus animi in sufferentia rerum aduersarum magnificatur. Unde Cicero in libro de oratore ait. Magna laus et admirabilis videri solet tulisse casus patienter aduersos non fractum esse fortuna retinuisse in rebus asperis dignitatem. Et idem in secundo de offi. Nemo iustus esse potest qui mortem qui dolorem vel egestatem timet. Aut ea

que his ꝯtraria sunt equitati anteponit. Scdo augetur in amicis dei tribulatis diuina asso ciatio ꝛ miranda ꝯfortatio. vn̄ in ps. xxxiij. Dauid. Juxta est dn̄s his qui tribulato sunt corde. In afflictione posi to stephano leuite ostendit ce los apertos. ꝛ vidit iesum stan tem a dextris virtutis dei. Sā ctam katherinam confortauit visitatione angelica. Sanctā agnetam defendit a corrupto ribus ꝛ liberauit a flāmis. Sā ctam luciam tanto pondere fi xit atq̧ firmauit vt nec homi nes nec trahētes boues potue rint illa mouere. ꝛ sic de reliq̄s.

Tertio augetur in amicis dei tribulatis eterna p̄miatio. Quo enim grauioribus hic pe nis exercentur copiosius p̄mi um beatitudinis erūt acceptu ri. Impij vo vt i plurib⁹ a dō fla gell' celi ꝛ d ipo desperāt ꝛ i sua malicia obstinati deteriores fiūt Et p⁹ tpalē i eos illatā vīdictā ad et'nas pēas destinant. Res pice igit' o peccatrix aīa q̄ pec catū displicet deo nr̄o. p quo il le qui natura misericors ē ꝛ cle mens irascit' ꝛ indignat'. Illu minare cuz ceco ꝛ reuertere ad patrem misericordiarum qui paratissimus est suam gratiaz tibi dare ꝛ demū gloriam sem piternam Amē. Feria quar ta cinez. De trib⁹ nocumentis pctī. ppt' q̄ vnusquisq̧ i pctō exi stēs ad pn̄iam reuerti debet.

Sermo quartus.

Onuertimi ni ad me piissimi patris dei viuen tis verba sunt ista originaliter Joelis ij. ca. ꝛ in epistola hodierna.

Differunt de die in diē pec catores infelices reuerti ad do minū illos benigne vocantem quoniā que dicta sunt d nocu mentis peccati aut nolunt cre dere aut parua ꝛ minima pu tant. Sed reuera q̄uis gra uissima sint ꝛ merito ponderā da preter illa vndiq̧ alia se of ferunt quibus apparet tam pe riculosus est status illorū qui letantur in malis ꝛ gloriantur in malicia sua. Hi sunt q̄ dei patris longanimitatē contem nunt. misericordiāq̧ eius infi nitam exhorrent hos ad peni tentiā inuitat in verbis pp̄ he re. Quos ꝛ nos hortari debe mus vt id prompte faciant et expedite. qm̄ nil homini cuicū q̧ formidabilius esse debet q̄ in peccato obdurare persistere Ea propter in presenti sermo ne de tribus aliis nocumētis peccati dicemus.

Primū dicitur separat.
Scdm̄ infatuatio.
Tertium contristatio

Quod peccatum anima separatur a deo nō solum ꝓpter multa. sed etiam propter vnuz mortale. ⁊ q̄ graue dānuz sit ista separatio.

Capitulum primū.

Primū nocumentum peccati dicitur separatio. Eoipso nāq̄ quo quis mortaliter peccat separatur ⁊ elongatur a deo summo ⁊ per amando bono. Ubi pro intelligentia pleniore tria erūt dubia declarāda.

Primū vtrū possit q̄s ꝑ peccatū separari a deo.

Scd̄m vtrū per vnū actuz pcti ꝑdat̄ caritas dei.

Tertiū vtrū sit graue damnū separari a deo.

Ad primū dubiū rn̄det scriptura sacra. vn̄ Deutro. xxxii. c. dicit̄. Dereliquit .s. aīa peccatrix deū factorē suū. ⁊ recessit a deo salutari suo Et iterꝫ ibidē Deum qui te genuit dereliquisti ⁊ oblit⁹ es dn̄i creatoris tui Et Josue. xxii. Cur dereliquistis dn̄m deū israel edificātes altare sacrilegū ⁊ a cultu illius recedentes. Et Judicum. x. c. Dereliquistis me ⁊ coluist, deos alienos. Et Esa. lix. c. Iniquitates vestre diuiserunt inter vos ⁊ deū vestrū. Et Hiere. ii. c. Quid inuenerūt in me patres vestri iniquitatis. quia elongauerunt se a me. Et iterū ibi. Dereliquerunt me fontem aque viue ⁊ foderūt sibi cisternas dissipatas. Et Luce. xv. c. in euangelio filii ꝓdigi. Adolescens filius qui peccatorez significat per egre profectus est in regionē longinq̄. Igit̄ peccator relinquit deū. ⁊ sic separatur ab illo. Sed ↄtra obiicitur. quia scd̄m oīm sanctorū doctrinā. vt inquit tho. i. parte. q. viii. Deus est in omnib⁹ rebus etiam ⁊ in demonibus dans eis esse ⁊ virtutē et operationem ⁊ in omni loco dās virtutē locatiuā. vn̄ in. i. disti. xxxvii. ait idem in. c. Cum natura diuina. ⁊ in. c. Fateamur Quomodo ergo per peccatuz anima potest a deo separari vl̄ elongari. Si ē in demonibus deus ergo est in qualibet anīa peccatrix. Insuper Dauid in psal. inquit. Quo ibo a spiritu tuo ⁊ quo a facie tua fugiam. Si ascēdero in celū tu illic es: Si descendero i infernū ades Si sumpsero pēnas meas diluclo ⁊ habitauero i extremis maris. Etenim illuc manus tua deducet me. ⁊ tenebit me dextera tua. Ad hec respondet Hierony. in epistola ad damasum papā de filio prodigo dicens. Si deus tenet celum palmo ⁊ terrā pugillo Et Hie

re. dicit. De⁹ appropinquans nõ de longinquo. p David q̃z q2 null⁹ absq3 eo locus sit pdicat̃ qñ fili⁹ adolescẽs pegre p/fectus ẽ in regionẽ longinquã Sciendũ ẽ igit̃ nõ locorũ spa/tijs s3 affect⁹ aut nos eẽ cũ deo aut ab eo recedere. hec ille Per pctm̃ itaq3 separat̃ hõ ⁊ disce/dit a deo nõ loco. s3 amore cu3 spreto deo aia inheret ɔmuta/bilib⁹ bonis. vt eni ait Augu. i li. de libero arbitrio. Peccatu3 ẽ spreto incõmutabili bono bonis ɔmutabilib⁹ adherere. De demonib⁹ ṽo inqt tho. i. par. q viij. arti i. Qđ in ipsis ɔsideratur natura q̃ est a deo ⁊ defor/mitas culpe q̃ nõ est a deo Jõ nõ est absolute ɔcedendũ q̃ deus sit in demonib⁹. s3 cum hac additõe inquantũ sunt ⁊ res q̃dam. vñ sm̃ Grego. sup canti/ca. ⁊ Aug. li. de pñtia dei. Al'r de⁹ ẽ in seipõ p nulli⁹ rei ɔtinẽtiã. Al'r in oib⁹ reb⁹ ⁊ vbiq3 per essentiã p potentiã p pñtiã Al'r in iustis famulari mõ p grãm Et in oib⁹ p potentiã inq̃tu3 ei⁹ ptãti oia subdunt̃. vt dicit tho. vbi. s̃. Est in oib⁹ p pñtiã inq̃tũ oia nuda ⁊ apta sit ocu/lis ei⁹. Est in oib⁹ p essentiam inq̃tum adest oib⁹ vt cã essendi. Et hic triplex mod⁹ essendi generalis. Gr̃a vero p quã de⁹ ẽ in iustis facit singulare3 mo/dũ essendi deũ in reb⁹. Quare pctõr deo separat̃. q2 a deo se a/uertit p ɔuersionẽ ad bonũ cõmutabile in q̃ auersione subito ⁊ sil' puat ds aiam suam gr̃a.

Scđm dubiũ fuit vtrum p vnũ actũ pcti. s. mortalis pdat̃ caritas dei ⁊ aia priuetur gr̃a. Et posset q̃s arguendo dicere qđ nõ. Nã leo papa in sermõe de passione alloquẽs petrũ ait Vidit in te de⁹ nõ fidẽ fictam nõ dilectionẽ auersam. s3 ɔstãtiã fuisse turbatã abũdauit fletus. vbi ṽo defecit affect⁹ cari/tatis lauit verba formidinis. S3 petr⁹ negando xp̃m peccãdo xp̃m peccauit mortaliter. g̃ caritas nõ amittit̃ p vnũ solũ pctm̃ mortale. Rñdet tho. xxij. q. xxiiij. Qđ vnũ ɔtrariũ p aliud superueniẽs tollit̃. Quilibet aũt act⁹ pcti mortalis cõ/trariat̃ caritati sm̃ ɔpriã rõnẽ q̃ ɔsistit in h̃ q̃ ds diligat̃ super oia. ⁊ q̃ hõ ei totalit' se subijci/at oia. sua referẽdo in ipm. Et ergo de rõne caritatis vt si q̃s diligat deũ q̃ in oib⁹ velit se ei subijcere ⁊ preceptoꝝ ei⁹ regulã in oib⁹ seq. Quicqđ eni3 ɔtra/riat̃ pceptis ei⁹ manifeste ɔtrariat̃ caritati. vñ de se h3 q̃ caritatẽ excludere possit. Insup p pctm̃ mortale sit hõ dign⁹ morte et̃na sm̃ illđ ad roma. vi. ca. Stipẽdia pcti mors ẽ. Per ea

ritatē vero homo meret vitam
eternaz iuxta.c. Johānis.xiiij.
Si quis diligit me diligetur a
patre meo. ⁊ ego diligā eum et
manifestabo ei meip̄ in i ō ma
nifestatione vita beata cō sistit
vn̄. Johānis.xvij. Hec est vi
ta eterna vt cognoscāt te verū
deū ⁊ quē misisti iesum xp̄m fi
liū tuū. Nullus aūt pōt eē di
gnus vita eterna ⁊ morte etna.
Quare p vno solo pctō morta
li amittitur caritas ⁊ anima p̄

Non sunt facienda mala ut

uatur grā ⁊ a deo bono separa
tur. Ad auctoritatē Leōis
pape dicendū. Quod caritas
amittitur dupliciter. vno me
do directe p actualē contētum
Et hoc modo petrus caritatez
nō amisit. Alio mō indirecte
qn̄ quis ɔmittit aliquid ɔtrari
um caritati propter aliquam
passionē ɔcupiscētie vel timoris
Et hec mō petrus caritatē ami
sit faciēs ɔtra caritatē. Sz eaz
cito penitēs recuperauit. Ter
tiū dubiū z vtrū sit graue dānū
p peccatū separari a deo. Ad
qd dico q tam graue ē vt nil su
pra. Grauius nāq est separari
a deo q̄ pati q̄cunq dāna rerū
quecunq illata ⁊ exq̄sita sup
plicia quascunq inauditas et
horribiles penas. Hinc au
gusti.xxxi.q.v.c. Ita ne ait Po
tius debet quis mala quelibe
tollerare q̄ malo. s. culpe ɔsen
tire. Et idē Aug. fatet nō esse
peccandū etiā p tpali salute ho
minū.xxij.q.ij.in c. faciat. Et
extra de his q̄ vi metusue cau
sa fiunt in.c. sacris dicit. Pro
nullo metu debet quis peccatū
mortale incurrere Idē ɔfirma
tur extra de vsuris.c. Super eo
c. Omne genus.c. Si qs. Et
sicut nō est pctm̄ mortale com
mittendū p aliquo incōmodo,
ita nec pro quolibet ɔmodo vt
inde sequatur quodcunq bo
nū. Ideo ē regula doctoris gē
tiū ad romanos.iij.c. Qd nō
sunt facienda mala vt inde ve
niant bona. Et hoc ɔfirma
tur in glo. extra de simonia i.c.
Ad aplicam. q sub p̄textu pie
tatis non est impietas ɔmittē
da. Et.i.q.i.c. Non ē. Et.xiiij
q.i.c. Forte. ⁊ c. Neq. Et.xxx
q.i.c. Nosce. Et.xxxij.q.vlti.c.
Nō solum dz. Non licet facere
rapinā ⁊ furtū vt fiat elemosi
ne. Omnimodo cauere quisq
sibi debet a ɔmissione pcti. Ad
qd euitandū sancti ⁊ amici dī
passi sunt tot labores. tot pegri
natōes. tot exilia. tot carceres.
tot vincula. tot insup violētissi
mos cruciatus vsq ad mortē
Inspiciamus susannam de qua
scribitur Danielis.iiij.ca. q a
senibus prauis reqsita d turpi cō
sensu dū ɔponerēt q illi pctō nō
acq̄esceret eā falso criminatam

cū ignominia mori pcurarent o feia ɔstās. o mulier timēs deum angustie inqt mihi sūt vndiqꝫ. si enim h egero mors mihi ē si aūt nō egero nō effugiaꝫ manus vr̄as. sed meli⁹ ē mihi incidere in man⁹ vr̄as q̄ꝫ peccare in ɔspectu dei mei. Nonne ꝛ abrahā innocentē filiū volui it imolareqꝫ sua iocūda ꝛ gr̄a pn̄tia ne deū pderet q̄ hoc mādabat. vt patet Gen̄. xxij. c. q. ij. §. Qn̄qꝫ. ꝛ c. nō eni. vbi ait. Ambro. in li. de pr̄iarchis Nō eni volebat de⁹ imolare a pr̄e filiū suū nec impleri h mun⁹ volebat q̄ ouē pro filio imolādaꝫ obtulit. Sed tetabat effectū si dei pcepta pferret filio. Et infra sequit Ambro. Non imittas manū inqt in puerū neqꝫ facias ei q̄cq̄ꝫ. affectū tuū inq̄siui. Nō factū exegi. Tentaui mentē tuā si etiā filio tuo dilectissimo nō parceris propt me Et de hoc aug⁹. li. i. de ciui. di c. ij. inqt. Abrahā nō solū nō ē culpat⁹ crudelitatꝫ crimie vex etiā laudatus ē noie pietatis q̄ voluit filiū nequaq̄ꝫ scelerare. sed obedieter occidere. hec ille. Sunt ꝛ alia inumera sanctorū exēpla q̄ pelegere mori pus q̄ꝫ peccādo dei gr̄am amittere q̄ nos pterim⁹. Affirmam⁹ tn̄ q̄ talis ē mala ɔditio pcti quo aia separat a deo. Qd̄ Ansel.

li. d similitudib⁹ dr. Si hic inferni horrorē ꝛ illic cernerē pcti pudorē ꝛ vni eoꝫ necessario dberē imergi. Pri⁹ i infernū me mergerē q̄ꝫ in me pctm̄ dimitterē. Malē eni pur⁹ inocēs ꝛ gehennā itrare q̄ꝫ sorde pollut⁹ ꝛ sorde indut⁹ celestia regna tenere Heu q̄ꝫ mortificata st ꝛ arida facta corda mltoꝫ q̄ mltiplicib⁹ ꝛ enormissimis pctis irriteti nō dāt opam vt se emendent vitāqꝫ mutēt in meli⁹ Si eniꝫ q̄s pdidisset vl veste vl pecuniā vel q̄cq̄d aliud esset sollicit⁹ discurreret. interrogaret reqreret si quo mō rē pditā iuenire valeret. Si infirmitatē oculoꝫ auriū lingue ꝛ cuiuscūqꝫ minimi mēbri icurrissꝫ medicos curarꝫ ɔsulere ꝛ q̄ꝫdiu dura ꝛ infirmitas pauid⁹ doleret ꝛ plāgeret. O peccatrix aīa q̄d pdidisti. Cogita qr deū tuū qr gr̄aꝫ ei⁹ ꝛ cū Dauid lacrimas fūde dicētes.. fuert mihi lacrime mee panes die ac nocte dū dicit mihi q̄tidie vbi ē ds̄ de⁹ tu⁹. O q̄t iueniunt i vtroqꝫ sexu quibus possem⁹ dicere vbi ē ds̄ tuus. Audi infelix aīma vbi est ds̄ tu⁹. Quis ē iste de⁹. oē bonū. summū bonū amabile bonū. bonū sin̄ q̄ nullū bonū bonū qd̄ dereliq̄sti. O aīa dura. Quis est iste deus. nonne tuus. Tu⁹ quia te creauit Tu

us q̃ tot ãnis bñficijs suis te sustētauit. Tuus q̃ tibi vitam beatã promittit. tuus q̃ filium vnigenitũ ad te misit vt te redimeret. Tuus q̃ te expectat te inuitat vt reuertaris ad illũ Quid agis o ferrea creatura. Desine ab iniq̃tate tua da finē vicijs tuis. effunde lachrimas ꝛ cũ filio prodigo reuerte re dicēs. Surgã ꝛ ibo ad p̃rez meũ. meũ creatorē quē ꝑdidi ꝑpt culpã meã si ad eũ rediero ꝛ dicã ei pater ad te misit vt te redimeret. Tuus qui te expectat te inuitat vt reuertaris ad illũ. quid agis o ferrea creatura. Desine ab iniquitate tua. da finē vicijs tuis. effunde lacrimas ꝛ cum filio prodigo reuertere dicens. Surgaz et ibo ad p̃rem meũ. meum creatorē quem perdidi propter culpaz meam si ad eum rediero ꝛ dicam ei. pater peccaui in celum ꝛ coram te. Noli differre o anima noli diutius imorari: quia recipiet te blande ꝛ remittet peccata benigne.

Q̃d pctm̃ facit hoīem fatuum. ꝛ q̃ stulticia triplex ē.

Capitulum secundum.

Ecundum nocumentum peccati dicitur infatuatio. Facit quidez aiam fatuam a deo vt quicunq̃ sit ille qui mortaliter peccat ꝛ in peccato persistit. merito stultus ꝛ fatuus appellari possit. Sed aduertendũ q̃ triplex stulticia inuenitur.

Prima dicitur excusabilis ꝛ naturalis.

Scd̃a sctã ꝛ spũalis.

Tertia viciosa ꝛ criminalis

De stulticia naturali.

Prima stulticia est illa que prouenit ex defectu nature. et ab hac nullus potest imunis euadere. Quare dicitur ecclesiastes. i. c. Stultorum infinitus est numerus. ꝛ Sene. ad lucillum ait. Si quando q̃ fatuo ridere volo. non ē mihi longe querendum me rideo. Uerũtñ aliqui sunt fatui a natiuitate qui nunq̃ sanãtur. Alii qui ꝛ si non a natiuitate tamē a succedente tempore infatuãtur. Omnes de cõmuni lege stulti sunt in infantia ꝛ puericia. qui ante annos pubertatis comparantur furiosis. ff. de acquiren. posses. l. i. De quib⁹ dr̃ Prouerbioꝝ. xxij. Stulticia alligata est in corde pueri. ſ; virga discipline fugabit illam Quid nã aliud sũt pueroꝝ saltus cursus. querelationes. motus. gestus. ꝟba vt in pluribus nisi q̃dam stulticia Quidam etiam voluntarie infatuantur in adolescentia ꝛ iuuentute. Sicut illi qui specie ꝛ forma mulieruz

tua odivi animi mea

allectati multa faciunt in conspectu hominum velut insensati. et licet in adolescētibus et iuvenibus talis stulticia excusari non debeat tñ in senibus dum voluntaria est satis apparet exprobanda. vñ Sap. ecciastici. xxv. c. ait. Tres species odivit anima mea et aggravor valde aie illorum pauperem. superbum. diuitē. mendacem. senem. fatuum et insensatum. De huius genere sunt senes illi qui domū totam infestant. familiaz turbāt clamāt. blasphemant. contendunt. litigant sine causa. Similiter illi qui vacant libidini adulteria colunt. avariciam sectantur. inhiant lucris. laborant sine necessitate et absq3 caritate vt thesaurizent Et omnes illi qui pedes iam in sepulcro tenentes arbitrātur nunq3 se morituros Dū vero taliū stulticia a sola natura procedit. quia hēt quādam senectus infantiā. vt hieronymus dicit in epistola de honorandis parentibus. tunc venia erit eis prebenda Scda est stulticia sancta et spiritualis q̄ opponit mūdane sapiētie. Nā reperitur quedā sapientia mūdana et reprobata. de qua dicit Jacobi. iij. c. Nolite gloriari et mendaces esse adversus veritatem. Non est enim ista sapientia desursum descendens. sed terrena animalis diabolica. Contra hanc est sancta stulticia eoz. s. qui propter christuz mundū ꝯtemnunt. seipsos mortificant. paupertatē sectantur. a voluptatibus abstinent coniugia renuūt. parentes reliquūt. et in simplicitate ac humilitate xp̄o famulari conātur. Hi ab amatoribꝰ mūdi stulti putantur. et velut fatui irridentur. Vñ de beato francisco cantatur in responsorio in officio nocturno sue festiuitatis. Dum pater hūc persequitur latens dat locū ire ꝯstanter post agreditur in publicū prodire. Squalenti vultu cernitur putatur insanire. luto saxis impetitur. sed patiēs vir nititur vt surdus ptransire. Refert nāq3 de illo Bonauē. q in principio sue vocationis postq̄ pecuniā obtulerat p reparatione ecclesie sancti Damiani sentiens ex hoc adversum se cōcitatū patris furorez vt ire locum daret diem aliquibꝰ i quadā occulta fovea ieiunās orās et lacrimās latuit. Tandemq3 spirituali quadā ꝯpletꝰ leticia et virtute mētis indutus ex alto exterius fiducialiter prodijt et civitate constanter intravit. Quem cum iuvenes cernerēt facie squalidū et mēte mutatū ac p hoc alienatū putarēt a sen

francisci illusio[?]

su: lutoq platearum velut stultum impeterent et clamorosis ei vocibus insultarent famulus dei nulla, propter hoc fractus aut mutatus iniuria ut surdus in omnibus pertransibat. Talis fuit stulticia beati Jacobini de tuderto qui etiam in suis devotis carminibus ita canebat. Senno mi pare e cortesia impazire per lo bello messia. El mi pare si gran sapere chi par dio vol impazire che in parisi non si vede etc. Idcirco in die iudicii ut habetur Sap. v. c. Stabunt iusti in magna constantia aduersus eos qui se angustiauerunt et qui abstulerunt labores illorum. videntes autem turbabuntur timore horribili et mirabuntur in subitatione insperate salutis. dicentes intra se. penitentiam agentes et pre angustia spiritus gementes Hi sunt quos aliquando habuimus in derisum et in similitudinem improperii Nos insensati vitam illorum estimabamus insaniam et finem illorum sine honore. Ita euenit tempore pauli: ut christiani a gentilibus stulti dicerentur. Unde Act. xxvi. dum paulus loqueretur coram agrippa de mysteriis christi. de penitentia et resurrectione mortuorum quidam nomine festus voce magna respondit. Insanis paule: multe litere te ad insaniam deduxerunt. Et paulus non insanio inquit. sed veritatis et sobrietatis verba ego loquor. Tertia stulticia est viciosa et criminalis que est in illis qui mortaliter peccant. quoniam cum omnes scripture comminentur peccatoribus mala. nolunt ipsi scripture credere que plena est omni veritate. Unde Sap. prover. i. c. ait. Sapientiam atque doctrinam stulti despiciunt. Clamat omnis scriptura peccatum vitandum atque comminatur peccatoribus incorrigibilibus mala Audite obsecro et intelligite. O mortales miseri peccatorum vinculis colligati: quid scriptum est leuiti. xi. c. Nolite contaminare animas vestras: nec tangatis immundum ne immundi sitis. et ad Ro. vi. c. Non regnet peccatum in vestro mortali corpore. et Jaco. iiii. ca. Mundate peccatores manus vestras et purificate corda vestra Et Joh. v. c. et viii. c. noli peccare: subinfertur re. Ezech. xviii. c. Et. i. q. iiii. c. iam itaque et xxiiii. q. iii. c. bis ita. quia anima que peccauerit ipsa morietur. et ps. xxxi. Multa flagella peccatoris. et ps. cxlix. Dominus iustus concidet ceruices peccatorum. Cum igitur delectatio que habetur in peccato modica est et breuis quanta est insania eorum qui seruiunt diabolo ut tandem excludantur a paradiso et deputentur penis eternis. Quod peccatum contristat mentes peccatorum donec ad se redeunt sicut econuerso virtus letificat animam. Ca. iii.

Ertium nocumentum peccati est contristatio. Nam licet

sepenumero letentur pctores in via sua mala. tn dum ad se redeunt non pot fieri qn tristentur intrinsecus. Vn augus li. i. cfes. ait Iussisti dne et sic e vt pena sua sibi sit ois iordinatus aius. Sicut eni virtus letic q gignit i mente virtuosi. sic vitiu tristicia parit. Dicit qppe Isido. in li. soliloqo. Bona vita gaudiu sp hz. et Sen. ad Luciliu Sola virtus pstat gaudiu ppetuu. Et Ci. in li. de senectute. Cosciia bn acte vite multorumqz bn factorum recordatio iocundissima e. et Aristo. Nemo e q non gaudeat opationibus bonis. Et Ansel. sup ps. xviii. Vnicuiqz bono delectabile e ee i virtutibus etia si nullu pmiu inde expectaret. Vn qda ethnicus ait Si oes dii eem ignosciturii et hoies iggoraturi: tn nollez in pctis maculari. Hac virtuo snia sequitur Tul. q in. iii. de officiis ait. Certe si oes deos hoiesqz celare possemus nihil tn iniuste nihil auare nihil libidiose faciendu e. Qua de re diligens oibus debet esse cura vt euitent pcta i qbus si se vt hoies fragiles se viderint qnqz imersos dent opera illa relinqre. et reuerti ad dnm iesu xpm q suaz nobis oibus digne gratia infundere. ame. Feria qnta pme hebdomade. De friuola ac de debili excusatione peccati. Sermo quintus.

Iicientur in tenebras exteriores Verba sut redemptoris nostri origi naliter. matth. viii. c. et in euagelio hodierno. Satis exterrere debet hoium male viuentiu mentes infallibilia verba dni nri Jesu xpi. Ipsius vocē audimus penas eternas cōminantē peccatoribus obstinatis. Sed pleriqz semetipsos consolari falso conantur se et sua facinora excusantes. Aiut enim no vsqquaqz hoi pcta iputanda ee pcta ad q qdamo inuitus pducit. Idcirco in pnti sermone de excusatioe debili peccati dicemus: qua p scuto putat nonnulli assumere inexpugnabili. Qui tn eiciendi erut i tenebris inferni horribiles et timendas. Distinguemus autez triplicem excusationem.

Prima est dei pmittentis.
Scda sideris influentis
Tertia nature inclinantis.

Qd nulla e excusatio eoru q dicunt deu esse causam peccati. et qre deus pmittit mala fieri. et an possit pcipere mala

Capitulum pmum

Rima debilis iiusta ac idebita excusatio pcti est dei pmittētis. Aiut quippe

Deus est causa efficiens pcti

seducti a diabolo peccatores deus pmittit fieri peccata q̄ si vellet impedire vtiq̄ posset. Sed vt taliū error pcul abij ciatur: tria sunt in hac pte du bia declaranda.

Primū vtr̄ de⁹ sit cā pctī.

Scdm vtr̄ de⁹ debeat ma la permittere.

Tertium. vtrum de⁹ pos/ sit pcipere mala culpe.

Ad pmū dubiū rn̄def ſm alex. in. ij. sūme in tractatu de malo. ⁊ Ricar. ⁊ Bonauen. i ij. dis. xxxvij. ⁊ Tho. pma se/ cunde. q. lxxix. q̄ de⁹ nullo mo do est causa effectiua pctī nec p se nec p accidens; nec direc/ te nec indirecte. Et hoc pbat firmissimis auctoritatib⁹ ⁊ rō nib⁹. Ait enī sapiens Ecc. xv c. Nemini mandauit de⁹ ipie agere. ⁊ Ecclesiastes. vij. ca. Solūmodo hoc iueni q̄ de⁹ fecit hominē rectū. ⁊ ipse se in infinitis miscuit q̄onib⁹. ⁊ aug. lib. lxxxiij. q̄onū. Auctor mali deus non est. q̄a omniū q̄ sūt auctor est. q̄ inquantū sūt tm̄ bona sūt. Et idē in li. ō Ada mantiū manicheū. Nō ē ma/ lū in ciuitate qd deus non fa/ ciat. malū hoc loco non pec/ catū. sed pena intelligēda est. Sūt ad pbādū rōnes effica/ cissime. Et pma sumit ex diui na dilectione. Nā illud quod deus pducit vel facit: diligit iuxta illud Sap. Diligis oīa que sunt. ⁊ nihil odisti eorum que fecisti. sed de⁹ odit pecca tū. ſm illud Ecclesiastici. xij. Altissim⁹ odio hz peccatores ergo deus nō ē causa peccati.

Scda rō sumit ex dina vl/ tione. Nō est deus causa illi⁹ rei cuius ē vltor. sed deus est vltor peccati. ergo nō est cau sa peccati. scriptū est enim ad Roma. xij. c. ⁊ ad Heb. x. c. ⁊ Deutro xxxij. c. ⁊ puer. xxv. c. ⁊. xxiij. q. i. in pn. in psona dei. Mihi vindictā. ⁊ ego retribu am. ⁊ Exo. xx. c. Ego sū deus zelotes visitans iniquitatem patr̄ in filios. Tertia rō su mit ex dina pfectiōe Illud enī qd est pfectissimū ⁊ in q̄ null⁹ pōt esse defectus alicui⁹ mali nō pōt eē cā peccati. sicut nec sol pōt esse cā obscuritatis nec ignis causa frigiditatis Sed deus ē huiusmodi. g̃ nō est cā peccati. Confirmat ista rō sic Ab eodē agente penitus non diuersificato in se non egredit pfectū ⁊ impfectū. Qd idē ma nens idē natū ē facere idez. vt dicit Aristo. in. ij. de generati one. Bonū dicit pfectionem. malū dicit impfectionē. Sed deus est agēs pfectissim⁹ non diuersificatus in se. ergo cum bona sint ab ipso; mala culpe

nõ erũt ab ipso. Scdm̃ du biũ fuit. vtrũ deus debeat per mittere mala fieri. Et q̄ sic p3 ex auctoritate Grego. qui sup illo v̄bo Job. xij. c. Abũdant tabernacula p̄donũ ait. Om̃ipotẽs deus qđ fieri p̄hibet iustũ est vt fieri sinat. Et Aug⁹ li. xx. de ciui. dei. Null⁹ hoĩu3 agit recte nisi dĩno adiuuetur auxilio. Nullus demonũ aut hoĩu3 agit inique nisi diuino eodẽq3 iustissimo iudicio permittat̃. Scdm̃ aũt Bonãuẽ. in p̄mo di. xl vij. Deus p̄mittit mala fieri ordĩatissime. nã duplex ẽ ordo rer̃. vn⁹ in vniuerso. alter in fine. ₇ vterq3 exigit q̄ deus p̄mittit mala fieri. Ordo q̄ppe in vniuerso exigit q̄a ad p̄fectionẽ vniuersitatis necesse est vel fuit fieri creaturam arbitrio liberã ₇ peccare potentẽ. Sed administratio vniuersitatis req̄rit vt de⁹ res quas cõdidit sic administret vt vnãquãq3 agere p̄prios motus sinat. vt aug⁹. vij. li. de ciui. dei. Ideo cu3 debuit dare potentiã peccandi ₇ debuit regere saluo ordine sue cõditiõis si voluit peccare debuit p̄mittere: ₇ si noluit peccare: debuit conseruare. Et ita debet debet permittere mala. Ordo finẽ hoc exigit. q̄a duplicẽ finẽ cõtingit repire in vniuerso vn⁹ ẽ sal⁹ electorum. alius dĩna laus Om̃ ergo p̄missi⁹ malorum reddit electos gl'iosiores p̄ occasionẽ. ₇ deus nõ curat vtrũ p̄ causam vel p̄ occasionẽ gloria electorum augeat̃. ideo de⁹ p̄mittit recte mala fieri. Nam p̄sunt mali bonis eos exercitãdo. ₇ ideo dicit aug⁹ li. de lapsu mũdi. q̄ p̄misit deus plures eẽ malos. q̄a si pauci eẽnt non auderent exercere bonos Diuina etiã laus exigit vt permittat deus mala fieri. q̄a occasione mali sũme manifestat̃ misericordia in electis in filij vnigeniti donatiõe p̄ inimicis ƀm tp̄s Sũme etiã manifestatur dei iusticia in eterna punitione reproborum. Sed cõtra p̄dicta aliq̄s posset instare. p̄mo. q̄a glo. sup illo v̄bo ad roma. i. Nõ solũ qui faciũt digni sũt morte. sed qui cõsentiũt Cõsentire inq̄t est facere cum possit arguere. sed deus posset arguere ipediẽdo malũ. ergo nõ debet malũ p̄mittere. Secũdo. q2 aug⁹ xix. li. de ciui. dĩ c. xvi. ait. Ad inocẽtis officiũ p̄tinet nõ solũ nemini malum inferre. sed etiã a peccato cohibere. g̃ si deus nõ cohibet cu3 possit. nõ est inocẽs Tertio oẽs v̄tutes n̄re debent habere exemplar in deo. sed in nobis est virtus zeli. ergo ₇ in deo.

Sed zelus quantū pōt obui/at peccato. ergo si deus habet zelū quantum pōt debet ob/uiare peccato Ad pmū re/spondet Bonauē. ꝙ pmittere malū pōt esse dupliciter. Aut non cohibēdo malū vel aium nec in facto nec in retributiōe ꝛ sic ꝯsentire ē. Aut non cohi bendo malum. sed tamē puni endo transgressorē ꝛ arguēdo continue. ꝛ sic nō consentit. ꝛ h mō de⁹ pmittit ꝛ ñ ꝯsentit. Ad scōm de inocēte q̄ debet i hibere deū ꝙ illud intelligitur de cohibitione quantū ad ar/guitionē ꝛ punitionē: nō aūt quantū ad volūtatis coactio nem. Ad tertiū de zelo dici tur ꝙ zelus debet obuiare pec cato saltē iure iusticie. ꝛ iusti/cia put ē ordo vniuersi h exi/git vt deus pmittat hominez ire ƀm impiū sue volūtatis.

Tertiū dubiū fuit vtꝝ de/us possit p̄cipere mala culpe. Rñdet Bonauen. vbi s̄. ꝙ h potest dupliciter intelligi. aut ꝙ deus percipiat malum ma/nens malū. aut itaqꝫ p̄cipien/do faciat bonū Primū sim pliciter ē ipossibile. Secundū ꝓ aliquo mō ē possibile lꝫ nō oino. Est eni aliqd malū in se ꝛ aliqd malū ƀm se. Malū in se pōt fieri bene. Malū ƀm se nullo mō pōt fieri bene. imo hoc intelligere ꝙ fiat bene ē in telligere ꝙ idē sit bonū ꝛ malū Pōt ergo dici ꝙ deus pōt p̄/cipe malū in se ꝛ nō malū ƀm se. q2 nihil pōt p̄cipere cū bo/nū sit postqꝫ p̄ceptū est. ꝛ illō est malū in se: nō aūt ƀm se. iō pōt illud p̄cipere ꝛ nō aliud. Hinc hꝫ ortum illud qō dicit Bern̄. in li. de p̄cepto ꝛ dispē satiōe. Quid deus pōt dispē sare in p̄ceptis scōe tabule ꝛ ñ p̄me. q̄a in p̄ceptis scōe tabu/le quantū ē de rōne p̄cepti p̄ci pit ordinatio ad primū. ꝛ pro hibet deordinatio ad eundez. Deordinatio aūt respectu pri mi nisi sit deordinatio respe/ctu dei malū est in se. In p̄ce/ptis ergo scōe tabule dispen/sat deus. ꝛ contra illa pōt p̄ci pere. nec ex hoc sequit̄ ꝙ p̄cipi at ꝯtraria quia mandatū spāle absoluit a coi. vñ extra d̄ re scrip. c. i. d̄r. Spāle mandatū derogat generali. In p̄ceptis aūt p̄me tabule nō pōt de⁹ di/spensare. q̄a eoꝝ opposita sunt mala ƀm se. Ipa enim p̄cepta dicūt ordinationē ad deū sic in finē de sua rōne ꝛ eoꝝ oppo sita deordinationē. ꝛ iō si con trariū p̄cipet: p̄cipet ꝯ se. Cō tra se aūt nō pōt facere. Et si ista p̄cipet cū sint mala ƀm se ita ꝙ nullo modo pñt bñ fieri aut de⁹ vellet malū qō est icō

Hoc est aspectus actus generaliter

ueniēs. aut ipune fieret malū aut idē eēt bonū ꝛ malū quoꝝ vtrūqꝫ ē incōueniēs simplr. ex dictis ꝯcludim⁹ ꝙ pctōres n̄ pn̄t excusare malitiā suā rōne di iuste ac sapiēt pctā pmittēt. Qd irrōabil ē excusatio pcti cū hoīuꝫ culpa referī ad influentiā sideꝝ q̄ libeꝝ arbitrium astringere nō pn̄t neqꝫ ad bonā neqꝫ ad malū. Ca. ij.

Ecūda excusatio pcti ē sideris influētis. Ad tantā qppe insaniā aliq̄ astronomi deuenerūt vt fateri nō erubescāt vitia hoīum ab influētia planetaꝝ ꝛ siderū dispōne cāri. Ad quoꝝ ꝯfusionē notandū ꝫm Bonauē. in. ij. dis. xiiij. Qd mores hominū cāri a siderib⁹ pōt intelligi dupl̄r. aut necessario ꝛ sufficient. aut dispositiue ꝛ ꝯtingenter. Si pmo mō dicat. sic nō tm̄ ē falsū imo ē hereticū ꝛ diabolicū figmētū triplici rōe

Prio qꝛ repugnat xpiane religōi. Scda qꝛ repugt sensui. Tertia qa repugna rōni

Prima rō ē quia repugnat xpiane religioni dum est contra veritatem fidei ꝛ honestate moꝝ. Ueritas eni fidei in hͦ errore saluari non potest. Dū enim ponit omnia necessario a sideribus euenire tollit meritum. ꝛ per consequens pmiū tollit gratiam ꝛ per consequ gloriam. Honestas etiam morum per hunc errorem preiudicium patitur: dū culpa peccantis in sidera infunditur et licentia malefaciendi sine rephensione conceditur. ꝛ homo ad orandum ꝛ colendum sidera incuruatur. Et iste est finis huius erroris pessimi. quia ad idolatriam perducit. Secūda ratio est. quia tenere mores hominum necessario euenire ab influentia planetarum repugnat sensui Sensibilitem experientia in eadem constellatione conceptos ꝛ natos videmus diuersificari in morib⁹ ꝛ exercitijs ꝛ euentibus ꝛ naturalibus proprietatibus Et istud manifeste apparet in iacob ꝛ esau qui simul fuerunt concepti ꝛ nati. ꝛ tamen ī omnibus his sunt diuersificati. Apparet etiam quia in eadeꝫ constellatione nascitur fili⁹ regis ꝛ filius rustici. Nascit homo ꝛ asinus. nascitur femina ꝛ masculus. ꝛ tamen habēt dispares mores. Ideo Gregorius i homelia. epiphania ait. Sic fateri mathematici solēt ꝙ quisquis sub signo aquarij nascitur in hac vita piscatoris ministerium sortiatur. Piscatores vt fertur getulia nō habent. Quis igitur dicat ꝙ

nemo hic sub stella aquarij na
scitur vbi piscator omnimode
non habetur dicunt etiam ꝙ q̃
sub signo libre nascuntur tra-
pesite futuri sunt. In mult̾ au
tem locis sub libra multi nascū
tur vbi trapezite penitus igno
rantur. Aug⁹. etiã li. v. ꝺ ciui.
dei. c. vi. dicit se nouisse gemĩos
diuersi sexus. quia trapezitas
masculus alia femina quibus
diuersi erant mores ⁊ ꝯditões
Et si diceretur ꝙ vnus post ali
um cõceptus fuit. dicit ibi Au
gusti. Tanta nature vis est vt
cũ cõcepit femina deinde alte-
rũ cõcipere omnino non possit.
q̃ñ necesse est eadẽ esse in gemi
nis momẽta cõceptus. Sȝ
astronomi in hoc cõtradicunt
Augusti. dicentes ꝙ ĩpregna-
tio fieri potest post ĩpregnatio-
nẽ. Nam Aristo. ix. de aialibꝫ
dicit ꝙ mulier eodẽ die cuȝ viro
⁊ adultero iacuit ⁊ ꝙ ex vtroqȝ
cõceperit quod quidẽ per signa
dicit fuisse cõprehensum cuȝ al
ter similis viro fuerit Alter re-
presentaret adulteȝ. Veruntñ
has contẽtiones relinquentes
negare non possumus quin et
sepissime tam gemini q̄ȝ alij eo
dem puncto ꝯcipiant. Ter-
tia ratio ostendens falsam opi
nionẽ que dicit necessario mo-
res hominũ a vi siderum eueni
re est. q̄ȝ repugnat rõni duȝ su-

periorꝫ ꝑponit inferiora ⁊ ĩse
implicat ꝯtraria. Est eniȝ hõ
astris ⁊ quibuscunqȝ celestibꝫ
corpibus prestantior ⁊ dignior
Vñ scriptũ est deutro. iiij. ca.
Solẽ ⁊ lunã ⁊ omia astra celi
creauit dñs de⁹ in ministeriuȝ
cũctis gẽtibꝫ q̃ sub celo sũt Id
circo Grego. in omel. ait Vtrã
quippe hoiȝ solus qui creauit
ꝯditor administrat. Nõ enim
propter stellas homo. sȝ propt̃
hominẽ stelle facte sunt. Hec e-
tiam opinio ponit duo cõtraria
ponit enim astra i veneranda ⁊
obseruandas constellationes.
Tunc aut necesse est homini i-
uenire scdm constellatões aut
non. Si non tunc astra nõ sũt
timenda. Si sic ergo astra non
sunt veneranda. Itẽ aut euenit
homini scdm ꝙ constellatio in
suo ortu exigit. Aut non Si sic
ergo frustra sunt constellatões
obseruande in actibus cum pri
mo scdm primã ꝯstellationẽ ne
cessarium sit ei bona vel mala
euenire. Si non in prima con-
stellatione ergo pari ratione nec
in sequentibus ergo nulle sunt
obseruande. Idcirco Aug⁹. li.
v. de ciui. dei. c. v. ait. O singu
larem stulticiam eligitur dies
vt ducatur vxor. Credo ꝓpter-
ea quia potest in diem non bo-
num nisi eligatur incurri ⁊ infe
liciter duci. vbi est ergo q̇ð na-

scenti iam sidera decreuerunt. Si aūt dicatur mores hoīm a dispositione siderū variari dispositiue ⁊ contingēter sic potest haberi veritatem. qꝛ nec ratōni nec fidei repugnat. Planum est enim ꝙ dispositio corporis varia multū facit ad variationem effectuum ⁊ morum anime. vt plurimum enim aīa complexionem corporis imitatur. vnd̄ colerici sunt dispositi ad iracūdiā sanguinei ad benignitatē. melācolici ad liuorem. flegmatici ad pigriciam. Hec autem nō sunt necessaria. Anima enim dominatur suo corpori maxime qn̄ ē adiuta per gratiā. Multos eni videmus coloricos māsuetos ⁊ melācolicos benignos. Quō igitur virtus corpoꝝ celestium operatur ad mixtionē equalitatem ꝯplexionū hinc ē ꝙ percōsequens operatur quodāmō ad qualitatem. moꝝ valde tamen de longinquo. Plus eniꝫ facit ad q̄ualitatem cōplexionis virtus nature inferioris ꝙ̄ virtus syderis. Vn̄ Aug⁹. in solutiotione cuiusdam questionis li. v de ciui. dei. de duobꝫ geminis q̄ simul infirmabanꝛ ⁊ curabanꝛ vnde hoc proueniebat. Magis ꝯmendat rn̄sionē Ypocratꝫ phisici ꝙ̄ astronomi. Ypocras eniꝫ rn̄dit ꝙ erat ꝓpꝛ idētitatē ⁊ similitudinē ꝯplexionis astronomi ꝙ erat propter idētitatē ꝯstellationis. Melius enim respōdit Ypocras. qꝛ cām magis dedit propriam ⁊ magis propinquā. Quare nō valet se excusare peccatores ex influentia celi. Et vt inquit tho. in. ij. cōtra gentiles: Si alique stelle essent causa maloꝝ sequereꝛ ꝙ essent malefactrice q̄d falsum est. Nā aut essent tales a natura. Et sic dn̄s q̄ dedit eis talem naturam esꝫ malus. quod impn̄ssimū est dicere Aut essent male a voluntate qꝛ haberent malā volūtate quod simpliciter est falsum cuꝫ nulla aīa sint animate.

Quod nō valet excusatio eorum qui dicunt cause peccati fore naturam inclinantem cuꝫ ex parte anime ipsa semper inclinet ad bonum.

Capitulum tertium

Tertia excusatio peccati est nature inclinātis Dicunt enim nonnulli ꝙ homo inclinatur ab ipsa natura ⁊ naturaliter ab ipso appetitu sensitiuo ad peccandū. vn̄ xij. q. i. c. Omis etas ab adolescentia prona est ad malū. Sꝫ hec excusatio minima est. quoniam beatus tho. i. ij. q. x. arti. iij. refert ꝙ passio appetitus sensitiui non necessitat ad peccanduꝫ Cū eni in hoīe sint due nature s. itellectualis ⁊ sensitiua. qn̄ꝙ

pars sensitiua totaliter subijcit
rationi. Sicut ↄtingit i virtuo-
sis. Quãq; ecõuerso ratio totali
ter absorbetur a passione. Ta-
mẽ remanet aliq̃d rõnis liberũ.
Et ƀm hoc potest vel totaliter
volũtas rõem repellere vł saltẽ
se tenere ne passionẽ sequať. Vñ
Gen̄. iiij. c. dicitur. Sub ťe erit
appetitus tuus ⁊ tu' dominabe
ris illius. vbi glo. Sub te erit
appetitus sensitiuus tuus quia
liberi arbitrij es. Ideo moneo
vt peccatuz nõ dominetur tibi.
sed tu peccato. Unde subditur
Et tu dominaberis illius. id ẽ
dominari debes illi ne ꝓcedas
in actum. Propterea inquit se-
neca ad lucillum. Erras enim
si existimes nobiscum vicia na-
sci. Superuenerũt. ingesta sũt.
Nulli nos vicio natura cõciliat
Nos illa integros ac liberos ge
nuit. Qualiter vero vnusquisq;
liber est ad bene vel male agen-
dum ⁊ nullus cogitur ad pec-
candum aliqua necessitate na-
ture ostendit Ualerius lib. vi.
de mutatione morum ⁊ fortu-
ne multis exemplis. Et primo
ipse ait: Multum animis ho-
minũ ⁊ fiducie adijcere ⁊ solli-
citudinis detrahere potest mo-
rum ac fortune in claris viris re-
cognita mutatio. Nam cũ alio
rum fortunas spectando ⁊ ex cõ
ditiõe abiecta atq; ↄtẽpta emer

sisse claritate videamus. Quid
ob erit quin ⁊ ipsi meliora đ no
bis semper cogitemus. Dein-
de exempla ad hoc propositum
notabilissima refert. ex quibus
aliqua nos explicabim⁹. Pri
mũ est de Mãlio torquato qui
in iuuentute fuit hebetis igenij
atq; obtusi cordis vt domesti-
cis ⁊ reipublice vsibus inutilis
omnino videretur. In processu
vero etatis ad tantam virtutez
deuenit vt patrẽ suum reũ a sen
tentia ferenda ⁊ periculo subeũ
do liberauerit. In h credo for-
tune nubilo adolescentie ↄtem
ptu perfusum quo senectutis de-
cus lucidius imitesceret. Nam
patriaz a bello latino pressaz spe
ciosissimo triumpho recreauit.

Scđm exemplum est de sci-
pione africano qui dissolutissi-
me vite fuit in primis adolescẽ-
tie annis lasciuie ⁊ furori dedi-
tus. Sed moribus in meli⁹ in-
uitatis deuicit carthaginẽ ⁊ cõ
tinentissime vixit. quẽ dij imor
tales nasci voluerunt vt esset in
quo virtus per omnes nũeros
hominib⁹ efficaciter ostẽderetur

Tertiũ exemplũ est de quin-
to fabio qui in adolescentia fu-
it ita viciosus ⁊ infamis vt om
nes vitarent eius ↄsortiũ. Sed
postea in tantam gratiam ⁊ vir
tutem deuenit vt nihil eodez se
ne ornatius aut speciosius illo

pe ciuitas romana habuerit.

Quartū exemplū ē d valerio flacco q̄ tpe scd̄i belli punici ha buit adolescentiā pditissimā i luxuria z alijs vicijs. Paulus aūt liceni⁹ vt eū vicijs dimoue ret fecit eū flammē.i.sacerdotē vt seruiret in tēplo deoꝝ. Qui floruit tāta religione vt quātuz prius fuerat exemplū viciorum tm̄ postea fuerit modestie z san ctitatis speculū Quintū exē plū ē de quinto catulo q̄ in ado lescētia sua fuit effeminat⁹ ener uis. dedit⁹ oib; delicijs z ludis z omni generi voluptatū. Sz pcedēte etate in maximo clariſ simoꝝ viroꝝ puectu excelsū gra dū obtinuit. fact⁹ senator z dux belli maximas victorias habu it. Sunt z alia ibidē exēpla vt palemonis z themistodis. que nos posuim⁹ in primo sermone quadragesimalis de penitētia. Idcirco solon philosoph⁹ pru dētissime dixit neminem dum adhuc viueret dici debere mise rū aut beatū. qz ad vltimū vsqz fati diē ancipiti fortune subiecti essemus z modū assidue muta tioni. Nulla igit est sufficiēs ex cusatio pcti qd in ptātis nostre arbitrio ē z pmittere z de pmiſ so facere pniam. Et vt Cicero in philippicis dixit. Cuiusuis hominis est errare. Sed non ni si insipientis in errato perseue rare. Imponamus ergo pecca tis finem. vt sic vitam mutan tes in melius. effugiamus eter nas penas. A quibus nos libe ret iesus xp̄s qui cū prē z spiri tusctō viuit z regnat in secula seculorum Amen.

Feria sexta prime ebdoma de in quadragesima de excusa tione peccati qua se tueri qui dam putant z ipsa consuetudi ne z de mysterijs psuetudinis.

Sermo sextus.

Dictum est an tiquis. Diliges p ximū tuum z odio habebis inimicum tuuz. verba sunt re demptoris nostri originaliter. Mathei. v. c. z in euāgelio ho dierno. Inueteratā antiquorū doctrinā de inimicis odiendis velut impiaz z caritati ptrariā dominus iesus christus i lectio ne euangelica reprobauit. Nul lum equidem peccatum excusa re potest diuturna consuetudo. Quia vero sunt nonnulli qui i sua malicia obstinati dū redar guuntur vt corrigantur respon dere solent eorum peccata non grauiter ponderanda. q̄ et pec cantium multitudine et longa peccandi consuetudine excusa bilia videri possunt. Ideo i pre senti sermone de consuetudine ipsa peccandi dicemus osten

demusq̃ q̃ grauiter errant hi qui peccatis veteribꝰ addētes noua putant se scuto ꝯsuetu/dinis posse defendi. Pro quo rū declaratione tria mysteria ꝓponimus cōtemplanda.

Primū dr aggrauationis.
Secundū reprobationis.
Tertiū obseruationis.

Qȝ ꝯsuetudo peccandi auget peccatū nō excusat. ⁊ qua/liter mala ꝯsuetudo inducit ī aīa facilitatē ad peccandum⁊ difficultatē ad pniam. ⁊ obli/gationē ad patiendū.

Capitulum primū

Primū mysteriū con/templandū de consue/tudine dr aggrauatio/nis. In quo sciendū est ꝙ con/suetudo que ē ꝯtra legē dinaz vel naturalē nō minuit pctm̄ nec excusat sed auget. sicut pro/bat̃. xxiiij. q. i. c. scisma. Jō scri/bit̃ extra de ꝯsue. c. Cū tanto. Tanto sunt grauiora pecca/ta quāto diutius infelicē aīaz detinent alligatā. Et extra de ꝯsue. c. i. in textu. ⁊ glo. pōitur ꝙ cōsuetudo grauis ecclesie et onerosa ē extirpāda. ⁊ di. viij c. Mala. dr. Mala consuetu/do nō minus q̃ perniciosa cor/ruptela vitanda est. ⁊ eadē di/stinctione. c. ꝯsuetudo. Cypa/nus. ait. Consuetudo sine ve/ritate: vetustas erroris est. Et eadem dis. viij. c. sequenti scri/bitur. neq̃ hominis consuetu/dinez sequi oportet. sed dei ve/ritatem. ⁊ in autētica. Ut nul/li iudicum liceat hr̃. .i. colla. ix. dicitur. Male consuecudi/nes adinuente nullo tēpore cō/firmantur. Confirmantur hec omnia. ff. de penis. l. capi/tulum. §. solent. C. de episco. audi. l. nemo. extra de que fi. a ma. par. capi. c. cum in cūctis extra de vsu pallij. c. ex tuarū. extra de officio archi. c. cuz sa/tis. extra de iura. calum. c. ce/terꝫ. extra de vita ⁊ hones. cle/ricorꝫ. c. cū decorez. extra d̃ sta/tu mona. c. ea que. extra. d̃ con/secra. eccle. c. aqua. extra de sy/mo. c. intantum. nec tantuz re/probata est tanquam iniq̃ cō/suetudo que est contra legē na/turalem ⁊ diuinam. sed etiam que est contra quamcunq̃ le/gem humanam rationabilem Ideo extra de cōsue. c. ad no/stram dr. Consuetudo que ca/nonicis obuiat infinitis nulli/us debet esse momenti. Sz contra hoc arguit̃ ex dcō gre/gorij. dis. iiij. c. deniq̃. qui lo/quens de crapula quam con/sueuerūt facere laici in carnis/priuio que peccatum esse dicit. nec a tali consuetudine amo/ueri possunt. Et ideo cum ve/nia suo ingenio relinq̄ndi sūt

ne forte peiores existant si a tali consuetudine phiberentur. Ad quod respondet glo. ibidem. Quod relinquentur cum venia. s. pene temporalis. ita quod non vult dicere Gregorius quod consuetudo excuset illos a peccato. sed quod non debet tolli talis consuetudo per penas temporales quando timetur maius inde scandalum puenire.

Notandum tamen quod aliquando quis peccat ex ignorantia vel fragilitate faciens id quod consueuerunt alij facere circa aliquid. et tunc non excusat a mortali si id quod agit secundum consuetudinem aliorum est contra legem diuinam vel naturalem. sed minuitur grauitas eius. puta quis facit aliquem contractum vsurarium credens esse licitum. quia illud communiter fit secundum patrie consuetudinem. Certum est quod consuetudo illius loci non excusat a mortali. quia contra legem dei quam sicut lex humana tollere non potest. Ita nec consuetudo que potius dicenda est abusio. O quot sunt hodie inter christianos consuetudines huiusmodi vitiose atque corrupte Ex consuetudine namque publice blasfematur deus. fiunt periuria. inuocatur diabolus exercentur vsure vanitates multum augentur et pompe. committuntur fraudes in qualibet arte. et fetida vicia luxurie perpetrantur sine rubore. Sed aduertant peccantes ex consuetudine quod hec tyrannis iniqua tria mala in aia facit.

Primum est facilitas ad peccandum

Secundum difficultas ad penitendum Tertium obligatio ad patiendum. Primum malum est facilitas ad peccandum. nam ad quod peccatum a principio inducitur aia cum difficultate ad illud propter consuetudinem non solum trahitur cum facilitate sed etiam cum delectatione vt possumus in quadragesimali de penitentia in sermone de peccato. Ratio est. quia vsus vertitur in naturam. et consuetudo nature assimilatur. et est altera natura. vt inquit Aristo. in libro de memoria et reminiscentia. et in primo ethicorum. et in. vij ethicorum. et idem confirmatur. ff. ad macedo. l. i. et. ff. de libe. et posthu. l. si quis posthumos. in pn. et. ff. de postulando. l. i. Bestias. et. ff. de acqui. re. do. l. naturalem: et institu. de rerum diui. . pauonum. Hic Hiero. in epistola ad cellantiam ait. Insuauem et asperam fecit nobis tuam virtutum longa consuetudo peccandi. quod si in partem alteram transferatur inuenitur semita iusticie leuis Secundum malum quod inducit

consuetudo mala est difficltas ad penitendū. Nā facit pecca/ta grandia estimare parua aut minima. Vñ Aug⁹. in enche/ridion ait. Peccata quāuis ma/gna ꝛ horrida cū in ꝯsuetudīe puenerint. aut parua aut nulla esse creduntur vsq₃ a deo vt nō solum non occultanda verūeti am predicanda ꝛ diffamanda videantur. Quī sicut scriptū ē laudatur peccator in desiderijs anime sue. Talis iniquitas in scripturis clamor vocatur. de q̄ dicitur. Clamor sodomorū et gomorreorum multiplicatus ē nimis. qꝛ non solum iam apud eos non putabantur esse flagi/tia verum etiam puplice velut lege frequentabantur. Et ide₃ li. musice. Tanta est vis cōsue/tudinis vt ea inueterata si falsa opinione est genita nihil sit ini/micitius veritati hinc peccato/res ceci facti ꝛ pōdere graui op/pressi penitentiam negligūt Ex hoc Juuenal' iij. satira ait. Cō suetudo mali tenet insanabile vulnus. Et Marcialis coqu⁹ Mens assueta malo firmius heret ei. Ista consuetudo mala figuratur i lazaro fetido ꝛ qua triduano ꝭm Aug⁹. de pe. dist. ij. c. Sicut. Quatuor enī mor/tuos xp̄s suscitauit quāuis pm⁹ non esset plene mortuus sc₃ fili us reguli. de quo dicitur Johā nis. iiij. c. Incipiebat enim mo ri. per istum significatur diabo lica suggestio ꝛ peccati cogita/tio cui nisi consentiatur. anima non per hoc totaliter morit. sed incipit. Secunda fuit filia archisynagogi de qua Math ix. capi. habetur q̄ in camera se crete fuerat mortua per quam delectatio cum consensu deno/tatur. Eo enim quo anima pec cato consentit mortua est. Ter tius fuit filius vidue. Luce. vii c. extra portam naim: q̄ signifi/cat peccatum iam per opus cō summatum Quartus fuit la zarus quatriduanus in monu mento. Johannis. xi. capi. per quem desinat peccatum cōsue/tudinis. Ideo dicitur q̄ fetidus erat ꝛ clamore magno a christo vocatus. Dicit enim ibi Augu stinus. Difficile surgit quē mo la male consuetudinis premit. Ideo Isidorus libro. iii. d̄ sum mo bono ait. Peccatū admit tere est in puteum cadere. Con suetudinem vero facere est os putei coangustare ne is qui ceci derit valeat exire. Tertium malum quod facit mala cōsue/tudo est obligatio ad patiendū Quanto enim diutius retinen tur peccata ꝛ quanto magꝭ mul/tiplicantur tanto grauiore pēa

puniuntur peccatores. vnde nō immerito Augustinus li. viii. confessionum dicebat. Ex voluntate quidem peruersa facta est libido Et dum seruitur libidini facta est ꝯsuetudo. Et dum consuetudini non resistitur eactus est interitus

Quod multe sunt consuetudines reprobate de quibus fit expressa mentio in iure. Sicut patet in sex consuetudinibꝫ q̄ h̄ loco ponunt̄ dimissis alijs

Capitulum secundum.

Ecundum mysteriuȝ de consuetudine ꝑtemplandum dicitur reprobatio. licet enim omnis cō suetudo mala sit reprobata tamen in iure specificantur multe consuetudines eijciende Ex quibus aliquas explicemus.

Prima est consuetudo de q̄ habetur in. c. Cum venerabilis. vbi ponitur ꝙ consuetudo cuiusdam loci erat q̄ abbas ꝗ immediate erat sub apostolica sede transferebatur ad aliaȝ abbatiam siñ licentia pape qđ fieri non potest. Secūda cō suetudo de qua habetur extra de consuetudine. c. Quando: Quod aliqui simplices sacerdotes ad defectum episcoporū crismabant in fonte. Tales enim nihil conferebant. Tertia est consuetudo contra obedientiam supradicto capitulo Cum venerabilis. Quarta est consuetudo contra libertatem ecclesie extra de electiōe. c. Cum terra. ⁊. c. Sacrasancta

Quinta est consuetudo exigendi pedagia ⁊ gabellas a clericis ⁊ ꝛligiosis hec reprobat̄. c Quāꝗ̄ de censi. li. vi. Ibi enī sic dicitur. Quod si vniuersitas vel singularis persona ecclesias vel ecclesiasticas personas compelleret soluere pedagia vel guidagia vel exactōes pro rebus suis quas causa negociationis non deferunt vel ꝑ personis singulares excōmunicati sunt ⁊ vniuersitas interdicta. Nec prodest contraria cō suetudo. ⁊ diocesani quibꝫ constat aliquos has sententias incidisse illos publicare debent: ⁊ illas sententias facere obseruari. Et nota hic primo ꝙ res clericorum eodem priuilegio gaudent quo res ecclesiarum quantum ad istud. Secundo ꝙ ille dicitur negociator qui rem emit vt integraȝ ⁊ īmutatā lucret̄ vēdendo Sed ꝗ rē emit ⁊ materia sibi sit sibi aliquid inde operandi puta ex ferro clauos et alia artificiata

Ille non est negociator. Tertio nota ꝙ si clerici deferant vel deferri faciant res causa mercimonie ac imunitate nõ gaudẽt ꝛ sic est argumentũ contra emptores redditum clericorũ qui volunt n his gaudere imunitate illa qua ꝛ clerici. vt scꝫ nõ soluãt guidagia ꝛ pedagia de emptis a clericis. Quarto nota ꝙ illud quod dic dicitur de pedagiis scdm Franciscum de zabarellis locum habet in gabellis ꝛ datijs que leuantur in ciuitatibus lombardie. quia idez iuris da ipsis argumentuꝫ. xiiij q. iij. capi. Putant. capitu. Plerícꝫ. extra de penis. capi. Quãto. Et ex hoc videtur ꝙ tota italia est interdicta ꝛ maxime ciuiuitas florentina. Sexta est consuetudo exigendi vel ꝑaciscẽdi aliquid temporale pro spiritualibus. vt pro ingressu monasterij vel sacramenti. extra de simonia. c. Om̄ simoniaca. Sꝫ hic oritur vnũ dubiũ vtrum sit licitum sacerdoti recipere pecuniaꝫ pro exequijs. ꝛ videtur ꝙ non. per ea que notantur extra de sepul. c. Abolende. ꝛ extra de simonia. c. Non satis. c. Cuꝫ in ecclesie corpore. ꝛ. xiij questione ij. capi. In ecclesiastico. Sed glosa in capitulo. Tuã nobis. extra de simonia dicit ꝙ si sacerdos pauper est potest recipere. vt prima questione prima capitulo. Iudices. et tamen gratis dicitur celebrare. Sicut testis qui recipit sumptus. et tamen gratis dicitur testificari. quarta questione tertia capitulo. Uenturus. ꝛ episcopus recipit procurationem pro cõsecratione. ꝛ iudex gratis iudicat tamen recipit sumptus. ff. de officio presidis. l. Plebiscita. ꝛ ð vita ꝛ honestate clericorum capitulo cum ab omni. Nec est inconueniens ꝙ clericus locet operas suas cum non habeat vnde viuat. xci. distinctione capitulo primo et tertio. Sed sacerdos qui ex offecio suo ad hoc tenetur. ꝛ qui habet vicium suuꝫ suis sumptibus tenetur spiritualia ministrare. de consecratione distinctione prima capitulo Sufficiat. ꝛ tamen si consuetudo est ꝙ aliquid detur in exequis mortuorum ꝛ consimilibus. licet sacerdoti non detur actio ad hoc petendum. Tamen cogi potest populus ad obseruandam honestam consuetudineꝫ extra de simonia. capitulo Ad apostolicam. Consuetudo eni attenditur in recipiendis muneribus circa spiritualia. argumentum prima questione tertio. capitulo. Quesitum. lxiij. distinctione. capitulo. Agatbosa. ix. questione tertia. capi. Cõ

[marginal note: Pro exequiis ... (manuscript, illegible)]

questus. et in auten. de sanctis. epis co. §. pro consuetudinibus Concordat his glo. in capitu lo Abolēde. extra de sepulturis

Quod consuetudo rationa bilis que non est contra aliquā legem diuinam vel humanam obseruanda est tam generalis q̄ꝫ specialis.

Capitulum tertium

Ertium mysterium cō templandum de cōsue tudine dicitur obserua tio. Consuetudo enim que nō est contra aliquam legem diui nam vel humanam et habet in se aliquam rationem boni ob seruanda est. Si generalis est generaliter. Si particularis in aliquo loco particulariter Vn de Augustinus ad casulanuꝫ. xi. distinctiōe. capitulo In his ait. Instituta maiorum pro le ge tenenenda sunt Et sicut pre uaricatores legum diuinarum ita contentores. consuetudinū ecclesiasticarum cohercēdi sunt Et Isidorus libro. v. ethicorū distinctiōe prima. capitulo Cō suetudo est. quoddam ius mo ribus institutum quod pro le ge suscipitur cum deficit lex. vn de virgo beata voluit ꝓuare lau dabilem consuetudinē iudeorū rum que erat q̄ in festis irent ad templum in hierusalem eti am mulieres. lex q̄ppe hoc man dabat masculus dicens i Exo do. Ter in anno apparebit om ne masculinum in ꝯspectu meo Sed tamen etiā mulieres ibāt non ex lege sed de more. Ideo Luce. ij. c. dicitur. Cū factus esset iesus annoꝝ duodeciꝫ ascē dentibus illis hierosolimā secū dū consuetudinem diei festi. Propterea Augusti. disti. viij. c. Frustra ait. Hoc plane veruꝫ est quia ratio et veritas semper cōsuetudini preponenda est. Quod si consuetudini ratō suf fragatur nihil oportet firmi⁹ re tinere. Est de hoc exemplū. xij. di. c. Illa de matre sancti Au gusti. consulente Ambrosiū de ieiunio sabbati. Et ad idem fa cit. c. Ecclesiasticarum. xi. disti. Agere igitur contra consuetu dinem ecclesie generalem pecca tum est. Vnde dicit Guillerm⁹ Quod dicendo missam an̄ ma tutinas est peccatum mortale. quia hoc est contra consuetudi nem ecclesie generalem. Nā ali os per legem scriptam non inue nitur ordinatum. Ita etiam fa cere contra consuetudinem par ticularem alicuius ecclesieē pec catum morantibus in illo loco vnde qui conficeret in azimis i ecclesia grecorum peccaret mor taliter faciendo contra cōsuetu

dinē eccl'ie orietalis. ⁊ silr. q̄ in ecclesia latina ꝯficeret i fermētato grauit' peccaret ꝗuis vterqꝫ ꝯficeret ꝑm Tho. in. iiij. sic i italia i sabbō abstinet' ab esu carniū ⁊ q̄ tali die sine cā rōnabili cōederet carnes: peccaret mortalr. i cathalonia ꝟo vbi nō ē talis ꝯsuetudo nō peccāt in sabbato comedētes carnes Idē dicendū d' abstinentia a lacticinijs ⁊ ouis ⁊ caseo i aliis ieiunijs a quadragesima ꝙ vnusq̄sqꝫ seruare tenet' pr̄ie cōsuetudinē. Sic etiā ieiunia q̄ sūt ex generali ꝯsuetudie ecclesie obligāt sicut ea q̄ sūt in p̄cepto ex statuto ecclesie. vt vigilia sancti Johīs baptiste oiuꝫ scōꝝ ⁊ beati Laurētij ꝑm Inno. Sic etiā vbi in aliq̄ ciuitate est cōsuetudo seruare aliqđ festū lꝫ nō sit ab ecclesia statutū debet seruari vt festū. Notandū tn̄ ꝙ ꝑm Archi. sup ca. Consuetudinis. di. xi. Qn̄ cōsuetudo obuiat oī iuri tūc indistincte succūbit cōsuetudo. Sed vbi ꝯcordat cōsuetudo seu tollerat' ab aliquo iure licꝫ alijs iurib' videat' ꝯtria: tūc cōsuetudo vincit ⁊ tollit legē scriptā. q̄a multa fieri nō debent facta tn̄ remanēt. extra d' regularib'. c. ad aplicā. ⁊. ij. q. vi. c Biduū. Et ꝑm hoc cuꝫ d' ꝙ cōsuetudo nō est rationabilis seu nō valet que obuiat canonicis institutis videtur intelligendū qn̄ obuiat oib' statutis. nā si obuiat alicui ⁊ p aliud tolerat' nō erit irrōnabilis per hoc solū. ꝟbi grā. Statutū est extra de vita ⁊ hone. cle. c. qm̄. Qđ bona clericoꝝ debeant venire in cōi ⁊ i vna domo debeant vesci et dormire sub vno tecto. vt etiā ponitur xxxij. di. c. p̄ter hec. ⁊ de conse. dis' v. In oib'. ⁊. xxij. q. i. c. necessaria. Glo. tn̄ in dis. c. quoniam. dicit. ꝙ derogat' huic iuri per ꝯtrariā consuetudinem. quantū ad clericos seculares. qꝫ papa scit ⁊ tolerat. Idē de conse. di. iij. c. rogatiōes. ⁊ ca. Pronunciandū mandat' ꝑuari dies rogationū ⁊ quo ad ieiuniū ⁊ quo ad cessationeꝫ ab operib'. ⁊ tn̄ vbiqꝫ fit cōtrariū. Nec aliquis dicit ꝙ peccent fideles dies illos non seruādo. Et q' abrogat' p contrariā cōsuetudinē que p̄scripta est Et etiam videt' rōnabilis ꝓpt' ieiunia multiplicata ab ecclesia ⁊ ꝓpt' festa ⁊ fideles paꝝ deuotioni se dant' in festo ⁊ vix laborando viuere pn̄t paupes. Idem dicendum de tota hebdomada pasche que ponit' celebranda in. c. Pronūciandū Idem de ieiunio quadragesime qđ fuit statutū ab ecclesia

inchoari a clericis.i.dis. Post qnquagesimā.di.iiij.c. Statuimus.&tn̄ nō obseruatur a clericis.& hoc q2 abrogatū est per ↄtrariā consuetudinem. Quāuis ḡ ista & similia obuient statutis canonicis aliq̄bus.tn̄ nō oib9 obuiāt sed ab aliquo tolerant̄ vt a decretali extra de ↄsuetudine.c.vl. que vult ꝙ vincat etiā legē canonicā cū est rōnabilis & p̄scripta.ideo valent & sine p̄iudicio seruari pn̄t. Hic tamē magna diligentia est adhibenda i iudicando vt nō apiatur de facili via transgressionis ordinationū ecclesiasticaꝝ. Nec ēt ↄdemnet̄ q̄s leuiter de mortali in huiusmōi ↄsuetudinū obseruatiōe.sicut est de festo Innocentiū.sancti siluestri.& huiusmodi q̄ abierūt in dissuetudinē.vbi tn̄ seruant̄ oīno custodienda sūt q2 ab ecclesia instituta.Silr̄ de ↄsuetudine q̄ est in multis locis ꝙ in sabbatis & in vigilijs magnaꝝ solēnitatū hoīes laborent vel vendant vsq3 in tertiā horam noctis.vt barbitonsores plus facientes exercitij die illa q̄3 tota hebdomada.Et videt̄ posse tollerari cū quasi in recōpēsationē huius nō laborent in sero festi vsq3 ad mediā noctē quod tn̄ de iure possent. quia de vespera ad vesperam idest sero mandatur celebrari.in.c. Pronunciandū. Sed nullo modo tollerari debent nec excusant̄ a peccato puelle que annos pubertatis attigerunt si non communicant aut non audiunt missam propter malam consuetudinem. Similiter & clerici facientes ↄtra decentiam status clericalis.& religiosi transgressores regule et statutorum ordinis.& omnes alij quoꝝ grandis est numerus qui consuetudine putant posse sua peccata tueri. O si mihi facilitas det̄ vt vox mea per omnem italiam audiri valeret.clamarem vtiq3 vhe vhe nobis miseris nos sum9 in q̄s fines seculoꝝ deueniūt ita vt oīa corrupitonib9 ipleta eē videam9:nō ꝓfuerūt p̄dicantiū tube.nō sanctoꝝ viroꝝ miracula.non terrores de celo & flagella dei.nō seue vbiq3 pestilētie ad extirpanda pctā blasfemie.vsuraꝝ.vanitatū.partialitatū.iniusticie.sacrilegioꝝ.adulterioꝝ.zodomie.ambitionis.& ꝓstrationis diuini cultus ꝑpter consuetudinem.sed aduertāt populi ea que dicta sunt.& timeant ne ꝑseuerātes i malicia sua.irritēt patrē omniū deū.q̄ est bn̄dict9 & laudabilis in secula.amen.

Sabbato p̄me hebdomade. De grauitate peccati. Et quomodo vnū peccatū ē alio grauiꝰ rōne p̄sone ꝛ obiecti vt nocumenti. Sermo septimꝰ

Rat enim ventus ꝯtrarius eis. scribūtur hec ꝟba Marci vi. c. ꝛ in euangelio hodierno. Sicut vehementia venti ip̄ediebantur discipuli dn̄i iesu xp̄i ne p̄ sp̄a nauigatione ad portū tutū possent attingere. Ita mortales miseri peccatoꝝ turbine retardantur ne valeant ad regnuꝫ ꝑperare celoꝝ. Et lꝫ pleriqꝫ ꝑpter ea q̄ dicta sunt in p̄cedentibus iaꝫ acceptēt mortalia peccata dānosā fore. verūtamē in hoc errore deuenire solent vt oīa peccata stoicoꝝ more paria eē cōfirment: sic ꝛ futuras inferni penas equales peccantibꝫ oībus p̄paratas. Contra q̄s est auctoritas domini ꝛ saluatoris nostri qui Johānis. xix. c. dixit pilato. Qui me tradidit tibi maius pct̄m habet. In q̄ vnū verbū supponit̄. s. ꝙ pilatus peccauit. ꝛ aliud a xp̄o exp̄mitur ꝙ. s. ille q̄ tradidit maius peccatū habuit nam comparatiuū semꝑ p̄supponit positiuū. Peccatū ergo alioꝝ cōtra xp̄m grauius fuit peccato pilati. nam iudas peccauit ex cupiditate. p̄ncipes sacerdotū peccauerūt ex inuidia. Pilatꝰ ꝟo ex humano timore qd̄ fuit minus peccatis illoꝝ. Hiero. etiam. xxiiij. q. i. c. nō afferamꝰ ait. Quis dubitat sceleratius esse cōmissum quod grauiꝰ est punitum. ꝛ. xxxiij. q. ij. c. si qd̄ verius dr̄ homicidiū est grauius q̄ꝫ adulterium. ꝛ. xvij. q. iiij. c. sicut. dr̄ ꝙ sacrilegium ē grauius q̄ꝫ fornicatio. ꝛ. xxxij. q. vij. c. adulterij. malū poni grauitas peccatoꝝ eiusdeꝫ generis luxurie Quemadmodū ergo vna infirmitas est grauior altera. sic ꝛ vnū peccatū altero. Cōparat̄ nanqꝫ peccatū infirmitati. vnde in p̄s. Miserere mei dn̄e qm̄ infirmus sū Seneca etiā ꝛ Tullius vitia appellant egritudines. Idcirco vt oīs falsitas ꝑcul abiciatur a cordibus hominū. In p̄senti sermone de peccatoꝝ grauitate dicemus. Et q̄uis diuersis respectibus vnū peccatum alio sit grauius. nos tamē tres eligemus ex multis.

Primus dr̄ p̄sone.
Secundus obiecti.
Tertius nocumenti.

Quod grauius peccant eodem genere pct̄i docti q̄ꝫ indocti ꝛ sup̄iores q̄ꝫ inferiores, et illi etiā qui peccant cū magis

Sabbato de peccatum gravius

ũm pꝛoba volũtate. Ca. pmũ

Rim⁹ respect⁹ q̃ vnũ pctm̃ dr grauius alto ẽ psone peccãtis. vna enim persona potest grauius peccare q̃ altera etiã in eodẽ genere mali triplici rõne.

Primo rõne claritatis.
Scdo rõne dignitatis.
Tertio rõne volũtatis.

Primo vna psona peccat grauius q̃ altera rõne claritatis. Grauı⁹ nanq̃ peccat doctus q̃ plura cognoscit ad salutẽ spectantia q̃ indoctus. et litteratus q̃ idiota. qm̃ vt inquit Tho. pma scde. q. lxxiij. ppter maiorẽ facilitatẽ quam habet in resistẽdo põt facilius peccatũ declinare. ideo saluatoꝛ noster Luce. xij. c. ait. Seruus sciens voluntatẽ dñi sui: ⁊ non faciens vapulabit plagis multis. Ubi Chꝛiso. ait. Nõ silr in omnib⁹ oĩa iudicãt Sed maioꝛ cognitio fit maioris pene materia. hec ille. Notent ṽba Chꝛiso. viri docti et p̃cipue in sacris litteris excitati. Scdo vna psona peccat grauius q̃ alia ratione dignitatis. ⁊ huiusmodi sũt domini pꝛelati religiosi ⁊ sacerdotes. Hinc Hieronymus sup Ezechielem inquit. Grandis dignitas sacerdotũ. sed grandis ruina si peccãt. letamur ad ascensum. sed timeam⁹ ad lapsum. Non est tanti gaudij excelsa tenuisse quãti meroꝛis de sublimioꝛibus coꝛruisse. Nec enim pꝛo solis delictis nostris reddere debemus rationeʒ. sʒ pꝛo omnibus quoꝛum abutimur donis. ⁊ nequaq̃ sumus de eoꝛum salute soliciti. ⁊ ideʒ ad Heliodoꝛum de vita Nepociani. In te omnium oculi diriguntur. domus tua ⁊ conuersatio tua quasi i specula cõstituta magistra discipliẽ. q̃d feceris id sibi omnes faciẽduʒ putant. Caue ne committas quod aut qui repꝛehẽdere volunt digne lacerasse videãtur. aut qui imitari cogantur relinquere. Et extra de iureiurando. c. Cum quidam. dicitur. q̃ episcopi transgredientes iuramentum grauius iudicãdi sunt. quanto maioꝛi p̃eminẽt dignitate. vbi glosa. patet q̃ dignitas delinquentis aggrauat peccatum. sicut etiam pꝛobatur. xl. di. c. Homo chꝛistianus. ⁊ l. dis. c. Quod tua. Et xix. dis. c. Nulli. ⁊ xi. q. iij. c. p̃cipue. ⁊ xxxij. q. v. c. Qui viderit. extra de here. c. Excõmunicamus. extra de homi. ca. si cui dignum. O quantũ est execrandum peccatum maioꝛuʒ in quo non solum illoꝝ ingratitudo repꝛehenditur: verum

etiam malum exemplum quo ceteri inferiores corrumpunt: condemnantur. Inquit enim Aristo. i. ethicorum. Multi quidem omnino bestiales videntur esse pecudum vitā eligentes. Adipiscuntur autem rationem. quia multi ex his q̄ sunt in potestate constituti patiuntur similia sardanapallo. Hic sardanapallus vt Justinus refert li. i. fuit vltimus rex assyriorum omni muliere corruptior. mollicie corporis ⁊ lasciuia oculorum omnes feminas antecellēs. Dicit ergo Aristo. φ multi potentes ipsum sequūtur quorum exemplo subiti vitiosi fiunt. Dimissis autem antiquorum exemplis. videmus per experientiam φ quales sunt superiores: tales vt in pluribus solēt esse inferiores. ⁊ precipue qui eis familiaritate iungunt Sed de ipsis pticularia nō licet loqui. quorum peccata impunita virtus vocantur. Juxta illud Sen. in tragedijs. Prosperum ac felix scelus. virtus vocatur. Tertio vna persona peccat grauius φ̄ alia ratiōe volūtatis. nā volūtas cōparat ad actum peccati sicut arbor ad fructū vt dr in glo. sup illo verbo Matthei. vij. c. Nō pōt arbor bona fruct⁹ malos facere. ideo quāto volūtas fuerit ardentior ad peccandum tanto hō graui⁹ peccat. Et sic grauius peccat q̄ sine vlla aut pua tentatiōe peccat φ̄ ille q̄ iportunis ⁊ diuersis tentatiōibus supat. Insup quāto act⁹ volūtatis est magis inordinatus tāto graui⁹ ē pctm. magis est aūt act⁹ volūtatis inordiatus cū pctm ope pperrat φ̄ solū mentis ꝯsensu. Notādū tn̄ hoc loco fm bonauē. ⁊ tho. in. ij. dis. xlij. φ cum volūtas ⁊ opus peccati sunt sepata vt puta fm aliud ⁊ aliud tps sūt diuersa pctā. qr diuerse auersiones ⁊ ꝯuersiōes. vt si qs hñs voluntatē deliberatā ad fornicandū ⁊ h⁹modi diuertit p tunc ad alia dimittēs exeq̄ illam voluntatē. Inde ad horam opportunitate se ingerēte fornicat ope sic sūt diuersa peccata. Sed si volūtas ⁊ opus sint ꝯiuncta vt cā ⁊ effect⁹. sic sūt vnū peccatū formaliter sʒ plura materialiter. qr est vna rō deordinādi lʒ sint plura deordinata. Graui⁹ tn̄ ē peccatū volūtate ⁊ actu exteriore cōmissū φ̄ sola volūtate. nā ipe act⁹ extior cōiter adauget volūtatē in malis opib⁹ sicut ⁊ i bonis. Qō culpa tanto est grauior. quāto psona ꝯ quam peccat ē dignior. ⁊ sic peccat i deū. i pximū. ⁊ i seipm. Ca. ij.

Ecūdus respect⁹ quo vnū peccatū dr̄ grauius altero ē obiecti. et sic quāto ꝑsona q̄ in petō offēdit̄ est dignior: tāto culpa grauior. sicut pꝫ extra de sen. excōmu. c. Cuꝫ illoꝝ. in textu ⁊ in glo. ⁊ instituta de iniurijs. §. Atrox. ff. de re mili. l. oē delictū. §. qui manus. ⁊. xxij. q. ij. c Gloria. ⁊. xxij. q. ij. c. mouet. ⁊ xxvij. q. i. c. nuptiaꝝ. Hoc aūt mō pōt hō peccare tripliciter.

Primo in deum.

Secundo in ꝓximum.

Tertio in seipsum.

Hec autē distinctio peccati ponit̄ ab Isidoro in li. de sūmo bono. ⁊ a Magistro in. ij di. xlij. Et notandū ꝑm Thomā ꝑme scd̄e. ꝙ ista diuisio sumitur ꝑm id in quod directe peccatur ⁊ ꝑncipaliter non cōsequenter. verbi grā. cum q̄s facit homicidiū ⁊ furtū ⁊ similia. iste ꝑncipaliter peccat in ꝓximū eū ledendo. Ex ꝯsequenti peccat i deū: qꝛ mādata ei⁹ transgredit̄. ⁊ in seipsū. quia ꝑ peccatū ledit animā suā: Similiter qui peccat in seipsū vt in gula. luxuria. ⁊ h⁹modi directe ⁊ ꝑncipaliter peccat in se ex consequenti in deū ꝯtra ei⁹ mandata faciendo. ⁊ sic q̄ peccat in deum: ex conseq̄nti peccat in se ipsum priuando se lumine gratie ⁊ virtutibus. ⁊ in proximum aliquando per malum exemplū vel alio modo. Primo igitur homo peccat i deum cum de deo male sentit vt hereticus. vel que dei sunt vsurpare presumit vtendo indigne sacramentis vel quādo dei nomen ꝑiurando vel blasfemando contēnit Et hec peccata que sunt directe cōtra deum sunt ceteris grauiora qui bus hodie plenus est mund⁹ Et quia inueterata sunt ⁊ publica ⁊ in maxima multitudine non estimantur. pro quib⁹ dicitur in. c. Uergentis: extra de hereticis. Longe grauius est eternam ꝙ temporalem ledere maiestatem. Secūdo peccat quis in seipsum cum sibi soli nocet ⁊ nō alteri. vt in peccato gule vel mollicici vel accidie vel ianis glie⁊ h⁹mōi Et lꝫ n̄ sit ita g̃ue sic̄ peccare imediate contra deū. tn̄ g̃ui⁹ est ꝙ peccare contra ꝓximuꝫ Sicut grauius peccat qui occidit seipsuꝫ ꝙ qui occidit alium. Nā vt scribitur Ecclesiastici. xiiij. c. Qui sibi nequā cui bonus erit. Tertio peccat q̄s in ꝓximū. ⁊ sic aliquando quis peccat ꝯtra personaꝫ ꝯiunctā. s. parētes. filios vxores. viros fratres. dn̄ vel illis iniuriat̄. vel nō subuenit eorū

indigentiis. et hoc graue est peccatum. Nam vt ait Aug. li. primo de doctrina xpiana Cum omnibus subuenire non possis his potissime consulendum est qui tibi quadam sorte iungitur. Aliquando quis peccat contra illos a quibus beneficia recepit. Aliquando contra personas graues. Et vt habetur extra de testibus et attestationibus in glo. in. c. Licet. Persone graues non appellantur illi qui sunt in dignitate constituti. quia aliud est dignitas quam grauitas. iiij. q. iij. c. Item in criminali. versiculo. In secunda lege Sed graues dicuntur hi qui non sunt leues sed bone fame et opinionis et antiquitatis. Aliquando quis peccat contra personas dignas clericos sacerdotes. et religiosos ac prelatos cum falsis ac temerariis iudiciis ac detractionibus venenosis. Aliquando quis peccat contra proximos miserabiles afflictos affligendo. Quod prohibetur extra de clerico egrotante. c ex parte. vbi dicitur. Afflicto non est addenda afflictio. Ideo propheta in psal. ait. Tibi derelictus est pauper et orphano tu eris adiutor.

Quod vnum peccatum est altero grauius ratione nocumenti et qualiter nocumentum se potest habere ad peccatum tripliciter. Ca. iii.

Tertius respectus quo vnum peccatum est grauius altero dicitur nocumenti quando scilicet ex vno peccato sequitur maius nocumentum quam ex alio. Sed secundum tho. prima ii. q. lxxiii. vbi supra. Nocumentum tripliciter se potest habere ad peccatum. Quandoque enim nocumentum illud est preuisum et intentum. Sicut cum aliquis aliquid operatur animo nocendi alii. vt homicida vel fur. Et tunc directe quantitas voluntatis adauget quantitatem peccati. Quandoque vero nocumentum est preuisum sed non intentum. Sicut cum aliquis transiens per agrum vt scilicet citius et breuius vadat ad fornicandum infert nocumentum his que sunt seminata in agro scienter licet non animo nocendi. Et sic etiam quantitas nocumenti aggrauat peccatum. sed indirecte inquantum scilicet ex voluntate multum inclinata ad peccandum procedit quod aliquis non pretermittit facere damnum sibi vel aliis quod simpliciter non vellet. Quandoque enim nocumentum non est intentum nec est preuisum. Et tunc si per accidens se habeat ad peccatum non aggrauat peccatum directe sed propter negligentiam considerandi nocumenta que possent imputantur homini ad penam mala que veniunt preter

eius intentionē si dabat operā rei illicite vñ si quis solicidaretur aliquo ludo periculoso ex quo sequit̄ mors vel inutilatō q̄uis illud malū non sit intentum. Tñ q2 voluit illū ludū vñ nocumentū est ei imputat̄. ꝛ quo ad peccatū ꝛ quo ad irregularitatē ꝛ quo ad penam iudicialē. Similit̄ si cecus sagittā vel lapidē iaceret ei imputaretur. q2 dat operam rei illicite vñ ꝛ lamech qñ sagitta occidit cayn existimās eū feram silvestram nō hoīem quia cec9erat sed a puero queꝫ secū ducebat vt fera iudicatus fuit nō excusatur a peccato. Si vero nocumentum per se sequitur ex actu peccati. licet non sit intentum nec preuisum directe peccatuꝫ aggrauat. Quia quecunqꝫ p/se sequuntur ad peccatum pertinent quoddāmodo ad ipām speciem peccati. Puta si aliq̄s publice fornicetur sequitur scādalum plurimorum quod q̄uis ipe non intendat nec forte pūideat directe per hoc aggrauatur peccatum. Notandū ꝙ q̄uis nocumentum aggrauat peccatum non tamē sequitur ꝙ ex solo nocumento peccatum aggrauetur' Quinimmo peccatum per se est graui9 propter inordinationem. vnde ipsum nocumentum aggrauat peccatum in q̄tum facit actuꝫ esse magis inordinatum. Quare non sequitur ꝙ si nocumentum maxime habeat locū i peccatis que sunt cōtra proximuꝫ ꝙ ista peccata sint grauissima quia multo maior inordinatio inuenitur in peccatis que sunt contra deum ꝛ in quibusdam eorum que sunt ꝯtra seip̄ꝫ. Et tamen potest dici ꝙ ꝛ si deo nullus possit nocere quantum ad eius substantiam. potest tamē nocumentum attendi in his q̄ dei sunt sicut extirpando fideꝫ violando sacra. que sunt peccata grauissima. Sibi etiā aliquis quandoqꝫ scienter ꝛ violenter infert nocumentum. Sicut patet de his qui seipsos interimunt. licet finaliter hoc referant ad aliquod apparēs bonum. puta ad hoc ꝙ liberentur ab aliena angustia. Sunt igit̄ peccata disparia ꝛ vnum altero grauius. Nihilominus omne peccatum mortale periculosum est damnosum ac formidabile. Ideo curandum vt et mortalia maiora atqꝫ minora vitentur. siue sint peccata operis siue oris siue etiam cogitationis que perpetrantur intrinsecus ꝛ in mente. Qui eni peccare desinit ꝛ bene operari studet. his in presenti diuinā obtinet gratiam ꝛ tandem gloriaꝫ

sempiternam in qua viuit ꝛ re
gnat deus per infinita secula se-
culorum Amen.

Dñica prima in .xl. De sup
bia dñorum ꝛ potẽtum:

Sermo octauus.

Ostendit ei
omnia regna mũ
di ꝛ gloriam eoꝝ
ꝛ dixit ei. Hec
omnia tibi dabo
si cadens adoraueris me Scri
buntur hec verba Math. iiij.
ca. ꝛ in euãgelio hodierno. Pꝛi
cipes terre ꝛ tpales domini ve
de xpianis loquar in magna
parte in tantam superbiã sunt
elati vt quasi diabolum imitã
tes terrenã potestatẽ deo reli-
cto sibi viribusqꝫ pꝛijs ascri-
bant. Quo fit vt vicia sua in-
corrigibilia esse velint: que sui
familiares ꝛ domestici ne duꝫ
vituperare audent. Qu inimo
adulantes laudare coguntur.

Hinc seneca in tragedia di-
cit. Prosperũ ac felix scelus. seꝫ
illoꝝ potentũ ꝛ pꝛincipantiuꝫ
virtus vocatur. Sontibus pa
rent boni. opprimit egeas tiorꝛ.
Idcirco cũ de peccatis i ptic la
ri iam dicendum occurrit sta-
tui hodierna die de supb ia do-
minorum ꝛ potentum dicere:

Et vt verbis vtar Hiero-
nimi in epistola ad palmach
um ꝛ oceanum: Adulari
non possum ne ꝛ fratrem deci-
piam ꝛ me sermo percutiat sa
lomonis qui ait. Uerba adu
latorum molia sunt. ꝛ hec feri
unt interiora ventris. neqꝫ de
secretis ꝛ intimis. sed de illorũ
patentibus ꝛ manifestis defe
ctibus cum ea qua possumus
honestate atqꝫ modestia loq̃-
mur. Distinguemus autẽ cõ
siderandam eorum superbiaꝫ
triplici respectu.

Primo respectu dei.
Scdo respectu eccle.
Tertio respectu proximi

Qualiter supbi dñi contẽ
nunt deum nõ reputãdo ipsuꝫ
superiorẽ. ꝛ trãsgrediẽdo diui
na precepta ac dei iudicia vili-
pẽdo.

Capitulum primum.

Rimo ꝯsiderãda ẽ ac
ꝯtẽnenda supbia dño
rũ ꝛ potentuꝫ respectu
dei. Cõtemnunt quippe deuꝫ
ꝛ hoc triplici ratione.
Pꝛio rõe extimatõis.
Scdo rõe trãsgressionis
Tertio rõne vilipẽssionis

Prima ratione extimatio-
nis: nam in tantam electioneꝫ

animus eorum insurgit vt seip os deos reputent et quicquid habent non a deo habere se cre dant. similes nabuchodono sor regi babilonis. Ille quippe i statua adorari volebat. vt scri bitur Danielis. iij. capitu. Et cum sidrach misach. et abdena go iudei timentes deum scelus que horrentes hoc agere nolent cum accusati aducti fuissent co ram nabuchodonosor dixit eis rex ille superbus post multa ver ba. Quis est deus qui vos eri piat de manu mea. Sic et do micianus imperator ad hanc prorupit vesaniam vt in pmor diis litterarum se deum et do minum iusserit appellari. vt re citat paulus horosius Incipie bant enim sue littere. Deus et dominus noster domicianus ita mandat ita iubet. Non sic faciebat cyrus rex persarum qui vt scribitur primi Hesdre. i. c. dicebat cum humilitate. Om nia regna terre tradidit michi dominus deus celi. Ab ipso enim deo rege regum et magno super omnes deos est omnis potentia dominandi. omnis principatus omne principium ac finis cuiuscunque imperij vel regni. Quod probatur aucto ritatibus et sententijs firmissi mis. Hic Hieronimus su per Danielem ait. Non mire mur si quando cernimus re ges regibus et regnis regna suc cedere. que dei et gubernantur et mutantur et finiuntur arbi trio. causasque singulorum no uit ille qui conditor omnium est. et sepe malos reges patitur suscitari vt mali malos puni at. Et Augustinus libro quin to de ciuitate dei capitulo. xxi. Qui dedit persis segetes sine cultu dee segetie quicque alia do na terrarum sine cultu tot deo rum quos isti rebus singulis singulos vel etiam rebus sin gulis plures preposuerunt ip se etiam regnum dedit homini bus. Qui mario ipse et gayo ce sari. Qui vespasianis vel patri vel filio suauissimis imperato ribus ipse et crudelissimo do miciano. Et ne per singulos ire necesse sit qui constantino chri stiano ipse et apostate iuliano

Et paulus ad Romanos xiij. capitulo Non est potestas nisi a deo que verba ponuntur xxiij. questione prima capitulo Quid culpatur. Propterea di ctum fuit nabuchodonosor vt habetur Danielis quarto ca pitulo. Sciant homines quia dominatur altissimus i regno hominum. scilicet prouidentia sua. et cuicunque voluerit dabit

illud ⁊ humillimū idest vilissimū constituet sup illud cum s. sibi placuerit. Debent itaq3 reges seculi firmiter tenere ꝙ ois pncipatus a deo disponit cui nulla ē difficultas dū sibi placet ⁊ mutare ⁊ oīno debere. Sunt tn̄ quidā obijcientes nobis ꝙ non ois potentia dn̄andi sit a deo. Primo ex textu scripture. dr̄ eni Osee. viij. c. Ipsi regnauerūt ⁊ nō ex me. pncipes extiterūt ⁊ non cognoui. Scd̄o nihil iniustū est a deo. sed multi dn̄ant iniuste alijs. ergo nō oē dominiū ē a deo. Tertio nihil inordinatū est a deo. sed cū stultus pficit sapienti ⁊ malus bonis hoc ē inordinatū. ergo nō videt esse a deo. Quarto nō est auferendū alicui illud qd̄ est datū a deo. g̊ si ois supioritas a dō est nulli est auferenda. igit nullus supior quantūcunq3 mal9 erit puniendus. Respōdet Bonauen. in ij. dis. vl. ꝙ i potentia dn̄andi duo ɔsiderant s. virtus psidendi ⁊ hec ē a dō Et modus. ⁊ tūc quidā presumit alijs ex iusticia. Quidam ex astucia. Quidam ex violentia. Primo modo potētia dominandi est a deo respectu psidentis ⁊ respectu subiacētis

Secundo ⁊ tertio modo talis potestas habet comparari ad voluntatem presidentis ⁊ ad meritum subiacētis In cōparatione ad meritum subiacentis talis psidentia iusta est quia aut est ad bonoꝝ probationem. aut ad maloꝝ punitionem. Si autem comparetur ad voluntatem presidentis: iniusta est. Et pmo modo dicitur esse a deo faciente ⁊ ordinante. iuxta illud Job. xxiiij. c. Regnare facit hypocritam propter peccata populi. Et Osee. xiij. ca. dicitur. Dabo eis regem in furore meo.

Scd̄o mō. s. in respectu ad volūtatē psidēt9 ē a deo pmissiue non approbatiue. ⁊ sic excellentia potestatis ē a dō. modus vo non nisi permissiue. q̄re soluta sunt tria illa in oppositum inducta. Ad quartū quando vo dicebatur ꝙ si potentia dominandi esset a deo nulli esset auferenda. Responderi potest ꝙ hoc sequeretur si deus talem potentiam dedisset malis simpliciter. Si autē ad tempus data sit sicut deus vult dare ita vult per ministerium humanum auferre. nam deus dat vitam latroni. ⁊ tamen iudex iuste aufert illā ab eo. Sed nunquid tenentur subditi obedire tyrannis iniuste dominātibus ⁊ soluere eis tributa ⁊ gabellas. Dicūt do

ctores quia licet non teneant bo/
num: tamen est obedire in his
que non sunt contra deum ad
vitandum scandalum proprium
et aliorum. Unde undecima que
stione. iii. capitulo Julianus.
dicitur. Julianus quamvis esset
apostata: habebat tamen sub
se milites christianos quibus
cum dicebat. producite aciem
pro defensione reipublice obe
diebant ei. Cum autem dice/
ret. Producite arma in chri/
stianos: cognoscebant impe/
ratorem celi. Habentibus pro
iustum dominium quantumcumque
malis tenentur subditi obedire
in licitis et honestis. et collectas
et gabellas legitimas soluere. unde
Petrus prima sua canonica.
ait. Servi subditi estote in om
ni timore dominis non tan/
tum bonis et modestis sed eti
am discolis. Et Paulus ad
Romanos. xiii. ca. Qui pote
stati resistit. dei ordinationi re
sistit et ipse sibi damnationem
acquirit. Ad idem faciunt au
ctoritates. xi. q. iii. c. Si bonum
c. Imperatores. c. Qui resi/
stit Secundo contemnunt
deum principes et potentes ra
tione transgressionis propter
superbiam enim non putant se
legi dei fore subiectos. Qua/
re ad vicia cum quadam licen
tia et libertate se precipitant pre

cipue ad lasciviam et carnali/
tates. Et nihilominus si sic vi
ciose vivendo non se correxe/
rint damnabuntur cum aliis
inimicis dei in ignem eternum
Propterea tales aures debent
attentas exhibere Augustino di
cente libro quinto de civita. dei
c. xxiiii. Neque enim nos christi
anos quosdam imperatores:
ideo felices dicimus. quia vel
diutius imparunt. vel impe/
rantes filios morte placida re
liquerunt. vel hostes reipubli
ce domuerunt. vel inimicos
cives adversus se insurgentes
et cavere et opprimere potue/
runt. Hec et alia vite huius
erumnose vel munera vel so/
lacia quidam etiam cultores
demonum accipere meruerunt
qui non pertinent ad regnum
dei quo pertinent isti. Et hoc
ipsius misericordia factum est
ne ab illo ista qui in eum cre/
derent velut summa bona de
siderarent. Sed felices eos di
cimus qui iuste imperant si in
ter linguas sublimiter hono/
rantium. vt obsequia nimis hu
militer salutantium non extol
luntur. et se homines esse me
minerint. Si suam potestatem
ad dei cultum maxime dilatan
dum maiestati eius famulam
faciunt. Si deum timent: di/
ligunt colunt. Si plus amant

illud regnum vbi non timent
habere consortes. Si tardius
vindicant facile ignoscũt. Si
eandem vindictam pro necessi
tate regende tuendeq̃ reipubli
ce non pro saturandis odijs
inimicitiarum exercent. Si eã
dem veniam non ad impuni-
tatem iniquitatis sed ad spem
correctionis indulgent. Si lu
xuria est tanto eis castigatior
quanto posset esse liberior. Si
malum cupiditatibus prauis
q̃ quibuslibet gentibus impe
rare. Et si hec omnia faciunt
non propter ardorem ianis glo
rie sed propter caritatem felici
tatis eterne si pro suis peccatis
humilitatis ⁊ miserationis et
orationis sacrificium deo suo
vero immolare non negligunt
Tales christianos imperato-
res dicimus esse felices. . inte-
rim spe postea re ipsa futuros
cum id quod expectamus ad
uenerit. Hec Augustinus. que-
superbi domini irrident et con
tẽnunt deum principes ⁊ potẽ
tes ratione vilipensionis. vili-
pendunt quippe iudicia dei et
cõminationes diuinas non so
lum non formidant sed sper-
nunt corde ore et opere. Corde
in seipsis ꝯfidẽtes ore ꝺ ꝺo ꝯtu
meliose loquẽtes ⁊ ope malis
mala peiora iungentes. Pro
pterea deus vt Jacobus in-
quit tertio capitulo superbis re
sistit. Et de hoc Seneca ĩ tra-
gedijs ait. Sequitur superbos
victor a tergo deus. quia super
bia deo aduersatur ⁊ diuine ma-
iestati se opponit. Ideo hãc de
us pre ceteris peccatis habet
exosam. Unde scriptum est
ecclesiastici decimo capi. Odi
bilis est coram deo ⁊ homini-
bus superbia. et Amos. vi. ca
pitulo dicit. Dominus exer
cituum detestor ego superbiaz
et Isaie secundo capitulo. Di
es domini exercituum sup om
nem superbum et excelsum. et
super omnem arrogantem et
humiliabitur. et Isaie decimo
tertio capitulo. Requiescere fa
ciam superbiaz infidelium. et
⁊ arrogantiam fortium humi
liabo. ⁊ vicesimotertio capitu
lo. Dominus exercituum co-
gitauit hoc vt detraheret sup-
biam omnis glorie. ⁊ ad igno
miniam deduceret vniuersos
inclitos terre. ⁊ vicesimoocta-
uo capitulo. Ve corone super-
bie. eodem capitulo. Pedibus
conculcabitur coronam super-
bie. et Ezechielis septimo ca-
pitulo Quiescere faciam super
biam potentum. et Hieremie
quinquagesimo capitulo. ecce
ego ad te superbe dicit domi-

nus deus exercituum. quia ve
niet dies tuus tempus visita-
tionis tue. et cadet superbus et
corruet. et non est qui suscitet
eum. Hec vero omnia imple-
ta scimus in his qui ceruicez
eleuarunt superbientes aduer-
sus deum. de quibus dixit glo
riosa virgo. Luce secundo ca-
pitulo. Deposuit potentes de se
de et exaltauit humiles. Et ite
rum. Fecit potentiaz i brachio
suo dispersit superbos mente
cordis sui. Et ecclesiastici deci
mo capitulo sapiens inqt. Se
des ducum superborum de-
struxit deus et sedere fecit mi-
tes pro eis. Radices gentium
superbarum arefecit deus : et
plantauit humiles. Sunt de
hoc exempla posita in sermone
de omnipotentia dei quadra-
gesimali de penitentia. Quia
non est potentia nõ fortitudo
non cõsilium contra deum cui
non immerito subijciẽda ẽ oĩs
creatura.

Quod principes et dñi sup-
bi contemnunt ecclesiam par-
uipendentes illius potestatem
que est supra omnem potesta-
tem temporalem et intromittẽ
tes se de spiritualibus officijs
et beneficijs atqꝫ cẽsurã eccle. p

Capitulũ secundũ

Secundo consideran-
da est atqꝫ condemnã
da superbia dominorum et po
tentum respectu ecclesie. Sicut
enim superbi principes conten
nunt deum ita et ecclesiam suã
sanctaz et pcipue quãtũ ad tria
Primo quantũ ad ecclesia-
sticam potestatem.
Scdo quantũ ad eccl'iasti-
cam spiritualitatẽ.
Tertio quantũ ad eccl'iasti
cam penalitatem.
Primo quantum ad pote-
statem q̃ residet in summo põ
tifice cui tanqꝫ vicario iesu xpi
omnes cuiuscunqꝫ gradus hu
militer ac fideliter subijci dẽbẽt
et obedire. Sz hoc loco tria no-
bis adueniunt dubia declaran
da. Primum, vtrum pote-
stas pape sit superior potesta-
te imperatoris. Secunduz
vtrum potestati pape subdan-
tur oẽs reges et principes xpia-
ni. Tertium vtrũ potestas
pape se extendat ad infideles.
Pro declaratõne primi dubij
sunt plura notãda. Primũ
notãdũ q monarchia. i. princi
pale dominiũ mundi cepit ab
assirijs sub Nino rege nini-

ue. de quo mentionē facit Au/ gusti. li. xvi. de ciuitate dei. ca. xvij. ꝛ de assirijs translatū est ad medos ꝛ ꝑsas sb ciro ꝛ da/ rio Et de medis ꝛ ꝑsis transla tū est ad grecos sub alexādro magno. Et a grecis translatū ē ad romanos sub octauiano. Et vt scribit. xxviij. q. i. §. Ex his virtutibꝫ romani ꝓmerue/ rūt imperiū. Scdm enim Au gu. de anchona in li. de potesta te page. Multa fuerūt i roma nis propter q̄ amplitudinē do mini deꝰ illis ꝯcessit. Primuz fuit magna reuerētia sacroꝝ etiā si errarēt in cultu falsoꝝ deoꝝ. vt diffuse ponit Valeri us in. i. li. Scdm fuit clemē tia aioꝝ. vt enī dicit Virgili. ꝛ aug. li. i. ð ciui. di. Amabāt si bi in laudibꝫ dici parcere subie ctis ꝛ debellare supbos. Vnd Augꝰ. c. v. prefati primi libri inqt de pietate ꝛ clemētia mar ci marcelli. Egregius romani nomis marcus marcellus qui siracusam vrbē ornatissimā ce pit refertur eā prius fleuisse rui turā ꝛ an̄ eius sanguinez suas illi lacrimas effudisse gessit et curā pudicitie etiā in hoste ser/ uande. Nam priusq̄ꝫ oppiduz victor iussisset inuadi constitu it edicto ne quis corpus liberū violare. Tertiū fuit fides promissoꝝ. sicut patet i marco regulo Quartū fuit iusticia discusionū. Vn̄ actuū. xxv. c. Festus respōdit. Nō est cōsue tudo romanis dānare aliquez hoiem priusq̄ꝫ ille qui est accu satus p̄ntes habeat accusato/ res locūq̄ꝫ defendēdi accipiat Qītuz fuit amoris boni cui preponebāt omne priuatū cō/ modū. Scdm notanduz q̄ imperiū fuit semꝑ in vrbe vsq̄ꝫ ad tp̄a ꝯstātini q̄ illud ad gre/ cos trāstulit. bizantiū q̄ nūc est est ꝯstātiopolis. A grecꝭ ꝟo trāslatū ē ad frācos ꝑ hūc mo dū. vt scribit i cronica martini ana. Nā āno dn̄i Frācꝰ rex lōbardoꝝ rupto pacꝭ federe romanos inqetabat. Sꝫ a zacharia papa repħēsus cuz vxore ꝛ filijs romaz venit vbi monachus factus ē. Huic ar stulphus frater successit in re/ gno tributa postulās a roma/ nis. quapropter stephanꝰ scds romanus pontifex animaduer tēs q̄ ꝯstātinus imperator q̄si cūcta perdiderat in partibꝫ me ridianis ꝛ orietis oppressus a saracenis quare nō poterat iu/ uare romanos venit in frāciaz ad pipinū frācorum regez qui cum papa veniēs liberauit ro/ manos ab iniurijs lombardo rum. ꝛ peccatis omnibus in p̄ miū virtuosi laboris factus est impator. ꝛ reuersus in frāciaz

de coronationem Cesarum

imperauit ānos tresdecim cuȝ prius apud frācos tenuisset regnū trigīta tribus ānis. Mā sit impiū apud frācos ānis trigintaquinq; ꝛ mēsib; nouē. vsq; ad tpa ludouici tertij. Deinde tpe octonis pncipis impiuȝ trāslatū ē ad germanos. eo ꝙ octo iuuit ecclam ꝛ rōanos q̄s bellēgarius rex lombardoꝝ infestabat. Quare coroatus fuit impator cui successit filius octo secūdus. Et huic octo tertius filius eius q̄ imperauerūt ꝑ hereditariā successionē. Deide instituti fuerūt ab eccia electores de quib; dicit i glo. i. c. Ad apostolice de snia ꝛ re iudicata Hi sunt archieps magūtinus Coloniēsis. Treuerēsis. ꝛ quatuor laici. Comes reni. Dux saxonie. Marchio brādeburgēsis. ꝛ rex boemie olim dux. ꝛ dicūt quidā ꝙ rex boemie d necessitate vocādus nō est nisi cum alij discordāt nec istud ius habuit ab antiquo. Sed hodie d facto tenet fm hostiēsem extra de elec. in. c. Venerabileȝ. ergo nō habet locū hoc tpe snia illa q̄ dicit ꝙ exercitius impatoreȝ facit. xciij. di. c. Legimus. ff. d origine. l. ij. §. Postea. §. Deinde. ꝛ §. nouissime. C. de veteri iure enucleādo. l. i. §. Hoc etiā Propter dicta scribit in glo. in c. Venerabilē. sup ꝟbo in germanos. Regnū mūdi trāslatū est ad theuthonicos. Nam ipi habēt regnū romane ecclesie. d cō. di. v. c. In die. Et sic ptȝ ꝙ imperiū nō est apud grecos. licet largo noie appelletur. quonīā extra ecciam nō est impiū. xxiiij. q. i. §. Sed illud. Quidam vero scire cupiūt qre fuerunt instituti electores impatoris de alemania. Ad q̄d rn̄det Augustinus de anchona triplex potest esse ratio. Prima q̄ illi principes qui liberauerunt ecclesiam de tyrannide lombardorum fuerunt de alemania. Secunda ratio fuit deuotio alemanorum ad ecclesiam que apparet in continua peregrinatione eorum ad visitanda limina apostoloruȝ petri ꝛ pauli. Tertia ratio fuit voluntas pape scilicet gregorij quinti qui fuit theuthonicus. ꝛ ottonis ꝯsanguineus. Tertium notandum ꝙ imperator nunc dicitur rex romanorum: ratione deriuationis quia inde deriuatum est imperium ratione confirmatiōis quia a romano pontifice habet confirmari Nam vt dicit glo. in clementina Romani principes de iure iurando. Imperator coronat triplici corona. Prima ferrea in aquisgranis quam accipit ab archiepiscopo coloniensi

requisiuit eum vt daret pacē ecclesie et mundo vniuerso. et ipse induratus velut pharao: noluit obedire. Quare cū fuisset periurus sacrilegus et de heresi suspectus et non soluisset censum ecclesie pro regno sicilie: papa deposuit eum. vbi dicit glo. Papa propter crimina deponit imperatorem vt hic. Idem cum est inutilis. xv. q. vi. c. Alius. Fuerunt ergo crimina Federici grauissima: quibus priuandus venit. nam vt dicit glo. in dicto. cap. Ad apostolice. Periurium est crimen grauissimum in quolibet presertim in prelato vel in principe cum eo rum facta trahant ab alijs in exemplum. vt notatur extra de voto et voti redemptione. ca. Magne. Et ideo grauius punitur. xi. q. iij. ca. Precipue. Turbatio enim pacis grauissimum peccatum est in principe. quia ipse maxime tenetur ad seruandam pacem. xxiij. q. i. c. noli. extra. de treuga et pace. per totum. Et qui contra pacem ecclesie sunt nudari debent dignitate et cingulo xxiij. q. i. ca. Qui contra pacē Negare etiam censum pro regno sicilie graue crimen est. quia regnum sicilie est speciale patrimoniū beati petri. xcvij. di. c. valde. xi. q. i. c. Peruenit. et x. q. iij. c. relatum. Quare papa iudicat imperatorem et omnes et nullus ipsum. xvij. dis. c. Omnes. ix. q. iij. ca. nemo. quia papa est dominus mundi. ix. q. iij. c. Cuncta per mundum Ideo extra de maioritate et obedientia. c. Solite. Dignitas et potestas pape assimilatur soli et imperatoris lune. Sed contra dicta instatur multipliciter. Primo. quia Constantinus imperator imposuit coronam siluestro pape. vt dicitur. xcvi dis. c. Constantinus Ad hoc respondetur quod hoc fecit non sicut dominium et auctoritatē prebens. sed sicut minister obsequens. Cuius signuꝫ fuit quod tenens equum eius dextratoris sui officiū exhibuit. Secūdo instatur. quia vt dicit Inno. xxiij. q. iiii. c. quesitum. quod imperatori sit gladius a deo datus. Ad quod respondetur. quia verum est imperatorem gladiuꝫ recipere a deo. quia a papa non recipit nisi vt ē vicarius dei. Non eniꝫ papa potest supra imperatorem vt est singularis persona. sed vt est successor petri et vicarius christi. Tertio instatur. quia ex electione imperator habet ius in imperio. et potest administrare ante confirmationem pape. vt notat Hostiensis in

pit ab archiepo coloniesi. et significat fortitudinē. Secū: da argentea quā accipit ab archiepo mediolanensi modo echie. lz Henricus accepit illā mediolani in eccl'ia sancti ambrosij. et significat puritatē mūdiciam et claritatē. Tertia est corona aurea quam dat sibi papa in ecclesia sancti petri ad altare sancti mauritij. et significat supioritatē et excellentiam super omnes reges et pncipes et nationes Ipse equidē impator est sup oēs. vt pz. vij. q. i. c. In apib9. et. xi. q. i. §. hec si quis. et. ff. ad le. rodiā. l. depcatiis. et. C. de iudeis. l. iudei. et. lxiij. dis. c. Adrianus. et dis. viij. c. Quo iure. et. xxiij. q. viij c. Conuenior. Ex quib9 omnibus colligit q impator est pnceps mūdi et dñs et oēs nationes et puincie sunt sub eo et oīa sūt in potestate eius. Et sicut ipse coronat illa triplici corona: sic olim in tribus metallis dabat tributū romanis. vt dr in glo. pfata in clemē. Romani pncipes. Quartū notandum q papa est sup impatorē Nā iusta causa et rōnabili existente pōt papa p seipsum imperatorē eligere. aut ppter eligentiū negligentiā vel discordiam. aut ppter electi bonitatem et condecentiā. aut ppter populi xpiani et pacis puidentiam. aut ppter coercendi hereticoȝ paganoȝ et scismaticoȝ audaciam et potentiam. Et sicut ab apostolica sede instituti sunt electores impatoris ita cum expediret paci et vtilitati xpianitatis papa posset aliud facere. c. Nec hoc eēt leuitati ascribendū. qm vt scribit Hester. xvi. c. Prouidendū ē paci omniū puinciaȝ. nec putare debetis si diuersa iubemus ex animi nostri venire leuitate sed p q̄litate et necessitate tempoȝ vt reipublice possit vtilitas puenire. Que verba sunt regis Archaxersis in epistola sua. Papa itaq potest imperatorē etiam electum nō cōfirmare. nam imperator elect9 debet confirmari per papam: vt patet i prefato capitulo venerabilē. supius allegato. Et confirmatus debet per papā iungi. extra de sacra vnctione ca. Cum venisset. et inunctus per papam debet coronari. vt in pfacto ca. Venerabilem.

Potest insuper papa imperatorem confirmatum deponere. Unde stat exemplum de sentētia et re iudicata. libro. vi in ca. Ad apostolice. De Innocentio quarto. qui deposuit Federicum imperatorē romanoȝ et regem Sicilie. nam

p̃dicto sepe allegato.c. Vene
rabilē. ⁊ ꝯfirmat̃.xciij.di.ca.le
gimus. Rn̄det̃ ꝙ ius quod
habet impator est q̃a eligit̃ ab
illis quos ecclesia instituit ele
ctores. Illi eni qui eligūt ipa/
torem a papa hn̄t hoc ius eli
gendi. vt in clemētina roma/
ni pn̄cipes. ⁊ s̄.in.c. venerabi
lem. Quarto instat̃.q̃a xp̄s
soluit tributū: sicut pꝫ Math
vij.c.⁊.xxiij.q.viij.c.tributū.
⁊.xi.q.i.c.si tributū. Respō
detur ꝙ illud fecit nō ex debi/
to sed ne scandalizaret. Qui/
to instat̃.qꝛ xp̄s dixit Joh.xvi
Regnū meū non ē de h̃ mun/
do. Rn̄det̃ ꝙ xp̄s dixit illa ṽ/
ba ante passionem. sed post re
surrectionē dixit discipul̃. Da
ta est mihi oīs ptās in celo ⁊ i
terra. vn̄ ꝯcludimꝰ firmiter ꝙ
ptās pape est sup̄ ptātē impa
toris. Scōm dubium fuit.
vtꝝ potestati pape subdantur
omnes reges ⁊ pn̄cipes xp̄ia/
ni. Ad qđ ita dicit augꝰ đ an
chona. ꝙ sicut sūmo sacerdoti
leuitici generis oēs iudei obe
dire tenebant̃ cuiuscūqꝫ status
fuissent. Sic oēs xp̄iani maio
res ⁊ minores pape tenenti lo
cum xp̄i obedire tenent̃: vnde
Deutro.xvij. scriptū est. Qui
supbierit nolens obedire sacer
dotis imperio moriet̃. Narrat
magister in historia scholasti
ca: ꝙ cū alex. magnꝰ venisset ī
iudeam cū ꝓposito extermināā
di eam ex visione quā habuit
obuians Joiade sūmo sacer/
doti ad eū venienti induto pō
tificalibꝫ de equo descēdit di/
gnissimeqꝫ veneratus ē ⁊ ado
rauit dicens. pn̄cipibꝫ secū cō
morantibꝫ se nō ipm adorasse
sed deū cuius pn̄cipatū ⁊ vi/
cem gerebat in terris. Ideo ex
tra de maio. ⁊ obe.c. Si quis
đꝛ. Qui nō obedierit principi
morte moriat̃. glo. idest pape.
de conse. dis.i.c. Corpora. si/
cut econuerso impator vocat̃
pontifex: di.x.c. de capitulis.
Dn̄s etiā Jesus xp̄s. Luce.x
c. ait. Qui vos spnit me sper/
nit. ⁊ Gregꝰ.lxxxi.di.ca. Si q̄
sunt: Peccatū paganitatis in
currit quisq̄s dū xp̄ianū se as/
serit sedi apostolice obedir̃ cō
tēnit. qui aūt dicūt papā in to
to orbe terrarꝝ habere domi/
niū solū sup spūalia nō autē
sup temporalia similes sūt cō
siliarijs regis syrie q̄ dixerunt
vt habet̃.iij. Regū.xx.ca. Dij
montiū sūt dij eorꝝ. ⁊ ideo su/
pauerūt nos. sed pugnemꝰ cō
tra eos in cāpestribꝫ ⁊ in valli
bus in q̄bus dij eorꝝ dominiū
non habent ⁊ obtinebimꝰ cō/
tra eos. Ad litterā sic hodie
mali ꝯsiliarij adulatione pesti
fera seducūt reges ⁊ principes

terre dicentes. Dij montiū puta spiritualiū bonoꝝ sūmi pōtifices. sed non sunt dij valliū quia tēpoꝛaliū bonoꝝ nullū dn̄iuȝ habēt. Ideo in campestribꝫ idest in potētia bonoꝛuȝ tpaliuim pugnemus ꝯtra eos ꝛ obtinebimus. Sed quid dicat eis diua sententia: audiamꝰ. Qui dixerūt syrij. Deꝰ montiū est deus eoꝝ ꝛ nō deꝰ valliū. dabo oēm hanc multitudinem in manu vestra ꝛ scietis quia ego dn̄s. ꝛ hoc pꝫ. q̄a multi ecclesiam ꝑsequēres etiam xp̄iani exterminati sūt: sicut fuerūt Julianus apostata mauritius impatoꝛ ꝑsequens Gregoꝛiū. Theodoꝛicus rex italie qui incarcerauit Johannē papā. Federicus impatoꝛ ꝛ alij qui miserabiliter suos dies finierūt. Auctoꝛitas ḡ pape exten dit se ad quoscūq̄ dominos xp̄ianos. Et ideo de supplenda negligentia p̄latoꝛum. in. vi. c. Grandi. ponitur qualiter papa dedit coadiutorem regi poꝛtugallie q̄ erat negligens in regimie regni ꝛ oia dissipabat. Insuꝑ a sententijs regū ꝛ p̄ncipū omniū ad papā pōt appellari ꝑ illud qꝺ scribiꝰ. ij. q. vi. Ad romanam ecclesiā ab oibꝫ ꝛ maxime ab oppressis est appellandū ꝛ concurrendū quasi ad matreȝ vt eius vberiꝙ nutriātur. auctoritate defendanꝰ. oppressiōibꝰ reuelentur. q̄a nō pōt nec debet mater filiū obliuisci. Ideo habeꝰ. xi. q. i. c. Quicūq̄. Nec obstat c. Si duobꝫ. extra ꝺ appellationibꝫ. vbi dꝛ. ꝙ non est appellādū a iudice seculari ad papā nisi in terris ecclesie. qꝛ h̄ intelligiꝰ ꝙ nō est fiendū indifferenter. sed in q̄buscunq̄. sed in negocijs arduis ꝛ necessitate vꝛgente. Spectat eni ad papam coꝛrigere oēs cum delinquūt ſm illud Hiere. i. c. Ecce ꝯstitui te suꝑ gētes ꝛ regna vt euellas ꝛ destruas. dissipes ꝛ disꝑdas. s. scelera rep̄hēdendo. ꝛ edifices ꝛ plantes. Sic ꝛ in veteri testamento ꝓphete qui erant patres sp̄uales in populo iudeoꝛū auctoꝛitate dn̄i rep̄hendebant reges delinq̄ntes: quod pꝫ p̄mi regū. xv. ca. vbi samuel regē saulē rep̄hendit de inobedientia. ꝛ. ij. reguȝ xij. c. Nathan dauid de adulterio. ꝛ. iij. regū. xviij. ca. Helias achab regē israel de idolatria. ꝛ. ij. paliр. Sūmus sacerdos ozias regē iuda de p̄suptione. ꝛ. ij. q. i. c. Scelꝰ Nicolaus papa regē lothariū de adulterio. Ideo ad confirmationē huius ꝟitatis dicit glo. in. c. Nouit. extra de iudicijs. Jura celestis imperij ꝛ terreni

petro cōmissa sunt a deo. Idē di. xxij. c. i. Ipse enī vtrūqꝫ gladiū habꝫ vt dicit Lucas. Ecce gladij duo hic Demonstrauit aūt hoc deus aliqñ in facto. ꝛ pcipue tpe leonis pape. Nam vt recitat paulus in historia lombardoꝝ ꝛ siccardꝰ. Athila rex hunnoꝝ occiso germano suo dolo deuastaqꝫ macedonia achaia ꝛ tracia gentibus omnibꝫ aquilonibꝫ imꝑauit. Et ambitiosus ꝛ auidꝰ regni tentauit italiā subijcere sibi. Et post multa per eū inita bella cum exercitu copiosissimo aquileiam tribꝫ ānis obsedit. Qua victa ꝛ in pdā data occisisqꝫ ciuibꝫ ꝛ omnibus flāma ꝛ ruina consūptis mox vicinas vrbes dissoluit. ꝛ deinde cepit Vincentiā Veronā Brixiā ꝛ Mediolanū. tādem firmatis castris in eo loco vbi minerius fluuius i padū influit cogitabat ad vrbē pficisci. Tunc sanctissimꝰ leo papa psonaliter accessit ad eū Qui nō solū rome salutē. sed totius italie reportauit. Athile nāqꝫ pcepit vt dicit Ruffinus in annalibꝫ romanoꝝ. et Siccardus in li. tempoꝝ. Ut erga danubium pmissa pace discederet. Cui athila statim assensit nihilqꝫ nisi qd leo papa voluit loqui potuit. Post cuius discessum interrogatus cur pter consuetudinē romano pontifici tantam obedientiam exhibuisset. Rñdit athila se vidisse virum astantē ei sub sacerdotali habitu angustiore forma canicie venerandum sibiqꝫ minantem gladio nisi cuncta que ille postulabat faceret. Sic igitur relicta italia in pannoniā athila redijt vbi ducta in vxore sorore valentini impatoris faciēs luxuriosa conuiuia cum longe plꝰ solito vina bibisset sepius dormiens eruptione sanguinis q de naribus effluxit suffocatus est. Si autem quis interrogaret. cū sit tanta potestas pape. quare tā crebro omittit punire dominos publice delinquentes. Ad quod dicimꝰ ꝙ hoc facit vel quia facultatē non habet coercendi. vel propter pericula ꝛ scādala q possent euenire. vel quia multitudini parcit. Est tñ in eo potestas faciendi. Tertium dubiū fuit. vtꝝ potestas pape extendat se ad infideles. Ad hꝰ rñdet augꝰ de anchona sequēdo Johannē andree in nouella in. c. Quod super his. de voto. ꝛ Innocentiū ꝛ Hostiensem ꝙ sic. ꝛ ꝙ oēs pagani subsunt pape Ratio est. quia i aduentu xpi oīs honor ꝛ omnis

pagani subsunt pape

p̄ncipatus ꝛ omne dominiū ꝛ iurisditio de iure ꝛ ex causa iusta. ꝛ per illum qui suprema̅ manum habet nec errare po/test omni infideli subtracta fuerit ꝛ ad fideles translata. q̄d hec iusta causa fuerit ꝓbat ec/clesiastici. x. ca. vbi dicit. Re/gnū a gente in gentem transferetur ꝓpter iniusticias ꝛ in/iurie contumelias ꝛ diuersos dolos. Quod autem hoc fa/ctum fuerit ꝓbatur extra d̄ cōstitutionibus. c. translato sa/cerdotio. necesse ē vt leg͛ trālatio fiat. Translatū fuit q̄p/pe sacerdotiū in personā xpi: qui fuit sacerdos ꝛ rex. vt dicitur Luce p̄mo cap. Et regni eius non erit finis. Ipse antē dixit Math. xxi. c. Auferet a vobis regnum dei ꝛ dabitur genti facienti fructus eius. huius autē regni ꝛ sacerdotij p̄ncipatū perpetuū cōmisit dei filius petro ꝛ successoribus ei9 vt patet. extra de homicidio. p humani. extra qui filij sunt legitimi. c. per venerabilem. §. rationibus Unde constanter asserimus q̄ de iure infideles debent subijci fidelibus nō econuerso. vt dicitur extra de iudeis. ca. i. ꝛ ca. Multorum c. si iudeos. §. Inhibem9. Si igitur papa p̄est mundo vice christi. ꝛ christus habet plenā iurisditionem super omnem creaturam: sequitur q̄ nullus potest se subtrahere ab obedientia pape de iure: sicut null9 se potest subtrahere ab obedientia dei. Et quāuis infideles per excōmunicationē vel absolutionem in confessione solui vel ligari non possunt. ta/men potestate clauium ligati sunt per ecclesiā iudicati dānati. Et sic si vellent ad fidē reuerti potestate clauium ab/solui possent. Similiter quā/uis de ecclesia dici non possūt merito fidei ꝛ bone operatio/nis: tamen de ecclesia dici possunt iudiciaria potestate ꝛ occasiōali vtilitate. Quare s̄m Augustinum de anchona papa potest punire paganos et barbaras nationes cū agunt contra legem naturalem ī manifestis. quia vnusquisq̄ po/test puniri pro transgressiōe legis quam recipit ꝛ profitetur. Sed lex naturalis est ita cor/di inserta q̄ deponi nō potest vt si furarentur vel committerent vitium symonie ꝛ huius/modi. Sed pro eo quod faciunt contra legem diuinā scilicet veteris vel noui testamēti. aut contra legem positiuā cū neutrā recipiunt puniri nō possunt. Si tamē pagani sūt subiecti aliq̄b9 regib9 ꝛ princi

p̄sbus christianis dignū est vt viuere debeāt legibꝫ quib⁹ viuūt alij subditi illoꝝ principuꝫ ne videātur melioris ꝯditōis propter suā infidelitatē q̄ꝫ xp̄iani. Et cogi ad hoc et puniri possunt. Puta ꝙ cū statutū generale ē in aliqua ciuitate vbi tales habitāt ꝙ qui portat arma incidat ī penē decē florenorū. poterit in tali delicto puniri paganus sicut ⁊ xp̄ianus. Et q̄ꝫuis pagani puniri nō possint pena spirituali excōicationis ⁊ hmōi. p̄nt tn̄ puniri ab ecclesia pena pecuniaria. ⁊ a p̄ncipibꝫ etiā pena corporali. Secundo deū tpales multotiēs p̄ superbiā ꝯtēnunt ecclesiā q̄ꝫtum ad spiritualē dum scꝫ de spirituali bus temere se impediūt. Non enim licet laicis impedire se ꝺ ecclesijs ⁊ ecclesiasticis p̄sonis sicut habetur extra de ꝯstitutōnibꝫ. c. ecclesia sancte marie. in textu ⁊ in glo. Et. xcvi. dis. ca. bn̄. ⁊ extra de rebꝫ eccie nō alienādis. c. Cū laicis. hoc autē fit. Prima cū ipsi ingerūt se ad ꝯferendā eccīasticā bn̄ficia ⁊ ecclesiasticas dignitates Contra quos extra de iure patronatus in. c. cura. glo. inquit. Laici ꝯferre ecclesias non possunt Idem extra de priuile. c. Cuꝫ p̄latare. Et. xvi. q. vlti. ca. Si quis deinceps. c. si quis ep̄us. c. si clericus. In. c. vero ex tua. extra ꝺ filijs p̄sby. nō ordinā. dicit̄ ꝙ suspēdi debēt clerici et cōmunionē priuari q̄ recipiūt ecclesias de manibꝫ laicoruꝫ et laici sunt excōicandi. quia tale ius possidere nō p̄nt. extra ꝺ electiōne. c. sacrosancta. ca. massana. nisi in capella vbi patron⁹ hꝫ tantū ius p̄ntandi. ⁊ vt scribitur extra de iurepatronat⁹. c. cū laici. Laici q̄ habēt ius patronatus nō p̄nt ꝯcedere clericis ecclesias sine sciētia ⁊ ꝯsensu ep̄i. Nec p̄nt ⁊ debēt ipsi patroni p̄ntare indignos Ex quo vt ponitur in glo. in. c. cū vos. de offi. ordi. Patronus laicus p̄ntans indignū licet nō sit priuatus nec priuādus p̄tāte p̄ntandi tn̄ dātur sibi q̄tuor menses ad p̄ntandū. Sed in collegio ⁊ ecclesiastica p̄sona aliud est. qꝛ si collegiū eligat vel p̄sentet indignū priuat̄ ipso iure. extra de elec. c. cum in cūctꝫ. Idē credit̄ de clerico patrono ꝙ priuatus ē si p̄ntet indignū vl' saltim priuādus. Et hec pōt esse rō quare laico patrono dantur quatuor mēses a tpe vacatiōnis. extra de iurepatronat⁹. ca. cū propter. Collegio vero siue clerico dātur sex mēses. extra ꝺ ꝯcessione p̄bende. c. nulla quia laicus nō priuat̄ potestate p̄sentādi. licet p̄ntet indignū. Cle

ricus vero fit quedā cōpēsatio hincinde. qr laici grauant̄ ī tēpore ⁊ releuant̄ in alio quia nō priuant̄. Et qr clerici priuant̄ pn̄tādo indignū releuantur in maiori tpe. Et quia clerici magis debent esse discreti ⁊ scire iura. ideo puniuntur si peccāt in electionib⁹ ⁊ pn̄tationib⁹. Quidā tn̄ dicūt q̄ ad supiorē deuoluit prouisio ecclesie cū laic⁹ patronus presentat indignuꝫ. vt in autē. de sanctissimis ep̄is. §. si quis oratorij domū. tn̄ iure nostro nō cauetur hoc expresse Jdeo stādum est c canoni ⁊ ī legi. Scd̄o aliqui dn̄i tēporales patiūtur p suos vilicos ⁊ procuratores auferri occupari ⁊ alienari possessiones et terras ecclesiaꝝ quasi ipsi sint dn̄i Qd̄ tn̄ falsum ē. qr bona temporalia ecclesijs ⁊ pijs locis a bonis dn̄is ⁊ xp̄ianis concessa nō sunt ipsorum maloruꝫ ⁊ raptoꝝ. Si autē ipsi interrogent ⁊ quis est dn̄s reꝝ ecclesiasticarum. R̄ndet̄ ꝫm glo. xij. q. i. c. expedit. Qd̄ primo sunt dn̄i pauperes. quia inde sustentantur. xvi. q. i. ca. qm̄ quicquid. Scd̄o ē dn̄a eccia. xvi. q. iij. c. int̄ memoratos. Tertio ē de⁹ xij. q. ij. c. qui abstulerit. Quarto potest dici q̄ dn̄ium ē apud clericos. Sicut dn̄ium rerum vniuersitatis est apud ciues instituta de rerum diuisione. §. Uniuersitatis. Terio aliq̄ dn̄i volunt se nimis intromittere de officijs ⁊ prelationibus religiosorum ad tantā quādoq̄ deueniētes presumptionem vt dicant q̄ ipsi ī suo dominio sunt generales abbates episcopi ⁊ pape. Quarto trahunt aliquādo clericos ad suū forū contra illud quod habetur. xi. q. ij. c. nullus. Nonnunq̄ etiā clericos delinquētes ad sua iudicia deducunt examinant et incarcerant. Et aliquādo post omnia impie facta contra eos cum scripturis ⁊ processib⁹ ad ep̄os remittūt puniēdos. Ep̄i tn̄ aduertant. qr extra de iudicijs. ⁊. c. si clerici. dicit̄ Si clerici corā iudice seculari ꝯuicti fuerint vel confessi de crimine non sunt propter hoc a suo ep̄iscopo condemnādi. aliquatenus. Sicut enim sentētia a nō suo iudice lata non tenet ita et facta confessio coram ipso Qd̄ autem sententia a non suo iudice lata non tenet. patet extra d̄ sententia ⁊ re iudicata. c. sententia. in textu ⁊ in glo. ⁊. C. si nō a cōpetenti iudice. l. ij. ⁊. l. i. ⁊. ij q. i. ca. in primis. ⁊. xvi q. i. ca. frater. Jn his ⁊ similibus sup bi domini modum excedunt. Quos non dānamus dum d̄ rebus spiritualibus cuꝫ humi

litate ꝛ reuerentia se impediũt seruata vnicuiqꝫ in suo gradu iuriditione sua. Tertio supbi domini contẽnunt ecclesiã. quantum ad suam penalitatẽ In penã quippe incorrigibiliũ ꝛ nimis rebelium ac induratorum in peccatis ꝛ pertinacit inobedientium vtitur ecclesia cẽsuris.. ꝛ vt scribitur extra de vbozum significatione c. c. querẽti. Nomie censure intelligitur interdictũ ꝛ sententia suspẽsionis ꝛ excõmunicationis vt frequentius tamen excõmunicatione punit pertinaces. Cum autẽ de ipsis censuris ꝛ excõicatione aliquid sentiunt ipi domini superbi cachinãdo cũcta habent in derisum. Qui audire debent verba Crisostomi super epistolã ad hebreos. ꝛ. xi. q. iij. c. nemo. Nemo inquit cõtẽnat vincula ecclesiastica Nõ est homo q̃ ligat. sed xp̃us qui hãc potestatẽ dedit ꝛ homies dños fecit tanti honoris. Et in. c. nihil. xi. q. iij. dicitur nihil sic debet formidare christian⁹ q̃ꝫ separari a corpore xp̃i. Nõ ẽ qꝛ vt ait Aug⁹. in libro de verbis apostoli. ꝛ. xi. q. iij. c. omis. Omnis xp̃ianus dilectissimi qui a sacerdotibus excõicatur sathane tradit. vt enim habet xxiiij. q. iij. ca. apostolice. Apostolice auctoritatis exẽplo di‑

cim⁹ errantium ꝛ in errore mãtentiũ spiritus tradẽdos ẽẽ sathane vt blasphemare dediscãt Paulus enim corinthũ quendam tradidit sathane. Mali vero xp̃iani ꝛ increduli principes cuꝫ ista narraui dicere plerũqꝫ solent. Quid obest excõicatio qñ excõicati cõedere possunt ꝛ biber ꝛ alij subdũt. Custodiat me dñs a sono tube cõtra me sonãtis pro tẽporali iusticia. qꝛ sonũ campane significãtis censurã ecclesie paruifacio. O peruersitas malignarũ mẽtium. O infidelitas prauorũ hoim. O deniqꝫ supbia ab ipso de summo conterenda q̃d reprehensibilius quid abhoĩnabilius. Quid deniqꝫ ĩ xp̃iano homine dãnabilius .lo dñi xp̃iani ꝛ vbi fides. vbi deuotio vbi religio. vbi iusiurandum. Cur non xp̃m quem profitemini honoratis. colitis ꝛ magnificatis. Cur suam ecclesiã sanctam spernitis. Quid iuuat dicere. Credo sanctã ecclesiaꝫ cum iam illam sub vestris pedibus conculcetis. Heu heu conuenire hodie potest multis ex principibꝰ xp̃ianis illa sententia. Titiliuꝫ quã de hanibale dixit postq̃ꝫ aliquas eius laudabiles cõditiones explicauit. Has inquit viri virtutes ingentia vitia equabant ĩ hu‑

mana crudelitas perfidia plusque punica nihil veri. nihil sci. nullusque dei metus. nullū iusiurandū. nulla religio. hec ille. Igitur vt dicit marcellus papa. xcvi. distinctione. Boni principis est ac religiosi: ecclesias contritas atque cōscissas restaurare nouas edificare. et dei sacerdotes honorare atque tueri.

Quod principes et superbi dñi contēnunt suos proximos male et negligenter gubernando subditos et grauando illos indebite atque conuersando cum nimia continentia.

Capitulum tertium.

Tertio cōsideranda est et cōdēnanda superbia dominorum et principum respectu proximi. Contēnunt quippe ipsi subditos suos precipue in tribus.

Primo in gubernatiōe
Scdo in grauatione.
Tertio in cōuersatiōe

Primo in gubernatiōe circa regimen nāque subditorum vtuntur multa negligentia nec curāt si bene gubernantur vel male. Unde cōstituunt officiales iniquos tirannos et iniustos. Ad quod perducuntur ne in bonis et probis officialibus multum expendant Itaque omnia disponūt ad proprium cōmodū et de cōmuni bono aut nulla aut satis parua est illis cura. Cōtra quos ē sententia Plutarci et platonis atque omnium doctissimorum virorum qui dicunt principē teneri super omnia ad amorē subditorum ab bōi publici tutelā et protectionē. Hic est quod miris laudibus efferunt codrū atheniēsium regē. qui pro victoria populi sui mori nō recusauit. Recitat enim de ipso Ualerius li. v. quod cum haberet difficilimū bellū cū dorēsibus misit ad appollinē delficū pro cōsilio. cui rñsum fuit quod ciuitas athenarum esset victrix. si ipse codrus moreretur pro patria. at ille mutato regio habitu sarmenta colligēs castra hostiū ingressus a muliere quā false in iurgio percusserat interfectus ē. Secūdo dñi superbi cōtēnunt subditos in grauatione. Quandoque enim faciūt artifices et agricolas laborare sine mercede. Omnique bona subditorum ipsis inuitis extorquēt etiā per venditionem Sicut fecit rex achab erga nabothque qui noluit vēdere sibi vineā vt de illa faceret viridarium vxor sua pessima iezabel fecit eum falso accusari de blasphemia et lapidari. et sic ipsam vineā obtinuit. Sz vtique mala morte perierūt. s. achab et iezabel vt

habetur.iiij.regū.xxv.c. Quādoq insup talijs et exactioni/bus populos suos grauāt vltra debitū. vel pter bella iniusta que suscipiūt. vel pter ex/cessū in pōpis et venationib⁹. sēp plerīq adhuc testamentis et vltimis volūtatib⁹ se imis/cent. Subditos etiā cogunt suo modo matrimonia cōtrahere. que tñ vt scribitur extra sponsa.c. Requisiuit. debent esse libera. qm coactiones dif/ficiles exitus solent frequenter habere. Tertio supbi dñi contēnunt subditos in ɔuersatione. nolūt multotiens audire illos in necessitatib⁹ suis et in oībus ostendūt se duros et asperos absq affabilitate. cum tñ benignitas et affabilitas dñis ad maximū decorē accedat. Ideo Cassiodorus in episto/lis ait. Ornamentū omnium bonoꝝ est sincera benignitas. Et Seneca ad Lucillū. Sic cū inferiore viuas quēadmo/dū tecū superiorē viuere vel/les. Idcirco Valerius lib. v. cōmendat alexandrū magnū eo q cū semel vidisset militem quendā senē nimio frigore stupefactum cū ipse foret in sede sublimi ppinqua igni surrexit et suis manibus illū in sua se/de reposuit. et Johannes solobriēsis in policratiōe libro. v. narrat q gratianus optimus īperator arguentib⁹ eū amicis q in oēs familiaris esset nimis et coīs. Respondit se talē velle īperatorē esse putatis quales īperatores sibi e sse putatū op/tasset. Nec valet friuola excu/satio illoꝝ dñoꝝ qui dicūt. q timore subditi retinentur et regulātur. quoniā multiformis vincuntur beniuolētia et amore Propterea periander corinthus dicebat vt dñi tuti fiant fulciant se beniuolentia subditoꝝ non armis gentiū exterarū. Et Cicero li. ij. de officijs ait. Omniū reꝝ nec apti⁹ qc/q ad opes tuendas ac tenen/das q diligi nec alicui⁹ q timeri. Ergo vt sermonē hunc concludamus dicamus cum Seneca in tragedijs. Uos quibus rector maris atq tre Ius dedit magnū necis atq vite. Ponite inflatos tumidosq vultus. Quicquid a vob minor extimescit Maior hoc vobis dñs minatur. Quare de/ponant superbiā dñi et principes seculi vt dignū pparēt habitaculū dīne grēām

Feria secunda secūde heb/domode.xl. De iudicio generali quo terreri possūt et debēt mentes supboꝝ.

Sermo nonus.

De iudicio

Congregabũtur ante eũ oẽs gentes. Verba sunt redẽptoris nostri originaliter Matth. xxv. ꝛ i euãgelio hodierno. Futuri iudicij generalis memoria satis supꝗꝫ confert ad hũiliandas elatas mentes superboꝝ. Si q̃s eni considerare velit que de illo persepe dei filius locutus ẽ merito expauescere debet. Celũ eni ꝛ t'ra transibũt ꝟba aũt mea nunꝗꝫ transient. Ipse itaꝗꝫ in p̄senti lectione euangelica aptissime ꝓnũciauit illius diei terribilitatẽ que per m'ta secula ante p̄dicta fuerat. Sophonias eni ꝓpheta. c. i. sic dixit. Dies illa dies ire dies tribulationis ꝛ angustie. dies calamitatis ꝛ miserie. dies tenebraꝝ ꝛ caliginis. dies nebule ꝛ turbinis. dies tube ꝛ clãgoris. Et Jsaias. c. xiij. ita ꝓphetauit. Ecce dies domini veniet crudelis ꝛ indignatiõis plenus ꝛ ire furorisꝗꝫ ad ponendã terrã in solitudinẽ ꝛ conterendos peccatores de ea. Jdcirco vt peccatoribꝫ ꝛ supbis p̄cipue detur occasio timendi in p̄senti sermõe de iudicio generali dicturi erimus. de quo lꝫ diffuse scripserĩꝫ in tribꝫ sermonibus in quadragesimali de penitentia. tñ preter ea que ibi posita sunt occurrunt d' ipso aliqua alia cõmemoranda. Nec viciosũ erit aut superfluũ cõmiscere ꝑ clariore noticia vetera nouis. vt sic peccatrices aĩe renouenť. Contẽplabũtur ergo de ipso tremẽdo iudicio tria mysteria.

Primũ dicitur iudicantis excellentia.

Secundũ iudicandoꝝ differentia.

Tertiũ iudicij sententia.

De mira excellentia christi qui sedet ad dexterã patris et veniet in iudiciũ cũ singulari triũpho longe p̄stantior triũpho romanoꝝ que visuri sunt oẽs in maiestate.

Capitulũ primũ

Primũ mysteriũ contẽplandũ dicitur iudicantis excellentia. qui eñ iudicaturus est oẽs tripliciexcellentia decorabiť.

Pria dicitur dignitas icõmunicabilis.

Scd̃a triũphus mirabilis

Tertia maiestas visibilis.

Pria excellentia dicitur dignitas incõmunicabilis. Est quidẽ iesus christus iudex omniũ dei filius per naturaꝫ. Et hoc in symbolo cõfitemur cũ dicimus Sedet ad dexteram

Patris inde venturus est iudi-
care viuos ⁊ mortuos. Sȝ
curiosi quidã scire cupiũt vtrũ
sit ꝯueniẽs dicere ꝙ xp̃s sedeat
ad dexterã patris. Et lȝ h̃ posi-
tũ sit in ope de laudib⸫ sancto-
rũ in sermone de ascẽsione. ta-
mẽ qꝛ forte nõ oẽs illius operꝫ
habẽt copiã volui ⁊ in hoc lo-
co dubiũ istud absoluere. Ad
quod pro veritate confirmatõ
ne inducimus ea que nobis in
scripturis sanctis tradunt. In
quit ergo paulus ad ephesios
primo. c. Cõstituẽs illũ ad de-
xterã in celestib⸫. ⁊ ad colocẽses
iij. c. Christus ẽ in dextera dei
sedes. ⁊ ad Heb. i. cap̃. Sedet
ad dexterã maiestatis in excel-
sis. ⁊ x. c. Sedet in dexterã dei
p̃ris. ⁊ ad romanos. viij. capi.
Christus iesus ẽ ad dexteram
dei. qui etiã interpellat ꝓ nobis
. ⁊ Mathei. xxvi. Luce. xxij.
Marci. xiiij. Dixit ipse iesus
bñdict⁹ Erit filius hois sedẽs
a dextris virtutis dei. Hoc eti-
am predixit Dauid in psal. cix
Dixit dñs dño meo sede a de-
xtris meis. Qñ aũt hec verba
ad litteram intelliguntur. de
xp̃o patet ex sententia pauli q̇
ad hebreos. i. c. ait. Ad quem
aũt angeloꝝ dixit aliqñ deus.
Sede a dextris meis. ⁊ Ma-
thei. xxij. c. Christ⁹ retulit pha-
riseis, Quomodo Dauid vo-
cat eum scȝ xp̃m. i. spiritu dñȝ
dicens. Dixit dñs dño meo se-
de a dextris meis. Et si iude
negarent testimoniũ christi et
pauli conuinci possunt per do-
ctores illorum. Naȝ rabbi Io-
nathan apud iudeos probatis-
simus in sua translatiõe caldai-
ca ait. Dixit domin⁹ v̄bo suo.
⁊ rabbi Ioden super illo v̄bo
p̃s. xvij. Dedisti mihi ꝓtectio-
nẽ salutis tue ⁊ dextera tua su-
scepit me. inquit in futuruȝ de-
us sanctus ⁊ benedictus con-
uertere faciet regem messiã ad
dexteram suam sicut scriptum
est. Dixit dñs dño meo sede a
dextris meis. Istud etiã ꝯfir-
mat rabbi moyses. Sed cõ-
tra arguitur ꝙ non sit bene di-
ctum ꝙ christus sedet ad dex-
teram dei patris. Primo nul-
lum corporale competit deo. qꝛ
spiritus est deus. Iohãnis. iiij
c. Sed dextera ⁊ sinistra sunt
differentie positionũ corporali-
um. ergo non conueniunt deo.
Scđo si fili⁹ dei sedet ad dex-
terã. ergo pater ad sinistrã. sȝ de-
xtera nobilior est sinistra. ergo
p̃r sedet in parte ignobiliore.
Tertio stare ⁊ sedere sunt op-
posita. sed Actuũ. vij. ca. Ste-
phan⁹ vidit iesum stantẽ. ẽ nõ
sedet. Ad intelligendã hãc
ꝓpositionẽ catholicã quã quoti-
die ꝯfitemur. i. ꝙ iesus xp̃us se-

dere ad dexterā pris tria sūt do cumēta notāda. Primū do cumentū q hoc nomē dextera inuenitur in scripturis de deo dictū. Unde scribitur Exodi xv.c. Dextera tua dñe magnificata ē in virtute. dextera tua dñe pcussit inimicū. Et.ps̄.xv Delectatões in dextera tua vsq in finem. 7.ps̄.xx. Dextera tua inueniat omnes qui te oderunt. 7.psalmo.xlvij. Justicia plena ē dextera tua. 7 ps̄.cxvij. Dextera dñi fecit virtutem dextera dñi exaltauit me. 7 psalmo cxxxvi. Saluū me fecit dextera tua. 7 ysaie.xlviij. Dextera mea mensa est celos. et Abacuc.ij. Circundabit te calix dextera dñi. Secunduz documentū q cū dicim⁹ xp̄z sedere ad dexteram patris nō intelligimus per dexteram aliquid corporale sed locutio est metha phorica sicut etiam cum dicimus oculos dei. brachiuz dei 7 similia p quem designantur spūales pprietates 7 opatiões diuine. Hinc Damascenus i iiij. sententiaꝝ ait. Nō localē dexterā patris dicim⁹. qualiter eniz q incircūscriptibilis ē localem adipiscere dexterā. Tertiuz documentū q noīe dextre intelliguntur tria. s. gloria diuinitatis beatitudo. 7 iudiciaria ptās. Ex quo secundū Augustinuz li. de simbolo. 7 Damascenuz.

Sedere ad dexteram pris nihil aliud est nisi cum patre habere gloriā diuinitatis 7 beatitudinē 7 iudiciariā potestatē. et hoc incōmutabiliter 7 regalit. Unde Damascenus inquit. Dexterā patris dicimus gloriā 7 honorē diuinitatis in qua dei filius extitit ante secula 7 deus et patri ↄsubstantialis. Secūdā vero tho. iij. pte. q. lviij. Hec ppositio ad vel in. ad dexterā vel in dextris solā distinctionē personalez importat 7 originis ordinem. non autem gradum nature vel dignitatis qui nullus est in diuinis personis. qz oms tres psone coeterne sibi sunt et coequales. Notādū adhuc secundum Alexandruz de halis in. iij. summe. q per hāc prepositionem ad significatur cōuenientia cum quadam distinctione quod potest esse tripliciter. Primo vt sit ↄuenientia in natura. 7 distinctio i psona Et sic christus secundū q fili⁹ dei sedet ad dexterā patris. qz habet eandē naturā cū pre. Unde gloria diuinitatis beatitudo et iudiciaria potestas conueniunt essētialit. filio. sicut 7 patri 7 h est eē in equalitate patris. Secūdo potest intelligi secūdū grām vnionis q importat cōuerso distinctionē nature 7 vnitatem suppositi siue persōe. Et

Cultus Patris

ẜm hoc xp̄s ẜm q̄ est homo. ē filius dei ⁊ ꝯsequēs sedet ad dexteram patris ẜm equalitatē honoris. inq̄ntuȝ eodē honore veneramur ip̄m filiū dei cū eadē natura assumpta Humanitas quidē xp̄i ẜm ꝯditionez sue nature nō habet gloriā vel honorē diuinitatis. quā tamē hȝ ratione ꝑsone cui vnit̄. Un̄ Damascen⁹ ait. In gloria diuinitatis dei filius existēs ante secula vt deus ⁊ patri ꝯsubstātialis sedet cū glorificata ei carne ei⁹. Adoratur enī vna hipostasis vna adoratione eius cū carne eius ab omni creatura.

Tertio pōt intelligi ẜm conditionē nature inquantū scḋȝ grām habitualē q̄ abundātior est in xp̄o pre omnib⁊ alijs creaturis ipsa natura humana i xp̄o beatior est ⁊ sup̄ oēs alias creaturas habēs regiā ⁊ iudiciariā potestatez. Et sic sedere ad dexterā patris. s. esse in eius equalitate nō ꝑtinet ad ipsam naturā humanā xp̄i. sed soluȝ ad personā assumentē. Nihilominus sic ẜm q̄ homo pōt dici q̄ xp̄s sedet ad dexterā patris id ē ẜm Augu. in bonis paternis potiorib⁊ pre ceteris creaturis. quia omēs alias creaturas precellit in beatitudine et iudiciaria potestate. Scienda tn̄ ẜm Tho. vbi. s. q̄ pleri q̄ scire cupiūt an alijs a xp̄o cōueniat sedere ad dexterā patris ex eo q̄ Aug. in li. de symbolo ait. Sedere ad dexterā ē habitare in ei⁹ beatitudīe. ⁊ Math xxv. c. dr̄. Statuet oues q̄dez a dextris. Et nihilomin⁹ ad hebreos. i. c. apl̄s inq̄t. Cui aliq̄n angelorum dixit de⁹. sede a dextris meis q̄si dicat nulli. Propterea inq̄t tho. q̄ vt p̄dictū est xp̄s sedet ad dexterā p̄ris iquātū. s. ẜm diuinā naturā ē in eq̄litate p̄ris. Scḋm humanā vero ē in excellēti possessione diuinorum pre ceteris creaturis q̄ nulli vel hoi vel āgelo ꝯuenire potest Sedere ergo in dextera non significat esse in btītudine simpliciť. sȝ hr̄e btītudinē cū q̄daz dn̄atiua p̄tāte ⁊ q̄si ꝓpriā ⁊ naturalē qḋ soli xp̄o ꝯuenit. Pōt itaq̄ dici q̄ oīs btūs sit in dextra. sȝ nō sedeat ad dexterā di

Ad p̄mū g̃ argumentū i p̄ncipio hui⁹ dubij p̄ȝ ex dictis solutio. q̄r p̄ dexterā nil corporale exprimiť h̄. Ad ẜm r̄ro dicit Augu. li. de symbolo. In illa btītudine oīa dextra sūt. q̄r nulla ē ibi miseria. Nō potest tamē dici q̄ pater sedeat ad dexteraz filij vel spiritussancti quia filius ⁊ spiritussanctus trahūt originē a patre nō econuerso. Et lȝ sp̄ūssctūs ꝓprie possit dici sedere ad dexterā p̄ris vł filij ẜm

triūphi varii

sensum p̄dictū. Tū̄ sm quandā appropriationē attribuitur filio equalitas. Propter quod Augu. ait. In p̄re est vnitas i filio equalitas i spūsancto vnitatis equalitatisq̄ ↄnexio. Ad tercium vero dicit Tho. q̄ stephanus vidit xp̄m eo mō quo iā erat auxiliū sibi p̄stare paratus. Vn̄ Grego. in omelia inquit. Sedere iudicātis est. sed stare vero pugnātis vel adiuuātis. Stephanus ergo in labore certaminis positus stantem vidit quē adiutorē habuit. Sed hūc post ascensionem Marcus sedere describit. q̄ post ascensionis sue gloriā iudex in fine videt. Hec ille. Ipse itaq̄ dn̄s noster iesus xp̄us dei filius patri ↄsubstantialis et equalis iudex erit noster. de quo paulus ita concludit ad ephesios primo capitulo. Cōstituit illum super omnē principatū et potestatē et sup̄ omē nomē qd̄ noiatur siue in hoc sclō siue in futuro. Scd̄a excellentia xp̄i iudicātis dicit triūph mirabilis. Ad qd̄ intelligēdū distinguem triplicē triūphū

Prim dicit mūdialis.
Secūdus celestialis.
Tertius generalis.

Primus triumphus ē mundialis. quo romani duces et iperatores exercitus redeuntes debellis cum victoria honorari consueuerunt. Et dicebatur triumphus a tris quod est tres et phanus sonus quasi triplex sonus leticie pro bene merito ciue. fiebat enim triplex ↄsultatio pro triumpho. Nā primo ↄsolabatur exercitus. secundo senatus. et tertio populus quibus cōcordantibus triumphabat virtuosus dux. erat enim triplex notabilis leticia triūphātis. Prima q̄ cum ad vrbē triumphalis ciuis rediret et cum effusa leticia occurrebat populus vniuersus. Scd̄a leticia erat q̄ triumphantis currum precedebant manibus post terga ligatis captiui oēs. Tertia leticia erat maxima. Nam triumphans indutus veste aurea qua erat indutus imperator. vt scribit Lucius florus libro primo. Currū aureum triumphalem ascēdebat tractum a quatuor equis albis. Sicq̄ dux pomparicus preeunte senatu in capitolio albos mactabat thauros. Nec licebat nisi in triumpho sm romanas cerimōias ioui sacrificare d thauro. Ad temperamentum vero huius effuse leticie licebat impune omibus iocose aduersū triumphantem dicere quecunq̄ conuicia. Nam cum cesar primo triumphauit de gallia

multa sibi dicebant que hone
statis causa dimittimus. z de
conditiōibꝫ multis triumphi
scribit Ualerius in rubrica ꝺ
iure triūphandi. Fuerūt autē
multi qui sic gloriose triūpha
rūt. Cesar eni post victorias
z finē belloꝝ ciuiliū mortēqꝫ
pōpeij dū redijt ad vrbem ſm
Suetoniū vno mēse. sed inter
iectis dieb꜄ qnquies triūpha/
uit. pmo de gallia z britania.
secūdo de egypto. tertio ꝺ far
nace z ponto: quarto de iuba
z africa. qnto z vltimo de his
pania. Pōpeius magnꝰ vt
scribit Plinius libro sexto de
naturali historia cum Ocean
maritimā predonibus liberas
set. z imperiūꝫ maris populo
romano restituisset. ex asia pō
to armenia. Paflagonia. Ca
padocia Cilicia Syria. Sci
thys Judeis Albanis. Hy/
beria isula. Creta Basternis
z super hoc de regib꜄ mitrida
te atqꝫ tygrane triūphauit.

Quintus cecilius metellus
dictus macedonicus a deui/
cta macedonia ſm Pliniū de
viris illustribus. z eutropium
philippum macedonie regem
duxit ad vrbem. z triūphans
ante currum trahi fecit. Me/
tellus filius eius dictus Cre
ticus. vt narrat Horosius. qꝛ
cretam romano populo sub/
iugauit reuersus romam triū
phauit. Papirius qui Lu
cius papirius cursoꝛ. de q̄ me
minit Titus Liuius. qꝛ sam
nitū duritiā p̄lijs fregit z adó
clare cuncta gessit. quod Eu/
tropius z Horosius dicūt. q̄
romani hunc Alexandro ma
gno ducem parem esse puta/
bant si asia domita in europā
arma tentasset romam rediēs
post debellatos samnites tri/
umphauit. Scipio africa/
nus vt refert Ti. Li. post vi/
ctum Hannibalē domitāqꝫ
carthaginem vbi romam at/
tigit triūpho omnium clarissi
mo capitoliū honestauit. quē
sequebātur captiui omnes ro
mani qui circa quatuoꝛ milia
erant de manibus hostium li
berati. Scipio frater eius. vt
narrat Pli. li. de viris illustri
bus dictus asiaticus triūpha
uit. Cuius triumphus oculo
rum spectacula maioꝛ q̄ꝫ afri
cani fuit. Nam portauit con/
sul triūphans ducenta vigin/
tiquattuoꝛ signa militaria ho
stium. Simulacra captoꝝ ho
stium oppidorum z vrbiū cen
tum trigintaquattuoꝛ. Aure/
as coronas ducenta triginta
quattuoꝛ. Uasa aurea z argē
tea numero infinita. Pricipes
vrbiūꝫ z duces trigintaduos
cum quib꜄ z adolescentē filiū

antiochi ꝑtulit ante se. Octa uianus victor ab oriente rediens, vt recitat Horosius ꝛ eutropius vrbem ingressus triūphauit tūc ꝑmū quia rempublicam auerat salutatꝰ augustus. Probus īpator. vt ait. Ruffinꝰ in ānalibꝫ romanoꝝ ꝙ vicit alemanos germanos gothos. ꝛ sarmatas ꝗnqꝫ diebus gloriose triumphauit. nā īter alia spectacula qḋ nunqꝫ ꝑus factū fuerat totū currum in speciē silue fecit conseri arboribus ac per diuersos aditus strutiōes mille. ceruos mille. apros mille: leones centū. Cētūqꝫ libycos imisti leopardos. ꝛ quotquot alias viuas feras habere potuit. ꝛ oīa cōcessit diripienda populo. omnia tñ illa ꝛ similia vana fuerūt friuola ꝛ transitoria ludisqꝫ pueroꝝ cōparanda. De ꝗbus omnibꝫ dicere possumus illud ps. Perijt memoria eorum cū sonitu. Secūdꝰ triumphus ḋr celestialis. hic fuit ille dñi iesu xpi quadragesima die post resurrectione suā qñ ascendit in celū. Duxit em tunc oēs aīas sanctas quas liberauerat de inferno. Duxit ꝛ sanctos resuscitatos qui ī corpore ꝛ aīa ipsum feliciter seqbantur. Ducebat insuper aīas eoꝝ iustoꝝ ꝛ paruuloꝝ fideliū que in his quadraginta diebꝫ a ꝓprijs corporibꝫ per mortem discesserant. Eratqꝫ indutus non veste aurea: sed gloria sui corporis admirabili. Et ferebatur ꝟtute ꝓpria obseqnte nube minister ei. Cum eni ꝑrexisset ad montē olueti vbi conuenerant discipuli sui ꝛ mater eius benedicta post exhortationem: post multoꝝ declarationem mysterioꝝ: post deniqꝫ benedictionē hora diei meridiana occurrentibꝫ omnibꝫ angelicis spiritibꝫ ferebat in celū videtibꝫ aplis ꝛ alijs ꝗ ibi aderāt. Nec vacat a mysterio ꝙ apparuerūt ibi in aere āgeli ī specie viroꝝ ī vestibꝫ albis ꝗ ꝛ dixerūt. Uiri galilei qd aspicitis ī celū. hic ihs dei ꝛ ꝟgis filiꝰ. Hic ihs patribꝫ ꝓmissus Hic ihs a ꝓphis ꝓnūciatus. Hic ihs a iudeis crucifixus. Hic ihs ꝗ surrexit a mortuis. Hic ihs ita veniet sic vidistis eū ascēdentē ī celū. veniet vtiqꝫ rex glie ꝛ dñs mūdi ad reddendū vnicuiqꝫ ꝯm opa sua. Tertiꝰ triūphꝰ ḋr generalꝭ qñ ī generali iudicio filiꝰ dei ꝛ ꝟginis bñdicte sedebit sup sedē maiestatis sue. O qd erit tūc cū innotescet vnicuiqꝫ p experientiā ꝙ ille qui in ꝑsepio vagijt sit dominus celi ꝛ tre marū angeloꝝ ꝛ hominū quādo

omnes angeli sancti atq electi eius vnanimes adorantes eū dicent. Adoramus te christe et benedicimus tibi. quia per sanctā crucē tuam redemisti mundū. Tu rex glorie christe Tu patris sempiternus es filius Tu ad liberandū suscepturus hominē non horruisti virginis vterum. Tu deuicto mortis aculeo aperuisti credentibus regna celorum. Tu ad dexterā dei sedes in gloria patris. Iudex venisti vt iudices oēs. Tibi grās agimus nos famulis tuisqs pciosō sanguine redemisti. Sed hoc loco queritur. vtrum potestas iudiciaria sit xpi ſm humanitatem aut ſm diuinitatē. Et rñdet Bonauen. in. iiij. di. xlviij. quod ad hoc quod iudiciū sit firmū concurrit auctoritas et potestas. auctoritas in sententiando. et potestas in retribuendo pmiū vel meritū. Si alterum horum deficiat nō ē firmū iudiciū. hec duo pncipaliter sunt in deo. Nā in ipso ē auctoritas in sentētiando. quia ē dñs omniū et nō oēs serui Et etiam potestas ad retribuendū. quia potentissimus ē. et nullus pōt resistere sibi. ſm illud Hester. xiij. ca. Dñe rex in ditione tua cūcta sūt posita. et non est qui possit resistere volūtati tue Hec duo communicauit sancta trinitas xpo homini auctoritatē dando dominiū. vñ Actuū. iij. c. dixit petrus. Certissime sciat oīs domus israel quia dñm deus fecit hunc iesum quē vos crucifixistis. Dedit ei etiam potestatē cuncta sibi subijciendo ſm illud Math. vl. c. Data est mihi oīs potestas in celo et in terra. Propterea actuū. x. c. dr. Ipse est cōstitutus a deo iudex mortuorum et viuorum. Qm̄ ergo potestas iudiciaria respicit illa duo iam dicta et illa sūt in deo per naturā in xpo hoie per gratiam. ideo iudiciaria ptās est xpi ſm diuinitatē per naturā. ſm hūanitatē xpo collata per gratiā. vñ ſm vtrāq naturam habet auctoritatē. sed ſm diuinitatem pncipalē et naturalē et ſm humanitatē cōmissam. Vnde dr Joh. v. c. Potestatē dedit ei iudiciū facere: quia filius hominis est. Cū ergo ptās pmaria sit in deo. sed cōmissa i homine xpo latio snie ferri debet ab hoie xpo. Et ſm hoc dicitur Joh. v. ca. Pater nō iudicat quenq: sed oē iudiciū dedit filio. Sed quia xps est deus et hō snia eius nō erit tanq iudicis delegati. sed tāq pncipalis. Et ideo ab ea propter vtrāq potestatē nullus poterit appellare Quid ergo facient tūc miseri

iudiciaria potestas

peccatores. Quid dicent pͥn/cipes huius seculi. Quid co/gitabūt elati philosophi cum videbit͛ ab omnibꝰ xp̄s in tali triūpho. O q̄ beati erūt et q̄ iocundi fuit amici ei⁹. Quid o infelices mortales non p̄co gitatis diē illū oīno venturū. Contremiscite ꝛ pauete consi derantes ꝙ oēs cōparebimus in illo tremēdo spectaculo.

Tertia excellentia xp̄i iudi cis omniū ē maiestas visibi/lis. videbit͛ quippe ab omnibꝰ tam electis q̄ reprobis iudex ille in maiestate. Sed notā dum ſm magist̄ꝝ sniaꝝ in .iiij di. xl viij. ꝛ augu. ꝛ hugo. li. de sacris. ꝙ patrē nullus ē repro bis videbit in iudicio. sed om nes filiū. quia filius hominis est vt ab omnibꝰ videri possit vnde nō apparebit visibilis i forma dei. Verūtñ duplex est cognitio diuinitatis vna per signa ꝛ effectus. alia in sua for ma ꝛ essentia. Reprobi cogno scent diuinitatē ꝑ signa certis/sima ꝛ effectus manifestos: et cognoscent quia xp̄s est dei fi lius omnipotēs. In ꝓpria vo forma videre non pñt. qꝛ talis forma oīno ē iꝓporcionabil͛ ocul͛ pctōꝝ ꝓpiis ꝛ iꝓporcio nabil͛ ocl'is omnibꝰ qui nō sūt sublimati ꝑ gloriā vel ꝑ sup/abundantiā grē. Et qꝛ repro bis nō dabit͛ gloria nec simpli citer nec ad xp̄s. ideo nō vide bunt diuinitatē. Nō aūt qua re nō dabit͛ eis ṽtus que faci/at eoꝝ aspectū idoneū ad vi/dendā illā lucē. quia si habe/rent oculum aptum haberent summam delectationem quā impossibile est esse ꝛ indecens peccatoribꝰ. Impossibile enī est ꝛ nō intelligibile ꝙ damna ti fiant ꝓporcionabiles ꝛ non gaudeant. Nō sic aūt est ē hu manitate xp̄i gloriosa: ad quā videndam non requiritur lu/men glorie. ꝛ cuius visio dam natis potest esse cum odio ꝛ di splicentia.

Qō cōparebūt differenter in iudicio electi ꝛ reprobi. ꝛ q̄liter cōuincunt͛ increduli et ꝑ mo aduētu xp̄i vt etiā credāt scōm. Et de tp̄e iudicij.

Capitulū secundū

Ecundū mysteriū cō templādū de iudicio ē iudicando ꝛ differē tia. differt nāq̄ iudiciū in elec/tis ꝛ reprobis in tribꝰ.

Primo in oratione
Scōo in manifestatione
Tertio in collocutione.

De loco iudicij ꝛ manifesta tione ꝯsciaꝝ ꝛ pctōꝝ dictū ē in quadragesima i de pnia. ē collocutiōe etiā multa sūt ibi posita. Nā alloquet͛ xp̄s electōs

suos plaude dulciter affabilit' cū oi mansuetudine ꝛ gratio/ sitate. reprobos ṽo cum indi/ gnatione terrore exprobratiōe ꝛ omni asꝑitate. Hinc Amos iij. c. dr. Leo rugiens quis nō timebit. Leo. s. de tribu iuda qui vicit diabolū xp̄s qui ꝛ si tacuit in ꝑmo aduētu sustinē/ do conuicia ꝛ improꝑia cū pa tientia ꝛ humilitate non sile/ bit in secundo. sed rugiet sicut leo ostendens suā potentiaꝫ ꝛ maiestatē ꝛ in iudicando seue ritatē Sicut eīn manifestauit suam potentiā in creatione re rum. ꝛ sapientiā in guberna/ tione mūdi ꝛ clementiā in in/ carnatiōe. Ita in fine suā ma nifestabit iusticiā. Et ꝑpter h̄ electis ꝑbebit se in cūctis be/ nignū. Iniqs ṽo rigidū ꝛ au steꝝ. Sed icreduli ducūt ista in derisuꝫ asserentes ꝙ tot an ni p̄terierūt qb' dicta sūt hec oīa a generatiōe in generatio ne. ꝛ tñ nondū venit iudicij tē pus. ꝛ sicut nō venit ita nec ve niet. Quos ꝛ si cōuincere de/ bent testimonia scripturarum noui ꝛ veteris testamēti. tamē facile est ipsos ꝯfundere cū ex emplo ꝛ expientia ꝑmi aduen tus. Nā de illo dictū fuit suc/ cessiue post lapsū ade de etate in etatē veniet: veniet. Et era ctis tandē qnq̄ milib' an noꝝ

venit. Ex hoc christ⁹ dicebat. Estote pati. qꝛ q̄ hora ñ puta tis filius hois veniet. Fue/ runt nihilominus qdam q tē pus determinare voluerūt ge neralis resurrectionis ꝛ futuri iudicij. vt aug⁹ refert li. xviij. de ciui. dei. vt dixim⁹ in ꝟmo ne de mūdo in quadragesima li de pnia. Cōcludit em aug⁹ ibi omniū de hac re calculan/ tiuꝫ digitos resoluit ꝛ qescere iubet ille q ait. Nō ē vestꝝ no sce tpa vel momēta que pater posuit in sua ptāte. Et ꝑpter h̄ illi qui ad talia p̄nūciāda de/ terminate sūt moti decepti fue runt. Et de abbate Joachim dicit Tho. in qrto. ꝙ aliq ṽa dixit ꝑ coniecturas. ꝛ in aliq/ bus decept⁹ est. Quāuis aūt simus in vltima etate mundi tñ aug⁹ li. lxxxiij. qōnum dicit Etas vltima hūani generis q incipit a dñi aduētus vsq̄ in finē seculi quib' generationib' cōputet incertū est. Inuēti etiam sūt in sūma ti. xiij. ca. xi pte. iiij. qui asserere voluerunt tāto tpe mundū duratuꝝ q̄n tū fluxit ab initio mundi vsq̄ ad aduentū xp̄i in carnē. Qd fuit qnq̄ miliū centū nonagi tanouē annoꝝ ꝟm aliqs vl' ad minus quatuor miliū annoꝝ ꝟm alios. Fundabant aūt isti opinionem suā in ṽbis Aba/

chuc qui ait. Domine op9 tuū in medio annoꝝ viuifica illud Opus em̄ dei p̄cipuū fuit genus humanū qđ mortuū per peccatū viuificatū fuit in medio annoꝝ. Ad hoc v: sit i medio dicunt ꝙ oportet ꝙ tantū sequat̄ tp̄is post aduentū p̄mū q̄ꝛtū an̄ p̄cessit. Et sic esset tēpus q̄nqꝫ miliū vel quattuor miliū annoꝝ. Sꝫ istud motiuū est valde debile. quia mediū nō solū dꝛ qđ equaliter distat ab extremis. sed etiā qđcunqꝫ existens inter extrema siue paꝝ siue multum distet ab eis. Pōt em̄ dici in medio numeri vndenarij nō solū vnus qui eque distat ab vno q̄nquinario ꝛ alio. sed etiā alio modo oēs numeri qui sūt int̄ vnariū ꝛ vndenariū. Et sic septenarius est in medio ꝛ alij seq̄ntes numeri ꝛ binarius cū seq̄ntib9. Quare sumit̄ ibi mediū late nō stricte nec punctaliter. vel dꝛ ibi in medio. s. infra tēpus veteris testamēti ꝛ noui. Alij adhuc petūt ꝛ iterrogāt qua hora determinata fiet resurrectio generalis. ꝛ respōdet magister in. iiij. di. xl viij. Qđ hoc p certo sciri non pōt. Tn̄ satis p̄babile credit̄ ꝙ resurrectio erit quasi in crepusculo sole existente in oriēte ꝛ luna i occidente. q̄a in tali dispōne sol ꝛ luna credunt̄ creata. nec obstat. qꝛ dꝛ Matthei. xxv. Media nocte clamoꝛ factus est qꝛ illud ponit̄ p̄pter incertitudinem tempoꝛis nō p̄pter determinationē hoꝛe. quia tunc tēpoꝛis min9 stant homines vigilantes ꝛ cauti.

Quod dura erit ꝛ terribilis sententia xp̄i ꝯtra damnatos quos expellet se cū maledictione deputando eis habitationem p̄petuā in igne inferni.

Capitulum tertiū.

Ertium mysteriū contemplandum dꝛ iudicij sentētia. Quis taꝫ ferreus ꝛ durus vt nō cōpungatur. quis taꝫ audax ꝛ fortis vt nō timeat. O indurati peccatores. O aīe deo magno rebelles. Si ad pn̄iam non reuertimini vobis dicetur a xp̄o Discedite a me maledicti i ignem eternum ꝛc̄. Que sententia grauissima erit damnatis p̄cipue p̄pter tria.

Primo p̄pter expulsionem.
Secūdo p̄pter maledictioꝫ
Tertio p̄pter deputationē.

Primo p̄pter expulsionem. quia expellentur ipsi damnati infelicissimi ab habitatiōe celi a societate sanctorum ꝛ a beata visione dei. Sed quo ibitis o peccatores. vbi erit habitatio vestra. Nunq̄d ad terrā

hāc redibitis habitabilē. Nū quid exiliū illud erit tale quale fuit primoꝝ parētū post lapsū quia terestri paradiso expulsi ꝑ missi sunt colere terrā istā ⁊ cū sudore vultus ac labore duce/ re vitam. O terribile verbum O formidabilis snia. Ite di/ scedite ad habitandū i inferno Ibi erit aīa vestra. Ibi thor⁹. Ille locus paratus ē ꝑ dānatꝭ vbi vmbra mortis ⁊ null⁹ or/ do. vbi horror vbi flet⁹ vbi stri dor dentiū. vbi tortores infesti vbi penuria. vbi deniqꝫ cuncta merore plena. Scdo erit illa snia grauis propter maledictō nē. q̄d enim flebilius cuiqꝫ esse pōt. qꝫ maledici ore proprio ie/ su xp̄i. maledicti inquit qꝛ tot bona recepistis. tot bn̄ficia vo bis ꝯmunicaui. ⁊ mihi ingrati rebellesqꝫ fuistis. Maledicti qꝛ dedi vobis terrā vt habita/ retis ⁊ illa nunqꝫ decetero vos sustinebit. maledicti qꝛ dedi vo bis fructus terre pro vite sustē tatione ⁊ amodo esurietꝭ semꝑ per. maledicti qꝛ dedi in vsum vestrū aquā ⁊ amō semꝑ sitietꝭ ⁊ gutta negabitur vobis. male dicti qꝛ dedi vobis lumē solis ⁊ lune atqꝫ stellaꝝ ⁊ decetero ab scondet a vobis claritas eorū maledicti qꝛ effudi sanguinem meū pro redēptione vestra ⁊ re dēptionis fructū nunqꝫ perci pietis. maledicta sit anima ve stra. maledicta mēoria vestra. maledicta volūtas vestra. ope rationes potētiaꝝ vestrarū ver tātur vobis in mesticiā et dolo rem maledictū sit corp⁹ vestrū cuius omēs sensus ad obiecta tristabilia semꝑ ferant. Hec et similia implicite ꝯsiderare pos sumus in illa maledictōe. Ter tio erit illa sententia grauis ꝓ⁊ pter deputationē. qꝛ deputabit dānatis ignis eternus q̄ para tus ē diabolo ⁊ angelis ei⁹. Sꝫ nunq̄d post iudiciū demōes ꝑ erūt in inferno ad torquendū peccatores. Et circa hoc ma gister sniarum i. iiij. disti. xlvij. pōit duplicē opinionē. i. q̄ dicit ꝙ non. Alia ꝙ sic vt quos sibi subiecerūt in culpa eis assentiē do eos habeāt vt dn̄os ad tor quendū in pena. ⁊ licet incertū sit que opinio sit verior. tamen Tho. magis adheret opinioī ij. Erūt itaqꝫ demones dāna/ torū nō solum ꝯsocij sed torto res neq̄ssimi. Igit vt ait Ber nar. quis putas tūc meror erit. Quis luctus que tristicia cū se parabunt impij a ꝯsortio iusto rū ⁊ a visione dei ⁊ traditi i po/ testate demonū ibunt cū ip̄is in ignē eternū nunqꝫ lucē visu ri. nunqꝫ refrigeriū adepturi. sed ꝑ milia miliū ānoꝝ i iferno cruciādi. Curem⁹ ergo oēs su

de superbia

perbiã deponere ⁊ deũ timere quẽ offendimus. studeamusq; ad eũ ꝑ pniam redire vt misRt⁹ nr̃i nos liberet i die illa a penis dãnatoꝝ ꝑducatq; ad gaudia ꝑadisi. Cui⁹ nomẽ sit ineternum benedictum. Amẽ.

Feria. iij. ij. ebdomade d̃ causis ex q̃b; hoies inflant̃ sup̃bia Sermo decimus.

Indignati sũt Scribunt̃ hec v̲ba math. xxi. c. ⁊ i euãgelio hodierno Possidebat phariseoꝝ ⁊ pricipũ iudeoꝝ corda elata superbia ob quã xp̃m ⁊ doctrinã ei⁹ at miracl'a ɔtẽnabãt. Exultãtib; v̲o turbis ꝓpt̃ mirabilia ⁊signa q̃ vibãt illi ecõuerso ɔtristabant̃. ⁊ xp̃m arguere p̃sumebãt Quia v̲o grãdis ẽ supboꝝ nũer⁹ hodierna die de causis supbie aliqua ꝑcurrem⁹ que lʒ sint mlte nos tñ colligemus ex illis tres (p̃ricipales.

Pr̃ia dicitur nobilitas generis.
Scd̃a fortitudo corporis
Tertia scientia animi

Qd̃ multi efficiunt̃ supbi ꝓpter nobilitatẽ origis vl' patrie cũ tñ v̲a nobilitas in virtute cõsistit. Capitulũ primũ

Prima cã q̃re mlti i superbiã eleuant̃ d̃r nobilitas generis. Intumescũt eni in corde suo et ore se iactãt. q; nati sũt ex nobili parẽtela ⁊ ex ꝓsapia di g̃. Sʒ aduertandũ q; nobilitas põt tripliciter diuidi.

Pr̃ia ẽ sanguis nõ virtutis
Scd̃a ẽ v̲tutis ñ sanguinis
Tertia ẽ sanguis ⁊ virtut̃.

Pr̃ia ẽ nobilitas sanguinis nõ virtut̃ q̃ in illis ẽ q̃ lʒ parẽtib; claris exorti sint tñ vicioꝝ fortitudine natiuitatẽ suã ⁊ ꝓgeniẽ obscurãt. Pro q̃b; Claudina⁹ ait. Degenerãt hoies viciis. fiũtq; miores. ⁊ Sene. in tragediis. Qui gen⁹ iactat suũ aliena laudat. Et apd̃ Salustiũ in iugurtino. Ponunt̃ verba gaii marii ɔ̃ nobiles q̃ sic dicit. isti q̃ se falso nobiles ꝑdicãt ignaue atq; voluptuose viuentes supbe postulãt v̲tutũ premia. ⁊ cũ facũda orõne extollũt maiores suos ipoꝝ clara facinora mẽorãtes se extimãt clariores Sʒ contra est. q; q̃to fuit vita maioꝝ clarior tãto mag̃ posterioꝝ secordia ac flagicia i notescũt eoq; maioꝝ glia posteris lumẽ ẽ. Nõ sunt ɔposita v̲ba mea. Id pu̇ facio cũ appareãt opa v̲tuosa. Illis v̲o artificio op⁹ ẽ vt ipoꝝ facta turpia ɔpta orõne negant̃. ⁊ Cice. in inuectiua ɔ̃ salustiũ ait. Ego maiorib; meis v̲tute mea plusi vt si pri⁹ noti nõ fuerãt a me accipiãt initiũ mẽorie sue Cu v̲o

tuos q̄ turpiter offendisti vt si
fuerant egregij ciues i obliuio/
nē venerint hec ille. Paꝝ est cō
memorare maioꝝ nobilitatem
cū vicia tātomagis ab illis or/
tū trahētes vituperēt. Similr
plerīq̄ gloriā nobilitatis ꝯpare
studēt propter splendorē ꝛ no/
bilitatē pr̄ie q̄ si criminosi sint
vtriqꝫ magis viles redunt. Ob
qd̄ scribitꝫ in cronica de nugis
phoꝝ. qd̄ cū anatharsis scita vi
tuparet ab archito. qm̄ scita fo
ret in hi inqt dedec⁹ pr̄ia est. tu
ꝟo pr̄ie. Cice. insup i li. de sene
cetute refert themistoclē cuidā
seriphio in iurgio r̄ndisse. Cuꝫ
ille diceret nō eū sua ſꝫ pr̄ie glīa
splēdorē assecutū. Nec ercle si
ego seriphi⁹ esse ignobilis. Nec
tu si atheniēsis esses clar⁹ vn/
q̄ fuisses Scd̄a ē nobilitas
virtutꝫ ꝛ nō sanguinis. Et de
hac inquit. c. venerabilis extra
de p̄bēdis nō gn̄is ſꝫ ꝟtutū no/
bilitas gratū deo faciūt ꝛ ido
neū ꝟuitorē. ꝛ tex. di. iiij. c. nos.
Nos q̄ p̄sum⁹ nō ex locorū vel
gn̄is dignitate ſꝫ moꝝ nobilita
te ignotescere debem⁹ nec vrbiū
claritate ſꝫ fidi puritate ꝛ cassi.
i ep̄lis hec ē idubitata nobilitas
q̄ morib⁹ pbat. ornata. ꝛ hiero.
ad cellantiā. nunq̄ te vlli d̄ ge
ner' nobilitate p̄ponas. nec ob
scuriores q̄slibet ꝛ hūili loco na
tas te inferiores putes. nescit re
ligio nostra p̄sonas nec ꝯditio
nes hoīm. ſꝫ aīas inspicit ille a
pud deū p̄cest potior n̄ quē no
bilitas gn̄is nec dignitas seculi
ſꝫ quē q̄ deuotio fidei ꝛ scā vite
ꝯmēdat. ꝛ iteꝝ hiero. ad candē
ꝟa nobilitas ē claꝝ eē ꝟtutib⁹ ꝛ
sene. ad Lucillū. anim⁹ nobileꝫ
facit cui ex q̄cūq̄ cā licet supra
fortunā surgere. ꝛ idē i li. d̄ mo
rib⁹ nobilitas ē generosus ani
m⁹ ꝛ arest. i. iiij. politice. Inge
nuitas ē ꝟt⁹ ꝛ diuitie antiq̄. et
claudian⁹. exaltat ꝟt⁹ nobilitā
do gen⁹. ꝛ iuuenal'. nobilitas
sola ē atq̄ vnica ꝟt⁹. ꝛ lic⁹ quē
inducit Sene. in tragedijs di/
cebat. Non vetera patrie iura
possideo dom⁹ ignauus heres
nobiles nō sunt mihi aui. nec
altꝫ inclitū titulis gen⁹ ſꝫ clara
ꝟt⁹ Ex h̄ valeri⁹ maxim⁹ i rubri
ca. Qui hūili loco nati clari e/
uaserūt Demosthenē magnifi/
cat principē oīm oratoꝝ grecie
q̄ tn̄ habuit humilimos geni/
tores. Socrates etiā theban⁹
famosissim⁹ ph̄s m̄re obstetri/
ce patre marmorario genit⁹ est
Igitur vt scribitur. lvi. di. c. vn
decunq̄. Vndecunq̄ homies
noscant si parentū vicia nō imū
dantur. honesti ꝛ salui erunt. ꝛ
in. ca. nunq̄. Nunq̄ de vicijs
erubescamus parentū. Ter
tia ē nobilitas sanguinis ꝛ ꝟtu
tis. ꝛ hec non solum non sper/
nenda est. sed etiam magnifa/

cleda. Nam dñs Iesus christ⁹ etiam secundum carnem nobilem ortum voluit habere. vñ Mathei. i. ca. dicitur. Liber generatiõis iesu xpi filij dauid Et de benedicta virgine cãtat ecclesia Regali ex progenie maria exorta refulget. Et si obijciatur q in. c. venerabilis. superius allegato ponitur dictũ apostoli. Nõ multos fm carnẽ nobiles ꝛ potentes elegit. sed pauperes ꝛ ignobiles. Respondet q ibi non dãnatur nobilitas. sed assignatur causa quare xps nõ elegit nobiles. vt. s. virt⁹ diuina cognosceretur. quia si apli fuissent de nobili genere vel docti vel eloquẽtes fm humanã sapiam ꝯuersio gentiũ potuissz ascribi aut fauori. aut humane doctrine vel eloquẽtie. Verun tñ vt dicit glo. in predicto cap. Ideo dicit in textu. Nõ mltos qm̃ Paul⁹ ꝛ Bartholomeus fuert nobiles Sũt aũt vere nobilitatis quinqꝫ signa. Primũ ẽ liberalitas Nã ꝛ de⁹ q nobilissim⁹ ẽ. liberalissim⁹ se exhibet. ꝛ solẽ suũ oriri facit sup bonos ꝛ malos. Propterea scribitur extra de dona. c. prudentes. Hãc sibi quodammodo nobilitas legem imponit vt debere se quod sponte tribuit existimet vbi glo. Beatius est dare q̃ accipere. Idem. xvi. q. i. c. Predicator. ꝛ de celebra. missarum. c. cum marthe. ꝛ in glosa hui⁹. c. inducitur dictũ marcialis ad sceuolam. Sceuola tu comedis apud omẽs. nullus apud te Alterius siccas pocula nemo tua. Aut tu redde vices. aut desine velle vocari. Dedecus ẽ semper sumere nil q dare. Quidam milites interrogauerunt semel alanum philosophum audita fama sciẽtie eius. que esset maxima curialitas id est nobilitas. Respõdit q dare. Quod cum placuisset eis. interrogauit ipse eos q̃ esset maxima rusticitas. ꝛ cum conferendo non concordarent. rñdit alanus: Ego posui vos in via soluende questionis et nescitis considerare. Nam si curialissimum ẽ dare. sequitur q rusticissimum est contrarium eius scilicet auferre. Secundum signum vere nobilitatis est mãsuetudo ꝛ misericordia. Unde sapiens prouer. x. capi. Mansuetudo ꝛ veritas custodiunt regem ꝛ clementia firmatur thronus eius. ꝛ prouerbiorum tertio capitulo. Mansuetis dabit dominus gratiam. ꝛ prouerbiorum primo capitulo. Beneplacitum est illi. scilicet deo fides ꝛ mansuetudo. ꝛ Judith nono capitulo. Humilium ꝛ mansuetoruꝫ tibi semp

Formula

placuit deꝑcatio. ⁊ ps.clix.ex altabit mansuetos in salutē. Et Math.v.c. Beati mites qm̄ ipsi possidebūt terrā. Huius mansuetudinis officiū est ſm Geraldū odonis sup.iiij. ethicoꝝ. Non irasci de facili ⁊ absqꝫ causa. ⁊ ad defectum ire magis q̄ ad excessum facit declinare ⁊ iniurias libenter remittit. Hinc Cicero in primo de officijs ait Nihil laudabilius. nihil magno ⁊ p̄claro viro dignius placabilitate atqꝫ clementia. Et Quintilianus in declamationibꝫ. Hec est celebranda virtus. hec animi suscipienda moderatio. vincere iram ⁊ inter simulates quoqꝫ meminisse hominis. Scribūt naturales ꝙ rex apū solus nō habet aculeū cū oēs alie apes habeant. Tertiū signū vere nobilitatis est magnanimitas. que ſm Aristo. in.iiij. ethicoꝝ tendit ordinate ad honores ⁊ ad magna. ait eni. videtur magnanimus esse qui magnis seipsum dignificat magnus existens Qui eni nō ſm dignitatē id facit insipiens iō veri nobiles vel dant operā militie vel lr̄is vel alicui laudabili exercitio quo possint cō sequi honorē ⁊ famā. semꝑ tamen cō timore dei. Et cauent sibi a rebus turpibus ⁊ reprehensione dignis. Propterea Seneca ad Lucillū inq̄t. Neminē excelsi ingenij virum humilia delectant ⁊ sordida. notēt ergo qui se nobiles appellari gaudent ꝙ nō est de ipsa nobilitate viciose viuendo suꝑbiendū. sed potius diligēs cura illis debet inesse vt bn̄ ⁊ virtuose viuant in cunctis deo se humiliando.

Qō multi efficiunt suꝑbi ꝓpter fortitudinē corporis q̄ cōparat hominē bestijs. ⁊ supat a fortitudine animi atqꝫ ī illa ꝯfidentes exponit ꝑiculis.

Capitulū secundū

Ecūda causa q̄re multi erūpunt in suꝑbiam ē fortitudo corporis: ob quā nullus suꝑbia intumescere debet ꝓpter tria.

Primo ꝓpter cōparationē
Scḋo ꝓpter suꝑationē.
Tertio ꝓpter ꝑiculationē.

Primo ꝓpter cōparationē qm̄ per corꝑis fortitudinē cōparat hō bestijs ⁊ aīalibꝫ brutis. Unde Petrarcha in li. ḋ remedijs fortuitoꝝ Abūde in q̄t est viꝝ taurina laus. Qui imo vt in pluribus homo a bestijs in fortitudine suꝑat. Hic ⁊ Cato vt Cicero refert in li. de senectute dicebat. Que eni vox potest esse contemptior q̄ milonis crothomate: qui cū

iam senex eēt athletas exercē
tes in curriculo videret aspex
isse lacertos suos dicitur illa
chrymansq̄ dixisse. At hi qui
dem iam mortui sunt. ꝛ ꝺ isto
milone sic scribit aulus gelli⁹
li. xiiij. noctiū atticarꝝ. Milo
crothoniensis athleta illustris
quē in cronicis scriptū ē olym
piade p̄ma coronatū eē exituꝫ
habuit vite miserandū ꝛ mirā
dum. Cū iam natu grandis
artem athleticaꝫ desiisset idest
reliquisset: iterq̄ faceret forte
solus in locis italie siluestrib⁹
quercū vidit ꝓxime viā patu
lis in parte media ramis hian
tem. Tunc experiri volēs an
vlle sibi relique vires adessent
īmissis in cauernas arboris di
gitis deducere ꝛ rescindere q̄r
cum conatus est: ac mediā q̄/
dem partē discidit diuellitq̄
Quercus aūt in duas dedu/
cta ꝑtes cū ille quasi perfecto
quod erat cōnixus manus la
nus laxasset cessante vi rediijt
in naturā: manibusq̄ eius ꝑre
tentis inclusisq̄ stricta denuo
ꝛ cohesa dilacerandū hominē
feris p̄buit. Scḋo nō debꝫ
homo suꝑbire de fortitudine
corꝑis ꝓpter suꝑationē. q̄ illa
suꝑatur a fortitudine animi.
Unde Ouidius li. de ponto
ait. Oīa deficiūt anim⁹ tamē
oīa vincit. Et Sap. ꝓuer. xvi

Melior ē vir patiēs viro for
ti. ꝛ qui dn̄atur animo suo ex
pugnatore vrbiū. ꝛ i eplis oui
dius. Uince aīos iramq̄ tuā
q̄ cetra vincis. Et de hac am
brosius li. p̄mo ꝺ officijs. Nō
mediocris animi est fortitudo
que sola defendit ornamenta
virtutū. Tertio non debet
quis suꝑbire de fortitudīe cor
poris ꝓpter ꝑiculationeꝫ. Hi
eni fortes corpore. multis pe
riculis sunt expositi ꝛ sepissime
male finiūt. sicut pꝫ de hercu
le: antheo. hectore: achille ꝛ si
milib⁹. ꝛ p̄mi regū. c. xv. scribi
tur de golia ꝙ erat altitudinis
sex cubitorꝝ ꝛ palmo. ꝛ tn̄ da
uid illū interfecit. vt pꝫ eodem
li. c. xvi. Recitat Johānes
solobriensis in policratone. ꝙ
hannibal carthaginēsis occi
di fecit romanū qui mandato
eius singulari certamine ꝑcus
serat elephantē dicens eū indi
gnum vita qui cogi potuerat
cum bestijs dimicare. lꝫ veri/
us sit eum ex inuidia noluisse
captiuuꝫ. Jnauditi triumphi
gloria illustrari ꝛ infamari be
stias quarum virtute gentib⁹
terrorem incusserat.

Quod multi fiūt suꝑbi esti
mantes plus debito suū intel
lectum spernendo ꝓximos ac
dei obliuiscendo.

Capitulum tertiū.

Ertia causa q̄re multi eleuantur in superbiā dicitur scientia animi Cōsistit āt supbia hoīz q̄se doctos arbitrāt maxīe in tribus.

Prīo ī sui itellect⁹ extīatiōe.
Scdō ī priox despectōe.
Tertio in dei obliuione.

Primo in intellect⁹ extimatione. de quo ita fatue arbitrātur ꝙ omnia intelligibilia possint intelligere per se. ꝛ ꝙ illud qd ipsi supbi nō intelligūt. nō sit intelligibile. ꝛ ꝙ ea que sunt a deo nobis reuelata vera non sunt. quia ea ipsi capere neque unt. Nolunt enim captiuare ītellectū in obsequiū xp̄i. Neqꝫ debilitatem nature adiuuari. expostulant lumine diuine gratie. Pro quibus cōfutandis notandum ꝙ triplex intellect⁹ inuenitur.

Primus dicitur diuinus
Scdōs angelicus.
Tertius humanus.

Prim⁹ ē intellect⁹ diuinus de q̄ dicit scot⁹. ij. di. primi lib. ꝙ ē infinit⁹. ꝛ cognoscit qdcunqꝫ intelligibile pfectissime quātū ē itelligibile ī se ꝛ vnico actu intelligēdi itelligit seipm ꝛ oia ꝛ vt ait ꝯmētator. xij. Metaphi. Intelligere dei est sua substantia patet ꝙ sua substantia est sua actio. ꝛ est actus purus ꝛ simplex. ꝛ ibidē ꝯmentator. dicit ꝙ intellect⁹ in deo intellectū ꝛ intellectio idē sunt. ꝛ vt inquit Tho. i. pte. q. xiiij. Nihil est pfectio intellectus diuini nisi ipsa essentia dei. Intellectui itaqꝫ diuino ꝯpari nō potest intellectus angelic⁹ neqꝫ hūan⁹. Ideo nullus homo vel angel⁹ vidēs essentiā dei potest illā infinite intelligere. Sed sol⁹ ipse deus. Scdōs est intellectus angelicus. de quo ait Dyonisi⁹ ꝙ ē deiformis. Et fm bonauē. in. ij. di. iij. Nō dicit deiformis ex eo ꝙ habet deiformitatē quā habet intellectus gloriosus p assimilationē que est in statu pfecto. Sed quia sine susceptione specierū p illud quod hꝫ in in se actu cognoscit. Ex hoc angelus naturali cognitione diuinā essentiā videre non potest quia hec cognitio est p̄miū meriti q̄ habito creatura quiescit. Angelus aūt p naturā beatus esse nō pōt. Quare intellectus angelicus limitatus ē ꝛ nichil quodāmodo dici potest in cōparatione intellectus diuini.

Terti⁹ itellect⁹ ē hūan⁹ sat ī inferior itellectu āgelico. q2 cogscit res in tpe ꝛ cū discursu rōcinādo. Est aūt ipse intellectus potētia aīe ꝛ nō ipa essentia. vt pbat Tho. i. pte. q. lxxix. arti. Nam tunc solum immed iatus

principium operationis est ipsa essentia rei operantis quando ipsa operatio est eius esse. sicut enim potentia se habet ad operationem ꝛ ad suum actuȝ. ita se habet essentia ad esse. In solo autem deo idem est intelligere quod suum esse. Unde in solo deo intellectus est eius essentia. In creaturis autem intellectualibus. intellectus est quedam potentia intelligētis Sȝ si obijceretur cōtra. Qꝛ Aug⁹ dicit li. xi. de trini. Mens ꝛ spiritus nō relatione dicūtur. sed essentiā demōstrant. Sed itellectus idē est quod mens. ergo intellectus est ipsa essentia aie

Ad hoc respōdet Tho. ꝙ sicut sensus aliqñ accipitur pro potentia. aliqñ vero pro ipa anima sensitiua. denoiatur eni aia sensitiua. nomie principalioris sue potētie q̄ est sensus. Similiter aia intellectiua qñq; noiatur noie intellectus quasi a pn̄cipaliori sua virtute. sicut dicit in principio de aia. ꝙ intellect⁹ ē substātia quedā. ꝛ hoc etiā modo Augustinus dicit ꝙ mens est spiritus vel essentia ꝛ vt intellectus hūani pcipiam p̄ puritatē dicit Tho. ꝙ intellect⁹ diuinus differt ab intellectu creata. quia intellectus diuin⁹ ad ens vniuersale se habet sic act⁹ totius entis. eo ꝙ intellect⁹ diuinus est deū essentia qua originaliter ꝛ virtualit̄ totuȝ ens preextistit sicut in prima causa. ꝛ ideo intellect⁹ diuinus nō est in potentia. sed est actus purus Nullus aūt intellectus creat⁹ pōt se habere vt actus respectu totius entis vniuersalis. qꝛ sic oporteret ꝙ esset ens infinitum. vñ ois intellect⁹ creat⁹ per hoc ipm ꝙ ē nō est actus oim intelligibiliū. sed ꝯparat̄ ad ipsa intelligibilia sicut potētia ad actū Intellectus vero angeli differt ab intellectu hominis. qꝛ semper est in actu suoꝝ intelligibilium propter propinquitatē ad diuinum intellectum qui est actus purus. Intellect⁹ auteȝ human⁹ q̄ est infim⁹ in ordine intellectuū ē i potētia respectu suorū intelligibiliū. Et in principio ē sicut tabula rasa in q̄ nihil ē depictū. vt dicit Aristo. in iij. de anima. quod manifeste apparet ex hoc ꝙ in principio sumus intelligentes in potentia et postea efficimur intelligētes i actu. Notādū adhuc ꝙ lȝ i oibꝫ hoibꝫ sit itellect⁹ tn̄ vnus alio meli⁹ ꝛ clari⁹ intelligit. qꝛ fm tho. i. pte. q. lxxxv. ē melioꝝ ꝟtutꝫ i intelligēdo Sicut meli⁹ videt rem corporalem aliquis q̄ est pfectioris ꝟtutꝫ ꝛ in quo virtus visiua est perfectior. hoc

aũt circa intellectũ ꝯtigit dupli
citer. Uno qdẽ mõ ex parte
ipsius intellect⁹ qui est fortior
Manifestũ ẽ eni ꝙ quãto cor-
pus ẽ meli⁹ dispositũ tanto me
liorez sortit̃ aĩam qđ manifeste
apparet ĩ his q̃ sũt ẽm speciẽ di
uersa. Cui⁹ rõ ẽ. qꝛ actus ꝛ for
ma recipit̃ in materia ẽm ma-
terie capacitatẽ. Uñ cũ etiã in
hoib⁊ quidã habeãt corp⁹ meli
us dispositũ sortiunt̃ aĩaz ma-
ioris ꝟtutis in itelligẽdo. vñ dr
in. ij. de aĩa. ꝙ molles carne bñ
aptos mẽte videm⁹. Alio mõ
ꝯtingit hoc ex pte ꝟtutũ inferio
rũ qb⁊ intellect⁹ indiget ad sui
operationẽ. Illi enĩ in qb⁊ ꝟt⁹
imaginatiua cogitatiua ꝛ mẽora
tiua ẽ meli⁹ disposita. sũt meli⁹
dispositi ad intelligendũ Et
si obijceret̃ ꝙ intellect⁹ ẽ illud
qđ ẽ formalissimũ in hoie. Sz
differẽtia forme causat differẽ-
tiã speciei. Si ergo vn⁹ hõ ma
gis alio intelligit videt̃ ꝙ ñ sint
eiusdẽ speciei. Rñdet tho. ꝙ
differẽtia forme q̃ nõ ꝑuenit ni
si ex dispositõe materie diuersa
nõ facit diuersitatẽ ẽm speciez
sz solũ ẽm numeꝝ. Sũt eni di
uersoꝝ indiuiduoꝝ diuerse for
me ẽz materiã diuersificate Ex
qb⁊ oib⁊ colligim⁹ q̃ꝫ magna ẽ
fatuitas illoꝝ q̃ se tenẽt oia sci-
re ꝛ oia intelligere pro quib⁊ fa
cit illđ qđ Lactãti⁹ scribit li.
de ira dei. Socrates inquit cũ
esset oĩm philosophoꝝ doctissi
mus vt ceteroꝝ argueret insciẽ
tiã qui se aliquid tenere arbi-
trabantur ait se nihil scire nisi
vnũ ꝙ nihil sciret. Et mercurij
ternegisti extat illa famosa sen-
tẽtia. s. Maxima pars eorum
que scim⁹ ẽ minima pars eorũ
que ignoram⁹. Ob qđ seneca
in li. de trãquillitate animi ait
Puto multos ad sapiam ꝑue-
nire potuisse nisi putassent se ꝑ
uenisse. Sequit̃ ergo ex tali su
perba estimatõe intellectus ce-
citas ꝛ ignorãtia diuinaꝝ hũa
narũq̃ꝫ rerũ. Qꝛ vt inquit ber
nard⁹ sup cãtica. Supbo oclo
veritatis nõ videtur. Et aug⁹.
li. ꝯfessionũ. Humiliter se ac-
cusat deo de supbia p̃cedẽte. et
dicit. Tumore meo separabar
a te. ꝛ nimis inflata facies clau
debat oculos meos. Scđo
ꝯsistit supbia hoim litteratorũ
in proximorũ despectõe. Despi
ciũt enim tales tã doctos q̃ꝫ in
doctos. Indoctos aũt aspnan
tur tãq̃ꝫ viles ꝛ abiectos Aut
nolũt docere cũ id efflagitant.
Aut qñq̃ꝫ ex inuidiã nõ recte
docẽt. Doctos etiã vilipẽdũt.
vel illis detrahẽdo vel docẽtes
eos fugiẽdo, videtur enim eo
non indicere aliena doctrina.
Contra quos faciunt illa qui
posita sunt in quadragesimali

de penitētia in sermone de ver/bo dei vbi sunt preter auctorita tes exempla salomonis. Hie/ro. Juliani. Quib⁹ oib⁹ addē da est sententia Augu. xxiij. q iiij. c. Si hēs. qui ait. Senex a puero ꝛ epūs tot a morū a col/lega necdum anniculo parat⁹ sum edoceri. Tertio cōsistit supbia hominū eruditorū in dei obliuione dum illa que sci/unt non cognoscunt esse a deo nec ad dei honorem referunt. sꝫ ad propriam pompā famam ꝛ temporale lucrum. Sunt et alia in huiusmodi homib⁹ supbie signa propter quod mltos ex ipsis deuorabit infern⁹. Jō Augusti. vt scribitur in legenda sua cū pontianus ex affrica veniens narrasset vitam et miracula illius magni antonij exclamauit inspiciendo alipiū socium suum. Quid patimur. Quid audimus. Surgūt in⁹docti ꝛ celum rapiunt Nos cū doctrinis nostris in infernū demergimur. Abstineant ergo vi ri docti ab ambitōe. a vana gloria. a iactantia. ab arrogantia. ꝛ alijs vicijs. vt humilitate concurrente mereantur fulgere sicut stelle in perpetuas eternitates in regno beatorum cū dño iesu christo cui est honor et gloria in secula seculorū Amē

Feria quarta secunde ebdomade. De superbio curiosorum que in triplici curiositate precipue consistit.

Sermo vndecimus.

Eneratio mala ꝛ adultera signū querit verba sunt redemptoris nrī ori/ginaliter Mathei. xij. ca. ꝛ in euangelio hodierno. Auerterāt cor suum scribe ꝛ pharisei a luce veritatis quam xps vbo docebat pariter ꝛ exemplo qm̄ superbia inua sera ꝛ deuicerat illos Jdeo curiosi effecti petebāt a xpo signum videre. Qr vero curiositas ex superbia prouenit hodie de illa erit dicendū. Potest autem quis curiosus fieri: aut quia male ac superbe vtit actu intellectus qtū ad sciam aut quia ad veritatem spernit dum narratur. ꝛ proditur sine eloquentia. aut quia oclos corporis dirigit ad vana spectacula. Propterea vt quilibet sibi caueat ne cū iudeis a xpo accuset adulter ꝛ malus. Distinguea mus in pñti sermone triplicē curiositatē exprobrandā.

Prima dicitur cognitōis
Scđa locutionis.
Tertia visionis.

De curiositate eoꝝ q̄ ob supbiā q̄rūt scire aut a q̄ nō decet aut id qđ sciri nō dꝫ aut nō ad debitū finē. Capl'm primū

Rima curiositas dicitur cognitionis. Pro qua sciendū ſm Tho. xxij.q.clxvij.φ cognitio veritatis cuiuscūſq de se bona est. et ad hanc inclinat natura iuxta illud Aris.pmo methaphisice. Oēs hoīes natura scire desiderant. ꝛ de hoc Cicero in pmo de officijs inqt. Oēs ducimur ꝛ trahimur ad cognitionis ꝛ scie cupiditatez in qua excellere pulchꝛ putamus Et in hoc ꝯsistit pfectio hoīs vt intellectus eius de potētia reducat in actū qđ fit p cognitionē veritatis. Vn̄ Dio.iiij.de diuinis noīb9 ait. Bonū aīe hūane ē ſm rōnē eē cuius pfectio in cognitione veritatis consistit.tn̄ p accidēs cognitio veritatis pōt eē mala respectu appetitus inordinati ꝛ studij indebiti siue abusus tal' cognitiōis qđ fieri pōt tripliciter.

Primo ex pte illi9 a quo qs q̄rit veritatē cognoscere

Scđo ex pte rei quam quis querit cognoscere.

Tertio ex pte finis quare q̄rit veritatē cognoscere.

Primo inordinat hō cū q̄rit addiscere ab illo a q̄ nō debet.sicut cū pquireret cognoscere futura q̄ sunt in dei volūtate.aut aliqua occulta a demonib9.vl'ab illis q̄ demonū vtunt familiaritate atq ꝯsortio.qđ phibet.xxvi.q.i.c. siqs c.q̄ diuinatiōes,c.nō liceat. ꝺ quib9 aptius dicem9 in sequētib9. Sed h loco pleriq dubitant vtrū demones possint docere hoīes. Et arguit φ nō

Primo.qꝛ inqt Ambro.in glo.sup illo vbo pme ad Corin.xij.c. Nemo pōt dicere dn̄s iesus nisi in spū scō. O veꝝ a quocūq dicat. a spūsancto ē. sed demones sūt sine spūsancto.g nō pn̄t aliquā veritatē docere. Scđo obijcit φ docere ꝓpriū est dei. Vn̄ Sap.i.c. dꝛ.Ois sapia a dn̄o dea est.ꝛ vij.c. Ipse dedit mihi horū q̄ sūt sciam verā vt sciam dispositionē orbis terraꝝ ꝛ virtutes elemētoꝝ ꝛ pmi regū.ij.c. De9 sciaꝝ dn̄s est.g nec demones nec hoīes pn̄t aliquē docere.

Ad pmū rn̄det tho.i.ij.q.cix. Quod oē veꝝ a spūsancto est sicut ab infundēte naturale lumen ꝛ mouente ad intelligendū ꝛ loquendū veritatē. Non aūt sicut in habitāte p gratiaꝝ gratūfacientē vel sicut largiēte aliqđ habituale donū nature supadditū. Et ideo Aug9 retractauit qđ dixerat.s.φ nullū verū esset absq gratia cognoscibile. Inquit eni sic in primo li.retractationū. Non approbo qđ in orōne dixi. Deus

qui nõ nisi mũdos verũ scire voluisti. Responderi eñ põt multos etiã nõ mundos mul ta scire vera. Ex quo seqtur Tho. ꝙ intellectus creat⁹ ad cognitionẽ cuiuscũꝗ veri in/ diget auxilio diuino vt intel/ lectus a deo moueat ad suum actũ. Non aũt indiget ad co/ gnoscendã veritatẽ in omni/ bus noua illustratiõe supad/ dita naturali illustratiõi. sed i quibusdã que excedũt natura lem cognitionẽ. Demones er go sũt ꝓuati ĩ naturali cogniti one lʒ sint obtenebrati ꝑ ꝓua/ tionẽ luminis gratie. quare lu cidi sunt lumine intellectualis nature. vt dicit Tho. i. pte. q. lxiiij. arti. i. in rñsione ad q̃ntũ Pñt etiã demones cognosce/ re aliquã veritatẽ supexceden tẽ illoꝝ naturã ꝑ reuelationeʒ a scis angelis cũ q̃b⁊ ⁊ si nõ cõ ueniãt ꝯformitate volũtatis/ ꝯueniũt tñ similitudine intelle ctualis nature ꝭm quã pñt ac cipe qđ ab alijs manifestatur. Et vt ponit Tho. i. pte. cix. arti. iiij. Per scõs ãgelos mul ta de diuinis mysterijs reuelan tur demonib⁊ cũ diuina iusticia exigit vt ꝑ demones aliqua fi ant. vel ad punitionẽ maloꝝ vel ad exercitationẽ bonoꝝ. si cut in reb⁊ hũanis assessores iu dicis reuelãt tortorib⁊ ei⁹ sen tentiã. Huiusmõi aũt reuela tiones nõ ad ãgelos reuelãtes cõparent illuminatiões sũt q̃ ordinãt eas ad deũ. Ex parte ꝟo demonũ nõ sũt illuminati ones. qꝛ eas in deũ ñ ordinãt sed ad executionẽ ꝓprie iniq̃ta tis. Demões eni ex reuelatiõi bus hoc modo sibi factis nõ illuminãt. nec ex his que docẽt hoĩes dicũt hoĩes illũinare qꝛ illũinatio ꝓprie ẽ manifestatio ꝟitat⁹ ꝭm ꝙ hʒ ordinẽ ad deũ Peruersitas aũt demonũ hʒ hʒ ꝙ nõ intẽdit aliquẽ ordinare ĩ deũ. sed magis ab ordie diuino abducere. Ad scđm ꝟo sub iectuʒ dõm ꝭm Tho. i. pte. q. cxvi. Qđ dei ẽ ꝓpriũ docere. s. ꝑncipaliter qꝛ ipe dedit humi ni lumẽ intellect⁹ q̃ posset do ceri ⁊ ab hoĩe ⁊ ab angelis.

Sed q̃d tenẽdũ de arte no toria in q̃ fiũt q̃dam ieiunia ⁊ orõnes cũ q̃busdã obꝟuãtijs vanis ad acq̃rendã sciam.

Rñdet tho. xxij. q. xcvi. qđ ẽ illicita. qꝛ vtit̃ q̃busdã ad sci entiã acq̃rẽdã q̃ nõ hñt ꝭm se ꝟtutẽ cãndi sciaʒ sicut ĩspecti one q̃rũdã figuraꝝ ⁊ ꝓlatiõe q̃ rũdã ignotoꝝ ꝟboꝝ ⁊ h⁹mõi Scđo ꝯuertit̃ ordo ĩ adiscen do ⁊ in ꝟitate cog̃scẽda ex pte rei quã q̃s q̃rit scire ⁊ sic sĩt curi osi q̃ magña dei subtilis inuesti gare querunt ⁊ sue ingeniolo

de notoria [illegible]

diuinoꝝ secretoꝝ ꝓfūda penetra
re nitūtᷓ. quib⁹ Cato ait. Dit
te archana dei celūq̄ꝫ inquire
re q̄d sit. Et Sap̄. ecclesiasti/
ci. iij. c. Altiora ne quesieris ꝛ
fortiora ne fueris ꝑscrutatus:
ꝛ in plurib⁹ opib⁹ eius ne fue/
ris curiosus. Et Lactan. li. i.
diuinaꝝ institu. Veritas ꝛ ar
chanū summi dei qui fecit om
nia ingenio ac ꝓprijs sensibus
non pōt cōprehendi. alioquin
nihil inter deū hominemq̄ꝫ di
staret si consilia ꝛ dispositio/
nes illius maiestatis eterne co
gitatio assequeretur humana.
Similiter sunt curiosi qui re
trahūt se a studio quod ex ne/
cessitate ipsius incūbit ꝓpter
studiū minus vtile. sicut hn̄s
curā animaꝝ nesciēs que spe/
ctant ad suū officiū insistit stu
dio philosophie vel astrolo/
gie vel poesie. Hinc Hiero. di
cebat. xxxv. dis. c. Sacerdotes
Sacerdotes dei omissis euā/
gelijs ꝛ ꝓphetijs videmus co
medias legere amatoria buc/
colicoꝝ versuū: ꝟba cantare:
tenere ꝟgiliū in manib⁹. ꝛ qđ
in pueris est causa necessitatis
in se crimē facere voluptatis.
Propterea ꝛ ipse Hiero. ab an
gelo fuit correptus ꝛ ꝟberat⁹
eo qđ nimis vacabat studio
platonis ꝛ ciceronis suauita/
te delectatus eloquij vt notatᷓ.
xxxvij. di. c. legimus. Ex h̄ re/
ligiosis ꝛ clericis i sacerdotio
vel dignitate ꝯstitutus ꝓhibe
tur sub pena excōmunicatiōis
studiū legū ꝛ physice idest me
dicie vt magis pn̄t vacare stu
dio theologie ꝛ canonū. extra
ne clerici vel mona. c. non ma
gnopere. c. Sup specula. De ali
is ꝟo litteris secularib⁹ an lice
at illis vti diximus in tracta/
tu de timore iudicioꝝ dei. Cō
cludimus aūt nūc cū gratia/
no. dis. xxxvij. per totū. q̄ si id
fiat intentiōe bona: licitū est.
Unde Tho. xxij. q. clxvij. i p̄
ma. q. ad vltimū ait. Studiū
philosophie ſm se licitū ē ꝛ lau
dabile ꝓpter veritatē quā phi
losophi ꝑceperūt deo illis re/
uelante. Ad qđ dictū Hiero.
ꝛ Aug⁹. que posita sunt i p̄mo
illo sermōe de timore iudicio
rum dei. Sed q̄ philosophi
quidā veritatē abutuntᷓ ad ī
dei īpugnationē. ideo Paul⁹
ad colocenses. ij. c. ait. Vide/
te ne q̄s vos seducat ꝑ philo/
sophiā ꝛ inanē scientiā ſm tra
ditionē hominū ꝛ nō ſm xp̄m.

Tertio ꝑuertitᷓ ordo in adi
scendo ex ꝑte finis. Cū q̄s stu
det ad vitatē sciendā vt inde
supbiat vel ceteros supet vel ꝑ
fas ꝛ nefas pecūias acquirat.
Dū tn̄ aliquis suū laborē in
studēdo ad deū ordinat. s. ad

eius laudē ⁊ ꝑtimi salutē. lʒ ꝓpter sciam decorari ⁊ exaltari se credat laudandus ⁊ ē merito attollendus. Nam noticia artiū liberaliū ornamentū est aīe, vt refert quidā sapiēs. Sicut septē planete celū exornāt. sic septē liberales artes animā Sūt āt he. Grāmatica Rhetorica Dialetica Arismetrica Geometria Musica ⁊ Astrologia. Septē planete sūt Luna Mercurius Sol Venus Mars Juppiter ⁊ Saturnꝰ

Grammatica lune cōparaꝛ qm̄ sicut luna ceteris planetis est terre vicinioꝛ. sic grāmatica ꝑma est ⁊ vicinior intellectui rudi ⁊ indocto. Scđm ꝓ Hugo. in li. ꝑmo Didascalō. Grāmatica est scia recte loq̄ndi ⁊ cauendi incongruitatē in loquendo. ⁊ đr grāmatica q̄si litteralis scia Hanc ita commendat Quintili. libro ꝑmo. de institutione oratoria. Non sunt ferendi qui artē grāmaticam vt tenuē atq; ieiunā cauillanꝛ que nisi fideliꝰ fūdamēta iecerit quicquid struxeris corruit necessaria pueris. iocūda senibꝰ. dulcis secretoꝝ comes ⁊ que vel sola omniū studioꝝ genere plus habet opis minꝰ habet ostentationis. Grāmatice aūt noticiā debent habere clerici deputati ad diuinuʒ cultū ſm Durandū in suma sua vt saltē sic litteraliter que legūt intelligāt. Propterea extra de magistris. c. sup specula. ⁊ c. Q̄m statuiꝛ vt in qualibet ecclesia cathedrali habeantur magistri docentes grāmaticā. Sed vt dicit ibi glo. Nullus ē fructus illiꝰ statuti ⁊ alioꝝ. Siquis ꝓo obiciat q. xxxvij. di. c. Turbat. repꝛhendiꝛ eps qui populo grammaticā exponebat Respondere possumus q aliud est grammaticam ignorare. aliud illaʒ exponere populo. nam eps nō debet ignorare grammaticaʒ. vnde in. c. vl. de eta. ⁊ qua. ordi. habeꝛ q eps ignorās grammaticā amouetur ab executione pontificalis officij. quia vt dicit ibi glo. Ignominiosū est epo ab alijs doceri. vt. i. q. i. c Vilissimus. ⁊ in auten. đ san. epis. §. Damus. ⁊ de elec. c. cū in cunctis. Sed ille eps de q̄ dictū est grāmaticā docebat populū vel illū exponebat: qꝛ forte vt dicit glo. dicebat Cū ergo dico homo. intelligas tā de mare q̄ de femina. qꝛ communis generis est. ff. de ꝟbo. sig. l. hoīs appellatione. Sed melius dic q grammaticā hic appellat scientiā auctoꝝ. Recitabat eīm in ecclesia fabulas poetaꝝ ⁊ eas moraliꝰ exponebat

bat io p̄dicatiõe sua. hec glo.
Secūda scia ē rhetorica. q̄ mercurio cōparaᷓ qui de⁹elo/ quentie antiquitus appellaba tur. Hec ſm Isidoꝝ li.ij.ethi coꝝ inuēta est a grecis. gorgia aristotile.ermagora: Et ē trāſ lata in latinū a Tullio dicta rhetorica grece a copia locuti onis. Tertia scia ē dialeti/ ca. ꝛ hec soli cōparaᷓ. qm̄ sicut sol lumine suo tenebras pellit ꝛ nostꝝ hemisperiū illuminat. Sic dialetica ē veꝝ a falso di scernere faciēs. nō ꝙ cetere scie veꝝ a falso nō discernant. sed quia hec sola methodus ē at/ ꝗ via scientis cūctis. Hāc ṗ mitus parmenides adinuenit qui ī postea plato ṗmo grecis cis dedit. ꝛ aristoteles suis di scipulis ampliauit. Quar/ ta scia est arismetrica. ꝛ hec ve neri cōparaᷓ. qm̄ sicut venus carnalis coniūctionis influen tiā habet. sic arismatrica artē de numeris ꝯiūgendis ꝛ ꝓpor cionib⁹ tradit. ait eni Isidor⁹ li.iij.ethicoꝝ. Arismetrica est disciplina numeroꝝ greciem richunū dicūt Nūeri discipli nā apud grecos ṗmū pictago ras scripsit. ac deinde diffusi⁹ a nichomacho disposita. quā apud latinos ṗmus apuleius deinde boeti⁹ transtulerunt.
Quinta scia ē geometria ꝛ hec ioui cōparaᷓ repta ſm Isi doꝝ ab egyptijs. nā inūdante nilo ꝛ omniū possessionibus li mo obductis initiū diuidēde terre ꝑ lineas ꝛ mēsuras nom̄ arti dedit. vnde geometria de terra ꝛ mensura nūcupata est Terra em̄ grece ge vocaᷓ me/ tra mensura. Sexta sciētia ē musica q̄ cōparaᷓ marti. tuꝫ qꝛ a fabro ad ignē sedēte repta ē. tū qꝛ instr̄alis musica vt sūt trube ꝛ alia huiusmōi homies equosꝗ ad bellū excitare solēt Et vt ait Isido. vbi s̄. Mu sica ē ꝑitia modulationis so/ no cantuꝗ ꝯsistēs. ꝛ dꝛ ꝑ de/ riuationē a musis. Muse aūt appellate a potumaso.i. a que rendo ꝙ ꝑ eas sicut antiq̇ vo/ luerūt vis carminuꝫ et vocis modulatio quereretᷓ. Moyses dicit hui⁹ reptorē fuisse tubal q̇ fuit d̄ stirpe cayn añ diluuiū Greci pictagorā dicūt hui⁹ ar tis īuenisse ṗmordia ex malle oꝝ sonitu ꝛ chordaꝝ extensiōe ꝑcussa. Alij linū thebeū ꝛ zetā ꝛ āphionē in musica arte pri/ mos claruisse ferūt. De hac musica ita refert Isi. ꝯcordās cū Quintilia. li.i. de instituto ria orōne. Erat apud antiq̈s tā turpe musicā nescire ꝗ lrās Interponebaᷓ aūt nō mō sa/ cris sꝫ ꝛ oib⁹ solēnib⁹ oibusꝗ tristioꝛib⁹ reb⁹. Ut em̄ in vene

ratiõe dina hymni ita in nu/ ptijs hymenei ꝛ in funeribꝫ tre ni ꝛ lamẽta ad tibyas canebã tur. In ꝯuiuijs ꝓo lira vel ci/ thara circũferebaꝶ ꝛ accubãti bus singulis ordinabaꝶ ꝯuiua le genꝰ cãticoꝝ. Itaqꝫ sine mu sica nulla disciplina põt eẽ ꝑ/ fecta. nihil em̃ sine ipsa. nam ꝛ ipse mũdꝰ q̃dã armonia sono rũ ferꝶ esse cõpositꝰ. ꝛ celũ ipm̃ sub armonie modulatione re uolui. In ꝓlijs insup tube ꝯcẽ tus pugnãtes accẽdit. ꝛ q̃nto vehemẽtior fit clangor tanto fit ad certamen aĩus fortior. si q̃dem ꝛ remiges cãtus hortaꝶ ad tolerãdos quosqꝫ labores Musica aĩum mulcet ꝛ singu loꝝ opeꝝ fatigationẽ modula tio vocis solaꝶ. ipsasqꝫ bestias necnõ ꝛ serpẽtes volucres at/ qꝫ delphines ad auditum sue modulatiõis musica ꝓuocat.

Sepita sciã ẽ astrologia qꝫ saturno ꝯpaꝶ. qm̃ sicut satur/ nus ceteris planetis ẽ altior. sic ꝛ sciã hec de altioribꝫ q̃ȝ ce/ tere speculaꝶ. Scđm ꝓo Isi. vbi s̃. Astrologiã ꝛ natiuita tis obseruantiã chaldei ꝑmũ docuerũt: Greci ãt dicũt hãc artẽ ab athlante ꝑus cogitatã Ideoqꝫ dictꝰ ẽ sustinuisse celũ De q̃ augꝰ li. xviij. de ciui. dei multa refert. ca. viij. ꝛ. ca. xxix eiusdeȝ libri dicit. Eo tẽpore quo moyses natus est fuisse re periꝶ athlas ille magnꝰ astro/ logus ꝓmethei frater maternꝰ auus mercurij maioris cuius nepos fuit mercuriꝰ termegi/ stus. Sunt ꝛ alie scie que his adhiberent vt medicine ꝛ ius ciuile. Est ꝛ sciẽtiaꝝ regia the ologica cui subalternaꝶ ius ca nonicũ quas ad bonũ finem addiscere laudabile est.

Quod curiosi ex supbia sp̃nunt veritatẽ dum scribiꝶ vel narraꝶ absqꝫ lenocinio ꝟboꝝ ꝛ ꝙ potest esse doctrina sine elo/ quentia lꝫ eloquentia cum do ctrina sit cõmendabilis.

Cap tiulũ secundũ

Ecũda curiositas ẽ locutionis que ẽ i illis q̃ oẽm ꝟitatẽ ꝛ fidei et bonoꝝ moꝝ siue scriptã siue ꝑ dicatã ꝯtẽnũt dũ ibi deest or natꝰ ꝛ copia dicẽdi. de q̃bꝫ di xit in ſmone ꝑmo in tractatu de timore iudicioꝝ dei. Sꝫ h̃ notandũ ꝙ tripl'r q̃dã de elo/ q̃ntia dicũt. Quidã asserunt absqꝫ illa nõ posse stare doctri nã. Quidã affirmãt eloq̃ntiã eẽ spnẽdã. Quidẽ ꝓo eloquẽ/ tiã doctrine dicũt associandã Primi sũt illi. de q̃bꝫ Lactãti us ait li. v dĩnaꝝ institutionũ Hec in ꝑmis cã ẽ ꝛc. vt in illo ꝑmo sermone ꝺ timore iudici oꝝ dei. Sed certe ꝙ tales nõ

bñ sentiant ostendimus exem
plo varronis. De quo sic scri/
bit Aug. li. vi. de ciui. dei. ca. ij
Marcus varro tã ꝛ si minus
suauis ẽ eloquio doctrina tam̃
atq₃ sentẽtijs ita refert⁹ ẽ vt in
oĩ eruditõe quã nos secularẽ il
li aũt liberalẽ vocãt studiosuȝ
rerũ tm̃ iste doceat quantũ cice
ro delectat. Et ibi sequit̃ Au/
gu: Cicero in libris achademi
cis varronem appellat acutissi
mum ꝛ sine vlla dubitatione
doctissimũ non tamen dicit fa
cũdissimũ. Et iteꝝ ibidẽ aug.
in. i. aũt li. cicero cũ eiusdẽ var/
ronis litteraria opa predicaret
Nos inquit in nostra vrbe pe
grinãtes errãtesq₃ tanq₃ hospi
tes tui libri quasi domũ redu/
xerũt vt possem⁹ aliqñ q̃ et vbi
essem⁹ agnoscere. Tu etatẽ pa
trie. Tu descriptões temporũ.
Tu sacroꝝ iura. Tu sacerdo/
tũ. Tu domesticã. Tu publi/
caȝ disciplinã. Tu sediũ regio
num locorum. Tu omniũ di/
uinarũ humanarũq₃ rerũ no/
mina genera officia causas a/
peruisti. hec ibi. Quis igit̃ var
ronis doctrinã sine eloquentia
descriptã despiciet quã tot lau
dib₉ cicero est prosecutus. S₃
aug. adhuc in prefato li. c. vij.
ita de varrone subdit. Uir do
ctissimus varro tã multa legit
vt aliquid ei scriber̃ vacasse mi
remur tã multa scripsit q₃ mi/
ta vix quẽq₃ legere potuisse cre
dam⁹. ꝛ l₃ ipe aug⁹. sic ꝯmẽdet
varronẽ tñ nõ approbat omia
sua scripta. vñ in. iiij. ca. p̄acti
li. di. In his q̃ varro scripsit de
reb₉ hũanis secut⁹ ẽ historiã re
rũ gestaꝝ. Que aũt de his q̃s
diuinas vocãt q̃d nisi opiniões
reꝝ vanaꝝ. Diximꝰ ista de var
rone cui⁹ doctrinã magnificat
cicero q̃ tñ sine eloquentia fuit
Quanto magis nos approba/
re acceptare ac venerari debem⁹
doctrinã sctõꝝ q̃ locuti sũt spũ
sctõ inspirati. l₃ nõ semp splen/
deat nitore eloquẽtie. Secũ
di ꝯtẽdunt eloquentiã omino
fore dãnandã ꝯ quos sunt vba
Quintiliani in illo ꝑmone. i.
de tiore iudicioꝝ dei Tertij
asserũt doctrinã eloquentie qñ
q₃ associandã. ꝛ cũ id faciũt bo
no zelo ad honorẽ dei ꝛ aiaruȝ
salutẽ rẽ vtriq₃ dignã efficiunt
Sicut etiã Aug⁹. docet li. iiij.
de doctrina xp̄iana. Idcirco la
ctãtius li. i. diuinaꝝ institutio
nũ inq̃t. Nunc maiore copia ꝛ
facultate dicẽdi cãm veritatis
porem⁹. q̃ l₃ possit sine eloquẽ
tia defendi vt ẽ a multꝭ sepe de
fensa. Cũ claritate ac nitore ser
monis illustrãda ꝛ quodãmo
do differẽda ẽ vt potẽti⁹ ꝛ aias
influat ꝛ vi sua instructa ꝛ lu
te orationis ornata.

Q̄ curiosi ex supbia corporeos sensus ad vana dirigunt & illicita & p̄cipue in spectaculoꝝ inspectōe. Capitulū. iij.

Tertia curiositas est visionis quaȝ tho. vocat curiositatē sensitiuā q̄ ꝯsistit in appetitu & studio iordinato cognoscēdi p aliquē sēsum exteriorē. Et q̄uis ista curiositas sensitiua exerceant per oēs sensꝰ tñ exprimit p visuȝ qꝛ noie visus itelligit ois sensatio vñ ꝯsueuet dici vide q̄ bonū sonū hȝ cāpana. i. audi vide q̄ tū bonū odorē hȝ iste flos. i. odora. Et xp̄s dicit Lu. vl. Videte manꝰ meas & pedes meos. i. palpate. Et ps̄. xxxiij scribitur. Gustate & videte q̄m suauis ē dn̄s. Scd̄m itaq̄ tho. cognitō sensitiua ordinat ad duo Uno mō tam in hoib' q̄ in brutꝭ ad corꝑis sustētationē in quantū scȝ p hmōi cognitionē homies & iumēta vitāt nociua & acquirūt sibi necessaria ad sustētationē. Sicut ouis vidēs lupū fugit. & sic hō videns inimicum. Q̄d facere nō posset si nō videret & vidēs cibum sumit illum

Alio mō cognitio sensitiua specialit in hoie ordinat ad cognitionē pratica vel speculatiuā. vidēs enim herbā medicīalē medicus ordinat eā ad medicinā vidēs exercitia alicuius artis quomodo fiunt addiscit vt ſm ea operetur. Considerās p visum auditū vel p alios sensus pulcritudinē creaturarum exurgit inde in cognitionē creatoris Q̄ñ igitur nō apponitur studiū circa cognoscenda sensibilia predictis modis & causis scȝ propter necessitatē sustentande nature vel propter studium veritatis intelligēde curiositas est. Et q̄uis luxuria & gula sint circa tangibilia & gustabilia & sic etiam vitium curiositatis. tamen ista est differentia. quia luxuria querit delectationem inordinatam tactus. Sed curiositas querit delectationē inordinatam cognitionis que habetur per tactū de re. et sic de alijs sensatis. Et ſm Petrum de palude virgines tentātur de vicio carnis ꝑmodū curiositatis. s. vt sperimētur qualitatē illius delectatiōis venerce. Sic & qui expertij sunt delectationē venereā aliqñ incitātur ad turpia ex curiositate. s. ad experiēdos nouos modos turpitudinis magis q̄ in luxuria. Dicit et̄ Beda qꝰ viciū curiositatis est in dinoscendis carpēdisq̄ vicijs proximoꝝ. Quod fit per particularia sensibilia. Hoc tñ ſȝ tho. aliqñ bono aio fit ad vtilitatē suā. vt. s. inde ꝓficiat prouocatꝰ bono exemplo

alterius. vel etiā ad vtilitatē ꝓximi. vt scȝ corrigat cū caritate seruatis debitis circūstātijs. Sȝ cū q̄s ꝯsiderat vidēdo vl' audiēdo facta alioꝝ vl' ad ꝯspiciēdū vel detrahendū vel saltim iuti liter inquirendū. hoc curiosum est ꝛ viciosum. Ideo Sapiēs prouerbioꝝ. xxiiij. c. alt. Nō insidieris nec q̄ras impietatē in domo iusti. Et ad hoc faciunt auctoritates posite in sermōe ꝺ iudicio temerario in q̄dragesimali de pnīa. Cōsistit tandem curiositas inspectaculorum vanoꝝ inspectiōe. vbi sciendum ꝙ aliq̄ sunt spectacula repn̄tatiua piarum reꝝ. vt natiuitatis passionis ꝛ resurrectōis iesu xpi et similiū. ꝛ inspectio taliuȝ de se oportuna ē optima ē. Quedā vero spectacula sunt repꝛesentatiua turpiū reꝝ i q̄bꝫ q̄n̄qȝ recitātur comedie terētij cuȝ turpibꝫ obscenis gestibꝫ. Alia insuper fiunt cū habitu monachali vel religioso qꝺ prohibitū ē ꝑ in glo. in. c. Cū decorē. extra de vita ꝛ honestate clericoꝝ. Et i autētico de sanctissimis episcopis §. vl. ꝛ. C. de epali audiētia. l. Minime ꝛ a talibꝫ bn̄ est abstinere ꝛ ꝑcipue ista vitēt clerici ꝛ religiosi ꝛ maxime dum celebrātur diuina. Nam vt scribitur de con. di. i. c. Qui die solēni pretermisso ecclesie ꝯuentu ad spectacula vadit excōmunicet ꝛ de cō. di. v. c. Non oportet ministros altaris vel quoslibȝ clericos spectaculis aliquibꝫ interesse. Et vt breuius concludamus dicit Tho. xxij. q. clxxvij: articulo. ij. Inspectio spectacl'orum cōmuniter redditur viciosa in q̄tum per hec fit hō ꝓnus ad vicia vel lasciuie vel crudelitatis vel vanitatis et similia ꝓpterea que in spectaculis solent fieri caute itaqȝ incedenduȝ est ne intellectus per superbiā curiositate leuetur aut corpis sensibus concedatur libertas qua ferantur ad obiecta illicita ꝛ indebita itaqȝ custodiendi sunt ꝛ refrenandi' vt semper hūilitas habitet in anima nostra q̄ nos dignos efficiat gratia christi. et tandem perducat ꝛ gaudia paradisi. Amen.

Feria quinta. ij. ebdomade. De superbia mulieꝝ satis tēperate ꝛ modeste recitandꝰ ne patiantur ille q̄ humiles sūt ꝛ vrtuose. Sermo duedecimꝰ

Filia mea male a demonio vexatur. Scribuntur hec verba Math. xv. capi. ꝛ in euāgelio hodierno. Supbie viciū detestandū satis infestat muliebre genus. Ipse q̄ppe mlieres cōi

ter elate sunt ⁊ fumo superbie replete. Nec mirum. quia vt sapiens ait Ecclesiastici.xxv.ca. A muliere sumpsit initiū omnis perditio. dū scꝫ prima mater oim appetens scire bonum ⁊ malum superbe diuinū ꝯtempsit preceptū. Nō igitur sola filia chananee vexabatur a diabolo. Sꝫ tot inumere vt sic dicam in quarum cordibus supbia dominatur. Propterea hodierna die supbiā mulierꝝ potēter expugnabimus quarum distinguere poterimus triplicem superbiam.

Prima dicitur matrimonialis confusionis.

Scđa vane exornatiōis.

Tertia proximalis conuersationis.

Qđ mulieres supbe nolunt subesse viris et ab illis dirigi ⁊ regulari.

Capitulum primum.

Prima superbia mulierum dicitur matrimonialis confusionis. Cōfundunt enim ille mulieres q̄ supbie locū dederūt ordinē matrimonij dū satagūt totis viribus p̄esse viris a quibꝫ regi et gubernari maxime dedignant̄. Qđ autē vxor sit regulāda p prudentiaꝫ viri ostēdit̄ triplici rōne.

Prīa ē ꝓpt̄ mlier̄ subiectōeꝫ

Scđa ꝓpt̄ mlieres ꝯditionē

Tertia propter mulieris decorationem.

Prima ratio ē propter mulieris subiectionem. Mulier enim viro inferior est. Vñ inq̄t Aristo. primo politice. masculus natura femella pricipalior est. ⁊ Petrus sua prima canonica.iij.ca. Mulieres subdite sunt viris. ⁊ Augꝰ. in questionibꝫ numeri. ⁊.xxxiij.q.v.capi. Manifestum est voluisse legē feminā sub viro esse. Et idem.xxiij.q.v.c. Est ordo naturalis in hominibus vt seruiant femine viris. ⁊ Ambrosius in exameron. Adam p eua deceptus est non eua per adam. Quem vocauit ad culpam mulier iustum est vt eam in gubernationē assumat ne iterū feminea facilitate labatur. Idem.xxxiij. q.v. Mulierē. Mulierē ꝯstat subiectā esse dominio viri ⁊ nullam auctoritatem habere. Et xxxiij. questione quinta. capitulo. Cum caput. Cū caput mulieris vir sit caput aūt viri xp̄s quecunqꝫ vxor nō subijcit̄ viro hoc est capiti suo eiusdē criminis rea ē cuiꝰ ⁊ vir si nō subiciatur xp̄o. ⁊ Isido.xxx.q.v.c. Femine. Femine ne dū maritantur ideo velantur vt nouerint se semper viris suis subditas esse debere ⁊ humiles.

Sed mulieres egre ista ferẽtes arguũt.i.ex snia dei qui dixit Geñ.ij.c.non ẽ bonũ hominẽ eẽ solũ faciamus ei adiutoriũ simile sibi non dixit faciamus subditã. Et adã Geñ. iij.dixit deo. Mulier quã dedisti mihi sociã ꝛc. vocãs eam sociam quasi equalẽ ꝛ nõ inferiorẽ. Item glo.xxxiij.q.v.ca. mulierẽ.§.nec illud.super verbo costa ait. non de pede formata est mulier ne videretur omnino famula:nõ de capite ne oĩno videret dña.sed de costa vt videret collateralis Et apl's.i.ad cori.vij.c.ait. Vir nõ hz ptãtem sui corpis sz mulier.ꝛ mulier nõ habet potestatẽ sui corpis sz vir.Et Hiero. ad occianũ.xxxij.q.v.c.apud nos.Quod non licet feminis eque:nõ licet viris ꝛ eadẽ seruitus pari conditione censet.

Ad hec nos respondemus ꝙ de viro ꝛ vxore possumꝰ dupliciter loqui.aut quantuz ad fidẽ matrimonij.ꝛ matrimoniale debitũ.ꝛ sic vir ꝛ vxor sũt equales.ita eñ vir tenet diligere vxorẽ:sicut vxor virum.ꝛ sic fidem suare illi debet sicut sibi seruari.aut loqmur ꝙtuz ad regimen vite.ꝛ tunc distinguendũ est.qr aut vir vellet regere vxorẽ ita vt faceret ꝯtra pcepta dei ꝛ tũc nõ debet obedire.aut ita ꝙ pcipiat ea q̃ nõ sunt ꝯtra deũ ꝛ expediẽtia cõmuni vtilitati domꝰ ꝛ mutue ꝯuersationis.ꝛ tũc vxor debz viro subijci ꝛ obedire. Dicit tñ Ricar.in.iiij.di.xl v. In q̃stione vtrũ seruus possit facere testm̃ in rñsione ad argumẽtũ in oppositũ.ꝙ vxor ꝓprie loqñdo nõ ẽ serua mariti ꝙuis vir sit caput eius in regẽdo ipsam ꝛ sit administrator ꝛ dispẽsator bonoꝝ. vnde vir dñat mulieri politice nõ despotice. Jõ mulier ptẽ hz in bonis cõmunibꝫ sibi ꝛ marito de qua parte põt facere testamentũ. Bonauen.aũt in.iiij.dis.xvj.dicit. ꝙ vir est muliere excellentior ꝓpter tria. Primo ꝓpter dignitatẽ in pncipiãdo.qr oẽs.tã viri ꝙ mulieres ex vno viro sunt.in quo est expssa repsentatio egressus reꝝ ab illo vnico ꝛ sũmo pncipio deo. Vñ ãbro. li.de padiso ait. Vnã naturã volens hominũ ꝯstituere deꝰ ab vno pncipio creature h̃ cepit. Scdo vir est excellentior muliere ꝓpter auctoritatẽ i psidẽdo.qr vir ẽ caput vt dictũ ẽ nõ mulier. Tertio ꝓpter xtutem in agendo.qr viri est agere.ꝛ mulieris pati.qm̃ plꝰ habet sexus virilis de xtute actiua. vnde Aris.li. de aĩalibꝰ dicit ꝙ mulier ẽ mas occasio

nãtus idest vir imp̄fectus.

Secundo vxor ē regulāda ẜm prudentiā ⁊ auctoritatem viri ꝑpter mulieris ꝯditionē est enī in pluribꝫ mulier leuis i cōstās ⁊ mobilis. Quare Teren. ait. Quod mulieres ferme vt pueri leui sn̄ia sūt. ⁊ Lactantius li. iij. dicit. nunq̄ȝ aliquam mulierē philosophiam sciuisse: nisi themistes. Sunt etiā mulieres ad lasciuiā ꝓne. vt pꝫ in vxore putifaris principis eunuchoꝝ pharaonis. q̄ tētauit ⁊ infamauit Joseph vt dicit̄ Gen̄. xxxix. c. Est nihilominus ꝓpter supbiā vxor sepius viro ꝯtraria. Quare dicit̄ de quodā cuius vxor submersa erat in fluuio. q̄ cū quereret cadauer eius ad educendū de aqua: ibat p̄ fluuiū ꝯtra aquā ⁊ interrogatus cur sic faceret: rn̄dit. Mulier ista in vita sp̄ fuit ꝯtraria dictis ⁊ mādatis meis. ideo quero ꝯtrario modo si forte etiā mortua aquā ecōtrario petat. Recitat insup Hiero. cōtra Jouinianum q̄ Socrates habuit duas vxores quas ingenti patiētia sustinēs. nō potuit tn̄ ab eaꝝ cōtumelijs ⁊ clamoribꝫ liberari. Et cū quadā die querelantibꝫ ipsis contra eū domū ille foret egressus vt eaꝝ molestias euitaret ⁊ ante domū sederet, ꝓijcere ille aquam sup eum. Ille ꝓo imperturbatus ait. Sciebā q̄ post tonitrua pluuie sequerent̄. Narrat etiā Valeri⁹ q̄ phoroneus rex grecoꝝ die q̄ mortuus ē dixit Leoncio fratri suo. Ad summā felicitatē nihil mihi deest si vxor semper defuisset. Cui leontius. Et q̄ mō vxor obstat. At ille. Mariti hoc oēs sciūt. Et Caro vticensis dicebat Si absq̄ femina posset esse mūdus cōuersatio nostra nō eēt absq̄ dijs Aulus geli⁹ insup li. p̄mo noctiū atticaꝝ ꝟba metelli numiditi recitat dicens. Multis ⁊ eruditis viris audientibꝫ legebat̄ oratio metelli numiditi g̃uis ac diserti viri quam in cēsura dixit ad populū deducendis vxoribꝫ cū eum ad matrimoniū capescēda hortaretur. In ea ꝛōne ita scriptum fuit Si sine vxore possemus, quirites esse: oēs ea molestia carere mus. Sed qm̄ ita natura tradidit vt nec cū illis satis commode. nec sine illis vllo modo viui possit saluti ꝑpetue poti⁹ q̄ȝ breui voluptati ꝯsulendū.

Tertio vxor regulanda est ẜm prudentiā viri ꝑpter mulieris decorationē. Uxor enī bene morigerata est dec⁹ ⁊ ornamentum domus. gloria viri. cōsolatio pentele. ⁊ corona

amicoꝝ viri atq̄ domesticorū
Hinc Sapiens prouer. xij. c.
ait. Mulier diligēs corona est
viro suo. Ideo viro incūbit vxo
rē ad oēm honestatē dirigere il
lāq̄ gubernare. Sed supbiri
facit vt vix vna repiat ex decem
vnā. nō ex centū vel mille q̄ ve
rū subijcere non procuret. Ille
vero mulieres q̄ vanitātib vacāt
viros plerumque molestāt. Et vt
inquit aureolus Theophrastus
vxor pomposa p totas noctes
cōqueritur dicens. Illa ornati
or procedit in publicum. Ego
in conuentu feminarū misella
despicior. Et vt ait Sapiens
prouerbioꝝ. xix. ca. Tecta ignē
distillantia mulier litigiosa in
domo

Quod mulieres supbe exce
dunt modum et regulam in or
natu et cultu corporis ac pom-
pa vestimentorum.

Capitulum secundū.

Secūda supbia mulie-
rū dicit vane exorna
tōis. Excedere quippe so
lēt mulieres in ornatu corporis
Et in hoc magis peccāt ipse q̄
viri Rō ē. qr sicut magnanimus
omia ista tpalia pua existimat
ita pusillanimus pua magna exi
stimat. Mulier aūt pui animi
est et debilioris cōditōnis q̄ vir
vnde gloriam tpalem magnum q̄d
arbitrat. et cū nō valeat appa-
rere vel exaltare in magnis ne
gocijs: qr nec in docēdo nec ne
gociādo et hmōi saltē in apparē
tia pulcritudinis querit gloriam

Refert Aulusgellius libro
primo noctiū atticaꝝ. q demo
sthenes priusq̄ eloquium eius
motuisset nitorem cultus dicit
appetisse. Sed postq̄ elloquē-
tie famā assecutus est cōtētus fo
ga dicebat potius a se velle q̄ a
nitore vestium gloriā cōparare.
Mulieres ergo ob vilitatē ani
mi in ornatu se gloriosas repu
tant et felices. Sed notādum
q triplex ē ornatus.

Primus laudabilis
Scōs tolerabilis
Tertius vituperabilis.

Primus ornatus est lauda
bilis. et est ille quo vtunt mini-
stri altaris in diuinis officijs et
principes ac alij in dignitatib
cōstituti q̄ vtunt vestib pciosis
que de se non ordinātur ad sui
gloriā sed ad significandum ex
cellentiā sui status et ostenden
dā magnificentiā diuini cultus
Et sic multi sancti vsi sunt ra
tione sui gradus vestib delica
tis. vñ habet Geñ. xxxvij. ca q
Jacob patriarcha fecit ioseph
tunicam polimitā. i. rachama-
tam. Et sancta cecilia nobilis
romana vestes deauratas fere
bat. Et hoc modo dicitur. C.
de postulando. l. vltima. q ad

Monachus factus episcopus debet deferre habitum

uocatus coram iudice debet habere uestes decentes. Nam talis ille presumitur prima facie qualem eum indicant uestes. ff. de iure fisci. l. diuus. l. si acce pror. Et ut dicitur. xx. q. i. c. ultimo. Vestis debet esse conueniens statui ordini et officio.

Et licet dicatur extra de uita et honestate clericorum. m. quod clerici non deferant corrigias auri et argenti nec deferant anulos nisi quibus competit ex dignitate. et xxi. q. iiij. c. omnis. Omnis iactantia et ornatura corporalis aliena est a sacrato ordine. Tamen glo. in dicto capitulo clerici. dicit. Clerici in uestibus debent se conformare consuetudini regionis ne uideantur ypocrite. ut. xxx. di. c. si quis uirorum. et ne uilescat dignitas clericalis xxx. di. c. epi. et xxi q. iiij. capi. in summa. De episcopis etiam querit glo. xvi. q. vij. cap. in noua. utrum episcopi religiosi debeant deferre habitum professionis sue. Et respondet quod monachus factus episcopus non abijciet habitum. Sed retento habitu desuper ferat habitum in quo magis conueniat eis inter quos uersatur. extra de uita et honestate clericorum capitulo. deus qui. Reprehensibiles itaque forent qui debitum ornatum omitterent in habitu uel uestitu uel ex negligentia. Unde Aristo. in. vij. ethicorum. dicit quod ad molliciem quod uicium est pertinet quod homo trahat uestem per terram ne laboret in retinendo eam uel si homo faceret ad ostentationem propter inanem gloriam sicut plerique faciunt deferentes uestes immundas et sordidas. Unde Bernardus dicebat quod in uestibus paupertas placebat. sordes autem nunquam. Quia signum erat uel negligentis animi uel gloriam affectantis. Et distinctione quadragesimaprima. §. Preterea Nec affectare sordes nec exquisite delicie laudem pariunt uerum quod dum aliqui uerbo et exemplo habent alios prouocare ad penitentiam decet eos uilibus indui. Sicut fecerunt quidam ex prophetis. De quibus ad Hebreos undecimo capitulo scriptum est.

Circuierunt in melotis id est sclauinis et in pellibus cadrinis. ut Helias. Et glosa super illo Mathei tertio. Iohannes habebat uestitum de pilis camelorum. Qui penitentiam predicat. habitum penitentie ostendat. Secundus ornatus est tolerabilis cum scilicet mulierem secundum morem patrie et non corrupta intentione ornant

se modestē ꝛ tēperate vt sic placeāt viris vel nepcio res ac deteriores aliis videātur. Vñ Augu. de doctrina xp̄iana. Et. xi. di. c. q̄squis. Quid loco et tpe ꝛ psonis puentiat diligent' attendendū ē ne temere flagitia repbēdam⁹. In his enim oib' nō vsus rex ſʒ libido in culpa est.

Terti⁹ ē ornat⁹ vitupabilis cū. s. primo sit ppt vanā gloriā Vñ Greg. in omel. inqt. Si cult⁹ pciosax vestiū culpa non eēt. nequaq̄ ira dei tā vigilanter exprimeret. Qd diues qui torquebat apud inferos purpura ꝛ bysso induebat. Secūdo vitupabilis ornat⁹ mulierū cū sit eū nimis excessiua sollicitudine. Vñ xp̄s Mathei. vi c. dixit. De vestimēto qd sollicti estis. s. supflue. Tertio est repbensibilis ornat⁹ cū fit exponēdo supra vires. ꝛ pdecentiaꝫ status sicut fit tempibus istis

Quarto dū mulieres ornāt se vt trahāt alios ad sui cōcupiscentiā. Ob id sapiens Prouer. vij. de muliere sic se ornāte ait. Ecce mulier occurrit illi ornatu meretricō pparata ad capiēdas aias. ꝛ Hiero. ad furiā inqt. Ornat⁹ iste nō dn̄i ē. velamē ē antixp̄i. Aut vestiēduꝫ vt loquimur. Aut loquendum vt vestiti sum⁹. lingua psonat castitatē. ꝛ totū corpus prefert impudiciciā. Et idē ad sacras virgines de continentia virginali Propheticus ille smo nō proferatur de vobis. Filie eorū composite circūornate vt similitudo templi. similes sepulcris dealbatis que extra auro relucent. intus vero plena sunt ossibus mortuox. Ne non filie regis xp̄i. sed regis tiri. Ne semper in muneribus vultus ipudicitia diuites plebis ꝛ capiuntur ꝛ capiunt Impudicissim⁹ mulierum affectus semper ī gēmis. semper in lapidibus. semper in ornamentis extrincecis gloriam ponunt. Non sufficit eis libido innata nature sed occasionem querunt explende libidinis. Affectant proculdubio vt oculi virorum aurū cōtemplantes ꝛ gemmas tandē figantur in faciem vt facili⁹ incitent ad libidinosum incendium. Quid meretrix gloriaris. Quid exaltaris in pulcritudine panni.. Quid ad te attinet argentum ꝛ aurum. Nōne omnis caro fenum. ꝛ omnis glia eius quasi flos feni. Hec ille. Nescio quid referre debeam de excessu ornatus qui iam infecit totam italiam. A tempore nāq̄ ille quo predicare cepit sanctus Bernardinus vos electōnis ꝛ ab ipso ꝛ ab aliis predicatoribus feruentissimis dictum

est satis contra vanitates et pompas et nihil actum est. cum in dies mulieres in hoc deteriores sint facte. Et licet sit alia peccata multa in viris et mulieribus que deum iam prouocauerunt ad iracundiam. Istud tamen unum est et audeo dicere principale tum quia generale est. tum quia publicum. quia multorum malorum causatiuum. tum quia cum maiore obstinatione retinetur. Nescio quid eueniet. quia inscrutabilia sunt iudicia dei. videmus tamen patrias et prouincias a multis annis dure flagellari. Nunc peste. nunc penuria rerum. nunc strepitu et terrore guerrarum O mulieres vane. O mulieres elate. O mulieres dure. propter vos iratus est deus. propter caudas. propter detecta pectora. propter fucatas facies. propter sacrorum locorum et temporum iniuriam. propter obscenos gestus. Hinc est quod ysaie tertio capitulo scribitur. Pro eo quod eleuate sunt filie syon et ambulauerunt extento collo et nutibus oculorum ibant. et plaudebant pedibus suis. et composito gradu incedebant decaluabit dominus verticem filiarum syon. et dominus crines earum nudabit. Hec ibi vtique tot milia crines discooperuerunt plangentes et lamentantes. propterea que diebus nostris euenerunt iudicia.

Quod mulieres superbe sunt in sua conuersatione graues atque aliis moleste.

Capitulum tertium.

Tertia mulierum superbia dicitur conuersationis. In conuersatione namque superbe mulieres proximis et vicinis immo et familiaribus domus sunt per sepe moleste. et hoc propter tria.

Primo propter ipsarum inuidiam.
Secundo propter ipsarum iracundiam.
Tertio propter linguam

Primo propter ipsarum inuidiam. In eis vt in pluribus inuidia regnare solet. Quod patet etiam in mulieribus sanctis. Vides enim quanta fuit inuidia sare ad agar postquam concepit. vt patet Genesis vicesimo primo capitulo. Et quanta fuit inuidea rachel ad lyam quia filios non habebat. vt ponitur Genesis tricesimo capitulo.

Quanta anne ad fenennam secundam ipsa sterili existente vt habetur primi Regum primo capitulo. Quanta maria ad moysen propter ethiopissam vnde murmurauit et detraxit moysi. vt scribitur Nume/

ri.xij.c. Martha adhuc ma/
gdalene inuidebat quia sedens
ad pedes dñi audiebat verbū
illius. Luce.x.c. Secundo
est modesta cōuersatio supba
rū mulierū ꝓpter ipsaꝝ iracūdiā
ē q̄ppe mulier impatiens com
muniter ꝛ iracunda. ꝛ hoc ꝓ/
diam. ꝛ hoc ꝓpter vtilitatem
animi. quia vt inquit Ouidi.
li. de tristibus. quo quisqꝫ est
maior magis ē placabilis ire.
Et de muliere dr Ecclesiasti/
ci. xxv. c. Non est ira sup iram
mulieris. ꝓpterea Criso. in q̄
dam sermone ait. Ego em̄ exi
stimo nullam esse in hoc mun
do bestiam comparabilē ma
le mulieri. quod inter quadru
pedia animalia leone fortius
aut in serpentibꝰ dracone atro
cius. Sed leo ꝛ draco in ma
lo inferiores sūt. Danielē in la
cu leones feriti sunt. Danielis
vltimo. c. Justū naboth cru
delissima iezabel interfecit. iij.
Regū. xxi. Cete ionam in ven
tre custodiuit. Jone. ij. ca. Da
lida samsonem circūuenit ille
cebris ꝛ rasa capite deforma
tum alienigenis tradidit. Ju
dicū. xiiij. xv. ꝛ. xvi. ca. Johā/
nem baptistam in deserto vi/
uentē dracones ꝛ aspides cor
pore subdita feritate timuerūt
Herodies ꝓ eidē caput ab
scidit. ꝛ tanti viri mortem in

p̄iudicium saltantis accepit
marci. vi. ca. Tertio mulie
rum conuersatio grauis est ꝓ
pter ipsarum linguam. habēt
quidam linguam pmptā ad
mentiendum. Sicut patet in
pma muliere eua que mentita
fuit sm̄ Nicolaum de lira qn̄
dixit Genesis. iij. c. q deus p̄/
ceperat ne comederent ꝛ addi
dit ꝛ ne tangerent pomū veti/
dum: non enim p̄ceperat deꝰ
ne tangerent. sed vt non come
derent. Sara mendaciū dixit
angelo. s. se non risisse. genesis
xviij. c. Obstetrices hebreorū
sephora ꝛ fue mentite sūt pha
raoni. Exodi. pmo. c. Raab
mentita ē iere contiuis. Josue.
ij. ca. michol mentita est sauli
patri suo querenti dauid oc/
cidere. pmi regum. xix. c. Sa/
phira mentita ē petro. Actuū
v. ca. Secundo habent lin
guam expeditam ad infaman
dum vt patet in muliere que i
famauit Joseph. Tertio ha
bent linguam paratam ad li/
tigandum ꝛ contendendum.
Sicut experientia docet. Pro/
pterea dicit aristo. iij. politi. q
si mulier sit eloquens non ē ꝟ
tuti ascribendum sed loquaci
tati. quasi dicat. q de sui natu
ra mulier garrula est ꝛ loquax
Sed licet que dicta sunt ad
mulieres superbas pertineāt

pulcritu[do] ... de superbia pinorum ...

non ppterea contemnendus ē sexus femineus. Nec etiā asserendum q non inuente sint et inueniantur mulieres plurime virtutibus redimite ꝛ moribus compositis ornatissime sicut scripsi in sermone de mulieribus in tractatu de timore iudiciorum dei. Rephendatur itaq superbia malarum: vt tamen non fiat iniuria bonis. Erunt quidem in die iudicij tot virgines. tot vidue. tot nupte. tot martyrio coronate que cū xpo pficiscentur ad gloriam sempiternaz. In qua ipse dei filius cum patre ꝛ spiritu sancto viuit ꝛ regnat i secula seculoꝝ amen.

Feria sexta scđe hebdomade. De supbia pthoplastroꝝ ꝛ lapsu humane nature.

Sermo decimustertius.

Erat aūt ibi homo trigintaocto annos habens in infirmitate. Scribuntur hec vba Johannis quinto ca. ꝛ in euangelio hodierno. Nisi qa dominus noster iesus christ⁹ dignatus est humanum gen⁹ redimere nullus quantumcū q iustus ꝛ rectus videre potuisset desiderabilem faciem dei. Omnes quippe eramus filij ire ppter superbiam primoꝝ parentū q̄ in terrestri paradiso diuinū ꝯtempserūt iperiū. Sunt tn̄ pleriq existimantes puerilia esse inania siue vulgaria q̄ de lapsu hūane nature a scriptura diuia ꝛ doctorib⁹ sanctis tradunt. Idcirco in pn̄ti s mōe d supbia pthoplastroꝝ et hūane nature lapsu merito disserim⁹. qm̄ hūanū gen⁹ mystice designari pōt p infirmū illū de q̄ loquit euāgelij text⁹ q̄ tā longo tpis spacio sanari nō potuit donec xp̄s ei dixit. Vt surgēs tolleret lectū suū ꝛ āmbularet. Declarabim⁹ aūt tria misteria princi palia.

Primū dꝛ vitatꝭ

Scđm grauitatis.

Tertiū ipossibilitatis

Qualr va sunt q̄ dicuntur de lapsu hūane nature ad quē cooperat⁹ fuit diabol⁹ quē recte pmisit ds hoiem ipugre. Ca. i.

Primū mysteriū declarandū de lapsu humane nature dꝛ vitatꝭ. In quo tria dubia absoluem⁹

Primū vtrū sit veꝝ q hūana natura sit lapsa a statu q̄ cōdita fuit: Scđm vtrū sit verūq diabol⁹ coopat⁹ fuerit ad hoīs lapsum : Tertium vtrū ds debuit pmittere diabolū inpugnare hoiem quem sciebat in illa pugna debere deficere. Ad primū dubiū rn̄dem⁹ q verū ē q hūana natura sit lapsa. ꝛ hoc probat tripliciter

Primo ex pte dei naturam instituētis Secūdo ex pte dei naturā assumētis. Tertio ex pte dei naturā imutantis. Et primo premittende sunt tres veritates Prima q omnis creatura constituta est et conservatur i esse ab optimo deo Hoc nos ↄfitemur in vtroqꝫ symbolo cū dicimus deū creatorē vel factorē celi et terre visibliū omniū et inuisibiliū. Et lꝫ philosophi nō potuerint vi nature sue pductionē rer̄ i esse intelligere p creationē que ē pductio omniū de nihilo vt docet magister in scdo. tñ cognouerunt deū pmū motorē et primā causam omniū que sūt in vniuerso. Unde Lactan. li. pmo diuinar̄ institutionū inquit de orpheo. Orpheus vetustissimus poetar̄ deū veruz et magnū pmogenitū appellat eo q ante ipsū nihil sit genituz et ab ipso cuncta sint generata Et Macrobius li. pmo d sōno Scipionis ait. Deus q prima causa ē et vocat omniū eorū que sūt queqꝫ videt eē fons est et origo. et Plato dixit fabricatorē mundi deū. vt refert iohannes sup Danielē. et Aris. ij. methaph. Illud qd est maxime ens et maxime ver̄ ē causa omnis entis et ois veri. Ex his Tho. i. pte. q. xliiij. iducit talem rōnem. Quandocunqꝫ aliqd inuenit in aliquo p participationē: necesse ē q causet in ipso ab eo cui essentialit cōuenit. sicut ferrū fit ignitu ab igne. Deus autē est ipsum esse per se subsistens. et esse subsistens nō potest esse nisi vnum Relinquit ergo q oia alia a dō non sūt suū esse sed pticipāt eē Quare causat ab vno ente qd pfectissimū ē. Qd aūt de⁹ sit suū esse p se subsistens et a nullo dependens nec alio indigens pbatur ex dictis sanctorum et philosophor̄. nam Boe. li. d tri. ait. Deus ē esse pulcherrimū fortissimūqꝫ. ver̄ vnū in q nullus numer⁹ nullū in eo aliud pterqꝫ id quod est. Et augustin⁹ li. v. de tri. c. iij. Deus est substantia vel vt melius dicatur essentia: cui ipsū eē maxime ac verissime cōpetit. Et algazeles metha. Deus est origo et pncipiū essendi: et qd est a q est quicqd est. et Auicenna. ij. metha. Omne esse ē exuberās ab eius eē. et Plato in thimeo ait. Nostr̄ esse in compatione diuini eē: nō est eē. Secūda vitas ē q in ordine creatur̄ esse hois est esse nobilissimū. sicuz pꝫ per scōs et philosophos Inquit enim Aris. in. ij. physicorū. Sumus quodāmodo finis omniū eor̄ que sūt Bona

uentura dis.ij scdi libri decla rat hoc q sumus finis sub fine. quia finis pncipalis et vltimus est ipse deus. ppterea dauid loques ad deu dicebat ps viij Quid est ho qd memor es eius. aut filius hois qm visitas eu. Minuisti eu paulominu ab angelis gloria et honore coronasti eu. et constituisti eu sup opa manuu tuar. Omnia subiecisti sub pedib eius oues et boues vniuersas. insuper et pecora campi Tertia psitio q homo multis miseriis videtur ee subiectus. ppter qd Job. xiiij. c. scribit. Homo natus de muliere breui viuens tpe replet multis miserijs. Et lz sint multe sut tn tres pncipales. Prima dr pnitatis Secunda passibilitatis. tertia mortalitatis. Prima est miseria pnitatis. qz de coi lege homies sunt ad malu pni vt scribit gesis. viij. c. et. xij. q. i. c. Ois etas

Ex hoc arguit sic bonauentura in. ij. dis. xxx. A suma bonitate nihil debet pcedere qd sit magis pnu ad malu q ad bonu. qz sm Diony. A su mo non egredit nisi bonu. sed pnitas illa ad malu no est bonu q no est a deo optimo instituente natura sed a peccato pmi hois natura corrupentis. Secunda miseria huane nature e passibilitas. Uidemus eni genus humanu passionib et penalitatibus inumeris subiectu. tuc ex hoc arguit sic. Nulli iuste infligit pena nisi pcedat culpa. vnde extra de psti. in. c Cognoscetes dr Res q culpa caret in danum vocari no conuenit. Et glo. ibi. Qd legitime factu e pena no meretur. Ad ide facit lex. C. de adulterijs. l. gracchus et neo puatur iure suo sine culpa. vt pz. l vi. di. c. satis puersu. et. xvi. q. vl ti. c. Inuentu. Sed tot diuerse et multiplices pene iflicte sut homini. ergo ppter culpa. Tertia miseria humane nature est ipsa mors vtiq ipsa e omniu terribiliu vltimu. et cu oes moriamur no videt puenies asserere q mors sit a sapientissimo deo absq aliqua culpa. Un inqt Ansel. li. i. cur de homo Nequaq existimabis coueni re deo vt creatura quam fecit iusta sine peccato misera te cogat. Ideo paulus ad ro. v. c. ait. Sicut p vnu homine peccatu intrauit in mundu et per peccatu mors, ita in oes homines mors intrauit in q oes peccauerut. Et Sap. ij. c. sapientie. Deus morte non fecit sed ipi manib et vbis accersierut illa. Sed ptra has theologor roes nonulli sic arguut

Primū ꝓm phos.ij. ethicoꝝ. Virt⁹ ē difficillimoꝝ opatiua Nec ē aliqua ꝟtutis laus vbi nulla difficultas. Si igiť hō fuit ꝯdit⁹ disposit⁹ ad ꝟtutē vipeť ꝙ a pma sui ꝯditiōe habuit difficultatē faciendi bonū ꝛ vitādi malū. ꝛ ita fuisset disposit⁹ ꝙ oīs ꝟtus in eo habere potuisset suū vsū. ğ videť creatus cū hac ꝑuitate ad malū. Scḋo arguunt. qꝛ dicit spūs sanctus ꝑ scripturam ꝙ via ꝑueniendi ad beatitudinē ē ꝑ ignominiā ꝛ humilitatē ꝛ tribulationes. vnde actuū xiiij. paulus dicebat. Oportꝫ nos ꝑ multas tribulationes itrare ī regnū celoꝝ. ꝛ ponunť hec ꝟba.i.q.iij.ca. Saluator ꝛ Jacob⁹.i.c.ait. Beatus vir q̄ suffert tentationē. qm̄ cū ꝓbatus fuerit accipiet coronā vite. ꝛ iteꝝ ibi. Oē gaudiū existimate fratres cū in tētatiōes varias incideritis. Et Luce. xxi.c: saluator noster dixit. In patientia vestra possidebitis aīas vestras. si igitur debuit sic fieri hō ꝙ esset dispositus ꝑuenire ad gloriā videť ꝙ humana natura in penalitatib⁹ ꝛ miserijs in qb⁹ nūc est fuerit ꝯstituta. Tertio arguūt nō est maioꝛis innocētie homo q̄ꝫ sit ouis vel agn⁹. ſꝫ ouis moꝛtalis ꝛ passibilis fuit ꝓducta ꝛ ī nullo derogať ex hoc diuine iusticie. ğ pari rōne videť ꝙ si talē ꝓduxisset hominē qualis est nō videreť in aliquo derogari idē. Rñdeť ad ista ꝓm Bonauen. ꝛ Ricar. in.ij. dis. xxxvi. Ad pmū ꝙ quedā ē difficultas que venit ex genere opis. Quedā ꝟo que venit ex defectu opantis. pma ē d̄ eēntia ꝟtutis. Virtus em̄ in cōtrā ꝟtus circa magna consistit et ardua. hec aūt difficultas in pmo hoie fuit. homo em̄ ita ꝑfecte deo obediuisset ꝛ deo adhesisset sicut ꝑfectio virtutis ꝛ obediētie ꝛ amicitie requirit ꝛ sic de alijs ꝟtutibus. Secūda difficultas nō est de eēntia virtutis. immo accidit virtuti ꝓm ꝙ ꝟtus ē. ꝛ iō ad hoc ꝙ hō esset ꝟtuosus nō oportuit hāc difficltuatē repiri in hoie in pmordio. Qḋ pꝫ ex hoc qꝛ quāto aliqs magis ꝑficit in ꝟtute tanto magis opať cū minore difficultate ex pte sui. Si igiť hec difficultas esset de essentia ꝟtutis ꝓm ꝙ hō proficeret minuereť in eo ꝟtutis excellentia qḋ falsum esse nemo dubitat.

Ad scḋm rñdeť ꝙ sacra scriptura tradita ē homini lapso ꝓm ꝙ statui ꝑsenti ꝯuenit. Si em̄ homo nō peccasset: non cū asꝑitate sed cū leuitate ꝑuenisset ad suā gloriā. Ad tertiū

ꝟbo dicendū ꝙ nō ē ſimile ꝺ homine ꝛ oue vel agno. hō em̄ ꝗ rōnis particeps eſt capax ē beatitudinis ꝛ iuſticie. nā eſt animal ciuile ꝛ politicū. vt ꝺꝛ primo politice ab Ariſ. Et ideo intertogatus Democritus ſicut ſcribit Boe. li. de arte muſica. Quid inter hoies pecora ꝙ diſtaret. Reſpondit ſapienter ſentire etiā ꝑ oppoſitum hōmo eſt capax culpe ꝛ miſerie. Unde ſicut in hoīe obliquari culpa ē. ſic ꝛ pati pena ē. i oue aūt neutꝝ contingit repire. iō paſſibilitas ouis nihil facit ad deoꝛdinationē dīne iuſticie. cuius ē ꝯſiderare meritoꝝ exigētiam. Nō ſic aūt eſt de paſſiōe in natura humana Cōcludimus ita ꝙ ꝓbaꝭ humane nature lapſus ex ꝑte dei naturam ꝓducentis. Scdō ꝓbaꝭ hūane nature lapſus ex ꝑte dei naturā humanā aſſumētis. aſſūpſit ꝗppe deus naturā humanam factus hō vt homini lapſo ꝑ peccatū ſubueniret Chrs ieſus Mattbei. xviij. c. dixit. Uenit filius hōis querere ꝛ saluū facere qđ perierat. Et Aug⁹ ſup illo ꝟbo p̄s. Infix⁹ ſum in limo. ait. Utinam maneret hō in eo qđ deus fecit. ſi enī maneret in eo qđ fecit de⁹ nō in limo infixus eſſet quē deus genuit. Et Leo papa i ſermone. Si hō ad imaginem ꝛ ſimilitudinē dei factus in ſuo honoꝛe manſiſſet creatoꝛ mūdi creatura nō fieret neqꝫ ſempiternus tēpoꝛalitatē ſubiret. aut equalis deo patri dei fili⁹ foꝛmā ſerui aſſumeret. Tertio ꝓbatnr lapſus hūane nature ex parte dei naturam īmutantis. Immutauit ꝗppe de⁹ qnqꝫ in hōibus ꝯditionē hāc coꝛrupte nature ſicut pꝫ ī multis. De moyſe ꝗppe habeꝭ exodi. xxxi. c. ꝙ in mōte ſynai quadraginta dieb' ꝛ quadraginta noctib' ieiunauit nihil comedens aut bibēs. De helia ſcribiꝭ. iij. regū. xix. ca. Qđ poſtqꝫ comedit panē ſubcinericium: ambulauit in foꝛtitudine cibi illi⁹ q̄draginta dieb' ꝛ q̄draginta noctib' vſqꝫ ad monteꝫ dei oꝛeb. De trib' pueris miſſis in foꝛnacē chaldeoꝝ. Danieꝭ. iij. c. narraꝭ ꝙ n̄ leſerit eos flāma ignis. De Jona habeꝭ Jone. iij. ꝙ fuit trib' dieb' ꝛ tribus noctib' in vētre ceti. De Johe euāgeliſta narraꝭ in ſua legēda q̄liter in vꝛbe ex p̄cepto domiciani poſit⁹ fuit in doliū feruētis olei. ꝛ cū diuti⁹ ibidē coact⁹ p̄ſtiterit p⁹ lōgū ſpaciū illeſ⁹ i d e exiuit. maria magdalena mltis ānis hitans i deſerto nil pēit⁹ cōedit aut bibit ſilr fuit de maria egypciaca. ꝛ vt

Vox mortualis [illegible]

de ieiunio sanctorum

reliquos pretermittamus. ecce ipse beatus pater fra̅ciscus in q̄ virtus diuina dignata e̅ q̄si sta tu̅ innoce̅tie reuocare. du̅ crea/ ture eu̅ multipliciter ꝯsolaba̅t ꝛ q̄ de sui: natura alijs noxie in ueniu̅tur sibi qu̅cꝫ molestia̅ no̅ intulerūt. vn̄ de ipso ita scripsit Bonaue̅. quoda̅ na̅cꝫ tpe cuꝫ ꝯsiliu̅ daret a medicis ꝛ instan tiar suaderet a fratribꝫ vt ꝯ in/ firmitate̅ ocloꝝ pateret sibi p coctura subueniri remediu̅ hu̅i liter vir dei assensu p eo q̄d id no̅ solu̅ medicina ꝯ egritudine̅ corpis. verūt̄n materia foret ex ercede virtutis. Sensu ṗo car nis ipsius ad ꝯspectu̅ instrum̄ ti ferrei iam igne ca̅dentꝫ natu rali quoda̅ horrore ꝯcusso vir scta̅s igne̅ alloq̄ cepit vt fratre̅ in creatoris noie ac ṽtute preci pie̅s vt suu̅ ei te̅peraret ardoreꝫ quo suauiter vrente̅ sustiner va leret. Profundato au̅t crepian te ferro in tenera carne ꝛ ab au re vsqꝫ ad supcilia̅ coctura pro tracta vir deo plen᷒ exulta̅s in spu̅ laudate inquit fratres altis simu̅. qꝛ vt veꝝ fatear nec ignis ardor molestia̅ intulit nec car/ nis me dolor afflixit. Confite/ mur ergo ꝛ firmit̄ afferim᷒ oe̅s hu̅ane nature miserias a pecca to primoꝝ parentu̅ exortas.

Scd̄m dubiu̅ fuit vtru̅ dia bolus coogat᷒ sit ad hois lapsu̅

Ad q̄d rn̄det bonaue̅. di. xxi q̄ sicut exp̄sse scriptura tradidit. Gen̄. iij c. vbi ponit̄ exp̄sse illa te̅ptatio qua diabolus induxit hoie̅m ad tra̅sgressione̅ diui ni p̄cepti. Mot᷒ vero fuit ille ser/ pe̅s dolosus ad temptandum hoiem propter tria.

Primo ꝓpt̄ ei᷒ malicia̅
Scd̄o ꝓpt̄ ei᷒ inuidia̅.
Tertio ꝓpt̄ eius supbia̅.

Primo propter malicia̅ Cu̅ eni ipe diabol᷒ sit obstinat᷒ in malo oe̅s vellet in sua malicia assimilare vide̅s enim hoiem i statu in quo poterat esse vel bo nus deo obedie̅do vel mal᷒ ei᷒ ꝯte̅nendo p̄ceptu̅ canatus fuit astucia sua hoiem inducere ad malu̅ sicut ꝛ fecit. Secundo motus fuit diabolus ad te̅tan du̅ hoiem propter inuidia̅. et d̄ hac. sapie̅tie. ij. ca. dr. Inuidia diaboli mors intrauit in orbeꝫ terraꝝ. Et si co̅tra hoc obijcere tur qꝛ Gregori. dicit in moral̄ sup illo ṽbo. Job paruulu̅ occi dit inuidia. Q̄d ois iuidia e̅ re spectu paris vel supioris saltꝫ s̄m reputatione̅. ergo videt̄ q̄ cu̅ diabolus no̅ reputaret hoieꝫ supiore̅ no̅ te̅tauerit eu̅ ex inui/ dia. Insup iuidia e̅ respectu bo ni q̄d aliquo mo̅ po̅t acq̄ri. Sꝫ diabolus non poterat perue/ nire ad eternam beatitudinem quia lapsus erat irreparabilit̄

z hoc ipse certitudinaliter scit. g videtur q propter illius acquisitionē nō inuidebat homi. Rñdet bonauē. q inuidia nō solū est respectu superioris eius .s. qui est supior sed eius qui pōt esse superior. Quāuis aūt diabolus in statu illo non reputaret hoiem supiorem se inuidebat. tñ ne merito obedientie sublimaretur ad statuz glorie in quo statu ipsum superiorem se nō dubitaret. Et nō solum inuidet aliquis respectu boni quod potest obtinere sed etiā respectu cuius quod natus ē habere q̄s uis non possit. Sicut trūcatus z cecus inuidet aliis visum et progressum. licet autem diabolus non possit ad beatitudinē puenire. tñ habet ad hoc naturalem aptitudinē Tertio fuit motus diabolus ad tentandum hoiem propter eius supbiam videns enim hominez in statu in quo poterat cader̄ sub diabolica potestate. Et superbia motūs est vt ipsuz sibi subiiceret sicut ex inuidia ipsuz ab eterna felicitate retraheret. Et superbia fuit sicut mouens primū. inuidia sicut mouēs proximū z imediatū. Esto enī q nō posset dñium sup hominē acquirere adhuc studuisset ipsum a paradisi gaudiis retrahere.

Tertium dubiū fuit vtrum deus debuit pmittere diabolū impugnare hoiem quē sciebat in illa pugna deficere. Ad qd rñdet. Bonauē. di. xxiii secundi libri q iustissime id pmisit deus triplici ratione.

Primo rōne admistratōnis
Scdo rōne ordinatōis
Tertio rōne electiōis.

Primo rōne admistratōnis Sic enī decet deū admistrare res z eis prouidere vt salua sit lex quā indidit eis a primaria eax pditione. Sed deus fecit hoiem in vertibilitate arbitrii. z similiter diabolum. Ergo si diabolus voluit hoiem tentare z homo voluit ei cōsentire deus nullū illox debuit impedire. Scda rō dicit ordinationis. Pugna equidē est illa magis de se erat ordinata ad victoriā hois q̄s diaboli. Facilius erat homini vincere aduersariuz q̄s diabolo vincere hoiem. q2 hō non poterat vinci nisi volens. Si ergo deus permittere dēt qd directe ad bonū hois ordinatur videtur q a tentatione primi homis nō erat arcēdus aduersarius. Tertia rō est propter electionē Nā ex casu hois voluntario z malo eligere debebat deus hoc magnū bonum per eius incarnationem passionem z mortem homini lapso subuenire debebat vt sic volun

tarium peccatum hominis nõ
careret remedio. Ideo ecclesia
cantat illud verbum Gregorij
O felix culpa que talem ac tã/
tum meruit habere redempto/
rem. Accedit etiam hec ꝑmis/
sio ad peccati alleuiationẽ. leui
us enim fuit peccare alio sug/
gerẽte ⁊ impellẽte ꝙ̄ volunta/
te ꝓpria incuruãte. qꝛ fortassis
hõ cecidisset. etiã si nunꝙ̄ ad/
uersari⁹ pestifera suggessisset.
Si ergo peccauit hõ imputã/
dum est sibi volũtarie ad pec/
catũ consentienti.

Qꝺ peccatũ ade fuit gui⁹
pctis alioꝝ hoim. ⁊ pctõ mulie
ris. s. eue qꝺ nihilomin⁹ supera
tur in grauitate a pctõ dia boli

Capitulum secũdum

Ecundũ mysteriũ
declarandũ ꝺ lapsu
humane nature
dicit grauitatis In
quo de grauitate illius culpe
prime tria sũt dubia decidẽda.

Primũ vtꝝ pctm̃ ade fuerit
grau⁹ ceterꝭ pctis hoim.

Scd̃m vtrum peccatũ dia
boli fuit grauius ꝙ̄ peccatum
hominis.

Tertiũ dubiũ vtꝝ grauius
peccauit vir ꝙ̄ mulier.

Ad primum dubiũ respon
demus ꝙ licet multa sint pctã
horrenda que filij adam com
miserunt ⁊ indies non cessant
committere tamẽ peccatũ ade
grau⁹ reputat triplici rõe.

Primo ratione contempti/
bilitatis.

Scd̃o rõne facilitatis

Tertio rõe corruptibilitatꝭ.

Primo ratione contempti/
bilitatis. quia adam magꝭ cõ/
tempsit in peccando diuinũ ꝓ/
ceptum ꝙ̄ ceteri peccãtes eo ꝙ
maiori lumine sapientie extitit
decorat⁹ copiosioribusꝙ̄ dota/
tus beneficijs. Ipse enim a deo
fuit immediate plasmat⁹. Ip/
se in paradisum deliciaꝝ collo/
catus. Ipse scientia ⁊ cognitio
ne multiplici illustratus. Ipse
super omnia animalia ⁊ volu/
cres celi ⁊ pisces maris preposi
tus ⁊ prelatus. Ipse originali
iusticia preditus. vbi ergo tan
torum beneficiorum aderat cu
mulus ibi in transgrediẽdo di
uinum preceptum maior fuit
ingratitudo ⁊ contemptus.

Secundo illud peccatum
fuit grauissimum ratione faci/
litatis. Facilius quippe erat
illi omni temptationi resistere
ꝙ̄ alijs quibuscunꝙ̄ peccan/
tibus. Ideo propter hãc rõem
⁊ ꝑcedentẽ stat illa Augustini
snia. xiiij. li. de ci. dei. ca. xij vbi
ait. Non debet existimare qsꝙ̄
leue ac paruũ illud fuisse com
missum. qꝛ in esca factum est
nõ quidem mala nec noxia. nisi

qꝛ prohibita neqꝫ enī q̄cq̄ꝫ mali in illa tāte felicitatis paradiso deꝰ crearet atqꝫ plātaret. Sed obediētia ꝯmēdata ē in p̄cepto Que vtus ē in creatura rōnali mater ē quoddamō oīm custosqꝫ virtutū. Hoc itaqꝫ d̄ vno cibi genere nō edēdo vbi aliorū tāta copia subiacebat. Presertim cum nondū volūtati cupiditas resistebat quod de pēa trāsgressionis postea subsecutū est tā leue p̄ceptū ad obseruandū tam breue ad mēoꝛiā retinēdū tanto maioꝛe iniusticia violatū ē quanto facilioꝛe possꝫ obseruātia custodiri. Et infra cōcludit Augꝰ. Magna fuit in peccādo iniquitas vbi tāta fuit in nō peccādo facilitas. Tertio illud pctm̄ fuit grauiꝰ ceteris pctis hoīm rōne coꝛruptibilitatis. Propter illud nāqꝫ coꝛrupta ē hūana natura nō solūꝫ penaliter sꝫ etiā culpabilit̄ ꝺm Alex. in. ij. summe. Potuit eī adā totā hūanā naturā coꝛrūpere ꝛ culpabilē facere suo peccato triplici ꝯditōe ꝯcurrente.

Prima quia non tantum erat nature humane indiuiduum sed totius nature humane principium. Secunda conditio quia non fuit sibi datum mandatum sicut singulari ꝑsone sed tanq̄ꝫ stipiti totius nature humane. Tertia quia adam innocentiam ꝛ immoꝛtalitatem susceperat ꝑ se ꝛ ꝓ sua tota ꝓspentate. vnde ipse innocens ꝛ immoꝛtalis genuisset innocentem ꝛ immoꝛtalem. Quia igitur ipse erat omniū principiū ꝛ amisit illaꝫ iusticiam ꝛ innocentiam quaꝫ debuerat omnibus conseruare suis posteris. Hinc est ꝙ oꝛiginali iusticia sumus per ipsum priuati ꝛ in eius infectione ceteri sunt infecti. Et si obīcere retur ꝙ nullum naturale ē culpabile. sed coꝛruptio oꝛiginalis est naturailis: ergo non est culpabilis. Respondetur quia quoddam est naturale qd̄ consequitur naturam secundū institutionem ꝛ hoc nullo mo̅do est culpabile. quoddam est naturale quod consequitur naturam scd̄m coꝛruptionē ꝛ tale ē culpabile ꝛ oꝛiginale. Hec autem coꝛruptio ad illos tantū se extendit qui ab adā descendūt ꝑ legē ꝓpagatōnis. q̄m si aliq̄s hō fieret de carne ade p̄ter legeꝫ ꝓpagatōis non ꝯheret oꝛigiale pctm̄ ꝺm Ansel. li. d̄ ꝯceptu virgiāli. ꝛ Aug. ꝯ pelagianos. et Bonauē. in. ij. di. xxxi. in declaratōe lr̄e. Scd̄m dubiū fuit vtrū pctm̄ diaboli fuit grauiꝰ q̄ꝫ pctm̄ hoīs. Ad quod rn̄det Alex. in tertio summe ꝙ sic Et hoc triplici rōne.

Primo rõne liberi arbitrij:
Secũdo rõne generis pcti
Tertio rõne circũstantie
Primo rõne liberi arbitrij q2 lz vterqꝫ diabolus.s.τ homo peccauerit suo libero arbitrio.tñ ob differentiã liberi arbitrij magis grauaẜ in angelo peccatũ qꝫ in hoie. Nã cum libeꝶ arbitriũ ꝑm Aug.τ magistꝶ.xxiiij.di.ij.li.sit facultas volũtatis τ rõnis differt liberũ arbitriũ angeli a libero arabitrio hois. Primo quantum ad volũtatẽ.quia libeꝶ arbitriũ hois ante electionẽ τ post se hꝫ mutabiliter.libeꝶ arbitrium angeli se hꝫ mutabiliẜ añ electionẽ.sed post electionem imutabiliter. Scḋo quantuꝫ ad rõnẽ differt libeꝶ arbitriuꝫ angeli τ hois.q2 angelus iudicando errare nõ põt.hõ sic. iõ diabolus peccauit eũ magis deliberata volũtate τ absqꝫ erroꝛe. Secũda rõ ẽ.generis peccati.vterqꝫ eni homo τ angelus peccauit p supbiã.sꝫ differẽter.hõ eni appetij t scientiã dei.sed diabolus oipotentiã. O ipotentia ꝟo dei.nõ est cõmunicabilis creature.q2 g sũma ioꝛdinatio ẽ appetere illud ad qḋ nullomõ creaẜa ẽ oꝛdinata. [Hõ] aũt [erat oꝛdinat⁹ ad scientiã quã appetebat. iõ peccatũ demonis grauius fuit peccatum qꝫ peccatũ hois.

Tertia rõ dꝛ circũstantie. i adã eni fuit aliqua ignoꝛãtia. quia peccatũ qḋ erat moꝛtale credidit veniale ꝑm Aug. vñ nõ tm̃ credidit peccare quãtũ peccauit. Angelus autem nõ habuit ignoꝛantiã in peccando. Itẽ homo habuit ꝓpositũ penitendi τ petendi veniaꝫ de peccato quod credebat veniale Angelus aũt nõ τ ꝓpter hoc peccauit inspiritũsanctũ.homo ꝟo nõ. Tertium dubiũ fuit vtꝝ grauius peccauit vir qꝫ mulier. Ad qḋ ita dicit bonauen. ꝙ grauitas ista põt tripliciter considerari. ꝑmo respectu ingratitudinis.scḋo respectu libidinis.tertio respectu coꝛruptionis. Primo respectu ingratitudinis. graui⁹ peccauit vir.q2 copiosioꝛa dona suscepit. Scḋo respectu libidinis grauius peccauit mulier quia cum magis improba volũtate. Tertio respectu coꝛruptionis.τ sic distinguenduꝫ.q2 aliqḋ dꝛ coꝛrũpere dupliciter.aut p modũ cause.aut per modũ occasionis Si primo mõ sic:quia peccatuꝫ viri fuit causa transfusionis in posteros.τ ita coꝛripuit se τ alios maioꝛ secura ẽ ex peccato viri coꝛruptio τ ideo ei⁹ culpa fuit grauioꝛ. Si p modum occa

sionis sic. qr pctm mulieris fu it occasio peccati viri et ita per pns omniu alior. hoc modo pot dici ceteros corripuisse no solu posteros sed etia viru suu vnde no solu peccauit in se sed etia in primu. ideo quantu ad hoc peccatu eius fuit grauius q peccatu viri.

Qd humanu gen9 cogrue repatu e p via satisfactionis q cu no foret possibilis nec homini nec angelo facta e p xpm deu et homine. Ca. tertiu

Tertiu mysteriu conte plandu de lapsu hua ne nature dr ipossibili tatis. Impossibile quide erat hoi lapso saluari nisi interue niente satisfactione facta p do minu iesum xpm Sed circa h tria occurrut dubia. Primu vtr magis congruu fuit hua nu genus reparari p satisfacti one q p aliu modu. Secun du dubiu. vtr angelus potu it satisfacere p pcto hois lapsi Tertiu vtr ho potuit satis facere p pcto illo. Ad pmu dubium dicit Bonaue. in. iij. di. ij. q huanu genus congrue reparatu est p via satisfactio nis triplici ratione.

Prio rone diuine iusticie.
Scdo rone dine sapientie.
Tertio roe dine honorificetie

Primo ratione dine iusti cie. Nam illa via magis con ueniens fuit ad repatione hu mani generis in qua magis ser uatur ordo iusticie qui magis seruat cu malu punitur q cu relinquit ipunitu. Sed cu pec cator repatur p satisfactione malu punit cu sine satisfactio ne malu relinquit impunitum. Igit magis seruat orda diui ne iusticie in repatione p satis factione q sine satisfactione. Quare ait Ansel. in li. cur de us ho. Si peccatu ipunitu di mittit similiter se hz deus pec canti et no peccanti. Secun do magis cogruu fuit repara tione pdicta fieri p satisfactio ne rone dine sapietie. qr sic ma gis seruaret ordo diuine sapie tie. vt em inqt Augu9. Ordo peccantiu i supplicijs siue pec cati in pena manifestabit de core dine sapietie que no pati tur vniuersu ex aliqua sui par te deturpari. Sed cu pctor re leuat p satisfactione pena seqt ad culpa. Cu vo sine satisfa ctione culpa n ordinat p pena Igit repatio huani generis p satisfactione magis ouenit di uine sapie Tertio ro e dine honorificetie. qr sic magis ser uat honorificetia dine maie statis. na du ho peccat p pua ricatione deu ihonorat. si pec catu g dimitteret sine satisfa

factõe relinqueret absq̃ hono-
ris ablati recõpensatõ. cũ autẽ
satisfactio reddit honor recom
pensat. Ergo in mõ reparandi
hoiem p satisfactionẽ magis ser
uat honorificẽtia diuine maie
statis q̃ p aliũ modũ Sz ɔtra
ista arguũt multi Et primo q2
dimittere pctã absq̃ satisfactõ
ne magis oñdit miam dei q̃ est
benign9 z misericors z presta-
bilis sup malicia Secundo
q2 dimissio peccati absq̃ satisfa
ctione facit ad diuinã sufficien
tiã. Ex hoc eni oñderet q̃ emẽ
dar nostrar. z bonor nostror
de9 nõ indiget. Tertio videret
talis dimissio magis facere ad
dei potentiã pro eo q̃ reparatio
hois ẽ quedã recreatio. Sed si
cut de9 solo v̄bo fabricauit mũ
dũ. ita sua potẽtia solo v̄bo ho-
minẽ liberare debuisset. Quar
to ex diuisione absq̃ satisfactõ
ne magis astringeret homo ad
laudandũ z amandũ deuz. q2
ab ipso plura recepissz. Quito
ex tali dimissiõe daret hoi exẽ-
plũ pfectõis in dimissiõe iiuria
rũ. Ad oĩa p̃dicta rñdet bo
nauẽ. Ad primum q̃ vniuerse
vie dñi sunt mie z veritas. cuz
ipe sit summe iustus z miseri-
cors. Ideo in reparatõne gene
ris humani que est excellẽtissi-
ma virtũ dei congruũ est vt si
mul currat misericordia cuz iu
sticia ex quo decens fuit vt de9
ab homine satisfactionem exi-
geret pro iniuria sibi facta. Et
si homo non posset tunc miseri
cordia diuina subueniret ei dã
do mediatorem qui pro eo sa-
tisfaceret. Ad secundũ vero
dicit bonauen. q̃ sicut deus exi
git a nobis suor mãdator ob
seruantiũ nõ propter suam in-
digentiam sed propter ordina-
tionẽ nostrã. q2 debemus ei tã-
q̃ dño obedire. Sic z pro pec-
cato exigit emendã nõ ppt hoc
q̃ indigeat sed vt reducat nos
ad ordinationẽ debitaz. Ad
tertiũ dicit q̃ q̃uis in omĩ tpe
dñi ostendatur diuina potẽtia
In ope tñ reparationis magis
z manifestatur benignitas et
mia z p ɔsequens ipa iusticia
cum misericordia annexa. Li-
cet ergo potuisset deus hũanuz
gen9 solo v̄bo reparare. maluit
tñ reparare cũ difficultate et pe
nalitate. q2 magis oportũa erat
ibi mia z iusticia q̃ potentia.
  Ad quartũ rñdet q̃ nõ pos-
set pl9 astringi hõ ad laudan-
dũ deũ q̃ astringit ex eo q̃ de9
sic dilexit hoiem vt filiũ suum
vnigenitũ daret Ad vltimũ
aũt rñdet bonauẽ. q̃ nõ interest
nrã in oĩb9 imitari deũ. Iõ ipse
vindictã exigit. nos aũt iiurias
remittere debem9 pximis absq̃ vin
dicta. Ipe tñ dei fili9 satisfaci

Angelus redimere non potuit ... genus

ens p nobis exeplu de h dedit du p suis psecutoribus exorauit.

Scdm dubiu fuit vtru ageslus potuit satisfacere p pcto homis lapsi. Qu ida dixerunt q sic arguedo tn sicut eni ho cecidit p aliu impellente. ita videt q p illu eundem releuari possit Sz ho p angelu malu cecidit. Ergo videt q p angelu malu potuit releuari. Ad hoc rndet Alexa. in. iij. sum. q null9 angelus nec oes sil potuert p peccato hominis satisfacere. et hoc triplici ratione.

Prio roe diue iusticie.
Secudo roe seqle pcti
Tertio rone restitutois.

Primo rone diuine iusticie q reqrit vt q peccauit satisfaciat. Sed peccauit ho g dz satisfacere ho. Secudo rone seqle peccati. Na reat9 pcti origialis obligat tota natura humana et oes illi9 gnis seu nature ad danatione eterna. Sz nlls angel9 pot se equare toti huane nature Et sicut dicit Anselm9 Illud p quod dz fieri satisfactio dicitur ee mai9 q2 pmissu Ido optet q ille q hz satisfacer p pcto originali sit tato q possit equari toti humaue nature et q etia pl9 valeat. Tertio rone restitutionis. Nam si homo repararetur oportet q restituatur ad illam dignitatem q2 habiturus erat si non peccasset. Si autem repararetur per agelos non posset restitui ad illam dignitatem. qm si non peccasset esset equalis angelis dei. et ide nobis promittitur post reparationem cum dicitur Luce. xx. Et Mathei. xxij. c. Erunt sicut angeli dei in celo. Si autez repararetur per angelos eet homo subiectus angelice nature. vn Ansel. ait. Quecunq alia persona hominē a morte rediceret eius seruus ide homo recte iudicaretur. Ad argumetu vero inductu rndet Alexader Quod ide ordo seruat9 e in lapsu et reparatoe generis huani Qz sicut ibi fuit psensus mulieris malo angelo eide suggerete. ita in repatoe fuit psensus virginis bono angelo eidez annunciate. Tertiu dubiu fuit vtrum ho potuit p pcto illo satisfacere. et posset argui q sic. qz sm Aug. diuina iusticia n pl9 exigit in pena q2 pmissu fuit in culpa. Sz in culpa pmissu fuit a pura creatura. ergo pura creatura potuit et debuit satisfacere. Rndet alexa. q qtitas pcti ade pot et dz attendi penes

Prio qtu ad peccate (tria. s
Secudo quantu ad inordinatione peccati.
Tertio quantu ad illum in quem peccatur.

Et ꝙ quãtitas talis peccati dꝫ sic ꝯsiderari. ptꝫ. qm̄ si q̄s offenderet regē ⁊ militē plꝰ offēderat offendēdo regē ꝙ̄ militem Ita dīna iusticia attēdit ꝙ̄titatē pcti ade. Cuiꝰ pctm̄ lꝫ rōe peccātis fuerit solius creature. tñ peccauit in bonū infinitū scꝫ deū. Insup deordinauit ⁊ reā fecit totā humanā naturā. Ergo ꝭm istos duos respectꝰ peccatū ade ē infinitū ⁊ trāscēdēs oēm hūanā creaturā. Quarꝰ satisfactio fieri dꝫ a tali ꝑsona in qua sit infinitū bonuꝫ ⁊ a q̄ sit ordinatio totiꝰ hūane nature. Et cū nulla pura creatura sit talis nulla pura creatura potuit satisfacere Ut ergo dt Ansel. Diuina sapīa ita ꝓuidit vt satisfactio fieret ꝑ xp̄m. qm̄ sic satisfecit deꝰ q̄ potuit ⁊ hō qui debuit. Ipse fuit qui homini lapso dixit. Surge cuiꝰ meritis apta fuit nobis ianua celi ⁊ grā pr̄is in humanū genꝰ diffusa quam nobis ipse largiatꝛ q̄ viuit et regnat ꝑ infinita scl'a scl'oꝝ amē

Sabbo. ij. ebdomade d̾ sanctissima hūilitate Sermo. xiiij

Emini dixeritis visionem. verba sunt redēptoris nr̄i. Math. xvij. c. ⁊ in euāgelio hodierno. Occurrit nobis ad ꝯfusionē superboꝝ dicere hac die de laudibus humilitatis sine q̄ nec virtꝰ vlla oipotenti deo grata esse ꝓbatur. Est aūt hūilitas ꝭm quod ait Bern. in li. de gradibꝫ hūilitatis ꝟtꝰ q̄ hō ꝟissima sui cognitōe sibijpsi vilescit. Et ideꝫ in epl'is Hūilitas inq̄t ē ꝯtemptus ꝓprie excellētie. Scđm ꝟo tho. ij. ij. q. clxi. Hūilitas ē spālis ꝟtꝰ. qm̄ circa appetitū boni ardui ē necessaria duplex virtus vna q̄ firmet aim ꝯ desperationē ⁊ impellat ipm ad ꝓsecutionē boni ꝭm rōem factā ⁊ hoc facit magnanimitas. Alia q̄ tēperet ⁊ refrenet aim ne imoderate tendat in excelsa. ⁊ hoc ꝑtinet ad hūilitatē. Ex q̄ pꝫ ꝙ humilitas ē ꝟtꝰ nec ē ꝯria magnanimitati. Quis reprimat aim ne tēdat in magna. qꝛ hoc non facit simpl'r. sꝫ in illa magna q̄ sunt supra se. ⁊ ꝑ ꝯn̄s ꝑter rōeꝫ rectā. Magnanimitas autēꝫ īpellit ad mala. nō q̄cunq₃. sed ꝓportionata. ⁊ ꝑ ꝯn̄s ꝭm rōem rectā. Qđ aūt hūilitas nō connumeratur a philosopho inter virtutes morales. ratio potest esse. quia ipse intendebat agere de ꝟtutibꝫ scđm ꝙ ordinantur ad vitā ciuileꝫ. In q̄ subiectio vniꝰ hōis ad alteꝝ ꝭm legꝭ ordinē deriuatꝛ. ⁊ iō ꝯtinetꝛ subꝰ iusticia legali. Hūilitas aūt ꝭm ꝙ est specialis virtꝰ respicit subiectionem hominis ad deū ꝓpt

De humilitate

puem etiam aliis humiliando se subiicit. Orige. tñ dicit super illud Luce. i. c. Quia respexit humilitatē zc. In scripturis vna de virtutibꝫ humilitas p̄dicatur. Si vis aūt huius nomen audire virtutis qñ etiaz a philosophis appelletur asculta eandē esse humilitatem quam respicit deus. quia ab illis dicit mensuratio siue moderatio. q̄ manifeste pertinet ad modestiam z temperantiā. De hac itaq̈ humilitate locuturi tria ꝓponemus mysteria declarāda.

Primū dicit acq̄sitōis
Scōm inductōis.
Tertiū regulationis.

Quod volenti humilitatez habere necessaria ē cognitō dei z sui ipsius ac proximi in quaꝝ q̄libet tria sunt ꝯsiderāda.

Capitulum primum.

Primū mysterium de humilitate declarādū dicitur acquisitōis In quo videndum est quomō humilitas acquiritur. Et de hoc dicimꝰ q̄ expedit vnicuiq̈ humilitatem habere volēti vti triplici cognitione.

Primo ē cognitio dei.
Secūda ē cognitio sui
Tertia cognitio ꝓximi

Prima est cognitio dei in q̄ de ipo excelso dño ꝯsiderare debemꝰ tria. prio ꝓpt ipsiꝰ ptātem secundo ipsiꝰ bonitatē. tertio ipsiꝰ maiestatē. Prio dz q̄s humilis ēē cupit ꝯsiderare dei potestatē q̄ talis ē ac tanta vt ipe solꝰ sit oīpotēs. nec aliq̄ creatura ad hāc oīpotētiā valeat attigere. Audimꝰ de h̄ voces scripturaꝝ oīm tā diuinaꝝ q̄ hūanarū. Vñ Geñ. xvii. dixit deꝰ ad abrahā. Ego sum oīpotēs ambula corā me. z Geñ. xxxv. c. ad Jacob. Ego sū deꝰ oīpotēs. cresce z mlt'plicare. z Exo. xv. c. Ops nomē eiꝰ. z Eccliastici. i. c. Vnꝰ ē altissimꝰ creator ops. z h̄ habet. s. q̄ deꝰ sit oīpotēs. di. xii. c. nouit. z di. xxiii. c. q̄ eps. z di. xxxii. c. preter hec. z di. l. c. accedēs. c. ꝯsiderandu3. z di. lxxxii. c. p̄sbyter. z di. lxvi. c. si imparor. z di. xcvii. capi. victos. z. i. q. i. c. q̄busdā. z. ii. q. i c. deꝰ ops. z. viii. q. i. c. in scripturis. z. x. q. i. c. placuit. z. xi. q. iii. c. plerūq̈. z. xii. q. i. c. cū deuotissimū. z. xiiii. q. v. c. scriptū ē. z. xxxii. q. iiii. c. obtineri. z. xxiii q. v. c. relegētes.. z. xxiii. q. i. c. c. a recta. z extra de. sum. trita. z fide catho. c. i. z. C. de episco. z de. l. raptores.. z. C. de trans actōibꝫ. l. si quis maior z. C. de officio p̄fecti p̄torio africe. l. i. z Virgiliꝰ in primo eneidos At pater omnipotens speluncis addidit atris. z in secundo Jupiter omnipotens precibus

ambula coram me

Tū pater oīpotens rex cui sū ma ptās. tanta em̄ est ista po/ tentia dei tāq̄ imensa q̄ i ei⁹ opatione oīs potētia hominū ꝛ angeloꝝ nihil possit reputa/ ri. Posito em̄ ꝛ nō concesso q̄ oēs hoīes mundi oēs reges et pn̄cipes qui regnauerūt super terrā. oēs etiā angeli ꝛ beati ꝛ reprobi ꝯuenirēt in vnū vt p ducerēt de nouo vnum solare corpus quale est illud qd̄ q̄tti die cernimus nos illuminare. vel vnā stellā similē minime q̄ lucet in firmamento: vel vnū florem similem rose aut viole: vtiq̄ p infinita annoꝝ spacia id pficere vnq̄ possent. O in/ finita. o admirāda. o stupēda potentia sūmi dei: qui oīa que in celis. que in terris ꝛ in ma/ ri sunt ꝛ mouent̄ cū voluit p/ duxit e nihilo. Ob qd̄ Dauid in ps̄. dicit. tui sunt celi ꝛ tua est terra: orbē terre ꝛ plenitu di nē eius tu fundasti. aquilonē ꝛ mare tu creasti. Secūdo in cognitiōe dei debemus cō siderare eius bonitatē vt enim inq̄t Boe. in li. de hebdomati/ bus. Solus deus est bonus p suā essentiā. Oīa alia sunt bo na p participationē. nec tantū bonus dr̄ deus. q̄nimo vt Isi dorus dicit li. ii. d̄ sūmo bono Sūmū bonū deus ē. Et au/ gustin⁹ li. i. de trini. Trinitas diuinaꝝ psonaꝝ ē summū bo nū qd̄ purgatissimis mentib⁹ cernit̄. Et si aliquis obiice/ ret q̄ summū addit aliq̄d sup̄ bonū. alioq̄n omni bono ꝯue niret. Sed oē qd̄ se hz ex addi tione ad aliquid est cōpositū. ergo summū bonū est cōposi/ tū. sed deus est sūme simplex. ergo deus nō est sūmū bonū

Rn̄det tho. i. parte. q. vi. q̄ sūmum addit supra bonū. nō rem aliquā absolutā. sed rela/ tionē tm̄. Relatio aūt qua ali quid de deo relatiue dicit̄ ad creaturas nō est realiter i deo. s; in creaturis. In deo ꝓo ꝑm rōnem: ꝛ sic nō oportet q̄ i sū mo bono sit aliqua cōpositio. Dicit̄ ergo deus bonus p suā essentiā bonus. ꝛ summū bo/ nū q2 oē bonū creature ab ipo est qui bonitate sua oīa ordia te pduxit in quo nulla est iniq̄ tas neq̄ defectus siue peccatū

Tertio in cognitiōe dei cō siderare debemus illius maie statē. est; em̄ ipse vt ait ps̄. De us magnus dn̄s ꝛ rex magn⁹ sup oēs deos. ꝛ iteꝝ. Excelsus sup omnes gentes dominus ꝛ sup oēs celos gloria eius. Ipi cuncta obediūt elemēta. ꝛ ad eius impiū mouent̄ sol ꝛ luna ꝛ oīa sidera celi Magn⁹ ita q̄ dn̄s deus noster ꝛ magna vir tus eius ꝛ magnitudinis eius

Cui ragiono

nō ē finis. Quare merito sub illo humiliari debet oīs creatura. illūq3 timere. colere. venerari. Secūdo expedit volenti humilitatē acquirere vti cognitionē sui. ⁊ de hac inqt Bernar. li. de consideratione ad Eugeniū. Noueris lz omnia mysteria lata terre alta celi. pfunda maris. Si te nescieris similis eris edificanti sine fundamento ruinam nō structuram facies. Et idē secūde xxxvij. super cantica. Scio neminē. absq3 sui cognitione saluari. de qua nimirū mater salutis hūilitas oritur. ⁊ timor dn̄i qui ⁊ ipse sicut initiū sapientie: ita ⁊ salutis est. ⁊ idez scd̄e. xxxviij. super cantica. Nemo sine sui cognitioue saluat. Et aug⁹ in phemio quarti li. de trini. Laudabilior est aīus cui nota est infirmitas ꝓpria ꝙ qui ea non respecta vias siderū fundamenta terrarū ⁊ fastigia celorū scrutat. Et Hugo libro. i. de anima. Melior es si teipsum cognoscas. ꝙ si te neglecto cognosceres cursus siderū: vires herbarum. complexiones hom nū. naturas animaliū. celestiū ⁊ terrestriū scientiam haberes. Multi enim multa sciūt ⁊ seipsos nesciunt cum tn̄ sūma philosophia sit cognitio sit. Et Seneca ī tragedijs. Nulla mors graui⁹ incumbit ꝙ qui ignot⁹ sibi omnibus notus moritur. ⁊ Macro. li. de somno scipionis. Delfici vox hec fuit oraculi ꝯsulēti ad beatitudinē q̄ itinere pueniri posset. sic te inqt noueris

In hac ꝟo cognitiōe sui ipsius tria dz qlibet ꝯsiderare. Prio ꝓpriā paruitatē. S⁹ ꝓpriā iniqtatē. Tertio ꝓp̄ fragilitatē. Primo propriā paruitatem. quia homo puulus ⁊ minimus est in comparatione excelse maiestatis dei. vn̄ abrahā vt scribitur Genesis. xviij. dicebat. Loquar ad dominū meum cum sim puluis ⁊ cinis Et Sap. hominem superbientem rep̄hendit dicens ecclesiastici. x. c. Quid supbis: terra ⁊ cinis. Secundo debet quisconsiderare ꝓpriam iniqtatem cui occurrere nō potest nisi ipsa volūtas dei. Conceptus quippe in iniquitatibus homo ad diuersa nūc venialia nunc mortalia labitur scelera ⁊ sic aliqn̄ ab illis retrahit ex dei gratia nō ꝓpria ꝟtute pcedit. Ideo Bernar. sup cantica scd̄e. xxxviij. ait. Quomō nō humiliabit aīa in vera cognitione sui cū se pceperit peccatis oneratā mole mortalis corporis aggrauataz terrenis curis circundatā. carnaliū de

siderioꝝ fece infectā. Eccā cur
uam. infirmā. implicitā. mul/
tis erroribꝫ: mille piculis expo
sitā. mille timoribus trepidā.
mille difficultatibꝫ anxiā. mil
le suspicionibus ob noxiā. mil
le necessitatibꝫ erūnosam. pcli
uam ad vitia ꝛ inualidam ad
ꝟtutes. Tertio debet q̄libꝫ
ꝯsiderare ꝓpriam fragitatem
q̄ꝫ. s. fraglis sit humana cōdi/
ditio cū vt videmus vndiq̄ꝫ
tot imineant picula. ꝛ sup oia
cū necesse sit ꝛ cito mori. Ob
qđ Seneca in tragedijs inq̄t.
Parce venturis tibi mors pa
ramur. sis lꝫ segnis ꝓperamus
ipsi. Quis ē eni q̄ viuet ꝛ non
videbit mortē. q̄si dicat nullꝰ
Nō diues. nō purpuratꝰ. non
fortis. non pulcher. nō dn̄s. n̄
doctꝰ. Oēs tandē moriemur
Tertio q̄ vult humilitatē
acquirere vtaꝛ cognitiōe pri/
mi. ð q̄ ꝯsiderare debemꝰ tria
Primo dignitatem.
Secundo ꝯfirmitatem.
Tertio inscrutabilitatem.
Primo dignitatē qua. s. de
us ita dotauit pauperes. sicut
diuites. ita subditos sicut do
minos dū oēs fecit ad imagi
nem ꝛ similitudinē suā. Cum
eñ vt inq̄t Tho. i. pte. q. xciij.
Homo ꝯm intellectualē natu
ram ad imaginē dei esse dicaꝛ
ꝯm hoc maxime est ad imagi/
nem dei q̄ intellectualis na/
tura deū maxime imitari pōt
Imitatur aūt intellectualꝭ na
tura maxime deū quantuꝫ ad
hoc q̄ deus seipsum intelligit
ꝛ amat. vnde ꝯm q̄ homo ha
bet aptitudinē naturalē ad in
telligendū ꝛ amandū deū dr̄
esse ad imaginē dei. ꝛ hec apti
tudo ꝯsistit in ipsa natura mē
tis que est cois oibus hoibus
Secūdo debemꝰ ꝯsidera/
re in primo ꝯfirmitatē. Oēs
quippe hoies conformes sūt i
natura ab vno patre adā de
scendentes. Unde Boetius
liꝰ pmo de ꝯsolatiōe ait. Om
ne hominū genꝰ simili surgit
ab ortu vnus reꝝ pater ē vnꝰ
qui cūcta ministrat Tertio
debemus ꝯsiderare in primo
inscrutabilitatē. sunt equideꝫ
primoꝝ secreta cordis inscru
tabilia nobis. iuxta illud Hie
re. xvij. Prauū est cor hois et
inscrutabile ꝛ quis cognscet
illud. Quāuis ergo ꝯm tho.
xxij. vbi s̄. In donis que a do
quis accepit nō debeat vilio/
rem se putare his qui huius/
modi dona non acceperūt. Tn̄
pōt aliquis reputare aliq̄d bo
ni esse in primo q̄ ipse non ha
bet vel aliq̄d mali esse in ipso
quod in alio nō est. ꝛ sic ꝯside
rando oia supdicta datur no
bis occasio vt deo nos p hu/

militatē subijciamus ꝛ prios nō ꝯtemnamus. Qualiť inducunt nos ad humilitatē exhortationes scripturaꝝ est gratia humilitas atqꝫ exemplum dñi nri iesu xpi ꝗ nos ꝟbo ꝛ exemplo humilitatē docet

Capitulum scdm

Secundū mysteriū declarandū ꝺꝫ inductio. Inducūt ꝗppe nos ad humilitatē ꝑcipue tria.

Primū est exhortatio.
Secundū gratificatio.
Tertiū exemplificatio.

Primū qꝺ nos inducit ad humilitatē ē exhortatio sacre scripture ꝛ sanctoꝝ. Inqt enīꝫ Sap. ecclesiastici. iij. c. Quāto maioꝛ es humilitat e ī oibꝫ ꝛ corā deo inuenies gratiā. qꝛ magna potentia dei soliꝰ ꝛ ab hūilibꝫ honorať. ꝛ. vij. c. Humilia valde spm̄ tuū. ꝛ. xij. c. Humiliare deo ꝛ expecta manus eius. ꝛ ꝓuerbioꝝ. xxix. c. Humilē spū suscipiet gloria. ꝛ. xi. c. Ubi humilitas: ibi ꝛ sapientia Et Dauid in ps. Populū hūilē saluū facies ꝛ oculos supboꝝ humiliabis. Et Job. xxij. c. Qui em̄ humiliatus fuerit erit in gloria. ꝗ inclinauerit oculos suos ipse saluabitur. Et Jaco. iiij. sue canonice. Deus supbis resistit. humilibꝫ aūt dat gratiā suam. ꝛ Petrus ꝑma sua canonica. ca. v. Humiliamini sub potēti manu dei vt vos exaltet in tēpore tribulationis. Et dñs iesus xps Matthei. xxiij. ca. Qui se humiliat exaltabiť. Et beata ꝟgo Luce. ij. Deposuit potentes de sede ꝛ exaltauit hūiles. Et Bernar. in li. de gradibꝰ humilitatis Bona via humilitatis qua veritas inqriť charitas acquiriť ꝛ generationes sapientie ꝑcipiunť. Et gregoꝰ Qui sine humilitate ꝟtutes ceteras congregat quasi puluerem in ventū portat. Et Bernar. sup Missus est. pulchra ꝯmixtio ꝟginitatis ꝛ humilitatis. Nec mediocriter placet deo aīa illa in qua humilitas cōmendat ꝟginitatē. ꝛ ꝟginitas exornat humilitatē. Sine humilitate audeo dicere: nec ꝟginitas marie deo placuisset Et de pe. dis. i. §. taciturnitas Sine humilitate nemini pōt esse salus. Secundū quod nos inducit ad humilitatē est gratificatio. Est ꝗdē hūilitas deo valde grata. ꝫ pꝫ. i. qꝛ humiliter orātes exaudit. vñ Judith. ix. c. Humiliū ꝛ mansuetoꝝ tibi semꝑ placuit deprecatio. ꝛ Dauid in ps. Respexit ī orationē humiliū ꝛ nō spreuit ꝑces eoꝝ. Et ecclesiastici. xxxv. Oratio humiliantis se nubes

penetrat. Scdo deus irat⁹ humilitate placat̃. sicut p₃. iij. regũ. xxj. c. de achab de q̃ dixit deus helie. Nonne vidisti achab humiliatũ corã me ₇c. ₇. ij. paralipo. xij. c. scribit̃. q₂ humiliati sunt filij israel auersa ẽ ab eis ira furoris dñi. Niniuite insup humiliati irã dñi placuerũt. Jone per totũ. Et dauid humiliat⁹ audiuit nathã dicentẽ sibi. Dñs abstulit a te peccatũ. Dicebat eñ ipse in cinere ₇ cilicio Miserere mei deus ₇c. Cor ꝯtritũ ₇ humiliatũ deus nõ despicies. Tertio deus humilib₉ sua reuelat mysteria. ideo xp̃s matthei. xi c. ait. Abscondisti hec a sapientib₉ ₇ prudentib₉ ₇ reuelasti ea puulis. Unde aug⁹ li. de ꝟbis dñi. Quanto humili⁹ sedebat maria. tanto ampli⁹ capiebat. Confluit enĩ aqua ad humilitatẽ vallis de supcilio montis. Et ꝙ grata sit humilitas deo. Ipsa ꝟgo humillima in suo cantico docuit du₃ se humiliter dixit. Quia respexit humilitatẽ ãcille sue ecce eñ ex hoc beatã me dicent oẽs generationes. Tertiũ qđ inducit nos ad humilitatẽ est ex^m xp̃i q̃ matthei. xi. c. dixit. Discedite a me. q₂ mitis sũ ₇ humilis corde. Ubi aug⁹ lib. de ꝟginitate ait. nõ dixit. discite a me mũdũ fabricare aut mortuos suscitare. sed q₂ mitis sũ ₇ humilis corde. O doctrinã salutarẽ. O magistꝝ dominũ ꝙ mortaliũ quib₉ mors poculo supbie ꝓpinata atq₃ transfusa est. noluit docere qđ ipse nõ esset. noluit iubere qđ ipse non faceret. hec ibi. Et in li. xiiij. ꝺ ciui. dei inq̃t. Nunc in ciuitate dei in hoc seculo ꝑegrinanti maxime cõmendat̃ humilitas ₇ in eius rege q̃ est xp̃s maxime ꝑdicat̃. Contrariũq₃ huic virtuti elationis vitiũ in ei⁹ aduersario qui ẽ diabolus maxime dñari sacris litteris cauet̃. hec ille. Propterea paulus ad philippensen. ij. c. ait. Humiliauit semetipm̃ ꝓ nobis factus obediens vsq₃ ad mortẽ. Humiliauit ꝑfecto nostrã assumẽdo naturã. Humiliauit matrem humilẽ eligendo Humiliauit in puo tugurio nascẽdo Humiliauit sacramẽta humilitatis circũcisionis. s. ₇ baptismi suscipiendo. Humiliauit ꝟgini matri ₇ ioseph se subijciendo. Hũiliauit hũiles ꝑiscatores sibi sociãdo. Hũiliauit in ꝑdicatiõe gloriã patris q̃rẽdo. Hũiliauit mũdanos honores spnẽdo cũ fugit qñ voluerũt eũ facere regẽ. Hũiliauit ꝯuersãdo ₇ ꝑedes discipuloꝝ lauãdo. Hũiliauit deniq₃

ↄtumelias. ꝓbera. sputa. cru/
cē ꝛ mortē abiectissimā patiē/
do. q̄ oīa vt dīc Cyp. xciiij di. c
Dñs ab eo hūilr et patiēt' f'ca
sunt vt nos hūilitatis ꝛ patiē
tie hērem⁹ exemplū. Jō Hie/
ro. ad antoniū monachū ait.
Dñs nr̄ iesus xp̄s disceptanti
bus de dignitate discipulis
vnum apphendit e paruulis
dicēs. Nisi ↄuersi fueritis ꝛ effi
ciamini sicut puuli nō intrabi
tis in regnū celoꝝ. Qḋ si doce
re tm̄ nec facere videref docu/
it exēplo dū discipuloꝝ pedes
lauit. dū loquit' cū samaritāa.
dū traditorē osc'lo excepit dū
ad pedes sibi sedēte maria de
celoꝝ disputat regno. dū resur
gens pmo mulierculis appare
fuit. Qḋ. xij. sūt regule ob/
seruāde ab his q̄ humiles esse
volūt q̄ dici etiā p̄nt duodeci
signa vere humilitatis.

Capitulū tertium.

Tertiū mysteriū ↄtem
pládū de hūilitate ꝯ
regulatio. Sūt em̄. xij
regule q̄ ad hūilitatē spectant
q̄s diligent' suare q̄libet debz
Pria ē ꝓpria vilificatio
Scḋa bona p̄sumptio.
Ter^a laudabil' ꝓcūdatio.
Quarta corpalis ↄpositio
Quinta cauta occulatio.
Sexta primalis delectatio
Septima sapiens auditio.
Octauo affabil' ↄuersatio.
Nona pmpta subiectio.
Decima debita veneratio.
Undecia altitudis dclia°
Duodecia vtilis exercitatio
Prima regula est ꝓpria vi/
lificatio. Qui enim vere hu/
milis esse vult omne bonū dō
debet attribuere defectus tan
tummodo suos sibimet appro
prians. Quare viri sancti ꝛ a/
mici dei se peccatores dicere se
pius inuenti sunt. nam Pau/
lus vas electionis post visio/
nem christi sibi apparent' i via
post raptum vsq3 in tertium ce
lum. prime ad Thimotheum
pmo capitulo dicebat. Fide/
lis sermo ꝛ omni acceptiōe di
gnus. quia dominus noster ie
sus christus venit in hunc mū
dum saluos facere peccatores
quorum primus ego sum. De
beato insuper patre nostro frā
cisco sic scribit In sua legenda
Bonauentura: Omniū vir/
tutum custos ꝛ decor humili/
tatis copiosa virum dei vber
tate repleuerat. In propria q̄
dem reputatione nihil erat ni
si peccator cum in veritate spe
culum esset ꝛ splendor omni/
mode sanctitatis. Ideo scribi
tur. xi. q. iij. ca. iniustum. Me
lior est in malefactis hūilis sa
cta confessio q̄z in bonis sup/

ba gloriatio. Et q2 in cōmuni lege nemo scit certitudinaliter vtrū sit dignus odio vel amore Jleo vt scribit' di. v. c. ad eius Bonarū mentiū est ibi culpaʒ cognoscere vbi culpa non est.

Secūda regula humilitat' est bona p̄sumptio bñ sentire ꝛ opinari de p̄ximis suis. Nam vt scribitur in glo. extra de scru tinio in ordine faciēdo. c. ex pte Quilibet p̄sumitur dignus ni si probetur indignus. ꝛ de q̄lo libet p̄sumendū ē q̄ sit bon⁹ ni si probet' ɔ̄triū. extra de p̄scrip tionib. c. ɔuduū. ff. ɔ̄ manumis. testa. l. seruos. ff. de pbatōnib l. ab ea pte. lxxxvi. di. c. si quid. ꝛ. xi. q. iij. c in cunctis. ꝛ. xxij. q. iiij. c innocēs. ꝛ glo. in. c. in no stra pñtia. extra de procuratori b ait. de nemine p̄sumendum est q̄ sit inmemor sue salutis. i. q vij c sancimus Tertia regu la dicitur laudabilis verecun datio debent humiles erube scere de suis peccatis cū ad ho minū noticiā pueniūt. Insup vltra timorē ꝛ amorē dei pecca ta horrere debent propter vere cundiā mūdi ꝛ in omni sua cō uersatione verecundos se exhi bere. Hinc bernardus sup cātica ait. Nescio an q̄cq̄ gra tius. verecūdia aduerti i mori b hoīm queat q̄ est oim orna tus etatū. Sed in teneriori eta te amplr⁹ pluriusq̄ enitescit. Cicero li. i. de officiis. Siñ ve recūdia nihil rectū esse pōt ni hil honestū. Hec verecundia mulieres a viroꝝ ɔsortio inde bito prohibet. Juuenes coraʒ maioribus absq̄ ratiōabili cā loqui nō sinit. artifices fideles ɔsociis facit. reges terre ꝛ prin cipes iuste sobrie ꝛ pie viuere cogit. Religiosos ꝛ clericos ec clesieq̄ p̄latos mundos ꝛ niti dos a secularib viciis ꝛ exerci tiis esse cōpellit. Sʒ proch do lor. Sicut propter sugbiā exti ctus ē generalr dei timor. ita ꝛ abolita verecundia mundi.

Quarta regula humilitat' dicitur corpalis ɔpositō debēt esse humiles ɔpositi in incessu in locutōe ꝛ in gestu vultu et amictu corpis. Nā vt dicit glo sa in. capi. cū in cunctis. extra ɔ̄ elec. Cōpositio corpis qua litatē indicat mētis. xli. dist. in fine. ꝛ sapiēs Eccli. ix. c. Ex vi su cognoscit' vir ꝛ ab occursu fa ciei cognoscit' sensat⁹. Amict⁹ corporis ꝛ risus dentiū ꝛ inces sus hois enūciāt de illo. ꝛ Hie rony. in epl'a ad furiā. Specu lū mētis ē facies ꝛ taciti oculi cordis archana fatent'. Qui ta regula cauta occultatio De bēt humiles proprias laudes tacere nisi aliud exposceret aut honor dei vel vtilitas proximi

siue necessitas propria. Sexta regula e proximalis delectatio Qui sunt humiles decent libe ter inferre. et ab alijs referetibus delectabiliter audire proximi laudes. Septima regula sapiens auditio. Ad humilitate spectat audire doctrina et co silia sapientu. Octaua regula affabilis puersatio. Debent vtiq humiles puersari affabiliter et benigne. Nona regula prompta subiectio. Hec facit deo et superioribus prompte et absq murmure obedire. Decima regula debita veneratio. Debent humiles reuereter cum maioribus suis habere. et precipue in diuino cultu. in q requiritur etia corporis motus vt genuflexiones et inclinatones ad ostendenda interiore reuerentiam et deuotione cordis. Undecima regula e altitudinis declinatio. Fugiunt humiles dignitates et magnificetias nisi id suaderet caritas dei et proximi. vel cogeret obedietia. vt in c. Nisi cu pride. de renuciatioe. Duodecima regula e vilis exercitatio pro deiscz amore officia vilia exercere. hinc Hiero. ad palmachiu ait. quantucunq te deieceris humilior xpo non eris. Esto vt incedas pedibus furua tunica vestiaris. equaris pauperibus. pauperu cellulas digna ter introeas. cecorum oculis sis. pes claudorum. manus debiliu Ipse aqua portes. ligna concidas focum extruas. vbi alape vbi flagella. vbi patibulum. vbi mors. Propterea seraphicus ille fraciscus humilitatis et caritatis iesu crucifixi meor effectus in puo puersionis sue vt recitat Bonauetura leprosorum obsequia non horruit. Inquit eni de ipso sic ex inde totius humilitatis amator se trastulit ad leprosos. Eratq cu eis diligetissime seruies oibus. ppe deu lauabat ipsorum pedes ligabat ipsorum vlcera. Educebat plagaru putredine. et sanie abstergebat. Osculabat etiam ex mirada deuotone vlcerosas plagas ipsorum euagelicus medicus mox futurus. Sut et alia sanctoru exepla similia et sancte Clare. Sancte katherine de senis. Scte elizabet et aliorum q breuitatis ca trasimus. Curemus ergo huiles esse et videbimus xpm no solu cu petro iacobo et iohanne in mote trasfiguratu. sed cu oibus sctis et beatis angelis in sua maiestate et gloria diuinitatis sicuti est speciosissimu in regno celorum. In quo viuit et regnat per infinita scla sclorum Ame.

Dnica scda in qdragesima de superbia supsticiosorum. Sermo qntusdecimus in ordine.

Iudex est dominus de his oibꝫ doctoris gentiū v͛ba sunt ista Pe. ad thesalonicēses. iiij. ca. ꝛ in ep̄la hodierna. Postq̄ꝫ diaboli eiecti fuerūt de celo empirea ꝓpt͛ illorū sup̄biā semp̄ in volūtate maligna p̄durant vt hoibꝫ ōesse velint etiā in hac vita p̄nti. Qd̄ vt facilꝰ assequantur p̄mittēte sic iusto deo maleficijs ꝛ artibꝫ magicꝫ se imiscēt in q̄bꝫ ad aliquos effectꝰ natales p̄ducēdos coopat͛. Cū eni ipsi multa sciant ꝛ possint q̄ cognitionē nr̄am ac facultatē excedūt scia ꝛ vi nature sue hec inferiora iuuāt ad accelerandam suā opationē. Qua de replerisq̄ꝫ diabolo familiaritate ac qd̄dā ꝯmercio se ꝯiungūt. ꝛ artibꝫ nepharijs implicitī alios ad huc inducūt. vt diabolos venerētur. i oibꝫ ei hmōi maleficijs adorationē suā diabolꝰ vel implicite vel ap̄te procurat. Vn̄ Augꝰ. xxvi. q. v. c. Nec miruꝫ ait. Ad hoc inectit͛ diabolꝰ vt adoret͛ quasi deꝰ. Ad tantā nāq̄ꝫ elationē deuenit vt etiā cuꝫ temptauit xp̄m de hoc illū req̄sierit. Qr nō multi sunt etiaꝫ h̄ tp̄e q̄ diabolo se subijcere in superstionibꝫ noxijs ex sua superbia nō formidāt Idcirco in p̄nti s͛mone de sup̄bia sup̄sticiosoꝝ dicemꝰ. Opponit͛ eni sup̄stitio religioni q̄ cultuꝫ exhibet vero deo. Et lꝫ multiplicit͛ fiat Tñ nos triplicē sup̄stitionem distinguemꝰ s͛m quā cultꝰ diabolo exhibetur.

Prima dr̄ diuinatōis:
Scd̄a obseruatōis.
Tertia cōfederatōis.

Qd̄ sup̄sticiosa ē diuinatio q̄ fit vel p̄ somnia vel p̄ anguria vel p̄ iudicia astrologoꝝ cū ipi p̄sumūt ea q̄ dei sūt p̄nūciare.

Capitulum primum

Rima supersticio dicit͛ diuinationis. Est aūt diuinatio p̄cognitio et p̄nunciatio futuroꝝ contingētiū ex falsa ꝛ vana opinione cōsilio vel auxilio demonis tacite vel exp̄sse inuocato s͛m Tho. scd̄a scd̄e. q. xcv. Et peccatum est mortale. quia est contra illud p̄ceptum. Deuteronomij xviij. c. Non sit qui consulat diuinos Secundum vero Isidorum ethicorum. Diuini dicuntur quasi deo pleni. quia diuinitate plenos se simulāt. Ideo dicit Hieronimus prima questione prima capitulo Iudices q͛ diuinatio semper sumitur in malam partem. quoniam diuini vsurpant illud quod ē proprium dei. Vn̄e Isaie. xli. cap. dicitur. Annunciate que ventu

ra sunt in futurum ⁊ sciem⁹ q2
dijs estis. Et Hiero. super illo ver
bo Danielis scdo capitu. Ser
mo quem tu rex queris grauis
est nec reperitur quicq̃ qui indi
cet illum exceptis dijs quoruz
non est cum hominibus cõuer
satio. Inquit. Confitẽtur ma/
gi. confitentur arioli ⁊ omnis
scientia secularis litterature p̃/
scientiam furorum nõ esse ho/
minis sed dei. Hec ille. Pre/
nunciatio vero prophetica non
est supersticio. quia prophete ñ
vsurpant sibi quod deo conue/
nit. sed dicunt ⁊ pnunciant qđ
illis a deo reuelatur. Scien
dum tamen secundum docto/
rem bonauenturam in scdo di.
vij. ⁊ tho. vbi supra ꝙ cause se/
cunde in productione suorum
effectuũ se hñt tripliciter. Nam
alique producunt effectus sem
per ⁊ de necessitate. Et ex consi
deratione huiusmodi causarũ
si quis prenunciat tales effect⁹
etiam per certitudinem nõ est
supersticiosum nec illicitum.
Sicut prenunciant astrologi
eclipsiz solis ⁊ huiusmodi. Ali/
que vero cause producunt suos
effectus. Et si non de necessita
te, ⁊ semper tamen vt in pluri/
bus. Et huiusmodi effectus ex
consideratione suarum causa/
rum possunt prenunciari p cõ/
iecturas ⁊ si non per certitudi/
nem. Sicut medici ex disposi/
tione infirmi predicunt mort-
vel sanitatem ⁊ astrologi sicci/
tates vel pluuias ex ꝯsideratõ
ne corpoꝝ celestiũ. Alie cause
sunt que ad vtrũlibet se habẽt
scz ad esse ⁊ nõ esse in producẽ/
dis effectibꝫ. Sicut sunt poten
tie anime rõnalis que causant
actus humanos libere. q2 põt
homo facere ⁊ nõ facere hoc vł
illud ꝯtrum est in se. Et etiaz
euentus fortuiti qui nõ habẽt
causam naturalem. Sicut ꝙ
quis fodiendo terram inueni/
et thesaurum. Huiusmodi ef/
fectus anteq̃ sint scire est pro/
prium dei. cui omnia sunt pre/
sentia quantũcunq̃ distantia
in futurum. Vt enim scribitur
in glo. prima pe. vltimo capi.
In agnitione diuine veritatis
⁊ preterita ⁊ presentia ⁊ futu/
ra equaliter presentia sunt. Et
Augustinus, sup Johannem
inquit. In veritate que manet
preteritum ⁊ futurum nõ inue
nio. sed solum pñs ⁊ hoc incor
ruptum. Assignatur autez ra/
tio a Bonauentura in primo
distinctione tricesimanona. q2
quanto res est presentior. tan/
to cognitio est nobilior. Sed
deus omnia cognoscit nobilissi
me. ergo que cognoscit presen/
tissime cognoscit. Veruntamẽ
hoc potest intelligi dupliciter.

Aut itaq notetur p̄sentialitas a pte cognoscentis. z sic ē veꝝ quia deus omniū ideas habz p̄sentes z simul per q̄s cognoscit res futuras ita certitudinaliter sicut si essent p̄sentes Aut q notet̄ p̄sentialitas a pte cognitoꝝ. z sic non oīa cognoscit p̄sentialiter z simul. qz nō oia simul sunt in ꝓprio genere z in suo esse. Velle igit̄ cognoscere que deus solus certitudinalit̄ cognoscit absq ipsius reuelatione ptinet ad diuinationem vbi interuenit opatio demonū Et q̄uis id multis modis fiat. nos tn̄ hoc loco triplicem diuinationē confutandam diuidemus.

Prima est que fit p somnia
Scđa q̄ fit p iuēta mēdacia
Tertia que fit p astrologorum iudicia.

Prima ē diuinatio que fit per somnia. de qua dr̄ Deutero. xviij. z. xxvi. q. vij. ca. Non obseruetis. Nō inueniatur in te qui obseruet omnia. Notandum tamen q somnia possūt tripliciter euenire.

Primo a natura
Secundo a diabolo.
Tertio a deo.

Primo a natura z h̄ modo aliq̄n somnia h̄nt causam naturalē extra hoiem somniantē sicut ē influentia celi. cui9 ifluxione agit in hoīe dormiēte ꝓpter q̄etē omniū sensuū exterioꝝ qua fit vt q̄nq ex influētia planetaꝝ frigiboꝝ z humiboꝝ videat̄ alicui q sit in itinere. et aquaꝝ inundatio supueniat. vel q sit in mari. aut in flumie z h9mōi. Et q̄nq talia signa p̄nt significare pluuiā futuraz que est effectus planetaꝝ frigidoꝝ z humidoꝝ. Aliq̄n somnia h̄nt causam naturalem in hoīe somniante. vt ē abūdantia diuersoꝝ humoꝝ. ꝓpter qđ medici dicūt esse intendenduz somnijs infirmoꝝ ad cognoscendū dispōnem interiorē infirmi. Nā q̄nq ex abūdantia colere somniant ignē rixas z lites z huiusmodi. Ex abūdantia humoris melancolici somni aut casum ex alto. p̄secutionem inimicoꝝ fugā z similia. Ex abūdantia flegme somniant aquas nauigatiōes z huiusmodi. Ex abūdantia sanguinis somniāt volatū i altuz z similia q̄ sūt quedā signa ad cognoscendas infirmitates p̄sentes z futuras p̄cauēdas.

Recitat galie q q̄dā somniauit sibi in ventrē fūdi piscē ardentē z estuari in igne picis eo qđ colerā adustā nigrā z incēsaz habuit in ventre. z hāc cū surrexit a sōno emisit. z liberatus fuit. Aliud ex^m ponit q q̄daz

de observatione somniorum

dolens splenē cogitās qd de/
beret facere: sõniauit q minue
ret se sup manū inter duos di
gitos .s. auricularē et annularē
Et cū vigilaret sic fecit et ꝯua
luit. Aliqñ somnia hñt cau
sam volūtariū in hoie somni
ante. vt cū aliqs cogitat vigi
lando sup aliq re: postea d illa
somniat Scdo somnia eue
niūt a diabolo illudēte. Nam
pōt in somnis hoib apparere:
et illos illudere multipliciter si
nō fuerint cauti. vñ legit in se/
cūda collatiōe abbat Moy
si de quodā q frequnter illusus
a diabolo sub specie boni an/
geli sibi apparente in somnis.
Tandē ex eius mādato ꝓiecit
se in puteū. Et d qdā alio qui
similis illusiōe seipz circūcidit.
Et de alio q ꝓpriū filiuz more
abrahe circūcidere voluit. ido
caute incedendū. qz vt scribit
Ecclesiastes. v. ca. vbi multa
somnia: ibi multe vanitates. et
Ecclesiastici. xxxiiij. c. Multos
errare fecerūt somnia. Ter
tio somnia eueniūt a deo: qui
vult aliq i somnis hoib reue/
lare. vñ Geñ. xxviij. ca. vidit
iacob in sōnis schalā Et geñ.
xxxvij. c. vidit pharaonē in sō
nis spicas et vaccas. Et Dañ.
ij. ca. vidit Nabuchodonosor
statuā. In quib visionib re/
uelata sunt mysteria dei. Et
Matth. ij. c. Angelus dñi ap
paruit in somnis Joseph mo
nens vt fugeret in egyptū. Et
eodē. c. magi admoniti fuerūt
in somnis ne redirēt ad hero/
dem. Et Bonauen. in legēda
bti Francisci narrat qualiter
postq scūs frāciscus vestiuit
illū militē nobilē et pauperem
Nocte seqnti cum se sopori de
disset: palatiū speciosum et ma
gnū cū militarib armis cru/
cis signaculo insignitis. is pro
cuius amore militi egeno sub
uenerat: dignatiua sibi reuela
tione monstrauit. necnon visa
oia sua fore militumq suoꝝ si
crucis xpi vexillū ꝯstant assu/
meret sub asseuerationis certi
tudine repromisit. De san/
cta Lucia scribit in sua legen
da: q dū oraret ante sepulchꝝ
beate Agathe obdormiuit: et
vidit in somnis beatā agathā
i medio angeloꝝ gēmis orna/
tam: stantē et dicentē sibi. So
ror mea lucia ꝟgo deo deuota
Quid a me petis qd ipsa po/
teris ꝓstare cōtinuo matri tue
nā et matri tue fides tua subue
nit. et ecce sanata ē. Et sicut p
me ciuitas cathaniensiū subli
matur a xpo. ita p te ciuitas si
racusana decorabit. qz iocun/
dum deo in tua ꝟginitate ha/
bitaculū ꝓparasti Sic Con/
stantia filia Constātini vidit

in somnis beatam Agnetē. Et mater sancti dñici i somnis visionē habuit de btō dñico. Et brūs siluester soci⁹ beati francisci an̄q̄ eius sequeret vestigia visionē in sōnis habuit de dracone ingenti ⁊ imani quē franciscus fugabat. Apud gentiles etiā multa recitātur reuelata in somnis. Un̄ Ualerius libro primo Rubrica ō somnis concordans cum Suetonio. Narrat q̄ vxor cesaris vidit in somnis fastigiū domus labi. ⁊ cesarem in sinu suo iacentē mltis vulneribus pforatū q̄ somnij atrocitate vehemēter exterrita eū rogare nō destitit. vt die proxima sea curia abstineret. Qua die postea viginti tribus vulneribus ꝯfossus occubuit. Anno etatis sue ſm Suetonium sexto ⁊ q̄nquagesimo Narrat insup Ualeri⁹. q̄ Simonides poeta pegre vadēs cuꝫ nauis in qua erat applicuissꝫ ad litt⁹. ⁊ corp⁹ inhumanuꝫ iacēs vidissꝫ sepulture mādauit. Cuius bn̄ficio is q̄ isepult⁹ fuerat motus nocte sibi in somnis apparuit. eūq̄ꝫ ne proxima die nauigaret monuit. Qui somno parens in terra remāsit. Illi vero qui inde decesserunt nauigātes in ei⁹ ꝯspectu pcellis et fluctibꝫ absorpti sunt ⁊ suffocati. ipse letat⁹ ē q̄ vitā suaꝫ somno q̄ꝫ naui credere maluisset. Secūda ē diuinatio q̄ fit p inuēta mendacia. Finxerūt eni q̄dam posse cognosci futura p auguria. dū ex ꝯsideratōe motuum vel vocū auiū vel quorūcunq̄ aialiū futuros euētus fortunij vel infortunij precognosci posse dixerūt. Pro q̄bꝫ dicit ibo. xxij q. xcv. Qd instinct⁹ naturalis vn̄ mouent bruta ad suas opationes causari pōt dupliciť vno mō ex ea cā corpali. cū eni bruta nō habeāt nisi aiam sensitiuā cuius oēs potētie sūt actus corpaliū organoꝝ subiacet copaia dispositōi ptinentiū corporū ⁊ primordialiter celestiū Et ideo nihil prohibet aliquas eorū opatōes esse futuroꝝ euētuum signa inq̄tum ꝯformātur dispositōibꝫ corpoꝝ celestiuꝫ et aeris cōtinētis. ex q̄bꝫ prouenīunt tales futuri euentus. Sed in hoc sunt duo ꝯsiderāda Primū q̄ huiusmodi opatiōes nō extendentur nisi ad precognoscēda illa futura q̄ causantur p motus corpoꝝ celestiū. Secundū est vt nō extendantur nisi ad ea q̄ aliqualiter possūt ad huiusmodi aialia ptinere. Cōsequuntur enim per celestia corpora conditionem quandā naturalem ⁊ instinctum ad ea q̄ eorum vite sunt necessaria sicut sunt inutationes q̄ fiunt p ventos ⁊ pluuias ⁊ hmōi. Alios

euentus vel ex motu vel garri-
tu aialium precognoscere. vt ca-
sus fortuitos ⁊ actus hoim p-
tinet ad superstitionē. Alio mō
instinctus brutorū causatur
a causa spirituali. ⁊ hoc vel ex
deo vt fuit in coruo heliam pa-
scente ⁊ cete ionam, deglutien-
te. vel ex demone qui vtit apa-
tionib9 brutorū ad implicādū
homines vanis opinionibus.
Ideo deuteronomij. xviij. ca.
dicitur. Non inueniatur in te
qui obseruet auguria. Qd aūt
Joseph dixit Gen. iij. c. p dis-
pēsatorem suū q non esset simi-
lis ei in augurīedi sciētia scdm
Aug9. locutus ē ioco nō serio.
xxvi. q. ij. c. Qd ait. Et forte h
referēs ad opinionem vulgi q
sic credebat de eo. Talia itaq
auguria supersticiosa repudiā-
da sunt Sicut etiam gētilis ce-
sar faciebat. Narrat qppe de il-
lo Johānes solobriensis in po-
licratione li. ij. Quod nllo au-
gurio nullaue superstitōne a q̄
cunq incepto potuit reuocari.
Cōtigit autem vt qñq affri-
cam proficiscēs i egressu nauis
prolaberet. verso itaq in meli-
us omie. Teneo inquit te affri-
ca eāq obtinuit. Idem refert
Suetonius ⁊ Frontinus li. i.
de re militari Fuerunt ⁊ alij ar-
tificioso ingenio sortes ɔponē-
tes quorum vsu ea que ventu-
ra sunt precognosci posse assue-
uerunt ⁊ cognosci quid agēdū
sit. ⁊ dicuntur tales sortes di-
uinatorie vel ex capitulis qui-
busdam scriptis in vna longa
charta cum filis pendentibus
ad illa capitula adligatis vl' ex
quibusdam cedulis scriptis in
occulto repositis considerādo
quam quis accipiat. vel ex pro-
iectione taxillorum scdm certa
puncta capitula designantia et
huiusmodi de quibus. xxvi. q.
v. capi. Sortes. ait Leo papa.
Sortes quas patres dānaue-
runt nil aliud q diuinationes
⁊ maleficia decernimus. Et
licet quidam dicunt illas sor-
tes quibus vtunt fuisse ab apo-
stolis inuentas. falsum tamen
dicunt. vt patet. xxvi. q. i. ca. i.
vbi materia ista diffuse tracta-
tur. Ideo nō curo sermonez in
hoc extenderere cum tantū in-
tendam diuinatorias sortes su-
persticiosas execrari. Tertia
ē diuinatio q̄ fit p astrologorū
iudicia Ipsi eni qñq igerūt se ad
iudicādū d effectib9 pueniēnti-
b9 a volūtate dei ⁊ hūani libe-
ri arbitrij dispositionē Et ad h
deuenerūt qdā moderni dñi vt
nec cōedere audeāt nec pānos
nouos iducere. nec cedere rē āt qq
dōestica negocia agerē icipe ab-
sq vaticinio astronomoꝝ q si
dixerit psspera euētura q incipe

volũt illa incipiũt. si vero ↄtra riũ ab illis desistũt. O singula rẽ stulticiã ducere vitã cũ confi dẽtia planetarũ. Si hoc neces-sariũ esset vnusquisqȝ cõqueri posset de ipso optimo deo ↄdita qȝ ab illo tã egregie rerũ oĩm na tura clamat Aristoteles. de⁹ et natura nõ deficiunt in necessa-riĳs. Astroꝝ noticia repitur in valde paucis. ꝛ q̇ cã ꝓfitẽtur nõ sunt vt in pluribꝫ in illa pfe cti. Sed sint sicut pthelome⁹ vel Habi ambragel aut albu-masar. Dicãt mihi si hũana vi ta regulãda ẽ ẜm cursuȝ astro-rũ Quid faciẽt ppli. Quid ar tifices. Quid agricole. Quid mercatores. q̇d clerici. q̇d reli-giosi. q̇d in liberalibꝫ artibꝫ et theologia ac iure canonico ꝛ ci uili tot erudissimi hoĩes q̇ ↄiũ-ctionẽ planetaꝝ ignorãt. qui si gna adhuc zodiachi nesciunt. Nunq̇d in tenebris erãt oĩa illoꝝ opa. Nunq̇d astrologoꝝ studia sectari debẽt. O pnitio sum errorẽ ↄ quẽ Paul⁹ ad co locẽses. iĳ. c. ait. Omne quod cunqȝ facitis in ṽbo aut i ope in noĩe dni nr̃i iesu xp̃i facite Ad xp̃m itaqȝ aspiciendũ ẽ nõ ad astra ad ip̃m recurrendũ vt dies ꝛ act⁹ nr̃os in sua pace di-sponat. nõ ad astrologos. Ipsi us deniqȝ implorandũ auxiliũ vt liberemur a piculis iminen

tibꝫ. De⁹ ipe vitã nr̃am guber nat qui occidere põt ꝛ viuifica re. Ipse vtiqȝ nõ fecit speras ce loꝝ ꝛ stellas vt hoĩ dñarentur ita vt hoĩes in oĩbꝫ suis motibꝫ ꝛ opibꝫ illarũ ↄsiderarẽt influ-xus sed vt hoĩm vsibꝫ deserui-rẽt. Ut eni inquit Tho. i. pte q. lxx. Mysteriũ luminariũ ce-li explicatᷣ Geñ. i. c. p tria q̄ con cernũt hoĩs vtilitatẽ. Primo eni ꝓuenit vtilitas ex ipsis quã tũ ad visum. q̇ ẽ directiu⁹ i opi-bꝫ. qꝛ nihil videtur nisi in lumi ne. vt dicitᷣ in. ĳ. de aĩa. Et sic p visum discernitᷣ vna res ab alia Et quantũ ad hoc dicit de⁹ fi-ant luminaria celi vt luceãt in firmamẽto ꝛ illuminẽt terram Et si argueretᷣ ꝙ nihil fit ꝑpter vilius se. qꝛ finis ẽ nobilioꝛ his q̄ sunt ad finẽ Sed luminaria celi sũt nobilioꝛa qȝ terra. ergo nõ sunt facta vt illuminẽt terrã Rñdet Tho. ꝙ in illuminatõ ne terre intelligitᷣ vtilitas hoĩs terrã ipam inhabitãtis q̇ secũ dũ aiam ꝑfertur corpibꝫ lumia riuȝ. Nihil tñ ꝓhibet dici ꝙ dignioꝛ creatura facta est ꝓ-pter inferiorem nõ scđm ꝙ i se ↄsideratur sed ẜm ꝙ oꝛdinatur ad integritatẽ vniuersi. Se-cundo ꝓuenit vtilitas homi ex ipsis luminaribus quantuȝ ad vicissitudines tempoꝝ qui bus ꝛ fastidium tollitur ꝛ vali

de astronomis

rudo conſeruatur ꝛ neceſſaria victui oriuntur. que non eſſent ſi ſemper eſſet aut eſtas aut hyems. et quantum ad hoc dixit deus. ꝛ ſint in tempora ꝛ dies ꝛ annos. Tertio prouenit vtilitas cū ad oportunitatē negocioꝝ ꝛ operum inquantum ex luminaribus celi accipitur significatio pluuioſi temporis vel sereni que ſunt apta diuerſis negocijs. Et ſecunduz hoc dicit. ꝛ ſint in ſigna. ſ. corporalium tranſmutationū non autez eorum que dependent ex libero arbitrio. E licet ſint cauſa huiuſmodi tranſmutationum tamen dicuntur hic ſigna. vt occaſio ydolatrie collatur ab eis qui indifferenter omnia vt pre dictum eſt aſtrorum virtuti et diſpoſitioni aſcribūt. Ergo iudicent aſtrologi de naturalibꝰ effectibus a cauſa naturali prouenientibus de eclipſi ſolis ꝛ lune. de imbribus ſiccitatibꝰ vētis ꝛ ſimilibus. Jlla vero futura que vel a dei vel ab hominis voluntate dependent relinquant ipſi deo qui cuncta gubernat. ꝛ cuius iudicio iuſto etiam in preſenti ſeculo bona vł mala. proſpera ꝛ aduerſa hoībus accidunt. Dicit enim ſapiens eccleſiaſtici. xi. capitulo. bona ꝛ mala. vita ꝛ mors. paupꝛtas ꝛ honeſtas. a dño deo ſunt

vidi ego diebꝫ meis iudicia mlta aſtrologoꝝ. in qbꝫ ipi mortē magorū virorū determinabāt. ꝛ tñ alir euenit vt in pluribus. licet qñqꝫ aliqs mortuꝰ fuerit: qꝛ mortalis erat ſicut ꝛ omēs moriemur. De ſixto qrto pōtifice maximo multa pnūciata ſunt ab aſtrologis falſa etiaz a primo anno ſue ſanctiſſime coronatōis. Quidā vero i aſtrorū peritia nō mediocriter eruditus quintꝰ iā elapſus eſt annus quo mihi ſecum familiariter ꝯfabulanti affirmatiue refe rebat anno illo pontificē ipſum mortuꝝ. Quid ſecutū ē expiētia docet. Stent igir aſtrologi in terminis nature ꝛ principibus ſuadeāt vt ad deū cōditorē ſtellaꝝ ſemp recurrāt Quia vt dicit ſapiēs Eccleſiaſtici. ij. c. Reſpicite filij natōes hominū qꝛ nullꝰ ſperauit in deo ꝛ cōfuſus ē. Si qs ꝓo obijceret ꝛ ꝙ aſtrologi multa ꝟa pdicūt q aliorū cōem cognitionez excedūt. Rñdet Augꝰ. li. v. d ciui. dei. c. vij. dicēs. Nō imerito credir cū aſtrologi mirabiliter mlta vera rñdent occulto inſtīctu fieri ſpirituū malignorum qrū cura ē falſas ꝛ noxias opiniones de aſtralibꝫ factis inſerere humanis mentibus atqꝫ firmare non horoſtopi inſpecti ꝛ notati aliqua arte q nulla ē.

ne mirari quispiã debet q̃ de mones futura ꝯtingentia ali/ qñ ꝑdicere faciãt vel astrolo/ gis vel maleficis ⁊ diuis. qm̃ vt ait Bonauẽ.in.ij.di.vij.q̃ꝛ uis demones nõ possint per se ipsos futura contingẽtia scire certitudinaliter tamen frequẽ ter vera predicunt. quia euen/ tum futurorum aliquo modo ꝑsciunt. Et hoc est quadrupli citer ſm augustinũ sup̃ genes:ꝫ ad litterã. Aut eñ sensus vel ingenij acrimonia. aut multa experientia. aut dolosa caute/ la. aut aliena doctrina. Sen/ sus vel ingenij acrimonia. vt qñ vident diligenter ⁊ ꝯside/ rant ad quid inclinet̃ affectio nostra. vel que sint inducẽtia vel retrahentia. Expientia tẽ poꝝ. qꝛ ex talibꝫ viderũt acci/ dere talia. Dolosa cautela qñ ꝓponũt aliquid facere ⁊ ꝑ/ dicũt quasi aliqd sint facturi.

Aliena doctrina: qñ iusto dei iudicio ꝑmittunt̃ addisce re ab angelis. Quare ipsi/ de mones futura cõtingẽtia pñt ꝑsumere ꝓbabiliter: nõ tñ cer titudinaliter scire. Sic vt pu to representare pñt absentia ⁊ distãtia q̃ ipsis ab alijs spiriti bus velocissimis discurrẽtibꝫ sciũt. ita vt nec q̃s diabolico misterio q̃ in remotis fiũt mẽ te cognoscat. Sicut factũ fu/ isse recitat aul⁹ gel. li. xiiij. no. atti. Inqt eñ. Quo gaius ce/ sar ⁊ gneus Pompe. die ciuile bellũ signis collatis in thessa lia ꝯflixerũt res accidit pata/ uij in trãspadana italia memo ria digna. Corneli⁹ qdã sacer dos ⁊ loco nobilis ⁊ sacerdo/ tij religionibꝫ venerandis ⁊ ca stitate vite scũs repente mota mẽte ꝯspicere se ꝓcul dixit pu gnã accerrimã pugnari. At di de alios ceder̃ alios vrger̃: cedẽ fugã tela volãtia. istauratõnẽ pugne imp̃ssionẽ gemitus per vulnera. ꝑinde vt se ipse in pre lio versaret̃ corã videre sese vo ciferat⁹ ẽ. At postea subito ex clamauit cesarẽ vicisse. At cor nelij sacerdotis ariolatio leuis tñ q̃dẽ visa ẽ ⁊ vecors magne mox admirationi fuit. q̃ non modo pugne q̃ in thessalia pu gnata ẽ. neq̃ꝫ ꝑlij exitus q̃ erat ꝑdict⁹ idẽ fuit. Sed oẽs q̃qꝫ pugnãdi reciproce vices ⁊ ipa exercituũ duoꝝ ꝯflictatio va ticinãt̃, motuatq̃ꝫ ꝓbis rp̃sen tata ẽ. hec aulusgel nõ igit̃ de monũ sũt q̃rẽda ꝯsilia siue vt ꝑcognoscantis futura. siue vt sciant̃ distãtia. Deo ista sũt re linq̃nda. ⁊ ab ipso semꝑ vt ꝑ/ dictũ ẽ in cũctis exercitijs ⁊ ac tibꝫ auxiliũ expetendũ.

Qd̃ supsticiosa ẽ obseruan tia carminũ ⁊ portationis bre

Superstitiosa

uītatis temporꝝ.

Capitulum secundū.

Ecūda supbꝫ supsti tio dr̄ obseruationis. Sūt quidē alique su pstitiose obseruātie q̄ abijciēdꝫ sunt ⁊ amouende ne in illis fi at iniuria ⁊ irreuerentia altissi mo deo possunt aūt hec diui. di in tres pncipales.

Prima dr̄ incantatiōis.
Secūda breuiū portatiōis
Tertia tp̄is portationis

Prima obseruātia dr̄ incā tationis. Fiunt em̄ a plerisqꝫ i cantationes ⁊ carmina ad sa/ nandas infirmitates ⁊ vulne ra. p quibꝫ dicit sanctus thō. xxij. q. xxvi. Quod in his que fiunt ad aliquos effectus idu cendos: ꝯsiderandū est si illa hn̄t vel putanꝫ habere ꝟtutē naturalē ad pducendū tales effectus. ⁊ tūc non erit supstiti osū nec illicitū vti talibꝫ causis puta si q̄s teneat super se iaspi dē p restrictiōe sanguis ⁊ simi lia. Si aūt nō videatur q̄ illa possint naturalr̄ illos effect9 causare. sed per adiunctionē aliquoꝝ caracteꝝ vel nominū ignotoꝝ. vel alicui9 vane ob seruātie expectat̄: ille effectus erit supstitiosū ⁊ illicitū. vn de Aug9. xxvi. q. ij. ca. illud ait. Ad gen9 supstitionis ptinent oia remedia q̄ medicoꝝ disci plina ꝯdemnat. siue in incan tationibꝫ siue in quibuscunqꝫ scripturis quas caracteres vo cant. Et lꝫ expiant̄ hoīes mul tos effectus in huiusmodi ob seruantijs: tamen non licet eis vti. quia opere demonū fiunt vt dicit aug9. xxvi. q. v. c. nec mirꝫ. colligere tn̄ herbas cum symbolo vel orōe dn̄ica et de uotione siue aliq̄ supstitione ⁊ ea vti: nō reprobat̄ ƀm Ray. Dicit etiam Guil. de incarmi natoribꝫ q̄ si nil supstitiosū di cunt vel faciūt. sed tm̄ vtunt̄ licitis p̄cibus ⁊ adiurationibꝫ sicut p passionem ⁊ crucē xp̄i ⁊ hui9. nō credit q̄ peccent mor taliter nisi fecerint hoc post p hibitionē ecclesie illis factam ⁊ nihilominus phibendi sunt viri ⁊ mulieres a talibus. q̄a multa inutilia solent misceri. ⁊ supstitiosa. Sicut ego ista q̄nqꝫ perquirens ⁊ incantrices aduocans caritatiue multas fatuitates inueni. Quedā vetula fulginei succurrebat h̄ modo mulieribꝫ quibus lac p filijs ablactandis deficiebat. In ortu solis illas ꝟsus solē iubebat hec ꝟba dicere. Dio te salue sancto' arbore q̄le de alto monte venite. al mio pec to lacte adducite quāto basta nō quāto poteti. Quedā alia tuderti incipiebat suū carmē.

Al nome sia de xpo e de san/cto damiano e de san benedi/cto che fo medico de xpo &c. Alij incantãt pcussos ferro. et dicunt. Tre boni fratri andauan p la via trouano xpo con sancto maria. Et sequitur postea. nescio que vba falsa & ridiculosa Sũt psimilia carmina plena stulticijs imo falsitatib; qbus maior adhibetur fides qȝ orõni dñice. nã incantatores & incantrices lȝ pmittant Pater noster cũ Aue maria. quia venena nõ dant nisi melle circũlinita tñ tenẽt & opinant qȝ virtus sanitatẽ inducens sit in illis carminib; stultis. Quedã vetula incantatrix occurrebat infirmitatib⁹ aĩaliuȝ brutoȝ equoȝ. s. asinorũ & similiũ que post Pater noster & Aue maria. dicebat i aure animalis secrete. Si sani sani si nõ te mangiano li cani. Quedã alie incantatiões fiũt ad nocumentũ hominum & qȝ aliqs paulatim consumatur. & qȝ quis no possit cognoscere vxorẽ & similia que dicunt maleficia. Et dicit aug⁹. xxvi. q. v. c. nec mirũ. qȝ turbant mentes hominũ minus confiden/tiũ in deo. Secunda obseruantia ẽ breuiũ portationis de qbus dicit Tho. vbi s. qȝ circa huius breuia cauendũ ẽ ne repiatur in eis aliquid supsticiosum. Primo vt non sit ibi aliquid ptinens ad inuocationẽ demonũ. Scdo vt non ptineant noia ignota. Tertio qȝ nõ ptineãt aliqd falsum. qa sic eius effectus nõ posset expectari a deo qui nõ est testis falsitatis. Quarto cauenduȝ ne cum verbis sacris ptineantur aliq vña. puta caracteres scripti & huiusmodi signa pter signũ crucis. Quinto vt spes non ponatur in modo scribendi vel ligandi. puta qȝ scribat in carta virginea vel i ortu solis. vel dũ legit euangeliũ. vel ligetur cũ tot filis. vel appẽdatur per virginẽ. vel qȝ a nullis debeat videri. q̃ oia supsticiosa sunt. xxvi. q. v. c. nõ lȝ. Dic etiã Guil. qȝ illa breuia in qb; dr qȝ si qs ea portauerit ñ moriet in igne aut in aqua &c. nõ sunt portanda. nam vt dicit Grego. xxvi. q. v. ca. Si quis ariolos aut incantatores ob/seruauerint. aut filaterijs vsi fuerit anathema. Sic filaterie dicunt cedule & breuia. De reliqijs buatem sanctoruȝ dicit Tho. qȝ si ex deuotione portẽtur & cum reuerentia sine aliq superstitione: licitũ est. In huiusmodi itaqȝ breuibus supsticio oĩs vitanda est. & potissi/mũ quia in illis vt in pluribȝ

multa mendacia continentur et vana. Audiui ego quosdã frēs ordīs mei narrãtis q̄ q̄dã frater Vincentius socius sancti Bernardini dum audiss3 confessionē cuiusdam q̄ breue vnū sup se deferebat petiuit eo quid in illo recontinebatur Cumq3 ille dixisset se nescire s3 p̄cio illud emisse a quodam a quo instructionem habuit ne breue illō aut ipse legeret aut a quocūq3 alio inspici sineret. Ipse frater vincentius vix obtinuit vt ip̄m videret: Aptaq3 cedula iuenit ibi scripta hec v̄ba. Dogliate el capo chi doler ti sole. dogliate ad ti e achi ben ti vole dogliante li ochi e doglianti li denti. dogliate el corpo insieme con lo ventre. vanne al mare e fate incantare. che centomilia diauogli te possano portare Tertia obseruantia dicitur temporis determinationis qua obseruant determinati dies et determiata tēpora. Quod si fiat ex causa naturali sicut faciunt medici in dando medicinas et incisores arborū et nauigantes ac huiusmodi vt q3 bene est. Inquit em̄ Oui. li. i. de remedio amoris. Temporibus medicina valet data tempore p̄sūt Et data nō apto tempore vina nocent. Si p̄o tempus obseruetur non ex aliqua cã corporali naturali. sed falsa opione. vt cum quis putat aliquos dies fortunatos et aliquos infortunatos: supstitiosum est et friuolum. Unde si quis vtit herbis collectis in mane ascēsionis. vel balneat se in nocte sancti Johannis baptiste. vel in kalendis non vult aliquid dare et similia que oīno vana sunt. Unde Aug⁹. xxvi. q. vij c. non obseruetis. Non obseruetis dies qui dicuntur egyptiaci aut kalendas ianuarij ī quibus cantilene quedã et cōmessationes et ad inuicem dona donantur. et apostolus ad galatgas quarto ca. Dies obseruatis et menses et annos: timeo ne forte sine causa laborauerim in vobis. Magister in historia scholastica dicit q̄ dies egyptiaci dicuntur. quia in his passa est egypt⁹. ob quod voluit mater ecclesia illos in kalendario poni vt diuina miracula nobis exemplo sint.

Mathematici vero dicūt q̄ peritissimi egyptiorū astrologi quasdam constellationes nociuas humanis actib⁹ ī singulis mensibus dep̄henderūt quarū cōstellationū pūcta vulgus p̄pter imperitiã vitare nō poterat. Quapropter cautius est vt tota dies obseruet p̄pter

horam illius abhominabilis lucis idest diei. Et hoc obser uari phibitus est.

Quod multi sunt diabolo conferati respōsa ab eis ī ima ginib; qrentes vel illos restrin gentes ꝛ nōnulli expsse ꝓfiten tes. Capitulū tertiū.

Tertia supsticio dr̄ cō federationis. Sūt eti am hodierne die ꝛ vi ri ꝛ mulieres diabolo quadaʒ familiaritate ꝯfederati. qd q̄/ dē fieri pōt tripliciter.

Pr̄io p imaginū formatiōʒ
Scd̄o p diaboli iclusionē
Tertio p expssam ꝓfessionē

Primo per imaginū forma tionem. vnde enī inquit Johā nes solobriensis in policrato ne. li. ij. Ad tantā quidā pue/ nerūt insaniam vt ex diuersis stellarum positionibus dicāt imagineʒ ab homine posse for mari que si per interualla tem poꝝ ꝛ quadam ratione ppo/ sitionum in constellatione ser uata formetur stellaꝝ nutu re cipiet spiritū vite. Et consulē tibus occulte veritatis mani festabit archana. Sed Tho. vbi s̄. dicit ꝙ tales imagines habent effectū nō a corporib; celestibus: sed a diabolo. Se cundo. aliqui diabolo confe/ derant per illius inclusionem dum illum inclusum ꝛ restri/ ctum detinent in ampulis ꝛ q̄ busdam artibus ab eo respon sa suscipiunt. Sed mirātur quidam quomodo diabolus vel detineri vel includi possit cum sit spiritus admirabilis virtutis ſm naturam cuʒ ma teria corporalis obedit ad mo tum localē sicut ꝛ angelis san ctis. vt aug⁹ docet li. iij. de tri nitate. Ad quod responde mus ꝙ demones cōstringi sic possunt ꝛ detineri imperio et potestate p̄ncipum tenebraꝝ. Nam vt etiam scripsi in trac/ tatu de timore iudiciorū dei. Inter demones est p̄latio. qd ꝓbatur per glo. super. xv. cap. ad corinthios. que dicit Quā diu mūdus durat angeli an/ gelis: hoīes. hominib; demo nes demonib; p̄sunt. ꝛ vt inqt p̄ma parte. q. c. x. Demonū q̄/ dam naturali ordine sub aliis constituūt. vnde ꝛ actiōes eo rum sunt sub actib; spūoꝝ et hoc est qd rationem p̄lationis facit. vt. s. actio subditi subda tur actioni p̄lati. Prelatio ꝓo demonū nō fundat sup coꝛuʒ iusticia. sed sup iusticia dei cū cta ordinantis Et concordia qua quidā impant quidā obe diunt nō ex amicitia qua īter se habeant. sed ex cōi nequitia qua hoīes odiūt ꝛ dei iusticie repugnant. Sicut etiaʒ ꝓpter

& hominū ipsoꝝ vt eis se subij ciant ad ꝓpriam nequitiā exe/ quendā quos potiores viribꝫ ꝛ malitia vident. ꝛ ꝙ supiori/ bus inferiores subdantur nō est ad bonū supioꝝ. sed magis ad malū eoꝝ. quia cū mala fa cere maxime ad miseriā ptine at pesse in malis: est esse magis misep. hec Tho. Inclusio er/ go demonis vel detētio vel q̄ liscunq; constrictio fit diabo/ lica fraude vt sic homines cū diabolis ꝯuersando separent a deo. ꝛ ad malū aliqđ perpe/ trandū inducantur Tertio aliqui diabolo ꝯfederant p ex p̄ssam ꝓfessionē sicut fecit ille iuuenis de quo fit mentio in le genda sancti Basilij. Et vt noua recitē que ego vidi ꝛ au diui dicā. In ciuitate albēge vltra ianuā versus massiliam me p̄sente vetula vna torque/ ri fuit iussa que longo tpis spa cio nullo videbat dolore ter/ reri. Suspensa q̄ppe in eculeo brachijs post terga vel mani bus colligatis intrepida .qua si deridebat tormenta. Facta aūt aspersione aque benedicte sup eā. ꝛ stola benedicta iposi ta collo eius vix ad duos di/ gitos eleuata sup terram cla/ mare cepit. Heu heu. sustine/ uete deponite me in terram. ꝛ dicā veritatē de qbꝫ interroga bitis. Tūc vicarius epī inter rogauit eā. Habes ne tu cum diabolo maledicto cōmerciū Que rn̄dit vtiq; habeo. ꝛ ipse mecū erat pauloante. cuiꝰ au xilio tormenta vestra non me ledebāt. At vbi res iste sacre delate sunt mox me relicta dis cessit. Interrogauit rursus eā quomodo sibi diabolū fami/ liarē fecisset. At illa. Cū ego ī iuuentute mea nupsissem inu e ni in domo viri mei fratrē eiꝰ sacerdotē mihi molestū satis: ꝛ in oībꝫ semp ꝯtriū. Quadaꝫ ꝓpo die dū ꝟbis ꝛ clamoribus eiꝰ remāsissē afflicta i domo ꝛ sola ꝯsisterē ducta desꝑatiōe clamare cepit. O diabole ve ni ad me ꝛ fer auxiliū tuū. O diabole vbi es. Int hec ꝟba astitit ibi in specie iuuenis cū cornu tn̄ in frōte Dixitq; mihi Quid vis aut q̄d q̄ris. Ego ꝓpo vt mihi succurras rn̄di. il/ le ꝓpo subdidit. mittā ad te ve tulā vnā. si qđ illa suaserit fa/ cies bn̄ tibi erit. Et his dictis euanuit. Iñ ad modicū supue nit vetula illa q̄ cruce in terrā signata suaserit vt sup illā po nerē dextꝝ pedē. Quo facto: dicas inq̄t. ego ex hac hora ab renūcio iesu xp̄o ꝛ scīs eiꝰ: re/ nūcioq; parti padisi quā mi/ hi i baptismo pollicitꝰ fuerat corpusq; ꝛ animā meā sub di

Exempla [illegible]

aboli potestate repono Hec cū dixissem. diabolus ille qui mihi primo apparuerat affuit Cōfortauit me ꝛ mecū ꝯcubuit ex pte posteriore in vase tm̄ debito Requisiuitq₃ ꝑmissionē meaʒ vt ebdomada qualibet aliquē virū vel mulierē offenderē fecit q₃ mihi dare pulueres ꝯtritos ex cordib₃ ꝛ testiculis infantuʒ cū quib₃ haberē tāgere quoscū͂q₃ possem. Tetigi multos ꝛ pⁱerūt. Sepe ad ludū nocturno tēpore accessi in quo ꝯsueuit multitudo maxima demonū et hominū ꝑcipue ꝛ pro maiore pte mulieꝝ ꝯuenire. Tētaui nocere illi sacerdoti nec potui qz diuinū exsoluebat officiū Multis annis cū diabolo ꝯuersata suʒ ꝛ pctm̄ istud nunq₃ volui confiteri Hec cū audissem ego qui aderā exhorrui facin⁹ altera ex pte letatus sum audire tam stupēda secreta fidē nr̄am certificātia. Post illā adducta fuit quedā puella q̄ ꝯfessa est ibi publice q᷑ a ppria matre seducta eandē quā vetula fecerat ꝓfessionē. Utrū aūt ad ludū nocturno tpe realiter accessissent. aut a diabolo deludebātur. nescio q̄d dicā. Nā fatebātur ille vere ꝛ realiter illis spectaculis affuisse. Sed aug⁹. videt̄ omnia ista imputare diabolice illusioni. Multa sunt igit̄ q̄ diabolus facit vt seducat aīas ꝛ se in supstitōnib₃ faciat venerari Fugiam⁹ eū adorem⁹q₃ semꝑ nomē sanctissimuʒ dn̄i nr̄i iesu xp̄i qd̄ laudabile est ꝛ gloriosū ꝑ infinita scl'a scl'oꝝ Amē

Feria scd̄a tertie ebdomade De supbia infideliū idolatraꝝ Mahumethanoꝝ ꝛ iudeorū. q̄ oēs moriūtur eterna morte.

Sermo decimussextus.

A peccato vestro moriemi. ꝟba sunt redēptoris nr̄i Johānis. viij. ca. ꝛ euāgelio hodierno. Indurauerūt cor suū iudei ꝓpt supbiā eoꝝ ꝛ noluerūt in xp̄m credere. Quinimo ꝓsecuti sūt illū in impetu furoris sui ꝛ nunq₃ quieuerūt quousq₃ crucis patibulo affixū occiderūt. Jdcirco venit ira dei ꝯ populū illuʒ. ꝛ tpe Vespasiani ꝛ titi passus est famē cedes vl'nera ꝛ ciuitatis destructionē. Sed ꝑter illa tp̄alia mala oēs iudei ꝛ quilibet alij infideles moriuntur morte gehenne. Hoc iesus xp̄s cōminatus ē ipsis cui⁹ ꝟba resplendēt luce veritat'. Jdcirco in p̄nti sermone ꝯ supbiam infideliū dicem⁹ quos diuina iusticia puniet eterne morte. Distinguem⁹ aūt triplicē infidelitatē.

 de idolatria

Prima ē ydolatrarū.
Scda mahumethanoꝝ.
Tertia iudeorum.
Q̄d ydolatre a deo reproba ti sunt ꝓpt̄ illoꝝ supbiā ⁊ d̄ ori gine ac dilatatōe ydolatrie ⁊ d̄ grauitate illi⁹ peccati.

Capitulum primum.

Rima ē infidelitas ydolatraꝝ hi propt̄ eorū supbiā a deo re probati sunt q̄ diui nū honorē creaturis exhibere n̄ erubuerūt. vt enim inq̄t Tho. xxij.q.xciiij. Idolatria ē cū cul tus diuin⁹ exhibet̄ creature re pñsentate ꝑ aliquē sensibilez for mā seu figurā que dicit̄ ydolū. Ad quod pleni⁹ intelligendū ꝯsiderem⁹ de ydolatria tria.
Primo originationē.
Scdo grauationē.
Tertio dilatationem.
Primo ꝯsideremus de ydo latria originationē. vñ scz ortū habuit hec venenosa pestis. et vt refert Tho. vbi.s. triplex il lius gniciei inueniūtur origo
Prīa fuit dei incōsideratio.
Scda hoēm extimatio.
Tertia affect⁹ inordinatio.
Prima ydolatrie origo fuit dei incōsideratio. Nā homines illoꝝ tp̄m ꝯsiderātes magnitu dinē creaturaꝝ nō ascendebāt ad ꝯsideratōnē creatōis illarū sed ipsis creaturis diuinuz ho norē dederūt. vñ Eusebi⁹ pam phili libro primo de euangeli ca preparatione ait. Egyptios ferunt oīm cum in celum ocu los sustulissent motū ordinē ⁊ quantitatē celestiū corporū ad miratos solem ac lunam deos putasse. Et Lactantius libro secundo inquit. Philosophi steice discipline in ea sunt opi nione versati vt omnia celestia corpora in deorum numero ha benda esse censeant. Quos ta men ipse non ab re cecos vocat deliros ⁊ ineptos. quoniam vt scribitur ad Romanos primo capitulo. Inuisibilia dei a crea tura mundi ꝑ ea que facta sūt intellecta conspiciuntur sempi terna quoqꝫ virtus eius et diui nitas. ⁊ Sap. xiiij. capitulo. A magnitudine speciei et creato re poterit creator hoīum cogno sci. Hinc virgo illa sanctissima katherina redarguens Maxē tium imperatorem dicebat.
Quare congregasti in cassum hanc multitudinem ad colen dam stulticiam ydoloꝝ. Mi raris templum hoc manu ar. fi ficum operatum. miraris or namēta preciosa que velut pul uis ante faciem venti erunt Mirare potius celum ⁊ terrā ⁊ mare. ⁊ omnia que in eis sūt

Mirare ornamēta celoꝝ solē videlicet lunā ꝛ stellas. Mirare famulatū eoꝝ qualiṫ a mundi initio vsq ad finē die et nocte currunt ad occidentem ꝛ redeūt ad orientē ꝛ nunq fatigātur. Et cū hec oīa aduerteris interrogare disce quis sit eorū patrator. Cū autē illum ipso donāte intellexeris. nec illi similē inuenire valueris. ipsum adora ipsū glorifica. Ipe enī est deus deorum ꝛ dn̄s dominantium. Non sic fecerūt ydolatre illi. sed vt dicit paulus ad Romanos primo caplo. Mutauerunt gloriam incorruptibilis dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis et serpentis. quia ad tantam cecitatem deuenerūt ꝙ babilonij adorauerunt draconem pro deo. et egyptij bouem ꝛ hircum. vt dicit Nicolaus de lira sup isto capitulo. Secunda ydolatrie origo fuit hominū extimatio. Nam estimantes homines illi prestantiam ꝛ excellentiā aliorum illos putauerunt deos q̄bus mortuis diuinos dederūt honores. Et de hoc ita scripsit Cicero in libro de natura deorum. Suscepit autem vita hominū consuetudoq cōmunis. vt beneficijs excellentes viros in celum fama ac voluntate tollerent. Hic castor. hinc pollux hinc esculapius. hinc hercules. hinc liber. hic ille. que verba ponuntur a Lactantio libro diuinarum institutionum. Qui sequitur cōmemorans qualiṫ coluerunt egyptij. Isidem Mauri iubam Macedones cabiriū Penivranū. Latini famū Sabum xanctum. Romani quirinū. Athenienses mineruā Samij iunonem Pafij venerē Lemnij vulcanum. Narij liberū. Delphici apollinem. Et sequitur post Lactantius illos q̄s imperiti ꝛ insipientes tanq deos ꝛ nuncupant ꝛ adorant. nemo est tam inconsideratus. q̄ nonītelligat fuisse mortales. Quo ḡ aliq̄s inq̄t dij crediti sunt Nimirū q: reges maximi ac potentissimi fuerūt ob merita suaꝝ virtutū aut numerū aut artiū reptaꝝ cū cari fuissent his q̄bꝰ imperitauerāt ꝛ in mēoriā sunt cōsecrati. Qd si q̄s dubitet res eorū gestat ꝛ facta ꝯsideret. q̄ vniuersa tā poete q historici veteres ꝑdiderūt. hec ille aug᷒. Po li. iij. de ci. dei. c. v. narrat d̄ Romulo qualiter fabulosa adulatio ꝓhibet illū in celo receptum Scriptores enī quidā verum humanaꝝ aiūt illū ꝓpter ferocitatē a senatu disceptū subornatūq nescio quē iuliū proculū q̄ eum sibi apparuisse diceret eū ꝙ ꝓse populo mādasse romāo

vt int numina colerent eoq mō
ppl'z q ꝯ senatū itomescer cepat
repssū atq sedatū Acciderat eī
ꝛ solis defectio quā certa ratōe
sui cursus effectaz imperita ne
sciens multitudo merit romu
li tribuebat. Quasi vero si lu/
ctus ille solis fuisset mag' ido
credi deberet occisus ipsumq
scelus auersione etiaz diurni lu
minis indicatū. Sicut revera
factum est cum dominus cru/
cifixus est crudelitate ac impie/
tate iudeorum. Quaz solis ob
scurationem nō ex canonico sy
derum cursu satis ōndit q tūc
pasca erat iudeorum Nam ple
na luna pasce solenitas agitur.
Regularis autē solis defectio
nō nisi lune fine contingit Sa
tis ꝛ Cicero libris de republi/
ca illā inter deos romuli recep/
tionē putatā mag' significat eē
q factā. Idē dicit Cicero in i/
uectiuis Et in dialogo ad hor
tensiū romulū asserit intemptū
Tertia origo ydolatrie fuit
affect⁹ inordinatio. vt eni dicit
sap. xiiij. c. Acerbo luctu dolēs
pr cito rapti filij fecit imaginez
ꝛ illū q tanq hō mortuus fue/
rat tanq deū colere cepit. ꝛ licz
in quadā cronica legerim q nē
broth q edificauit turriz babel
p ꝯfusionē linguaꝝ trāsiēs ad
psas docuit illos colere ignem
Tn q ad statuarū cultū qdaz
dicūt q nin⁹ fuit prim⁹ inuētor
hic ꝭm iustinū fuit fili⁹ beli as/
sirioꝝ regis. q bel⁹ dux rex erat
babylonis intrauit assiriam sz
paꝝ obtinuit in ea Quo mor/
tuo nin⁹ illā totaz occupauit. re
gnauitq ānis qnquagita duo
bꝫ. ꝛ vt refert Aug⁹. li. xvi. d ci
ui. dei. c. xvij. Belus regnaue/
rat annis sexagintaqnq. Et
qñ nin⁹ hēbat in regno habebat
quadraginta tres ānos natus
est abrahā. s. post diluuiuz exa/
ctis ānis mile septuagintaduo
bꝫ. vt ponit Aug⁹. libro p̄fato.
c. x. Anno vo an ꝯditam romā
millesimo ducētesimo. Mor/
tuo itaq belo ninus in solaciū
doloris fieri fecit imaginez pa
tris cui tantam exhibebat reue
rentiā vt pro inde homines re/
gionis illi diuinos darēt hono
res. Cuius exemplo alij cepērt
caris suis mortuis imagies de
dicare quod cernentes demōes
ceperunt i imaginibus illis da
re responsa. Inde postea qui/
dam per artem quandam ne/
phariam fabricabant imagi/
nes que virtute demonum ha/
bebant aliquos effectus. scz da
re responsa ꝛ remedia sanitatū
propter quod putabant homi
nes aliquid deitatis esse in ipis
ꝛ hec fuit opinio hermet tresme
gisti. vt pōit aug. viij. de ci. dei.
De imagib vo xpi et beate vir

ginis ac sanctoꝝ suo loco dice
mus. Scdo ꝯsideremus d
idolatria dilatationē vsq ad
p̄dicationem apostoloꝝ adeo
hec ꝑnicies iualuit q̄ pene oēs
nationes inuoluit excepta na/
gente populo hebreoꝝ. vt scri
bit aug⁹ li. v. de ciui. dei. c. xij
Et omissis alijs romanos in
spiciam⁹ q̄ tot p̄sūptuosa tem
pla dijs suis fabricauerunt vt
etiā eoꝝ reliq̄e in ruinis conti
nue videri possint. Quid plu
ra. vt Leo papa scribit i quo
dam sermone. Cū roma oib⁹
pene gentib⁹ dn̄aref omnium
seruiebat erroꝛib⁹. ⁊ ad tantā
insaniā deuenerūt vt singulis
q̄busq rebus singulos p̄pone
ret deos. vt aug⁹ refert li. v. d
ciui. dei. c. xxi. ⁊ vt idem ait li
bro. iiij. c. viij. Colebant deā
volupia a voluptate appella
tam. Deā libentinā cui nomē
est a libidine: Deū vagitanū
qui infantiū vagitibus p̄sidet
Deā cuninā q̄ cunas eoꝝ ad/
ministrat Deā rufinā que p̄est
ruri. Deā collatinā que ē dn̄a
colliū. Deā valloniā que dice
baf dea vallium. ⁊ in. c. xij. no
minat dianā deā siluaꝝ. Ce/
rerē deā frumentoꝝ. Miner/
uā deā ingenioꝝ. Lucinā deā
parturientiū. Numeriā q̄ do/
ceat numerar. ꝓpterea li. ij. d ci
ui. dei. c. xxix. sic exclamat. O
indoles romana laudabilis.
O ꝓgenies reguloꝝ scel euaꝝ
scipionū fabricioꝝ. ⁊ infra. No
lite deos falsos fallacesq req̄
rere. Abijce potius atq ꝯtem
ne in verā emicans libertatē.
Nō sunt dij. maligni sūt sp̄us
quib⁹ eterna tua felicitas pena
est. Nō tā iuno troianis a q̄b⁹
carnalē originē ducis arces vi
detur inuidisse romanos q̄ isti
demones quas adhuc deos
putas oī generi hominū sedes
inuidēt sempiternas. hec ille.
Post p̄dicationē apostoloꝝ
gentes ꝑ illos edocte rit⁹ ido/
latrie reliquerūt. ita vt hec la/
bes tā per illos q̄ alios mini
stros xp̄i sequētes penitus sit
deleta. ⁊ in vrbe maxima euā
geliū xp̄i resplenduit vbi vsq
in p̄ns xp̄s deus colif dei ⁊ vir
ginis filius. Tertio ꝯside/
remus idolatrie grauationē
Est quidē petm̄ grauissimum
vt inq̄t tho. vbi s. nā glo. sup
xv. ca. Leuitici. vbi tractaf d
imundicia mulieris patientis
fluxū sanguinis dicit. Oē pec
catū ē imūdicia aīe. sed idola
tria maximū. Asserit aūt tho.
q̄ grauitas alicui⁹ peti pōt at
tēdi dupliciF. Uno mō ex ꝑte
ipsius peti retulit petm̄ idola
trie ē grauissimū. Sicut em̄ in
terrena re publica grauissimū
videf q̄ q̄s honorē regiū alii

q̄ p̄o regi tribuat. q2 quantū i ipo ē totū ordinē reipublice p̄uertit z ɔfundit. Ita grauissimū ē pctm̄ cū q̄s honorē deo debitū exhibet creature. Secūdo pōt attēdi grauitas pcti ex pte peccātis. sicut grauius peccat ille q̄ peccat scienter q̄ q̄ peccat ignorāter. ita aliqua pctā pn̄t eē grauiora ꝓpter maiorē ɔtemptū peccātis z s̄m h̄ nihil ꝓhibet grauiꝰ peccare hereticos quo sciēter corrūpūt fidē quā accepūt q̄ idolatri ignorāter peccātes Sed obijciet aliq̄s ɔtra occā p̄mo quia pessimuz optimo opponit̄ s̄m phm̄. viij. ethicoꝝ. sed cultꝰ interior q̄ ɔsistit in fide spe z charitate ē melior q̄ cultꝰ exterior ḡ infidelitas despatio z odiuz dei q̄ opponūt̄ cultui interiori sūt grauiora pctā q̄ idolatria q̄ opponit̄ cultui exteriori. Secūdo tāto aliq̄d pctm̄ ē grauius q̄nto magis ē ɔ deū: s3 magis ē ɔ deū blasfemia vel ipugnatio fidei q̄ idolatria q̄ cultū dei alijs exhibet. ḡ grauius peccat blasfemās ɔ eū z fidem eiꝰ ipugnās q̄ idolatria. Ad p̄mū r̄ndet tho. q̄ idolatria p̄supponit interiorē infidelitatē z addit exteriꝰ indebitū cultū Si v̄o sit exterior tm̄ idolatria absq̄ interiori infidelitate addit̄ culpa falsitatis. Vn̄ reprobat̄ opinio Senece de q̄ asserit augꝰ li. vi. de ci. dei. eū tenuisse latrie cultū exteriorē idolis exhibendū nō tanq̄ debitū et p se bonum. sed tanq̄ vulgari ɔsuetudini ɔsonū. Et hūc errorē secuti sūt q̄dā heretici putantes q̄ tpe psecutiōis licent idola exteriꝰ colere fidē in mēte seruādo. Sed h̄ ē falsū. q2 sicut mendaciū pniciosuz est et mortale cū q̄s v̄bo retulit aliq̄d ɔ v̄itatē fidei. Ita pniciosa falsitas ē cū q̄s cultū exteriorē deo debitū exhibet creature. Ideo augꝰ li. de v̄a religione dicit nō eē religionē a phis q̄rendā q̄ eadem sacra recipiebant cū populis z de suoꝝ deoꝝ natura ac sūmo bono diuersas ɔ̄riasq̄ s̄nias in scholis ɔsonabāt. Ob id Lactan. li. ij. acriter Ciceronē redarguit: q̄ v̄itate cognita illā nequaq̄ ausus ē sua orōne defendere. Cū intellexisset id q̄t Ci. falsa esse q̄ hoies adorarēt multaq̄ dixisset q̄ ad euersionē religionū valerēt subdit illa non esse vulgo disputanda. Et paulo post ita ciceronē aggredit̄. Si q̄d tibi cicero v̄tutis ē experire populū facere sapiētē. Digna res ē vbi oēs eloquētie tue vires exceeas. non enim verēdū est ne in tā bona causa deficiat oratio qui sepe etiaz malas

copiose ac fortit᷑ defendisti. Sz nimirū socratis carcerē times. Ideoq̧ patrociniū veritatꝫ suscipe nō audes. At mortem vt sapiēs ꝯtēnere ꝺbuisti Et erat multo pulcri⁹ vt ob benedicta q̄ȝ ob maledicta morererꝫ. Nec tibi laudis plus philippice afferre potuerūt q̄ȝ discussus erroꝛ generis humani. ⁊ mentes hoim ad sanitatem tua disputatione reuocare Hec ille Quare inexcusabiles sunt qui dicūt se etiā ficte ydola coluisse Ad ꝭm vero obiectum dicit tho. qꝫ ydolatria includit magnā blasphemiā inquantū deo subtrahitur honoꝛ debit⁹ ⁊ fides ab ydolatria ope impugnat᷑ Quare ydolatre cūcti suꝑbia sua morientur ⁊ nō viuēt duz oēs tales de numero dānatorū foꝛe certissime constat.

Quod saraceni ⁊ quilibȝ ꝺ secta mahumeti moriēt᷑ morte gehēne. ⁊ de illaꝝ gentiuz seductione. ⁊ qualiter a christianis debent euitari.

Capitulum secūdum

Ecunda est infidelitas mahumethanorū que ortum habuit in saracenis. de quibus ꝯsiderem⁹ tria

Primo coꝝ seductionem

Scdo eorum actionē.

Tertio eorū euitationē.

Primo consideremus saracenorum seductionez. Fuerūt nāq̧ ipsi seducti a mahumeth suscipientes legem quā vocant alchoranum. Circa annos ab incarnatione domini sexcentos quindecim. tenente imperium heraclio qui crucem dn̄i trāslatam de hierusalem per cosdroe gentilem regem persarū eo deuicto ⁊ occiso in hierusalem deduxit. ⁊ in loco pristino cuz magna gloria reposuit. Hic eraclius ex deuotissimo principe lapsus est in heresim monoscellitaruz seductus doctrina patriarche cōstantinopolitani qui illū sentiebat Hi saraceni qui ⁊ ydumei descendentes ab hismaele filio abrahe poti⁹ deberent dici Agareni quia ab agar ancilla Sare descenderunt non a sara. vnde saracenos se dicunt. Ex his ergo Ydumeis natus ē iste pessimus mahumeth: Qui prius paup̱ fuit ignobilis ⁊ ydolatria colens venerem pro dea sicut arabes ⁊ alij illius regionis. Unde in alchorano suo ponit deum sibi hec verba dixisse Orphanus fuisti ⁊ suscepi te. In erroꝛ e ydolatrie diu mā sisti. ⁊ inde induxi te. Pauper eras et locupletaui te. Et quia illa patria colebat venerem. statuit in lege diem veneris in magnam solēnitatem haberi. Hic cū es-

set callidus asinarius. tamen et ductor camelorum cuidam nobili vidue que preerat cuidam prouincie arabie postquam occultam fornicationem cum ea adhesit. tandem duxit vxorem. Qui cum potens esset factus et diues attentaretque regnum Arabie subiugare cum per violentiam id non valeret perficere per simulatam sanctitatem hoc procurauit et obtinuit dicens se prophetam a deo missum ad corrigendas leges que nimis dure erant scilicet moysi et christi. Unde habito consilio et adiutorio cuiusdam iudei peritissimi in lege et cuiusdam clerici qui ex eo quod in curia Romana obtinere non potuit dignitatem quam ambiebat indignatus accessit ad partes illas arabie vt introduceret aliquem errorem et scandalum in ecclesia. vel vt alii asserunt fuit cum his quidam monachus nomine Sergius qui expulsus fuerat de monasterio suo. quia hereticus erat infectus. heresi nestoriana. Qui condiderunt Alchoranum commiscentes quedam de lege mosaica et quedam de lege euangelica addentes multa falsa. Nam in alchorano ponitur quod moyses fuit propheta et magnus dominus. Sed christus maximus prophetarum conceptus non virili semine. sed virtute dei natus de virgine maria. qui multa miracula fecit. sed non fuit passus. et ille qui fuit passus erat quidam similis sibi. Unde mahumethani negant mortem et sepulturam christi. Circuncisionem more iudeorum faciunt. et cum adorationem accedunt frequenter se lauant. Unum deum omnipotentem adorant. asserentes antequam celum et terram crearet nomen mahumeth in conspectu dei astare: et nisi mahumeth futurus esset nec celum nec terra facta fuisset nec paradisum esse. Uinum lex prohibet eis bibere et carnes porcias edere. et ieiunium per mensem mandat seruare nil per totam diem comedendo et per totam noctem comedendo bibendo et luxuriando. Quatuor vxores vt legitimas cuilibet permittit accipere. et eas ad placitum repudiare. et loco repudiate aliam sumere. Empticias vero femines et captiuas quot volunt accipiant ad carnaliter cognoscendum Adulter secundum eam legem lapidatur. Sibi tamen mahumeth asserit a deo permissum vt ad aliorum vxores accederet vt generaret ex eis prophetas et homines virtutis. Et tot sunt in ea lege abusiones tot bestialitates tot immundicie vt omnis mens bene disposita habe-

ut illas detestari. Promittit autem obseruantibus eã padisuz deliciarum in quo nõ habebũt calorē vel frigus vel alias penalitates. vestes pulcherrimas. fluuios lactis mellis et vini aromatici iuuēculas speciosissimas in ziugiũ. et ãgelos eis seruiētes in vasis aureis et argēteis. Nõ credētib[us] vero his et nõ seruãtib[us] legē promittit penaz infernalē sine fine. Nec mirum si secta illa ita dilatata fuit. q[uia] vt dicit Tho. in principio libri ꝯ gētiles lex mahumeth tota ē ƀm delectatões carnis ad quas hoīes proni sunt. vt etiaz ponit Auicēna q. ix. methafisice ait. Lex nostra quã dedit Mahumethus oñdit dispositionē felicitatis et miserie q sunt scd'z corpus. Sicut ergo Epicurus topl'is grat[us] fuit sic et Mahumeth. Dicit eni Lactãti[us] li. iij diuinarũ institutionem epicuri disciplina multo celebrior sem per fuitq[ue] ceterorum. nũ quia veri aliqd affert. sed q[uia] multos ad populare nomē voluptatis inuitat. Nẽo enim nõ in vicia pronus ē. Preterea vt ad se multitudinē ꝯhat opposita singulis quibusq[ue] moribus loquit[ur]. Desidiosum vetat litteras discere auarũ populari largitione liberat. Ignauũ prohibet accedere ad rempublicã pigrum exerceᵉ re. timidũ militare hec ille Lex etiã mahumeth violentia et armis quo ad multos īroducta est et conseruata atq[ue] nullus audet ꝯ illam p̄dicare vl' disputare. Ex quo lex illa ꝯtraria omni legi diuine et humane ac philosophie naturali a diabolo inuēta. pctis hoīm exigētib[us] dilatata ē totũ quasi p orbē. d' qua sic vaticinata ē Sillaba herictrea Erit aũt bestia horribilis. scilz mahumeth ab oriēte veniēs cuius rugitus vsq[ue] ad gētes punitas audiet[ur]. Videm[us] hãc prophetiã cuius effectus etiaz diebus istis satis apte mõstratur Nã immonissimi Teucri mahumeti multas prouincias occupauerũt. Sicut patet de constantinopoli cafa trapesunda. seruia. bosna. grecia. thessalia. penopoleso. et reliquis. Anno vero p̄cedēti. s. millesimoquadragētesimo octuagesimo. venerunt cũ potētissima classi ad regnum neapolitanũ et ceperũt ciuitatē ydontrinã. Quam tñ postea recuperauit Alphõsius illustrissim[us] dux calabrie priogenit[us] regis ferdinãdi q incredibilia facta pegit vtiq[ue] ad mirãda in obsidione et expugnatiõe eius. Sed pleriq[ue] ex tũc asserere certitudinaliter voluerũt turcos ituros romã et eam debellaturos cũ grauissimo dãno

xp̄ianoꝝ. ꝛ ad hoc mo ti sūt tri plici rōne Prima ē multipli catio iniquitatū ꝛ pctōꝝ q̄ deū ad iracundiā ꝯcitauit. Sꝫ hec rō nō ꝯcludit. cū ꝛ alijs flagel lis ꝑcusserit deꝰ. ꝛ indies percu tere nō cessat duriciā xp̄ianoꝝ Quare ꝛ si timēdū sit ne īfide les turci nos ꝑsequāt. nō tamē ita firmiter asserenduꝫ. Scd̄a rō istoꝝ est influētia ꝛ disposi tio planetaꝝ. ꝛ hec satis ꝯfuta ta ē a nobis in p̄cedētib. Ter tia rō est p̄nunciatio ꝓphetaruꝫ Nā ſm istos reperiūtur multe ꝓphetie ista p̄dicētes. Aliquas esse referūt sancte Brigide Ali as abbatis Joachī in nonnul las Sibille tiburtine vel heri cree. Istis nos respondemus

Primo qꝛ multa ꝯficta sūt ex falso sanctis viris attributa: vt sic fidē faciāt audientibus.

Scd̄o quia multi inuēti sūt q̄ humorib melācolicis abun dātes a diabolo postea seducti crediderūt se spm̄ habere ꝓphe ticū ꝛ multa mēdacia ꝓtulerūt ꝯfinxerūtq꜄ fatuitates inume ras. Sicut fuit quidā frat va lētinus de treuinsio. Et alius frater Bartholomeꝰ de sauona Et vnus frater marianus qui morabatur in sancta maria del le gratie neapoli tp̄e regis Al phonsi quos ego oēs noui. ꝛ ꝑ ipos ꝓphetice p̄nūciata nō eue nisse ꝯspexi Sed istis dimissis narrabo q̄d actū sit annis ela psis. Dū in ciuitate neapoli tana p̄dicabā euangelium xp̄i Subuenit ibi quidā sacerdos nouo mō indutꝰ. longā habēs barbā ꝛ nudis pedib incedēs fingēsq꜄ simulatā austeritateꝫ vite q̄ in suis p̄dicatōnib affir mabat tanq̄ ꝓpheta q꜄ anno il lo certissime septē ytalie ciuita tes erāt submergēde aliaq꜄ de statu eccīe p̄dicabat Ita q꜄ nisi ego me sibi opposuissem gn̄as set scādala plurima. q̄d plura nihil euenit ex his q̄ predixit. q̄ ꝑgens siciliā nescio q̄ obrē fue rit grauiter vulneratꝰ. ꝛ etꝰ ocu li totalr̄ ex vl̄neribꝫ ꝛ ꝑcussiōib excecati. De talib ꝓphetis loq̄ tur Ezechiel. c. xiij. dicēs. ve ꝓ phetꝫ insipiētib q̄ sequunt̄ spi ritū suū. ꝛ nihil vidēt loquunt̄ vana ꝛ docēt mēdaciū dicētes. ait dn̄s. cū dn̄s nō miserit eos.

Tertio aduertendū ē scd̄m q꜄ etiā in summa sua ponit fra ter Anthonius archiepiscopꝰ florentinus vir bonus ꝛ ꝑe san ctus ac in scripturis diuinis e ruditissimus parte quarta titu lo vltimo. Quod etiam veri et sancti prophete aliq̄n aliqua di cunt putantes se prophetice lo qui que postea cognouerūt nō prophetico sed proprio spiritu dixisse. vt ponit Greg. in mora

libus de Nathan ꝓpheta qui interrogatus a Dauid rege si deberet templũ dño ꝯstruere rñdit ei vt ꝓphetans ꝙ faceret vt deo gratũ ⁊ acceptũ. Sed ꝯ̄citius fuit sibi a dño reuelatũ vt diceret dauid ꝯ̄riũ. Nõ edificabis inq̄t tu mihi deus domũ. qꝛ multũ sanguinez fudisti. s. in bellis. sed filius tu⁹ vt scribit̃ p̄mi paliꝑo. xvi. ca. Sanctas ⁊ deuotissimas religiosas brigidã ⁊ katherinã de senis cõtẽporaneas satis creditur spiritu ꝓphetico claruisse multasq̄ꝫ reuelatiões habuisse. Et tñ vna refert sibi reuelatũ beatissimã virginem i originali conceptã vt katherina de senis Alia sine originali vt brigida. Et cũ cõtradictoria simul vera esse nõ pñt. oportet dicere ex spiritu ꝓprio nõ ꝓphetico vnã eaꝝ fuisse locutã. sed que illa minores asserẽt katherinã. p̄dicatores brigidã. Tñ nos deo hec relinq̄m⁹. hec archieps. Si adhuc isti ꝓphete instarẽt ꝙ ꝓphetie oĩno ꝟe sũt ⁊ adimplende. Possumus dicere ꝙ iam sunt adimplete. q̄a elapsis tꝑibus saraceni intrauerũt italiã ⁊ ceperũt romam ⁊ loca sacra ꝓphanauerũt sicꝫ pꝫ in cronica Martiniana

Scdõ ꝯsiderem⁹ saracenorũ ⁊ mahumethanoꝝ oĩmq̄ꝫ infideliũ actionẽ. Dubitat̃ em̃ de ipsis vtꝝ in actionibus ⁊ opib⁹ que sunt de genere bonoꝝ peccẽt. nã ad roma. xiiij. c. scribit̃. Omẽ qd̃ nõ est ex fide pctm̃ est. ⁊ ibi glo. oĩs vita infideliũ peccatũ est. Ex ꝑte ꝟo alia videt̃ ꝯ̄riũ. nã actuũ. x. c. Cornelio existẽti in infidelitate dictũ fuit: Elemosyne tue ⁊ orõnes tue ascenderũt in memoriã in conspectu dñi. Ad hec ita rñdet Tho. xxij. q. x. ꝙ ꝙ̄uis opa infideliũ que sũt de genere bonoꝝ. vt ieiunia ⁊ elemosyne ⁊ hui⁹mõi nõ sint eis meritoria. ꝑpter infidelitatem que ẽ grauissimũ pctõꝝ. tñ q̄a pctm̃ nõ corrũpit totũ bonũ nature ex quo in infidelib⁹ remanet lumẽ naturale. Jõ nõ oĩs act⁹ eoꝝ ẽ mortale peccatũ. sed actus ꝓcedẽs ex ipsa infidelitate. vel etiã relat⁹ ad ipsam etiã si sit de genere bonorũ. puta saracen⁹ ieiunat vt seruet legẽ mahumeth d̄ ieiunio mandantẽ. Jude⁹ celebrat suas festiuitates ⁊ h⁹modi. i his est mortale. ⁊ de his intelligit̃ glo. alle. supius: ⁊ est Aug⁹. xxviij. q. i. §. ij. Sed ieiunando ob castitatẽ seruandã talia faciẽdo ex dictamĩe rõnis naturalis non peccat. Qualiter ꝟo hec opa ꝟtutes dicant̃ adhuc in dubiũ ꝟtit̃. nã cũ infideles

sunt extra charitatē non videtꝫ ꝙ opa q̄ sūt de genere bonorū p eos facta hēre possint rōnes ꝟtutis. Inqt em̄ aug⁹. xxviij. q. i. §. ex his vbi deest agnitio eterne ꝛ incōmutabilis ꝟitatꝫ falsa ꝟt⁹ ē etiā in optimis moribꝫ. In ꝯtrariū ꝟo ē auctoritas ꝓspi. q̄ in li. sniaꝝ ait. Dis ꝟt⁹ p̄ter charitatē pōt eē cōis bonis ꝛ malis. ꝛ Hiero. xxviij q. i. §. Ex his ꝟtutibꝫ romāi ꝓmeruerūt impiū. Declarat hāc ꝯplexitatē Tho. i. ij. q. lxviij. ꝛ. xxij. q. xxiiij. ꝙ ꝟtutes morales put sūt opatiue boni in ordine ꝙtū ad finē q̄ nō excedit facultatē naturalē hoīs pnt p opa hūana acq̄ri. ꝛ sic acq̄site sine charitate esse possunt. Sicut fuerūt in multis gētilibꝫ ꝛ p̄cipue in romanis vt pꝫ in vale. maximo. Tit⁹ Li. etiā in p̄hemio ita dixit i laudes romanoꝝ. Ceteꝝ aut me amor nego cij suscepti fallit. aut nulla vnq̄ respublica nec maior nec sāctior nec bonis exēplis ditior fuit. nec vnq̄ ciuitatē taꝫ sero auaritia luxuriaqꝫ imigrauert nec vbi tātus ac tādiu paupertati ac parsimonie honos fuerit. Scdm aūt ꝙ ꝟtutes sunt opatiue boni in ordine ad vltimū finē sup̄naturalē. sic ꝓfcē ꝛ ꝟe hnt rōnē ꝟtutis ꝛ nō pnt hūanis actibꝫ acq̄ri ſꝫ a deo i fūdunt. ꝛ h⁹mōi ꝟtutes morales sine charitate eē nō pnt. q̄re sole ꝟtutes ifuse sūt pfecte ꝛ simplr dicēde ꝟtutes qꝛ bñ ordināt hoīem ad finē vltimum simplr. Alie ꝟo ꝟtutes acq̄site sūt ſm q̄d ꝟtutes nō autem simplr. qꝛ ordināt hominē ad aliquē finē bonū pticularē nō ordinatū ad bonū vlē. Sciendū tū de cornelio ꝙ infidelis nō erat. alioq̄n ei⁹ opatio deo nō fuisset accepta. hēbat autē fidē implicitā nondū manifesta euangelij veritate. vnde vt plene in fide instrueret missus fuit ad eū petr⁹. Tertio cōsiderem⁹ saracenoꝝ ꝛ mahumetāoꝝ euitationē. debēt xp̄iani euitare piculosa illoꝝ ꝯsortia. etiā aduertāt diligēt ne arma aut alia mercimōia eis deferāt. Ut em̄ scribit extra d̄ iudeis ꝛ saracenis in. c. ita q̄run dā. ꝛ in. c. ad liberandā terraꝫ sanctā. Et i extrauagāti Nicolai q̄rti q̄ incipit Olim tā i generali Oēs q̄ saracenis arma ferrū ꝛ lignamina deferūt galeaꝝ. illi etiā q̄ galeas eis vendūt vel naues. ꝛ q̄ in piraticis saracenoꝝ nauibꝫ curā vel gubernationē exercēt. aut machinis. aut q̄buſdā alijs ipendūt eis aliq̄d ꝯsiliū auxiliū i dispēdiū terre sancte. si capiunt. efficiunt serui. ꝛ oēs sūt ipso facto

excommunicati. Simili pena puniunt deferentes victualia et alia quecunque mercimonia. et non solū deferētes sed etiam mittentes vel de portubus extrahentes. vel extrahi permittētes et auxiliū vel fauorē prestantes, et taliū absolutio reseruatur pape. preterque in mortis articulo. vt pz in extrauagāti clemētis quinti que incipit Multa. Et colligitur ex ipso processu pape annuali q̄ fit in curia romana Veneti aūt super hoc habent licentiā a martino quinto quātū ad mercimonia et victualia: nō aūt quo ad arma et lignamia vnde nō incurrūt predictam penam. Etidem de alijs qui haberent similē licentiā. Nota etiā q̄ accedens ad sepulchrum dñi causa deuotiōis sine licentia pape est excōmunicatus. et eius absolutio pape reseruatur vel sūmo penitentiario vt ponitur in li. penitētiarie summi penitētiarij. Considerent mercatores qui hanc sanctam constitutionem transgrediuntur q̄ grauiter peccant cōtra deū. contra fidem sanctam. contra ecclesiam. et contra conscientiā suā. Tales ergo infideles mahumetani oēs peribūt propter superbiam infidelitatis sue

Quarto iudei oēs xp̄m negantes moriuntur in peccatis suis. quantū tolerandi sunt blandicijs ad fidem alliciendi atque cogēdi vt seruent regulas ab ecclesia ordinatas.

Capitulum tertium.

Tertia infidelitas ē iudeorum: Dicuntur aūt iudei secundum Ray. et Hostiensem: qui legē mosaicā ad litteram tenent sic dicti a nomine principalis tribus. s. iude. quia prius dicebantur hebrei. ab heber cuius familia cultum dei tenuit ceteris idolatria fedatis.

Secundum vero Josephum et Augustinū. xvi. de ciui. dei. c. xi. in diuisione linguarum lingua adam que fuerat omnium remansit in domo heber que ante non hebrea sed humana simpliciter dicebatur. vtpote q̄ omnes hoies cōmuniter vtebanē. Judei et si itaque an aduētū xp̄i erant in vero dei cultu: et qui sine peccato moriebātur deducebantur ad limbū expectātes liberari per xp̄m. quod et factū fuit. Tamen post aduētum eius quia eum recipere noluerunt. omnes in iudaismo decedentes sūt de numero dānatorum. Dimissis aūt peccatis eorum que fecerūt ante xp̄i aduētum et quottidie nō cessant cōmittere circa fidē multipliciter errant Primo non credūt iesum xp̄m fuisse Messiam illis

ꝓmissum. sed expectāt ventuꝝ ꝛ ꝓ eo recipient antixp̄m. Ideo Jo. v. saluator noster dicebat eis. Ego veni in nomie patris mei ꝛ nō accepistis me. Alius veniet in noie suo ꝛ illū accipietis. ¶ Scđo dicūt iesum xp̄m puꝝ hoiem natū ex maria ꝛ ioseph nō de sp̄ūscō conceptum. ¶ Tertio mysteriuȝ trinitatis exp̄sse negant ¶ Quarto dicūt messiam quē expectāt redditurū eis libertatē ꝛ terrā ꝓmissionis. ¶ Quinto negāt purgatoriū. ¶ Sexto i thalmud dicūt deū quottidie flere ꝓ seruiture eoꝝ qꝛ dispsi sūt per orbē ꝛ i illo ponūt multas fatuitates. De illo thalmud fit mentio in speculo historiali li. xxvi. c. cxxviij quē libꝝ Innocētius octauus mādauit cōburi Sed qm̄ iter xp̄ianos iudei ꝯuiuūt ꝛ habitant tria de ipsis dubia decla randa.

¶ Primum vtꝝ iudei sunt tolerandi.

¶ Secundū vtꝝ sint ad fidem muneribꝫ inducēdi.

¶ Tertium vtꝝ sint regulis ecclesie humiliandi.

¶ Ad p̄mū dubiū rn̄det al ex. scđo volumine sūme φ iudei a xp̄ianis tolerari debent. tū qꝛ ex eoꝝ semine nat⁹ ē xp̄s fact⁹ ex semine dauid ꝺm carnem. ꝛ apostoli etiā fuerūt iudei. tū qꝛ in scripturis veteris testamēti qđ ipsi ꝓfitenť. ꝓhibeť testimoniū de xp̄o. tū qꝛ in fine mūdi reliq̄e israel salue fient. tū etiaȝ vt in hoc elucescat pietas xp̄iana que fidei inimicos nō persequiť sed sustinet patienť ¶ Jđo extra ꝺ iudeis. c. sicut iudei. ðz φ nō sūt ꝑcutiendi nec vulnerandi aut interficiendi nec eoꝝ bona sūt diripiēda neqꝫ sepulcra eoꝝ violāda. qꝛ nec in ħ reputanť hostes. vt dicit glo. in hoc. c. ꝓpterea. qꝛ. ff ꝺ sepulcro violato habeť. l. sepulchra. φ sepulchra hostiū religiosa non sūt ꝛ illa infrīgēs nō incidit i edictū. ¶ Jn festiuitatibus ꝓ suis ꝛ cerimonijs atqꝫ ritibus nō sūt turbādi. vn̄ Grego. xl v di. c. q̄ sin cera. ait. Oēs festiuitates suas sicut hactenus ipsi ꝛ patres eoꝝ ꝑ longa tp̄a colentes tenuerūt liberā habeāt obseruandi celebrādiqꝫ licentiaȝ Rō ē ꝺm Tho. xxiij. q. x. quia humanū regimē deriuať a diuino regimine ꝛ ip̄m debet imitari. Deus aūt φuis sit omnipotens ꝛ sūme bonus permittit tn̄ aliqua mala fieri i vniuerso que ꝓhibere posset ne sublatis illis maiora bona impedirenť. vel etiā peiora sequerētur mala. Si ergo in regimine humano illi qui p̄sūt recte aliqua mala tolerant ne aliqua bona

impediantur. vel deteriora ma/
la perueniant. vñ aug⁹ ait. Au
fer meretrices d' rebꝫ humanis
turbabis oia libidinibꝫ. Sic
ergo q̄uis infideles in suis ri/
tibꝫ peccent tolerari pñt. vel ꝓ
pter aliqd bonum quod ex eis
puenit. vel ꝓpter aliqd malum
quod vitatur. Ex hoc autē ꝙ
iudei ritus suos seruant in q̇/
bus olim p̄figurabatur veritas
fidei quā tenemus hoc bonū
puenit ꝙ testimoniū fidei no/
stre ab hostibꝫ habemus ⁊ q̄si
in figura nobis repñsentatur qd
credimus. ideo in suis ritibus
tolerantur. Alioꝝ vero infidelium
rit⁹ qui nihil vtilitatis aut ve
ritatis afferūt non sūt aliqua/
liter tolerandi. nisi forte ad ali
qd malū vitandū. s. scandalū
vel dissidiū qd posset puenire:
vel ipedimentū salutis eoꝝ q
paulatim sic tolerati conuertū
tur ad fidē. Propter hoc etiā
hereticoꝝ ⁊ paganoꝝ ritus ali
qñ tolerauit ecclesia q̄ndo erat
magna infidelium multitudo
hec Tho. In sabbatis autem
suis nō debet ad iudicia trahi
nec ipsi alios trahant Simili
ter in alijs festis eoꝝ nō debēt
turbari. C. de iudeis. l. die sab
bato ¶ Scōm dubiū fuit vtꝝ
iudei sint ad fidē muneribus ⁊
pmissionibꝫ inducēdi. Respō/
det Ray. ꝙ munera nō sūt ꝓp
fidem pollicēda infidelibꝫ qua
si ex pacto sed bene pñt induci
muneribꝫ ⁊ blandicijs ad ca/
ptandā beniuolentiā ⁊ excludē
dum ab eis timorē inopie. Et
si iudei ⁊ alij infideles ꝯuertant
ad fidē. possessiones ⁊ alia bo
na mobilia ⁊ imobilia eoꝝ nō
dbēt auferri eis. nisi sint vsura
ria vel de vsuris empta obno/
xia restitutioni vsuraria aūt de
bent restitui eis a quibꝫ extorte
sunt vsure vel eoꝝ heredibus:
qd si nō inueniuntur: poterūt ip
sis ad fidē ꝯuersis ꝑ epm tan
q̄ pauꝑibꝫ dispensari. Et hoc
in totū vel in ꝑtē ſm quantita
tem ipsoꝝ bonoꝝ ⁊ qualitatē
ꝯuersoꝝ plus vel minus indi
gentiū. extra de vsuris. c. cū ni
¶ Si aūt inuitis pentibꝫ tales
baptizati essent: videtur ꝙ sint co
gendi ad seruandā fidē recep/
tam in baptismo. Guil. etiam
dicit ꝙ nō licet nutricibꝫ occul
te baptizare puulos iudeoꝝ. s;
si in articulo mortis hoc face/
rent: credit ꝙ non peccarent
¶ Notandū adhuc ꝙ ad fidē
recipiendā nullus iude⁹ vel gē
tilis debet cogi. Nō ē ſm tho.
quia credere est volūtatis. vñ
d: di. xlv. ca. de iudeis. Preci
pit sancta synod⁹ nemini vim
inferri ad credendū. cui enim
vult deus miseretur. ⁊ quem vult
indurat. Non ergo inuiti sunt

saluādi:sed volētes Sicut hō ꝓprij arbitrij volūtate serpenti obediens perijt.ita vocante se gratia dei q̄sq͡ꝫ credens ꝓpria mentis ꝯuersione saluat. Si q̄ tñ iudei baptizati essent infantes vel adulti coacti nō coactione simplici ꝛ absoluta sed cōditionali ꝛ ad iudaismū redirent.ꝓcedendū est ꝯ eos sicut ꝯ hereticos vt pꝫ.c.contra.de here.li.vi. ¶ Tertiū dubiū fuit vtꝝ iudei sint regulis ecclesie humiliandi. ¶ Ad qđ rñdeo ꝙ fieri nō pōt sine peccato grauissimo:qđ hodie in tota q̄si italia cernimus de iudeis. Nā ꝓpter pecunias quibꝫ excecant dñoꝝ ꝛ curialium oculos tanta libertate funguntur vt ecclesie statuta penitus videantur extincta Prouidit ecclesia sancta dei ita vt tolerantur iudei ne tñ ex huiusmodi tolerātia erūpant in sup̄biam ꝛ in sua obstinatione glorientur.ꝓpterea p̄dicande sunt ꝛ publice diuulgande regule sancte quas edidit ecclesia de iudeis. ¶ Prima igitur regula est ꝙ iudei nō possunt nouas synagogas erigere.antiquas vero permittūtur habere.ꝛ si corruerint de nouo possunt illas reedificare in pristinū statū:non tamen vt ampliores faciant.extra de iudeis c.iudei.c.consuluit. ¶ Secunda regula ꝙ iudei debent habitu distingui a xp̄ianis. vnde in c.in nonnullis.extra de iudeis dr̄. In omni christianorum ꝓuintia iudeorum ꝛ saracenorū habitus in vtroq͡ꝫ sexu publice a populis distinguantur. Ratio est.quia contingit interduꝫ ꝙ per errorem christiani iudeorum ꝛ saracenoꝝ ꝛ iudei seu saraceni christianoꝝ mulieribus commiscentur. ¶ Tertia regula ꝙ in diebus lamentationuꝫ ꝛ dominice passionis non debent exire in publicam. nec fenestras aptas tenere.aut ostia dom⁹ extra ꝯ iudeis eođ.c. In nonnullis.ꝛ.c.quia super his. ¶ Quarta regula ꝙ nullus iudeus possit contra christianos ferre testimoniū. sed bene ipsi cogendi sunt accipere christianos in testes contra se.extra de testibus.ca. Judei. Ex quo iudei conueniri possunt coraꝫ iudicibus nostris. sed non christiani coram senioribus eoruꝫ arbitrum possunt etiam eligere iudeum cuius sententiaꝫ ordinarius iudex exequatur. C. de iudeis.l. Judei. ¶ Quinta regula ꝙ non debent inter christianos habere publica officia ne occasionem habeant i christianos seuiendi. liiij.distinc.

c.nulla officia. ꝛ.xvij.q.iiij.ca. ꝯstituit. ¶ Sexta regula ꝙ nulla xp̄iana debeat ablactare filios iudeoꝝ. extra de iudeis ca. ꝛ si iudeos Quia vt dicitur ibi Judei qn̄q3 nobis illam retributionē impendūt quaz iuxta vulgare puerbiū. Mus in pera. serpens in gremio ꝛ ignis i sinu suis ꝯsueuerunt hospitib9 exhibere. Vn̄ quidā iudei nutrices xp̄ianas q̄ in die resurrectionis ꝯmunicāt. faciūt ꝑ triduū lac effundere in latrinam. Ideo prohibentur xp̄iane ablactare filios iudeoꝝ ¶ Septima regula ꝙ nō debēt xp̄iani cum iudeis comedere aut bibere neq3 ad inuicē cōuicari. nec debēt in eadē domo simul manere nec in eadē stuba vl' balneo lauari nec in suis infirmitatib9 iudeos medicos aduocare. xxviij q.i. c.nullus. ꝛ c. sequēti. ¶ Sz hic oritur dubiū an sicut iudeoruz ita ꝛ omniū infideliū ꝯuiuia vitari debeāt. Et rn̄det glo. xxiij. q. iiij. c. infideles. ꝙ nō est idem iudiciū de iudeis ꝛ ceteris infidelib9. Ideo ca. Nullus. ꝛ c. sequēs intelligūtur specialiter d̄ iudeis. vn̄. xi. q. iij. c. ad mēsam dicitur ad mēsam paganorum q̄ ꝑ se si volueris ire sin vlla phibitione ꝑmittimus. Idē. ij. q. i. cap̄. mul. i. Sed glo. xxviij. q. i ca. omnes. videtur asserere contrarium. scilicet ꝙ neq3 cum saracenis ꝛ gentilibus est communicandum in conuiuijs. qz ꝛ ipsi iam cibos discernūt. licet hoc non contineatur verbis edicti. ¶ Sed quare non est prohibitum loqui cum iudeis ꝛ alijs infidelibus. sicut comedere cū eis Respondetur omnia maior familiaritas est in cibo sumendo q̄3 in colloquendo. ꝛ facilius quis decipitur inter ep'las. xxij. q. iiij. c. vnusquisq3. ¶ Thōas autem. xxij. q. x. dicit ꝙ illi q̄ sūt firmi in fide de quibus nō timetur ꝙ subuertantur sed potius ꝙ conuertant infideles possunt licite cū illis conuersari ꝛ communicare licet hoc caute facere debeant ne scandalizentur alij. ¶ Octaua regula ꝙ null9 xp̄ianus potest alicui iudeo vel congregationi eorum ꝛ aliorum infidelium aliquid in testamēto relinquere. Quod si fecerit etiā post mortem iudicatur anathema. Extra de hereticis. capit'lo Si quis ep̄s. xxiiij. q. ij. capi. Sane. ¶ Nona regula ꝙ christiani non debent esse serui iudeorum. Extra de iudeis. cap̄. Judei. quia vt ibi dicitur nefas est quem christus redemit blasfemiū christi in seruitutis vinculis detinere. Ibi glo. ne cum iudeis christiani morent xxviij. q. i. capi. sepe malorum.

Sed in agro vbi iudeo nō mo
ratur bene potest seruire. In .c.
vero ad hoc extra de iudeis di
citur. Non seruiant xpiani iude
is. ¶ Notandum tamen de ser
uis iudeorum scđm Raymun
dum ꝙ si seruus iudei est ver/
naculus. id est de illius ancilla
natus. si vult effici christianus
statim eripitur in libertatē nul
lo precio dato. C. de episcopis
ꝛ clericis. l. Deo nobis. ¶ Idez
si seruus fuit emptus qui erat
christianus vel esse volebat. di.
liiij. c. Mancipia. quia tales ñ
licet iudeo emere vel in seruos
retinere. ¶ Idem si seruꝰ emptꝰ
erat paganus ꝛ fuit emptꝰ cau/
sa seruiendi ꝛ nūc vult fieri chri
stianus. liiij. di. capitulo frater
nitatem. Idem etiam si emit
eum causa mercimonij et nō ex
ponit eum infra tres mēses ve/
nalem. quia presumitur ꝙ eme
rit eum causa seruiendi. Si ve
ro exposuit eum venalem infra
tres menses. ꝛ per eum non ste/
tit quin vendiderit ꝛ ipse vult ef
fici christianus infra illud spa/
cium vel postea liberabitur da
to precio duodecim solidorum
ab aliquo christiano extra đ iu
deis capitulo vltimo ¶ Et hoc
intellige nisi dn̄s eū volentem
circūcideret vel alterius secte si
gnaculum imprimeret. Tunc
enim propter iniuriā corporis
liberabitur nullo precio dato.
liiij. di. c. Nulla. ꝛ sequit Ray
mū. ꝙ talis sic redēptꝰ non erit
propterea seruꝰ redimētis. sed
erit liber ꝛ restituet illi p̄ciū so/
lutum ꝑ eo. ꝛ si nō habet p̄ciuz
querat mēdicādo vel seruiat ei
tantū ꝙ seruiciū ꝯpēset cū p̄cio
ꝛ postea eat quo vult argumē
tum. xxvi. q. i. c. de raptoribus.
ꝛ h̄ intellige nisi cā redēptꝰ pie
tatis fuerit. Tūc enim nō tene
tur ei reddere aliquid vel serui
re. qꝛ qđ ꝑ pietate dat ꝓhibet ie
sus ne repetat. ꝛ sic dedisse p̄su
mit nisi ꝯtrariū fuisset protesta
tus. Cōcordat Hosti. ꝛ Gof.
ꝙ si nullus emptor compareat
scđm Bernarduz nihilominꝰ
erit liber ꝛ preciū hostiatiz que
rat aut operas p̄stet. ¶ Addit
Hosti. ꝙ si ꝓhibitū ē ꝙ nulluz
mācipiū xpianum seruat iudeo
multominus liberi xpiani non
debēt eis seruire nisi extra do/
mū. vt in laborando vineas. ꝛ
hmōi nō aūt intra domū. Hec
oīa scripta sunt ad eruditionē
nr̄am vt ita iudeos toleremus
ne derideāt nos ꝛ fidē nr̄az san
ctāt Nā ipsi nos crudeliter odi
unt et ideo non nocēt qꝛ vires
deficiūt. Refert ꝗ ipe Vincen/
tius in speculo historiali li. xx.
c. xxv. Qđ anno dn̄i. m. c. lxxxiij
Philippus rex frācoꝝ iudeos
đ toto regno expulit eo ꝙ iudei

parisius manebāt singulis an nis xpianū vnū in opprobrium christiane religionis quasi p sa crificio i criptis ⁊ fossis subtra neis latēter in die cene vel i illa sacra ebdomada iugulabant. Multi ꝓpterea fuerūt cōbusti. Tūc sanct⁹ Ricardus cui⁹ cor pus in eccia sancti Innocentij parisius requiescit a iudeis sic interfect⁹ ⁊ cruci affix⁹ felicit̄ ꝑ martyriū migrauit ad deū vbi etiā ꝑ ei⁹ intercessionē miracl'a multa facta sunt. De iniquita te iudeoꝝ copiose dixim⁹ in tra ctatu de timore iudicioꝝ dei. et i sermone de innocētia xpi i oꝑe de laudib⁊ sctōꝝ. Ipsi igit̄ ꝑꝑ supbiā indurauerūt ceruices su as qui in sua obstinatōe ꝯdem nabūtur penis inferni ꝑpetuis a quib⁊ nos liberet xp̄s dei fili⁹ cuius nomen sit ineternum be nedictus. Amen.

¶ Feria tertia tertie ebdomade De superbia transgressoꝝ le gis canonice.

¶ Sermo decimusseptim⁹.

Uecunq̄ di xerint seruate ⁊ fa cite. Uerba sunt re dēptoris nr̄i Ma thei. xxiij. cap. ⁊ in euangelio ho dierno. Supboꝝ mētes omnē maioꝝ obedienti am non solum refugiunt. quin imo corde inflato spnunt huc eisq̄ inflatis blasfemant Aiūt enim non esse conueniens ho minem rationalem quem de us condidit liberum. vinculis alicuius legis astringi. Cōtra quos diximus in alio quadra gesimali nr̄o in sermōe ꝺ obe diētia dei. ostendimusq̄ ꝯgru um fuisse vt homini darentur obligatoria mandata. Sed ꝓ ter illa que ibi posita sunt. tho. prima scōe questio. xcv. addit ꝙ vltra diuinam legem ad pa cem hominum ⁊ virtutem ac quirendam opus fuit vt leges instituerentur humane. Qua rum alique canonice alique ci uiles vocantur. Quia vero su perbi has obseruare recusant: Ideo hodierna die de supbia transgressoru[m] canonice legis dicemus. Proponemus autē de ipsa lege canonica tria my steria declaranda.

¶ Primū dicit̄ obligatōnis

¶ Scōm mutatōis.

¶ Tertiū dispēsatōis.

¶ Quod omēs christiani obli gantur ad obseruandam legē canonicam in qua dantur q̄ plura ꝑcepta.

¶ Capitulū primū.

Primum mysterium declarandum de le ge canonica dicitur obligatōis in q̄ tria sunt videnda.

¶ Primū qd est lex canonica
¶ Secundum omnes christiani obligentur ad eius obseruantiam.
¶ Tertium que sunt precepta legis canonice que obligāt ad mortale.
¶ Ad primū dico q lex canonica ꝛ lex ecclesie. ꝛ dicitur canon Canon vero scdm Isidorum in libro ethimolo. grece. latine regula nuncupatur. Regl'a autem dicta eo q recte ducit. nec aliquando aliorsuz trahit Alij dixerunt regulam dictam q bene regat vel normam bene viuēdi prebeat. vel q distortuz prauumqꝫ corrigat. di. iij. ca. i. Et dicit ibi glo. summaria q cōstitutio ecclesiastica appellat varijs nominib ¶ Aliquādo dicitur canon ¶ Aliquādo decretū ¶ Et aliqn decretalis epistola Canon dicitur q statuitur in generali concilio. Decretuz qd statuit papa de consilio suorum cardinalium ad nullius consultationem. Decretalis vero epistola quam statuit papa vel ex se vel cum consilio cardinalium. Inueniuntur etiaz alie canonice institutionis appellationes. vt dogma. mandatuz. sanctio. Dogma est in doctrina cōsistens fidei christiane. Mandatum in doctrina de moribus Sanctio vbi pena adijcitur tamen vnum aliquando ponit p alio. xxv. q. ij. ca. si qs. ¶ Secūdum quod est videndum vtrū omnes christiani obligētur ad obseruantiam legis canonice. ¶ Et ad hoc respondetur q sic vnde scribitur extra de constitutionibus capitulo canonū. Canonum statuta ab omnib custodiantur. Glosa super verbo statuta. Non abrogata illa enī seruanda non sunt. xxvi. disti. capitulo. i. xxxvi. q. vltima. ca. vltimo. Et iterum glo. ibi Statuta seruanda sunt continētia precepta vel prohibitiōes. Alias si de consilio loquerentur nō obligarent. xiiij. q. i. ca. qd precipitur. Precepta igit eccie obligatoria sunt. Sicut etiā pbat di. xij. c. preceptis. ꝛ. c. nō decet Et di. xix. c. in memoriā. capi. nlli fas. ¶ Vn̄ ꝛ dei fili iesus benedict Mathei. xviij. capi. dixit. Qui ecciam nō audierit sit tibi sicut ethnicus ꝛ publicanus. ¶ Sed ↄtra arguet aliqs q viri iusti nō obligātur ad obseruantiā legis canonice. nā vt ait apl's Pe. ad thimotheū. i. ca Lex iusto posita nō ē ſ; impijs ¶ Ad qd r̄ndet tho. i. ij. q. xcvi q lex de sui ratione habet duo. primū est. quia est regula hūanorum actuum. Scdm qꝛ h̄ʒ vim coactiuam. Dupliciter ergo pōt aliquis legi esse subiectus

ergo pōt aliq̄s legi eē subiect⁹
Uno modo sicut regulatum regule. ⁊ hoc modo oīs qui subdunẜ ptāti: subdunẜ legi q̄ fecit potestas. ꝙ aūt aliq̄s nō subijciaẜ potestati pōt cōtingere dupliciter. Uno mō q: ē absolutus simpliciter ab ei⁹ subiectione. vñ illi qui sunt ð vna ciuitate vel regno nō subdunẜ legib⁹ ꝓncipis alterius ciuitatis vel regni sicut nec dn̄s ei⁹.
¶ Alio mō ſm ꝙ regiẜ alia lege supiori. puta si aliq̄s sit subiectus proconsuli regulari debet eius mandatis. Sed non in his que dispensanẜ ab iperatore. q̄ntū em̄ ad illa nō astringiẜ mādato inferioris cū supiori mandato dirigatur. ⁊ ſm h̄ ꝯtingit ꝙ aliq̄s simpliciter subiectus legi ſm aliqua legi non astringaẜ ſm ꝙ regit aliqua lege supiori. Et ad hoc facit qð dicit aug⁹ di. viij. c. que ꝯ mores. Sicut in potestatib⁹ hūane societatis ad obediēdū maior minori recte ꝑponiẜ. ita deus omnib⁹. Alio mō ð: aliq̄s subijci legi sicut coactū cogenti. ⁊ hoc mō hoīes ꝟtuosi non subijciunẜ legi. sed solum mali. Qð em̄ est coactum ⁊ violētū est ꝯ̄riū volūtati. volūtas aūt bonoꝝ ꝯsonat legi a qua volūtas maloꝝ discordat. Et sic intelligiẜ dictū apostoli ꝙ iusto non est posita lex ꝑ modū coactionis. q: voluntarie obedit.
¶ Scðo aliqui obijciūt ꝙ nō oēs obliganẜ ad obseruantiā legis. nā. xix. q. ij. c. Due sūt leges. ⁊ extra de regularib⁹. c. lʒ. Poniẜ dictū apostoli. vbi spiritus ibi libertas. s. ꝙ qui lege ꝓuata spūssancti ducunẜ nulla rō exigit vt astrīgaẜ lege publica. i. humana. Nam lex spirit⁹ sancti ē sup oēm legem humanitus positam. ex quo videtur ꝙ illi qui ducunẜ lege spūssancti nō subduntur legi humane
¶ Ad qð rn̄dem⁹ ꝙ tales n̄ subdunẜ legi hūane q̄ntū adeo q̄ de q̄sūt ꝯ̄ria ductioni spiritus sancti. Sʒ tñ hoc ipm̄ ē de ductu spūssancti ꝙ viri spirituales subijcianẜ legib⁹ humanis. ſm illud Petri. Subditi estote omni humane creature ꝑpt deum. Hinc ambro. xi. q. i. c. Magnum ait. Magnū q̄dā ⁊ spāle documētū ꝙ xp̄iani viri potestatibus sublimioribus decenter debent eē subditi ne quis ꝯstitutionē terreni regis putet esse soluendā: Si em̄ censum filius dei soluit quis tu tantus es qui non putas esse soluendū. ¶ Tertio arguiẜ ꝙ nō oēs obligenẜ ad obseruantiam legis humane. Nā papa ⁊ ipator legib⁹ nō ꝯstringunẜ. ff. ð legib⁹. l. ꝓnceps. ix. q. iij. c. cūcta

¶ Ad hr rñdet ꝙ hoc sic debet intelligi ꝙ pnceps est solut⁹ legibus nõ ꝙ nõ debeat illas seruare cũ impator ꝛ papa pfitean se legib⁹ velle viuere. C. de legib⁹. l. digna vox. C. de testamẽtis. l. ex impfecto ꝛ. ii. q. vii c. Nos. Sed est intelligenduꝫ ꝙ pnceps nõ est subditus quãtũ ad vim coactiuã. null⁹ eniꝫ cogit a seipso. Nõ eñ habꝫ lex vim coactiuã nisi ex principis potestate. ꝛ sic dr pnceps solutus lege. qꝛ si transgredit null⁹ põt in eũ ferre sniam ꝯdẽnationis. Unde Hiero. de pe. dis. iii. c. Totã. sup illo ỽbo Dauid. tibi soli peccaui. ait. Rex eñ erat ꝛ aliũ nõ timebat. s. q̃ posset eũ punire de adulterio. ꝛ ideo dixit. tibi soli peccaui q̃ si dicat. Tu sol⁹ habes me punire. Sed inquantũ lex hꝫ vim directiuã princeps ẽ subditus legi sue ppria. s. volũtate ꝛ debet seruare. Unde Isido. dis. x. ait. Justũ est principẽ obtẽperare legib⁹ suis. Tunc extimet sua iura ab aliis seruãda qñ ipse primus reuerentiam pbet. Et dñs Jesus redarguit eos qui imponunt aliis onera grauia ꝛ importabilia ꝛ digito suo nolũt ea mouere vt patet in euangelio hodierno. vnde quantum ad dei iudicium princeps nõ est solutus legib⁹ quantũ ad vim directum. sed debet volũtarius nõ coactus seruare. Est eñ princeps supra legẽ inquantũ cũ expediẽs fuerit potest eam mutare. ꝛ in ea p loco ꝛ tempore dispensare.

¶ Tertium quod erat videndũ que sunt pcepta ecclesie que obligant ad mortale. ¶ Et ad hoc sciendum ꝙ lꝫ sint multa. tamen ex illis nos aliqua explicabimus. ¶ Primũ pceptũ est de celebratione festoꝝ. de q̃bus agitur de conse. dis. iii. ca. Pronunciandum. ꝛ extra de feriis. per totum. ¶ Secunduꝫ pceptum est de obseruatiõe ieiunioꝝ dieb⁹ determinatis per ecclesiã. de quib⁹ ieiuniis habetur de conse. dis. v. ca. quadragesima. ꝛ lxx vi. dis. p totũ. ꝛ extra de obs. ieiu. p totuꝫ. ¶ Tertiũ pceptũ ẽ de abstinentia ab esu carniũ oi sexta feria ãni. de cõ. di. iii. c. ꝺ esu. nisi cũ natiuitas xpi venerit tali die. extra ꝺ obser. ieiu. ca. fi. ¶ Quartũ pceptũ ẽ d e auditiõe misse diebus dñicis ꝛ festiuis. de cõ. di. i. c. missas. extra de prochus. c. vt dñicis dieb⁹. ¶ Quintũ pceptũ ẽ de ꝯfessiõe. extra de pe. ꝛ re. c. oẽs ¶ Sextũ pceptũ ꝺ cõione ꝺcõ. c. oẽs ¶ Septimũ pceptũ de solutiõe decimaꝝ. extra de deci. p totũ. ꝛ xvi. q. i. c. reuertimini ¶ Octauũ ẽ abstinere ab oi

actu quo prohibetur sub pena
excōicatōis ⁊ ꝑ maxīe late sn̄ie
Nā ꝯtrariū facīēdo ē peccatuz
mortale. siue sit lata a iure vni-
uersali. siue sinodali siue ab ho
mine. etiā si illud de se non sit
pctm̄. Puta ingredi in mona
steriū monialiū nō mala inten
tione sed ad videndū locuz de
se nullū est pctm̄. Sed si est la
ta sn̄ia excōicationis ꝯtra ingre
diētes ingrediēs extra casuz ne
cessitatis peccat mortaliter. Et
hoc nisi excuset eū ignorātia iu-
res illi⁹. ⁊ habeat iustā causaz
ignorātie. ⁊ nisi iniuste sn̄ia fe-
ratur ab homīe. Nam ⁊ si liget
talis sn̄ia nō tn̄ ꝯscia in conspe-
ctu dei nisi ꝯtēneret. xi. q. iij. c.
⁊ si dānatis. ¶ Nota tamē hic
ſm glo. in. c. Relatū. extra ď iu
repatronat⁹. qđ si quid prohibe
atur sub pena excōicatōis siue
anathematis licet quis faciat
ꝯtra nō est excōicat⁹ sed dēt ex
cōicari. Secus videť si dicatur
sub interminatōe anathemat̾.
vel si dicať sub excōicatōis int-
positōe. qr q̇ ꝯtra facit ē excom-
municatus. lxiij. di. c. salonitāe
extra de locato ⁊ ꝯducto. c. i. qr
ꝑ illa verba innuiť ꝙ excōicatōis
sn̄ia lata sit. extra de simonia. c
Sicut. ¶ Nonū preceptum est
de vita cōi excōicatoꝝ. xi. q. iij.
c. cū excōicatoꝛ hoc in diuinis
officijs. Nā ꝑticipare cū excōi-
catis excōicatōe maiore in diui
nis sciēter ē mortale ſm tho: et
alios etiā ꝑticipādo in alijs vt
loquela mēsa qn̄ hoc fieret i cō
temptū eccie vel post ꝓhibitio-
nē prelatoꝝ spāliter factuz sup
hoc. ¶ Nota tn̄ hodie ꝙ decre-
tū ꝯstātiēse hoc fuit modifica-
tū. s. ꝙ nō tenētur fideles excōi-
catos vitare etiā in diuinis. ni
si postꝗ̄ fuerint publice denū-
ciati vel ꝓter publicā manum
iniectionē in ꝑsonā ecclesiasticā
tn̄ extra de sen. ex. c. cum nō ab
hoīe. habeť in textu ⁊ glo. ꝙ qn̄
aliq̇s scit aliquē fore excōicatū
lꝫ ille nō sit denūciat⁹ dꝫ eū vi-
tare. Et si solus nouit priuatuz
tm̄ euitet. vi. q. vij. c. Tm̄. ⁊. c.
Placuit. ¶ Decimū preceptuz
ꝯcernit clericos q̇ tenētur quo-
tidie dicere septē horas canoni
cas. extra de cele. missa. c. Dolē
tes. ¶ Undecimū preceptuz ꝙ
religiosi nō dicāt aliqua retra-
hētia hoīes a solutōe decimarū
⁊ ꝙ ꝯfessores faciāt ꝯscientiaz
ꝯfitētib⁹ de decimis. ⁊ ꝙ ꝓdica
tores predicēt de materia deci-
maꝝ cū fuerint sup hoc a ꝓlat̾
ecclesiaꝝ requisiti in clemētina
Cupiētes. de penis. ¶ Duode
cimū ꝓceptū ꝙ volētes nubere
nō ꝯtrahāt si hn̄t aliqđ impe-
dimentū illo impedimēto stan
te. Et ꝙ nō ꝯtrahāt matrimo
nia clādestine. ⁊ ꝙ nō cōsumāt

Canones et leges mutari possunt

matrimoniū nec faciant nupti as in tēpe prohibito ⁊ filia. sunt ⁊ alia pcepta ecclie q̄ omittim⁹ causa breuitatis.

¶ Qđ lex hūana ex rōnabili cā ſm ea q̄ occurrere pñt mutat̄ rationabiliter.

Capitulum secundum:

Secundū misteriuʒ declaranduʒ de lege canonica đr. mutatio. dicit Aug. in li. de libero arbitrio. lex tpalis q̄uis iusta sit. mutari tñ per tpa iuste pōt. ⁊ de sentētia excōicationis li. vi. cap. Alma. Alma mater eccia plerūq3 nōnulla rōnabiliter ordinat ⁊ ꝯsulte que suadēte subiectoꝝ vtilitate post modū ꝯsulti⁹ ac rōnabilius renocat in meliusue commutat:

¶ Pro cui⁹ declaratōe đt tho. prima. ij. q. vij. arti. i. Lex hūana ē quoddā dictamē rōnis q̄ dirigūtur act⁹ hūani. ¶ Et ſm h̄ duplex pōt eē cā q̄ lex hūana iuste mutet̄. vna quidē ex parte rōnis. alia vero ex pte hominū quoꝝ act⁹ hūana lege regulantur. ¶ Ex pte quidē rōis q2 humane rōni naturale esse videt̄ vt g̃datim ab impfecto ad pfectū veniat. Vñ videm⁹ in sciētijs speculatiuis q̄ qui primo philosophari sunt quedā impfecta tradiderunt. que postmodū p posteriores magis sunt p fecta ita ē etiā in opalib⁹. Nam primi q̄ inuenerunt aliq̄d vtile cōitati hoim nō valētes oia ex seipsis ꝯsiderare instituerūt q̄dā impfecta in multis deficientia q̄ posteriores mutuauerunt instituētes aliqua q̄ in paucioꝝ rib⁹ deficere possent a cōi vtilitate. ¶ Ex pte vero hoim quoꝝ act⁹ lege regulant̄ lex recte mutari pōt p mutatiōnē ꝯditionis hoim q̄b⁹ ſm diuersas eoꝝ cōditōes diuersa expediunt. sicut Aug. ponit exēplū li. i. đ libero arbitrio q̄ si popul⁹ sit moderatus ⁊ grauis cōisq3 vtilitatē diligētissim⁹ custos recte lex fert̄. q̄ sibi liceat magistratus creare p quos respublica administret̄. Porro si paulatim populos deprauatus habeat venale suffragiū ⁊ regimē flagitiosis sceleratisq3 cōmittat̄ recte adimit̄. ptās tali pplo dādi honores ⁊ ad paucoꝝ bonoꝝ redit arbitrium. Et q̄uis lex hūana deriuetur a lege naturali q̄ ē imutabilis nō tñ sequit̄ q̄ ipa etiaʒ lex hūana sit imutabilis. rō ē q2 lex naturalis ē quedā pticipatio legis eterne. idō imobilis perseuerat qđ h3 ex imobilitate diuine rōnis instituētis naturā. S3 rō hūana mutabilis ē ⁊ impfecta. Et idō lex hūana ab ea pcedēs est mutabilis. Itē q2 lex naturalis ꝯtinet q̄dā vniuersalia p̄

cepta que semꝑ man̄t lex autē ab hoīe posita quedā precepta ꝑticularia ſm diuersos casus q̄ emergūt. Ex q̄ sicut iura ciuilia siue cōma. siue municipalia mutata sunt diuersis tꝑib⁹. ita ꝛ iura canonica. Qd̄ oñdit Gratianus ꝑ exemplū circa electionē pontificū. dicit enī dist. lxiij §. post. c. Uota. Principi ꝛ imperatorib⁹ electōes summoruꝫ pōtificū atq̄ alioꝝ epoꝝum. vt Gregorij ꝛ ambrosij referēdas vsus ꝛ constitutio tradidit pro scismaticoꝝ ꝛ hereticoꝝ dissētionib⁹ q̄b⁹ eccia dei nōnunq̄ concussa piclitabat. Repūtabat ḡ electio catholicoꝝ principibus vt eoꝝ auctoritate roborata nl'lus hereticoꝝ vel scismaticorū auderet ꝯtraire. Et in §. sequēti subdit veꝝ ꝙ impatores aliq̄n modū suū ignorātes nō in numero ꝯsentientiū ſ; primi dissētiētiū īmo exterminātum esse voluerūt. Freq̄ṫer etiā in hereticoꝝ ꝑfidiā plapsi catholice mr̄is eccie vnitatē īpugnare conati sunt scōꝝ patrū īstituta ꝯ eos ꝑdierūt, vt se electiōi non ingerēt. Et quisq̄s eoꝝ suffragio ecciam obtinēt anathematis vinculo innodaret ¶ Sicut etiā scriptura diuina dic̄ ꝙ Ezechias postq̄ dissipauit excelsa vbi .s. ydola colebātur cōfregit etiā serpentē eneum quem fecerat moyses. q2 illū serpentē deꝰ fieri iusserat ne serpētina morte ppl's interiret. Ille aūt populꝰ tam venerari ꝛ colere cepat Idcirco destruxit iste qd̄ deo volēte fecerat ille. Ad ꝑ hoc magna auctoritas ē in eccia hn̄da. vt si nōnulli ex ꝑdecessorib⁹ ꝛ maiorib⁹ fecerūt aliq̄ statuta .s. q̄ pro illo tꝑe fuerūt sine culpa ꝛ post ea vertūtur in errorē ꝛ supstitōnē sine aliqua tarditate ꝛ cum magna auctoritate destruēda sunt Hec grānꝰ. Et d̄t ibi glo. ꝙ successores debēt mutare facta instituta añcessoꝝ etiā bōa si viderint esse ꝑniciosa exemplo xij. q. i. c. Uidētes. xxxi. q. i. ca. i xcvi. di. c. bn̄. in fine. extra de decimis. c. Suggestū ¶ Notandum tn̄ ꝙ mutatio legū fieri n̄ debet sine cā multū vtili vel necessaria. vn̄ Nico. papa dis. xij. Ridiculū inq̄t ē ꝛ satis abhominabile dedecꝰ vt traditiōes quas a ꝑrib⁹ accepimꝰ infringi patiamur Ideo inq̄t Thomas vbi supra ꝙ lex humana inq̄tū ꝑ eius mutationē prouidet bono cōi. Habet aūt ipa leg; mutatio quantū in se ē quoddam detrimentū cōis salutis. q2 ad obseruantiā legū plurimū val; ꝯsuetudo vn̄ q̄n mutat lex vis cōstitutiua legū minuit inq̄tū tollit ꝯsuetudo. Et iō nūq̄ d; lex mutari nisi ex alia ꝑte tm̄ re

compēsetur cōi bono cōiqꝫ salu ti q̄tū ex ista pte derogat. Qđ quidē ɔtigit ex hoc q̄ aliq̄ ma/ xima ꝛ euidētissima vtilitas ex nouo statuto puenit vel ex eo q̄ est maxia necessitas eo q̄ lex cō stituta aut grauamē aut iniq̄/ tatē ɔtinet aut ei⁹ obseruatio ē plurimū nociua. Vñ dicitur a iurisperito q̄ in rebꝫ nouis ɔsti tuēdis euidēs dꝫ esse vtilitas vt recedatur ab eo iure quod diu equū visum ē. Et cū leges ha/ beāt maximā virtutē ꝛ ɔsuetu dinē vt dicit phs: ij. politice Iō nō sunt de facili mutāde. ex h̄ in decretis ponūtur multa que a ɔsilijs vel summis pōtificibꝫ edita q̄ tñ sunt imutata seu re/ uocata. Aliq̄ q̄ppe abrogata p cōtrariā ɔsuetudinē. Sicut di ximꝰ in sermone de ɔsuetudine de ieiunio ichoādo a cleric̄ꝫ de diebꝫ rogationū ꝛ silibꝫ. Item xxij. q. v. c. Honestū habetur q̄ iuramentū in iudicio fiat a ie/ iunis. Et in. c. Decreuit. Dici tur q̄ in quadragesima in ad/ uētu in diebꝫ dñicis nō exigan tur vel exhibeātur iuramenta. scꝫ solēnia in iudicio. Et vtrū/ qꝫ ē abrogatū p ɔtrariā cōsue/ tudinē multa etiaꝫ edita antiq̄ iure sunt imutata. Sicut ele/ ctio summi pōtificis non a car dinalibꝫ tm̄ sed etiā ab alijs re ligiosis ꝛ clericis faciēda aucto ritate Nico. pa. Sicut dadet xxiij. di. c. In nomie dñi epoꝝ electio non a canonicis tm̄ ita scꝫ maioris eccłie. sꝫ etiā ab ali is clericis faciēda fm ordina/ tionē Innocētij factā in ɔsilio rome. q̄ habetur dis. lxiij. capi. Obeūtibꝫ. Sꝫ electio pape ho die fit a cardinalibꝫ. vt in capi. Ubi periclm. de ele. li. vi. Ele/ ctio epoꝝ fm iura cōia fiebat a canonicis cathedraliū ecclesiaꝝ ꝛ ɔfirmabat a metropolitanis Sed hodie summi pontifices reseruāt sibi pmissionē ꝛ colla/ tionē oīm dignitatū. s. pr̄iarcha rū metropolitanoꝝ epoꝝ. abba tū prepositurāꝝ plebanatiū seu prioratuū ꝛ eccłiaꝝ collegiataꝝ Itē di. lxxxij. ꝛ. lxxviij. p totuꝫ habet de etate ordināđoꝝ. s. q̄ ad subdiaconatū nō debeat q̄s ordinari añ annū. xx. Ad dya/ conatū añ. xv. Ad presbytera tū añ xxx. Ibi etiā habet decre tis intersticijs seruādis inter or dinē et ordinē. Sꝫ p clementi nā de etate et qualitate ordinā/ doꝝ hec imutata sunt. et ibi de terminatur q̄ subdiaconus in xviij. anno. ¶ Dyaconus in. xx Sacerdos in. xxv. incohoato. ꝛ si non completo valeant ordi/ nari et non ante fine dispensatō ne pape. Nec intersticia illa oportet seruari Sed si legitima etas existit ad omnes ordines

infra annum potest quilibet p moueri. Inuno infra vnā q̄dragesimam vt.s.in prima dominica eius recipiat omnes ordines minores. In sequenti sabbato subdiaconatum. In sabbato ante dominicam' de passione diaconatum. In sabbato sancto sacerdotiū dūmodo alias sit idoneus. ¶ Itē in causa.xxxv:que ponunt in.q.ij.iij iiij.z.v.quo ad gradus cōsanguinitatis phibitos ad cōtrahendū matrimoniū.s.sex gradus correcta sunt z imutata p decretalē Gregorij noni q̄ habet extra de ꝯsangui.z affini.c Non decet. vt dicit glo. vbi diminuunt duo gradus de illis sex.qr difficile erat z menti retinere tot' gradus. vnde multi ex ignorantia ꝯhebant in gradibus phibitis. ¶ Item.ij.q. iiij.c. Sepe contigit.statutum erat q̄ cum furtū reperitur factū in monasterio.z ignoratur auctor deberet fieri talis purgatio. vt abbate vl alio ex monachis celebrāte missam' omnibus det cōmunio:sub hac forma. Corpus dn̄i sit tibi ad pbatio nem hodie. Dicit glo.et bene q̄ istud statutū ē abrogatū qr indebite fieret. Sic z alia multa sunt que singula recesere nimin foret plixum.

¶ Quod in lege positiua rationabilis est dispēsatio que fit vel ex vtilitate vel ex necessitate. Capitulū tertium.

Ertiū mysteriū declarandū ōz dispensatio vbi sciendū q̄ dispēsare in legibus vel eas interpretari spectat ad p̄latos z rectores qui.s.in huiusmodi hn̄t ptātē nisi subita necessitas occurrat cui opoteat subito obuiar ne sequat aliqd incōueniēs Nam tūc ipsa necessitas habet annexam ipsam dispēsationē legis. z q̄libet per se pōt interp̄tari legem z dispensare secū z p̄cipue cū nō pōt ad supiorem habere recursū. vt pz.i.q.i.c. Si ḡ puta cū q̄s grauiter infirmat tempore ieiunij ab ecclesia instituti per seipm pōt dispensare secū in lege ieiunij z interp̄tari q̄ non obliget ad illā. In obfuatōe em legū vel p̄ceptoꝝ marie debet attendi z seruari intētio ferētis legē vel p̄ceptū. de qua si ꝯstet z ꝯtria sit ad scripturaꝝ legis vel verbū p̄cepti eā obediendū est omissa littera legis vel p̄cepti.xxij.q.vi.ca. hūanē Si aūt dubitat de intentione standū ē littere b̄m Archidia. Vel habeat recursus ad supiorem si pōt haberi cuius ē interp̄tari et dispensare. vel si non pōt haberi:habeat ꝯsiliū peri

toꝝ. ¶ Pñt aũt ipsi plati ⁊ debẽt cũ adest causa rõabilis dispensare. puta alicui⁹ necessitatis vel vtilitatis. vñ extra de pben. c. exposuisti. glo. ait. Necessitas vl' vtilitas ista duo' freqnter dispẽsationẽ inducũt. i. q. vij. c. Tali. ¶ Hinc Hostien. ita diffinit dispensationem Dispensatio ẽ iuris alieuiãtio facta cũ cause. s. rõnabilis cognitione ab eo qui põt. Si ꝑo plati absq; rõnabili causa vel saltẽ dubia, p sola voluntate licentiã tribuũt veniẽdi contra legẽ sm Berñ. in li. de pcepto ⁊ dispensatiõe non erũt dispẽsatores sed dissipatores. ⁊ peccabunt ipi dispẽsantes cũ dispensatis si eis vtunt'. Et quia papa in ecclesia dei habet plenitudinẽ ptãtis in oĩbus pure positiuis habet plenitudinem ptãtis dispensandi ⁊ sic dꝫ habere oĩa iura ĩ scrinio pectoris sui. de ꝯsti. in. c. lꝫ. li. vi. q̃tum s. ad interptationẽ ⁊ dispensationẽ. Epi aũt dispensare pñt sm cõmunẽ opinionẽ doctoꝝ in his que nõ sunt eis a iure p hibita. extra de sen. excõ. c. Nuper. ⁊ di. l. c. Viroꝝ. que autẽ eis phibeant' habes i glo. In necessitate ꝑo manifesta in oĩ lege positiua. dispensat' Unde i. q. i. in. c. remissionẽ ⁊ extra de obseruatione ieiunioꝝ. c. consilium. Necessitas nõ habꝫ legẽ sed ipsa sibi legẽ facit. ⁊ d' regulis iuris. c. quod non est qd nõ est licitũ in lege; necessitas licitum facit. nã ⁊ sabbatuz custodiri pceptũ est. Machabei tñ in sabbato sine culpa pugnãt Et ad idẽ facit. c. q̃nto Extra de ꝯsue ⁊ de ꝯse. di. iij. ca. Peruenit. ⁊ de conse. di. v. c. Discipulos. ⁊ lxxxi. di. c. quisquis ⁊ c. delicie. ⁊ lxxxi. di. c. Cũ omnib;. ⁊ extra de furtis. c. siquis ¶ Sed querunt aliqui quare si quis furat' pp̃ter necessitatez famis debet tres ebdomadas penitere. vt dicitur ptacto capitulo Si quis. ¶ Respõdet glo. q2 modica fuit necessitas. sed si magna fuisset: non imponeretur penitentia. ¶ Adhuc querit' quare non excusat' mulier a fornicatiõe ꝓpt' necessitatẽ famis: ff. de ritu nuptiaꝝ. l. palã. §. nõ ẽ sicut excusat' a furto. Rñdꝫ glo. Et q2 p necessitatẽ facta est coĩs. vt. xlij. di. §. i. et xxiij. q. iij. in. c. qd aũt. Sed in fornicatione non est ita. ideo nulla necessitate licet fornicari lxxx viij. dis. c. fornicari. Et potius debet mulier omnia mala sustinere q̃ fornicari. xxxij. q. v cap. Ita ne. ¶ Amplius querit'. Cur excusatur homo ab hõicidio si ex necessitate ieuitabili se defẽdẽdo aliquẽ occidit

¶ Ad hoc dicit glo: q interficiens non ipse interficit. sed potius qui interfectus e se interfecit qui aggredit illum extra de homici. c. Sicut lator. Spiritu sco igit instigate multa a sanctis patribus edita sunt. saluberrima statuta et sanctissime constitutiones quibus possent fideles spualiter viuere. ¶ Sed hodie xpiani populi aures habent et non audiunt. qm pauci sunt q iplere studeant illa pcepta ecclesie q i prima pte explicam⁹. qn imo laudant illa verbis et approbant tanq dignissima. et digito suo nolunt ea mouere. Dies festi coiter violant. no sacrificant cu illis vacet viri et mulieres vanitatib⁹ et dissolutioib⁹ execrandis. ¶ Jeiunia gulosis multis et voluptuosis exosa sunt Misse et coi corruptela a puellis nubilib⁹ no audiunt quib⁹ ad choreas et vana spectacula pgere no videt infamia. Sed visitare sacra dei tepla et audire diuina dedecus apparet et ignominia. Confessiones vel obmittunt vel fiunt apparenter cu comenti lupina. quonia cum ppositio aliena detinedi et rapiedi et peccata pterita psequedi. ¶ Decime aut in plerisq locis n cognoscunt vel soluunt, i alijs cu luore met et agustia cordis Excoicationes et eccle censure hnt in derisu. et multi sic excoicati ecclesie claues ptemnunt. ¶ De clericis no fallentib⁹ horas taceo: deus iudicet illos. ¶ Religiosi pro multi sunt noie et paucissimi re. qm etiam plerique ex illis q vident austeram et sancta ducere vita. nullam hnt reuerentiam ad clericos seculares et quasi p nihilo ducunt qc qd ab ecclesia pstitutu est p coseruatione graduu et officioru du pfessiones audiunt. detrahunt parrochianis psbyteris et ordinariis locoru. De decimis ipi sciunt qua pfitentib⁹ pscientia faciunt. Ingerunt se quantu pnt psumptuose ad cura aiarum sub specie caritatis et zeli. O pfusio maxima xpiane religiois nolle obedire traditioib⁹ scissime ecclesie dei. De mrimoniis idebite ptractis. tu ppter ipedimenta. tu ppter deceptiones et fraudes cladestinas longum esset singula enarrare. No sic o xpiani redepti pcioso sanguine xpi no sic. que dixerunt. s. patres sci et ecclesie rectores facite et suate Ut sic mereamur fieri pticipes diuine gre. qua largiat nobis iesus xps filius dei. qui sit bndictus cu patre et spusco per infinita secula seculoru amen.

¶ Feria qrta tertie hebdomad de supbia transgressoru legis ciuilis. Sermo. xviij.

De lege civili

Filius hominis nō venit ministrari sed ministrare. Ṽba sunt redēptoris nostri originaliter Matth. xx c. ꝛ in euāgelio hodierno. Ne quis horreret humilitatꝫ regulā. Voluit saluator noster Jesus xp̄s suo exēplo cūctis ostendere. qm̄ hoīes vt Lactantius refert magis volūt exempla q̄ ṽba. quia loqui facile ē. pstare difficile. Ut igit scribit actuū pⁱmo. ca. Cepit ihesus facere ꝛ docere. fecit aūt multa. sed inter illa. vnū illud nobis se offert ꝯsiderandū: cū ipse nō essꝫ subditus legi: voluit ea q̄ erāt legis implere. vnde ꝛ circuncisus est ī tēplo octaua die post natiuitatē oblatus. Cū ṽo h̄ ex humilitate fecerit vt nobis p̄beret exemplū: satis ē execrāda sup̄bia illoꝝ qui in sua volūtate ꝛ nō legibꝫ volūt oīa facere. ꝯ quos ꝛ si dixerimꝰ in sermone p̄cedēti adhuc remanet aliquid enarrandū ꝯ eos q̄ legem humanā ꝛ ciuilē abijciūt Idcirco in p̄nti sermone de superbia transgressoꝝ legis ciuilis erimus tractaturi. Proponemus aūt d̄ ipsa lege tria mysteria contemplanda.

¶ Primū dicit diffinitionis.
¶ Scōm obligationis.
¶ Tertiū abrogationis.

¶ Quid est lex. ꝛ de actibus legis atq̄ de illius necessitate

Capitulū primū

Primū mysteriū d̄r diffinitiōis. in quo videre debemus tria.

¶ Primo legis quidditatem.
¶ Scdō legis actualitatem.
¶ Tertio legis necessitatē.

¶ Primo videamus quid sit lex in cōi. Etiā ad hoc dicit beatus Tho. .i. ij. q. lxxxx. Lex est ordinatio rōnis ad bonū commune ab eo qui curā h̄z cōmunitatis p̄mulgata. vbi ponuntur quattuor conditiones legis.

¶ Prima est rōnis practice ordinatio.
¶ Secunda boni cōmunis p̄curatio.
¶ Tertia populi vel principis constitutio.
¶ Quarta legis p̄mulgatio

¶ Prima ꝯditio legis est rōne practice ordinatio. Ordinat eīm rōnem practicā ad actiōes dicit nāq̄ Jsidorus q̄ lex dicitur a legēdo. q2 scripta est. vel d̄r a ligādo q2 ligat. i. obligat p̄ceptis affirmatiuis ad agēdū negatiuis ad cauendū. Uel d̄r lex abelegendo. s̄m aug. q2 debet q̄libet eligere viuere s̄m legem. Jsti aūt actus. s. eligere legere ꝛ ligare. sunt actꝰ rationis. ¶ Notandū tamē vt dicit

Lex dr.

Conditiones legis

lex multiplex

Tho.i.ij.q.xcvi.arti.ij.q ois lex humanitus posita intantū habet de legis rōne inquantū a lege nature deriuatᷓ ex eo ra/tionis prima regula est lex na/ture ¶ Et lȝ iurisperitus dicat ff.de legib. Nā ꝛ ea q de om/nibus que a maiorib tradita sunt ratio reddi non potest. h dr non. quia leges omnes nō ꝓcedant a rōne si iuste sunt.sȝ quia nimis esset difficile ꝛ ꝑli/xum. Sed vt dicit phus. vi. ethicoꝝ. In talib oportet at/tendere expertoꝝ vel senioꝝ vl prudentū in demonstrabilib enūciationib ꝛ opinionib nō minus q̄ȝ demonstrationibus ¶ Secūda ꝯditio legis ē boni cōmunis ꝓcuratio. Vñ Isi/dorus.di.iiij.ca. Erit aūt lex ait. Lex nullo priuato como/do.sed ꝑ cōmuni vtilitate ci/uiū debet esse conscripta. Rō. quia cū ois pars ordinetur ad totū sicut imperfectū ad perfe ctum. Unus autē homo sit ꝑ sona cōmunitatis perfecte. ne cesse ē q lex respiciat ꝓprie ordi nem ad cōmunem felicitatem Quodcūq̄ȝ aūt p̄ceptum fiat ad aliquem |de aliquo ꝑticula ri opere.intantū habet rōnem legis īquātū ordinatᷓ ad bonū cōmune. ¶ Tertia conditio le gis est populi vel pricipis cō stitutio. vnde dicit Isido.lib. vi.ethimolo.q lex est constitu tio populi qua maiores natu simul cū plebib aliquid san/xerunt.di.ij.decretoꝝ. Rō ƀm Tho.est.quia lex vt dictū est ꝓprie ꝛ p̄ncipaliter ordinatur ad bonū cōmune. Ordinare aūt aliquid ad bonū cōmune est p̄ncipis vel totius multitu dinis. Nā intētio legislatoris ē̄st vt hoies ad virtutes indu cat ꝛ a vicijs retrahat. Sed ꝑ sona p̄uata potest quidē indu cere munitione/aut suasiōe be ne dispositos. Sed efficaciter inducere.s.per vim coactiuaȝ metu penaꝝ.ꝑ ꝑteruos ꝛ male dispositos non pōt nisi ꝑsona publica ad quē pertinet penas infligere. ¶ Quarta ꝯditio le gis est ꝓmulgatio. Ut em̄ di cit Gra.di.iiij. Leges instituū tur cū ꝓmulganᷓ. Rō est.quia ad hoc q lex obliget oportet q q in noticiā deducaᷓ alioꝝ. h aūt fit per ꝓmulgationem. Et lex quidē naturalis ꝓmulgata est a deo ƀm q deus eam men tibus hominū inseruit natura liter cognoscendā. Lex autē exterior humana ꝓmulgatur quo ad p̄sens ꝟbo sed in futu rum scripto. vñ legis ꝓmulga tio que fit verbo in futuꝝ exten diᷓ per scripture firmitatē que quodāmō legē semꝑ ꝓmulget Illi aūt corā quib lex nō ꝓo

mulgat᷑. obligant᷑ ad legē seruā dam inquantū ad eoꝝ noticiā deuenit vel deuenire potuit ꝑ alios ꝓmulgatiōe facta. Glo. ꝓo in. ca. cognoscētes. extra de ꝯstitu. inq̇t. ex quo publice pro mulgata ē ꝯstitutio oēs tenent᷑ ad ipsius obseruantiā ꝛ oēs li gat post duos menses a pub/ licationis tpe elapsos. In au/ tentico Ut facte noue ꝯstituti ones. circa ꝑn. colla. v. Nec ē necesse vt singloꝝ auribꝫ iculcet᷑ xvi. di. c. dicit᷑. nisi q̇s ꝓbaret tūc extra ꝓuīciā fuisse. vel alid ꝑedimentū. argu. ex ꝑ̄ssiuꝫ extra qui matrimonio accu. ꝑñt. cap̄. cū in tua. ¶ Scd̃o videamus legis actualitatē ꝭm Isidorū di. iij. decretoꝝ. Quadruplex est em̄ actus legis. Ois em̄ lex aut ꝑmittit aliq̇d vt vir fortis petat ꝑ̄miū. aut vetat vt sacra rū ꝟginū nuptias nulli liceat appetere. aut punit vt qui cedē fecerit capite plectat᷑. aut preci pit. vt diliges dn̄m deū tuum Rō istoꝝ ꝭm Tho. iij. . q. xciij qꝛ cū lex sit directiua humano rū actuū. Tres sūt differentie actuū humanoꝝ. Quidā eniꝫ sunt act⁹ boni ex genere. vt sūt actus ꝟtutū: ꝛ respectu horuꝫ ponit᷑ actus legis ꝑcipe. ꝑcipit em̄ lex actus virtutū. vt dꝛ. v. ethicoꝝ. Quidā aliȷ̇ act⁹ sunt mali ex genere. sicut sunt actus

viciorꝫ ꝛ respectu hoꝝ ponitur actus legis ꝓhibere: Quidam aliȷ̇ sūt indifferētes ex genere ꝛ ꝛ respectu hoꝝ dꝛ lex ꝑmittere Pñt etiā differētes dici q̇ pa rū hñt boni vel mali. vt pecca ta venialia. Oportet aūt ꝙ ali quid sit ꝑ quod iducat lex sub ditas vt ei obediant. Hoc au tem est timor pene. Et respec/ tu hui⁹ dicit᷑ actus legis puni tio. Nō aūt ponit᷑ consiliū act⁹ legis. qꝛ consulere etiā spectat ad priuatā personā cuius non est condere legē. Quilibet eniꝫ pōt alteri consulere. Similit᷑ ꝑ̄miare non ponit᷑ actus legis sicut punire. qꝛ ꝑ̄miare pōt q̄li bet. sed punire nō pōt nisi per/ sona publica ꝛ qui est minister legis cuius auctoritate pena i fertur. ¶ Tertio videre debe/ mus legis necessitatē. fuerunt q̇ppe nō sup̄flue sed necessarie. vt inq̇t Tho. i. ij. q. xcv. leges hūane ad retrahendū hoiēs a vicijs ꝛ inducendum ad virtu tes. Nam homini inest natura liter quidam appetitus ad vir tutē. Sed ipsa ꝟtutis ꝑfectio necesse ē ꝙ adueniat homini ꝑ aliquā disciplinam. sicut vide mus ꝙ ꝑ aliquā industriā sub uenitur homini in suis necessi tatibus. puta in cibo ꝛ vestitu quoꝝ initia quedā sūt a natu ra. s. a rōe ꝛ māu. nō aūt ē a na

rura ꝯplementū ipsum. ¶ Ad hāc aūt disciplinā nō de facili sibi homo sufficiēs ē. qꝛ perfectio virtutis ꝯsistit precipue in retrahendo se ab inordinatis delectatiōibꝫ ⁊ indebitis ad q̄s hoīes sunt proni ⁊ maxīe iuuenes q̄bꝫ magis ē efficax ⁊ necessaria disciplina. Et iō opꝫ ꝙ hmōi disciplina ꝑ quā ad virtutē ꝑueniꝫ ab alio sortiāꝫ Et ꝙ̄ tū quidē ad illos iuuenes qui sunt proni ad virtutis actus vł ex dispositōe nature vel ex ꝯsuetudine vel magis ex diuio munere sufficit disciplina paṫna q̄ est ꝑ admonitōes. Sed qꝛ iueniūtur ꝓterui ⁊ ad vicia proni q̇ de facili verbis moneri n̄ pn̄t necessariū fuit vt ꝑ vim ⁊ metū cohiberētur a malo vt saltꝫ sic a malis desistētes ⁊ alijs q̇etaꝫ vitā redderēt. ⁊ ip̄e tādē ꝑ huiusmōi assuetudinē ad virtutē ꝑducerētur. ⁊ volūtarie facerēt q̄ metu pri⁹ implebāt. ⁊ sic efficerētur virtuosi. Hmōi aūt disciplina cogēs ē disciplina legū. vn̄ necessariū fuit ad pacē hominis ⁊ virtutū acq̇rebā. vt leges humane ꝯstituerētur. Hic Isidorus di. iiij. c. facte sunt ait Facte sunt aūt leges vt earum metu humana coerceaꝫ audacia tutaꝙ sit inter improbos innocētia. ⁊ in ip̄is improbis formidatio supplicio refreneꝫ audacia ⁊ nocēdi facultas. ⁊ in ꝓlogo decretaliū ideo lex ꝓditur vt appetitus noxi⁹ sub iuris regula limiteꝫ ꝑ quā gen⁹ hūanum vt hōeste viuat alterū nō ledat ius suū vnicuiꝙ tribuat informaꝫ. ¶ Et si obijcereꝫ ꝙ melior ē iusticia ⁊ lex aīata ꝙ̄ inaīata Sed iudex est iusticia animata Dicit enim Aristo. v. ethicorū ꝙ ad iudicē ꝯfugiūt homies sicut ad iusticiā aīatam lex autē est quasi iusticia inaniata. ergo videꝫ ꝙ meli⁹ fuissꝫ vt executō iusticie cōmittereꝫ arbitrio iudicū ꝙ̄ qͦd lex aliqua cōdereꝫ Rn̄det tho. vbi supra. ꝙ ꝫm aristo. in. i. rethoricoꝝ. meli⁹ est oīa ordinari lege ꝙ̄ dimitti arbitrio iudicū ⁊ hoc propter tria. ¶ Primo. qꝛ facilius est reperire paucos sapiētes qui sufficiāt ad rectas leges ꝯdēdas ꝙ̄ multos q̇ requirerētur ad recte iudicandū de singulis. ¶ Scd̄o qꝛ illi qui leges ponunt multo tp̄e cōsiderāt q̇d lege ferendū sit. sꝫ iudicia de singularibꝫ factis sunt ex casibꝫ subito ortis. facili⁹ autē e⁹ multis ꝯsideratis pōt hō videre q̇d rectū sit ꝙ̄ ex vno solo facto. ¶ Tertio qꝛ legislatores iudicāt in vniuersali ⁊ d̄ futuris. sed hoīes iudicijs p̄sidentes iudicāt ad q̄ afficiunꝫ odio vel amore aut cupiditate. ⁊ sic eoꝝ deprauatur iudicium. Qꝛ

ergo iusticia. aīata iudicis non in multis inuenitur. ⁊ quia flexibilis ē ideo nemini fuit in quibuscunqȝ ē possibile lege determinare q̄d iudicandū sit ⁊ paucissima arbitrio hoīm relinq̄re

¶ Q̄ð ciuiles leges iuste sunt seruande ⁊ ꝙ aliquādo licet facere preter verba legis ⁊ qualiter melior ē ciuitati bonus minister sine lege ꝙ̄ lex sine ministro

Capitulum secundum:

[S]ecundū mysteriuȝ contēplandū de lege dicitur obligationis In quo tria sunt dubia declaranda.

¶ Primū vtrū obligētur hoīes in foro ꝯsciētie ad obseruantiaȝ legum secularium.

¶ Scðm vtrū liceat aliq̄n subditis legi ꝑter ꝟba legis agere

¶ Tertiū vtrū expediēt⁹ sit ciuitatē regi ꝑ bonā legē ⁊ malū ministrū ꝙ̄ ꝑ bonū ministrum sine bona lege.

¶ Ad primū dubiū r̄ndet tho. I.ij.q.xcvi.arti.iiij. ꝙ si leges seculares sunt iuste. obseruande sunt ita ꝙ nō obseruās peccat vn̄ Aug.di.ix.c.quicunqȝ.ait: Qui legib⁹ impatoꝝ que ꝓ dei volūtate feruntur obtemperare nō vlt acquirit grāde suppliciū que autem legibus imperatorum que contra dei voluntateȝ ferūtur obtemperare non vult acquirit grande premium: Igit lex humana si non ē iusta Quis large dicatur lex inquantum ab aliquo habente auctoritatem constituitur secunduȝ illud Isaie.x.capitulo. Ve qui condunt leges iniquas. non tamen proprie est lex. quia non ligat id est nō obligat ad sui obseruantiam. Si autem iusta a deo inspirāte est scðm illð prouerbiorum. viij. Per me reges regnant ⁊ legum cōditores iusta decernunt Propterea xp̄us nascens seruari voluit a matre sua legem homis infidelis. cū scȝ vt scribitur Luce. ij. c. Exij. edictum a cesare augusto vt describeretur vniuersus orbis. et ipsa iuit in bethleem ¶ Sciendū tn̄ scðm tho. vbi supra ꝙ leges humanitus posite dicunt iuste vel iniuste. scðm quatruplicem causam. scilicet efficientem. formalem materialem. ⁊ finalē. ¶ Primo scðm causaȝ finalem ex fine qn̄ ordinantur ad bonum cōmune. Iste auteȝ est finis legis. vtilitas ꝯmunis boni vt dictum est. E contra ē lex iniusta cōtraria cōmuni bono. vnde quando aliquis presidens imponit leges onerosas subditis nō propter cōmunem vtilitatem. sed propter priuatā suam vt propter cupiditatē vel gloriam faciens statutum ꝙ q̄

facit talem defectum soluat tā tum qd̄ nō propter aliud facit nisi vt inde lucretur. vel cuꝫ imponit tallias vel gabellas vltra debitum vt thesaurizet ⁊ similia. ¶ Scdo dicuntur leges iuste ex cā efficiēte seu auctore cā efficiens legis ē statuens legē. Si ergo nō excedit ptātem ferentis. qꝛ scꝫ eā facit subditis suis iusta ē. Iniusta aūt si fert legē sup eos in qbꝫ nō hꝫ ptātē. Puta si layc⁹ cuiuscunqꝫ dignitatis etiā impialis facit legē q̄ extēdaᷣ etiā ad clericos vt ꝙ hēant rn̄dere in foro suo vlꝙ soluāt tallias ⁊ hmōi. nō enim hn̄t ptātem sup cleꝝ. ¶ Tertio leges dicūtur iuste ex forma qn̄ scꝫ scd̄m equalitatē proportionis imponūtur onera subditis in ordine ad bonū cōe. Cū eni vn⁹ hō sit pars multitudinis q̄libet hō ⁊ qd̄ est ⁊ qd̄ hꝫ ē multitudinis. Sicut quelibꝫ pars qd̄ ē toti⁹. vn̄ natura aliqn̄ aliqd̄ detrimentū infert pti vt saluet totū. Et scd̄m h̄ leges ꝓportionabilr̄ onera imponētes sūt iuste ⁊ obligāt i foro ꝯscie. vnde ex cā rōnabili rectores ciuitatū iponūt aliquas collectas: puta ad defendendum se in iusto bello ⁊ scd̄m ꝓporti onē debitā. q̄ i hoc recusaret peccaret Iniuste aūt sunt leges qn̄ non equaliter onera imponunᷣ f̄m ratā vnicuiqꝫ ꝯtinentē ⁊ scd̄m substantiā. Sed aliȷ̄ nimis grauantur enormiter. Aliȷ̄ nimis alleuianᷣ. Et iste sūt violentie magꝭ q̄ꝫ leges. Iō nō obligāt i foro ꝯscie nisi forte ꝓpᷣ vitādū scādalū vlꝑ ꝑturbatiōnē ꝓpᷣ quā hō etiā qn̄qꝫ dꝫ cedere iuri suo. ¶ Quarto leges sūt iniuste ex materia qn̄ sunt de rebꝫ illicitꝭ ꝯ ius diuinū vel naturale. vtꝙ adorēt idola sicut fecit nabuchodonosor legē ꝙ oēs adorarēt statuā. Daniel. iiȷ̄. c. Et tales leges nō sunt obseruāde. qꝛ vt scribiᷣ Actuū. v. c. Obedire optet deo magꝭ q̄ꝫ hoibꝫ. Ad idē facit. c. Julian⁹. xi. q. iiȷ̄. Et nota ꝙ ꝯdētes leges iniq̄s. pura ad imponendū collactes indebitas ⁊ grauamia tenenᷣ ad restitutionē ipi ⁊ heredes eoꝝ oiꝫ dānoꝝ q̄ accasiōe dictaꝝ leguꝫ aliq̄ passi sunt. ⁊ illi q̄ induxerūt ꝯditorē ad talē legē faciendā q̄libet in solidū. vt g ia p̄dictuꝫ ē iuste leges ꝑuāde sūt nō contēnēde. ¶ Hic Gelasius pa. di. x. ait. Quis aut leges principuꝫ aut patrū reglas aut monitiones p̄rnas dicat dēre ꝯtēni nisi q̄ impunitū sibi extimet transire ꝯmissum. ¶ Scd̄m dubiū fuit vtrū liceat aliqn̄ subditꝭ legis p̄ter ꝟba legis agere. ¶ Ad h̄ dr̄ tho. i. iȷ̄. q. xcvi. ar. vi. ꝙ cū ois lex ordineᷣ ad bonū ꝯmūe

in tm̄ hʒ vim ⁊ rōem legis inq̄ꝫ
tū aspicit id cōe bonū. Scd̄m
vero q̄ ab h̄ deficit nō hʒ v̄tutē
obligādi vn̄ iuris perit⁹ dic̄ q̄
nulla iuris rō aut equitatis pa
tit̄ benignitas vt q̄ salubriter
ꝓ vtilitate hoim̄ introducūtur
ea nos duriori interp̄tatōe ꝯtra
ipoꝝ ꝯmodū ꝑducam⁹ ad seue
ritatē. ¶ Et Bern̄. li. de p̄cepto
⁊ despēsatōe ait. Iniquū ꝓcul/
dubio foret si ea q̄ sūt ꝓ sola ca/
ritate instituta ꝯtra caritatē te
nerētur. Cōtingit aūt qđ ali/
quid obseruari cōi saluti ē vtile
vt in plib⁹ qđ tn̄ in aliq̄b⁹ casi
b⁹ ē nocumentū maxim. q̄r igit̄
legislator nō pōt oēs casus sin
gulares ītueri ꝓponit legē scđꝫ
ea q̄ vt in pluribꝫ accidūt ferēs
intentionē suā ad cōem vtilita
tē. vn̄ si emergat casus ī quo ta
lis obseruatio legis sit dānosa.
nō salutifera talis lex nō est ser
uāda. Sicut si in ciuitate obses
sa statuat̄ lex q̄ porte stēt clau/
se hoc ē vtile cōi saluti. vt ī plu
rib⁹. Si aūt contingit casus q̄
hostes insequātur aliq̄s ciues
ꝑ quos ciuitas ꝯseruat̄. dānos/
sissimū esset ciuitati si porte ei⁹
nō aperiunt̄. ⁊ iō in tali casu ꝓ
te eēnt eis apiende contra v̄ba
legis vt seruaret̄ vtilitas cōis
quā intēdit legislator. ¶ Pro/
pterea dicit̄ in glo. in ꝓlogo de/
cretaliū. Nouis morbis noua
ꝯuenit antidota p̄parari. extra
de iuramēto calūnie. c. Cerꝫ
¶ Et varia experimenta mor/
borum varia nos cogunt reme
dia inuenire. l. dist. capitulo vt
constitueretur. ¶ Et quod me/
dicamenta morbis exhibēt hoc
iura negocijs. Et iterum glosa
in prologo. ¶ Que de nouo e/
mergunt auxilio nouo indigēt
ff. de interrogatorijs actionib⁹.
l. de etate. §. ex causa. extra đ of
ficio iudicis delegati. capitl̄o in
sinuante. ¶ Sed tamen consi/
derandum est q̄ si obseruatio
legis secundum verba non ha/
bet subitum periculum q̄ opor
teat statim occurrere non perti
net ad quemlibet interpretari
quid sit vtile. sed hoc solum ꝑ/
tinet ad principes qui propter
huiusmodi casus habēt aucto
ritatem in legibus dispensan/
di. Si vero sit subitum pericu
lum non patiens tantam mo/
ram vt ad superiorem possit re
cursus haberi ipsa necessitas
dispensationem habet annexā.
Nec obstat q̄ Augustin⁹ dicit
distinctione. iiij. capitulo ī istis
q̄ non licet alicui iudicare de le
ge. sed si quis pretermittat v̄ba
legis dicens se intentionē leg̃
seruare videtur q̄ iudicet de le
ge. ¶ Ad hoc dicit Thomas

Ille q̄ in casu necessitatis agit p̄ter verba legis nō iudicat ꝺ lege sed de casu singulari in q̄ videt verba legis nō eē seruanda. Vñ dr extra de rescrip. i. c cāni. Verba in rescriptis vel legibꝫ posita debem⁹ ꝯformare equitati etiā si verba non paterenꝶ. ¶ Itē si arguaꝶ ꝙ eius ē interp̄tari legē cui⁹ ē ꝯdere. vt dr. xi. q. i. c. sicut em̄. §. Ex his oibꝫ se q̄ subditoꝝ legis nō est ꝯdere legē. nec ḡ eoꝝ est interp̄tari intentionē legislatoris sed ſm verba agere. Rñdet tho. ꝙ ille qui sequiꝶ intētionē legislatoris nō iterp̄taꝶ legē simplr̄ sed in casu in q̄ manifestū est ꝑ euidētiā nocumēti legislatorē aliud intēdisse. Si em̄ dubiū sit dz vel ſm verba legis agere. vel supiores ꝯsulere Confirmanꝶ oia ꝯdicta ꝑ illud quod scribiꝶ. xxii. q. c. hūane. qꝺ verba debēt seruire intētioni nō intētio verbis. Vñ Hilarius extra de verbo. sig. c. Intelligentia ait. Intelligētia verboꝝ ex causis est assumēda. qꝛ non sermoni res: sed rei sermo debꝫ eē subiect⁹. Ibi dicit glo. verba nō sūt intelligēda statim vt sonare videnꝶ maxīe vbi ābigua sed ꝯsiderāda ē intētio loqntꝫ ff. de verbo. sig. l. Nepos ꝓcu. in. ff. de regul. iu. l. Semper i stipulationibꝫ. xxxi. q. i. in cap. Quoꝺ virginibꝫ. ⁊ glo. in. c. p̄terea. extra de ꝟbo. sig. inquit. Pctōr ē mens dicētis ꝙ̄ vox. ff. ꝺ supellectili legata. l. labeo. Nec plus ꝟbū ꝙ̄ volūtas inspici dꝫ. C. que res pignori obligari p̄nt. l. vlti. sequiꝶ tho. qꝺ ꝙ̄uis sapiētes nouerint intētionē suā ꝟbis explicare ⁊ ꝯditores legū fuerint sapientes. tam̄ nullus ita sapiēs vt possit oēs casus excogitare. vñ. ff. de administra. re. ad ciui. pertinen. l. ij. §. si eo tp̄e. dr. Fortuitos casu nullū hominū ꝯsiliū ꝓuidere pōt Iō ñ pōt sufficiēt ꝑ ꝟba sua i lege exp̄mere ea q̄ ꝯueniūt ad finem itentū. Et si posset legislator oēs casus ꝯsiderare non oporteret ꝙ oēs exp̄meret ꝓpter ꝯfusionē vitandā. sed legē ferre debet ſm ea que eueniāt. vt in pluribꝫ. ¶ Tertiū dubium erat vtꝝ expedientius sit ciuitatē regi ꝑ bonā legē ⁊ malum ministeriū ꝙ̄ ꝑ bonū ministerium sine lege. Et Geral. odo. sup. v. ethicoꝝ dicit ꝙ ꝑ bonū ministeriū. qꝛ illud regimen est ciuitati expediētius quod ē ad finem ⁊ felicitatē ciuitatis efficatius. hoc aūt est regimē boni viri. quare ipsum expedientius est regimine bone legis. Nam finis ⁊ felicitas ciuitatis est esse ciues iustos prudētes ⁊ bonos hoc habito cetera necessaria ci

vide de plato Caute

uirati faciliter habentur. Sed q ad hoc sit efficatius regimē boni viri apparet ex tribus in quib9 vir bonus excedit legem Videlz Potentia Prudētia. Justicia. q2 vir bonus sit potē tior pz. q2 quatuor sūt motiua que ptinent totā potentiā faci endi hoīes bonos. s. metus a/ mor exhortatio exemplū ¶ De metu aristo. dicit. x. ethicorū. Multi obediūt magis neces sitati q̄z sermoni z iacture quā timent magis q̄z bono. ¶ De amore etiā sequit ibidem q pa terni sermones z mores mag hn̄t de potestate q̄z legalia z ci uiles mores ppter cognationē z bn̄ficia. ¶ De exhortatiōe di cit Hiero. ad Paulinuz. Ha bet nescio qd latentis integre viue vocis actus z in aures di scipuli de doctoris ore transfu sa fortius sonat. ¶ De exemplo po Lactan. li. iiij. Homies ex empla magis volunt q̄z verba Bonus igit vir z bona lex pa res sunt in metu z timore. quia vtereq̄ hz ministeriū z gladiū. Sed bonus vir habet amorē habet exhortationē viuā z exē plum bonoz opez. Lex autez nō. Quod etiaz bonus vir sit prudentior. pbatur. q2 vir pru dens z lex bona sm prudentiā datā ptinent noticiā z artē be ne viuendi. tn̄ noticia boni vi ri excedit tripliciter. ¶ Primo extensiue. quia lex nō pōt exten di ad oēs casus qui pn̄t eueni re eo q singularia sunt infinita z descendentibus ab vniuersa lib9 ad pticularia: iubet plato quiescere. Tūc autē vbi lex de ficit: recursus est ad arbitrium boni viri. z sic arbitrium boni viri excedit legē extensiue. Se cūdo excedit bonus vir legem intensiue. q2 sermōes legis sūt vniuersales. sermones boni vi ri pticulares. Et vt dicit Ari sto. in. ij. ethicoz. z in. iij. poli. Sermones pticulares efficaci ores sunt in agibilibus q̄z vni uersales. Tertio bonus vir ex cedit pfectionaliter. qa vir bo nus habet quandā expientiaz seu expimentalē noticiā ita pfe ctam q nulli pōt inesse nisi bo mini bono. oīs aūt legalis no ticia pōt inesse taz bono q̄z ma lo. Quod adhuc vir bon9 sit iustior pbat. quia lex bona ē tā tum pceptiuus. vir bonus est preceptiuus. operatiuus. ele ctiuus. z volitiuus. Sed vbi sunt isti viri boni vbi qui recte viuant. qn̄ etiā post tot sacras leges diuinas z humanas ca nonicas z ciuiles: egum mini stri deteriores aliis experiētia teste videntur. Quos non ab re alta voce cantare possum9 dicentes illud quod scribitur

Sapien. i. ca. Diligite iusticiam qui iudicatis terram. Si hanc iusticiam maiores minoribus exhiberent vtiqꝫ reliqua omnia in ciuili vita bene recteqꝫ fierent.

¶ Quod multe sunt leges ciuiles reprobate ꝛ alie auctenticate quedam vero abrogate, que non dedignantur sacros canones imitari.

Capitulum tertium.

Ertium mysterium contemplandū dicitur abrogatio. In secularibus quidē legibus multa diuersitas inuenitur ¶ Nā quedā sunt reprobate quedam auctenticate. quedā abrogate. ¶ Prime sunt leges quecūqꝫ iniuste de quibus diximus. Et in speciali omēs ille que militāt contra ecclesiasticā libertatē. Ex quo facta est illa cōstitutio honorij tertij. extra de sen. ex. c. Nouerit. In qua dicitur Excōicamus oēs q̄ de cetero seruari fecerint statuta edita et ꝯsuetudines vel potius abusiōes introductas cōtra ecclesiasticā libertatē nisi ea de capitularibus suis infra duos mēses post huius publicationem snie fecerint amonere. excōicamus statutarios ꝛ scriptores statutorum ipsorū necnō ꝛ ptātes ꝛ ꝯsules rectores ꝛ ꝯsiliarios locorum vbi de cetero hmōi statuta ꝛ ꝯsuetudines edite fuerit ꝛ obseruate nec nō ꝛ illos q̄ s'm ea p̄sumpserint iudicare vel in publicā formaꝫ scribere iudicata. hec ibi Inno. ꝛ hostien. dicunt q̄ libertas ꝯsistit in priuilegijs ꝯcessis super spūalibus vel ꝑalibus gnāliter vel singulariter siue a deo. siue a papa siue ab alijs principibus A deo ꝯcessa sunt multa. vt illud Q̄dcunqꝫ ligaueris ꝛc. ꝛ hoc quantū ad ꝑsonaꝫ pape extēditur ad interp̄tationē oiꝫ dubiorum. extra q̄ fi. sūt le. c. ꝑ venerabilē. A papa priuilegia ꝯcessa sūt vt q̄ inicit manū violentā i clericū sit excōicatus. Itē q̄ in legatis ad pias cās sufficiāt duo testes. ꝛ mlta alia priuilegia q̄ habētur in iure canonico. Iteꝫ ab impatoribus mlta ꝯcesse sūt vt de imuni. ec. ꝛ hmōi ¶ Quedā leges sclares sunt autēticate. vt ille q̄ honestatē sapiunt et moribus bonis ac religioni ꝯcordāt. vn̄ extra de cleri. excōi. ca. Sup specula dicitur Scā eccla legū seculariū nō respuit famlatū q̄ eq̄tatis et iusticie vestigia imitātur.. Idem extra de noui opis nūciatōe. c. i. ꝛ di. x. c. Lege. c. Si adiutoriuꝫ. ¶ Tertio q̄dā leges sunt abrogate eo q̄ licet pmittātur a iure ciuili. tamē prohibetur a iure canonico ¶ Et in tali casu leges non dedignā

tur sacros canones imitari. extra de iudicijs. c. clerici extra de iuramēto calūnie. c. i. Extra de noui operis nunciatōe. ca. Intelleximus. ¶ Et in auctentico vt clerici apud proprios epōs. §. pe. collatōe. vi. Et licet plures sūt casus ciuilis legis quod prohibent in iure canonico nos tamen aliquos colligemus ex illis. ¶ Primus casus est in matrimonijs. nā scdm leges ciuiles filius germani vnius pōt copulare matrimoniū cum filia alterius germani. vt institu. de raptoribus. §. Inter eas. et C. de nup. l. nemi. Sed scdm ecclesiam tales debēt separi. Extra de consanguinitate et affinitate. c. Non debēt. ¶ Scdus casus est de puella rapta que scdm leges non potest contrahere mrimoniū cū raptore suo. C. de raptu virginū. l. Unica. et xxxvi. q. ij. c. de puellis. c. Si aūt. c. Placuit. Sed scdm legē canonicā potest extra de raptoribus. ca. Cum cā vbi etiā dicit glo. Qualitercūque aliquis sit rapta potest contrahere cū raptore dūmodo prior dissēsio transeat postmodū in consensum. xxxvi. q. ij. c. Tua. ¶ Tertius casus est quia scdm leges ciuiles licitum est homini soluto tenere mulierem solutam in concubinam. vt in autenti. Quibus modis filij naturalis

efficiuntur legitimi. §. Si quis Sed secundum ecclesiā etiam simplex fornicatio est peccatum mortale et excludit a regno dei scdm aplm Pe. corinthi. vi. ca. ¶ Quartus casus est secundū leges ciuiles licitum est viro occidere adulterum deprehēsum in adulterio cum vxore si ē persona vilis et cui non debet reuerentiam. ff. de adul. l. marito. et l. si adulterium. et C. de adulteris. l. Graccus. Insuper licet patri qui habet filiam in potestate occidere adulterium filie in domo sua fornicantem et occidere filiam. ff. de adulterijs. l. Pateri. et l. non in ea. Sed scdm deum et ecclesiam nihil horum licet. ¶ Quintus casus ē. quia secundū leges ciuiles dānatur qui deprehensam in adulterio tenet vxorem. C. de adulterijs l. crimen. et l. Castrati. Sed secundum iura canonica potest retinere sine vlla pena. dummodo ipsa parata sit se emendare. xxxi. questione prima. §. obauditur. ¶ Sextus casus secundum leges mulier que mortuo marito nubit infra tempus luctus id est vnius anni infamis fit et incurrit multas penas. C. de secundis nuptijs. l. prima et secūda. Sed hoc non tenet ab ecclesia. extra de scdis nup. ca. [illegible]

¶ Septimus casus est scd̄m le
ges. Illud qd̄ relinquitur i te/
stamēto nisi habeat q̄nq3 vel se
ptē testes nō valet. C. de testa.
l. si vnus. l. ac ꝯsultissima insti
tuta de testa. §. fi. Sed eccia h̄
nō tenet in relictis ad pias cās
vbi sufficiunt tres aut duo te/
stes. extra de testa. c. Cū esses. ꝛ
c. relatū. ¶ Octau⁹ casus ē ƀm
leges maleficia cogitatōis regu
lariter nō puniūtur. ff. de penis
l. cogitatōis. Sȝ tn̄ oīs cogita
tio mala a deo punit̄. de pe. dis.
i. c. Omnis. ¶ Nonus casus
scd̄m leges ciuiles licet magi
ꝛ malefici puniantur tn̄ q̄ hoc
faciūt ꝯ vētos imbres ꝛ gran/
dines preueniatur. C. de male
ficis. l. eoꝝ. Sed scd̄m deuȝ et
ecciam talia facere grauissimuȝ
pctm̄ est.. ¶ Decim⁹ casus ꝙ
filius spuri⁹ ex dānato coitu oī
bn̄ficio excludit̄. C: de natura/
lib⁹ liberis. l. Licet aūt. Sed se
cundū ecciam interest epi face/
re ꝙ vterq3 parentū talib⁹ libe
ris necessaria subministret ƀm
qd̄ facultates suppetūt. extra d̄
eo qui duxit in matrimonium
quā polluit ꝑ adulteriū. §. cum
haberet. Sunt ꝛ aliꝫ casus q̊s
repetere nimis foret prolixum.
in quib⁹ leges seculares nō sūt
seruande. tn̄ in aliꝫ s vt sepe di/
ximus licitis ꝛ honestis colēde
sunt ꝛ nō superba mēte parui/
pendende. Demus igit̄ operaȝ
omnē elationē expellere a cordi
bus nostris ꝛ scd̄ȝ leges sacras
viuētes dignos reddam⁹ nos
gratia xp̄i Amen.

¶ Feria quinta tertie ebdōade
De superbia hereticoꝝ
Sermo decimusnon⁹

Mortuus ē di
ues ꝛ sepultus est
in inferno. ꝟba sūt
redēptoris nr̄i Lu
ce. xvi. c. ꝛ in euan
gelio hodierno.. Audientes ple
riq3 lectione sancti euāgeliꝫ ho/
diernā in qua historia ꝛ res ge
sta narratur de diuite illo q̄ dā
natus interiꝫt. ꝛ descēdit i infer
nū. nō solū nō expauescunt nec
cogitant de vita futura. Qui/
īmo ficta esse falsaq3 oīa illa et
opinātur ꝛ dicūt. Ascēdit q̄p/
pe fum⁹ supbie in corda eoꝝ: et
cecauitq3 illos vt nō aspiciant
veritatē. Spernunt scripturas
et moysen ac ꝓphetas abhomi
nātur. Hi si ꝑtinaciter in tali/
bus versantur errorib⁹ sicut he
retici puniēt̄ a iusto iudice deo
Et qm̄ heresis viciū ꝑiculosissi
mū est ꝛ abhominabile nimis
decreui in sermone presenti di/
cere de supbia hereticoꝝ. ob qd̄
tria mysteria ꝓponim⁹ de here
ticis ꝯtēplanda

¶ Primū dicit̄ ꝯditōis.
¶ Scd̄m specificatōis.

¶ Tertiū punitōis.

¶ Qȝ quinqȝ ꝯditōes reqrun tur ad hoc vt q̇s ꝓprie dicatur hereticus. Capitulum primū.

Rimū mysteriū de hereticis ꝯtēplādū dicit̄ ꝯditōnis. Ut eni inq̄t Aug. xxiiij. q.iij.c.heretic⁹. Heretic⁹ est q̄ falsas opiniones gignit vel seq̄ tur. Sȝ vt colligere potui ex di ctis doctoꝝ q̇nqȝ requiruntur ꝯditōes ad hoc vt aliq̇s ꝓprie dicatur hereticus.

¶ Prima ꝯditio ē vt sit error in ei⁹ intellectu. Nā heresis ē spe cies infidelitatis. Sȝ infideli tas ē in intellectu subiectiue. si cut fides sibi ꝯtraria. factū er go malū sine errore nō facit ho minē hereticū. vt si q̇s fornicat̄ aut mechat̄ lȝ agat ꝯ veritatē q̄ dicit. Nō mechaberis. nō tn̄ est heretic⁹ nisi credat vel opine tur fornicari esse licitū. Si q̇s aūt obijceret qȝ symoniac⁹ di citur hereticus. i. q. i. c. quisq̇s ⁊ tn̄ nō hȝ errorem in intellectu Ergo absqȝ tali ꝯditōe potest q̇s reputari heretic⁹. ¶ Rn̄det̄ ꝙ simoniac⁹ nō ꝓprie sed large dicit̄ heretic⁹ ꝓpter quandā si militudinē. qꝛ ex q̄ emit vl' vē dit sacra ita agit ac si extimarȝ donū grē pecunia posse posside ri. sȝ nō h̄ estimādo sicut cōiter accidit nō est heretic⁹. ¶ Scđa ꝯditio ad hoc ꝙ sit q̇s ꝓprie he reticus ē ꝙ error sit circa ea que sunt fidei vel ꝯ veritatē defini natōis eccl'ie in his q̄ ꝑtinēt ad fidē ⁊ bonos mores ⁊ necessa ria ad ꝯsecutionē vite etne. Si eni error eēt de his q̄ nō ꝑtinēt ad fidē. puta ꝙ q̇s credat solē nō esse maiorē terra ⁊ hmōi nō est heretic⁹ ¶ Tertia ꝯditō q̄ re quirit̄ ad heresim ē ꝙ error sit i illo q̄ veritatē catholicā est pro fessus. Nā iudei ⁊ gētiles ac re liq̄ infideles nō ꝓprie dicunt̄ he retici. Un̄ dicit Aug. ꝙ vidēs diabol⁹ gen⁹ hūanū a cultura demonū liberari hereticos mo uit. q̄ sub vocabulo xp̄iano do ctrine resisterēt xp̄iane ¶ Quar ta ꝯditio q̄ requirit̄ ad heresim est ꝙ sit in eo q̄ fidē suscepit tal'r error circa fidē ꝙ aliquā ꝟitatē de xp̄o ꝯfiteat̄ ꝑtinentē ad diui nitatē vel ad humanitatē. Si eni nullā veritatē penit⁹ de xp̄o cōfiteret̄ mag' ꝓprie appostata q̄ȝ heretic⁹ cēseret̄. Nā heretic⁹ aliquā veritatē de xp̄o ꝯfitetur apostata ꝟo a fide non sicut iu lianus apostata. Et sic pn̄t di stingui heretic⁹ ⁊ apostata. licȝ aliqn̄ vnū sumat̄ p alio ¶ Qui ta ꝯditio q̄ reqrit̄ ad heresȝ ē vt q̇s talē errorē firmata volunta te ⁊ obstinata eligat ⁊ ꝑtinacit̄ sequat̄ errores. Un̄ Aug. xxiiij q. iij. ca. Qui in eccl'ia. alt. Qui

in ecclesia xpi morbidū aliqd prauūqꝫ sapiūt si correcti vt rectum sanūqꝫ sapiāt resistāt cōtumacit suaqꝫ pestifera ⁊ morbida dogmata emēdare noluerint sꝫ defendere psistūt. heretici sūt. Qui ḡ erraret i materia fidei putās ecclesiā sic credere patus corrigi ⁊ emēdari cū audierit veritatē: nō cēset hereticꝰ. Vn̄ abbas Joachim ꝓm glo. in. c. dānamꝰ. de sū. tri. ⁊ fide ca. qꝛ patus fuit corrigi ⁊ se correxit: nō dꝫ dici hereticꝰ lꝫ aliqn̄ errasset in fide i libello illo quē fecit ꝯ petꝝ lombardum. ¶ Ad h̄ facit dictū aug᷒. xxiiij. q. iij. c. dixit apl's. Notandum etiā ꝓm Guil. ꝙ cū dr̄ extra de hereticis. c. i. Dubiꝰ in fide infidelis ē. ꝙ hoc intelligitur de eo q̄ sponte vult dubitare. Secus de illo q̄ aliqn̄ vacillat circa fidē ex tentatione ⁊ cum displicentia rationis. Cōcordat his Tho. xxij. q. xi.

¶ Nō lꝫ multe fuerint hereticoꝝ secte fidei veritatē impugnantes. tn̄ hodie qꝫ sūt qui mltos iuoluūt in italia. Ca. ij

Secundū mysteriū de hereticis ꝯtēplandum dr̄ specificatōis. multe qppe a ꝑncipio nascētis ecclesie vsqꝫ in pn̄tem diē nuente sunt hereticoꝝ secte fidē orthodoxī suis erroribꝫ conātes euertere: Oēs tn̄ faciēte deo tandē delete sūt paucis illis duntaxat exceptis que adhuc diebꝫ nr̄is inuoluūt aliquoꝝ miserabiles aīas. Jsido. viij. ethimo. lib. ⁊ xxiiij. q. iij. ca. vl. noiat hereses q̄s pfessi sūt ifrascripti videlꝫ. Simoniani. menandriani. basilidiani. nicolaite gnostici. carportiani. cherintiani. nazarei. ofite. valentiniani. appellite. arcociani. adamiani. caymani. sethiani. melchisedechiani. angelici. apostolici. cerdoniani. marcianiste. archoterite. aquarij. seueriani. taciani. elogij. cathafrige. cathorij. pauliāi. hermogeniani. manichei. ātropomorfite. heracliti. nouatiaui. mōtani. ebionite. fotimani. eunomiani. origeniani. sabelliāi. arriani. macedoniani. apolinariste. coluciani. floriani. donatiste. bonosiani. circūcelliones priscillianiste. luciferiani. iouimaniste. heluidiani. paterniāi arabici. tertulianiste. pelagiāi nestoriani. enticiani. theodosiani ⁊ alij. quoꝝ errores apte cōmemorare nō est necessarium. ¶ Jn extrauagāti iohānis. xxij que incipit. Dudū ad audientiam reprobant errores petri de corbaria ordinis minoꝝ q̄ pertinaciter asserebat ꝙ petrꝰ apl's nō fuit magis caput ecclesie q̄ quilibet aploꝝ. ⁊ ꝙ xp̄s nullū vi

Secte hereticorum varie

cariũ in ecclesia dereliq̄t. ꝛ q̄d
papa nõ habet corrigere ꝛ pu
nire instituere ꝛ destituere ip̄a
torẽ. Contra ꝯstitutionem cle
mẽtis in clemẽtina pastoralis
de sen. ꝛ re iudi. Iste petrus d̄
corbaria fuit factus antipapa
tp̄e Johãnis. xxij. ad ordinati
onẽ ludouici ip̄atoris scisma
tici. ꝛ depositi ab impio et ab
eo antipapa coronatꝰ ẽ. Sed
postea captus dictꝰ petrus. et
ductus ad Johannẽ. xxij. aui
nioni ꝯfessus errorẽ suũ in car
cere vitã finiuit. Circa ãnos
dñi millesimo ducẽtos q̄nqua
ginta in lombardia ꝛ florentia
repullulauit heresis manicheo
rũ. Contra q̄s scũs petrꝰ mar
tyr factus inq̄sitor ab Innocẽ
tio. iiij. a tali heresi florentiam
purgauit. ꝛ alias p̄tes lombar
die. ¶ Circa annos dñi. M.
cccc xx. exorta est heresis vscita
rum in boemia. cuius inuẽtor
fuit quidã anglicus Johãnes
hus noĩatus. ¶ In clemẽtina
ad nostrã. de hereticis fit men
tio de heresi bergadoꝝ. Sed
his ꝛ omnibꝰ alijs p̄termissis
in italia adhuc inueniunt̄ q̄n
q̄ species heresum siue hereti-
coꝝ secte. ¶ Pria est vallistaꝝ.
¶ Scd̄a est amodeitaꝝ
¶ Tertia neofitoꝝ
¶ Quarta fraticelloꝝ.
¶ Quinta plinistoꝝ

¶ Pria sp̄es heres seu heretico
rũ secta ẽ vallistaꝝ. hec lꝫ non
multos corrupit. tñ p̄iculosissi
ma ẽ. Dãnat eñ vota ꝛ iura
mẽta. asseritq̄ religiosos voto

vota
iuramenta

se ad ꝯtinentiã obligãtes vilẽ
gestare mẽtẽ corq̄ satis debile
cũ maioris ṽtutis s̄m eũ sit vi
uer̄ caste sine vĩculo voti q̄ cũ
eiꝰ obligatiõe. Uidi sup̄ hoc ꝛ
alijs q̄busdã erroribꝫ neapoli:
libellũ q̄ndã quẽ vnꝰ p̄fatam
heresim sapiẽs semel tm̃ mihi
oñdere voluit. Ascribebat̄ aũt
libellꝰ ille laurẽtio valle. q̄ nr̃o
tp̄e vir clarꝰ ẽ habitus. nescio
an forte aliq̄ sic voluerit eiꝰ no
mẽ inglĩosũ facere vt ipsi ꝯfigẽ
tes opꝰ hereticis op̄ionibꝫ de-
turbãtũ viro illi ĩputauerint:
si ip̄e libellũ talẽ nec ꝯfecit nec
docuit ĩ eo ꝯtẽtor ĩfamia ista
accedit sibi ad gloriã ꝛ hõrẽ. si
ṽo vt hõ in h̄ errauit nec se cor
rexit. curemꝰ nos errores p̄nici
osos detestari. Legi ego ĩuecti
uã q̄ndã pogij florẽtini q̄ d̄ lau
rẽtio valla sic ait. Oẽs illos
p̄scos doctissimos viros q̄ruꝫ
mẽoria oĩbꝫ sclis sũme laudis
veneratione celebrata ẽ fera q̄
dã ĩ maniq̄ p̄tuitate ꝯtemnit
ꝯp̄hendit culpat asp̄nat̄ ꝛ tan
q̄ fortũe rotã in manu tenens
sursũ deorsũ voluit ꝛ ṽsat oĩa
ꝛ ad suũ arbitriũ trahit vt ṽo
a grãmaticꝭ ĩcipiã. Prescianꝰ

Sancti sunt immortales et retro dicunt sancti

in pmis. donatū. seruiū. pompeū. festū. noniū marcellū. Ipsum deniq̧ marcū varronē in grāmaticis arguit. In dialeticis ac phia aristotelē ꝛ boetiū multis in locis affirmat errasse Ciceronē vt eloq̄ntie pncipē ꝛ pceptorē artis dicēdi insciū pdicat. Titūliuiū. Salustiū. Lactantiū: ceterosq̧ egregios latine lingue auctores neq̧ elegātes fuisse ꝛ plurimis in locis sensa vboꝝ nō recte posuisse restat. Priscos iuriscōsultos plurimū vboꝝ figtionē ignorasse affirmat Oēs dānat pter vnū q̄ntilianū qui: doctissimū oiuz qui vnq̧ fuerūt ꝛ ipsi Ciceroi eloq̄ntia ꝛ docēdi arte prefert hō fanatic⁹ asseuerat Nō legit n̄ q̄ntilianū sed ciceronē a btō Hieronymo aureū flumē eloquētie appellari q̧ꝫ ꝛ Hiero. approbat asserēs multa ab eo pperā in sacra scriptura esse in latinū traducta. Et btm̄ aug. de fato de trinitate ꝛ d̄ dina pudentia nō recte sensisse fatet. Huiusq̧ Pogi⁹ quē puto verba dixisse qm̄ ego audiui eum laurentiū semel in bibliotheca Mineruae rome pferentē cum quodā viro docto. Et dum ille i q̄dā suo pposito allegass; Aug. indignāter rn̄dit ꝛ temerarie aug. non fuisse nec docte nec recte locutum. Sed ꝯ erro res ptactos nr̄a ferre dꝫ intentio pcipue vbi religiosa ꝛ pia vota dānare psumit. Res est apud oēs theologos pbatissima q̧ bonū op⁹ cū voto factū pfecti⁹ ē q̧ꝫ sine voto ex deo bn̄dicto grati⁹. vt pꝫ in viij. dis. xxxviij. ꝛ de h̄ plene diximus i sermone de voto in xl v. d̄ pnia

¶ Scd̄a spēs hereticoꝝ seu secta ē amodeitaꝝ a q̄daꝫ amodeo grāmatico in ptib⁹ lōbardie exorta. Hic docebat errare eos q̄ dicūt scē petre vel sancte paule ꝛ sic de alijs. qꝛ deus est solus scūs. Sed vere ignaue ineptēq̧ motus est ꝛ theologiā ignorās etiā ꝛ phiam cū fm oēs tam phos q̧ꝫ theologos solus deus est bonus per essentiā solus imortalis p eēntiam. Solus btūs p essentiā ꝛ huiusmodi. tn̄ creature sūt bone imortales p participationē Sic ē solus scūs p suā eēntiā sed alij p pticipationē Et non solū noiam⁹ congrue hoies et angelos scōs sed etiā p participationem vocamus homines deos. vnd̄ in ps. Ego dixi dij estis ꝛc. Prefatus adhuc amodeus ignar⁹ ꝛ iniquus suffla dicebat ꝯfessionē sacrālem fiendam sacerdoti. qm̄ de illa apli nihil reliq̄rūt in scripturis quē errorem pleriq̧ susceperūt Sꝫ aduertant. quia i. c. cū marthe

extra de cele.miſ.ita ſcribitur.
Multa tā de verbis ꝙ̄ de fa
ctis dn̄icis inuenimꝰ in euāge
liſtis omiſſa que apoſtoli vel
ſuppleuiſſe verbo vel tacito ex
p̄ſſiſſe leguntᷣ. Paulus eniꝫ in
actibꝫ apoſtoloꝝ.c.ij.ait Me
miniſſe vos oportet dn̄i ieſu:
qui dixit. Beatius eſt magis
aliq̇d dare ꝙ̄ accipe Hoc nul
lus quattuor euangeliſtaꝝ de
ſcripſit. Nullus etiam eoꝝ ex
p̄ſſit quod paulus de xp̄o ad
corinth.ſcribēs dixit Viſus ē
pluſ ꝙ̄ q̇ngētis fribꝫ ſil' viſus ē
ꝛ iacobo.nouiſſime āt oīuꝫ tā
ꝙ̄ abortiuo viſus ē mihi.ꝛ iſra
Multa em̄ ſuat eccleſia q̄ ab
aplis nō ſunt tradita que ta/
men cū ſint longa ꝯſuetudine
approbata nō ſunt minoriſ au
ctoritatis .Quia ergo ꝯfeſſio
fuit a xp̄o inſtituta ꝛ ab eccle/
ſia exercitata.lꝫ apl̄i de ea non
ſcripſerint hereticū eſt tenere il
lam nō fore de neceſſitate ſalu
tis. Tertia eſt hereſis neofi
toꝝ qui ī pleriſqꝫ regni neapo
litani ciuitatibꝫ cōmoranᷣ. hi
poſt ſuſceptū baptiſma iudeo
rum ſectanᷣ veſtigia. Sabba
tū cuſtodiūt. azima comedūt
feſta xp̄ianoꝝ violant.ꝛ alia ī/
pie faciūt.ꝓpter que nō eſt du/
bitandū ꝙ corde oreꝛ ope ma
le ſentiūt de fide.Et lꝫ contra
eos fores ꝓcedendū tanqꝫ cō/
tra hereticos vt ſcribitur ð he
reticis.c.Contra.in.vi. tn̄ pe
cunia ſua ſupant oēm iuſticiā
Quarta eſt hereſis fraticel
loꝝ de opinione qui dicebant
xp̄m nil habuiſſe cū apoſtolis
ꝓpriū nec in ꝑticulari nec ī cōi
etiā reꝝ mobiliū:ſed ſolū nu/
dū vſum facti eoꝝ quibꝫ vte/
batur ſibi ꝯceſſiſ ꝑ elemoſynā
vel ꝑ aliū modū. Cōtra iſtaꝫ
opinionē Johānes.xxij. locu/
tus ē in vna extrauaganti que
incipit.Ita quorundā. Et in
alia que incipit Qð inter non
nullos illi ſnihilominus fran/
celli quāuis diſcurrāt ꝑ orbē:
tn̄ nō audent in publicū ꝓdire
ſed latēterꝛ mutato habitu in
cedētes cū ſuis cōplicibꝫ laiciſ
ꝯueniūt in antris ꝛ cauernis:
multa ꝓphana ſub deuotiōis
ſpecie exercētes. Anno xp̄o dn̄i
milleſimo.cccc.xlix.tēpore Ni
colai q̇nti. apud fabrianū tre
decim ex illis cōbuſti ſūt ꝛ in
puluerē redacti Quinta eſt
hereſis pliniſtaꝝ.Quidā eniꝫ
lectiōe plinij ꝛ alioꝝ gentiliuꝫ
illecti mundū ab eterno fuiſſe
fatenᷣ aīas mortales affirmāt
futurā gloriam ꝛ dānatoꝝ pe/
nas negant. Scōꝝ vitas lau
de dignas ꝛ miracula irridēt
ſcripturas dīnas vilipendūt:
atqꝫ ꝓdicatores euāgelij audi
re recuſant. Et ꝙ̄uis publice

hec ⁊ silia docere timeant vel
erubescãt tñ dũ illis facultas
se offert inter suos ↄsocios de
fidei mysteriis ⁊ xpiane religio
nis doctrina ĩpudenter ⁊ infi/
deliter fabulãt. Q̃ heretici
puniũt q̇ntuplici pena. Ca. iij

TErtiũ mysteriũ de he
reticis cõtẽplandũ ẽ ⁊
punitiõis. Sm eni Rai
mundũ in summa sua heretici
puniunt q̄druplici pena. Sed
nos addemus ⁊ q̇ntã.

Prima pena ẽ excoicatiõis
Secunda depositionis.
Tertia reꝝ ablatiõis. Quar
ta occisionis. Quita dine vl
tiõis. Prima pena ẽ excõi
cationis. Ois heretic⁹ siue oc
cultus siue manifest⁹ est excõi
catus. vt pȝ extra de sen. excõ.
c. Nouerint. Silr oẽs creden
tes receptatores ⁊ defensores
hereticoꝝ: sũt ipso facto excõi
cati. Petrus de palude in suo
q̄rto dicit ꝙ credẽtes heretico
rũ sunt q̇ lȝ nulli heresi expres/
se adhereant. credũt tñ hereti
cos eẽ bonos hoies ⁊ habere
bonã fidẽ. Defensores aũt sũt
qui ꝑsonã defendũt. vt aduo
cati p̃stando patrociniũ vel ta
belliones faciendo instrumen
ta vel iuuãtes in causa. Qui
aũt nõ ꝑsonã sed heresim de/
fendit: heresiarcha est. xxiiij. q.
iij. c. qui alioꝝ. Receptatores
sũt qui in domo vel terra sua
eos recipiũt semel vel pluries
publice vel p̃uate. Jura tñ ci/
uilia intelligũt esse receptato/
rem q̇ latenter recipit ⁊ celat ⁊
ↄseruat vt manus iudicis eua
dat. ff. de receptationibus. l. i.
Fautores sũt q̇ aliq̃n facto fa
uent mittendo alimoniã ⁊ hu
iusmodi. Aliq̃n ꝟbo vt osten/
dendo isti sũt boni viri iniu/
stũ est agere ↄtra eos ⁊ inq̇sito
res iponũt eis maligne ↄficta
Itẽ cõmissione q̃n qui potesta
te fũgunt in capiendo ⁊ simili
bus: nõ fauent inq̇sitoribus si
cut debẽt. Oẽs isti sũt excoica
ti ipso facto sicut heretici. Q̃
intelligendũ ẽ dũ tñ viciũ suũ
aliquo actu ꝓdeat exteriori pu
blice vel occulte. Itẽ q̇ in pote
state existẽs omittit facere q̃d
debet. lȝ nihil exterius agat, in
currit q2 ad idẽ iudiciũ ꝑtinet
habitus ⁊ p̃uatio. de hereti. c.
Quicũq3. li. vi. ⁊. xxiij. q. iij. c.
Qui põt. Priuate ꝟbo ꝑsone i
hoc casu si nõ capiũt vel si ꝑ/
tereũtes nõ detinent fautores
dici nõ p̃nt. ⁊ de hereti. c. Ut
inq̇sitionis. li. vi. habet. ꝙ oẽs
ptãtes dñi tꝑales ⁊ rectores q̇
buscũq3 dignitatibꝫ vl' officiis
⁊ nõibꝫ censeant ⁊ eoꝝ officia/
les ⁊ balliuii que a diocesanis
vel epis vel inq̇sitoribꝫ hereti
ce p̃uitatis nõ obediũt in here

ticoꝝ vel ipsoꝝ credentiũ vel
defensoꝝ receptatoꝝ fautoꝝ
inuestigatione captiõe ꝛ custo
dia diligenti cũ ab eis fuerint
reqsiti sũt excõicati. Itẽ oẽs p̄
dicti rectores si p̄dictas perso
nas pestiferas nõ duxerint vel
duci fecerint sine mora postq̄
fuerint reqsiti in potestatẽ seu
carcerã epoꝝ seu inqsitoꝝ vel
ad locũ aliũ aliquẽ de quo ipi
vel aliq ex ipsis mandauerint
infra eoꝝ dñoꝝ vel rectoꝝ di-
strictũ. vbi p viros catholicos
a p̄fatis epis vel inqsitoribus
aliquos deputatos sub arta ꝛ
diligenti custodia teneant do
nec eoꝝ negociũ p iudiciũ ec-
clesie terminetur sint excoicati
Item si p̄dictos hereticos
p crimine heresis captos abs
q licẽtia epoꝝ vel inqsitoꝝ li
berauerit sũt excoicati Itẽ sũt
excoicati si iudicare p̄sũpserit
de heresi cũ iudiciũ sit mere ec
clesiasticũ: Itẽ si ipedierit offi
ciũ inqsitoris cõsilio vel fauo
re sũt excõicati. Itẽ oẽs supdi
cti q incurrissent sniaz excoica
tiõis ꝛ p ãnũ sustinuerint extũc
velut heretici ↄdẽnant. Et
nota q ex corpore iuris nõ vi-
det haberi q absolutionez ab
excoicatione pter heresim cõ-
tracta papa sibi reseruat. Ex
quo argui possz q ab episcopis
possent absolui p.c. Nuper. de
sen. excõ. Sed p pcessũ pape q
fit annuatim in curia sibi reser
uat eoꝝ absolutionẽ. Item
sciendũ q eps nõ potest ferre
sniam in causa heresis sine in-
quisitore heretice p̄uitatis. vt
habet in clemẽtina .i. de here.

Adhuc aduertẽdũ q si in-
quisitor ꝛ ordinarius discor-
dant in mãdato ↄ hereticos.
qr vnus mãdat puniri p se cõ
demnatũ. alter mãdat relaxa
ri p se absolutũ videt supseden
dũ donec ↄsulat papa sm Jo
hannẽ andree. Excoicati sũt
ẽt inqsitores excoicatiõe pape
reſuata si odij grẽ vl amoris
lucri ꝛ cõmodi tpalis obtẽtu
ↄ iusticiã ꝛ ↄsciaz suã omiserit
ↄ quẽq pcedere vt fuerit pce-
dẽdũ sicut het in clemẽ. Mul
toꝝ. de here. Dicit tñ Johan-
nes an. q si timore pter vitã
dum scandalum hoc omitte-
rent non est locus pene. Qui
cunq adhuc hereticos credẽ-
tes receptatores vel fautores
eorum scienter presumpserit:
ecclesiastice traderet sepulture
vsq ad satisfactionem idone
am excommunicationis sentẽ
tie se nouerit subiacere nec ab
solutionis beneficiuz mereant
nisi proprijs manibus extu-
mulent publice ꝛ proijciantur
huiusmodi corpora dãnato-
rum ꝛ loc9 ille ppetuo careat

sepl'tura. De heretic;. c. Quicu͂
q͂ li. vi. Et extra de hereticis.
c. Excoīcam⁹. dicit͛ q᷑ oēs clerí
ci q̇ exhibēt talib⁹ eccl'iastica sa
cramenta aut elemosinas vel
oblatōes recipent debēt priua
ri suo officio ad qͦd nunq͂ resti
tuu͂tur sine indulto sedis apo-
stolice speciali. Scd̄a pena
qua puniunt͛ heretici dicit͛ de-
positionis. Indistincte eniȝ si
ue clericus siue laicus etiā si pa
pa vel imꝑator ⁊ qualibet ali⁹
debet deponi ab omī dignitate
di. xl. c. si papa. ⁊. xxiiij. q. i. ca.
q̇ ꝫ. ⁊ omib⁹ officijs ⁊ bn̄ficijs
spoliari dēt. ⁊ si cleric⁹ sit debet
degradari. Sed vassalli dn̄o-
ru͂ soluti sunt a debito fidelita
tis homagij ⁊ toti⁹ obsequij et
quocu͂q͂ pacto quacu͂q͂ firma
te vallato si ipi dn̄i incurru͂t in
heresim. Extra de heretic;. ca.
fi. Item heretici cu͂ fautorib⁹ ⁊
defensorib⁹ suis ⁊ receptatorib⁹
⁊ ipsoꝝ filij vsq͂ ad scd̄am ge-
neratione͂ ꝑ lineā paternā. ꝑ li-
neā ꝟo maternam vsq͂ ad pri
mu͂ gradum. ad nullum bene
ficium vel officiu͂ ecclesiasticu͂
admittu͂tur. Alias ē irrituȝ. de
heret;. li. vi. c. q̇cunq͂. ⁊. ca. sta
tutu͂. Insuꝑ oēs viri ecclesiasti
ci q̇ ad ꝑces taliu͂ recepit digni
tates ⁊ bn̄ficia ecclesiastica su͂t
priuati. Et si reciperint sciēter
nō debēt imposteꝝ admitti di-
cto ca. q̇cunq͂. Tertia pena q̄
puniu͂tur heretici dicit͛ rerum
ablatōis. Oia q̇ppe bona here
ticoꝝ ipso iure sunt confiscata.
di. viij. c. quo iure. xxiij. q. vij. c.
i. ⁊ seque͂ti. Sed executio ipsi⁹
ꝯfiscatōis vel bonoꝝ occupatō
nō dȝ fieri ꝑ principes secl'ares
anq͂ ꝑ iudice͂ eccl'iasticu͂ sente͂-
tia suꝑ eode͂ crimie fuerit ꝓml'-
gata. vt pȝ de heretic;. c. Cum
scd̄m. li. vi. Et q͂uis ipsi here-
tici hn̄t filios catholicos pri
uant͛ pn̄a hereditate ī detesta
tione͂ crimis. Insuꝑ si in mor-
te q̇s declararet͛ heretic⁹ qui in
vita nō fuit declarat⁹ pn̄t bōa
ei⁹ occupari. vt pȝ in. c. Accusa
tus. de here. li. vi. Nota tam̄
q᷑ propter heresim maritoꝝ nō
ꝯfiscātur dotes vxoꝝ nisi par-
ticipēt in heresi. Si au͂t reuerte
rētur ad fide͂ nō tn̄ eis restituu͂
tur vel filijs bona ipsoꝝ. ſȝ oia
ipso iure sunt ꝯfiscata. extra de
here. c. Vergētis. Qd̄ si aliter
fieri nō pōt manu armata su͂t
oia bona ab eis auferenda. xxv
q. vij. c. i. Et dicit Raymun. ⁊
Gof. q᷑ lȝ eccia videat͛ dare ge-
nerale͂ auctoritate͂ vt oēs expo-
liēt hereticos. tn̄ satis videt͛ tu-
tu͂ q᷑ nō fiat nisi speciali edicto
vel principis vel ecclesie ne ali
ter videatur potius ex cupidita
te vel vltione q͂ ex iusticia vel
obediētia pugnare. xxiij. q. i. c.

q̄d culpaꝝ. Quarta pena q̄ puniuntur heretici ē occisionis Cōtinuo ꝗ eni post dephensionē erroris nisi hereticꝰ ad fidez reuerti velit ⁊ heresim suaȝ abiurare ⁊ satisfactionē exhibere. si laicus ē subito dȝ ꝯburi Clericus aūt post solēnem degradationē relinquiꝝ curie seculari occidēdus. Si aūt reuertatur ad fidē detrudi dȝ imꝑpetuuȝ carcerē. extra de here. c. excōicamus. sed hoc ē de rigore iuris. Mitiꝰ tñ agiꝝ cū eis. Heretici aūt reuertētes ad fidē dñt adiurare ad arbitriū epi sui heresim suā. ⁊ promittere ꝑ scripturā ꝙ firmiť tenebūt fidē catholicā. vt. i. q. vij. c. quotiens. Et de cō. di. ij. c. Ego berlengariꝰ. extra de here. c. Ad abolendā.

Notandū tñ ꝙ heretici puniūtur a sancta eccia cum mia ⁊ iusticia. Et quantū ad spūalia suffragia. i. collationē sacro rū penitētie ⁊ eucharistie ꝗtū est ex ꝑte sua semꝑ vtiꝝ misericordia qꝛ. quātūcunꝗ sint relapsi admittunt eos ad penitētiā et eucharistiā si ꝯuertātur ad fidē. vt pȝ in. c. Suꝑ eo. de heresi li. vi. Quātum aūt ad tꝑalia vt vitā dignitates officia et substātiā ecclesia vtiꝝ misericordia ante relapsuȝ in heresim Cū eīn meruerūt ꝑ ipm lapsuȝ ꝑ mortē corꝑaleȝ excludi de mūdo. qꝛ grauiꝰ ē corrūpere fidē ꝑ quā ē aīe vita ꝗꝫ falsare pecuniā ꝑ quā vite tꝑali suueniꝝ. vñ si falsarij pecūie ꝑ sclares ptātes iuste morti tradunꝝ Multo magis heretici statū ꝙ de heresi ꝯuincūꝝ possent iuste occidi Ex magna misericordia si reuertūꝝ ad sinceritatē fidei abiurātes heresi prio a lapsu parciꝝ eis: Et aliqñ etiaȝ si clerici sunt dispēsaꝝ cū eis in officijs plus ⁊ minus Aliquando etiā in priorib᷒ dignitatibus p̄cipue ad tollendū scādalum xxiij. q. iiij. c. Ipa pietas Sed si heretici relabanꝝ quo ad vitā ⁊ bona tꝑalia exercet cōtra eos ecclesia seuerā iusticiā. ⁊ h̄ secūdū tho. qꝛ sic ꝓuideꝝ bono cōi. Nā si heretici relapsi sepe reciperētur vel ꝯseruarenꝝ in vita ⁊ alijs tꝑalib᷒ bonis posset esse h̄ in p̄iudiciū salutis alioꝝ tñ qꝛ si relaberenꝝ alios īficerēt tñ etiā qꝛ siñ pēa euaderēt alij securiꝰ in heresim labarēꝝ. Ex relapsu etiā ipoꝝ p̄sumitur de incōstātia eoꝝ circa fidē. Ideo iuste sic p̄sumitur. vnde Ihero. xxiiij. q. iij. ait Resecāde sūt carnes putride Scabiosa ouis a caulis repellenda ne tota domus et massa et corpus et pecora ardeat corrunpatur putrescat intereat. Arius in alexandria vna scintilla fuit. Sed qꝛ

non statim oppssus est totū orbem ei⁹ flamma populata est.

Quinta pena q̄ puniuntur heretici dicit diuine vltōis Nā qn̄qȝ deus ad detestandā hereticoꝝ prauitatē etiā in hac vita mucrone sue iusticie ferire voluit. Et ad hoc ꝓpositū duo recitemus exēpla. Primū est de quo meminit paul⁹ q̄ suppleuit eutropiū de anastasio ꝯstātinopolitano augusto. Hic euticlanā heresim profitēs negabat in xp̄o duas naturas. s. diuinitatꝫ ꝛ hūanitatꝫ. Ob qđ papa misit ad eū Euodiū ep̄m cū quibusdā alijs tradēs fidē catholicā scriptā monēsqȝ vt rediret ad verā fidē. At ipse spretꝫ illis ꝛ ꝯtumeliose expulsis posuit eos in naui fragili mādās atrociter ne vspiā p totā greciam se verterēt ad aliquā ciuitatē Sꝫ vltione dei. xxv. imperij. anno ictu fulminis ꝑcussus interijt.

Scđm exemplū est de Ario. de quo scribit Cassiodor⁹ i historia tripartita. ꝛ Eusebi⁹ i historia ecclesiastica. Hic fuit presbyter alexādrinus in litterꝫ sacris eruditissim⁹ cupid⁹ glīe ꝛ hipocrita magn⁹. Qui vidēs alexandrū ordinatū ep̄m alexandrinū q ipse cupiebat eidē inuidit. Et cū alexāder p̄dicaret filiū equalē pr̄i ille vt ipsum oppugnaret ꝯ̄riū cepit asserere. dicebatqȝ filiū creaturā a substātia pr̄is separatū. Hoc tēpore siluester rome erat ꝛ ꝯstantinus magn⁹ in ꝯstātinopolitana vrbe. qui ꝯsiliū ordiari fecit in nicea vrbe vbi arri⁹ ꝯdēnatus ē. sicut patet. xv. distin. ca. Canones. ꝛ oīa dicta ei⁹ dānata ꝛ sequaces ei⁹ dispsi. Mortuo ꝯstātino ꝯstātin⁹ filius ei⁹ impium oriētis tenuit. Qui arriū in grām recepit. Quare ipsum cū suis ꝯplicib⁹ ꝯstātinopolim redire fecit. Et cum iure iurando arrius fraudulēter imperatori suasisset se catholicū et ꝯsilij decreta ꝑuare credēs imperator eū emēdatū p̄cepit ep̄o ꝯstātinopolitane vrbis vt arrium in cōione reciperet. Erat enī tūc sabbatū añ pasca dn̄ice resurrectōis. Itaqȝ dū arri⁹ egressus esset impatoris aulā ꝛ honoraret obsequijs suoꝝ cōplicū sicqȝ magnific⁹ p vrbē incederet. Tandē ad locū cui nomē est foꝝ ꝯstātini. vbi tot⁹ tremefact⁹ est. Et vētris sui solutō facta coegit eū secessum querere. ꝛ nō tantū feces sed fluxū sanguinis cum intestinis emisit. Splen etiaꝫ fluxit et iecur ꝛ in tam fetido actu vitam finiuit. Sꝫ illud a nobis est diligēter ꝯmemorandū q lꝫ tot heretici vt ē predictū insurrexerint ꝯ̄ fidē nunqȝ tn̄ extinguere value-

rūt lumē eius. Sic etiā nec po terūt in futuꝝ qm̄ de⁹ bn̄dict⁹ veritatē sue sancte fidei protegit ⁊ defendit ⁊ sup̄bos hereticos prosternit ⁊ humiliat. A q̄rū societate curet vnusq̄sq̄ ab esse q̄ cupit regnare cū x̄po q̄ est bn̄dict⁹ in s̄c̄l'a seculoꝝ. Amen

Feria. vi. tertie ebdomade.

De sup̄bia ingratoꝝ tam erga deū q̄z erga homies:

Sermo vicesimus:

Auferetur a vobis regnū dei verba sunt redēptoris n̄ri Mathei. xxi. c. ⁊ in euāgelio hodierno. Conspicimus dieb⁊ n̄ris impleri quod paulus p̄dixit. ij. ad thimo. iij. c. de futura hoim ingratitudie Nā ingrati facti sunt multi ad deū ad parētes ⁊ quoscūq̄ bn̄factores hoc aūt dānabile viciū sup̄bie radice orit̄ que nō sinit hoiem cognoscere suā per se pe indigentiā releuataz obsēq̄o bn̄factoꝝ. Idcirco in p̄nti sermone de sup̄bia ingratoꝝ v̄ba faciem⁹. In quo de ipsa ingratitudine tria mysteria p̄ponūt̄ declaranda.

Primū dicit̄ diffinitōis.
Scōm rep̄hensionis
Tertiū dānificatōis.

Quid ē igratitudo ⁊ de gradib⁊ ei⁹ ⁊ q̄uo null⁹ ingrat⁹ p̄t se excusare.

Capitulum primum

Primū mysteriū declarandū de ingratitudine dicitur diffinitōis. Diffinit̄ eniz sic scōm Tho. ij. ij. q. cētesima vi. Ingratitudo est viciuz quo beneficiatus non retribuit benefactori quod debet. Pro cuius ampliore intelligentia notanda sunt tria. Primū notandū est q̄ ingratitudo opponitur gratie. Et sumitur hic ḡtia prout est virtus specialis et pars iusticie s̄m Tho. vbi supra. De hac ita ait tulius. li. ij. rethoricorū artis veteris. Gratia est virtus in qua amicitiarū ⁊ officiorum alterius memoria ⁊ remunerādi volūtas ꝑtinet. est autē duplex debitū. Unum sc̄z legale ad qd̄ q̄s lege astringitur. Et ad h̄ reddendum inducit iusticia virtutis cardinalis. Aliud ē debitū morale ad qd̄ q̄s inducitur ex honestate v̄tutis. Et hoc reddit gratia seu gratitudo respectu beneficij accepti ab alio. que vt dictum est est virtus specialis ⁊ pars annexa iusticie. Causa vero debiti p̄rimo et principaliter inuenitur in deo eo q̄ ipse primum principium est omnium nostrorum bonorum. Ab ipso nāq̄ rōnales p̄diti sumus ab ipso. sustentationē vite recipim⁹ cū

omniū creaturaꝝ obsequio. ab ipso tolleramur in nostris malis equanimiter. Ab ipso post grandia peccata cōmissa graciter vocamur vt reuertamur ad illū. ab ipso venia nobis ꝑmittitur ꝛ satis benigne datur dum ad penitētiā reuertimur Ab ipso gratie auxiliū ipenditur vt ꝑficiamus in bonū. ab ipso deniqꝫ regnū celoꝝ disponit nobis oībꝫ si illud nō recusauerimus. Ideo aplus. i. ad thessal. v. c. ait. In oībꝫ gratias agite. ꝛ ad colocen. iij. cap. Oē qḋcūqꝫ facitis in ꝟbo aut in ope: in noīe dñi nr̄i iesu xp̄i facite gratias agētes deo p̄ri.

Scḋo cā debiti inuenit in ꝑentibꝫ inquātū ab eis tot bn̄ficia recepimus. Tertio cā debiti inuenit in ꝑsona que dignitate ꝑcellit ex qua coīa bn̄ficia ꝑcedūt. Quarto causa debiti repitur in quocūqꝫ bn̄factore a quo aliqua ꝑticularia ꝛ ꝑuata beneficia ꝑcepimꝰ ꝑ quibꝫ ꝑticulariter ei obligamur. Secundū notandū q̄ cūuis in quolibet pctō sit materialis ingratitudo ad deum ſm Tho. vbi s̄. inq̄ntū. s. facit hō aliq̄d qḋ pōt ad ingratitudinē ꝑtinere q̄ sūmus bn̄factor ē nobis. ꝛ tūc est circūstantia aggrauās pctm̄. tn̄ formaliter ingratitudo ē qn̄ actu aliter bn̄ficiū ꝯtemnit. Sicut ergo gratitudo ē spālis virtus hn̄s diuersos gradꝰ: Quoꝝ ꝑmus ē q̄ bn̄ficiū recognoscat. Scḋs q̄ gr̄as ꝛ laudes agat. Tertius q̄ retribuat ꝑ loco ꝛ tpe ſm suā facultatē. Ita ingratitudo q̄ ei opponit vt pꝫ ex ipso nōie. Nā ingratitudo dr̄ q̄si nō gratitudo ē spāle peccatuꝫ hn̄s diuersos gradus. Et q̄a qḋ ē vltimū in generatiōe ē ꝑmū in resolutiōe. Ideo ꝑmus gradus ingratitudis est vt hō bn̄ficiū nō retribuat ſm q̄ recepit. Secūdus ē q̄ dissimilet idest nō laudet nec gratias agat. Tertiꝰ est q̄ nō recognoscat siue ꝑ obliuionē siue ꝑ quēcunqꝫ aliū modū. Et q̄z in negatiōe intelligit affirmatio opposita. ideo ad ꝑmū gradū ingratitudinis ꝑtinet q̄ aliq̄s retribuat mala ꝑ bonis. Ad scḋm q̄ bn̄ficiū vitupet. Ad tertiū q̄ quasi maleficiū repute in mēte sua ipsius bn̄ficiuꝫ Unde Seneca in. iij. de bn̄ficijs ait. Ingratꝰ ē qui accepit bn̄ficiū ꝛ nō reddit: ingratior q̄ dissimulat: ingratissimꝰ omniū qui oblitꝰ. Et quibꝫ infert q̄ tripliciter q̄s pōt esse ingratus. Primo ꝑpter interiorez ꝯtemptū. sicut cū q̄s patrē suū vel matrē ꝯtemneret recognoscere. ꝑpter vilitatē ꝯditionis

vel debilitatē sensus vel tenuitatē substantie. Secūdo ꝓpter substractionē qn̄ q̄s subtraheret bn̄factori qđ ex necessitate debet. vt cū q̄s non subuenit ꝑentibꝫ in necessitate cuꝫ pōt. vel nō laudat eos in q̄bꝫ laudādi sunt. ⁊ sic de alijs.

Tertio aliq̄s pōt esse ingratus ꝓpter ꝯtrariationē. qꝛ non solū ꝑtermittit implere gratitudinis debitū sed etiā ꝯtrariū agit. puta si q̄s deū sūmū omniū bn̄factorē quasi odiat seu ꝓ nihilo habeat vel contēnat ꝙ eū fecerit in hūc mūduꝫ venire. Qđ solet accidere cuꝫ quis ē in tribulationibꝫ ꝑpessus vel nō hꝫ bona que in alijs cernit. vilificās beneficia dei sibi ꝯcessa vel illiꝰ vituꝑans beneficia nomen eius blasfemet vel ꝑentes ꝯtumelijs afficeret aut ꝟberaret. Tertiū notandū ꝙ nullus pōt suā ingratitudinē excusare ex ipotētia. qꝛ. s. nō pōt recōpensare bn̄factori qm̄ ad debitū gratitudis reddendū magis attendit volūtas q̄ꝫ opus Vn̄ Sen̄. li. de bn̄ficijs dicit ꝙ bn̄ficiū nō in eo qđ fit aut dat ꝯsistit. sed magis i dātis aūt facientis aīo. ⁊ iō sufficit volūtas recōpensandi cuꝫ deest facultas. Nec etiā suā ingratitudinē pōt q̄s excusare allegādo obliuionē nisi illa obliuio ꝓcederet ex naturali defectu qui nō subiacet voluntati Nā si q̄s ignoret beneficiū nō est ingratus si bn̄ficiū nō recōpenset dūmodo sit ꝑatus recōpensare si nosceret. Vn̄ scribit C. de in offi. testa. l. si q̄s. Satis iniquū est vel videt eū qui nō sentit ingratum existimari Si ꝟo obliuio ꝓuenit ex negligentia: tūc ingratitudo inexcusabilis est. Quia vt dicit Seneca in. iij. de beneficijs Apparet illum non sepe de reddēdo cogitasse cui obrepsit obliuio. hoc modo ingrati fuerunt iudei. De quibꝫ dꝛ i ps. cv. Obliti sūt deū q̄ saluauit eos qui fecit magnalia in egyto. mirabilia in terra cham: terribilia i mari rubro. Et dixit vt disꝑderet eos. Vbi psalmista ponit illoꝝ ingratitudinē qꝛ obliti sunt deū. Nō solū in h. q̄a nō dilexerūt nec laudauerunt deū benefactorē suū nec aliq̄d in obsequiū eius fecerūt. Sed grauiter offenderūt adorātes vitulū aureū ꝓ deo ⁊ conquerentes de deo Scđo describit bn̄ficioꝝ mltitudinē qꝛ saluauit eos liberādo ab egiptiaca ꝟuitute. aꝑiēdo mare ꝑ qđ trāsierūt debellādo amalechitas pascendo eos cibo celesti ⁊ q̄dragīnta annis in deserto tot mirabilia faciendo Tertio

propheta subdidit ingratitudi
nis punitõe cũ subdidit vt dis
pderet eos voluit. quidẽ delere
eos pro illa ingratitudine qua
adorauerũt vitulũ aureũ. Exo
di. xxxij. c. Sz moyse orãte pla
cat⁹ dñs suspẽdit sniam cũ plu
ries ydolatrassent ꝛ multis mo
dis deũ offendissent ꝛ p⁹ aduẽ
tũ iesu xp̄i obstinati eũ crucifi
gi pcurassent dispsit eos de⁹ per
vniuersum orbẽ desolata hie
rusalẽ a romanis. Et nũc vicij
infidelitatis ꝛ alijs deditos ad
eternã dãnationẽ deducit. Id
circo vt Hiero. refert in prolo
go in epl̃am ad romanos. Ro
mani iudeos de ingratitudine
arguebãt romani inquit qui ex
iudeis ꝛ gẽtib⁹ crediderũt. Hi
supba ↄtẽtione volebãt se alt̃u
trũ exaltare. Nã iudei dicebãt.
Nos sum⁹ popul⁹ dñi q̃s ab
initio fouit ꝛ dilexit Nos circũ
cisi ex genere abrahaz ex stirpe
sancta descẽdim⁹. Nos de egy
pto signis ꝛ virtutibus liberati
mare sicco ptrãsiuimus pede.
Nos p q̃draginta ãnos expti
sum⁹ in deserto mirabilia ma
gna dei. Nos soli fuim⁹ digni
accipe legẽ dei ꝛ vocez loquen
tis audire. Nobis pmissus est
xp̄s ad q̃s ipse venisse testat⁹ ẽ
Dicit eni nõ suz missus nisi ad
oues q̃ pierũt dom⁹ isrl̃. cũ vos
canes q̃ꝫ hoĩes poti⁹ appellaue
rit. Non ẽ ergo equũ vt vos ho
die ydola deserẽtes ↄparemini
nobis. Ecõtra gẽtiles dicebãt
Quãto maiora certa vos dei
bñficia narraueritis. tãto maio
ris criminis vos reos eẽ mõstra
bitis. Semp eni his oĩb⁹ ingra
ti fuistis. Nã ipis pedib⁹ quib⁹
ptrãsistis aridũ mare postea añ
ydola ludebatis. Mãna vob fa
stidiũ fuit. ꝛ semp in deserto ↄ
dñm murmurastis. Sepe deũ
ad iracundiã cõcitastis. ꝛ ad vl
timũ xp̄m in lege ꝛ ꝓphetis pro
missum occidistis. Nos scẽa
vobis digniores sum⁹ qui vt d̃
xp̄o audiuim⁹ mox in eũ credi
dim⁹. Ideo p ꝓpham d̃ nobis
dñs ait. Popul⁹ quẽ nõ cogno
ui seruiũt mihi in auditu auris
obediuit mihi. hec Hiero. Sz
caueãt xp̄iani ne ꝛ ipi ꝓpter in
gratitudinẽ grauiora patiãtur
dãna q̃s ex omni pte videm⁹ h̃
ipse dei flagello pcussos. Sal
uauit eni eos de⁹ p passionem
vnigeniti filij sui Fecit magna
lia in egypto tenebrosa mundi:
q̃z magna documẽta doctoruz
magna dedit exẽpla pfecte vite
sctõꝝ. fecit mirabilia i t̃ra chãi
t̃ra ecclie mirabilia miraculoꝝ
mirabilia sacroꝝ t̃ribilia i mari
rubro ↄstratões diaboli ꝛ tyrã
noꝝ ꝛ i mari rubro sãguis effu
si tot martyꝝ gl̃osoꝝ. Ideo tĩere
hñt ne dispdãt etiã tpalia sic vi

dem⁹ quotidie fieri dū a eurcis captiui xp̄iani ducūtur ꝛ spūaliter dū a demonib⸫ rapientur qm̄ Johānes crisostom⁹ super. matheū inqt. Quāto maiora bn̄ficia sunt homib⸫ cōstituta tāto grauiora peccātib⸫ iudicia.

Qȝ ingratitudo rep̄hendit ab auctoritate legum ciuilium ꝛ historia gentiliū ꝛ exemplo brutoꝝ aialium.

Capitulum secūdum

Ecundū mysteriū declarandū de ingratitudine dicitur reprehēsio Est vtiq̄ hoc viciū rep̄hēsibile valde nō solū dū cōmittitur erga deū sed etiā erga hoīes et creaturas suas q̄ nobis declarāt maxime tria:

Primum est auctoritas legum ciuilium.

Scōm historia gentiliū.

Tertium exempla brutorū animalium.

Primū est auctoritas leguȝ ciuiliū. Nam ɓm ciuilia iura seru⁹ liberatur a seruitute ꝑpter ingratitudinē ꝯmissaȝ erga dominū suuȝ redigit in seruitutē vt p̄tȝ. C. de obsequijs. patrono p̄stādis. l. si manumissori tuo. ꝛ in autē. vt liberti de ceto §. Oꝛ etiā. coll. vi. ꝛ. xiij. q. i. c. Item p̄cepit. ꝛ. C. de libertis ꝛ eoꝝ libertis. l. si manumissus ꝛ in autē. de nuptijs. §. ingratitudinē. coll. iiij. ꝛ. C. de i offi. testa. l. papinian⁹. §. Meminisse extra de dona. c. ꝑpter. Habet etiā q̄ donatio reuocatur ꝑpter ingratitudinē. Scōm qȝ declarat vicium ingratitudinis fore reprehensibile est historia gentilium. Ex qua aliqua referam⁹ exēpla. Vitupatur ergo primo ꝛ reprehenditur ingratitudo romanorum quavsi sunt erga Furium camillum. De quo dicit Augustinus li. v. de ciuitate dei. c. xviij. q̄ ingratam patriam ab hostibus liberauit

Recitat de isto Titusliuius q̄ crescentibus rome domestices ꝛ externis malis propt̄ cōflictus receptos a confederatis vebis capanatibus a faliscꝭ terꝛ eoꝝ publicus. Marcum furiū camillum tanq̄ medelam malorum omnium creare compul⁹ lit dictatorem. Et cū rōanus exercitus p̄ decē continuos annos male pugnādo. vt scribit orosi⁹ crebras ꝛ magn̄s clades accepissȝ i castrꝭ staret pro tp̄e aios firmauit Mox camill⁹ romā rediēs ex cōscripto nouo exercitu cū capanetib⸫ ꝛ faliscꝭ maxima cū ꝓsperitate ꝯflixit Et vīctis duob⸫ populis p̄daȝ inter milites partitus est. Deide ve

Ingratitudo Romanorum

hentiũ ciuitatẽ obsedit et cepit: et vt ponit Valeri⁹ in rubrica de hoib⁹ Ista victoria fuit cuz tanta glia romanorũz q dicta tor sublatis ad celũ manibus p̃catus ẽ q sicut deorum roma na felicitas nimia videret eius iuidia sub aliq̃ suo incõmodo satiaretur. hasq inter p̃ces subi. bito lapsu decidit Postq autẽ ad vrbẽ triũphãs rediit. Tri/ buni multiq ciues camili ꝟtu tes emuli diffamabãt gloriam eius ꝯtendẽtes hostile p̃dã nõ equo iure fuisse diuisam. Et ista pendẽte, inuidia faliscoꝝ ci uitatẽ romano subegit impio. Post q a Lucio apuleyo tribu no plebis accusat⁹ de iniq̃ veii/ entiũ p̃de distributõe intercur/ rẽte illis dieb⁹ adolescẽtis sui fi lii morte vt huic publico et ide priuato cruciaret incõmodo in exiliũ pellitur dãnatus q̃ndeciz milib⁹ eris. Camel⁹ ꝟo ab vr be discedẽs deos p̃cat⁹ est vt si hoc iiuste pateretur q primuz se ciuib⁹ et ingrate patrie neces/ sariũ fieri vellẽt. Qd secutũ est Nã galli senones obsessaz vrbẽ preter capitoliũ cepere. duce eo/ rũ bremio. Quare missum est ad camillũ pro auxilio. Erãt aũt romani totaliter oppressi q vix poterant se vlterius contine re fame interueniente. Sed cõ sueuerũt gallos decipe. et ꝯsilio

iouis pastoris in multis locis hostiũ panem iacturi fecerunt. Et cũ nõ possent vlterius dissi mlare famẽ ois auxilii spe sub/ lata se salutẽq suam auro redi mere paciscũtur. Tandem ad uenit camill⁹ dicitq pactionez auri inualidã. q2 sine iussu di/ ctatoris summiq magistrat⁹ facta esset. denũciat gallis vt se ad bellũ parent. ciuib⁹ edicit vt ferro nõ auro redimãt liberta/ tẽ. Pugnatur ergo intra semi/ ruptã vrbẽ vbi galli primo ex/ tra vrbã ad octauũ lapidẽ acri morte pellũtur. In quo prel io nec preda nec captiuitas s3 tm̃ hostiũ strages fuit. Camillus in vrbẽ rediit appellat⁹ pr̃ pa/ trie scd̃s romul⁹ et alt̃ vrbis cõ ditor quinquies dictaturã ha/ buit. fuitq remediũ oim pic̃lo rũ patrie. et. xxv. ãno postq pa triã liberauit moritur pestilen/ tiali morbo. nã vt asserit eutro pius ꝑ bienniũ his tpib⁹ romã pest̃ afflixit. Simil̃r dãnatur ingratitudo maxima romano rũ ergo scipionẽ affricanũ de q̃ Aug⁹. li. iii. de ciui. dei capi. xx ita scripsit Scipio ille rome ita lieq liberator belliq punici se cũdi tã horrẽdi tã exciosi taz pi culosi p̃clar⁹ mirabilisq ꝯfector victor ambalis domitorq car/ thaginis. Cui⁹ ab adolescẽtia vita describitur diis dedita et

pliſꝗ nutrita inimicoꝝ accuſa
tionibꝫ ceſſit careſꝗ pr̄ia quaȝ
ſua virtute ſaluā ⁊ liberaȝ red-
dit.. In opido linternenſi egit
reliꝗ ꝯpleuitꝗ vitam poſt inſi
gne ſuū triumphū nullo illius
vrbis captus deſiderio. Ita vt
vixiſſe prohibeatur. ne ſaltem
mortuo ingrata patria funꝰ fie
ret. hec augꝰ. Et aulus geliꝰ li.
iiij. noctiū acticaꝝ ita aſſerit cū
marcꝰ neuiꝰ tribunꝰ plebis ac
cuſaret ſcipionē africanum ad
populū. diceretꝗ accipiſſe a re-
ge antiocho pecuniā vt ꝯditio-
nibꝫ gratioſis ⁊ mollibus pax
cū eo populi romani nomie fie
ret ⁊ quedā itē alia crimia da-
ret indigna tali viro. tū ſcipio
pauca p̄fatus q̄ dignitas vite
ſue atꝗ gl'a poſtulabat. Memo
ria inquit q̄rites repeto diē eſſe
hodiernum quo anibali penū
imp̱io nr̄o inimiciſſimum ma-
gno p̄lio vici in terra africa pa
cēꝗ ⁊ victoriā vobis peperi in
ſep̱abilē. nō igitur ſimꝰ aduer-
ſus deos ingrati ſ; cēſeo relinq̄
mus nebulonē hunc. eamuſꝗ
nūc protinꝰ ioui optio maximo
gratulatū. id cū dixiſſet auertit
⁊ ire in capitoliū cepit. tum cō-
tio vniuerſa q̄ ad ſniam de ſci
pione ferendā ꝯuenerat relicto
tribuno ſcipionē in capitolium
comitata atꝗ inde ad eiꝰ edes
cū leticia ⁊ gratulatōe ſolenni
ꝓſecuta ē. ⁊ vt ſcribit q̄ntilianꝰ
li. x. de inſtituto orōne. Malu
it ſup̱ior africanꝰ ab vrbe cede
re ꝗ̄ de innocētia ſua ꝯtendere
cū hūilimo tribuno plebis. q̄-
re ſcipio vrbe diſcedēs ⁊ apud
ſinterenū exulans cū morti tan
dem appropinquaſſet i ſuo mo
numēto hoc epigrama inſcribi
fecit. Ingrata patria nec oſſa q̄
dem mea nūc habet prout Va
lerius ponit in rubrica ƌ ingra
tis. Tertiū qƌ declarat nob
ꝗ̄ ſit reprehēſibile ingratitudi
nis viciū eſt exemplū brutoꝝ
aīaliū. Et ȝ quotidie videamꝰ
aīalia queqȝ etiā ſilueſtria bn̄fi
cijs māſueſcere ⁊ ſuos recogno
ſcere bn̄factores. De leone tn̄
aīaliū irrationabiliū rege mira
p̄dicantur. Scribit Pliniꝰ li.
vij. de naturali hiſtoria. ꝙ hel
pis ſamiꝰ natōe in africaȝ dela
tus naue ⁊ iuxta littꝰ cōſpecto
leone hiatu minaci. arboreȝ fu
ga petijt. At leo procumbens
ad arborē hiatu quo terruerat
miſerratōnē petebat. Os enim
morſu auidiore inheſerat den
tibꝫ eiꝰ cruciabatꝗ inedia. q̄re
helpis timore depoſito ƌſcēdis
de arbore ⁊ leonē audiuit. libe
rauitꝗ eum ab illo impedimē
to oſſe de ipſius ore euulſo. Tra
duntꝗ ꝗ̄diu nauis ea in litto
re ſteterit retuliſſe gratiam vena
tus aggregando. Et Aulus

Gellius li. v. nocti. atti. qđ seq
tur narrat. Appion inquit lit/
teris hō multis p̄ditus narrat
se rome vidisse gratiam leonis
exhibitā Androdo cuidā. erat
ipse seruꝰ viri ꝯsularis qui ad
bestias dānatus fuit. inter q̄s
aderat leo vnus terribilis val
de. Hic vt androdū vidit ꝑ/
cul repente quasi admiratꝰ ste
tit. ac deinde sensim atq̧ pla/
cide tanq̧ noscitabūdꝰ ad ho
minē accedit. Cū caudā mo/
re atq̧ ritu adulantiū canum
clemēter ꝛ blāde mouet hoīsq̧
sese corpori adiūgit. Cruraq̧
eius ꝛ manꝰ pene iam exami/
nati metu lingua lenit' demul
cet Androdus int' illa blādi/
menta amissū recupat animū
paulatiq̧ oculos ad ꝯtuendū
leonē refert. Cū quasi mutua
recognitione facta letos ꝛ gra
tulabūdos videns hominē et
leonē. Que res cū oēs in ad/
miratione traxisset eductꝰ an
drodus atq̧ cesari p̄ntatus re
q̄rit' cur sibi leo tā familiarē se
p̄buisset. At ille. Cū inq̄t afri
cam ꝑ ꝯsulari impio meꝰ dn̄s
obtineret. ego ibi iniquꝰ quot
tidianis v̄berib; ad fugā sum
coactus. ꝛ vt mihi a dn̄o terre
illius p̄side tutiores latebre fo
rent in campoꝝ ꝛ arenaꝝ soli/
tudines ꝯcessi. Ac deficiēte ci
bo ꝯsiliū fuit mortē aliquo pa
cto q̄rere. Cū sole medio rapi
do ꝛ flagrāti specū quādā na
ctus remotā latebrosamq̧ in
eā me penetro ꝛ recondo. neq̧
multo post ad eandē specū ad
uenit hic leo debili vno ꝛ cruē
to pede gemitꝰ edens ꝛ mur/
mura dolorē cruciatūq̧ vul/
neris cōmiserātia. atq̧ illic p̄/
mo aspectu pauere cepi. Sed
postq̧ introgressus leo mitis
ꝛ mansuetus accessit ꝛ subla/
tū pedē ostendere mihi ꝛ por/
rigere quasi opis petēde gra/
tia visus ē. Ibi ego stirpē in/
gentē vestigio pedis eius he/
rentē euulsi ꝯceptāq̧ saniem
vulnere intimo exp̄ssi atq̧ de/
tersi cruorē. Ille tūc mea opa
ꝛ medela leuatus pede in ma
nib; meis posito recubuit ꝛ q̄e
uit. Atq̧ ex eo die trienniū to
tū ego ꝛ leo in eadē specu eodē
q̧ victu viximꝰ. nā quas vena
bat' feras ꝛ mēbra optimiora
mihi ad specū suggerebat que
ego ignis copiam nō h̄ns sole
meridiano torrēs edebā Sed
vbi me vite illiꝰ ferine iā per/
tesū est leone in venatū ꝑfecto
reliqui specū ꝛ viā fere tridui ꝑ
mēsus a militib; visus app̄hē
susq̧ sū. Et ad dn̄m ex africa
romā deductꝰ. Is me statim
rei capitalis dānandū aut dā
dū ad bestias curauit. Intelli
go hunc quoq̧ leonē me tunc

sepato captū gratiā nūc mihi bñficij ꝛ medicine referre. Qui bus auditis inqt Appion an/drodus a pena solutꝰ ꝛ leo li/bertati donatus fuit. Postea videbamꝰ androdū ꝛ leonez loco tenui reuinctū vrbe tota circū tabernas ire donari ere androdū: florib᷒ spgi leonem. Oēsq; fere vbiq; obuios dice re. Hic ē leo hospes hoīs. hic hō medicus leonis. ¶ De del phine adhuc stupēda legūtur ꝙ grata belua sit inuēta bñfa ctorib᷒ suis. Recitat Solinus ꝺ mirabilib᷒ mūdi. ꝙ diuo au gusto impante puer qdā ad li tus pueniēs comedere dabat delphino pisci ꝓpe terrā adue/nieti. Quare effectū ē ꝙ piscis ille puero ita se tractandū be/nigne ꝓbuit, vt ab ayano litto re ipm eqtantē sup se vsq; pu/teolos vehere sit visus. Hoc ꝑ ānos plurimos tādiu gestū ē donec assiduo spectaculo de sineret eē miraculū. Sȝ vbi pu er obijt sub oculis publicis de siderij merore delphinꝰ iterijt Si igiꝰ bruta aīalia ꝛ pecora cāpi benefactores agnoscunt: quātomagis rōnalis aīa inu/meris bñficijs ꝑdita, suo gra/ta debet eē benefactori. Hinc ē qꝺ Ysa. i. c. cōqueriꝰ deus di cēs ꝺ iudaico ꝓplo. ꝛ nūc ꝺ oi bus ingratis filios enutriui ꝛ

exaltaui. ipsi aūt spreuerūt me cognouit bos possessorē suū ꝛ asinus ꝓsepe dñi sui. israel aūt non cognouit me.

¶ Qꝺ ꝓpter ingratitudinē aufe runꝰ bona ꝛ oriunꝰ mala ꝛ sub trahunꝰ ꝓmissa bñficia.

Capitulū tertium.

Tertiū mysteriū decla/randū ꝺ ingratitudie ꝺꝫ dānificatio. Incur rit eqꝺē ingratꝰ multa dāna. qm̄ ex igratitudine seqnꝰ tria.

¶ Primo ꝯcessa bōa auferūꝰ.
¶ Scꝺo grauissima mala oriūꝰ
¶ Tertio promissa beneficia subtrahuntur

¶ Primo cōcessa beneficia au ferunꝰ. dicit em̄ augꝰ. ꝙ deus dederat gratis: abstulit ingra tis. Vñ saluator dixit iudeis ī ꝑabola vinee de qua fit men/tio in hodierno euāgelio iude is ingratis. Auferet a vobis regnū dei. Hec autem para/bola mystice ad quēlibet ho/minē pōt referri. vinea em̄ de/signat aīam que a deo plantaꝰ in creatione in qua poniꝰ tor/cular remorsus ꝯscie turris rō nis ex qua possit videndo di/stinguere amicos ab inimicis Sepe circūdaꝰ. s. custodia an gelica locaꝰ. Agricolis. s. appe titui sensitiuo ꝛ intellectiuo. vi tes sunt in ea inclinatiōes ad ꝟtutes vel habitꝰ ꝟtutū q in/

Natura significat

fundit in baptismo. Tēp⁹ fructuū appropinquat cū incipit habere vsū liberi arbitrij quo dz in honorē dei fruct⁹ pducere bonoꝝ opeꝝ. Tūc mittit deus nūcios suos idest bonas inspirationes ꝛ instinct⁹ mētales ad benefaciendū vel documēta pdicatoꝝ ꝛ scripturaꝝ. sed inqt⁹ hō ista mortificat ꝛ cōtēnit. Demū ipse dei fili⁹ i sacro altaris venit ad eū. sed vel nō recipit vel receptuz eijcit extra se ꝛ crucifigit malis opib⁹ suis ſm illud apostoli ad hebreos Rursus sibimetipsis crucifigentes filiū dei. De hac vinea s. ingrata aīa conqrit de⁹ Jsa. v. c. dicēs. Plātauit vineā electā ꝛ edificauit turrim i medio eius ꝛ torcular calcauit in ea. ꝛ expectauit vt faceret vuas fecit aūt labruscas Vue sunt opa vere ꝟtuosa. lābrusce sūt opa que habent apparentiam boni. Et sequit textus Jsaie. Quid: vltra debui facere vinee mee ꝛ nō feci. Et nūc ostēdam quid faciam vinee mee. Auferā sepē idest subtrahā custodiā angeli deripiam materiam. i. patres ꝛ viros docentes mandata dei. Ponā eam desertā subtrahendo gratiam Nō putabit nec fodiet. Ascendent spine sup eā ꝛ nubib⁹ mādabo ne pluant sup illā. i. verbū subtrahā cōpunctionis a pdicatoribus. Hinc Hiero. in libro Judicū. xi. q. iij. c. audi. inqt. Deus q̄ videt in abscondito ꝓspiciēs mentē ꝛ aios vitijs ꝛ passionib⁹ seruiētes in corde eius se nō diligi. sed aut auaritiā aut libidinem aut iactantiā discedit a mente eius. s. subtrahendo gratiā ꝛ relinquit domū eius vacuā. s. virtutib⁹. Exemplū de hoc est in pmis pentib⁹ qui repleti donis spūalib⁹ ꝛ tpalib⁹ ingrati fuetūt deo. ob quot tot bonis priuati sūt ꝛ a terrestri padiso eiecti. Scdo ꝓpter ingratitudinem incurrit q̄s multa mala ꝛ spūalia ꝛ tēporalia. Ezechias rex hierusalē post victoriā maximā ꝛ liberationem de manib⁹ Sēnacherib. quia nō egit gratias cantando cāticū dn̄o ſm morē illius populi ꝓpter suā ingratitudinē egrotauit. vt narrat etiā Josephus ꝛ habet Jsa. xxxviij. c: Timeāt hoīes ingrati. qm̄ vt dicit Hugo de scō Victore: Quelibet creatura trina voce alloqt hominē. Accipe. Redde. Fuge. Accipe ex me beneficiū ad vsū tuū. accipit inqt celū a me illuminationē ꝛ motū. accipe inquit ignis a me calorē. accipe ab aere respirationē. accipe ab aqua refrigerium ꝛ lotionem.

Accipe a terra aialia fruct⁹ ꝛ
alia ad sustentationē. ¶ Scđa
vox ē redde. s. obsequiū tuo be
nefactori ꝛ meo creatori. q̄ ideo
me creauit vt tibi ꝓuirē. ¶ Ter
tia vox est fuge. s. suppliciū tibi
paratū ꝓpter ingratitudinem.
¶ Tertio ꝓpter ingratitudinē
ꝑmissa bn̄ficia subtrahunt. lȝ
hoc nō ↄ̄ facili fiat a deo ꝛ imi
tatorib⁹ eius. vt em̄ inq̄t tho.
xxiij. q. ca. vij. Circa ingratum
duo sūt ↄ̄siderāda. ¶ Primū
q̄d ipse ingrat⁹ dign⁹ sit pati
ꝛ sic certū ē ↄ̄merer bn̄ficij sub
tractionē. ¶ Aliud ↄ̄siderādū
q̄d oporteat ipm bn̄ficiū face
re. ꝛ pmo q̄dē nō dȝ esse facilis
ad ingratitudinē vindicādā.
sed dȝ attēdere vt bn̄ficiatum
de ingrato faciat gratū. ꝙ si nō
pōt primo bn̄ficio facere: forte
faciet secūdo. ꝙ si bn̄ficijs mul
tiplicatis ingratitudinē auge
at ꝛ peior fiat. tūc a bn̄ficiorū
exhibitione cessare debet. Sic
facit misericors ꝛ clemens pat
oiū de⁹: bn̄ficia sua multipli
cat. diuti⁹ patienter expectat.
patiētia tantorū dissimulat vt
saltē māsuetudine sua dulcissi
ma corda mortaliū liq̄fiant ꝛ
ad ipm redeāt penitēdo. Hic
Hiero. xxiij. dis. c. diaconi ait
Moderatio dei ac pietas so
lū nostrū reditū q̄rit: ac nos cu
pit lōga sua bonitate saluare.

Ad vos igit clamito. o morta
les. o peccatrices aie. Cogno
scite deū patrē clemētissimū.
Diligite deū nobis beniuolū
laudate ꝛ bn̄dicite deū suorū
bn̄ficiorū datorē liberalissimū
Reuertimini ad deū dn̄z pij
simū. qr ipse ē dn̄s de⁹ nr̄ qui
tribuit nobis ieffabilia dona
sua. ¶ Pro q̄b⁹ aug⁹ li. vij. de
ciui. dei. c. xxxi. inq̄t. Habem⁹
ab ipso deo multa bn̄ficia p q̄
bus nequaq̄ valem⁹ actioni
grarū sufficere. ab eo em̄ ē ꝙ su
m⁹. ꝙ viuim⁹. ꝙ celum ꝛ terra
conspicimus. ꝙ mentem atq̄
rōnē hēm⁹. q̄re ipm q̄ hec oia
ↄ̄didit ingram⁹. Tandē em̄
ipse nos oneratos obrutosq̄
pctis ꝛ a ↄ̄tēplatione sue lucis
auersos ac tenebrarū idest iniq̄
tatis delectatiōe cecatos non
ideo deseruit. Misitq̄ ꝟbum
suū q̄ est vnic⁹ eius fili⁹ Quo
ꝓ nobis assūpta carne nato at
q̄ passo a pctis oib⁹ mundare
mur: eiusq̄ spū in cordib⁹ no
stris dilectiōe ꝑfusa: oib⁹ diffi
cultatib⁹ supatis i eterna reqe
in ↄ̄tēplatione eius ineffabilē
dulcedinē inueniremus. Que
corda q̄ lingue ad agendas ei
gratias satis esse ↄ̄tendāt. hec
ille. Exhibeam⁹ igit nos grōs
deo ꝛ deinde hoib⁹ nobis bn̄
facientib⁹ vt sic regnū acquira
mus eternū. in quo iesus dei fi

lius cuz patre ꝛ spiritu sancto viuit in secula seculoꝝ. amen.

¶ Sabbato tertie hebdomade. De supbia spernentiū consilia ꝛ in suo sensu ꝯfidentium Sermo vicesimꝰ pmus

Dissipauit substantiā suā. Verba sunt redēptoris nostri originaliter Luce.xv.c. ꝛ in euangelio hodierno. ¶ Habet hoc ꝓpriuz mens superboꝝ. vt tanti extimet ꝓpriam prudentiā ꝙ oīa ꝯsilia sapientū detestaꝫ. Tamen audire debent qḋ scribitur in ca. Canonū. extra de constitutionibꝫ. ꝛ in. c. Ne miraris. ꝛ. viij. q. i. in. c. Sciendū. Ne innitaris prudentie tue. prudētie sue innititur qui ea que sibi agēda vel dicenda videnꝫ patꝝ decretis ꝑponit. ¶ Idcirco in hoc ſmone contra supbiā spnentiū cōsilia dicemus ex qua innumera solēt dāna ꝓuenire. Sicut pȝ in filio adolescente que patris saluberrima monita refugiens cū ignominia ꝛ gui dāno consumpsit substantiā suā quod nō euenisset si acquieuisset cōsilio illius qui tenerrime diligebat eum. Ut igitur corda omniū humilientur ad cōsilia necessaria expetenda ꝓponimus de ipso ꝯsilio tria mysteria declaranda.

¶ Primū dr exhortationis
¶ Scōm determinationis
¶ Tertium conditionis

¶ Qḋ cōmendaꝫ ꝯsiliuz voce omniū scripturaꝝ. ꝛ de septez generibꝫ cōsilioꝝ. Ca. pmū

Primū mysteriū de cōsilio declarandū dr exhortationis Qis ꝙppe scriptura diuina ꝛ humana nos hortaꝫ vt consiliū in rebꝫ gerendis expetamus. dānatqꝫ illos qui suo sensu ducuntur. ¶ Unde Sapiens ꝓuerbioꝝ ij. c. ait. Consiliū custodiat te ꝛ prudētia ſuabit te. ꝛ. viij. c. Ego sapientia habito in consilio. ꝛ. xi. c. erit salus vbi multa ꝯsilia. ꝛ. xij. c. Uia stulti recta in oculis eius. qui aūt sapiens est audit ꝯsiliū. ꝛ. xiij. c. qui agūt oīa cū ꝯsilio regūtur sapientia. ꝛ. xv. c. Dissipantur cogitationes vbi nō est ꝯsiliū vbi ꝟo plures sunt ꝯsiliarij cōfirmanꝫ. ꝛ. xix. c. Audi cōsiliuz ꝛ suscipe disciplinā vt sis sapiens in nouissimis tuis. ꝛ. xx. c. Cogitatiōes ꝯsilijs roboraꝫ. ꝛ. xxiiij. c. Erit salus vbi multa ꝯsilia. ꝛ. xxvij. c. Bōis amici consilijs aīa dulcoraꝫ. ꝛ ecclesiastici. xxxij. c. Fili sine consilio nihil facias. ꝛ post factuz non penitebis. ꝛ. xxxvij. c. Ante omnem actum ꝑcedat consilium stabile. Et Cassiodorꝰ

li.p̃mo epistolaꝝ. Plurimum
laudis homines moribus su/
is applicant: quotiens ꝺ nego
ciorum meritis ambigẽtes ad
ꝑitoꝝ consilia decurrunt. Et
Hiero. super illo ꝟbo Isa. iij.
c. ⁊ consiliariꝰ non est tibi ait.
Greci poete laudabilis sapiẽ/
tie dixerũt p̃mũ esse beatũ qui
per se sapiat. secundũ qui sapi
entẽ audiat. qui aũt vtraꝗ̃ ca
ret/ hunc inutilẽ taz esse sibi ꝙ̃
alijs. ¶ Et Cicero in li. de se/
nectute. Non virib⁹ non velo/
citatib⁹ aut celeritate corporũ
res magne gerunť. sed cõsilio
antiquoꝝ ⁊ scientia. ⁊ Teren/
tius. Omnia p̊us experiri con/
silio ꝙ̃ armis sapientem decet
¶ Et. ff. de. repudijs. l. iij. Du
biũ nõ est oĩa que cõsilio recte
gerunť: iure meritoꝗ̃ effectu ⁊
firmate niti. ⁊. C. de sacrosan
ctis ecclesijs. l. Placet. ⁊. C. ꝺ
incestis nuptijs. l. non dubiũ.
Omnia que prudentũ cõsilio
fiũt bono fine ꝑaguť. ⁊. C. ne
filiꝰ ꝓ p̃re in autẽtica habita.
Sapientũ cõsilio mũdus illu
minať. ¶ Sed ꝓ huiꝰ ꝑtis de/
lectabili ampliatõe notare de
bemꝰ ꝙ sunt septẽ consilia.
¶ Primũ internale. ¶ Scdm
ꝑticulare. ¶ Tertiũ ciuile ⁊ se/
culare. ¶ Quartum generale:
¶ Quintũ ꝓuiciale. ¶ Sextũ
epale. ¶ Septimũ mõachale

¶ Primũ ẽ ꝯsiliũ ĩternale qꝺ
q̇s facit in semetipso cũ videl3
aliq̇d occurrit agendũ dubiũ
ĩuestigat rõ si illud est bonum
vl' malũ. ⁊ si bonũ q̇b⁹ medijs
sit vtendũ ⁊ silia. ⁊ in h̃ recur/
rendũ ẽ ad deũ. vñ thob. iiij. c
ꝺr. Oi tꝑe benedic deũ. ⁊ pete
ab eo vt vias tuas dirigat et
cõsilia tua in ipso ꝑmaneãt. ⁊
ecclesiastici. xxix. ca. In orõne
cõfitebiť dño ⁊ ipse diriget cõ
siliũ eiꝰ. Quicũꝗ̃ igiť vel mr̃i
monia cõtrahere vel ĩgredi re
ligionẽ intẽdit. vel a p̃ria dis/
cedere, ꝓ q̃cunꝗ̃ honesta cã ꝓ
ponit ad deũ ꝯfugiat ⁊ ab ip̃o
cõsiliũ expostulet. ¶ Legimus
de btõ frãcisco ꝙ duz orabat
añ imagiuẽ crucifixi ĩ ecclesia
sci Damiani dicebat hec ꝟba
O alto e glorioso dio illumĩa
le tenebre ꝺl cor mio. donami
fede diricta ſꝑanza certa e cha
rita ꝑfecta. sẽno e cognoscimẽ
to che io facia la tua scã volũ/
ta. ¶ Scdm ẽ cõciliũ ꝑticula
re qꝺ alť exhibet alteri Cũ eñ
q̇s nõ ẽ sufficiẽs ad cõsiliũ ca/
piendũ circa agenda: ab alio
consiliũ accipe ꝺ3. Onĩnĩno
circa ꝓpriã vitã ⁊ obscura ꝑti/
nẽtia ad conscientiã sibi cre/
dere nõ debet. sed cõsiliari cũ
ꝑitis ⁊ bonis vel libris docto
rũ. vnde Thob. iiij. c. ꝺr. Cõ
siliũ a sapiente semper require

Dicit aūt quis sapiēs dupliciter. vno mō sm qd Alio modo simpliciter. Sapiēs sm quid dicitur q bn iudicat de fine alicuius artis vel ministerij. et de his q ducunt ad illū finē. et sic dicit sapiēs medic9 q bn iudicat et d sanitate et de medicinis ꝯferētib ad eā. et sapiēs negociator q bn iudicat de lucro acquirēdo et de medijs ad ipm et sic de alijs Sed sapiēs simpliciter dicit qui bn iudicat de vltimo fine vite hūane. q est de9 et de pducētib ad eū. et hic ē verus sapiēs et virtuosus. qr igit Thobias dicit a sapiente sine alia aditionē primo et pricipaliter ꝯsiliū querendū est a sapiēte .i. docto in factis conscientie Necq enī a medico qrit qs ꝯsiliū de negociatōe. sz a docto negociatore. nec o negociatore de medicinalib sz a perito medico. et sic de alijs. Multomagis de ptinētib ad aiam. vbi sunt maiora dubia et magis piculosa nō oz qs indifferēter cōsiliū querere a qbuscunq. sz virtuosis doctis et practicis. vn ecclesiastici. xxxvij. ca. dicit a cōsiliario malo serua aiam tuā .i. caue tibi. et q sint mali ꝯsiliarij a qb cauendū ipse declarat cū se quit. Cum viro irreligioso tracta de sctitate et cū iniusto de iusticia et cuz muliere de his que emulatur Cū timido de bello Cū negociatore de traiectōne Cū emptore de vēditōe. Cuz viro inuido de gratijs agendis Cū impio de pietate. Cuz inhonesto de honestate. Cū pigro de multa opatōe. Nō attēdas his in omni ꝯsilio. Et ex h vltio dicto ptz q pfata locutio ē p ironiā quasi diceret cum pdictis nō habeas ꝯsiliuz. Et subdit. Cor boni cōsilij statue tibi. Sciendū insup q illō qd dicit prouer. xi. Ibi sal9 ibi multa cōsilia. nō sic intelligenduz ē q ad incipiētes bn facere et simplices tanq qs multoꝝ hoim seu a mult debeat inqrere cōsiliū de directōe vite sue. Nā hoc faciēs audiet diuersa consilia et qnq ꝯtria. vn in mēte sua ꝯfundetur nesciēs qd mag sequat. ¶ Tertiū est ꝯsiliū ciuile et sclare qd fit in cōitatib et vniuersitatib. Nec bn enim pnt regi ciuitates et regna absq ꝯsilio. vn qlibet tpe principes et rectores ciuitatū vsi sunt cōsilij. Nam et salomon sapiētissim9 cōsiliarios habuit. quoꝝ cōsiliū. quia Roboan fili9 ei9 reliqt magnā partē regni amisit. vt habet. ij. paralipo. iiij. c. ¶ De romanis autē scribitur in policrato q romul9 ꝯdita ciuitate quā ex suo noīe romā vocauit. Centū ex seniorib elegit quoruz consilio

omnia ageret quos senatores
ꝓpter senectutē patres ob simi-
litudinē cure noīauit. Quorū
noīa aureis lr̄is cōscripta erāt.
p̄resq; cōscripti appellabātur.
q̄r alios sapiā etate et affectu
p̄rno p̄cedebāt. ꝛ hester. i. capi.
scribit ꝙ septē sapiētes ex more
regio aderāt regi assuero semꝑ
sciētes leges ac iura maioꝝ quoꝝ
cōsilio cūcta faciebat. ¶ Quar
tū ē cōsiliū ḡnale illud. s. qđ fit
p̄nte papa vel ei⁹ legato ad h̄
spāliter deputato a papa cōue-
niētib⁹ epīs ꝛ aliis p̄latis pluri
mis prout ip̄e ordinauit ꝛ istđ
nō pōt celebrari nisi auctorita-
te pape. vt p̄z di. xvij. ꝑ totum
Alias nullū eēt ꝛ nō consiliū
sed cōciliabulū ꝛ synagoga sa-
thane diceretur ꝛ eēt. ¶ Vñ di.
xvij. Pelagi⁹ papa ait. Multis
ap̄licis ꝛ canonicis ac ecclesia
sticis instruimur regulis nō de
bere absq; sn̄ia rōani pōtificis
cōcilio celebrari. s. ḡnalia. Qua
ꝓpt̄ nō conciliū sꝫ vr̄m cōuenti
culū vel cōciliabulū cassatur. ꝛ
quicq̄d in eo actū ē irritū habe
tur ꝛ vacuū ¶ Hinc ꝛ rex theo-
doric⁹ cū vocass; plurimos epi
scopos de diuersis ꝓuinciis ad
cōsiliū celebrandū in vrbe ꝓpt̄
crimina q̄ impigebātur ab ad
uersariis ꝯ simachū aduenien-
tes ob reuerentiā reg̃ dixerunt
hoc fieri nō posse. s. celebrare cō
siliū. sꝫ spectare ad symachum
papā qui impetebatur. ꝛ ꝑsua-
dētib⁹ ip̄is. Symacho pape vt
ipse conuocaret seu auctoritate
ei⁹ cōgregarētur in ꝯsilio assen
sit eis. ꝛ cū imunē ꝛ liberꝝ ab il
lis viciis prolatꝫ ꝯ cū declara-
uerūt. Sed ad clarā noticiam
de hoc cōsilio h̄ndam. Primo
notandū ē ꝙ priscis tp̄ib⁹ i con
siliis aderāt imp̄atores. vt p̄z
i discursu historie triptite. ꝛ. xv
di. c. canones. q̄r eccia tūc male
poterat vti p̄tāte sua ꝓpt̄ aduer
sitates quas. patiebat̄ ab here
tic̃. q̄b⁹ aliq̄n fauebāt ꝛ adhe-
rebāt magni principes ꝛ reges
Sꝫ cū potuit eccia hoc correxit
ꝛ nō ꝑ principes sꝫ ꝑ se cōsilia
cōuocauit. ꝛ aliq̄n ꝑ imp̄atores
p̄cipiente ecclesia celebrata sūt
cōsilia. Aliq̄n ip̄a rogāte ꝛ post
ea auctorizante. Aliq̄n ip̄a ra-
tificante. vt p̄z di. xvij. ꝑ totum
ꝛ maxime in. §. Hinc etiā. Di
cūt aūt aliq̄ ꝙ papa negligēte
ꝛ nolēte cōgregare cōsiliū ad lo
cū idoneū ꝑ aliqua cā honesta
ꝛ ardua imīnēti p̄tās cōgregā
di consiliū spectat p̄io ad oēs
cardinales q̄ post papā sunt
maiores clerici omib⁹ aliis qui
buscunq; argumentū eius qđ
legitur de maioritate ꝛ obediē-
tia. c. i. ꝑ Innocentiū. Et quia
censentur vnum corpus cū eo
quasi sede vacante videtur ad

eos spectare talis ptās. ¶ Se/
cundo spectat ad patriarchas
⁊ precipue ad constantinopoli
tanū cuius sedes ē prima post
romanā. vt patet. di. xxij. c. De
constantinopolitane. ⁊ capitu/
lis sequentibus. Quod tamen
intelligendū est cum catholic⁹
est patriarcha. ¶ Tertio ad im
peratorē quarto ad reges qui/
to ad alios principes. Naz po
testas vnius deuoluitur grada
tim ad aliū propter negligenti
am argumentū de electione. c.
cum in cunctis. ⁊ de cōcessione
prebende. c. ij. ¶ Uel dicamus
ꝙ due partes consilij in aliquo
loco congregate poterunt ⁊ ali/
os conuocare iuxta notata per
Innocentiū in capi. ij. de noui
operis nunciatione ¶ Ubi au
tem papa esset hereticus vel de
heresi suspectus tunc ad eum
non videtur spectare potestas
congregandi consilium. argu/
mentum di. xl. ca. Si papa.
¶ Secundo notandū est ꝙ ad
hoc consilium generale solū epi
⁊ superiores sunt de necessitate
vocandi. vt notat Innocen. et
Jo. an. in. ca. Graue. de preben
dis. ⁊ facit ad hec di. xviij. ca.
epɞ. ⁊. c. Propter. cum sequen/
tibus. ⁊ tamē in ptāte pape cō
uocare etiā abbates si vlt. lxiij
di. c. Hadrianus. vbi fit men/
tio de abbatib⁹ ⁊ de Gregorio
decimo legitur ꝙ ad consilium
gñale qḋ fecit lugduni vocaue/
rat btm̄ thomā de aqno. ⁊ hoc
rōne sue eminētis scie. Impa/
torē ꝓo vl' alios pricipes nō te/
netur ꝯuocare. p. §. Hinc etiā
di. xvij. pōt tñ si vult vocare si
ei videt̄ expediēs ad scādala vi
tāda. vt di. lxiij. §. ver. ¶ Ter
tio notandū ꝙ ad gñale ꝯsiliū
vocādi sunt oēs epi orbis ex eo
qḋ habet̄ di. xvi. ca. i. vbi dicit̄
ꝙ sci pr̄es in cōsilio niceno qḋ
fuit solennissimum de omni or
be terrarum conuenerunt. Po
test tamen numerus reliqui ar
bitrio pape nec curandum de
numero diminuto prelatorum
propter verbum christi dicen⁹
tis Mathei decioctauo Ubi
sunt duo vel tres congregati i
nomine meo ibi sum in medio
eorum. i. q. i. capitulo cum scri/
ptura. ⁊. xxij. q. i. capitulo alie/
nus. ¶ In concilijs enim prete
ritis in valde differenti nume/
ro conuenerunt episcopi aliquā
do in maximo numero aliquā
do fuerunt sexcēti. aliquando
trecenti. aliquando ducenti ali
quando centum. aliquando
quadragita. aliquando trigin
ta. aliquando viginti. aliquan
do quindecim episcopi ⁊ in om
nibus facti sunt canones. Ali
quando plures vel pauciores.
Aliquando papa fuit presens

aliquando legati ex parte ipsi⁹ In concilio niceno interfuit sãctus Nicolaus. In quodã carthaginensi iterfuit sanct⁹ Augustinus. Sed quando ð fide agitur ⁊ heresibus extirpãdis vel scismatib⁹. qꝛ causa est communis omib⁹ catholicis ⁊ omnes tangit ab oib⁹ epĩs catholicis tractari ⁊ terminari debet. ⁊ omẽs epĩ debent ad conciliũ conuocari scðm illam regulã. Quod omnes tangit deb; ab omnib⁹ approbari. de regu. iuris. li. vi. ⁊ di. lvi. c. i. ⁊ de his q̃ fiunt a ma. par. capi. ca. finali. ¶ Quarto notandum ꝙ concilium non potest iudicare papã aut ei prefigere legem. vnde. ix q. iij. dicitur Nemo potest iudicare primã sedem scʒ papã. nec augustus nec populus nec clerus. et ibi est. c. aliorũ ad idẽ ⁊ alia. ¶ Ex quo dicit Jo. an. ꝙ sententie pape standum ẽ quando contradicit sententie totius concilij. Et papa potest interpretari statuta concilij. ⁊ tollere et limitare. vt habeť de rescriptis. c. statutũ. li. vi. ⁊ glo. in. ca. vbi pic̃lm de electõe li. vi. ait ꝙ licet nõ sit licitũ ꝙ papa reuocet statuta concilij. põt tñ si vult. Et breuiter in oib⁹ papa est supra conciliũ excepta cã heresis aut scismatis. in q̃b⁹ iudicatur papa a concilio de heresi. c. capi. si pa. xl. di. De scismate habetur decretũ factũ in cõcilio Constãtiẽsi celebrato ãno dñi Millesimo. ccccxvij. ¶ Quinto notandũ ꝙ mlťa ordinauit ⁊ diffiniuit eccl̃ia in cõcilijs celebratis ⁊ vt inq̃t Bonauẽ. disti. xi. primi li. In primitiua eccl̃a fuerunt q̃tuor cõcilia principalia tpe apl̃oꝝ. vt etiã dicit q̃dã glosa sup act⁹. Primũ fuit ad electionẽ mathie. de quo fit mẽtio Actuũ. i. c. Scðm fuit ad electionẽ septẽ dyaconoꝝ. Actuũ vi. ca. Tertiũ ad nõ imponenda legalia gẽtib⁹. Actuũ. xv. c Quartũ ad toleranda legalia ad tps. Act. xxij. c. Postmodũ ꝓo tpe Constantini ⁊ siluestri pape. vt refert Isido. li. vi. ethimo. ceperũt cõcilia gñalia. Nã in p̃cedẽtib⁹ tpib⁹ psecutõe feruẽte docẽdaꝝ plebiũ mime dabaľ facultas. Inde xp̃ianitas i diuersas hereses scissa ẽ. qꝛ non erat episcopis licentia concessa conueniendi in vnum nisi tempore supradicti imperatoris. Ipse enim dedit facultatem christianis libere congregari.

Nec obstat. capitulo placuit. decimatertia questione secunda. in quo ostenditur per melchiadem papam celebratum concilium qui tamen pre⁊ essit siluestrum. ¶ Nam vt dicit glosa. ⁊ Archidi. conciliũ illud

Eutyches

nõ fuit ita generale sed celebra tũ cum paucis. ¶ Ex cõcilijs aũt generalib9 quattuor dicũt ceteris pncipaliora: vt pz dis. xv. c. canonis. s. Nicenũ Constantinopolitanũ Ephesinũ z Calcedonense Hec totã pncipaliter cõplectunt fidẽ quasi quattuor euãgelia vel totidez paradisi flumina. de qbus ait Grego. dis. xv. c. sicut. Sicut sci euangelij quattuor libros: sic qttuor concilia suscipe z venerari me fateor. qz in his velut in qdrato lapide fidei structura psurgit. z cuiuslibet vite atqz actionis norma existit. s. i pstitutionib9 eoz. Hoz pciliũ pmũ trecẽtoz decẽ z octo episcopoz sub pstantino impatore pactũ. In quo arriane perfidie blasfemia pdẽnata est. Et ibi editũ fuit symbolũ patz in quo declaratũ ẽ filiũ esse consubstãtialẽ patri. Celebratuz fuit autem hoc conciliũ anno dñi. ccc. ¶ Scdm conciliũ generale fuit celebratũ constantinopoli sub Theodosio iuniore centũ qnqginta patz in q pdẽnata ẽ heresis macedonij dicẽtis spm scm minorem pře z filio. Sed ibi declaratũ ẽ spm scm patri psubstantialẽ ac filio. ¶ Tertiũ pciliũ ephesinũ ducentoz patz sub theodosio iuniore augusto in quo anathematizatus fuit nestorius asserẽs in xpo duas psonas distinctas humanã. s. z diuinaz in vna psona dñi nři iesu xpi. ¶ Quartũ fuit pciliũ calcedonense sexcentoz triginta epoz sub Martiano pncipe. i quo pdẽnatus fuit eutices abbas cõstantinopolitan9 verbi dei z carnis vnã naturã pnũciãs Et dioscorus ei9 defensor cũ alijs hereticis. Beda etiã i li. de tpibus post pdicta cõcilia numerat z alia. xxiiij. celebrata sub diuersis tpibus z in diuersis locis. De alijs cõcilijs celebratis vsqz ad annuz dñi millesimũ non ita pz. ¶ Circa hoc annũ dñi millesimũ Victor genere alemanus florẽtie conciliũ celebrauit z multos epos ppter symoniã z fornicationem deposuit. Non multo post Grego. vij. conciliũ celebrauit. z henricũ impatorẽ excõmunicauit. qz se p ecclesiam erexit z scissima pcurauit aliũ papã faciens. ¶ Post hunc vrbanus scđs cõciliũ celebrauit apud clarũmontẽ. ¶ Exinde sub Nicolao papa scđo q fuit pus eps florẽtinus z senis electus papa congregatuz est cõciliũ cũ centũ tredecim epis rome in quo berlengarius abiurauit heresim suam de sacramento eucharistie. de q fit mẽ

tio de conse. dis. ij. c. ego berlē
gari⁹. ¶ Anno dñi. M. cxxx.
sub Inno. ij. celebratū fuit cō
ciliū remis. τ petrus leonis pa
pa scismaticus repulsus ē. ad
quod scisma tollendū multuz
laborauit beatus Bern. Ille
aūt petrus anacletū se fecerat
nominari. ¶ Anno dñi. M.
clix. mortuo adriano papa ele
ctus fuit alexander. iij. senensis
τ tenuit cathedrā annis. xxij.
mensib⁹. xi. dieb⁹. xv. alter per
scisma creatus est q̄ dicebatur
octauianus gurus. imo τ tres
alij. τ sic erant. iiij. antipape. s.
victor. paschalis. calixt⁹. τ in
nocentius. Et durauit illud
scisma annos. xvi. τ dissensio
magna fuit inter alexandꝝ pa
pam τ Friderichū impatorez
Tandē alexāder pacē fecit cū
impatore τ quattuor antipa/
pe defecerunt. Hic alexander
duo cōcilia celebrauit. vnū tu
ronis in frācia. aliud rome di
ctū lateranēse. Tpe hui⁹ mar
tyrio coronatus fuit scūs tho
mas archieps cantuariensis.
¶ Anno dñi M. ccxv. Inno
centius. iij. sub quo ceperunt
ordines mendicantiū celebra
uit conciliū lateranense i quo
cōuenere fere mille ducenti p̄/
lati τ multe salutifere decreta
les ibi edite sunt. ¶ Anno do
mini. M. ccxl. vel circa Inno
centius. iiij. natione ianuēsis
celebrauit ꝯciliū Lugduni τ
impatore fridericū excoicauit
post quē fuit alexander. iiij.
¶ Anno dñi. M. cclxij. Gre/
go. x. celebrauit cōciliū lugdu
ni. vbi fuerūt q̄ngenti sexagin
ta epi. abbates τ alij p̄lati cir
ca mille. Et fuit ibi bonauen
tura cardinalis q̄ multa bona
egit in reductiōe grecoꝝ τ tar
taroꝝ. Post hūc fuit honori⁹
quartus. τ ē vltim⁹ in cronica
martiniana. τ sic vsq₃ ad tpa
nr̄a ecclīa dei statū fidei τ bo
noꝝ moꝝ cū ꝯcilijs ꝯsueuit sta
bilire. ¶ Quītū est ꝯciliū ꝓui
ciale. qđ celebrat a metropoli
tano cū suis suffraganeis. de
quo fit mētio di. xviij. c. q̄m q̄
dē. τ. ca. seq̄nti. τ. ij. q. vij. ca. si
eps. τ. vi. q. iij. c. scitote. đ quo
diffuse habes in sūma dñi ar/
chiepi pte. iij. ti. xxiiij. ¶ Sex/
tū ē ꝯciliū epale qđ magis cō
sueuit dici synod⁹ τ ꝯgregatio
quā facit eps clericoꝝ đ dioce
si sua. τ pōt facere etiā irreq̄si/
to suo metropolitano τ đ hoc
hētur di. xviij. p totū. τ di. xix
c. i. ¶ Septimū ꝯciliū est mo
nachale hoc ē ſm antoniū de
butrio τ Jo. de Jmola sup. c.
graue. extra de p̄ben. religio/
soꝝ. de q̄ hēt extra de sta. mo. c
singulis. τ. c. eaq₃. Sed huiu
modi concilia magis consue/

nerūt dici capitula gn̄alia vl' p
uincialia de q̄bꝫ agit̄ in consti-
tutōibꝫ eoꝝ. Dicta sunt hec oīa
vt oñdamꝰ quāta sit vis cōcili
oꝝ in quolibet statu dū tñ ꝯci
lia recte fiāt ꝛ obƀuent̄ ea de q̄
bꝫ dicturi erimꝰ in sequētibꝫ

¶ De q̄bꝫ nō est consiliū exq̄rē
dū de q̄ dantur septē regule ne
gatiue. ꝛ ꝙ conciliū est ꝺ rebus
dubijs ꝛ arduis.

Capitulum secundū.

Secundū mysteriū de cōcilio declaran-
dū dicit̄ deťminatō In q̄ videndum est
de q̄bꝫ ē cōciliū deťminate pe-
tendū. ꝛ ad h̄ p̄mittimꝰ primo
septē regl'as negatiuas q̄s pōit
Girardus odonis sup. iij. ethi.
ꝓm intentionem Aristo.

¶ Prima regula. nulum p̄teri
tu est cōsiliabile eo ꝙ postq̄ȝ est
p̄teritū ē sic necessariū ꝙ a sua
p̄teritione ē simplicit̄ immuta-
bile. vñ h̄ solo priuat̄ deꝰ ingeni-
ta facere q̄ facta sūt. iō Aristo.
ibi dicit. Nō est cōciliari ꝺ his
q̄ fiunt ex necessitate. ¶ Scd'a
regl'a nullū casuale vl' fortuitū ē
cōsiliabile. qꝛ oē casuale ꝛ oē for
tuitū euenit p̄ter itentionē. sꝫ oē
ꝯsiliabile depēdet ex itētione fi
nis. Jō aristo. ait. cōsiliat̄ nll's
de impossibilibꝫ al'r se hr̄e neqȝ
de q̄buscūqȝ nō finis aliq̄s est.
¶ Tertia regula nullū deťmina
tū ab arte ē cōsiliabile. qꝛ oē ta
le ē ꝓm artē certū ꝛ deťminatuꝫ
al'r nō eēt ars. nullū aūt cōsilia
bile ē certū ꝛ deťminatū. tūc ei
nō eēt cōsiliabile ꝛ dubitabile.
Quare nullū cōsiliabile ē arti
ficiale. Ars eni nō dubitat q̄ȝuis
circa artificialia cōtigat in
aliq̄bꝫ q̄dā dubia ꝛ illa nō sunt
p artē ꝺterminata ꝛ talia possūt
eē cōsiliabilia. ¶ Quarta regu
la nullū opabile a volūtate alie
na ē cōsiliabile. qꝛ oē cōsiliabi-
le ē in cōsiliatiui ptāte. Jllō ꝟo
qō est in aliena volūtate. nō est
in ptāte cōsiliatiui. ¶ Quīta re
gula. Nullū voluntariū repēti
nū ē cōsiliabile. qꝛ oē cōsiliabile
ē puisuꝫ ꝛ tardū. vñ Aristo. dt
Opari q̄d ē oportet velocit̄ ꝯsilia
ta cōsiliari aūt tarde. ¶ Sexta
regula nullū raro ꝯtingēs ē ꝯsi
liabile. qꝛ tunc sequeretur ꝙ ex
diffinitōe ꝛ snia cōsilij bonū ra
ro eueniēs expectaret̄. ꝛ p conse
quēs ꝙ expectatio cōsulta vt in
pluribꝫ fraudaretur. Et ꝙ ma
lū raro inueniēs timeretur ꝛ ca
uerer̄ ꝛ p cōsequēs ꝙ nll's ꝯsul
te oparetur. qꝛ in oibꝫ humanis
opibus aliq̄ mala cōtingūt q̄ȝ
uis in aliqbus raro. Sicut vi-
rū dormire cū vxore sua consi-
dēter aliq̄n q̄ȝuis raro fuit ma
lū qꝛ vxor interfecit viruꝫ dor-
mientē. Et si oēs vellēt istō cō
sulte cauere. nullꝰ cū vxore dor

miret. ¶ Septia regula nulluz
certũ est cõsiliabile. qꝛ ait Ari-
sto. Cõsiliamur de his q̃ viden
tur cõtingere vtroq̃ mõ se hr̃e
Silr̃ nullũ assuetũ ꝛ naturali
instinctu certũ ẽ cõsiliabile. Nl
lus quidẽ cõsiliatur an pro nu-
trimẽto cibũ debeat sumere ꝑ
os. qꝛ illud assuetũ est ꝛ certuz
a pueritia. Cõsiliũ ergo ẽ de re
bus magnis ꝛ dubijs indeter
minatis. q̃ ad bonũ finẽ bonis
cõsilijs ꝑducũtur. Ideo Cice.
in li. de officijs ait Cõsiliuz est
snia diffinitiua de re dubia q̇d
magꝭ eligendũ sit. Et Aristo.
in. iij. ethicoꝝ. Cõsiliũ est ocl's
futuroꝝ ꝛ inq̇sitio q̃dã de rebꝰ
dubijs disponẽdi.

¶ De septẽ cõditiõibus cõsilij vt recte fiat ac salubriter.

Capitulum tertium.

Ertiũ mysteriũ de-
clarandũ de cõsilio
dicit̃ cõditio. Ad h̄
eni vt cõsilia recte fi
ant ꝛ ad bonũ exitũ ꝑducãtur.
septẽ cõditões requiruntur.

¶ Prima dicit̃ prudẽtia.
¶ Scda beniuolentia.
¶ Tertia constantia.
¶ Quarta maturitas
¶ Quinta veritas.
¶ Sexta taciturnitas.
¶ Septima stabilitas.

¶ Prima cõditio dicitur pru-
dẽtia. Qui eni cõsulũt ꝛ a q̇bus
cõsiliuz ẽ req̇rendum prudẽtia
fulgere debẽt. q̃ p̃teritoꝝ recor
dãtes ac p̃meditantes futura
p̃ntia recte disponẽda diffiniãt
Et qꝛ in antiq̇s ẽ sapia ꝛ i mul-
to tpe prudẽtia. vt dicitur Job
Jõ antiq̇ ꝛ viri graues sunt cõ
sulẽdi. vñ Aristo. vi. ethica. ait
Oportet in cõsilio attẽdere ex-
pertorum ꝛ seniorum pruden-
tiaz. Et propter experientiam
numeri xi. c. Mãdauit domi-
nus moysi vt cõgregaret senio-
res ad consiliũ. Et di. xx. c. De
q̇bus causis dicitur Seniores
ꝓuincie congrega ꝛ eos interro-
ga. facilius nãq̃ inuenitur quod a
pluribus senioribus q̃ritur Et
idẽ. xi. q. iij. c. Excellẽtissimus
Et. xvi. q. i. vel. ij. c. visis. ¶ Et
i. q. i. c. Estote. Consiliũ nãq̃
iuuenũ solet ẽẽ ruinosum. Pro
pterea sapiẽs eccli. xxv. capi ait
Quã spõsa vetani sapia ꝛ glo-
sus itellectꝰ ꝛ ꝯsiliũ ¶ Scda cõ
ditio dr̃ beniuolẽtia hi q̇ppe cõ
sulẽdi sũt q̇s ꝯsilr̃ credimꝰ nob
fore beniuolos. vñ Bernardꝰ
in epistola ad senonenses ait
Oẽs iuxta p̃ceptum dñi etiaz
inimici diligãtur. sz ad consiliuz
soli eligãtur amici. et Greg. in
registro. Nullꝰ tibi fidelior esse
potest ad consiliũ q̃ꝫ q̇ non tua
sz te diligit. ¶ Tertia conditio
dicit̃ constantia dñi consiliarij
constãtes esse vt non vincãtur

aut superentur passionibꝫ odij amoris timoris ꝛ hmoi. qm̄ vt inqt Sen. Perijt oē iudicium cū res trāsit in affectū ¶ Quarta cōditio dꝫ maturitas vt nō cōsulātur p̄cipitāter ꝛ incōsiderate. ¶. Vn̄ calixt⁹ papa. dis. l. c. pōderet. Nos inq̄ tp̄e indigemus vt aliq̄d maturi⁹ agam⁹ Nō precipitem⁹ cōsilia ꝛ opa. nr̄a neq̄ ordinē eoꝝ corrumpamus. ¶ Quinta cōditio dicit veritas debēt cōsiliarij ꝑm veritatē cōsulere ꝛ nō ad bn̄placitū maiorū vel dn̄oꝝ. vt facere solit adulatores. Pro q̄bꝫ fac exēplū qđ legit in historia tripartita li. v. q̄ cū eccia pateretur ꝑsecutōnes cōstantin⁹ pr̄ constātini magni cōcessit xp̄ianis licētiā in sue religiōe ꝑsistere. Is ꝓbare volēs quosdā i palacō suo xp̄ianos si fideles ꝛ veridici essent. statuit q̄ si q̄ venirent ad sacrificandū dijs suis hi essent cū eo i palacio. Si q̄ aūt nolēt exirēt de palatio. Et cū aliqui essent ꝑponētes religionē xp̄ianā ꝑmissis regijs. Alij v̄o eēnt proni ad sacrificandū dijs sperātes amicitiā regis deliberauit ꝛ eis vti cōsiliarijs qui xp̄o fideles constantesq̄ fuerant Alios vero vt effemiatos ꝛ fallaces expulit credēs eos nūq̄ fore sibi deuotos atq̄ veraces q̄ fuerūt sic dei sui taz leuissimi

proditores ¶ De xerse adhuc rege illo potētissimo legitur q̄ cū grecis bellū inductur⁹ ꝯsuleret suos vn⁹ dixit greciā nō vinci sꝫ obrui mole exercit⁹. Ali⁹ dixit timendū esse ne vrbes desertas ꝛ vacuas inueniret. Ali⁹ dixit vix illi naturā reꝝ sufficere angusta esse classibꝫ maria militibꝫ castra explicandis copijs equestribꝫ cāpestria vix celū patere sagittis. dū sic adulādo regē nimia exultatōe ꝯcitarēt. Quidā noie damar⁹ dixit Multitudo ista q̄ tibi placet tibi metuēda ē. veꝝ ē eni qđ dicitur nō diu posse durare qđ regi nō pōt. Nihil tā magnū qđ perire nō possit. Atq̄ vt dixit damari⁹ euenit q̄ꝛ deuict⁹ fuit Et in exercitu ei⁹ equa peperit leporē qđ ē aial fugacissimū. vt recitat Valeri⁹ li. i. Grāde ꝑiculū ē aures adulatoribꝫ p̄bere ¶ Propterea seneca ad lucilluz ait. Hoiem blande loquentem agnosce tuū laqueū esse. hꝫ enīz suū venenū blāda locutō ¶ Sexta cōditio dicit taciturnitas. Ea eni q̄ tractātur in consilijs nō sunt aliq̄ pacto reuelāda illa q̄ secreta esse debēt ꝓpt scādala multa q̄ possent euenire. Hinc valeri⁹ li. ij. dicit de rōanis qđ adeo mag̃ caritate patrie tenebātur vt archana cōsilia p̄rm cōscriptorū multis sel

culis nemo senatorū nūciaue rit. Narrat aūt valeri⁹ q cum esset de more romanorū vt pa/ tres possent filios suos puulos ducere secū in cōsiliū accidit se mel q papiri⁹ puul⁹ vna cū pa tre suo consiliū intrauit in quo statutū fuit vt que ibi tunc tra/ ctabantur secreto tenerent. Cū q puerulus domuz rediisset a matre requirebatur vt consilii secreta panderet qui vt declina ret ꝛ matris importunitatem officioso mēdacio vsus est di/ cens ibi fuisse tractatū vt quili bet vir posset duas vxores ha/ bere. Qđ illa credēs aliis ma/ tronis retulit. quare diuulgata p vrbē cōuenietes mulieres pli me quadā die ad locū cōsilii ac cesserunt postulantes a senatu posse ipsas duos accipere viros Quod illi admirātes vñ hoc p cesserit inquisierūt. Inuenerūt q hoc processisse ex astucia pue ri talia caute referētis. vñ rōa/ ni statuerūt nullū de cetero pre ter illū ad consiliū admittēduz qui ita caute sciuisset occultare secretū. ¶ Septima cōditio di citur stabilitas. Debēt esse sta bilia consilia vt scʒ q in illis rō nabiliter determinatur executō ni demādetur Et quia mlti ser uare cōsilia nolūt sepe i graues iacturas deueniūt vñ. i. macha beorū. v. c. scribitur q Joseph⁹ ꝛ azarias q nō fuauerunt qđ fuerat determinatū. s. vt nō exi rent in plīū ꝯ inimicos debella ti fuerunt occisis duob milib de exercitu suo. sic ꝛ rōani apđ cānas ceciderūt in plīo ab ha/ nibale victi temeritate varrōis q ꝯ alioꝝ sniam ꝛ pauli emilii college voluit cōserere man⁹. sic ꝛ gayus flāmine⁹ periit apđ la cū dū abstinere noluit a pugna qđ sibi a suis cōsulebatur sic ꝛ alii q plurimi spernētes ami/ corū cōsilia in multa picula in/ ciderūt. Deponam⁹ ergo sup/ biā ꝛ saluberrimis cōsiliis acq escamus. vt sic reddamus nos dignos grā dei q datur humi/ lib quā nobis cōcedat ille qui est bñdict⁹ ꝛ laudabilis in se/ cula seculoꝝ Amen.

¶ Dñica tertia i q̄dragesima de supbia scismaticorū

Sermo vicesimus secūdus.

Omne regnū in seipm diuisum desolabitur. Vba sunt redēptoris nři originalit mathi xi. capi. ꝛ in euāgelio hodierno ¶ Passa ē ecclia dei p sepe gra/ uissimas psecutōes ad hereti cis ꝛ scismaticis. De hereticis aūt dictū est in pcedētib. Sed ꝯ supbiā scismaticoꝝ loqmur in pñti sermone. Nā hoc gen⁹ hoim etiā tpibus nřis vixim/

mo.p nihilo pōt domari. qñ q̃ dē iplerisq₃ xp̄iāo₄ puicijs pestis ista truculētissima q̄multos infimat Hi sūt desolati et ꝛ puati munere dine gratie. p q̄b₃ de scismate tria mysteria ponemus declaranda.

¶ Pmū dicit diffinitionis.

¶ Secundū offensionis.

¶ Tertiū puationis.

¶ Quid ē scisma. ꝛ i q̃ differt ab heresi. ꝛ qūo ē vna ecclesia vl'is. ꝛ ecclesia romāa ē caput oīu₃ ecclesia₄ cui p̄est papa vicari⁹ xp̄i. ꝛ de multis scismatib₃ q̄ fuerāt elapsis tp̄ib₃. Ca. i

Primū mysteriū declarandū de scismate dꝛ diffinitiōis ¶ Pōt em̄ scisma sic diffiniri. Scisma ē vitiū q̄ q̄s sub sūmo pontifice esse ꝛ mēbris ecclesie ei subiectis coīcare recusat. Pro cuius declaratiōe dicit Tho. xxij. q. xxij. arti. i. q̄ nomen scismatis sm̄ Isi. li. ethi. a scissura aīo₄ū vocatū ē. Scissio aūt vnitati opponit. vñ pctm̄ scismatis dꝛ qd̄ directe ꝛ p se opponit vnitati. Charitas aūt nō solū vnā psonā alteri vnit spūali dilectiōis vinculo. s₃ etiā totā ecclesiā in vnitate spūs. ꝛ iō p̄pe scismatici dicunt q̄ ppria sponte ꝛ intētiōe se ab vnitate ecclesie sepant q̄ ē vnitas pncipalis Nā vnitas pticularis aliq̄ru₃ adinuicē ordinat ad vnitate₃ eccl'ie sicut cōpositio singulo₄ mēbro₄ i corpe naturali ordinat ad toti⁹ corpis vnitatē. ecclesie aūt vnitas in duob₃ attēdit. s. in cnexiōe mēbro₄ adinuicē seu ccione. ꝛ ite₄ in ordie omniū mēbro₄ ad vnū caput h aūt caput ē ip̄e xp̄s cui⁹ vicē in ecclesia gerit sūm⁹ pōtifex. ꝛ iō scismatici sūt q̄ vt dictū est subesse rēnuūt sūmo pōtifici ꝛ mēbris eccl'ie ei subiect⁹ coicare recusant. hic Pelagi⁹ papa xxiij. q. i. c. scisma. Scisma sic̄ dē ip̄m qd̄ grecū nomē ē scissurā sonat. s₃ in vnitate scissura eē ñ pōt. nō ḡ vnitati coīcāt q̄ scismatic⁹ coīcāt. ptes ip̄i sibi fecerāt ꝛ ab eo qd̄ vnū ē. vt apl'i iude iā v̄bis loq̄r semetip̄os segregātes sp̄m ñ hn̄t. Et q̄uis etiā heresis diuidat hoīem ab vnitate fidei catholice tñ scisma ē spāle vitiū distinctū ab ip̄a. nā heres opponit directe ꝛ p se fidei. scisma opponit p se ecclesiastice caritatis vnitati. ꝛ iō sic̄ fides ꝛ charitas sūt diuerse v̄tutes. q̄uis q̄cūq₃ caret fide caret caritate ñ tñ eōtrio. ita heresis ꝛ scisma sūt diuersa vitia q̄uis heretic⁹ sit ēt scismatic⁹ ñ ecōuerso. vñ Hie. xxiiij. q. iij c. int' ait. Int' scisma ꝛ heresim arbitror hoc iteresse q̄ heresis puersū dogma hab₃. scisma au

tem ab ecclesia sepat. Et tñ si cut amissio charitatis est via amittẽdi fidẽ: ita scisma ẽ via ad heresim ¶ Pro clariori tñ intelligẽtia notande sunt tres catholice veritates. Prima ꝙ vna est ecclesia vniuersalis. vñ in symbolo patꝝ dr. Et vnaꝫ sanctã ecclesiam ꝛc. extra de sũma tri. ꝛ fide ca. vna ẽ fideliũꝫ vniuersalis ecclesia. ¶ Et Cypꝛianus. xxiij. q. i. c. loquit. Ecclesia inq̃t vna ẽ que in multitudine latius incremẽto fecũditatis extendit qũo multi radij sunt sed vnũ lumẽ habent ¶ Scda ṽitas ꝙ ecclesia romana est omniũ ecclesiaꝝ caput mater ꝛ magistra. sicut pꝫ xxi. di. c. In nouo testamento. ꝛ. xxij. di. c. sacrosc̃a. ꝛ. iij. q. vi c. dudũ. ꝛ vt scribit di. xix. ca. nulli fas. Qui asserit cõtumaciter ecclesiã romanã nõ eẽ caput aliaꝝ ecclesiaꝝ ꝛ nõ posse condere canones ꝛ decreta: et etiã sibi tanq̃ꝫ capiti nõ obediendũ: excoicatus est. ¶ Scdm doctores istud. c. loq̃t de contẽptoꝛib9 canonũ ꝛ trãsgressoꝛib9. Sed duplr dr q̃s cõtemptoꝛ canonũ. vno modo. quia apostolicã sedẽ cõtumacit negat esse caput ecclesiaꝝ ꝛ habere ptãtẽ cõdendi canones decreta ꝛ statuta eius nõ foꝛe seruanda. ꝛ talis est scismatic9 ꝛ hereticus ꝛ excoicatus. Et sic intelligendo dictũ. c. est c̃anõlate sñie ṡm Jo. An. ꝛ Hosti. ¶ Scdo modo dr quis contẽptoꝛ ꝛ transgressoꝛ canonũ q̃ ipsa mãdata canoᵐ ñ ṡuat q̃ꝫuis credat ꝛ dicat eẽ ṡuãda. H nõ est scismaticus ꝓprie nec excõicatus. ¶ Tertia ṽitas ẽ ꝙ papa romanusq̃ꝫ pontifex ẽ caput ecclesie supatq̃ꝫ in dignitate ꝛ potestate quoscũq̃ꝫ reges ꝛ pꝛincipes reliquosq̃ꝫ ꝑlatos. ꝓpterea in. c. vbi piculũ de elec. li. vi. Papa vocat vicarius iesu chꝛisti. successoꝛ petri. rectoꝛ vniuersalis eccle. ꝛ gregis dominici directoꝛ. ꝛ glo. in ꝓlo. clemen. papa. i. admirabilis ꝛ dicitur a pape quod est interiectio admirantis. ꝛ vere admirabilis q2 vices dei gerit in terris. ethimologiã ꝓ nõis ẽ pater patꝝ. ¶ Sed nunq̃d papa põt dici vicarius petri sicut se dicit vicariũ xp̃i in. c. ꝑ hũani de homi. li. vi. ¶ Et ꝙ sic videt ꝑ illud quod hẽt. lxiij. dis. c. ego ludouicus. ꝛ. i. q. i. c. nõ q̃les. ꝛ. q. vij. c. q̃tiens ¶ Sed glo. in cle. romani pꝛincipes. de iureiurãdo dicitꝙ locutio ista. s. papa est vicari9 petri impꝛopꝛia est vel exponit idest gerit vicariã quã gessit petrus vicarius eñ nõ dat vicarij de officio vicarij. c. cleric9. Qui igit nolũt subesse põtifici tanq̃ꝫ ecclesie capiti scismatici dicunt.

Vna est eccla vniuersalis

papa est vicarius christi

¶Sed q̇d cū plures sint se ge
rentes ꝑ papa q̇s eoꝝ scismati
cus ē tenēdus cū suis seq̄cibꝫ.
¶Ad hoc dictū ē in.iiij.li.de
pnia in sermōe de discordia ⁊
lꝫ iueniant̄ sepe scismata ĩ dei
ecclesia exorta.¶Cū diebꝫ me
is anno.s.dñi.M.cccc.q̄dra
gesimo sub Eugenio q̄rto ca/
nonice electo ⁊ a tota xp̄ianita
te acceptato factū fuit scisma.
Nam cōgregatio facta basilee
q̄ aliq̄n ꝯsiliū fuit.q2 auctorita
te Martini q̇nti cōgregatū.⁊
postea auctoritate eugenij cō/
firmatū cū fuerit dissoluta trāſ
lato ꝯsilio ferrariā ꝓpter redu/
ctionē grecoꝝ.Et inde floren
tiā ꝓpter supuenientē ibi pestē
effecta ē ꝯciliabolū ⁊ synago/
ga sathane.Nam ausu temera
rio illi de illo ꝯciliabulo depo
suere eugeniū.⁊ crearunt ami
cleū ducē subaudie dictū feli/
cē.Et ꝑ iustificāda sua ĩpieta
te allegabāt ꝙ ipse eugeni⁹ nō
potuit dissoluere illud ꝯsiliuꝫ
sua auctoritate firmatū.⁊ qđ
ꝯsiliū ē sup̄ papā ⁊ pōt iudi/
care de ipso.Et tertio.q2 Eu
geni⁹ scādalizabat ecclesiam.
Sed p̄mū esse falsū eē constat
ex dictis in p̄cedēti ſmōe.naꝫ
ei⁹ ē destruere cui⁹ ē ꝯstituere
cū sint eiusdē ptātis actus.ex
tra de re.iu.c.oīs.Sicut autē
papa ꝯdere pōt canonē gene/
ralē.ita tollere pōt ⁊ mutare.
vt pꝫ.xxv.q.i.§.his ita ⁊ sicut
sol⁹ pōt ꝯciliū generale ĩduce
re ⁊ ei auctē dare.ita pōt illud
dissoluere.¶Scōm etiā pꝫ eē
falsū.Nō em̄ papa auctē hꝫ a
ꝯsilijs p̄ncipalit̄ sed a xp̄o.xxi
di.c.q̄uis.Et ipse papa dat
robur ⁊ auctē ordinatis ĩ ꝯsi/
lio.extra đ elec.c.significasti.⁊
vt dictū ē etiā in p̄cedēti ſmo
ne.Nemo pōt iudicare papā.
vt pꝫ.ix.q.iij.c.Nemo.⁊ in q̄t
tuor ca.seq̄ntibꝫ.lꝫ ibi glo.po
nit tres exceptiōes.¶Prima ĩ
foro pnie.tūc em̄ iudicabit̄ a
suo ꝯfessore q̇ tenet locum dei.
¶Secūda cū submittit ipe se
sua spōte iudicio ecclesie ꝯsilij
vel alteri⁹.sicut accidit in sy/
macho papa ⁊ leone.ij.q.v.c.
auditum.⁊.ij.q.vij.ca.nos.⁊
xxxi.di.c.nūc aūt.¶Tertia in
crimīe heresis.vñ di.xl.c.si pa
pa đr a nemīe iudicand⁹ ē nisi
dep̄hendat̄ a fide deuius.vbi
dic glo.h̄ verꝫ si se ñ vellꝫ emē
dare.nā si vellet se emēdare ñ
deponeret̄ ⁊ h̄ ꝑ qđdā decretū
factū in ꝯsilio ꝯstātiēsi.¶Ad
dita est q̄rta exceptio.s.in casu
scismatis qđ videt̄ intelligen/
duꝫ de scismate l dubio.s.sunt
duo pōtifices creati ⁊ dubitat̄
q̇s eoꝝ sit ver⁹.Non aūt h̄ hꝫ
locū de manifesto cū.s.vn⁹ ca
nōice creat⁹ ali⁹ postea ĩtrus⁹.

solam ministrare. sic etiã mur
murauit de illa ꝛ de xp̄o pha
riseus Luce. vij. c. dicens. Si
hic esset ꝓpheta sciret que ꝛ q̄
lis esset mulier que tangit euȝ.
Judas insup murmurauit de
illa ꝓpter effusionē vnguenti
sup caput recūbentis Jesu. vt
dꝛ Matth. xxvi. ca. Et vt in
quit Nico. de lira super. x. ca.
Luc. in his murmurationibꝫ
tripliciter maria erat condem
nata ꝛ accusata. Pr̄io a pha/
riseo de p̄sumptione seu teme
ritate qꝛ xp̄m tangebat. Se/
cundo a iuda de ꝓdigalitate
eo ꝙ p̄ciosum vnguentū effu/
dit sup caput iesu. Tertio a so
rore de ociositate. ꝛ vbiqꝫ ma
ria tacuit ꝛ xp̄s ꝓ ea respōdit.
Ostenditqꝫ phariseo ꝙ factuȝ
marie nō erat p̄sumptionis. sȝ
deuotionis. ꝛ iude ꝛ alijs dis
cipulis ꝙ illa effusio vnguen/
ti non erat ꝓdigalitatis sȝ pie
tatis. ꝛ sorori marthe ꝙ sessio
marie non erat ociosa sed me
lioribus occupata. Vñ aug⁹
in homelia inq̄t. Sanctū euā
geliū cum legeret͛ audiuimus
a femina religiosa susceptū cē
dñm hospitio ea que martha
vocabat͛. ꝛ cū eēt ipsa occupa
ta in cura ministrādi. Soror
eius maria sedebat ad pedes
dñi ꝛ audiebat verbū illi⁹. la
borabat illa. vacabat ista. illa
erogabat. hec īplebat͛. verūtñ
martha laborans multū ī illa
occupatiōe ꝛ negocio mīstran
di interpellabat dñm ꝛ de so
rore sua conq̄sta ē ꝙ eā laborā
tem nō adiuuaret. Dñs aūt ꝓ
maria rñdit marthe. ꝛ ipse ei⁹
factus ē aduocatus q̇ iudex fu
erat interpellatus. hec ille.
¶ Murmurauit maria cōtra
moysen qui erat vir mitissim⁹
vt habet͛ Numeri. xij. c. ꝛ ira/
tus deus ꝑcussit illā lepra. In
ecclesia etiā ꝓmitiua vt scribit͛
actuū. vi. c. exortus ē murmur
grecoꝝ. s. ꝯuersoꝝ ad fidē con
tra hebreos eo ꝙ despicerent͛ ī
ministerio quotidiano vidue
eoꝝ. Dicit hoc loco Nicolaus
de lira ꝙ oēs erant iudei sȝ ali
qui erant nati ī iudea ꝛ illi di
cunt͛ hic hebrei. ꝛ aliq̇ nati in
grecia ex iudeis ibidē ꝑ antio
chū dispersis. ꝛ illi dicunt͛ hic
greci. ꝛ similiter illi q̇ de genti
litate ꝯuersi erant ad iudais/
mū. ꝛ dicebant͛ vidue ille gra/
uari. Vel qꝛ nō ita requirebā
tur vt hebree qđ sibi reputa/
bant ad ꝯtemptum. vel qꝛ ni
mis grauabant͛ in oꝑibus ma
nuū. vel qꝛ nō ita eis ꝓuideba
tur de necessarijs sicut alijs vi
duis hebreoꝝ. sȝ apostolis or
dinantibus septē diacones q̇
sup hoc gererēt curā sedat⁹ est
murmur. Jstud vitiū grauit͛

turbat congregationē religio
soꝝ. ideo grauiter puniendū. vn̄
dꝛ dis. xc. c. alienus. Alien⁹ sit
a fratꝝ vnitate qui murmura-
uerit. Et opus eius abijciat:
qui murmurans extiterit ne pe
nas murmurantiū incurrat. ꝺ
quibꝫ ait apl's. Neqꝫ murmu-
raueritis sicut quidam eoꝝ mur
murauerūt ꝛ perierunt ab exter-
minatore. dicit ibi glo. sup ver
bo opus eius abijciat. Opus
clerici pcipue dꝛ oro. ꝛ op⁹ lai
ci est oblatio. Et sic videt dī-
cere ꝙ clericus ꝓpter murmu-
ratione debet separi ab alijs q̄
si excoicatus. ꝛ laici oro nō dꝫ
recipi. ¶ Secunda murmura
tio est contra supiorē. Loque
runt vt in pluribꝫ murmuran
tes serui de suis dn̄is subditi.
de p̄latis ac quibuscūqꝫ supiori
bus. ideo Hiero. ad matrem et
filiā in gallijs cōmorantem ait
querulū est seruoꝝ gen⁹. ꝛ q̄ntū
cunqꝫ eis dederis semp min⁹
est: doloremqꝫ suū solis quod
pn̄t obtrectationibꝫ ꝯsolātur.
Sic murmurauit popul⁹ ille
iudaicus ꝯtra moysen ducem
suū in deserto siti conqueren-
do de defectu cibi. vt habetur
Exodi. xvi. c. Et in raph din
conquerendo de defectu aque
Exo. xv. c. ¶ Sed aduertāt in
feriores cū murmurāt de suis
maioribꝫ existimātes illos ig-
norare murmurationes ꝛ male
dicta eoꝝ. qꝛ sapiēs ecclesiasti
x. c. ait In cogitatione tua regi
ne detrahas. ꝛ i secreto cubicu
li tui ne maledixeris diuiti qꝛ
aues celi portabūt vocē tuā.
Tertia murmuratio est ꝯ deū
Et de hac inq̇t Dauid in p̄s.
cv. ꝯtra populū illū antiquū.
Murmurauerūt in taberna-
culis suis. ꝛ nō exaudierūt vo
cem dn̄i. De murmurationibꝫ
ꝓ illoꝝ habet Numeri. xiiij. c
ꝛ in plerisqꝫ alijs. ¶ Secūdo
cōsideremus murmurationis
grauationem. Quis eñ graue
sit et malum murmurare de
socio ꝛ de superioribꝫ quibus-
cunqꝫ grauius: tn̄ est murmu-
rare de deo. Sed aduertēdū
ꝙ triplex ē murmuratio ꝺ deo
¶ Prima p p̄sumptionem.
¶ Secunda p admirationem
¶ Tertia per turbationem
¶ Prima murmuratio ꝺ deo
est p p̄sumptionē. ꝛ de hac ha
bet Matth. xx. c. in pabola vi
nee. vbi narrat ꝙ illi q̇ venerūt
hora p̄ma ad laborādū in vi-
nea cū nō accepissent a pcura-
tore nisi vnū denariū sicut q̇
venerūt vndecima hora mur
murabant aduersū patrēfami
lias dicētes Hi nouissimi vna
hora fecerūt ꝛ pares illos nob
fecisti q̇ portauim⁹ pōd⁹ diei
ꝛ est⁹. Ubi dic Gre. In homi

Qd venie͂tes ṗma hora. signi
ficant patres ṗmos veteris te
stame͂ti. ⁊ venie͂tes vndecima
sanctos noui testamenti q̇ re/
cipiu͂t denariu͂. i. p̄mium sicut
sancti antiqui testamenti ⁊ pri
us. qꝛ imediate cu͂ moriunt̃. il
li au͂t diu in limbo steterunt. ⁊
illa murmuratio no͂ e͂ ꝓprie ali
qua querela ꝯ deu͂ cum q̇etissi
mi sint. Sed ꝑ p̄sumptionez
dꝛ. i. dato ꝑ impossibile ꝙ con
queri vellent tu͂c declarat̃ ap/
te ꝙ non sit eis iniuria vel di/
minutio debite mercedis. sed
iuste vnicuiqꝫ tribuit̃ Nicola⁹
tn͂ de lyra suꝑ hoc passu refert
ꝙ gentiles ꝯuersi ad fide͂ sunt
venie͂tes vndecima hora q̇ re
ceperu͂t tanta͂ gratia͂ que e͂ qd̃
dam ṗncipiu͂ glorie: quanta͂ ⁊
iudei in ṗncipio ꝯuersi vt apo
stoli cu͂ alijs discipulis vel eti
am sancti veteris testamenti.
No͂ em̄ est aliud gloria q̄ꝫ gra
tia co͂su͂mata. ideo apostolus
ad Ro. vi. ca. ait. Gratia dei
vita eterna. s. est. vide͂tes ergo
iudei ꝙ ge͂tiles ꝯuersi ad fidez
recipiebant gratia͂ spu͂s sci in
signo visibili. s. in specie ignis
sicut apli. vn͂ actuu͂. x. c. dꝛ. qd̃
loquente Petro. s. cornelio ce͂
turio͂i ⁊ familie sue cecidit spi
ritussanctus suꝑ eos q̇ audie/
bant ꝟbu͂. no͂ intellige͂tes my
steriu͂ quasi murmurabant re
putantes gentiles idignos ta͂
ta gratia. vnde dꝛ ibi. ꝙ obstu
puerunt qui venerant ex circu͂
cisione dicentes. qꝛ ⁊ gr͂a spu͂s
sancti in nationes. s. gentiliuz
effusa est. sed reuertente petro
ad iudeos: ceperu͂t conq̄ri de
eo ꝙ ad cornelium gentile͂ di/
uertisset. quibus satisfecit de/
clarans quomodo sibi oste͂su͂
est per visione͂. s. linthei d͂ celo
submissi pleni aĩalibꝫ imu͂dis
⁊ ei dictu͂ ꝙ mactaret de illis ⁊
manducaret. qꝛ ⁊ gentes etia͂
vocande erant a deo ad gra/
tiam sucipiendaz. Nec potest
quis de deo iuste conqueri q̄/
re det gratiaz vni magis q̄ꝫ al
teri. ⁊ quare magis vocauerit
ad fidem gentiles q̄ꝫ iudeos.
quia in eo non habetur locuz
acceptio personarum cum nul
li sit debitor. ¶ Secu͂da mur
muratio de deo est per admi/
rationem videntes enim san/
cti malos sepe exaltari ⁊ bo/
nos deprimi ⁊ conculcari ali/
quando conqueru͂tur de deo
no͂ irasce͂do sed pie admira͂do
de iudicijs dei. sicut Hiere. xij
c. dicebat. Quare via impioꝝ
ꝓsperatur ⁊c̃. Tertia mur/
muratio de deo est per turba/
tione͂. ⁊ hec tripliciter fieri po
test. ¶ Primo cu͂ murmurant
aliq̇ de nimia seueritate. ¶ Se
cundo de nimia benignitate.

¶ Tertio de aeris inequalitate
¶ Primo aliq̄ cōquerunt mur
murantes de deo de nimia se/
ueritate cū multū affligunt vel
paupertate vel infamia vel ꝑse
cutione vel infirmitate ꝛ' silia.
dicētes deū esse crudelē erga se
vel alios tribulatos ꝛ plus ad
uersitatꝫ eis dare q̄ꝫ possint por
tare. ꝛ se fore a deo derelictos ꝛ
abiectos sed ō q̄ꝫ magnā falsi/
tatē isti loquunt, qm̄ omis do
ctrina clamat deū pijssimum ꝛ
clemētissimū q̄ tribulatōes in/
fert ex pietate ꝛ tribulatis q̄ in
illū ꝯfidūt semꝑ adest. ꝭm illō
ps̄. iuxta ē dn̄s is q̄ tribulato
sunt corde. Scd̄o aliqui mur/
murāt d̄ nimia benignitate dei
qꝛ recipit magnos pctōres ad
pniam ꝛ tolerat male agentes
sic scribe ꝛ pharisei murmura/
bāt ꝯ iesum dicētes. Lu. xv. c.
Quare h̄ pctōres recipit ꝛ mā
ducat cū illis. Facit nihilomi/
nus deꝰ oia ista vt pctōres ad
pniam ꝯuertātur. Ut eniꝫ ait
Ouidiꝰ li de tristibꝫ. si quoti/
ens peccāt hoies sua fulmina
mittat. iupiter exiguo tꝑe nul
lus erit. ¶ Tertio alij murmu
rant de deo de aeris intēꝑie. vt
cū ē multa siccitas vl' nimia vt
inundatio aquaꝝ. vel cū est in
tensis calor. aut frigus ꝛ huꝰ
modi quasi deus nō bn̄ dispo/
nat ista. sed iniuste fit hec mur
muratio. qꝛ vt scribitur Sap.
viij. c. Sapia dei disponit oia
suauiter. sed qꝛ nō agit ꝭm vel
le nr̄m. ideo murmuramꝰ qua
si essemus sapiētiores deo ꝛ vel
lemus eū instruere qūo debeat
mundū gubernare. ē ergo gra/
ue pctm̄ murmurare de deo eti
am in quacunq̄ꝫ aduersitate.
¶ Propterea laudatur Job q̄
i tot suis aduersitatibꝫ. vt dicit
eiusdē. ij. ca. qui in tot suis ad/
uersitatibꝫ non peccauit labijs
suis nec stultū quid ꝯ deum lo
cutus ē. ¶ Tertio ꝯsideremus
murmurationis punitionem.
Propter hoc equidē peccatuꝫ
dixit deus Numeri. xiiij. capi.
Omnes qui numerati estis in
deserto a viginti annis et supra
ꝛ murmurastis contra me non
intrabitis in terram. suꝑ quaꝫ
leuaui manū meā. vt habita/
re vos facere i ea preter caleph
ꝛ iosue. Et Numeri. xvi. capi.
scribitur q̄ qñ multitudo mur
murabat ꝯ moysen ꝛ aaron vel
letq̄ꝫ eos opprimere lapidibus
fugerūt ad tabernaculū ꝛ opu
it eos nubes ꝛ apparuit gloria
dn̄i. ¶ Dicūt aliqui q̄ non fuit
illa que prebebat ducatū popu
lo sed quedaꝫ parua nubes in
qua dominus solitus erat loq
cū moyse. Alij dicūt q̄ fuit illa
q̄ ꝑbebat ducatū sꝫ stabat i al
to suꝑ tabnaculū. ꝛ tūc descēdit

operiēs ⁊ ambiēs circūquaq₃
vt null⁹ posset adire. ⁊ egressus
ignis deuorabit populū. Fue/
rūt aūt pcussi tredecim milia ⁊
octoginta. ⁊ Numeri. xxi. habe
tur q̄ qn̄ venerunt in salmana
q₂ male loquebat̄ de deo. misit
dn̄s in populū serpentes igni/
tos qui sic dicebantur secundū
Nicolaū de lira ⁊ Magistruz
in historia scolastica. q₂ mini/
mi ⁊ veloces erant ad modum
scintillarū. ¶ Uel quia volan/
tes per aera emittebāt scītillas
ardētes vel ex eo q̄ per morsus
eoꝝ calefiebat caro acsi ignire͡t
Tūc venerūt iudei ad moysen
dicentes peccauim⁹. q₂ locuti
sumus ꝯ deū. ⁊ tu ora vt tollat
nobis serpētes. Orauitq₃ mo
yses ad deū. Cui de⁹ ait. Fac
serpentem eneum ⁊ pone in p/
ticam eminentē in medio pplī
⁊ quicunq₃ percussus fuerit a s̄
pente respiciat eum ⁊ viuet. Et
factū est ita. ¶ Dicit Rabi Sa
lomon q̄ in serpente nō erat vir
tus sanandi. Sed aspicientes
serpentē cognoscebant afflictio
nē illam a deo sibi iuste illataz
petendo miam ⁊ ipe deus sal/
uabit eos. Ratio aūt mystica
est. quia serpens ille figurabat
xp̄m passum in cruce per cuius
intuitū fide ⁊ deuotione sana/
mur a morsu sathane ¶ Qua/
re xp̄s dixit Johānis. iij. capi.
Sicut exaltauit moyses serpē
tem in heremo in ligno ita exal
tari oportet filiū homis Refert
Magister ī historia scolastica
Q̄d illū serpentē in eū habue/
runt secū filij israel ⁊ magnifice
repositus est in hierusalē. Tan
dē ob cultū supstitōis quē sibi
exhibebat populus cōminuit
eū in puluerē rex Ezechias et
posuit in torrentē cedron. vt ha
betur. iiij. Reg. ix. c.

¶ De triplici clamore scʒ oran
tium ⁊ horribiliter peccantiuʒ
atq₃ irascentiū q̄ turbāt domū
vxorē ⁊ familiam.

Capitulum secundū.

Secunda pars prin/
cipalis ē de scd̄o effe
ctu ire q̄ est clamor.
Hic s̄m Gre. ⁊ ho:
vbi supra ꝯsistit in hoc q̄ pfert
quis ex ira voces clamorosas q̄
bus miseri solent contumelie ⁊
contentiones. Sed scienduz q̄
duplex est clamor.

¶ Primus dicitur intense affe
ctionis.
¶ Scd̄s horrēde affectōis
¶ Tertius ꝯfuse pturbatiōis
¶ Primus clamor est cū quis
magno affectu desiderat vel pe
tit aliquid a deo s̄m illud. ps̄.
Clamaui in toto corde meo et
exaudi me dn̄e. vn̄ ⁊ moyses cū
sup mare rubrū cuʒ filijs israel
maneret ⁊ pharao eos psequere͡t.

oranti moysi silenter dixit do/ min⁹. Quid clamas ad me vt ponitur Exodi. xiiij. cap. Cla mor ei⁹ erat intensum desideri um quo orabat. Iste clamor in trat in aures dei. itaqꝫ meretur exauditionē. sicut dn̄s ꝑmittit dicēs i psal. xc. Clamabit ad me ꝛ ego exaudiā eū. ꝛ Hiere. xxxiij. Clama ad me ꝛ ego ex/ audiā te dicit dn̄s. ¶ Unde de populo israel cū propter pecca/ ta sua diuersis tribulationib⁹ ꝛ captiuitatib⁹ vrgeretur. dici/ tur in ꝓsal. Clamauerunt ad dn̄m cū tribularent. ꝛ de necessi tatib⁹ eoꝝ liberauit eos. ¶ Si/ cut chananea clamās post ihe sum fuit exaudita ꝛ sanata filia eius Mathei. xv. c. Sic cec⁹ magis ac magis clamans. Je su fili dauid miserere mei. fuit illuminatus. Lu: xviij. c. Pre dicator etiā isto mō dēt clama re in populo. s. ex intimo affectu ꝛ sic auditur virtuose ꝛ fructu ose. Sed xp̄s clamabat in tem plo nō solū voce ſꝫ intēso deside rio. si qs sitit veniat ad me ꝛ bi bat. Johā. vij. c. ꝛ iohāni bap/ tiste dicit. Uox clamātis in deſ to Mathei. iij. c. ¶ Scd̄s cla/ mor ē horrēde offensionis. de q̄ vide ſmonē de punitione sodo moꝝ ꝙ in tractatu de ti. iudicō rū dei vbi precipue designātur quatuor pctā q̄ pre ceteris cla/ mant. Tertius clamor ē con fuse perturbationis. Et de hoc apl's ad ephesios. iiij. caplo ait Omnis clamor ira ꝛ indigna tio tollatur a vobis. Solēt ita clamare viri iracūdi ꝫ vxores domini contra famulos. domi ne cōtra ancillas miscentes cla morib⁹ improperia ꝛ ꝯtumeli/ as ex quib⁹ inferioꝝ anim⁹ frā gitur ꝛ indignatur. Propterea Ecclesiastici iiij. c. sapiens ait: Noli esse sicut leo in domo tua euertēs domesticos tuos ꝛ op/ primens subiectos tibi. ꝛ Se neca ad lucillum ait. Colāt te potius serui tui q̄ timeāt

¶ De rixa ꝛ defensione sui ac pugnantibus in duello et deci uili bello.

Capitulum tertium.

Ertia pars princi/ palis est de tertio ef/ fectu ire. qui est rixa De hac inquit tho. xxij. q. xli. articulo. ij. ꝙ rixa im portat quandā ꝯdictionē vsqꝫ ad facta ꝑueniētē dū vn⁹ alteꝝ ledere molit. Et sicut ꝯtētio im portat ꝯdictionē in ṽbis ita ri xa in factꝭ. Quare videtur rixa quoddā priuatū bellū qd̄ inter priuatas ꝑsonas agit nō ex ali q̄ publica auctoritate. ſꝫ magis ex inordinata voluntate. Sed aduertendum ꝙ rixa potest fie

ri tripliciter.
¶ Primo rõne defensionis
¶ Scdo rõne tẽptatõis.
¶ Tertio rone malignatõnis:
¶ Primo fit rixa rõne defensionis cũ.s. q̃s se defendit solo aĩo iniuriã repellẽdi cũ debita moderatõe. Nã regula ẽ iur͛ naturalis ⁊ positiui. ff. de iusticia ⁊ iure. l. Ut vim vi. Uim vi repellere licet cũ moderamine inculpate tutele. Et dicit͛ moderamẽ inculpate tutele illud qđ equalet illate violẽtie i qualitate armoꝝ i ꝯcursu tpis ⁊ i ipo actu violẽtie ne alias excedẽdo videatur vindicta. ⁊ p ꝯsequẽs peccatũ. Hec aũt defensio licita est vniuersaliter oĩb; nõ solũ laicis sed etiã clericis ⁊ religiosis. et reprobatur opinio dicentiuꝫ ꝙ in nulla necessitate posit⁹ quantũcunqꝫ ineuitabili etiã si alit͛ euadere non possit nisi occidendo debet q̃s aliũ occidere. imo potius dꝫ ꝑmittere se occidi aliter peccat mortaliter. cui⁹ ꝯriuꝫ manifeste dicit͛ in clementina Si furiosus de homicidio. veꝝ est tñ fm tho. ꝙ null⁹ tenet͛ ad h̄ sꝫ maioris ꝑfectõis eẽ si poti⁹ permitteret se interfici q̃ se defendẽdo occidere cũ nõ possit al͛r euadere. ⁊ h̄ intellige si est in bona dispositõe aĩe sue. Nã al's fatue faceret exponẽdo se morti corporis ⁊ aĩe cũ sibi ꝑ mortẽ ꝑclu datur via pnie. ¶ Itẽ licita ẽ ꝑdicta defensio in omni loco etiã in ecclesia. ⁊ hoc ꝓpter periculũ scꝫ qñ sequeret͛ mors hoc nõ faciẽdo. Nec obstat ꝙ ecclia polui põt ꝑ sanguinis effusioneꝫ q͛ magis põderãda ẽ hominis ꝯseruatio cũ sit irrestaurabilis q̃ ecclia q̃ recõciliari pot ⁊ forte dispõt ꝙ ad hoc ꝙ eccia polluat͛ reqritur effusio sanguis iniuriosi: vt notat͛ in. c. vno. de cõse. ec. li. vi. ¶ Insup licitã ẽ ꝑfata defensio in quocunqꝫ officio occupato. ita ꝙ etiã celebrans si inuadatur ⁊ aliter nõ potest euadere licitũ est vt se defẽdat ⁊ occidat. Nã ꝓpt͛ impedimentũ corporale supueniẽs inchoatũ officiũ dimittit͛ inexpletum. vij. q. i. c. Illud. ⁊ c. Nihil. Sꝫ hic inuenit impedimentũ celebrãti imo piclm mortis. ḡ licitũ est ꝑtermittere officiũ et se de piculo sibi occurrẽti si potest experire. ⁊ si se defendendo occiderit põt etiã reassumpto officiõ celebrare dũmodo affuerint illa q̃ ponũtur in dicta clementina. Si furiosus. Nã nullũ peccatũ in hoc fecit. nec irregularitatẽ incurrit. ¶ Idẽ de baptizãtibus ordinantibus confirmãtibus penitentias iniungentibus ⁊ singula sacramenta ꝯferẽtibus si inuaderẽtur. q͛.s. licitũ ẽ collatione illoꝝ sacrorum

impedimentum baptismi

omittere inchoatam ꝑpter sui tutelam. Dubiũ tñ est circa sacramentũ baptismi in vno casu qñ videlꝫ sacerdos inuasus ad mortẽ haberet p̄ manibus paruulũ baptizandũ qui esset in articulo mortis, ita ꝙ si sacerdos diuertat a baptismo illius vt se defendat iminet puero periculũ mortis eternalis p̄ supponẽdo ꝙ nõ sit alius qui baptizet eũ. In hoc casu p̄eligẽda ẽ mors corporalis sacerdotis morti spũali pueri. ꝛ rõ ẽ, qꝛ tũc vnũ tm̃ malũ sequit̃ ꝛ tpale. s. mors sacerdotis. sed si p̄eligat̃ vita sacerdotis seq̃rent̃ duo mala spũalia. i. mors eterna pueri. ꝺ ꝯse. di. iiij. c. firmissime. ꝛ neglect⁹ cure aiarũ qꝺ est mortale sacerdoti. vt extra ꝺ eta. ꝛ quali. c. cũ sit. Preeligendũ est aũt minus malũ maiori. di. xiij. ca. Nerui. vbi aũt foret dubium ꝑbabile de morte vel de vita pueri vsqꝫ ad expeditionẽ p̄iculi ꝛ constaret de morte presbyteri nisi diuerteret adhuc crederẽ p̄eligẽdã mortẽ sacerdotis. ꝛ hec maxime cõpetunt ꝑprio sacerdoti ꝛ parrochiano. hec sup̄dicta Jo. de lignaco. ¶ Adhuc sciendũ ꝙ licitũ ẽ vnicuiqꝫ defendere se mõ p̄dicto ꝯ q̄scunqꝫ iniuste inuadẽtes. vnde ꝛ ꝯ superiorẽ suũ qñ ꝯstat ꝙ iniuste inuadit. C. de iure fisci. l. ꝑhibitũ. ¶ Itẽ ꝯ iudicẽ ꝛ potestatẽ iniuste inuadentẽ vt occidat licitũ ẽ se defendere. Itẽ ꝯ abbatẽ ꝛ alios p̄latos licitũ est monacho se defendere. vtpote si abbas monachũ inuaderet vt subito occideret. Itẽ licita est p̄fata defensio nõ solum ꝑ se. sed etiã ꝑ filio: quia vna ꝑsona censet̃ pater ꝛ fili⁹ cũ sit pars substantie eius Itẽ ꝑ vxore. Nã iniuria vxoris est irrogata marito ꝛ iniuriarum actio sibi cõpetit. imo ꝛ ꝑ spõsa. ¶ Scꝺo põt fieri rixa rõne tẽptationis cũ. s. pugnant aliqui in duello. Et ꝺꝛ duellũ qꝛ fit inter duos. Duellare autẽ ẽ deũ tẽptare. vt ꝺꝛ. ij. q. v. ca. Monomachiã. Fit aũt h̄ duellũ aut ꝑpter odij exaggerationẽ. aut ꝑpter glorie temporalis ꝯsecutionẽ. vt. s. ostensis viribꝫ corporis in publico ex tali bello laudẽ consequat̃ de fortitudine. aut ꝑpter iniũcti criminis purgationẽ. cũ. s. iponitur alicui furtũ vel proditio et hui⁹modi. ꝛ ipse duello vult ostendere suã innocentiã. Sꝫ tale bellũ est pctm̃ mortale et valde graue i quo hõ exponit se morti corporis ꝛ aie. Et est ꝑhibitũ p̄mo in lege dina vbi ꝺꝛ Nõ occides. s. nec te nec alium. talis aũt exponit se occisi

oni suppsius. ¶ Itē est contra illud pceptum Non tēptabis dnm deū tuū. Est etiam phibitū duellū lege canonica. extra de pugnantib9 in duello p totū. Insup prohibet lege ciuili. C. de gladiatorib9. quare Ray. in sūma sua dicit q nulla ɔsuetudo potest excusare duellū a peccato. z q omnes īdistincte peccant mortaliter offerentes: s. duellum z suscipientes z iudices qui deferūt z prestant auctoritatē z assessores i hoc z dantes ɔsiliū auxiliuz z fauorē z sacerdotes qui dant his benedictiōes. Idē dicunt Goffre. Hosti. z Tho. xxiij. q. xcv. ad idē facit. c. ɔsuluisti. ij. q. v ¶ Tertio fit rixa rōne malignationis. puta cū aliqui iniuste īuadūt alīi vel alios vel eum se defendūt cū iuste inuadunt. puta cū ministri rectorū volunt iuste cape aliquos reos z illi se defendūt ne capiantur. Similiter ē rixa maligna ciuiū qui partiales dicunt q ciuilib9 bellis ciuitates florentissime fūditus etiā sūt euerse. Quid enī potentiā diuitias z gloriā romanorū redegit ad nihilū nisi bella ciuilia. hoc Lucanus. hoc Salustius. hoc ceteri rerū romanorū scriptores testant. vt plene posui ī quadragesimali nostro de penitentia in sermone de discordia. Sed pfecto vt sapiēs dicit. Ab vna scintilla auget ignis. pncipiuz bellorū ciuiliū exortū fuit in vrbe dū gracchi ɔtra nobiles fauere tēptabant populo. Vn inqt aug9 li. iij. de ciui. dei ca. xxiiij. Initiū ciuiliū bellorū fuit seditiones gracchorū agrarijs legib9 excitate. volebant enim agros populo diuidere quos nobilitas perperā possidebat Sed tam vetustā iniquitatez audere conuellere periculosissimū imo vt res ipsa docuit periculosissimū fuit ¶ Et li. ij. de ciui. dei ca. xxi. dicit Vn9 gracchorū occisus fuit a quo scribi seditiones graues cepisse salustius. Quia pro romani desolationē vrbis factā asserebāt qm xpm susceperūt eiusqz cultum in vrbe. Augu. pfacto li. iij. c. xxviij. errorē istū cōfutat. Ait enī sic. Crudelia bella ciuilia omnib9 bellis hostilibus auctoribus etiam eorū fatentibus amariora qbus illa respublica nec afflicta sed pdita omnino iudicata est longe āte aduentum Christi exorta sunt. s. Marij z Scylle Sertorij et Catilline Lepidi z Catulli Pompeij z Cesaris. ¶ Sed quid de Roma contendimus cum etiā diebus nostris tātas viderimus calamitates occi

siones depredationes exilia dāna rerum altissimorum palatiorū ruinas et mala innumera vt sic dicā in tot italie ciuitatibus propter ciuilia bella et rixas indebitas. Ad quas tamen mitigandas nō mediocriter profuerūt predicatores doctissimorum virorum et precipue sancti bernardi qui multas extinxit discordias et populos ꝯduxit ad pacē deseratur itaqꝫ huius ignis exurentissimus ardor et ira deposita inuigilet vnusquisqꝫ pacifice viuere qui in numero filiorū dei esse desiderat eius gratia suauissima recreari. Quā nobis ille largiatur qui est bñdictus per oīa secula seculorum Amē.

¶ Feria. vi. quarte ebdomade De homicidio.

Sermo vicesimus. vij. et nonus

A mihi bibere. Verba sunt redēptoris nr̄i originaliter Johan. iiij. ca. et i euāgelio hodierno Quēadmodū desiderat ceruus ad fontes aquarum ita amorosus iesus desiderat saluos fieri peccatores. Sꝫ pleriqꝫ tanto ire sue impetu pcipitātur vt nō solum audire recusent blandā vocem eius ad pniam eos dulciter inuitātis quinimo oculis clausis ad oīe malum sese faciles reddunt et expeditos. Et cū calore iracūdie ꝯ suos proximos inebrientur putāt se obsequiū prestare deo si vitam illis auferūt violenter. Sūt qñqꝫ tales duꝫ predicatur euangeliū xp̄i p̄sentes quibus bñ est vt oñdatur sui magnitudo peccati. Hi sunt qui occidere aliquē sibi exosum dispofuerūt vel si occiderūt in preterito tentant vt desperēt de mia dei. Ad his exigit christus aquā vel emēdatōis vel penitētie. Propterea vt eis detur occasio reuertendi ad bonā et qetaꝫ vitā in presenti sermone de homicidio dicere statui. ꝯ Et dimissis illis que posita sunt in quadragesimali de penitentia. Adhuc de ipso tria hodie mysteria ponemus declarāda.

¶ Primū dicitur crudelitatis
¶ Scđm dānabilitatis:
¶ Tertiū irregularitatis
¶ Qui crudeles sunt qui se interficiūt aut inocētes aut parētes:

Capitulum primum.

Rimū mysteriuꝫ de hōicidio declarādū dicitur crudelitatis. Ad magnā namqꝫ crudelitatē spectat cū quis absqꝫ cā rōnabili et iusta interficit aliquē. Sꝫ maxia ē crudelitas cū qs interficit seipm. vt ponit tho. xxij. q. lxiiij. Et confirmat

xxiij.q.v. Si nõ lz. §. Non occi
des. ¶ Põt aũt ista crudelitas
adhuc distingui ꝛ lati⁹ ꝙ con/
sistat in trib⁹.

¶ Primo in occisione sui.

¶ Scdo in occisiõe innocentis

¶ Tertio in occisiõe parentuz.

¶ Circa occisionẽ vero sui oc
currũt q̃nqꝫ difficultates ¶ Pri
ma ẽ an liceat aliqui occidere se
ipsum cã melioris vite seu felici
ti citius consequende. Sicut fe
cit Theobrotus phũs de quo
mentionẽ facit Aug⁹. li. i. de ci
ui. dei ¶ Ad hoc rñdet tho. xxij
q. lxviij. ꝙ h̄ nõ lz. qꝛ trãsit⁹ ho
minis de hac vita ad aliã felici
orẽ nõ libero arbitrio hois. sed
ptãte diuine gratie. ¶ Secũda
difficultas est. An liceat occide
re seipsum cã euadendi miseri/
as pñtis vite pauptatis ꝯfusio
nis infirmitatis ꝛ huiusmodi
¶ Sicut fecit achitophel laq̃o
se suspendens. vt habet. ij. reg.
xvij. c. Similiter saul. vt notat
i. reg. vl. c. victus in bello a phi
listeis irruit super gladium su/
um ꝛ non plene mortuus roga
uit a malechitã seruũ suũ vt in
terficeret eũ ne illuderet a phili
steis. quod ꝛ fecit. ꝛ. i. macha/
beoꝝ. xiiij. c. Narrat ꝙ ozias ne
caperet ꝛ illuderet a gẽtilib⁹ se
occidit Marc⁹ brut⁹ ꝛ Gay⁹
cassius vt refert Horosi⁹ li. vi.
in cãpis philippicis victi ad de
spectationẽ pulsi brut⁹ latus. sꝫ
cassi⁹ caput inuitatis percussori
b⁹ pbuerũt. ¶ Marc⁹ antoni⁹
vict⁹ ab octauiano in bello ter/
restri ꝛ nauali ſm Horosium
obsessa ab octauiano alexãdria
in qua ipe morabatur gladio se
pemit ne veniret ad man⁹ octa
uiani. ¶ Ad hoc dicit tho. ꝙ ñ
licet alicui seipz occidere vt eua
dat miserias alias. qꝛ ẽ assume
re maius malũ ad vitandũ mi
nus malũ qđ ẽ contra rationez
Nam vltimũ maloꝝ vite hu/
ius ꝛ oim terribiliũ ẽ mors. vt
dicit phũs. iij. ethicoꝝ. ¶ Ter/
tia difficultas. An cã puniẽdi
peccatum ꝯmissum liceat ali/
cui occidere seipm. Sicut fecit
iudas qui penitentia ductus p
pter proditionem christi abiẽs
laqueo se suspẽdit. vt habetur
Mathei. xxvi. ca. ¶ Dicendũ
ꝙ neqꝫ hoc licet qꝛ nõ põt male
factor occidi nisi p iudiciuz pu
blice ptãtis. ¶ Quarta difficul
tas. An liceat mulieri se occide
re causa vitande corruptionis.
Sicut fecit quedaz coniugata
honestissima, p q̃ cũ misisset dio
cletianus imperator vt ea abũ/
teret ppter pulcritudinem dixit
marito. Qui cũ rñdissꝫ obuia
ri non posse illa non accessit. sꝫ
se interfecit vt habetur in histo
ria ecclesiastica. ¶ Ad hoc res/
pondet ꝙ hoc nõ est licitum qꝛ

Sampson excusatur

nõ est ↄmittendũ crimen maximũ qd̃ est occidere se vt euitet minus crimẽ alienũ. Nõ eni est crimen mulieres ꝑ violentiam violare si ↄsensus nõ adsit Sz est min⁹ pctm̃ fornicatõnis q̈ȝ occisio sui. ¶ Quinta difficultas an cã fugiende libidis duz scȝ mulier timet ne ↄsentiat i aliqd̃ pctm̃. puta ne violentata in actu ↄsentiat delectatõi possit licite occidere seipsam. ¶ Et ad hoc dicim⁹ q̈ nõ licet. qꝛ nõ sunt faciẽda mala vt inde veniant bona. vel vt euitẽtur mala ↄ̃sertim minora ⁊ minus certa Incertã est enim an aliq̃s in futurũ consentiat in pctm̃. Nã potens est deus eripere a quacunq̈ȝ supueniente tribulatiõe siue a pctõ liberare. Quod autẽ sanson occidit seipsum excusatur. sicut aug⁹. ponit. i. de ciui. dei. Et cõfirmatur. xxiij. q. v. capi. nõ licet. ¶ Nicolaus de lira simili ratione videtur excusare saulem allegãs opinionẽ hebreorũ qꝛ scȝ se occidit ne in ipso illuderetur deus verus hebreoruz a philisteis. Sed ↄ̃rium sentit Aug. xxvi. q. v. c. Nec mirum. Et ↄmuniter a doctoribꝫ tenet q̈ saul dãnatus sit ⁊ reprobat⁹. ¶ De ozia insup idez refert Nico. de lira. s. q̈ nõ peccauit se occidẽdo. tho. vero dicit ↄ̃riũ. Et licet laudet i libris machabeorũ illud fit propter quandã speciẽ fortitudinis seu apparentiã sed nõ fuit in eo vera fortitudo sed mollicies nõ valens mala penalia sustinere. ¶ Scd̃o consistit crudelitas homicidij i occisione innocẽtis. Dicit enim Exodi. xxiij. c. Innocentẽ ⁊ iustũ nõ occides. vt eniȝ dic̃ tho. Cũ occisio peccatoris intantũ sit licita inquantuȝ ordinat ad bonũ cõmune. qꝛ ꝑ ipm corrũpitur. Iustoꝝ aũt sit cõseruatiua boni cõmunis ⁊ promotiua qꝛ ipsi sunt principalior ꝑs multitudinis qua ceteri sustentant ideo nõ licet occidere eos nisi de speciali mãdato dei. Nã cũ deus habeat dominiũ mortis ⁊ vite. Eius enim ordinatõne multi moriuntur iusti ⁊ peccatores. Ideo q̇ mandato dei occideret innocentẽ non peccaret Sicut abraham volebat facere. vt scribit Geñ. xxij. c. d̃ quo ita ait Aug⁹. li. i. de ci. dei. c. xx. Abraham non solum non est culpatus crudelitatis crimine verumetiam laudatus est nomine pietatis q̈ voluit filiũ nequaq̈ȝ scelerate. sed obedienter occidere. Ad idem. xxiij. q. v. c. Lex eterna. Quod autem innocens ⁊ iustus per morteȝ pertingat ad regnum celeste huius vite miserias euadens per accidens est operi occisoris. Ex ho

Samson

nitate enim dei hoc ei euenit et sui bona dispositõne nõ ex actu homicide ꝑ se. ¶ Tertio cõsistit crudelitas homicidij in occasione parentum. Et scd̃m Hosti. parricida in iudicio conuictus vel ꝯfessus punitur non pẽa decapitatõis sic alij sʒ virgis sanguineis verberatus in eculeo i sacco corij cocti suti immissus cũ cane gallo gallinatio id ẽ capone ꝛ simia ꝛ vipera in profundũ maris iactatur vel in fluuium proximũ iuxta sitũ regiõis vt omniũ elemenrorꝫ vsu carere incipiat. vel si mare nõ fuerit ꝓximũ aut fluuius tradatur bestijs. C.e.ti.l.i.

¶ Qd̃ grauiter peccant interficientes reos actoritate propria ꝛ viri interficiẽtes vxores ꝛ mulieres procurãtes aborsum.

Capitulum secũdum

Secundũ mysteriuʒ de homicidio declarandũ dicit̃ dãnabilitas. Dãnantur in occisione hominũ tria genera. ¶ Primi sunt occidẽtes reos ꝓpria auctoritate quod fieri non potest absq̈ peccato mortali ¶ Ratio ꝰm Tho. q2 occidere malefactorẽ licitũ est inq̈ꝑtũ ordinatur ad salutẽ totius cõmunitatis. Ideo ad illum solum pertinet cui committitur cura cõitatis cõseruande. Sicut ad medicũ ꝑtinet prescidere membrũ putridũ qñ ei ꝯmissa fuerit cura totiꝰ corporis ꝛ nõ ad aliũ medicũ. Cura aũt boni cõmunis cõmissa est pricipibꝫ ꝛ alijs habentibus publicã auctoritatẽ. ꝛ ideo eis solis licet occidere malefactores ꝛ nõ alijs. Quãuis enim facere aliquid ad cõmunẽ vtilitateʒ qd̃ nulli nocet sit licitum cuilibet priuate persone non tamen illud quod alicui nocet licet facere ꝛ si vtile alijs nisi ꝰm iudiciũ habẽtꝭ publicã potestatẽ. vñ Augꝰ. xxiij q.ᵽ.c.vl.ait. Qui sine aliq̃ publica administratione maleficium furẽ. sacrilegũ. adulterꝫ. ꝑiurꝫ ꝛ quẽlibet criminosum interfecerit aut mẽbris debilitauerit velut homicida iudicabitur. ¶ Sed nunq̃ licet occidere eũ q̃ rebellis ẽ ciuitati sue et noxius reptus extra terminos iurisditionis illius ciuitatis si ipsa ciuitas edictum publicuʒ fecisset. q̃ si quis euʒ vbicunq̈ occidat p̃miuʒ recipiat pecunie vel alterius rei. Et videtur q̃ sic. q2 hoc ñ agit propria auctoritate sʒ publica. ex quo ciuitas dedit talẽ licentiã. ¶ Sed ꝯriũ tenet̃ cõmuniter. Nã ciuitas ñ habet iurisditionẽ vel aliquam ꝑtãtem extra suũ territoriũ. Et ad iniuriã sibi reputaret ciuitas si altera vellet punire sub

ditū suū seu in sua ciuitate exi
stentē. h̄ ē eīm mittere falcez in
messē alienā qd̄ ꝓhibet. ix. q. iij
c. scriptū. vn̄ si occidēs ex tali
licētia capet̄ i ciuitate illa alie
na vbi illū occidit ꝛ ipse hōici
da iuste pūiret̄. Iniusta ē g̃ tal̄
lex ꝛ mortal̄r peccat eā statuēs
qꝛ allicit hoīes ad peccādum
vbi aūt q̄ noxi⁹ ē multū coita
ti ꝛ dign⁹ morte ꝓpt̄ potētiā ꝛ
seq̄lā suā nō posset capi vel or
dinario iure ꝯdēnari Si dn̄s
ꝓncipalis vel iudex hēret abso
lutā ptāte quōcūqꝫ puniēdi si
ꝑtermisso ordīe iudiciario oc
cidi faceret non videt̄ peccare
nec hōicida cēseri ex q̄ ille me
ret̄ mortē ꝛ puniri nō pōt alit̄.
Sz nunq̄d furē licet occidere
Rn̄det̄ ꝙ si fur nocturnus dis
cerni nō poterat ꝙ ad furādū
ꝛ nō ad occidendū venissz nec
alias potat dep̄hendi potuit
occidi. alias nō. extra de fur. c
si ꝑfodiēs. ff. de fur. l. furē. Fu
rem ꝟo diurnū nō licet occide
re nisi se telo tūc defēdat quia
tūc pl⁹ ē ꝗ̄ fur. Latronē etiā
insidiantē in itinerib⁹ ſm̄ leges
cuilibet lz occidere. vn̄ glo. i. c
int̄ alia. extra de imu. eccle. di
cit. Publicos latrones lz vni
cuiqꝫ ipune occidere sine pctō
xxiij. q. v. c. cū hō. Et capti in
furcis suspendunt̄. ff. de penis
l. capitaliū. §. famosi. ¶ Pōt
etiam aliq̄s occidere noctur
nū depopulatorē agrorū. C.
eo. l. i. ꝛ. ij. Nullū g̃ lz occidere
ꝓpa auctoritate. nec infidelez
iudeū paganū vel hereticum.
¶ Scd̄i q̄ dānant̄ de homici
dio sunt mariti iterficiētes vx
ores ꝓprias in adulterio dep̄
hensas. qd̄ nullo mō licet ex
tra iudiciū ſm̄ Ricar. Tho. ꝛ
alios in. iiij. dis. xxxvij. ꝛ pctm̄
est mortale. ꝛ ꝗ̄uis lex ciuilis
h̄ ꝑmittat. ff. de adul. l. qd̄ ait
lex. Tn̄ lex h̄ facit nō vt licitū
ꝯcedens. sed qꝛ nō infligit pe
nam ꝓpter maximū incitamē
tū mariti vel patris. Illa tam̄
lex hodie correcta ē ꝑ auctēti
ca nouo iure. vbi d̄r ꝙ adulte
ra dz intrudi in monasterium
ꝛ sic non ē rea mortis. Sed i
hoc standum ē legi ecclesie ſm̄
quā interfectorib⁹ cōiugū sem
per ꝯiugiū denegat̄. xxxiij. q. ij
c. interfectores. Sed ꝗ̄uis nul
lo mō liceat vxorem occidere
auctoritate ꝓpa. Tn̄ q̄rit̄ vtꝝ
laic⁹ inueniēs clericū cū vxore
matre sorore vel filia ꝓpa tur
piter agentē si ꝑcutiat illū inci
dat in canonē. Ad qd̄ rn̄det. c
si ꝟo. extra de sen. excō. ꝙ talis
nō ē cōpellēdus ad sedē apli
cam accedere. ꝛ glo. ibi dicit.
Huic eīm parcit canō qꝛ tā iu
stū dolorē cōpescere nō posset
C. ad le. iul. d adul. l. gracch⁹

Si q̇s tñ īuenit clericũ turpit̃ agentē nō ita prima ꝯsangui-nitatis linea. icidit. in canonē q2 nihil tũc itereſt ei⁹. imo cul pa ē imiſcere ſe rei ad cũ nō ꝑ tinenti. ff. ð regu. iur. l. culpa. ¶ Tertij q̇ dānanť de homici dio ſũt mulieres adulťe ⁊ for-nicarie q̄ timētes ſcandalũ fi-lios occidũt in vtero diuerſis medicinis. Sed he non excu-ſanť a mortali ĝuiſſimo. nō tñ reputať homicidiũ cũ in vte-ro ē niſi fuerit puerperiũ aiatũ aĩa rōnali. xxxij. q. ij. c. Qð ꝓo Dr̃ aũt formari maſcul⁹ ſpa-cio dieꝝ quadragita ⁊ feia ſpa cio. lxxx. ¶ Nota ꝙ nō lꝫ matrē ex infirmitate nō valentē eua dere mortē: citius ad mortem accelerare vt ꝓles in vtero nō moriať. Nec ꝓlē nondũ nataꝫ occidere vt mater ſalueť. ⁊ oēs q̇ coopanť ad h⁹mōi opa ꝯſu-lēdo vel auxiliãdo. vt medici aromatarij ⁊ alij ſunt hōicide ij. q. i. c. notũ. ¶ Sed h̔ loco i cidit vnũ dubiũ. Vtꝝ. ſ. muli eri liceat occidere volētē ſe op ꝑmere nō valenti alit̃ euadere man⁹ ei⁹. ¶ Rñdet Ray. i ſũ ma. ꝙ duplex ē circa h̔ opinio ⁊ neutra ꝑfert alteri. Tñ videť dicendũ ꝙ nō lꝫ intēdere aliq̄ mō occiſionē volētis opꝑme re. ſic nec etiã iuadētꝫ ad mor tē ꝓ ſui defenſiōe. Sꝫ ſi defen dendo ne violeť ꝯtingat illum occidi ſibi iputeť. Et ſi dicať ꝙ occidendo ē cauſa mortis il lius corporis ⁊ aie. cũ in actu volũtatis peccandi moriatur Rñdeo ꝙ ipſe ē cã ſibi q̇ alteri iniuriať. Illa aũt vtiť iure ſuo naturali quo lꝫ vim vi repelle re. ⁊ magis teneť ſaluti ſue ꝓui dere q̄ꝫ alteri⁹. nã exponit ſe ꝑi culo ꝯſentiēdi actui peccati ꝑ mittēdo ſe opꝑmi ꝓpter diffi cultatē renitentie voluntatis dũ nō facit qð pōt ad euaden dũ. Sed ſi ſe tueať q̄ꝫtũ poteſt ſaluo eo vñ mors opꝑmēti po teſt ſequi renitēdo mēte pecca to ipſa nō peccaret. Sicut ⁊ ſi q̇s iuaſus ne ſe defendēdo cō tingat occidere ꝑmitteret ſe oc cidi nō peccaret ſꝫ maioris ꝟ-tutꝫ eſſet. Si aũt mulier poſſꝫ aliter euadere vt clamãdo fu giendo ⁊ h⁹mōi non excuſareť a mortali occidendo.

¶ De irregularitate q̄ꝫ ꝯtrahiť ꝓpter homicidiũ ⁊ duodecim documētis circa h⁹modi irre gularitatē. Cap. iij.

[T]Ertiũ miſteriũ ð clarã dũ ð homicido ðr ir regularitatis. eſt aũt ir regularitas ꝫm Spe. nota ſeu ipedimentũ canonicũ q̄ q̇s ꝓ hibeť ad ecclīaſticos ordies ꝓ moueri ⁊ in eiſdem miniſtrare Hec aũt ꝯtrahiť ꝓpter homici

cidiũ vel mutilationẽ mẽbro- rum. Pro cuius declaratione pleniore notanda sũt aliq̃ do cumẽta. ¶ Primũ documẽtũ ꝙ si homicidiũ fiat solũ mente nunq̃ inducit irregularitatẽ quia lex ꝑmotionis factũ req̃- rit. xv. q. i. ca. si. Jmmo ꝛ si q̃s vibret gladiũ aĩo occidendi ꝛ tamen non sequit̃ effect⁹ mor- tis vel mutilatõis nõ incurrit irregularitatẽ etiã si vulnera- ret. ꝛ certũ sit ꝙ nõ est mors se cuta vel amissio mẽbri neq̃ di recte vel idirecte. Q̃ð ꝓpterea dico: q2 si vulnus intulisset nõ de se mortale. ꝛ vulnerat⁹ vel ꝓpter impitiã medici. vel ꝓpter defectũ custodie. s. q2 nõ cauet sibi a noxijs mortu⁹ ẽ. vulne- rans nõ est irregularis ꝓm Pe trum de ancha. sed vide meli us extra de homi. c. petrus.

¶ Secundũ documentũ ꝙ il li qui intersunt vindicte san- guinis seu morti ꝛ nõ ꝑstãt cõ siliũ vel auctoritatẽ: nõ sũt ir regulares ꝓm Jnnocẽ. ꝛ Guil. etiam si appeterent illius mor tem. ¶ Tertiũ documentũ ꝙ qui vidit aliquẽ occidi ꝛ dele tat. ꝛ posset etiã sine sui ꝑiculo liberare si vellet. q̃uis pessime faciat. non tamen est irregula ris. sicut nec medicus q̃ dimit tit infirmũ mori nolens mede ri. ꝛ diues qui dimittit paupe rem fame mori. xv. q. i. c. si q̃s iratus. ¶ Quartũ documẽtũ ꝙ si quis mandat occidi ali- quem vel mutilari ꝛ sequitur effectus. est irregularis. Si tñ reuocasset mandatũ ꝛ exꝑssẽt sine vlla fictione ꝓhibuit ꝛ an teq̃ sequeret̃ effectus non ẽ ir- regularis ꝓm Jnno. extra ð si mo. c. sicut tuis. ¶ Quintum documentũ ꝙ si quis mãdat aliquem verbeari inhibens ex ꝑsse ne occidatur aut mutilet̃: ꝛ verberator nihilominus oc cidit vel mutilat. est irregula- ris mãdator sicut executor. q2 mandando in culpa fuit. Ex tra de homi. ca. is qui. li. vi

¶ Sextũ documentũ ꝙ ep̃us vel alius ꝓlatus qui habet iu risditionẽ tpalem dz ꝯstituere iudicẽ secularẽ qui audiat cau sas ꝓcipue sanguinis. Et illi põt ꝛ debet ꝓcipe ꝙ faciat vni cuiq̃ iusticiã. Si aũt talis iu dex interroget eũ in spẽali quid agendũ in tali qui. s. meretur penam sanguinis põt respon- dere consule ꝑitos. Et caueat ne ꝓpter suam responsionẽ di rectam vel indirectam. ille in telligat ꝙ debeat eum sangui- ne punire ꝓm Rai. Si ex hac responsione reus occideretur vel mutilaretur. esset ille irre- gularis. ¶ Potest etiam prela tus delegare alicui specialiter

super aliquo maleficio et huius modi in iurisditione sua commisso. vt in quesita veritate iusticiam exequatur. Et si cui committitur sic exequitur et occidat. non propterea ille prelatus est irregularis. extra ne cleri. vel mona. c. eps. ¶ Septimum documentum quod non solum iudex in causa sanguinis vbi sequitur effectus est irregularis. sed etiam assessor testis. notarius scribens vel proferens sententiam vel scribens attestationes. vel legens dum publicatur vel scribens vel dictans litteras pro vindicta sanguinis omnes hi irregulares sunt. quia cooperantur in mandato sententie secundum Rai. di. l. si quis. extra ne cle. vel mo. c. sententiam Sed si iam huiusmodi sententia esset secutus effectus secundum Guillel. Quis sint irregulares eps pot super hoc dispensare Princeps autem qui legem condidit cuius legis auctoritate homines sunt traditi morti. non efficitur propter hoc irregularis. quia incertam personam non animaduertit. vt notat archi. xxiij. q. v. c. officia ¶ Octauum documentum. si prelati vel alij clerici ad defensionem rerum suarum ponunt querelam de maleactoribus suis siue qui eos dampnificauerunt penes iudicem secularem et emendam sibi petant fieri et prouideri ne talia presumantur contra eos. si huiusmodi querelis iudex inferat mortem exigente iusticia non sunt irregulares dicti clerici si protestati sunt expresse quod penam sanguinis non intendunt. extra de homi. c. Prelatis. li. vi ¶ Nonum documentum quod si quis interrogaretur de aliquo an liceat occidere malefactorem. si respondeat quod licet pendens ipse probabiliter respondens quod interrogans velit facere secundum consilium eius irregularis est. Secus autem de responsione generali cognitionis vel opinionis ex qua non credit aliquem iudicandum vel occidendum secundum Ray. ¶ Decimum documentum. quod si quis suadet alicui quod indubitanter exponat se morti pro christo et ecclesia et ille moritur tali consilio non est irregularis secundum Inno. et Hosti. ¶ Vndecimum documentum quod si quis committit homicidium veneno siue gladio siue quocumque spontanea voluntate est irregularis. et non pot promoueri et promotus debet in perpetuum deponi Extra de homi. c. sicut dignum. et cum tali numquam dispensatur in ordine vel officio. dis. l. c. Miror etiam si sit occultus ministrare in ordine suo non pot de temporibus ordinationum. c. fi. Poterit tamen dispensari cum tali in beneficio nec excusatur seu euitat irregularitatem si hoc facit ex precepto iudicis Quis non peccet obediendo

si iusta sententia est.xxiij.q.v.
c.Cum miles ¶Duodecimū
documentū q qui associāt ho
micidam vel si oportet defen
dant q̄buis nil aliud faciāt sūt
irregulares si sequitur mors vl'
mutilatio. Etiam si dissuase/
runt prius ille homicide vel nō
faceret. 7 tamen volentē om/
nino facere associarunt. Simi
liter omnes qui de familia re/
ctoris associant malefactorez:
cū ducitur ad mortē. siue eq̄/
stres siue pedestres: cūcti sunt
irregulares. Qui etiā trahunt
ad chordā vel aliā torturā reū
vt confiteat maleficiū. 7 ille fa
tet 7 occiditur est irregularis.
Qui etiā acuit vel portat ma
teriam cū quis est decapitan/
dus vel mutuat vel portat sca
las vel funes p aliquo suspen/
dendo: est irregularis. ¶Sed
pone casum q clericus animo
irato vadit ad occidendū ali/
quem 7 reperiēs ipm mortuū
ab alijs, vt satisfaciat aio suo
amputat cadaueri caput. vtrū
talis sit irregularis. Et cōmu
niter dicunt doc. q non. q2 hō
mortuus nō est homo sm ar/
chi. ¶Nota tamen q hec irre/
gularitas homicidij quōcūq3
7 quotienscunq3 sit ↄtracta an
baptisinū p baptisinū deletur
di.l.c.si post baptismum sm
Goff Sed. 7 Guil. post bap/
tismūm dispensatur per solū
papā quod etiam nō facile fa
cit. Grauissimū itaq3 peccatū
est homicidiū quod ex oī par/
te inuenit puniri cuz sit ↄ mag
nū hois bonū desiderabilius
ceteris alijs bonis tpalibꝫ qđ
est ipsa vita. Hinc Cicero li.i.
de offici. ait. Principio generi
aiantiū oī ē a natā tributū vt se
vitā corpusq3 suū tueat' decli
net ea que nocitura videantur
oīa q̄ sint ad viuendū necessa/
ria inq̄rat 7 paret vt pastum 7
latibula 7 alia eiusmōi gene/
ris. hec ille. Abstinendū itaq3
ab illo crudeli peccato. Ut sic
bibamus aquam gratie Jesu
xp̄i qui est bn̄dictus in eternū
7 in secula seculoꝝ amen

¶Sabbato quarte ebdoma
de De luxuria fornicatoꝝ siue
de fornicatione simplici.

Sermo.xxviij.

Adducunt ei mulierem in adulte
rio dephensam. scri
bunt hec vba Joan
nis. viij. c. 7 in euangelio ho/
dierno. ¶Nescio an temerari⁹
censeri debeā si dixero talē esse
hoc tpe hominū conditionem
vel paulominus inferiorē q̄lis
fuit dum inundauit in diebus
Noe diluuiū super terram. cū
vix reperiatur vnus e mille q̄
non turpitudini 7 inquinam.

De fornicatione et adulterio

to luxurie succumbat. Hec siquidem pestis turculētissima omnes cuiuscunq̧ status fere cōtamiauit. ⁊ vbiq̧ peccata carnis miseros mortales inficiūt. Quāobrem apprime puto fore necessarium, vt contra luxuriā in sequentibus disputemus. ⁊ lz materia sit de se turpis ⁊ ingrata. tamen ea honestate verborum negociū hoc ꝓsequemur qua nullus nisi volens erubescat. Nec omittenda est obiurgatio tam fetidi vicij ex eo qđ pauci quidam sine ratiōe scandalizantur. cum poti⁹ omnes qui se mūdos puros ⁊ nitidos castitate putant letari debeāt cum audiunt vituperationem hominum carnalium ⁊ luxurie debitorum. Et quoniā de luxuria in generali ⁊ de adulterio scripsimus in quadragesimali de penitentia. Hodie de luxuria fornicatorum duntaxat dicemus de qua tria mysteria ꝓponimus declaranda.

¶ Primū dz acceptionis

¶ Scdm obiectionis.

¶ Tertium ꝓbationis.

¶ Quod fornicatio aliquādo dicitur idolatria. Aliquando omne peccatum mortale. aliquando imundicia luxurie et stricte concubitus soluti cum soluta.

Capitulū primum

PRimū mysteriū declarandum de fornicatione dicitur acceptiōis. Accipitur namq̧ fornicatio in scriptura multipliciter. ¶ Primo dicitur fornicatio idolatria vel infidelitas ex eo ꝙ aīa recedat per intellectum a deo adherēs falsitati ⁊ errori. ⁊ de hac sepe reprehenditur populus antiquus iudeorum. quia sepius idolatrabat. Unde dicitur Osee. iiij. cap. Fornicati sunt a deo suo. Et pmi paralip. v. c. Fornicati sūt post deos populorum ⁊ iudicum. viij. c. Fornicati sunt cum Baalim quod erat idolum gentilium. Et Sap. xiiij. c. Initium fornicationis exquisitio idolorū. ⁊ xxviij. q. i. c. idolatria. Augustinus ait. Idolatria ⁊ q̄libet noxia superstitio fornicatio est. ¶ Secundo fornicatio dicitur q̄cunq̧ culpa mortalis inquantū p eā qui recedit ⁊ si non fide tn̄ affectu a deo legitimo sponso aie. Unde aug⁹ dicto. c. idolatria. Auaritia ⁊ q̄libet culpa qua aīa aberrat a lege dei: fornicatio dici potest. Et de hac dn̄s Hiere. iij. c. dicit: Tu fornicata es cum amatoribus multis. tn̄ reuertere ad me ⁊ ego suscipiā te. aīa cū tot fornicat amatoribus q̄t creaturas inordnate ⁊ sup̄ deū dili-

git. ¶ Tertio fornicatio dicit
ois actus luxurie ſm illud Iſi-
do. xxxij. q. vij. c. Nō ſolū omis
imunda pollutio fornicatio di
citur quibus quiſq; diuerſa tur-
pitudinis voluptate pſtituat.
Sz proprie dicitur fornicatio
actus venereus inter ſolutū et
ſolutā. que dicit fornicatio ſim
plex ad diſtinctionē fornicatio
nis large ſumpte. Hec vero for-
nicatio ſimplex ē ſpēs luxurie ſe
cundū tho. xxij. q. cliiij. vt etiaz
ponit. xxxvi. q. i. §. cū ergo.
¶ Qd triplici obiectōe conant
fornicatores pbare fornicatōez
ſimplicē nō eſſe petm̄. ⁊ de ſolu-
tione pdicaꝝ obiectionū.

Capitulum ſecundū.

Ecundū myſteriuz
declarandā de luxu
ria fornicatoꝝ dicit
obiectōis. Cōtēdūt
nā ſepe nūero fornicatores de-
fendere ⁊ eiꝰ cuſare peccatū ſuū
temptantesq; pbare fornicatiōez
ſimplicē nō eē petm̄ triplici ob
iectōe. ¶ Prima eoꝝ obiectio ē
q: deꝰ nō precipit aliqd qd ſit
mortale peccatū Sz deꝰ pcipit
Oſee vt dr eiuſd. i. c. q ſumerz
vxorē mulirē fornicariā ⁊ face-
ret filios fornicationū ergo fornl-
catio nō eſt petm̄. Scda obie-
ctio oē ne petm̄ mortale ꝯriat
caritati, ſz fornicatio non ꝯriat
caritati nec dei. cum nō ſit dire
cte ꝯ deū nec pxim. q: p h nlla
hōi fit iniuriā. ergo nō eſt peccatū
¶ Vn̄ Amb. dr. Ois ſumma
xpiane diſcipline in mia ⁊ pie-
tate ꝯſiſtit quā q hz ⁊ ſi lubricū
carnis patiat vapulabit ſz non
pibit. ¶ Tertio fornicatoꝝ ob
iectio ē. q: Iſido. dr diſ. xxxiiij.
xpiano nō dicā plurimas ſz nec
duas hre ſit licitū ē. ſz vnā tm̄
aut vxorē. ⁊ ſi ꝯiunx deeſt loco
eiꝰ ꝯcubinā. Sz in ꝯcubinatu
eſt fornicatio ſimplex ergo nō ē
petm̄. ¶ Ad primā obiectionē
rn̄det tho. vbi. s. Uno mō ſm
Hiero. vicz q Ozeas meretri
cē ⁊ fornicariā quandā accepit
in vxorē ⁊ de impudica fecit ca
ſtā. Et in h nllo mō pōt argui
Sicut nec hodie ſi qs meretri
cē duceret in vxorē volentē ho-
neſte viuere. vt ptz. xxxij. q. i. ca.
nō eſt culpādus. Vn̄ extra de
ſpōſa. c. inter opa. laudan. illi q
mulieres meretrices extrahētes
de lupinari ducūt i vxores. Ali
vt ibi dicit inter opa caritatis nō
minimū ē errātē ab erroris ſui
ſemita reuocare. Vt dr ibi glo.
Meretrices dicunt q mltoꝝ li
bidini patēt. xxxiiij. di. ca. Ui-
dua. vel quaꝝ publice venalis
ē turpitudo. xxxij. q. iiij. c. mere-
trices. Nicolaꝰ vero de lira dic
q vxor quā accepit ozeas dicit
fornicaria q: erat gētilis ⁊ hic

accepit Ozeas vxorē ex dispen
satōe dei. ¶ Uel pōt ꝯuenientissi
me dici ꝙ fornicatio dicitur esse
pctm̄ inquantū est ꝯ rōez rectā
Rō aūt hoīs recta ē ſm ꝙ regu
latur volūtate diuina q̄ est pri-
ma ꝛ summa ratio. Et ideo qḋ
q̇s facit ex volūtate dei eiꝰ pce
pto obediēs nō est cōtra rōem
rectā ꝛ si videaẛ cōtra ꝯmunis
rōem. Sicut nec est ꝯ naturaꝫ
qḋ fit ꝑ miraclm̄ q̄uis sit con
tra ꝯmunē cursum nature. Et
ideo ozeas nō peccauit fornicā-
do ex dei pcepto. Nec ꝓprie ta-
lis ꝯcubitus dꝫ dici fornicatio
nisi referēdo ad cursum. cōem.
¶ Ad scḋam obiectionē rn̄det
thoꝰ. ꝙ fornicatio simplex ꝯriaẛ
caritati proximi quantum ad
hoc quod repugnat bono ꝓlis
nasciture. vt ostendemus. in se-
quēti mysterio. Dictū ſꝫo Am
brosij nō est intelligendū ꝙ for-
nicator moriēs nō dānetur pro
pter opera misericordie exhibi-
ta. sꝫ quia ꝑ illa disponitur ad
gratiam ꝛ ad penitentiam vn-
de veniam in presenti consequ
tur. ¶ Ad tertiam obiectionez
respōdet Gracianus di. xxxiiij.
Quod ibi concubina sumitur
improprie videlicet pro ea que
ducta est vere in vxorem. sed si-
ne solēnitate legali puta sine in
strumēto dotibꝰ ꝛ testibꝰ ꝛ hmōi
hanc coniugem facit affectus.

Sed concubinam nomiat lex
Et sic etiam sumitur concubi-
na di. xxxiiij. c. is q̇ nō hꝫ.
¶ Quod probari potest forni-
cationē n̄ esse peccatū auctorita
te ratione ꝛ exemplo.

Capitulum tertium.

Ertiū mysteriuꝫ de
clarūdū de fornica-
tione dicitur ꝓbatio
Ad ꝯfirmationē ve-
ritatis probabimꝰ simplicē for
nicationem esse peccatum mor
tale tripliciter.

¶ Primo auctoritate.
¶ Seūdo ratione.
¶ Tertio exemplo.

¶ Primo probamus fornicati
nnē esse peccatū auctoritate In
quit enim apl's ad hebreos. xiij
c. Fornicatores ꝛ adulteros iu
dicabit deꝰ scꝫ ad mortem seter
nam. Et. i. ad thessolo. iiij. cap.
Hec ē volūtas dei vt abstinea
tis vos a fornicatōne. Et. i. ad
corinthi. x. capitulo. Neqꝫ for-
nicemur. Sicut quidam eoruꝫ
fornicati sunt ꝛ ceciderūt i vna
die. xxiij. milia quādo scilꝫ filij
israel fornicati sunt cum filiabꝰ
moab. vt scribit' Numeri.
Et ad Galathas. v. c. Mani
festa sunt opera carnis que sūt
fornicatio adulterium. immun
ditia impudicitia. luxuria. ido

loꝝ seruitus. veneficia. inimici-
tie. ɔtētões. emulatões. ire. rixe
dissentões secte inuidie. homici
dia. hebrietates. ɔmessatões. ⁊
his similia. q̄ vobis sicut p̄dixi
qm̄ qui talia agūt regnū dei nō
ɔsequentur. Et thobi. iiij. cap̄.
Attente tibi. id ē, caue ab oī for
nicatione preter vxorem tuam
nunq̄ꝫ patiaris crimen scire ɓm
Alexandrū de ales' in secundo
summe. Crimen ꝓprie impor
tat pctm̄ mortale. ⁊ Aug⁹. di.
xxxiiij. c. Audite Nō lꝫ voƀ for
nicari sufficiāt voƀ vxores. Nō
lꝫ hr̄e cōcubinas etiaꝫ si vxores
nō habetis. ⁊ Jsidorus. xxxij. q
v. c. Nō mechaberis. Nec q̄sq̄ꝫ
p̄ter matrimonij federa alijs fe
minis misceatur ad explendaꝫ
libidinē. ¶ Scd̄o ꝓbamus for
nicationē esse peccatū rōne Est
quippe fornicatio ɔ̄ legē natu-
ralē. vt enim inq̄t tho. xxij. vbi
s̄. ⁊ in. iij. ɔ̄. gētiles. Nō natura
lis dictat homi ꝙ filij. debeant
nutriri a parētibꝫ vsq̄ꝫ ad tpūs
debitū. Ad hoc aūt nutrimen-
tū ꝑtinet non solū cibus corꝑa
lis sed etiā intellectualis. s. do-
ctrine morum ⁊ discipline quo
non est capax puer ante vsum
rationis. Et cum postea sit ca-
pax non potest vna die cuncta
addiscere. sed paulatim. Et ad
nutrimentum corporale nō suf
ficit pater in pacricia. Ad nu-
trimentum aīe ꝑ correctionem
nō sufficit mr̄. Naturaliter eni
homo ē pron⁹ ad malū ab ado
lescētia sua ⁊ in tali etate paruꝫ
timet mr̄em Sed oportet ꝙ ba
culus timoris pr̄m sit suꝑ eum
¶ Propterea dicit glo. in ca. ex
lr̄is. extra de ɔuersiōe infideliū
Qđ fili⁹ mior triēnio apđ mr̄eꝫ
doꝫ ali. Maior triennio apđ pa
trē. C. de patria pate. l. Nec fili
um. C. de infan. exposit. l. ij.
Oportet ergo si proles doꝫ duci
a ꝑfectionē status sui ɓm aīam
⁊ corp⁹ ad qđ natura instigat
ꝙ parētes simul stent ꝑ magnū
tp̄s. Sed fornicarij cū nō sint
astricti aliqua lege ad ɔmanen
dū sꝫ possint ad placitū sepa[rari]
mo ⁊ debēt separari ⁊ ꝓpter pi-
culū palee iuxta ignē ⁊ propter
scandalū alicꝫ amouēdū ꝓ[...]
ex tali sepatatōne sequit̄ dān[um]
prolis. Cōtra rōem igit̄ natu-
ralē ē ꝙ quis fornicet̄. q̄r op[ortet]
ɔcubit⁹ sit maris ad femin[am]
cū qua ꝑmaneat nō ꝑ modic[um]
tp̄s sed diu. vel etiam per to[tam]
vitam. Jnde est ꝙ maribus [in]
specie hūana magna solic[itu]
do de certitudine prolis inc[umbit]
bus iminet educatio prolis [...]
ad hanc certitudinē facit d[eter]
minatio maris ad feminā [...]
matrimoniū ꝑ qđ indissolu[biliter]
adinuicem ligantur. Hin[c ...]
qđ in. c. i. extra de ɔiugio lep[rosorum]

foꝝ dicit glo. Nō debēt coniu/
ges diutius esse alter sine altero
xxxiij. q. ij. c. si quis necessitate.
xxxij. q. v. c. Si qs vxorē. ꝛ i h
vbo diuti⁹ nō determinat quā
tum extendat. ꝛ ideo i arbitrio
boni viri existit. extra de offi. le
gati. c. De causis. Permittunt
tñ mariti qñqꝫ ab vxoribꝫ rece/
dere ꝛ abesse ꝑ multa tpa in fa
uorē terre sancte. extra de vo. c.
Ad multa. Diuti⁹ etiaꝫ qñqꝫ
extēditur vsqꝫ ad bienniū. ff. lo
cati. l. Cū dñi horreoꝝ. ¶ Co/
habitatio itaqꝫ viri ꝛ vxoris co
ducit vtilitati prolis. Nec ob/
stat si aliquis fornicādo suffici
enter prouidea t proli de educa/
tione. qꝛ illud qđ cadit sub de/
terminatōe legis iudicat scđm
id quod cōiter accidit. ꝛ nō ꝑm
qđ in aliquo casu ꝯtingit. ff de
legi. l. Nā ad ea. ¶ Proles insu
per ex fornicatōe suscepta ledit
qꝛ priuat omni dignitate tpali
ꝛ ecclesiastica ordinationū ꝛ ꝓ
laturaꝝ nisi legitimetur ac etiā
hereditate paterna. ¶ Sed in
hoc satis ortandi sunt illi nobi
les q per plures annos fornica
rias detinuerunt ꝛ genuerunt
filios ꝛ filias nec illas deserere
volunt vt matrimonio illis co
pulentur. cuꝫ a peccato sit am
bo liberari possint. ꝛ filijs sub/
ueniant per legitimationē. Nā
vt scribitur in. c. Tanta. extra
qui fi: sunt legi. Tanta est vis
matrimonij vt qui antea sūt ge
niti post ꝯtum matrimonium
legitimi habeantur. ¶ Idem in/
sti. de nup. §. vltimo. ꝛ. C. đ na
tura libe. l. cum quis. Et vt di
cit glo. in ꝓfato. c. Tanta. Ta
les legitimi sunt quo ad ordies
ꝛ honores. qꝛ matrimoniū om
nia purgat precedentia. Ex ꝓ
dictis patet quare fornicatō sit
peccatum. vnde Augustinus
xxxij. q. v. c. meretrices. ait De
retrices esse ꝛ ad meretrices ac/
cedere prohibet dominus. scili/
cet deutero. xxiij. c. vbi dicit Nō
erit meretrix de filiabus israel
¶ Tertio probamus fornicatō
nem esse peccatum exemplo
Nam vt habetur Actuum. xv
ca. Ex determinatione facta ꝑ
apostolos in consilio hierosoly
mis mandatum fuit conuerꝭ
ad fidem precipue gentilibꝫ vt
abstinerent a fornicatione. ꝛ h
ideo quia pagani putabant si/
bi hoc licere. Sciat ergo vnus
quisqꝫ vas suum possidere vt i
quit apostolus prime ad thesa
lonicenses quarto capitulo In
sanctificatione ꝛ honore non
in passione desiderij sicut ꝛ gen
tes que ignorant deum. Ipse
quippe conditor oīm mūdos
nos eē cupit vt sic digni sua grā
uentam. Quā nobis ipse largiat
q viuit ꝑ īfinita scła scłoꝝ. Am

¶ Dñica quarta in quadrage sima De luxuria zodomitarũ Sermo. xxix. ꝛ valde necessa/ rius sed modeste recitandus.

Equebatur eum multitudo magna. Scribũ tur hec verba Jo hannis. vi. c. ꝛ in euãgelio pre sentis dñice Maxima pfecto est multitudo xpianoꝝ qui Je sum xp̃m ducẽ electoꝝ seq̃ no/ lunt ppter lasciuiã ꝛ carnales delectationes. Ita eñ inebri/ antur venenosa dulcedine vo luptatis vt salutis sue imemo res facti que de xp̃o verissime p̃dicantur ducant pro nihilo. Execauit quidẽ illos malitia eoꝝ. ꝛ sua horrẽda peccata mi nima esse putant. Et lz omnis luxurie actus abhominabilis sit ꝛ detestandus: verũtamen ille ẽ qui alios excedit qui ani mã ledit. qui sũmo patri dis/ plicet. qui fit contra naturam. Denominatur autez cõmuni vocabulo a zodoma igne sub uersa viciũ zodomiticũ. Hoc est illud quod ph dolor tẽpo/ ribus istis multos habet cul/ tores. Hoc ẽ illud quod indi gnatus deus persepe populos italie pestilentijs exterminat. Hoc deniq3 est illud ꝯ qd ex/ clamare p̃dicator quilibet de bet Inqt eñ dñs per Ysaiam illud quod etiã ponitur. xliij. di. c. Sit rector Clama ne ces ces quasi tuba. exalta vocẽ tu am ꝛ annũcia populo meo sce lera eoꝝ. Et q̃uis in tractatu de timore iudicioꝝ dei aliq̃ de punitione scripserim sodomo rũ. Tamen vt grauitas tanti sceleris cũctis fiat nota. statui in p̃senti sermone de pctõ illo aliqua per necessaria enarrare De quo pponemus tria my/ steria declaranda.

¶ Primũ dr̃ noiationis

¶ Secundũ ꝯditionis

¶ Tertiũ punitionis.

¶ Quod decẽ sunt noia vicij zodomitici ex quibus dep̃hen di potest grauitas ꝛ enormi/ tas tanti sceleris.

Capitulũ primũ

Primũ mysteriũ decla randũ de peccato So domie dr̃ noiatio. Ex noiatione quippe illius pecca ti ostendit eı⁹ magnitudo. nã decẽ sunt eius noia

¶ Primũ crimen pessimũ.

¶ Secundũ nefandũ crimen

¶ Tertiũ nefanda libido

¶ Quartũ fetidissima nequa

¶ Quintũ viciũ ꝯ naturam.

¶ Sextũ stuprũ

¶ Septimũ passio ignominie

¶ Octauũ turpitudo.

¶ Nonũ abominatio.

¶ Decimum bestialitas inex/

cusabilis
¶ Primū nomen vicij zodo/
mitici est crimen pessimū vnde
Geñ. xiij. ca. dr. Homines zo
domite erant pessimi peccato
res corã deo. Et genes. xxxvij
c. dicitur de Joseph accusauit
fratres suos apud patrē d crī
mine pessimo. ¶ Secundū no
men est nefandū crimen. et de
hoc. xxxij. q. v. c. In eo. ¶ Ter
tiū nomen nefanda libido. de
quo instituta de publicis iu/
dicijs. §. Itē lex iulia. ¶ Quar
tū nomen fedissima nequitia.
Et de isto. C. de adulterijs. l
Fedissimā. ¶ Quintū nomen
viciū contra naturā. ꝛ de isto
in autentico. vt non luxurient
ꝯ naturā ¶ Sextū nomen stu
prum. de quo. ff. de officio psi
dis. l. fi. ff. de postulãdo. l. i. §.
Remouet. ff. quod met⁹ causa
l. Isti quidē. ff. de adulteris. l
Mariti lenociniū. §. fi. ff. d ex
traordinarijs criminibus. l. i.
¶ Septimū nomen est passio
ignominie. Hoc expssit apo/
stolus ad Romanos pmo. c.
Tradidit inquit illos deus in
passiones ignominie. ¶ Octa
uū nomen turpitudo. de quo
ibidem sic locutus est aposto
lus. Masculi relicto natura/
li vsu femine exarserūt in desi/
derijs suis in inuicē masculi i
masculos turpitudinem ope/
rantes ¶ Nonū nomē ē abho
minabile. de isto fit mentio le
uitici. xviij. c. Cū masculo ne
cōmiscearis coitu femineo. qꝛ
abhominatio ē ¶ Decimū no
men. s. bestialitas inexcusabi/
lis ponit ab aristo. in. vij. ethi
coꝝ. Et vere plusq̄ bestialitas
dici posset. quia viciū illud ex
cedit bestialē conditionē quia
nulla bestia reperit hoc agere
Ita q per alia vicia hō efficit
similis bestijs. p istud aūt infe
rioꝛ omniū bestia cū nulla tan
tam turpitudinē agat. ¶ Et
si obijceret q nō videtur esse h
pctm grauius ceteris vicijs car
nalibus. tū quia nō est contra
deū sicut sacrilegiū. nec ꝯ pprium
sic adulteriū. ¶ Rndet Tho. q
hoc pctm ideo grauissimū ē. qa
in ipso violat oꝛdo nature q ē
a deo. Ideo scribit. xxxij. q. vij
c. flagitia. Diuina lex non sic
fecit hoies vt se vterent modo
contra naturam. violat quip
pe illa societas que cū deo no/
bis esse debet cū eadem natu
ra cuius ipse est auctoꝛ libidi
nis puersitate polluitur. Hec
ibi. Dedit eñ natura legē nō
solum hominibus sꝫ etiã bru/
tis quam ipsa bruta seruant ꝛ
zodomite transgrediunt. Hec
est vt per masculū ꝛ feminam
fiat generatio ꝛ conseruatio in
diuiduoꝝ in qualibet specie

Vñ phil. in primo politice ait Necessariũ ē hoicm ꝛ feminaȝ ꝯmisceri non ex electione sed a natura. qꝛ scȝ est cōmune omni bus animalibus. Et in. ij. de aīa. Omnia viuentia natura/ liter appetunt cōtinuationē sui in esse que non ē sine cōmixtiōe ꝛ actiui passiui. Idem habet scȝ ꝙ natura instituit masculuȝ ꝛ feminā ad generationē ꝛ pro creationē filioꝝ. ff. de iusticia et iure. l. i. §. ius naturale. Et i au auten. quibus modis natu. ef/ fi. legit. §. Liceat. coll. vii. C. de indicta viduitate tollenda. l. fi. ꝛ. C. de legitimis here. l. le ge. ꝛ institu de exheredatione li beroꝝ. §. ꝛ hoc'ꝫ in autenti. de triente ꝛ semisse. §. i. coll. iij. La borantes ergo vicio sodomitico homicide sunt. ꝛ si non gladio tñ facto. Et crudeliores sūt oi bestia. nā leones ꝛ leopardi ser pentes ꝛ dracones ꝛ alie fere la borant ad generationē ꝛ ꝯfua tionē sue speciei. ¶ Sodomite aūt laborāt ad destructionē ge neris hūani. Proinde tm hūa na rō hoc scelus abhorret. quia quātũ in se ē gen⁹ hūanũ peri mere nititur Nā si oēs eēnt hoc nefando vicio maculati ꝗs hō generari posset. profecto nō ma sculus neqꝫ femina. Ideo scele/ rati sodomite peiores sunt pha raone ꝛ egyptijs. qm̄ illi sicͤ scri ptũ ē Exodi. i. c. interficiebant tm̄ masculos hebreoꝝ. femias aūt reseruabāt. Hi vero oibus sceleratiores masculos ꝛ feias occidūt. ¶ Propterea om̄s do/ ctores affirmāt pctm̄ sodomie excedere ꝛ supare quācūqꝫ spe/ ciem peccati luxurie. sicut patet xxxij. q. vij. c. Offerebat. capi. Usua. c. Adulterij. ꝛ de pe. di. i. c. Qui puero. ꝛ de excessib⁹ p latoꝝ. ca. Clerici.

¶ De septē cōditōib⁹ sodomita rũ ꝗb⁹ correspōdent septē q̄ fue runt in punitione illoꝝ

Capitulum secūdum

Ecundũ mysteriuȝ declarandũ de pctō sodomie dicitur cō/ ditio vt enim dicit Vincētius in speculo historia li li. ij. In punitōe sodomorũ q̄ notatꝰ Geñ. xix. c. septē ꝯtinētur in ꝗb⁹ significātur septē condi tōes sodomitarum. ¶ Prima cōditio est corruptio nature. ꝛ hec ostēditur in clamore sodo/ moꝝ ꝛ gomorreoꝝ multiplica tus est nimis. Geñ. xviij. capi/ tulo. ¶ Sicut enim mulier que defloratꝰ clamat. vt liberetur a corruptiōe. Ita natura clamat ꝛ cōqueritur de sodomitis Et ideo in penā hui⁹ peccati et de testationem iusto dei iudicio lo cus ille sodomitaꝝ factus est i naturalis. Nam versus est in

mare salsum quod dicitur ma
re mortuum quia contra natu
ram aliorum ibi nec pisces vi/
uunt ꝛ aues desuper volantes
subito mortue cadunt ¶ Secū
da conditio sodomitaruz erat
impudētia peccati. Ita enim li
bere ꝛ impudētes absq̃ verecū
dia hoc faciebant malum ac si
esset opus licitum vnde a maio
re vsq̃ ad minorem irruerūt in
domum loth vt abuterent pu/
blice illis duobus angelis ho/
spicio receptis a loth quos ho/
mines putabāt. Et in penam
percussi sunt cecitate. Sic ho/
die sunt aliqui ita ceci ꝙ nō so/
lum non erubescunt. sed gloriā
tur de huiusmodi vicio vel se
excusant de assuefactione. Ter
tia conditio fuit sterilitas com
mixtionis. Naz ex illa commi
xtione nihil poterat generari.
in penam locus ille nihil gignit
vtilitatis. Sic ꝛ isto vicio per/
diti vt vt est predictum priuan
tur generatōne filiorum vñ pu
tiphar qui emit Joseph dicitur
fuisse eunuchus. id est ineptus
ad generandum. Et hoc quia
vt dicit Nicolaus de lira ꝛ glo
sa. i. p. i. cap̄. Sicut eunuchus
Dñs exsiccauerat genitalia ei⁹
eo ꝙ ad turpem vsum ei⁹ eme
rat ioseph. ideo de⁹ ipediuit eū
Propter tale viciū pōt vxor ne
gare debitū. xxxij. q. ij. c. Omñs
in glo. ¶ Quarta cōditio sodo
mitaꝝ erat ardor desiderij. Pl⁹
eni desiderabāt illi in viros ꝙ̃ i
mlieres. Cui corrñdet in penā
ignis ardor q̇ cōbussit eos ꝛ po
ma nata in arborib⁹ circūposit
illi lacuit q̄ vsq̃ ad maturitatē
sunt coloris viridis. Natura
vero si incidātur fauille exeunt
in signū ignis eterni q̇ semper
vrit pessimos sodomitas. Non
est p̄dicandū pp̄lis qḋ narro
Quidā frater carcerat⁹ fuit eo
ꝙ associauerat aliū ꝛ ābo dor/
mierāt cū quibusdā monialib⁹
in monasterio ꝛ cū sepe hoc fa/
cinus cōmisissent res cū scāda/
lo populi patefacta ē ꝛ detecta
dum vero ego perquisiuissem a
fratre qrefato quare sic g̃ue sa/
crilegiū cōmisisset. Rñdit se nū
ꝙ̃ moniale aliquā tetigisse. qm̄
in masculos tm̄ ardebat concu
piscentiā ei⁹. O viciū execran/
dū. O pctm̄ abhorrenduz. O
deniq̃ irrōnabile ꝛ plusq̃ be/
stiale malū q̄ extiguit amor ad
mulieres ꝛ incendit arborē oē
debitum ad viros ꝛ masculos
¶ Quinta cōditio sodomitaꝝ
fuit insēsibilitas Illud vicium
fecit sodomitas insensibiles vt
nihil sentirēt de deo. In cui⁹ fi/
gurā vxor loth q̄ respexit retro
versa ē in statuā salis. ¶ Sex/

pena sodomitarum

ta conditio fuit tenacitas volu ptatis. q illos inueteratos i hoc vicio ad penitentiā nō sinebat redire. Huic tenacitati corrñ/ det gleba bituminis quā loc9 il le multipharie vomit. bitumē aūt est quedaz terra sicut colla adherens. ¶ Septima cōditō fuit cōtagio. qr hoc vicio infe/ cta erat tota societas taliū Cui corrñdet in penā. qr tota regio cū vrbe infecta simul subuersa est.. Et propter hoc etiā ɔbus/ sit dñs puulos z innocētes. qr si vixissent propter ɔtagiū imi/ tati fuissent opa turpia aliorūz vñ in hoc misertus ē eis deus. vt habet. i. q. iiij. c. puulos.

¶ Qd oēs leges puniunt pessi mos sodomitas.

Capitulum tertium.

Ertiū mysteriū de/ clarandū de vicio so domie dicit punitio Punit enīz hoc pec/ catū multipliciter. ¶. Primo in lege diuina. Scribit eniz Leui. xx. c. Qui dormierit cū masclo cohitu femineo vterqz opatus est nephas morte moriat. Se/ cūdo punit in lege ecclesiastica Nam vbi p alijs pctis morta/ lib9 imponit cōiter pnia septen/ nis pro hoc indicit pnia maior xxxiij. q. ij. c. Hoc ipm. §. sequē ti. Clerici aūt ɔuicti de hoc vi cio z bñficio priuari extra de ex cessib9 prelatorum. c. Clerici. ¶. Tertio punit hoc viciū in re ge impiali fm quam sodomita debet decapitari z q cōmodat domū z q mediator ē. C. de ex tra ordiarijs criminib9. l. Qui puero. ¶ Scdm vero legē mu/ nicipalē in aliqb9 locis tales de bent ɔburi ¶ Sunt etiā fm le ges oēs sodomite infames. Et aduocare z procurare non pñt scz si essent ɔuicti. ff. de postulā do. § Infames. Sed sup oīa illa ē quotidiana z frequēs dei punitio quā videm9. qm a trigi ta añ actis annis vsqz in psen/ tē diē tot pestilētijs z frequenti b9 italia vexata ē vt iam ciuita/ tes vacue sint populis. et ob nl lam cām puto hec euenire. nisi propter abhominationem so/ domitarum. Sint ergo solici/ ti ciuitatum rectores ad talia facinora extinguenda. sint z pa rentes erga filios diligentes vt correcti z bñ instructi atqz disci plinati tantam turpitudinem vitent. Sic faciendo mitigabi tur ira dei. A qua nos liberet ie sus christus filius eius cuius nomen sit ineternum benedi/ ctum. Amen.

¶ Feria secunda quinta abdo made. De luxuria incestuoso/ rum.

Sermo tricesimus.

Rediderunt scripture ꝛ sermõē quem dixit iesus. Scribū tur hec ꝟba Johā. ij. c. ꝛ in euāgelio hodierno. Corrupti sunt ꝛ abbominabiles facti plerīqꝫ in studijs suis qm̄ non plene credūt q̄ docuit xp̄s de regno celoꝛuꝫ Quapꝛopt̄ carnales effecti omnē libidinē pꝛo solatio coꝛpoꝛis studēt explere. Et lꝫ ī vicio carnis atqꝫ luxurie ml'tipliciter errent tn̄ hodie dicere nobis īcurrit de pctō incestus. Est qꝑpe ꝑiculosum ꝛ graue in qō multi ex ignorātia. quidam ꝟo ex malicia labunt̄. Est aūt incest⁹ altera luxurie species que cōsistit in commixtione carnali cum coniuncta consanguinitate vel affinitate vel spūali parentela. vn̄ Isidoꝛus. xxv. q. iij. c. Non eā. Incestus īquit ē ꝯsanguinearū vel affiniū abusus. Idem xxxvi. q. i. c. Lex illa. Et vt dicitur. xxxij. q. vij. c. Adl'terij malū. Incestus graui⁹ pctm̄ ē q̄ꝫ adulteriū. vt igitur hui⁹ peccati noticia ab oībꝫ possit haberi. in p̄senti sermone de luxuria incestuosoꝝ dicturi tria propone- m⁹ misteria declarādo d̄ īcestu

¶ Primū dicit̄ ꝯmissionis.
¶ Scōm pꝛohibitionis.
¶ Tertiū punitionis.

¶ Quomodo committitur incestus in ꝯsanguinitate ꝛ affinitate ꝛ ꝯpaternitate.

Capitulum primum

Primū mysteriū declarandū de incestu dicitur commissiōis Committitur nam q̄ꝫ hoc peccatum in tribꝫ.

¶ Primo in ꝯsanguinitate.
¶ Scdo in affinitate.
¶ Tertio in spūali p̄rnitate.

¶ Primo ꝯmitti̊t in cōsanguinitate. Est autem ꝯsanguinitas vinculum ꝑsonarum ab eodem stipite descendentiū carnali propagatione contractuꝫ ſm Petrū de palude. in. iiij. dis. xl. Et non quia dicit ab eodeꝫ stipite intelligendū est propinquo Alias omnes homines essent consanguinei. quia ex vno scilꝫ Adam fecit deus genus hoim dicitur actuū. xvij. ca. Et dicit̄ consanguinitas a cōitare sanguinis vel a cōueniēdo in sanguine magis q̄ꝫ in carne. qꝛ sanguis magis ē materia seminis. Nam sperma ſm medicos est sanguis purissim⁹ Et qō dicit̄ est carnali propagatōe excludit etiā a ꝯsanguinitate ade. quia producta fuit spirituali propagatione. Sed nō excludit xp̄m a cognatione consanguineoruꝫ beate virginis quia fuit naturalis ꝓpagatio ex pte mr̄is lꝫ nō ex pte pr̄is. ¶ In hac vero ꝯsan

guinitate sunt tres linee ẜm tri
plicē habitudinē quā hñt con/
sanguinei adinuicē. ¶ Una est
principiati ad principiū. vt filij
ad prēm auum pro auum. ⁊ su
pra. Et ẜm hāc accipitur linea
ascendentium. Secunda ē ha/
bitudo principij ad principia/
tum vt patris ad filiū. nepotē
pro'nepotem ⁊ infra Et ẜz hāc
accipitur linea descendentium
q̄ nō est alia a linea ascendenti
um. sed aliter accepta ẜm aliū
⁊ aliū modū ꝯputādi. q: scđm
vnam fit acceptio ab inferiori
ascendēdo. Scđm aliā fit acce
ptio supiori descendendo. Ter
tia ē habitudo eoꝝ qui sunt ab
vno principio sicͭ frm̄ q̄ sunt ex
vno patre ⁊ matre. Et nepotū
qui sunt ex duobꝫ fratribꝫ vl' so
roribꝫ ⁊ sic deinceps. Et scđm
hāc accipitur linea transuersa/
lis que subdiuiditur in eam. q̄
est collateralis ascendentium
in qua sunt auūculus. materte
ra ⁊ patruus. Et eā q̄ ē collate
ralis descendentiū. in qua sunt
frater. soror. nepos. ⁊ neptis ex
filio vel ex filia Ut intelligatur
igitur q̄lis incestus ꝯmittitur
Sciendū ꝙ postq̄ gloriosus
deus primos parentes creauit
voluit excludere a cōiugio vnū
gradum consanguinitatis dicē
do per Adam Geñ. ii. Relin
quet homo patrem suum ⁊ ma
trem ⁊ adherebit vxori sue: id ē
nunq̄ licebit vllo tempore pa
tri sumere filiam in vxorem vel
matri sumere filiū in maritum
Et multo minus extra coniu/
gium carnaliter cognoscere. q:
maximū esset scelus incestus.
In primo etiam gradu cōsan/
guinitatis i linea collaterali fu
it concessum contrahere matri/
monium filijs ade propter ne/
cessitatem. quia alij nō erāt vn/
de oportuit ad multiplicādum
genus humanū ꝙ filij ade su/
merent in vxores sorores carna
les. Sed sublata hac necessita
te semper fuit prohibitum ma
trimonium inter fratres ⁊ soro
res germanos. quia maximus
incestus ⁊ multo mag' extra cō
iugium talis commixtio. In
lege autem antiqua fuerunt ali
qui gradus consanguinitatis
expressi in quibus non poterat
contrahi matrimoniuꝫ. In no
ua autem lege per determinatio
nationem ecclesie sunt declara
ti esse quatuor gradus consan
guinitatis ⁊ affinitatis in qui/
bus non potest contrahi matri
monium. vt patet extra de con
sanguinitate ⁊ affinitate. c. Si
qui a stipite. ⁊ c. Nō debet Est
aūt prim' gradus in linea col
lateralium germani seu soro/
res carnales seu frater ⁊ soror
germani. ¶ Scđs gradus filij

duoꝝ germanoꝝ q̄ dicūtur cō-
sobrini. Tertius gradus filij
consobrinoꝝ. Quartus filij p̄
dictoꝝ. in nullo ergo hoꝝ gra
duum pōt contrahi matrimo
nium. Quod si quis faceret si
ne dispensatōne pape mr̄imo
niū nullum esset. sed continu⁹
incestus. ⁊ excoicati essent sciē
ter hoc agendo. ⁊ filij illegiti-
mi essent. Similiter siquis co
gnoscat aliquā consanguineā
carnaliter in quocūq̧ p̄dicto
rum graduū incestū cōmitte-
ret v tercq̧ ⁊ enorme peccatuꝫ.
¶ Secundo cōmittitur icest⁹
in affinitate. Est aūt affinitas
ꝭm Rai. ꝓximitas. personarū
ex carnali copula ꝓueniens oī
carens parentela. Ubi primo
notandū ꝙ cōtrahit affinitas
nō solū per copulā coniugalē:
sed etiā per fornicariā. vt ꝓba
tur. xxxv. q. iij. c. nec eā. ⁊ extra
de eo qui cogno. consan. vxo.
sue. c. discretionē. Ita tamē ꝙ
vir intret claustra pudoris et
ꝑueniat ad cōsūmationē ope
ris. alias nō contraheret affi-
nitas. vt pꝫ. xxxv. q. iij. c. extra
ordinaria. ⁊ extra de eo qui co
gno. consan. vxo. sue. c. frater-
nitatis. ¶ Scd̄o notanduꝫ ꝙ
affinitas hac opatur ꝙ oēs cō
sanguinei vxoris petri sunt si-
bi affines in eodē gradu ī quo
sunt consanguinei vxoris. Si
militer oēs cōsanguinei petri
sunt affines vxoris sue in eodē
gradu in quo sunt sibi consan
guinei. Et qđ đr de vxore idē
intelligendū de quacūq̧ mu-
liere carnaliter cognita mō p̄-
dicto. Sed cōsanguinei petri
nullo modo sūt affines cōsan
guineis vxoris sue. nec int eos
ꝓhibet matrimoniū. Extra đ
consan. ⁊ affi. c. sup his. Unđ
germani pn̄t contrahere cum
duab⁹ sororib⁹ germanis. ⁊ pa
t ⁊ filius pn̄t ꝯhere cū matre ⁊
filia relicta viri qui fuit germa
nus vxoris mee. Uxore mea
mortua pōt esse mihi vxor. ex
tra de consang. ⁊ affini. ca. qđ
sup his. ¶ Tertio notandū ꝙ
mortua ꝑsona qua mediante
fuit ꝯtracta affinitas. vtputa
marito vel vxore. concubito-
re vel ꝯcubina remaneat affi-
finitas nihilominus q̄ erat ad
ꝯsanguineos ei⁹. vn̄ affinitas
hꝫ q̄ttuor grad⁹ infra q̄s non
pōt ꝯhi matrimoniū. ⁊ hi fun
dant in ḡdib⁹ ꝯsanguinitatis
Quare q̄ etiā fornicat⁹ est cū
alibua non potest ꝯhere cum
ꝯsanguineis fornicarie ⁊ ecō-
uerso vsq̧ ad q̄rtū gradū. ⁊ q̄
sic ꝯherent essent excōmunica
ti vt in clemen. eos. ¶ Nota ēt
ꝭm petꝝ de palude ꝙ qui co-
gnouit consanguineā vxoris
sue adhuc spōse soluta sūt spō
salia. nec pōt illam spōsam ha
beꝛ vxorē obstāte sibi affinitate

contracta. nec econuerso illam quam fornicarie cognouit obstante sibi publice honestatis iusticia. Et hoc nisi papa dispensauerit. Qui autem cognouit consanguineam vxoris sue cum qua contraxit per verba de presenti sed non dum consummauit matrimonium cum non posset debitum negare nisi intrando religionem videtur quod ad hoc teneatur ne incestum committat cognoscendo affinem et cum hoc valeat facere quia non dum consumauit. Quod si vult remanere in seculo. necessaria est sibi dispensatio ad reddendum debitum si hoc vult sine peccato facere. et potest episcopus dispensare. Qui autem cognouit consanguineam vxoris et consummauit matrimonium. tenetur quidem debitum reddere. sed petere non potest absque dispensatione episcopi. Si quis igitur in his quattuor gradibus affinitatis contraheret matrimonium nullum esset. sed continuus incestus vt in decretali clementina eos. Qui etiam per copulam fornicariam hanc affinitatem contraxisset non posset contrahere cum consanguineis illius cum qua fornicatus est sed bene cum illa. ¶ Nota etiam diligenter quod si quis cognouit carnaliter mulierem cuius matrem vel filiam vel sororem germanam vel consobrinam habet vxorem si cognouit carnaliter illam antequam contraxisset per verba de presenti cum ea quam duxit in vxorem matrimonium nullum est. et dimitti debet propter impedimentum affinitatis precedens. Sed si carnaliter cognouit illam postquam contraxit per verba de presenti cum predicta. scilicet muliere vel filia vel sorore vel alia consanguinea vel affine matrimonium quidem tenet. sed perdit ius petendi debitum ab vxore reddere: tamen tenetur. sed exigere non potest absque peccato mortali. extra de eo cogno. consan. vxo. sue. c. Discretionem. et. xxvij. q. ij. c. quod dormierit. et. xxxij. q. vij. c. qui dormierit. cum pluribus capitulis. ¶ Tertio committitur incestus in spirituali paternitate et compaternitate. que dicitur cognatio spiritualis que contrahitur in collatione quorum sacramentorum. scilicet baptismi et confirmationis. et habet tres gradus. ¶ Primus dicitur compaternitas. et contrahitur inter patrem et matrem eius qui tenetur ad baptismum vel confirmationem et eum qui tenet ad baptismum vel confirmationem ac etiam vxorem eius; vel etiam qui baptizat vel confirmat. ¶ Secundus dicitur paternitas. et contrahitur inter eum qui tenet ad baptismum vel confirmationem. aut etiam qui illa sacramenta confert qui dicitur pater

Gradus spiritualis

spūalis. ꝛ eū vł eā qui tenetur qui đr filius eius spūalis vel filia spūalis. ¶ Tertius đr fraternitatis. ꝛ contrahit inter illum qui tenet vel eā ad baptismū vel ꝯfirmationem ꝛ filios eius q̇ tenet. Si ergo in horū graduū qui ad vltra nō extendunt aliq̇s ꝯtraxerit matrimoniū nullū est sed dirimendum Et similiter si quis commisit opus carnale cū aliquo vel aliqua in aliquo gradu hui⁹ cognationis spūalis incestū cōmittit. xxx. q. iij. c. i. extra de cogna. spūali. c. martin⁹. ꝛ vt đr xxxv. q. viij. c. Incestuosi dū in ipso detestādo atq̧ nefādo scelere manent nō inter fideles xp̄ianos sed inter gentiles ꝛ cathecuminos habeant. ¶ Nota tū hoc loco aliqua documenta. Primū ꝙ excepto sacramento baptismi ꝛ ꝯfirmationis per collationē alioꝝ sacramentoꝝ non contrahit cognatio spūalis vt pꝫ đ cogna. spūali. li. vi. ¶ Scđz documētum ꝙ pōt aliq̇s ꝯtrahere cuꝫ sorore filij sui spūalis. xxx. q. iij c. Illud. ¶ Tertiū documentū ꝙ pater pōt contrahere cuꝫ illa quā filius ei⁹ tenuit ad baptismū dicto. c. Illud quāuis filius nō possit ꝯtrahere cū illa quā tenuit pater ad baptismū. ¶ Quartū documentū ꝙ ex eo ꝙ cognatio spūalis non habet gradus ꝙuis filius naturalis petri nō possit ꝯtrahere cum filia spūali ipsius petri quā. s. tenuit ad baptismū vel ꝯfirmationē. posset tamen cōtrahere cū filia filie spūalis ipsius petri. xxx. q. iij. c. i. ¶ Quintū documentū ꝙ filij duoꝝ cōpatꝝ siue sint genitiante cōpaternitatē siue postea pn̄t ꝯtrahere ad inuicē. excepta illa sola ꝑsona ꝑ quā cōpaternitas ē ꝯtracta. que nunq̧ poterit copulari alicui filioꝝ sui p̄ris spiritualis. xxx. q. iij. cap. Super quibus ¶ Sextū documentū ꝙ si q̇s puta petrus ꝯ volūtatem vxoris. puta Marie tenet vel leuat de sacro fonte filium alterius puta iohannē filium contra voluntatem ipsi⁹ martini. ꝫm Johannem Neapolitanum in suis quodlibetis vtiq̧ ꝯhit inter eos vera cognatio spūalis. nō obstāte ꝯdictione volūtat' illoꝝ. ita ꝙ petr⁹ est vere cōpater martini. ꝛ maria est vere cōmater iohannis velit nolit. Quin qđ est ex statuto ecclesie nō depēdet ex volūtate subiectoꝝ statuto ꝛ statuentis. Sed ex statuto ecclesie ē ꝙ cognatio spūalis transeat ab vno coniugum in alterum consummato matrimonio. Et ꝙ cōpaternitas acq̇-

v

rak patri carnali p h q aliqs
filiū eius leuat de sacro fonte
¶ Septimū documētū q p p
curatorē nō pōt cōtrahi cōpa
ternitas q̄tū ad cognationez
spūalē vt ponit. Archidi. p. l.
post mortē. ff. de adop. ¶ Oc
tauū documētum q si plures
sint tenētes ad baptismū. pn̄t
nihilominꝰ illi sibi iuicē ɔhere vt
notat Jno. ¶ Nonū documē
tū q laicꝰ qui baptisauit ali/
q̄s siue i cā necessitatis siue ex
tra ñ pōt ɔhere cū illa. extra d
cog. spi. c. ne dū. li. vi. ¶ Deci
mū documētū ꝑz tho. i. iiij. di.
xlij. q si mlier vel vir baptizet
vl' tenet ad baptismū filiū p/
priū si h fac i articulo necitat;
siue p errorē nō ipedit exigere
vel reddere debitū. extra eo. c.
si vero. Si aūt facit p fraudē i
pedit exigere. s; tenet reddere.
Qd si vterq̄ fecit i fraudē neu
ter pōt exigere et vterq̄ tenet
exactus redder ꝑm Hostien.
⁊ addit q meliꝰ ēet si ɔtineret
Eodē etiā mō si vir tenet ali/
quē filiū vxoris sue. vel vxor
mariti sui ex malicia. nō igrā/
tia. nō pōt exigere debitū Cre
dit tamē q sup h possit eps di
spēsare. s. q ad exactionē debi
ti ꝑm petrū de palude. ¶ Vn
decimū documētū q si vxor
petri. s. iohāna tenuit ad bap/
tismū filiū berte āteq̄ ɔmisce/
ret vel ɔheret matrimoniū cū
ipo petro ipa mortua poterit
petrus habere i vxorē ip; ber
tā. ⁊ sic sucessiue isto mō pōt q̄s
habere duas ɔmatres i vxores
Sz si petrus cognouit iohan
nā āteq̄ teneret ad baptismū
filiū berte. nō poterit vnq̄ po
stea habere bertam in vxorem
¶ Duodecimū documētū q
ꝑm opinionē aliquoꝝ cōpater
nitas transit a viro in mulierē
quācunq̄ carnaliter cognitā;
q̄uis non sit vxor. Hanc opi
nionē ponit Tho. i. iiij. di. xlij
Idē sentit glo. sup. ca. si quis
ex cōiugio. vbi addit rō. quia
vna caro efficiunt fornicarius
cū fornicaria. Idem tenet Jo.
an. Richar. aūt in. iiij. di. xlij.
dicit q si aliq efficiant vna ca
ro per fornicationē non ppter
h trāsit cōpaternitas ab vno
in aliū. q; p rē pure carnalē nō
ɔtrahit cognatio spūalis Idē
tenet petrus de palude in. iiij.
dicens. q cognatio spūalis d;
quia spūalib; causat. vnde ve
rius videt q non sic fornicarij
cōmunicent sibi actiones sicut
cōiuges. q; in fornicarijs non
est nisi vinculū carnale ad tps
In ɔiugatis ꝓo spūale ⁊ car/
nale. vñ sūt magis vnū in car
nale. vñ in cōputatiōe gra/
ne vna. vñ in cōputatiōe gra/
duū pater ⁊ mater vna psona
cōputant. q̄uis aūt esse duos

in carne vna equaliter sit i fornicatiõe ⁊ cõiugio. Tñ h vbi querit de cognatiõe spũali aliquid debet facere vinculũ spirituale. ¶ Antoni⁹ de bu. sup c. Martinus. de cog. spũali refert vtrãq; opinionẽ. sed hanc vltimã dicit tenere Hugonez ⁊ Archidia. ⁊ Jo. an. in nouella. Nec vtripsi dicũt obstat ꝙ copula fornicaria inducit affinitatẽ qꝛ illud in affinitate corporali que etiã ꝑ illicitã copulam ⁊ vinculũ corporale acquiri põt. Secus in spũali vt ẽ cõpaternitas que ẽ vinculũ spirituale. vnde absonũ ẽ dicere ꝙ ꝑ copulã fornicariã contrahat. Inno. vtrãq; opinionem ponit ⁊ neutrã alteri pfert. vnde si qs inueniret tale mrĩmoniũ iam ꝯctũ de p̃senti vel cõsũmatũ ex q̃ aliq dicũt illud tenere tuta via esset vt peteretur dispẽsatio vel declaratio a domino papa. Qd̃ si haberi nõ possit ẽm regulã Hosti. q dicẽ ꝙ vbi repiunt ꝯrie opiniões d̃ matrimonio vtꝝ teneat vel nõ adherendũ ẽ illi q̃ indicat matrimoniũ tenere nisi ꝯria opio fulciret canõica auctoritate expssa. Scd̃m igit cũ poti⁹ debent dimitti in suo cõiugio q̃ꝫ separi. vbi aũt tales nondũ cõtraxissent ꝯsulẽdũ eẽt eis ꝙ abstinerent a ꝯtractu huiusmõi.

¶ Qd̃ incestus ꝓhibet tuz vt seruet honor parentibꝫ. tũ vt extinguat occasio pctĩ. tũ etiã vt ꝯtrahat mrĩmoniũ ⁊ amicitia cum extraneis. Cap. ij

Secundũ mysteriũ declarãdũ de icestu dꝛ ꝓhibitiõis. Prohibet siquidẽ ꝯmixtio ꝯsanguineoꝝ vel affiniũ ẽm tho. ij. ij. q. cliij. multiplici rõe. ¶ Prima rõ ẽ. qꝛ naturaliter hõ dꝫ q̃ndã honorificentiã parentibꝫ ꝑ ꝯñs alijs cõsanguineis q ex eisdẽ parentibus de ꝓpinq̃ trahũt originẽ. Intẽtũ ꝙ apud antiquos vt Vale. refert nõ erat fas filiũ sil' cũ patre balneari ne seipsos inuicez nudos ꝯspicerẽt. manifestũ est aũt ꝙ in actibꝫ venereis maxie ꝯsistit q̃dã turpitudo honorificẽtie ꝯria vñ d̃ his hoies verecũdant. ⁊ iõ incõgruũ ẽ ꝙ cõiũctio venerea fiat taliũ psonarũ adinuicẽ. ¶ Scd̃a rõ ẽ qꝛ ꝑsonas ꝯiũctas sanguie necesse est ad inuicẽ simul conuersari. vñ si hoies tales. s. q sũt ꝯsanguinei vel affines nõ arcerent a ꝯmixtiõe venerea nimia oportunitas daret hoibꝫ venereę cõmixtiõis. ⁊ si ai eoꝝ nimis molescerẽt ꝑ luxuriã. Tertia rõ ẽ qꝛ ꝑ h ipediret multiplicatio aicoꝝ. dũ em qs vxorẽ extraneã accipit iũgunt sibi quandã

pena incestus

speciali amicicia omnes consanguinei vxoris ac si essent cōsanguinei sui. ¶ Quarta rō qꝛ cū naturaliter homo ꝯsanguineas diligat si adderet̃ amor qui ē ex cōmixtiōe venerea fieret nimi⁹ ardor amoris ꝛ libidinis incētiuū qđ castitati repugnat. ꝛ ꝙ uis incestus dicat̃ quasi nō castus. ꝛ quelibꝫ spēs luxurie corrūpat castitatē tm̄ Antonomasice dicit̃ đ incestu q̄si corruptio castitatis. qꝛ abusus marie cōiunctarū ꝓsonarū inducit corruptelam castitatis ex frequenti ꝯuersatione ꝛ cohabitatione domestica. Propterea ꝑiculosū est vt fratres cū sororibꝫ dormiant ꝛ similibꝫ. Aut cōpatres cū ꝯmrībꝫ nimis familiariter conuersantur. ¶ Qualiter punit⁹ ē incestus. vt patet in multis exemplis.

Capitulum tertium.

Ertiū mysteriuꝫ declarāduꝫ de incestu dicit̃ punitōis ꝓpt̃ incestū quidē paul⁹ excōicauit quendā corinthū qui abutebat̃ nouerca sua ꝛ tradit⁹ fuit ꝓpt̃ h̄ in ꝑtātem sathane. vt habet̃ .i. ad corinth. v. ca. vt in corpe vexaret̃ a diabolo sicut vexabatur in aīa ruben. qꝛ cognouit carnalit̃ vxorē patris sui iacob diui t⁹ fuit in priogenitura. vñ dixit ei pr̄. Rubē priogenitus me⁹ maior in donis. s. esse debuisti. s. ꝓpt̃ primogēiturā. Maior i impio. s. es effectus scꝫ ꝓpter i cestū tuū. qꝛ ascēdisti cubile pr̄is tui ꝛ maculasti thorū ei⁹. Ge. pe. c. Sꝫ i libro đ bñdictōe pr̄iarchū legit̃ ꝙ Rubē infirmat⁹ ad morte ꝓpt̃ hoc infirmitatē iliacā icurrit. Amō q̄ violauit sororē suā interfect⁹ fuit ab absalon vt scribit̃ scđi regū. xiij. c. ꝛ gloriosus baptista. ita exhorruit h̄ facin⁹. ꝙ cū ꝑcepit herodē regē illud incurrisse cū herodiade cognata sua egressus ē desertū qđ neqꝫ ꝑ pētentiā deseruerat vt increparet tm̄ nefas. ꝛ cuꝫ sceleribꝫ ꝑlimis ille eēt dedit⁹ solū de hoc publice arguit eū dicēs. Nō licet tibi hr̄e vxorē fr̄is tui Marci. vi. c Ob quā reꝑhēsionē iohes icarcerat⁹ fuit ꝛ decollat⁹ q̄s igitur enumeret q̄t sūt viri ꝛ mlieres in incestu depditi q̄t cōiugatoꝝ ꝓpt̃ incestū pctā nolo ad ꝑticularia descendere tm̄ ꝯfessores exhortoꝝ vt caute introgēt pētētes q̄s si inuenerint laq̄is incestus irretitos nō absoluant ita de facili. sꝫ dēt operā vt aīaꝝ saluti ꝓut expedit ꝯsulat̃ ꝛ dōs honoretur Amen.

¶ Feria tertia q̄nte ebdomade. De peccato accidie.

Sermo vicesimusprim⁹.

de accidia

Scendit ihe sus in tēplū͂ ⁊ docebat. Scribunt hec v͛ba Jo. vij. c. ⁊ in euā͂ ho. Qui se arbitrant absq͂ labore asseq̄ posse p̄miuȝ et͛ne vite vtiq͂ decipiunt. q2 vt Gre. inq̄t i omel' Ad magna p̄mia pueniri nō pōt nisi p magnos labores. ⁊ de h̄ Hiero. ad paulinū ait. Nihil sine magno labore dedit hec vita mortalibꝫ Propterea dux electoꝝ dn̄s iesus xp̄s vt nob exēplū daret in oi sua vita q̄ fuit in h̄ mūdo studuit laborare vigilādo pegrinādo. orādo p̄dicādo ⁊ patiendo Sūt tn̄ plerīq͂ accidie vicō detēti. q̄ ad quecunq͂ opa bōa nedū ex suo gn̄e difficilia. sȝ etiam minima duros ⁊ tardos se reddūt. Cōtra q̄s hodierna die dicem⁹ locuturi d̄ ipo vili ⁊ picl'oso tn̄ accidie pctō. De q̄ tria ppo nem⁹ mysteria decla rāda.

¶ Primū dicit͛ diffinitōis.
¶ Scdm originatōis
¶ Tertiū remediatōis.

¶ Qd̄ accidia ē tristicia ⁊ tediū bn̄ opandi ⁊ de triplici tedio.

Capitulum primum.

Rimū mysteriū declarandū d̄ accidia dicit͛ diffinitōis in q̄ q̄d sit accidia videamus. Et ad hoc ita dicit Damascen⁹. Accidia ē tristicia aggrauās. i. que ita deprimit aīm hoīs vt nil boni ei agere libeat ⁊ ppterea dicit Richardus de sancto victore. Accidia est torpor mētis negligēt' bōa īchoare. vbi p itelligētia pleniore tria sunt notāda. ¶ Primū notādū b̄m tho. ij. ij. q. xxxv. ar. i. Qd̄ tristicia de se nō noiat aliquid laudabile vel vitupabile. quia passio ē. ⁊ passionibꝫ nō laudamur neq͂ vitupamur. Sȝ b̄m q͂ homo applicat passiōes suas ad malū vel ad bonū potest bn̄ vel male facere sicut ē tristicia de vero malo vt de peccatis si sit moderata ē bona ptinēs ad pniam. Jta ⁊ tristicia si sit d̄ vero bono vt d̄ bonis fiēdis opibꝫ vel de malo. sed īmoderata est peccatū ptinēs ad accidiaȝ. est igit͛ tristicia accidie semp mala ⁊ hoc dupliciter. Uno mō b̄m seipsam qn̄ scȝ ē de eo qd̄ ēst apparens malū vel vere bonū. q2 sp̄uale bonū est vere bonuȝ licet appareat malū sensitiue ppter laborē qui est in eo. ideo quando quis tristat͛ de aliquo opere ad qd̄ tenet͛ semp ē peccatū Sicut econtra delectatio est mala ⁊ peccatum qn̄ est de vere malo sed apparenti bono. vt delectatio fornicatōnis ⁊ huiusmōi ¶ Secundo modo tristicia accidie est mala ⁊ peccatum secū

dum effectum suum quādo scꝫ est de vere malo vt de peccato vł morte alicuiꝰ si sic aggrauat mentē vt eā totaliter a bono retrahat. ¶ Scd̄m notandū q̄ accidia vt refert tho. vbi supra ⁊ Alexāder in scd̄o summe ex eo q̄ importat tediū bn̄ operā/di dicit̄ q̄si accidia ab accedine Accida aūt seu acetosa sūt fri/gida. frigꝰ ꝟo īducit difficłtatē ⁊ tarditatē ī motu videmꝰ ei q̄ aq̄ cū ꝓpt̄ frigꝰ ē ꝯgelata imobił manet q̄ ex se flueret. Et senes quia frigidi sunt ⁊ graues sunt ⁊ tardi ad ambulādū. Sicut ecōtra adolescētes in q̄bꝫ viget calor naturalis sunt festini ad ambulandū ⁊ discurrēdū. Accidia ḡ ē quedā frigiditas spūalis seu defectꝰ amoris spūał ⁊ feruoris diuini ex q̄ aīo nō moue‍t̄ vel cū difficultate mouetur ad bn̄ opandū. Jō Ber. in q̄/dā epła ait. Accidia ē animi q̄dā lāguor cū legere nō libꝫ orare nō delectat meditōes solici/te nō sentiunt̄. ¶ Tertiū notā/dū q̄ triplex ē tediū. scꝫ.

¶ Primū pn̄tis vite.
¶ Scd̄ꝫ tribulatōis ⁊ āgustie
¶ Tertiū actōis virtuose.

¶ Primū ē tediū pn̄tis vite. ⁊ de h̄ dicebat Job. x. ca. Tedet aiam meā vite mee. hoc tediuꝫ est q̄dā tristicia de vita pn̄ti q̄ in q̄ quis nollet esse. ⁊ si hoc procedit ex desiderio celestis prie et dei amore ꝯsiderādo q̄ꝫ dulce sit. q̄ꝫ suaue q̄ꝫ vtile videre deū eo frui sctōꝝ āgeloꝝ agmibꝫ interesse. ad q̄d obtinēdū factꝰ est hō. ⁊ q̄ꝫ ꝯtra h̄ sit obscuritas mē/tis ex ignorātia de deo. q̄ꝫ ꝑ periculosa est q̄ꝫ ꝯtra impuritas. q̄ꝫ ꝯtra instabilitas cordis bona est talis tristicia. Sed hr̄e tediuꝫ de vita pn̄ti. q̄ꝛ nō hꝫ q̄s illā ꝓ/speritatē quā vellet illos honores diuitias ⁊ voluptates q̄s cupit cū vidit ⁊ audit alios ꝓ/sperari honorari ditari. ex hoc ita ꝯtristat̄ q̄ vellet nō viuere vilipendēs ꝯditionē suā. ⁊ cuꝫ ita deijcitur mēte vt rōne deli/berata nō esse in mūdo appeteret. vel nō fuisse natū. vł vt animal brutū affectās mori q̄cunq̄ꝫ morte etiā ī malo statu aīe esset. istud tediū accidia mor/talis. ¶ Scd̄m ē tediū tribulatōis ⁊ angustie ex tristicia qua q̄s angustiat̄ ex magnitudine vel multiplicitate aduersitatis sue vel alioꝝ. Et si quidem si tristicia ⁊ anxietas sit solū s̄m primū motū seu sensualitateꝫ hūana tētatio est ⁊ veniale peccatū vel nullū. ⁊ ꝑfecti viri aliq̄n hoc tedium patiuntur. vn̄ apłs. ij. ad corinth. i. cap̄. Supra modū grauati sumꝰ. scꝫ ex tribulatōibꝫ ita vt nobis tederet viuere. Sꝫ si tristicia sit tā/

ta vt absorbeat rō ita q̄ ꝓpter/
ea dimittātur inecessaria bona
cū ꝓposito nunq̄ bn̄faciēdi ac
cidia ē mortalis De qua apl's
i. ad corinthi. vij. ca. Tristicia
hui⁹ sc'li mortē opat. s. aīe.

¶ Tertiū est tediū actōis vir/
tuose cū q̄s tristat seu anxiat p
aliq̄ bono ope q̄d opteat cū fa/
cere. q2 ibi habet laborare. pu
ta indicendo officium. orando
ieiunēdo. in faciēdo aliquam
obedientiā ⁊ hmōi. Hoc icur/
rit ppl's hebreoꝝ in deserto: vt
eui dicit numeri. xxi. Cepit po
pul⁹ tedere ꝓpter laborē itiners
Dū ḡ itur p desertū pnīe seu re
ligionis seu vite pn̄tis statū ex
laboribꝫ opeꝝ bonoꝝ frequen/
ter incurrit tediū ⁊ anxietas. et
p̄cipue h̄ euenit in orōne. Sed
vt Hiero. dicit de cō. di. v. ca.
Nō mediocriter. Melior ē tri
um psalmoꝝ decātatio cū cor/
dis puritate ⁊ iocūditate q̄ to
ti⁹ psalterij modulatio cū an
xietate atq̄ tristicia.

¶ Q̄d accidia aliqn̄ orit ex cō
plexione corpis ⁊ inordinatōe
cibi ⁊ instigatōe diaboli.

Capitulum secūdum

[S]Ecundū mysteriū
declarandū de acci/
dia d2 originatōis.
habet enim originē
hoc vicium in tribus.

¶ Primo ex corpis ꝯplexione.

¶ Scd̄o ex cibi inordinatione

¶ Tertio ex diaboli istigatōe.

¶ Primo ex corpis ꝯplexione
Nā melācolici inclinantur ad
tristiciā ex humore melācolico
q̄ supabundat in eis ⁊ partim
flegmatici. vn̄ aliqn̄ studiose
oportet eos querere aliq̄ suble/
uatia tristicie ne nimietate ab/
sorbeant ⁊ inducātur ad despe
ratione vel trāsferātur ad dele
ctabilia mūdi. Nā vt dicit pro
uerbioꝝ xvij. c. Spūs trist3 ex
siccat ossa. vn̄ Isidor⁹ cassian⁹
assimilat accidiā vermi q̄ dicit
tarlus. q. s. generat in ligno in/
timo ⁊ reddit paulatim medu
lam ⁊ vigorē ligni. q̄ corroso et
euacuato oē pōdus vel vent⁹
vel percussio frangit lignū im/
mo ex se frāgit ⁊ ruit edificiū
desuper. Sic accidia nascitur
ex intimis anime ⁊ paulati3 cō
sumit vigorem spiritus et fer/
uorem quo subtracto et iā abs
q̄ vēto tētationis per se ruit in
aliquod magnum malū ¶ Se
cundo accidia habet ortum ex
cibi inordinatione cum scilic3
quis plus debito comedit aut
nimis excedit i abstinētia fm
ei tho. ij. ij. q. xxxv. ar. i. Passio
nes appetit⁹ sensitiui vt tristi/
cie ⁊ alie i se pn̄t eē pctā vēialia
⁊ inclināt aīa3 ad mortale Et
quia appetitus sensitiu⁹ h ab3
organū corporale sequitur q̄

per aliquã corporalẽ indigen
tiã hõ fit abilior ad aliqđ pec
catũ. Et ideo põt ꝯtingere ꝙ
ſm aliquas mutationes cor/
porales certis temporibus ꝑ/
uenientes aliq̃ vitia nos ma/
gis ĩpugnẽt Dis aũt corpora
lis defectus de ſe ad triſticiaꝫ
diſponit. Et ideo ieiunantes
circa meridiẽ qñ incipiũt ſen/
tire defectum cibi ⁊ vrgeri ab
eſtu ſolis magis ab accidia i/
pugnant. vnde Caſſianus di
cit Ecce demoniũ meridianũ
de quo loquit ꝓpheta. Non ti/
mebis a demonio meridiano
q̇ꝛ.ſ.in meridie ieiunãtes ten/
tat. ¶ Tertio accidia ortũ ha
bet ex diaboli inſtigatione. in/
ſtigat diabolus ⁊ tentat de h
vicio ⁊ p̃cipue dũ nimie quie/
ti videt hoies deditos. vt enĩ
inq̇t Cato. Nã diuturna q̇es
vicijs alimẽta miniſtrat. vnđ
in .iij. li. regũ legit. ꝙ ſalomon
dũ ſtructure tẽpli ⁊ edificiorũ
iactauit in ſtatu gratie fuit. ſꝫ
cũ ſe dedit q̇eti seduct⁹ a muli
erib⁹ luxurie vacãs tẽplũ ydo/
lis fabricauit. ¶ Siĺr Dauid
vt hẽtur .ij. regũ .xi. ⁊ xij. c. Cũ
remanſit in hieruſalem in q̇ete
ꝯmiſit adulteriũ cũ berſabee. iõ
Hiero. ad Ruſticũ monachũ
ait. In deſiderijs ẽ ois ocioſ⁹
Egyptiorũ mõaſteria hũc mo
rẽ tenẽt vt nullũ abſq3 labore
⁊ ope ſuſcipiãt. non tã ꝓpter vi
te neceſſaria q̃ꝫ ꝓpter aie ſalutẽ
ne vaget mens ꝑnicioſis cogi
tationib⁹. ⁊ inſtar fornicantes
hieruſalẽ oi tranſeũti diuari/
cet pedes ſuos. Et btũs Frã/
ciſcus in regula fratrũ minorũ
dicit. Fratres illi quib⁹ gratiã
dedit dñs laborãdi laborent
fideliter ⁊ deuote. ita ꝙ exclu/
ſo ocio aie inimico ſcẽ orõnis
⁊ deuotiõis ſpm̃ nõ extinguãt
Et Hiero. de ꝯſe. diſ. v. c. Nũ
q̃ꝫ. Facito aliq̇d opis vt ſemꝑ
diabolus te inueniat occupa
tũ. ⁊ extra de renũ. c. Niſi cum
p̃dẽ. §. vero. Ocioſitas ⁊ volu
ptas ſunt arma hoſtis antiq̇.
ad miſeras capiendas aias.
Et Jo. caſſianus in collatiõi
bus patrũ. Apud egyptũ ab
ãtiq̇s patrib⁹ facta ẽ ſnia ope
rantẽ monachũ vno demone
pulſari ocioſũ ṽo innumeris
ſpiritib⁹ deuaſtari. Et lꝫ ocio
ſitas filia ſit accidie tñ diabo
lus ocioſũ in accidia ꝯfirmat
⁊ inſtigat vt ei⁹ tediũ ad oĩe
opus bonũ augeat. Legit in
vitis patrũ ꝙ cũ btũs antoni⁹
tẽptatione accidie vexaret ce/
pit clamare ad dñꝫ dicẽs. do
mine volo ſaluus fieri. ſed nõ
ꝑmittũt mee cogitatiões me
⁊ ſubito vidit iuuenẽ pulcher
rimũ q̇ angel⁹ erat ponentẽ ſe
ad ſedendũ ⁊ ad laborandũ

sportas ⁊ inde ad modicũ sur
gere ad orandũ ⁊ iterꝝ post pa
rũ reponentẽ se ad oꝑandũ et
postea surgentẽ ad orandum.
Cũq; pluries alternatis vici/
bus ad vtrũq; se posuisset. de
mũ dixit ãgel⁹ sic fac ⁊ salu⁹ eris

¶ Qd̃ hõ põt fugere accidi/
am ꝑ orõnẽ ⁊ meditationẽ ac
freqntationẽ sacri. Cap. iij

Ertiũ mysteriũ decla
randũ de accidia dr̃
remeditatio. ⁊ lꝫ mul/
ta sint ꝯ accidiã remedia. tñ p
nũc sufficit ponere tria.

¶ Primũ est deuota oratio.
¶ Scõm diligens meditatio
¶ Tertiũ sacrorꝝ frequẽtatio

¶ Primũ remedium est deuo
ta oratio. hoc docuit xp̃s dis/
cipulos dormiẽtes p̃ tristicia.
vt dr̃ Matthei. xxvi. c. Vigi
late ⁊ orate ne intretis in tẽpta
tionẽ. quasi diceret. Orõ vos
iuuabit ne succũbatis tẽptati
oni accidie q̃ subintrat mẽtes
vestras. Idẽ etiã ait loqñs de
tribulationib⁹ in fine mundi.
Orate ne fiat fuga vestra hie
me vel sabbato. Math. xxiiij
c. Hiems ẽ frigida ⁊ in sabba
to ẽ ociũ ⁊ reqes. vult ḡ dicere
orate ne fugiatis. i. op⁹ bonũ
deseratis ex accidia q̃ ꝓuenit
ex frigiditate diuini amoris ⁊
ocio seu qete corꝑali. Multũ
enĩ valet nõ solũ ꝯ accidiã sed
ꝯ quecũq; ꝑctã ⁊ q̃slibet tẽpta
tiões fidelis hũilisq; orõ. ideo
Hiero. ad eustochiũ ait. Nec
cib⁹ ante sumat nisi orõe p̃mis
sa. nec recedat a mẽsa nisi gra/
tie referant creatori. Noctibus
bis terq; surgendũ reuoluẽdũ
de scripturis qd̃ memoria te/
neamus Egrediẽtes hospitiũ
armet oratio Redeũtib⁹ d̃ pla
tea occurrat oratio anteq; ses
sio. nec p⁹ corpusculũ requi
escat q̃ aĩa pascat. Hec ille.

¶ Scõm remediũ ꝯ accidiã ẽ
diligẽs meditatio p̃cipue vite
⁊ passionis xp̃i. vnde ad heb.
xij. c. Paulus ait. Recogitate
eũ qui talẽ sustinuit aduersus
semetip̃m ꝯtradictionẽ. s. xp̃m
vt nõ fatigem⁹ aĩs vestris de
ficientes. s. p̃ tedio. ¶ Hoc fa
ciebat deuotus Bern̄. q̃ dixit
Quãdiu vixero memor ero la
borꝝ quos xp̃s sustinuit in p̃di
cando fatigationũ. in discur
rendo tẽtationũ. in ieiunando
vigiliarꝝ in orãdo. lachrymarꝝ
in cõpatiendo. Recordabor
etiã dolorꝝ ꝯuiciorꝝ sputorꝝ co
laphorꝝ subsannationũ ⁊ cla/
uorꝝ horũq; similiũ. Alioquin
reqritur a me sanguis iustus:
qui effusus ẽ sup terrã. Medi
tatio etiã supplicij futuri ⁊ pre
mij supni multũ reuocat aĩaꝫ
ab accidia ⁊ tedio. Quis ẽ enĩ
tã iners vel delicatus qui nõ

libēter laboret qn̄ inde sciret ac
q̄rere maxim lucꝝ ꝛ ꝑmā suꝛū
ꝛ euader̄ suppliciū eternū ¶ Le
git in vitꝫ patꝝ. Cū q̄dā inter-
rogasset btm̄ achillē dicēs. cur
sedēs ī cella mea accidiā pati-
or. Rn̄dit ei senex. qꝛ nondū vi
disti requiē quā spam⁹ nec tor
mentū qḋ timem⁹. Si eni ea i
spiceres diligēter. s. ꝑ meditatō
nē ꝛ xmibꝫ plena eēt cella tua
vsqꝫ ad collū etiā in ip̄is ꝑma
nēs sine accidia iaceres. ¶ Ter
tiū remediū ꝯ accidiā ē sacroꝝ
frequētatio ꝛ p̄cipue sacri eu-
charistie ɜm Damascenū. Sa
cramentū istud ē carbo ignit⁹
q̄ excutit oēm torporē̄ mētis et
gaudere ꝛ delectari facit i dn̄o.
vn̄ in figurā dicit. iij. reg. xix. c.
Qḋ cū eēt helias fessus ex te-
dio ꝑsecutōnis iezabel vxoris
achab regis israel obdormiuit
sub vnā iuniperꝝ cui apparuit
angel⁹ dn̄i excitās eū a somno
q̄ ꝯsurgēs vidit ad caput suuz
panē subcinericiū a dō sibi mi
raculose paratū ꝛ vas aq̄ cōe-
dit ꝛ bibit. Et cū iterꝝ obdor-
misset angelus secundo excita
uit eū dicēs. Surge cōede grā
dis enim restat tibi via. Qui
surgēs iterꝝ comedit ꝛ ambula
uit in fortitudine cibi illi⁹ vsqꝫ
ad montē dei. Helias desig̃t
dei verbū q̄ ex tribulatōibꝫ ꝛ ve
xatōibꝫ carnis attediat⁹ aliq̄n
abortibꝫ ꝛ tētatōibꝫ obdormit
vt nihil ei libeat facere. Sꝫ in-
stigatōe angeli boni mēs exci-
tatur vt sumat sacr̄m euchari
stie figuratū ꝑ panē subcineri-
ciū. Hoc ergo sumpto fortifica
tur ꝯ accidiā vt incedat virili
ter ꝑ desertū hui⁹ mūdi vsqꝫ ad
vitā eternā ad quā nos ꝑducat
iesus filius dei qui ē bn̄dictus
in eternum Amen.

¶ Feria q̄rta q̄nte ebdōade De
negligētia p̄latoꝝ ꝛ epōꝝ.

Sermo tricesimus secūdus.

Et oportet o
perari opa ei⁹ q̄ mi
sit me. Vba sūt redē
ptoris nr̄i origiali
ter Jo. ix. c. ꝛ i euā.
ho. ¶ Cōstituti sūt i eccia dei ꝑ
lati. q̄bꝫ cura aiaꝝ ꝯmissa ē vt
laborēt ꝛ vigilēt sup ꝑ gregē Si
cut docuit eos xp̄s exēplo q̄ tā
feruētissime laborauit ꝑ salute
hoim vt etiā mori n̄ recusauerit
Ip̄e fuit ille pastor bon⁹ q̄ po
suit ꝑ ouibꝫ aiam suā. Propter
ea dānabil' ē ꝑ ꝑicl'osa ē valde
in p̄latꝫ negligētia. Quibꝫ dr̄ il
lud. i. paralipo. xxix. c. Nolite ne-
gligere. vos eni elegit deus vt
stetis corā eo. s. ꝑ salute ppl'orū
Hec aug⁹. ad valerianū di. xl.
c. Añ oia. ait. Nihil i hac vita
facili⁹ leui⁹ ꝛ acceptabili⁹ hoi-
bꝫ epi presbyteri aut diaconi of

de negligentia prelatorum

ficio. Sz si pfunctorie. i. negligenter atq adulatorie res agatur, nihil apud deū miseri⁹ tristius atq dānabili⁹. Qz vero hec negligētia orit ex accidia d qua dixim⁹ in pñti sermōe Idcirco hodierna die de illa tractabim⁹ q̄ in nōnullis vtinam nō multis prelatis reperit. De quibus distinguemus triplicē negligentiam.

¶ Prima dicit prouisionis
¶ Secūda inquisitōnis.
¶ Tertia correctōis.

¶ Qualiter epi negligētes nō mistrāt vt debēt subditis sacra z doctrinā ac tpalia bona

Capitulum primum

Rima negligētia plator vl epor dicit puisionis. Hec ē cū nō puidēt subditis sicut debēt. Nā tenent epi ministrare subditis pcipue tria. s.

¶ Sacramenta.
¶ Documenta.
¶ Temporalia bona.

¶ Primo tenentur ministrare sacra. z qz pter sacrm ordinis z pfirmatōis alia sacra mistrari pñt p alios sacerdotes iferiores. vigilare debz episcopus vt tales idonei sint z sufficientes.

¶ Circa sacrm vero ordis primo dz eps puidere vt diligēter examinentur ordinādi. z si more illius dioces ē vt per archipsbyter vel archidiaconū vl ppositū examinent. h nō obstāte dz ipe alios cū pdictis assumere examiatores sacdotes riozatos z prudētes viros gnaros diuine legis z exercitatores i ecciasticis sāctōib qui pmouēdos examinēt. vt d. xxii. di. cap. Q ñ. Et pcipue dnt examiari de etate legitima. Sufficiēti lratura z morū hōestate. Hec reqrunt in pficiēdis qbus. s. iniūgit cura aiarū. extra de elec. c. cū in cunctis z vt notat glo. i dicto. ca. Qn examiatio fieda ē añ diē ordiatōis. De etate aūt credere dēt pñtari ordinandū nisi ipe manifeste sciat contrariū vel per se vel per alium vel habeat aspectū nimis puerilē pter quod merito posset dubitari. z tūc requiratur aliquod testimoniū vicinorū vel psanguineorum. De dispēsatōe aūt habita sup h a papa nō hz credere nisi hoc ōndat. Pōt tñ credere si psona est multū fide dig. Quātū aū ad ordies miores ñ reqrit dets miata etas dūmō exordat infantiā. Nā vt dicit de tēp. ordi. li. vi. c. Als. i glo. Septēnij pt pferri tōsura. xviij. di. c. De his lxxx. di. c. In singlis Dioriḃo nō pōt nisi vellet intrare religionem. ¶ De lratura aūt quāta

de examine ordinandorum

Interrogandus in examine

esse debeat nō est bñ claruꝫ Et quantū ad subdiaconatū ꝛ dia conatū oportet ꝙ saltē sciat bñ ꝛ expedire legere. ne faciat ꝯfu sionē corā pplo. Et ꝙ sciat bñ inuenire ꝛ dicere officiū ad hoc teneaꝛ. Alias si non habet mo dū adiscēdi ipsum. vel qꝛ ñ hꝫ comoditatē breuiariꝫ ł qꝛ nescit p se vel cū alio nullo mō debet ordinari. Alias talē scientē ad mittēs vel ordinās videꝛ pec care mortaliter cū det illi occa sionē quotidie delinquendi pro pter omissionē offitij. ꝛ vt dicit glo. in. c. Cū sit. extra de eta. et quali. ꝛ ordine pficiendoꝝ. Eo ipso ꝙ ordinatꝰ apparet indi gnus ꝛ ordinās similiꝛ. lxxxi. di. c. Tātis. in fi. Quantū ad sacerdotiū videꝛ necessarium ꝙ saltim sciat grāmaticā ꝛ preci pue si ē sacerdos secularꝭ. qꝛ ta les exponūtur cōiter ad curam aiarum q̄ mal e potest exerceri absqꝫ lectione libroꝝ. ¶ Quā tū aūt ad bonitatē vite nisi sit manifestus peccator dignꝰ ē re putādus. vt. c. Unico. extra d scrutinio in ordine faciēdo. dēt tñ eps admonere oēs ordinan dos vt ꝯfiteanꝛ añ ordinis su sceptionē. ¶ Itē dꝫ interrogare si legitimꝰ. qꝛ si illegitimus nō potest promoueri ad aliquē or dinē sine dispēsatōe vel epi quo ad minores vel pape quo ad su

periores. Nisi esset religiosus q ratione religionis in huiusmo di nō indiget dispēsatōe. alꝭ or dinās talē illegitimū sciēter pec cat mortaliꝛ ꝛ ordinatꝰ ē suspē sus. ¶ Itē ad subdyaconatum ꝛ supra nō dēt aliquē clericum secularē ordinare sine titulo ali cuꝰ vł bñficij vł altaris vł sal tim prīmonij alꝭ ipe ordiator habeat sibi prouidere. Extra d pbēdis. c. Nō liceat. c. Epūs. ꝛ licet exempti habeāt cōmuniꝛ priuilegia ꝙ nō debeāt examia ri propter qd supficialiter pōt trāsiri in examiatōe ipoꝝ. Tñ qꝛ frequēter abutuntur pñtan tes ieptos. puta bñtes defectū etatis vel nimis ignorātes. ideo nō incongruū ē si hmōi exami nētur argumentū. xi. q. iij. cap. Priuilegiū. ¶ Scdo dꝫ prouis dere eps vt sicut ipse abstiet ab omni vicio simonie. vel qd hēt spēm vel scrupulū eiꝰ ita ꝛ facis ant examiatores ꝛ notarios ab huiusmodi abstinere. Et preci pue ab illa corruptela q̄ solent notarij añq̄ scribāt ordinādꝰ seu pñtādū epo petere certā pe cuniā Qd expsse prohibeꝛ. i. q. ii. c. Sic epm. extra d symonia c. i. Et q̄uis post ordinationē factam pro littera testimoniali ordinis recepti posset notarius moderatuꝫ qd a corpore abor dinato pro suo labore q̄ñ non ē

ſalariatus ab ep̄o ſcḋm glo. dicti
capituli. Sicut ep̄m tamē tuti
us eſſet abſtinere vt ceſſaret oē
ſcrupulū ⁊ precipue cū multuꝫ
accipiūt ⁊ ordinator vel exami
natores ꝑticipāt de lucro. Tor
cia vero vel cerei ſponte abla/
ti recipi pn̄t. Et q̄ nolunt dare
nō ſūt cogēdi. ¶ Tertio ep̄s fa/
ciēs ordinatōes in principio et
an̄ oīa faciat generalē admoni/
tionē ⁊ exhortationē ad ordinā
dos. vt deuote ſuſpipiāt ordi/
nes cū ꝑ hmōi applicētur ad di
uina myſteria ſicut angeli. et iō
conētur vitā tenere angelicaꝫ p̄
cipue vt caſte viuāt ⁊ frequen/
tet cōfeſſionē ⁊ p̄cipue cū hn̄t ex
ercere actꝰ ordinū ſuoꝝ: Et ꝙ
nō omittant officiū diuinuꝫ et
huiuſmodi. Deinde ad caute/
lā abſoluat a vinculo excōicatō
nis ſuſpēſionis ⁊ interdicti a q̄
bus pōt ordinādos. ¶ Quar/
to ep̄s ordinās cōferat ordies
illis qui ſunt de ſua dioceſi vel
alijs de licētia ſui ep̄i Nā vt ſcri
bitur in ca. Eos. de temporibꝫ
ordinationū. li. vi. Ep̄i q̄ ſcien
ter ordinant clericū alienū per
annuꝫ a collatione ordinū ſūt
ſuſpenſi. Et poſtq̄ ſuſpēſio fue
rit manifeſta poterūt ſubditi ſi
ne eoꝝ licētia a vicinis ep̄is or
dinari. ¶ Attēdat etiam diligē
ter epiſcopus vt nō faciat defe/
ctū in expreſſione formaruꝫ vel
collatione inſtrumētorum ip/
ſorum ordinū. Et precipue ſit
cautus in ordine ſacerdotij. ꝙ i
calice ſit vinum cum aqua ſu
ꝑ patenā hoſtia. ⁊ ꝙ ordinādi
ſacerdotes tangāt calicem ⁊ pa
tenam. Et ꝙ imponat manuꝫ
ſuꝑ capita eorum. Et vt dicit
glo. in. c. Preſbyter. extra de ſa/
cramētis nō iterādis. Sacerdo
tibus ⁊ diaconibꝫ manus ipo/
nitur. xxiij. di. c. Quorundam
Et eorū ꝯſecratio ſilis eſt. xvi.
q. i. §. Ecce euidēter. Sed dif/
ferentia eſt quia ep̄s ⁊ oēs. p̄ſby
teri qui ibi ſunt ſuper caput ipſi
us preſbyter ordinādi manus
imponūt. xxiij. di. c. Preſbyter.
Dyaconus vero ſolus epiſcopꝰ
eadē di. c. Dyaconus. Iſte au
tem ordinatione facta dicat ſe/
cretas moroſe ⁊ fortiter vt ordi
nati ad ſacerdotiū poſſint cū eo
dicere quā habeāt ꝯcelebrarē cū
eo non tamen ꝙ iſtud ſit de ſub
ſtantia ordinationis vel ꝙ opor
teat ſuppleri illud ſi nō diceret
cū eo. ¶ Demū in fine miſſe ad
bn̄ eſſe ſolent ep̄i ſe recōmēdare
ordinatis ⁊ iniungere quaſdaꝫ
miſſas ſacerdotibus. Alijs ali
as orationes pro eccleſia dei ꝑ
ſummo pōtifice pro ipſo et pro
bono ſtatu ciuitatis ¶. Hec di
cta ſunt qm̄ plerīq₃ omittūt ex
negligentia ſeruare que a patri
bus traditi ſūt in administra

tione sacri ordinis. ¶ Secun
do tenent̄ epī mīstrare suis po
pulis documēta. Notent ipsi
quid scriptū ē in. c. Inter cetā
de officio ordinarij ⁊ audiant
apostolos quoꝝ vices gerunt
dicentes Actuū. vi. c. Non est
equū nos relinquere verbū di
⁊ ministrare mēsis. Et dn̄s ie
sus aplīs dixit Mar. vl. Pre
dicare euangeliū omni creatu
re. Sed dimittamus ista con
scientijs p̄latorū videant ipsi
quomodo clamādū sit ab eis
ꝯ lupos. ¶ Tertio tenent̄ epi/
scopi ministrare suis subditis
tp̄alia cū possint ⁊ abūdār. de
qb̄ꝫ dicet̄ i ſmōe auaritia cleri
coꝝ. ¶ Sed aduertant ne vtāt̄
negligentia obseruādi ecclesie
statuta. Et p̄mo ne conferant
beneficia indignis qd̄ ꝓhibet̄
lxi. di. c. In sacerdotibꝫ. ¶ Se
cundo nō plura vni sed singu
la singulis. di. lxx. c. sanctoruꝫ
extra de p̄bē. c. Quia in tm̄. ⁊
ꝯ̄tuis solus papa dispenset vt
quis habere possit plures eccle
sias curatas vel plures digni/
tates. vt in. c. De multa. extra
de p̄ben. c. Et i beneficijs sim
plicibꝫ pluribus bn̄dis eps̄ va
leat dispensare. vt dicit glo. in
dcō. c. Tamen sine cā rōnabi
li dispensando nō ē sine pecca
to dū vnꝰ clericus esuriat aliꝰ
aūt ebrius sit. Pōt aūt eps̄ ec
clesias curatas duas vnire ex
causa rationabili. puta ꝓpt exi
guitatē. qꝛ vna non sufficeret
ad sustentationē vel ꝓpter ra/
ritatē clericoꝝ ⁊ huiusmōi ac/
cedente tm̄ ꝯsensu patronoruꝫ
si habent patronos. Et h̄ vel
simpliciter vel ad vitā sacerdo
tis eas hn̄tis. ⁊ sic poterit abs
ꝗ aliqua pape dispēsatiōe ꝗs
habere duas curatas. quia vt
vna reputat̄. ¶ Tertio atten/
dat vt non cōferat regimē par
rochialis ecclesie ei q̄ non atti
git annū. xxviij. qd̄ si fiat colla
tio nō valet. vt pꝫ extra de ele
ctione. li. vi. in. c. lꝫ. ⁊ in. c. Ne/
mo. Nā vt dicit glo. in. c. Et
rōne. extra de eta. ⁊ qua. ⁊ ordi
ne p̄ficiendoꝝ. Pueri nō repu
tant̄ idonei ad beneficia cura/
ta. extra de p̄ben. c. sup. sed ad
bn̄ficia simplicia sic. lxxvij. di.
c. In singulis.

¶ Qualiter epī ⁊ p̄lati negligē
tes nō inquirūt defectus sub/
ditoꝝ. ⁊ de visitatione fiēda ꝑ
ipsos. Cap. ij.

Ecūda negligētia epi
scopoꝝ ⁊ alioꝝ p̄lato/
rum ē inq̄sitiōis. mul
ti eñ negligētes sunt ad inqui
rendā vitā subditoꝝ. Nam vt
dicit glo. in. c. quotiens. extra
de simonia. Prelatoꝝ est inq̄/
rere de excessibꝫ subditoꝝ. extra
de offi. ordi. c. i. xi. q. iij. c. p̄cep.

p̄ue. vnde dixit dn̄s Ezechieli in p̄sona p̄latoꝝ. ezechielis. iij c. Fili hoīs speculatorē dedi te domui israhel. idest plebi tibi cōmisse ad intuendū facta eorum vnde si dicente me ad impiū ait dn̄s. Morte morieris tu nō annūciaueris vt reuertatur ab iniquitate sua ipse ī iniquitate sua morietur. sanguinem ꝓ suū idest mortem de manu tua requirā Qn̄. s. ex negligētia tue inq̄sitionis ꝛ admonitionis nō est reuersus ad penitentiā. Dicit aūt deus ad impiū. Morte morieris quādo peccat mortaliter. Hoc enim ipse dicit ꝑ scripturas. Et iđo debet p̄latus inq̄rere de vita subditoꝝ. vt qn̄ pōt ꝑcipe aliquod criminale in eis admoneat. vnde dꝛ diligēter cognoscas vultū pecoris tui. i. ꝯuersationē subditi interiorē ꝛ exteriorē. Nā vt dicit regula iuris Nō pōt esse iusta excusatio pastoris si lupus comedit oues. extra de reg. iuris. c. cꝯuis. Et ꝓpterea ordinatū ē vt ep̄s visitet plebez sibi cōmissaz ad ꝓminus semel in anno vel pluries si opus fuerit. x. q. i. c. decernimus. ꝛ c. ep̄m. ꝛ c. placuit. ꝛ c. regenda. ꝛ. xviij. q. ij. c. Nō semel. extra de hereticis. cap̄. ad abolendā. Ista tn̄ visitatio fienda ē cū charitate nō tyrannide. vt dꝛ. x. q. iij. c. cauendū. neq̄ȝ cū onere multaꝝ expensarum. vt dꝛ in. c. Cū apostolus extra de censib. Et qꝛ nōnulli visitant cā lucri. ideo in. c. romana. extra de censibus. li. vi. Precipit sub determinatione maledictionis eterne vt ep̄i visitantes nihil recipiant p̄ter ꝓcurationē victus cum familia sua ab ecclesijs q̄s visitāt. ꝛ n̄ visitātes nihil ꝑcipiāt. ¶ Visitat nanq̄ȝ medicus egrum ad curandū. amicus sociū tribulatū ad consolandū. sicut tres aīci Job. visitat pastor gregē ad cōgregandū ꝛ defensandū Sic p̄lati debēt subditos visitare ad curēdas īfirmitates viciōꝝ. ad subleuādas necessitates miseroꝝ. ad vniendū ꝛ regulandū actiōes subditoꝝ. et sic vtiliter visitēt. vn̄. i. q. i. ca. placuit dꝛ. Placuit ꝑ singulas ecclesias ep̄i ꝑ diocēses ābulātes ꝓmū discutiāt clīcos quō ordinē baptismi teneāt vl' missaꝝ ꝛ q̄lit' q̄cunq̄ȝ officia in ecclesia ꝑagāt. Et si recte quidē īueniāt deo gratias referant. Sin aūt mimē docere debent ignaros ꝛ h̄ modis oīb' ꝑcipe sicut antiq̄ canones iubent

¶ Qualiter p̄lati ꝛ ep̄i negligentes nō corrigūt excessus delinquentiū qui corrigi debent aliqn̄ blāde. aliqn̄ seuere.

Concubina

Capitulum tertiū.

Tertia negligentia p̄latoꝝ ⁊ ep̄oꝝ dr̄ correctionis. dū nōnulli n̄ corrigūt defect⁹ quos reperiūt in visitatione. ¶ Sciendū tn̄ ꝙ i huiusmodi correctione debet p̄latus aliqn̄ misereri delinqn̄tibus. sed nō omnibꝫ. Nā recognoscentibꝫ defectū suum sine accusatione ⁊ se humiliantibꝫ miserendū. vnde Hiero: dꝫ pe. dis. i. c. Importuna ait. Ubi peccator intelligēs vuln⁹ suū tradit me dico se curandū illi nō est virga necessaria sed spiritus lenitatis. Et similiter il la que cōmittunt̄ ex fragilitate non ex habituata malicia nec sunt scandolosa possunt ⁊ debent misericorditer puniri. vt habet̄ di. l. c. tua. Contumacibus vo ⁊ ex sup̄bia peccantibꝫ nō est miserendū. vnde Greg. ij. q. iiij. c. Quanto ait. In cōtumacia p̄sistentibꝫ seueros eē nos cōuenit. s̄m illud Uirgi. Parcere subiectis ⁊ debellare sup̄bos. Similiter nō est miserendū his qui op̄antur iniq̄tatē post plures admonitiōes vnde Sirici⁹ papa ait. lxxxvj. c. Plurimos. Ferro necesse est vt absciidant̄ vulnera que fomentoꝝ nō sumpserint medicinā. Idē. xvi. q. i. c. In canonibus. ⁊ de electione. c. Cū in cunctis. ⁊ p̄pterea in. c. sicut. extra de cohabitatione clericoꝝ ⁊ mulieꝝ dr̄ Subdiaconi diaconi ⁊ p̄sbyteri concubinas retinentes post monitionem suspendi debent ab ecclesiasticis beneficijs. ⁊ si suspensi nō se correxerint p̄petuo sunt priuandi. Ibi glo. assignat rōnez q2 crescēte cōtumatia crescere debēt pena. extra vt lite nō cōstata. c. qm̄. ⁊. ff. de penis. l. relegati. Et iteꝝ de cohabitatione clericoꝝ ⁊ē. in. c. si aūt. scribitur. Si clerici fornicarias detinent siue in minoribꝫ siue in maioribus ordinibꝫ post trinā monitionē spolient̄ beneficijs ⁊ fructibꝫ ecclesiasticis. ⁊ in. c. si quisꝗ adhuc. ita dr̄. Si q̄s sacerdotū suspectus de fornicatione cū aliqua post trinam monitionē inuenit̄ fabulari cū ea. ⁊ aliquo modo ꝯuersari excōicetur ⁊ mulier canonice iudicet̄. glo. Noie sacerdotū intelligunt̄ etiā inferiores. q2 inferiora intelligunt̄ in sup̄ioribus. lxxxiij. di. c. legimus. xiij q. i. c. penale. Et sup̄ v̄bo iudicetur ait glo. in mōasterio ponat̄. xxxiij. di. ca. fraternitatis. vel excōicet̄ si hoc publicū est. vt extra de sen. excō. c. si concubine. Similiter nō est miserēdum his qui operantur iniq̄tatē infectiuā aliorum vt sunt

heretici de quibus diximus i ser
mone de superbia hereticorum. vt
igitur dicit text' in.c. Irrefra
gabili.extra de offi.ordinarij.
Prelati debent intēdere corre
ctioni et emēdationi subditorum
alias requirit sanguis eorum de ma
nibus suis. vbi glo. Duorum ver
bum est istud pro prelatis negligen
tibus. Sed vt dicit glo. in dic/
to.c. Irrefragabili Cū eps est
negligēs in correctione subdi
torum vis corrigēdi vel puniēdi
deuoluitur ad archiepm. ix.q.iij
c.cū simus Operentur itaque pla
tiopa xpi qui eos posuit vt es/
sent lux mūdi per debitā dis/
pensationē omniū supradictorum
Quod si fecerint. gratiā xpi con
sequentur.quā nobis oibus lar
giatur.amen.

¶Feria quinta ante hebdoma
de de negligentia clericorum.
Sermo.xxxiij.

Magnificabāt deū. Scribuntur hec verba Luce.vij.c. et in euāgelio hodier/no. Spectat precipue ad cleri/cos deputatos cultui diuino magnificare deū. Ipsi equidē susceperūt officiū in terris quod angeli et beati exercent in celis Et propter coronā clericalē ad grandē dignitatē sunt subli/mati.quibus dicitur illud Pe.i sue canonice.ca.ij. Uos estis genus electū.regale sacerdotium.gens scā populus acquisitionis. Uerum tamen quia plures ingrati deo que ad ipsorum officiū pertinent plus quam negligenter si dici pōt exoluūt. Quapropter in presenti sermone de negligētia clericorum tractandū censui qui nō magnificāt deum sicuti decet. Distinguemus autem triplicem illorum negligentiā.

¶Prima dicitur laudationis
¶Secunda deuotionis
¶Tertia contractationis.

¶Quod clerici negligētes non laudāt deū in.vij.horis canonicis qui laudādus est ore et vocaliter. et de cantu officij ac de omissione. Cap.primū

Prima negligētia cle/ricorum dicitur laudationis hec ē dū recusant di/cere canonicas horas ad quas tenentur de quibus dicitur illud ps. Septies i die laudē dixi tibi. has horas instituit ecclesia vt di/cantur a clericis ad laudandum deū pro beneficijs suis inter que maxima sunt bñficiū creationis septē diebus expletū. vt patet gen.i.c Et beneficiū redēptionis sep/tē quodāmodo horis pactum. Matutinali videlicet prima et c. sicut in officio crucis cōmemoratur. Glo. verbo.in.ca. presbyter. extra de cele.mis. dicit quod septē sunt hore canonice sicut septē

sunt dona spūsſci. ⁊ septē dies
seculi. ⁊ septē etates mūdi. ⁊ se
ptem petitiones in orōne dñi/
ca. Prima hora est matutina.
scda pma. tertia tertia. quarta
sexta. quinta nona. sexta vesp.
septima cōpletoriū. De hiis ita
tradūt doctores. ꝙ omnes or
dinati in sacris. s. in subdiaco
natu ⁊ sup̄. tenent̄ ex p̄cepto di
cere oēs horas. vt pꝫ extra. de
cele. mis. c. dolentes. Quilibet
etiā clerici bñficiati etiā in mi
noribꝫ ad id tenent̄. Et q̄uis
aliq̄ dicant ꝙ tales possint per
alios afficiare seu per alios: di
cere horas ⁊ p̄cipue si cā stu/
dij vel alia iusta causa sint ab
sentes. ⁊ ꝑ idoneū substitutuꝫ
officient ecclesiā. Tñ Jo. An.
sup. c. p̄sbyter. de cele. missaꝝ.
dicit theologos tenere ꝙ cum
istud sit onus ꝑsonale videtur
ꝙ ꝑ alios solui non possit. Et
idem in nouella ait. Libēt vi
dereꝫ ꝙ fauore studij statuerit
ecclesia ꝙ clerici in minoribus
beneficiati saltē nō curati oc/
cupati bono zelo ad studiū te
nentes vicariuꝫ excusarent̄ ab
horis dicendis dicēdo officiū
beate ꝟginis. Tenent̄ etiaꝫ ad
horas religiosi ꝓfessi quoꝝ reli
gio ad actus vite ꝯtēplatiue ē
instituta ⁊ ꝑ ecclesiā ꝯfirmata
⁊ h̄ rōne sue ꝓfessionis. Qd̄ ñ
solū sunt institute huiusmdoi

religiones ad orandū ꝑticula
riter ꝓ se. sed etiā ad orandū ꝓ
salute vli fideliū. Ad hꝰmodi
aūt orōnē. s. fiēdā in ꝑsona to
tius ꝓpli xp̄iani ꝓ vtilitate om
niū sunt institute spāliter hore
canonice. Ex quo dicit Pe. d
palu. quēlibet religiosū ꝓfessū
teneri ad horas Idē dic augꝰ
de anchona in li. de ecclesiasti
ca ptāte. addēs ꝙ etiā cōuersi
tenent̄ ad horas. qꝛ eo ip̄o quo
applicati sūt totalit̄ ad dei cul
tū hn̄t bñficiū iterp̄tatiue. s. vi
uēdi ex elemosynis vel de red
ditibꝫ mōsterij. vel de q̄stibꝫ q̄
eis ꝯcedūt̄ ab eccl̄ia rōne appli
catiōis ad cultū diuū. sꝫ ꝓ spi/
rituali exercitio bonaꝝ menti/
um tria sunt in hac parte du/
bia declarāda. ¶ Primū vtꝝ
deus sit ore laudādus. ¶ Se
cundū vtꝝ cātus in officio di
uino sit cōmendandꝰ. ¶ Ter
tiū. vtꝝ q̄ omisit officiū debe/
at illud supplere.

¶ Primū dubiū ē an deus sit
ore laudādus. ⁊ argui possꝫ ꝙ
nō. ¶ Primo qꝛ aristo. dicit
i. ethi. Optimoꝝ nō ē laus. sꝫ
maiꝰ aliq̄d ⁊ meliꝰ. sed deꝰ est
ē sup oia optima. ḡ deo nō de
bet̄ laus sed aliq̄ maius laude
¶ Scdo qꝛ deus mēte colitur
magis q̄ȝ ore vn̄ math. xv. xp̄s
allegauit dictū Jsa. Pp̄ls hic
labijs me honorat. cor aūt eoꝝ

lõge est a me. g̊ laus dei magis ꝯsistit in corde ꝙ̄ i ore. ¶ Tertio ad hoc hoies ore laudant vt ad meliora ꝓuocēt ꝑm illō Oui. in li. de tristib⁹. Deniq̄ nō ꝑuas aio dat gloria vires. Et fecunda facit pectora laudis amor. sed de⁹ ꝑ ꝟba hoim nō ꝓuocat ad meliora. tū quia imutabilis. tū q̄ optim⁹ est. g̊ de⁹ n̄ ē laudād⁹ ore. ¶ Rñdet tho. ij. ij. q. xci. ꝙ ꝟbis alia rōe vtimur ad deū. ꝛ alia rōne vtimur ad hominē. Ad hominē vtimur ꝟbis vt ꝯceptū nostri cordis exꝓmamus. ꝛ iō laude oris ad hoiem vtimur. vt vel ei vel aliis inotescat ꝙ bonam opinionē de laudato habem⁹ vt ꝑ h̄ etiā ipm q̄ laudatur ad meliora ꝓuocem⁹ ꝛ alios apō q̊s laudat in bonā opinionē ꝛ reuerentiā ꝛ imitationē ipi⁹ inducam⁹. Sꝫ ad deū vtimur ꝟbis nō q̄dē vt ei q̄ inspector ē cordiū nr̄os ꝯcept⁹ manifestem⁹. sed vt nos ipsos ꝛ alios audiētes ad ei⁹ reuerētiā idu camus ꝛ ideo necessaria ē laus oris. n̄ q̄dē ꝓpt deū. sꝫ ꝓpt ipm laudātē cui⁹ effect⁹ excitat ad deū ex laude ipsi⁹ ꝛ inquantū hō ꝑ diuinā laudē affectu ascendit in deū. Interim etiā ꝑ h̄ retrahit ab his q̄ sūt ꝯ deuꝫ ꝓficit etiā laus oris ad hoc ꝙ alioꝝ affect⁹ ꝓuocat in deum.

vñ dr in ps. Benedicā dñꝫ in omni tpe sꝑ laus ei⁹ i ore meo. In dño laudabit aia mea. et postea subdit. audiāt māsueti ꝛ letent. ¶ Ad ꝓmū g̊ arᵐ dic Tho. ꝙ de deo possumus dupliciter loq̄. Uno mō quantū ad eius essentiā. ꝛ sic ē incomꝓhensibilis ꝛ ineffabilis ꝛ maior oi laude. Debent aūt ei ꝑm hanc opationē reuerētia ꝛ latrie honor. Alio mō possum⁹ loqui de deo ꝑm effectus ipsi⁹ qui in nostrā vtilitatē ordinātur. ꝛ ꝑm hoc debet deo laus. ¶ Ad scōm arᵐ dicit Tho. ꝙ lꝫ deus sit corde laudādus. tn̄ valet exterior laus oris ad excitandū interiorē effectū laudantis ꝛ ad ꝓuocandū alios ad dei laudē vt dictū ē. Et sic etiā soluit tertiū. q̄ deum nō laudam⁹ ꝓpter vtilitatē suam sed ꝓpter nostrā. ¶ Scōm dubiū fuit. vtꝝ cantus in officio diuino sit cōmendandus. Et quidam dicūt ꝙ nō. Nā Hiero. di. xcij. ca. cantantis dicit. Deo non voce sed corde cantandum nec in tragedoꝝ modum guttur ꝛ fauces medicamine liniende sunt. vt in ecclesia theatrales moduli audiātur ꝛ cantica. Et Grego. ꝑfata. xcij. di. c. In scā plerūq̄ fit vt dū blāda vox q̄rit congrua vita negligat ꝛ cātor minister

dñi moribꝫ stimulat cū popu/
lū vocibꝫ delectat. Alij dicūt q̄
cant⁹ assumēdus sit in diuina
laude. Nā ambrosius cantū in
stituit in eccia mediolañ. vt re/
fert Aug⁹. ix. ꝯfessionū. Dicit
ergo Tho. q̄ cātus ille q̄ fit ad
finē vanitatꝫ z vano mō ad of/
ficiū diuinū nō est assumēdus
Sed cū cant⁹ ordinat̄ ad dei
laudē licit⁹ ē. qm̄ ꝑm diuersas
melodias sonoꝝ animi hoīꝫ di
sponunt̄. vt pꝫ ꝑ phm. viij. po/
litice. z Boe. in prologo musi/
ce. z sic ꝑ cantū anim⁹ ꝓuocat̄
ad deuotionē. vñ Aug⁹ dicit i
x. cōfessionū. Adducor cantan
di cōsuetudinē approbare in ec
clesia vt ꝑ oblectamēta auriū
infirmoꝝ anim⁹ in effect⁹ pie
tatis assurgat. Et de seipo dic
ī x. li. ꝯfessionū. Fleui i hymnis
z cāticis tuis. suaue sonātꝫ ec/
clesie tue vocibꝫ ꝯmot⁹. ¶ Ter
tiū dubium fuit vtrū q̄ omisit
tiū officiū teneat̄ illō̄ supplei ¶ Ad
hoc rñdet tho. in q̄olibetꝫ q̄ sic
in officijs diuinis exoluendis
obseruāda ē ꝯgruitas loci. ita
etiā cōgruitas tp̄is. q̄ obserua/
ri nō posset si oporteret iniūge/
re omittēti q̄ horas diceret q̄s
omisit Forte eñi in completo/
rio diceret. Iaꝫ lucꝫ orto sidere
z in tp̄e pascali officiuꝫ domice
passionis. qd̄ videtur absurdū
z iō nō videtur eē iniūgenduꝫ
q̄ easdē horas repetat. sꝫ aliq̄d
ad laudē diuinā ꝑtinēs. hoc est
eñi cōmune. in omni officio di
uino laus dei z suffragiū fide/
liū. puta q̄ dicat psalmos pnia
les vl' vnū psalteriū plus z mi
nus ꝑm delicti q̄litatē. Quis ei
esset debitor officij. q2 tp̄e debi/
to officiū ꝑtereunte iam ē impo
tēs ad soluendū tp̄e debito Jō
est ei alia pnia iniungēda Qua
re si q̄s ꝑ annū dimiserit offici/
um. nō obligat̄ q̄ totū duplicꝫ
sed in aliud pōt ꝯmutari. quia
magis placebit deo z min⁹ te/
diū eēt penitēti Archidya. etiā
in rosario di. xci. pniam hmōi
dicit eē arbitrariā. Notanduꝫ
insup ꝑm Guil. q̄ si dicēs offi/
ciū aliq̄ vba ꝑtermittit ñ opor
tet q̄ ꝓpter h̄ a capite resumat
disturbādo totū officiū. immo
si dicēdo in choro cū alijs ex ali
qua necessitate intermisit psal/
mū vel lectionē z hmōi. z non
al'r pōt omissū supplere nisi sub
trahēdo vocē ab adiutorio cho
ri meli⁹ est ꝑtrāsire q̄ officium
chori minnere. Pōt tñ aliquid
propter h̄ post officiū supplere
Et quis oīa p̄dicta de negli/
gētia diuine laudis ad septē ca
nonicas horas sint relata. tamē
dubitāt aliq̄ An peccet sacdos
q̄ sine cā omitti q̄tidie celebra
re. Et opinio quorūdaꝫ fuit q̄
mortalit̄ peccat q̄ ex negligētia

dimittit q̃tidie celebrare. Sed opinio ista nimis ē dura. ideo nō tenet̃. Alij dicūt ꝙ non peccat q̇ dimittit celebrationē nisi populū habeat sibi ꝯmissuȝ vl' ex obediētia teneatur celebrare. Sȝ ꝯ̄ istā opinionē dicit tho. in.iiij.di.xij. ꝛ in.iij.pte q.lxxx. ꝙ cū sacerdoti data sit ptās nobilissima rex negligētie erit nisi illa vtatur ad honorē dei ꝛ salutē aīaꝝ viuoꝝ ꝛ defunctoruȝ nisi forte aliq̇s ex familiari consortio spūssancti dimitteret Secus ē de alijs actib' oīdīs q̇ ꝑtinēt ad corp' xp̄i mysticū vt ligare.soluere.baptizare ꝛ docere. Nā q̇ nō tenet̃ alijs p̄latōne vel subiectōe pōt ab illis actibus cessare. Celebrare aūt tenetur vt deo sacrificiuȝ reddat etiā si nulli hoīȝ teneat̃ quare videtur ꝙ saltē teneat̃ quilibȝ sacerdos celebrare ī ꝓcipuis festiuitatib'. ¶ Albertus dicit ꝙ mediū tenere bt̄m est.s.aliquādo celebrare.aliqn̄ dimitere nisi officiū exigat vt oī die dn̄ico celebret.sȝ beati' ē quotidie deuote celebrare.cū ꝓ h̄ sibi ꝛ multis valde psit. Vn̄ Ambro.de cō.di.ij.c.si quotiēs. Ego q̇ q̇tidie pecco.quotidie debeo accipere medicinā ¶ Et id̄ Accipe q̊tidie qđ tibi psit. Sȝ sic viue vt quotidie possis accipe. Hec ille.que intellige de consilio nō de precepto.

¶ Qualr̃ aliq̃ clerici ex negligētia circa diuia sūt indeuoti corde ore ꝛ corꝑali gestu

Capitulum secundum.

Ecūda negligētia clericoꝝ dicit̃ deuotōis Hec ē dū indeuote celebrāt diuīa officia. In q̇b' triplex deuotio requiritur.

¶ Prima est verbalis

¶ Scđa corporalis

¶ Tertia mētalis.

¶ Prima deuotio q̄ req̇rit̃ duȝ diuina officia celebrantur dicit̃ ꝟbalis. Dȝ eni officiū dici distincte ꝛ apte cū tiore ꝛ reuerentia dei ꝯ̄ qđ aliq̇ offendūt dum dicūt ꝟba nimis festinanter et ꝯfuse.ita ꝙ si sint duo vl' pl'es vn' nō expectat aliū. Nōnulli ꝟo dicūt sincopizādo dimittēdo ꝟba vel versus vel sillabas vt audiui aliq̇s q̇ dū vellet dicere.de' in adiutoriū meū intēde.dicebāt de' imidintēde. ꝛ ī inuitatorio officij bte ꝟgis Aue maria stecū. ꝛ in missa. Scts scts scts sabaoth ꝓlēiminicelsis. Et in officio mortuoꝝ existēte funere in eccia cantor incipiebat Pater nr̄. ꝛ stati Et ne nos inducas intēpgatione. Nota tn̄ ƀm Henricū de gādano in quodlibetis ꝙ dū vn' chor' dicit vnum versum ali' alium

estimandū est singulos totum
dixisse q₂ ecclesia sic ordinauit:
Ex quo dicto scrupulose et ir/
rationabiliter mouentur illi q̄
faciūt sibi ꝯsciam nō dicēdi qđ
inchoatur ab officiatore vl' cā
tore vel ab aliis q̄bꝫ ꝯmittit' ver
sus iuitatoriū ⁊ hmōi. ¶ Pleri
ꝗꝫ insup in officio vana ⁊ extra
nea intermiscēt. Alij vero sunt
qui dū cātatur officiū vlulāt vt
canes trahūt caudas cū lōgo
flatu ⁊ alia similia faciūt q̄ irre
uerentiā sapiūt ⁊ indeuotionez
¶ Scđa deuotio q̄ requirit' dū
celebrāt' diuina dicitur corpora
lis. Nā vt dama. inq̇t. q₂ ex du
plici natura ꝯpositi sumꝰ corpa
li vicꝫ ⁊ incorpali. Duplicē do
honorē referre dēmꝰ spūalē. s. ⁊
corpalē. vñ tho. ij. ij. q. xxxviij.
dicit ꝙ deū ⁊ si nō rōne sui rōe
nr̄i etiā corpal'r reuerēti đbemꝰ
tum vt honoremꝰ eū ꝫm vtrā/
ꝗꝫ nr̄am naturā. tū vt ꝑ corpa
les motꝰ mentē nr̄am excitemꝰ
⁊ inflāmemꝰ. ⁊ ꝓpterea statutū
est vt dū noīatur iesus vnusq̄s/
ꝗꝫ caput inclinet. vt in. c. Decꝫ
de imuni. eccīe li. vi. Silr ꝯsue
uit ꝯseruari vt duꝫ dicit' Glia
pr̄i ⁊c. Incuruetur chorus i si/
gnū hūilitatis, ⁊ subiectōis Et
dū eleuatur corpꝰ dñi iesu xp̄i
oēs flectāt genua. Sꝫ mlti cl'i
ci ⁊ religiosi i his deficiunt q̄m
aliqñ stant cū vno pede i terra
altero ad choꝝ eleuato. ⁊ cū đr
Glia pr̄i vl' orōes ipi imobiles
fiunt. quidā etiā dū eleuat' cor
pus dñicum vix vno genu ad
terrā posito illud adorāt. Ter/
tia deuotio q̄ requiritur dū ce/
lebrātur diuina dicitur menta
lis. dꝫ mēs quātū fieri pōt vni
ri deo vel attendēdo ad ipsum
vel ad verba vel ad sensum ver
borū. Sed multi mentē ⁊ co/
gitatōes suas ad vanitates di
rigūt ⁊ insanias falsas. Sicut
euenit tpe meo cuidā sacerdo/
ti quē noui dum ille celebraret
cū ad eū locū attigit quo se ad
populū voluit vt diceret orate
fratres. tā vehementer aīm ad
quandā mulierē ꝯuerterat. vt
qñ ex cogitatōe illius ebriꝰ fa/
ctus dixit inaduertēter ⁊ forti/
ter. Odio quāto si bella.
¶ Qual'r clerici negligētes tra
ctāt irreuerēter sacra tēpla ⁊ sa
cras res ⁊ sacratissimū corpus
xp̄i.

Capitulum tertium

Ercia negligētia cle
ricoꝝ dicitur cōtra/
ctatōis. Debēt qui/
dē ꝯtractare cū reue
rentia maxime tria.
¶ Sacra templa.
¶ Sacras res.
¶ Sacratissimū corpꝰ domini
nostri iesu xp̄i.
¶ Primo debent cōtrectare cle
rici cū reuerentia, sacra templa

quonia decet domu dni sancti tudo. Sed ex negligetia videntur iam in multis locis ecclesie imunde et in ipsis reponuntur vegetes frumeta blada et simi lia. ¶ Aliqui vero die noctuq3 apertas ecclesias retinet quas intrant canes illas deturpantes et hoies de rebus secularibus cofabulates cu tn talia i ecclesiis fieri no liceat. q3 vt aug[9] ait. xlij. di. c. in oratorio: In oratorio pter orandi psallendiq3 cultu nihil penitus agat vt noi huic et opa iugiter impesa cocordet. Et textus in. ca. Cu eccia. extra de immunitate ecclesiar. Eccia deb3 s3m euagelica veritate domus orönis esse debet no spelunca latronu. De reparatoe vero quid dica cu inspiciam[9] et sepe confractas ecclesiar portas stillantia tecta. ruetes muros et hmoi. tn q illas reparare tenetur ad nil aliud vigilat nisi vt pro se percipiat ecclesiar fruct[9] Aduertat tn oes clerici bnficiati et minores et maiores et subditi prelati. q3 scribit in. c. i. de ecclesiis edificadis. Quicuq3 eccIasticu bnficiu habet omino adiuuet ad tecta eccie vel repatione vbi glo. Na vbi e emolumentum ibi debet esse onus ¶ Scdo debet clerici cotractare cu reuerentia sacras res q sunt tobalee altariu calices corpalia Indumeta qbus ipi vtunt ad diuinu cultu et silia. S3 cosiderent altaria in multis ecclesiis et inuenietur ibi tobalee sordidissime puluerib[9] et stercorib[9] vel auiu vel muriu plene. Corporalia vero nigra et fetuleta idumetaq3 sacerdotalia lacerata et cuncta vt sic dica deturpata q oia ex neqssima negligetia pdeut. Maior eni3 cura est aliqbus clericis de coma sua et sotularibus q3 de rebus sacris Mesam in qua deuorat albis tobaleis ornata esse volut et de vestimetis ecclesiastico vsui et diuino deputatis. nec minima faciut estimatione3. Audite o clerici. q3 extra de custo. eucha. in. c. reliq. in textu et in glo. et de consecratione distin. i. ca. vestimenta. scribitur. Uestimenta ecclesie honesta et munda esse debent. ¶ Tertio debent clerici tractare cum reuerentia sacratissimum corpus domini nostri iesu christi. vt scilicet reposito in ecclesiis custodiatur caute et sub clausibus in loco decenti vt ponitur in ca. statuimus extra de custo eucha. quata vero sit in hoc clericorum multorum negligentia experietia manifestat. Ideo dent opera omnes vt diuinum cultum exerceant diligenter et magnificet deum qui est benedictus in secla seculorum Amen.

de desperatione

¶Feria sexta ante hebdomadem. De desperatione.
Sermo.xxxiiij.

Domine iam fetet. quatriduanus est. Verba sunt marthe de resurrectione lazari desperantis. originaliter Jo.xi.c. et in euangelio hodierno. Diffidebat martha de resurrectione fratris sui Lazari quia considerabat fetorem exanimati cadaueris et christi dei incarnati potentiam non pensabat Ideo christus incrudelitatem eius modeste redarguit. dixitque illi. Si credideris videbis gloriam dei Sic et nonnulli peccatores cum inspiciunt fetidam animam suam obrutamque mole magnorum criminum desperant ad salutem et vitam amplius posse redire. Et ad hoc iuigilat ille serpens antiquus hostis humani generis. vt post peccata grauissima ipso cooperante commissa infelices peccatores desperent: Idcirco in presenti sermone de peccato desperationis dicemus. Est enim desperatio filia accidie secundum Grego. et Tho.ij.ij.q.xx. De qua tria mysteria nobis occurrunt declaranda.

¶Primum dicitur varietatis
¶Secundum grauitatis.
¶Tertium remiscibilitatis.
¶De triplici desperatione. scilicet passionatorum. damnatorum et peccatorum. in quibus etiam triplex alia desperatio ponitur

Capitulum primum

Primum mysterium declarandum de desperatione dicitur varietatis. Inuenitur enim triplex varia desperatio.
¶Prima est passionatorum.
¶Secunda damnatorum
¶Tertia peccatorum.

¶Prima est desperatio passionatorum. hec est quedam passio contraria spei. Sicut enim spei importat quendam accessum. Tendit enim sperans in obiectum id est rem speratam que est bonum arduum quod habet rationem attractiui cum possibilitate adipiscendi. Sic desperatio importat quendam recessum. nam desperans discedit a bono arduo. non quia non desideret sed quia considerat illud cum impossibilitate obtinendi. et ideo habet rationem retractiui secundum Tho.i.ij. Si quis ergo desperaret de eo quod non est natus adipisci. vel de eo quod non est debitum adipisci. desperatio talis de se non esset peccatum. vnde si medicus desperaret de curatione alicuius infirmi. vel si quis agricola desperaret se fieri posse imperatorem aut simplex clericus papam non peccant propter impossibilitatem consequendi talia. et sic de aliis. ¶Secunda est desperatio damnatorum. omnes enim

dānati tam demones q̄ȝ homines despati sunt scientes certitudinaliter ꝙ nūq̄ȝ euadēt penas inferni vt dicit btūs tho. ij.ij.q.xviij. vbi ostendit ꝙ in dānatis nō ē spes. Nec obstat ꝙ in demonib sit fides lȝ coacta. quia inter fidem ꝛ spem est differentia. qꝛ fides ē de rebus bonis ꝛ malis ꝛ p̄teritis p̄sentibus ꝛ futuris. ꝛ suis ꝛ alienis Sed spes nō ē nisi de reb bonis futuris ad esse ptinentib⁹. Ideo magis pōt eē fides i formis in damnatis q̄ȝ spes. quia bona diuina nō sunt eis futura possibilia. sed sūt eis absentia despati. sunt igit̄ dānati d venia peccatoꝝ suoꝝ ꝛ de salute conseq̄nda. Ista tn̄ desperatio ēm Tho. ij.ij.q.xx. nō iputatur eis ad culpā. qꝛ sūt i statu despandi pp̄ter ipossibilitatem redditus ad beatitudinē Ideo est eis pars dānationis

¶ Tertia ē despatio peccatoꝝ que triplex esse pōt.

¶ Prima miserie euadende

¶ Secūda venie cōsequēde.

¶ Tertia felicitat adipiscēde

¶ Prima desperatio ē miserie euadende. Cū eñ vidēt peccatores miserias ꝛ calamitates maloꝝ que incurrūt pp̄ter peccata eoꝝ desperant de deo ꝙ velit ipsos liberare cū tn̄ legamus niniuitas ad penitentiam conuersos subuersionis interitū euasisse. ꝛ vrbem tempore gregorij a pestis credulitate liberatā pp̄ter deuotionē populi ꝛ orōnes humiles in p̄cessionibus replicatas. Et si n̄ semp deus clamantes liberet ab aduersitatib vite p̄sentis. tn̄ faciat homo quod in se est orando. ieiunando. pia vota emittendo ꝛ similia. ꝛ cōfidat in deo ac se illi committat. Innumeri vt sic dicā peccatores a grauissimis piculis infirmitatibus ꝛ tribulationib liberati sunt. qꝛ dei ꝛ beate v̄ginis aliorūq̄ȝ sanctoꝝ iploraueriūt p̄sidiū. ¶ Secunda ē despatio venie p̄sequende. In hāc incidunt multi dicentes cū Cayn Gen̄. iiij. c. Maior est iniquitas mea q̄ȝ vt veniam merear Considerant eñ tales peccatoꝝ suoꝝ magnitudinem multitudinem ꝛ vicissitudinem. s. q̄ȝ grandia sunt illoꝝ peccata q̄ȝ multa q̄ȝtisve vicibus reiterata ꝛ statim animo deficiunt ꝛ de pijssimo deo male sentiūt s. ꝙ vel nolit vel non possit peccata remittere. ¶ Cōtra quos clamat oīs scriptura que deū misericordem ꝛ benignū fatet̄ quibuscunq̄ȝ peccatorib ꝛ q̄ñcunq̄ȝ ad penitentiam redeuntibus. ꝛ licet multas auctoritates posuerim in sermone de

misericordia dei in quadragesimali de penitentia. tamen hoc loco illas repetere et alias superaddere per necessarium censeo ut sic terreatur diabolus et abscedat a cordibus peccatorum quos in desperationem innititur retiere. Audite igitur et auribus percipite felicissimum saluberrimum iocundissimumque nouum. O peccatores de patre nostro quem offendimus. quem deseruimus. quem per tempora longissima spreuimus. Misericos est. misericordiam offert conuertentibus ad se. De quo sic scribitur exodi. xxxiiij. capitulo. Dominator domine deus misericors et clemens patiens et multe miserationis.

¶ Et deuteronomij quarto capitulo Reuerteris ad dominum deum tuum et audies vocem eius. quia deus misericors deus deus tuus est. ¶ Et ecclesiastici secundo capitulo. Pius est dominus et misericors et remittet in die tribulationis peccata ¶ Et. xvij. capitulo quam magna est misericordia dei et propiciatio illius conuertentibus ad se. et. xviij. ca. quis adijciet enarrare misericordiam domini. et. li. ca. Letetur anima vestra in misericordia eius. et Sapientie. xv. c. Tu autem domine suauis et verus es et in misericordia disponens omnia. et Dauid in psal. l. Miserere mei deus secundum magnam misericordiam tuam ¶ Et psal. lxxxiij misericordiam et veritatem diligit deus. ¶ Et psal. lxxxv. Tu autem domine suauis et mitis et multe misericordie omnibus inuocantibus te. et psal. lxxxviij. Misericordias domini ineternum cantabo et psal. xcix. Laudate nomen eius quoniam suauis est dominus ineternum misericordia eius. et psal. cvij. Magna est super celos misericordia tua. et psal. cxviij. Misericordia domini plena est terra. Et. ps. c. xxix. Apud dominum misericordia et copiosa apud eum redemptio. et Isaias. xxx. c. ait. Expectat deus vt misereatur. ¶ et. lv. ca. Derelinquet impius viam suam et vir iniquus cogitationes suas et reuertatur ad dominum et miserebitur eius. et Ioelis. ij. ca. Conuertimini ad dominum deum vestrum quia benignus et misericors est et prestabilis super malicia. et Daniel. ix. ca. Prosternimus preces in miserationibus tuis multis. et Mathei. ix. ca. Christus dixit. Misericordiam volo. et Paulus ad ephe. c. Deus diues est in misericordia. et de hac sunt textus et sententie dulcissime in decretis. l. di. c. Ore tua. c. Si quis. et. i. q. vij. c. si quis. et. ij. q. i. c. Multi. et. vij. q i. c. Qui negant. et. xxij. q. iiij. ca.

Unusquisq3.c. Incõmutabil c. Nõ semp.c. Omne.z.xxiij.q. iiij.c. Hec ãt vita.c. Ipa pietas c.si illic.c. Duo ista.z.xxiij.q.v c.si non licet.c. Ad fidem.cap. Relegentes.z.xxvi.q.vi.c. Is qui.ca. Agnouimus.z.xxxij. q.i..c Apud.z.xxxiij.q.ij.cap. Admonere.z de pe.di.i.c. Libenter.z.c. Multiplex.c. Importuna.c. Nouit.c. Quãob rem.c. Quia diuinitatis.natura.c. Predixerat.ca. Medicia c. Quẽ penitet.z ꝺ pe.di.iij.ꝯ. Nintuite.c. Ille rex.ca. Talis c. Adhuc instatur. Sunt ĩ pmptu exempla tot peccatoꝝ q̇ ad dñm redeũtes benigne recepti sunt z veniã acceperũt. vt patet in sermone illo nostro ꝺ mĩa dei. Tertia desperatõ ẽ felicitatis adipiscẽde. Desperãt pctõres cꝫ sepe adipisci regnũ celorũ. qm̃ illud nõ datur sine meritis. z vt inquit Beda siñ meritis aliquid sperare non spes sed presumptio dici debꝫ Quibus rñdet Bonauẽ.in.iij.dist. xxvi.in declaratõe lr̃e. Qꝺ alij qui sunt q̇ non hñt meritũ nec inꝑposito nec in effectu. hi sunt qui malefaciẽdo nullũ bonuꝫ agunt ꝑponẽtes firmiter in sua dissoluta vita ꝑseuerare asserẽtesꝙ. Si dederit mihi deꝰ paradisum faciat qꝺ vult. Si dimiserit me in eternum q̇d mihi Ego vitã mutare nolo. Tales vtiꝙ ꝓ sumptuosi essent si sparent illũ mõ posse saluari. Alij vero sunt q̇ hñt meritũ in ꝑposito z in effectu. Hi sũt viri ꝑfecti quales fuerũt sancti z amici dei virtutibus heroicis fulgentes qui peccata oĩa euitantes bonis opibus vacauerunt die noctuꝙ seruientes domino in humilitate z deuotõe. Quidam autem habent meritum in proposito z si non in effectu. Isti sunt homines imperfecti qui z si humana fragilitate sepius in peccata labantur tamẽ deo se commendant vt illis spacium tribuat penitẽtie. frequẽtant ecclesias largiuntur pauperibus elemosinas. custodiunt sanctos dies festorum z exercent alia opera bona clamantes semper in corde suo cuꝫ publicano. Deus propicius esto mihi peccatori. hi sperare possunt non presumptuose. q2 ad numerum deueniẽt electorum. Et si q̇s obijceret ꝙ nullus potest mereri vitã eternaꝫ quia illa est bonũ infinitum et meritum nostrum est merituꝫ finitũ z finiti ad infinitũ nulla est ꝑportio. Rñderi põt ꝑ ea ꝙ dicta sũt in ſmone primo q̇dragesimalis de pnĩa.c.iij.

¶ Qꝺ despatio grauissimũ est pctm̃ ex eo ꝙ per illã hoies re

trahūtur ab opꝫibꝫ bonis ⁊ labū
tur in effrenata vicia.

Capitulum secundum.

Ecundū misteriū de/
clarandū de despatiōe
dicit̄ grauitas. Est ꝙ ppe
desperatio graue pctm̄. ¶ Unde
Hiero. ad rusticū monachum
ait Nihil sic offendit deū sicut
coꝛ impenitēs. Solū despatōis
crimē est qđ veniā ꝯseq̄ nō pōt
⁊ Leo papa de pe. di. iiij. capl.
Sceleratioꝛ sic iudā alloq̄tur.
Sceleratioꝛ oibꝫ o iuda ⁊ infe
licioꝛ extitisti quē pnia nō reuo
cauit ad dn̄m. sed despatio tra
xit ad laqueū. Quasi dicat ꝙ
grauꝰ fuit pctm̄ dspatōis i iuda
ꝙ pctā iudeoꝝ ⁊ alia pctā p il
lū ꝯmissa. ¶ Et glosa sup illud
Numeri. xxiiij. c. Si desparerꝭ
lapsus in die angustie minuet̄
foꝛtitudo tua dicit. Nihil ē exe
crabiliꝰ despatōe quā q̄ hꝫ ⁊ in
grauabilibꝫ huiꝰ vite laboribꝫ et
qđ peiꝰ est in fidei certamie cō
stantiā pdit ¶ Et Isidoꝛus li.
de sūmo bo. Perpetrare flagi/
tiū moꝛs aie ē. sed despare ē de/
scēdere in infernū. ¶ Sꝫ ppter
ista q̄rūt scire nōnulli vtruꝫ de
speratio sit maximū pctōꝝ. Et
ex auctoꝛitatibꝫ p̄dictis videt̄
ꝙ sic. p̄terea pctm̄ insanabile vi
detur esse grauissimū ꝰm illud
Hieremie. xxx. c. Insanabilis
fractura pessima plaga tua.
Sꝫ pctm̄ despatōis ē insana/
bile. vn̄ Hiere. xv. c. Plaga no
stra desperabilis rēnuit curari.
¶ Sꝫ ꝯtrariū ondi pōt. ¶ Primo
qꝛ illđ pctm̄ videt̄ eē altero grauí
us q̄ peccāti maiꝰ documentū
tum infertur. Sed ex infideli
delitate q̄ opponitur fidei infer
tur maiꝰ nocumentū. qꝛ p infi/
delitatē destruitur fundamētū
spūalis edificij ꝙ ex despatiōe
q̄ opponitur spei. ergo infideli/
tatis pctm̄ grauiꝰ est pctō despa/
tōis. ¶ Scđo arguit̄ ex sententia
Aristo. q̄ ait. viij. ethi. Maio
ri bono maiꝰ malū opponitur.
Sed caritas ē maioꝛ spe. qꝛ vt
ait apłs prime ad coꝛith. xiij.
c. Nūc aūt manēt fides. spes.
caritas tria hec. Maioꝛ autē
hoꝝ ē caritas. ergo odiū dei op
positū caritati ē grauiꝰ despati
one opposita spei. Rn̄det tho.
ij. ij. q. xx. ꝙ pctā q̄ opponūt̄ vir
tutibꝫ theologicis sunt ꝰm suū
genꝰ alijs pctis grauioꝛa. Cum
eni virtutes theologice habeāt
deū p obiecto pctā eis opposi/
ta impoꝛtāt directe ⁊ principa/
liter auersionē a deo. Si eni eē
posset ꝯuersio ad bonū ꝯmuta
bile sine auersione a deo ꝙuis
eēt inoꝛdinata nō essꝫ peccatū
moꝛtale. ⁊ iō illđ qđ p̄io ⁊ p se
hꝫ auersionē a deo ē grauissimuꝫ

inter pctã mortalia. ꝟtutib⁹ au
tē theologicꝫ opponūtur infide
litas desꝑatio ⁊ odiū dei. Int
ꝙ odiū ⁊ infidelitas si desꝑatōi
ꝯꝑenť inueniētur ꝭm se q̇dē. id
ē ꝭm rōez ꝓprie spēi ḡuiora In⸗
fidelitas ei ꝓuenit ex hoc ꝙ vo
lūtas hoīs ipsi diuine bonita⸗
ti ꝯ̄triatur. Desꝑatio aūt ex hoc
ꝙ hō nō spat se bonitatē dei pti
cipare. Ex q̊ ptꝫ ꝙ infidelitas
⁊ odiū dei sunt ꝯ̄ deū ꝭm ꝙ i se
ē. Desꝑatio aūt ꝭm ꝙ ei⁹ bonū
ꝑticipatur a nob. vñ mai⁹ pctm̄
ē ꝭm se loquēdo non cedere dei
veritatē vel odire deū ꝙ̄ñ spa
re ꝯseq̇ gliam ⁊ grām ab ipo sꝫ
si ꝯꝑetur desꝑatio ad ista duo
pctã ex pte nrā sic desꝑatio ē pi
culosior. qꝛ p spē reuocamur a
malis ⁊ itroducimur ī bōa ꝓse
quēda. Et iō sublata spe ī ef⸗
frenata hoīes labūtur ī vicia et
a bonis opib⁹ retrahūtur. ⁊ sic
soluūtur obiecta.

¶ Qd̓ desꝑatio pctm̄ ē ḡue tñ
si de illa hō peniteat remittitur
a deo.

Caplm̄ tertium

Ertiū mysteriū decla⸗
randū de desꝑatone di
citur rēissibilitas. In
q̊ exquire liber an pctm̄ despa
tōis sit rēissibile. Et q̇dusdā vi
detur ꝙ nō eo ꝙ ē pctm̄ in spm̄
sctm̄. vt docet Magister in. ij.
di. xliij. Et pctm̄ in spm̄ sctm̄ ē
irremissibile. Sꝫ qꝛ de hac ma
teria diffuse tractauim⁹ in ser⸗
mone de mīa dei in q̄dragesi⸗
mali de pnīa. Iō p nūc tm̄ no
tabim⁹ illd̓ qd̓ ponit tho. ij. ij.
q. xiiij. Qd̓ de pctō in spm̄ san⸗
ctū tripliciter doctores loquun
tur. Primi doctores antiq̇. vt
Athanasi⁹. Hilari⁹ Ambrosi
us. Hieronim⁹ ⁊ Chrisosto⸗
mus. dicūt pctm̄ in spm̄ sanctū
esse qñ ad lrām aliquid blasfe⸗
mū dicitur ꝯ̄ spm̄ sctm̄ siue spi
ritus sctūs accipiať ꝭm ꝙ est no
mē essentiale ꝯueniēs toti trini
tati. Cui⁹ quelibet ꝑsona ⁊ spi
rit⁹ est ⁊ sctūs. siue ꝓut ē nomē
ꝑsonale vni⁹ in trinitate ꝑsone
Et ꝭm h̔ distinguitur Math
xij. cap. blassemia ꝯ̄ spm̄ sctm̄ ⁊
blassemia ꝯ̄ filiū hoīs Nā xp̄s
oꝑabať quedā hūanit⁹ come⸗
dendo ⁊ bibendo ⁊ silia Que
dā diuinit⁹ miracl'a faciendo.
⁊ ꝑ oꝑationez spūssancti q̊ ꝭm
hūanitatem erat repletus. In
dei aūt primo quidaꝫ dixerant
blassemiā in filiū hoīs cū dice⸗
bant eum voracem potatorem
vini ⁊ publicanorum amato⸗
rem. Postmodum autem blas
phemauerunt in spiritum san
ctum dum opera que ipse ope⸗
rabatur virtute proprie diui⸗
nitatis ⁊ per operationem spi⸗
ritussancti attribuebant princi

pi demonioꝝ ꝛ ꝓpter h̄ dicun
tur in spm̄sanctuꝫ blasfemasse
Aug⁹ autem li. de verbis dn̄i
Blasfemiam vel peccatum in
spm̄sanctū dicit esse finalē im/
penitentiā quando. s. aliquis
ꝑseuerat in peccato mortali vs
ꝙ ad mortē. Quod quidē nō
solum verbo oris fit. sed etiaꝫ
verbo cordis ꝛ operis. hoc au
tem verbū sic acceptū dr̄ eē cō
tra spm̄sanctum. quia est ꝯtra
remissioneꝫ peccatoꝝ que fit ꝑ
spm̄sanctū qui est charitas pa
tris ꝛ filij. Nec hoc deus dixit
iudeis quasi ipsi peccarēt ī spi
ritūsanctū. Nondū em̄ erāt fi
naliter impenitentes. sed ad/
monuit eos ne taliter loq̄ntes
ad hoc peruenirēt ꝙ ī spm̄scm̄
peccarēt. alij ꝟo dicūt pctm̄ in
spm̄scm̄ ē qn̄ aliq̄s peccat ꝯ ap
propatū bonū spūiscō cui ap/
ꝓpaꝛ bonitas sicut prī appro
priaꝛ potētia ꝛ filio sapientia.
vnde pctm̄ in patrem dicunt
esse pctm̄ ex infirmitate. ꝛ pec/
catū in filiū qn̄ peccatur ex ig/
norantia. Et in spm̄sanctum
qn̄ peccaꝛ ex certa malitia. Et
nota quia nō dicit ex malicia
sed ex certa malitia. Nam vt
refert Bonauentura. in. ij. di.
xliij. ꝙ ꝛ si malicia concurrere
possit ad oē pctm̄ nō tn̄ semꝑ
facit peccatū in spm̄sanctum.
vnde si aliq̄s senex qui non hꝫ
appetitum fornicādi excitaret
carnem suā vt fornicareꝛ non
diceret in illa fornicatione pec
care in spm̄sanctum ꝙuī illō
peccatum cōmitteret ex indu
stria ꝛ quadā malicia. Pecca
re ergo ex certa malitia est cuꝫ
contēnuntur ꝛ abijciūtur illa
que electionem peccati possūt
impedire. sicut spes per despa
tionem. ꝛ timor ꝑ ꝓsumptio/
nem: que. s. timor ꝛ spes sūt ef
fectus spūssancti in nobis De
speratio ergo est peccatū ī spm̄
sanctū. q̄a repugnat spei ꝛ con
temnit misericordiam ꝛ boni
tatē dei. Ad ꝓpositum princi
pale redeūtes dicimus vt etiā
posui in illo ꝑtacto sermōe de
misericordia dei ꝙ potest ho/
mo ꝙdiu in hac vita ō despa
tione penitere ꝛ penitenti nun
ꝙ venia denegaꝛ. Ibi oīa ex/
ꝓssa sūt que nolo scribēdo ite/
rū replicare. Sed ꝑ ꝯfortatio
ne desꝑatoꝝ vt nunꝙ si se cor
rigere volūt ꝛ ad pniam reuer
ti diffidāt de bonitate dei. in/
ducā exemplū notabile qō re
citaꝛ ī legēda sancti basilij vir
quidā venerabilis noīe hera/
clius filiā vnicā hēbat quam
dn̄o ꝯsecrare decreuerat. Sz
diabolus humani generis ini
micus hoc aduertēs vnum d
seruis ꝑdicti heraclij in amo/
rē puelle plurimū inflāmauit

veꝝ cū impossibile cerneret vt
ipse qui seruus erat in ample/
xus tam nobilis puelle accede
re posset ad quendā maleficū
accessit pecuniaꝫ ꝓmittens vt
sibi ferret opē. Cui maleficus
dixit. Si vis mittā te ad dia/
bolum meū dn̄m. Et si feceris
qui ipse iniūget tuū desideriuꝫ
obtinebis. Rn̄dit iuuenis. fa/
ciam vt dicis. Ille igit̄ episto/
lam ad diabolū misit. ꝛ eaꝫ ꝑ
p̄dictum iuuenē in hec ꝟba salde
stinauit. Qm̄ quidem mi dn̄e
opꝫ me festinanter ꝛ sollicite q̄
usqꝫ xp̄ianaoꝝ religiōe abstra
here ꝛ me adducere voluntati
vt pars tua quottidie multi/
plicetur misi hūc iuuenē amo
re captū ardentissimo talis ꝓpu
elle postulo vt suū desiderium
assequat̄ vt in isto glorier ꝛ ali
os tibi de cetero valeā aggre/
gare. Et dans ei epistolā dixit
vade ꝛ tali hora noctis sta su
per monumentum gentilis et
ibidē demones aduoca ꝛ hāc
chartā in aera exalta ꝛ statim
aderunt tibi. Qui vadens de
mones inuocabat ꝛ chartā ꝑ
aera eijciebat. ꝛ ecce adest pn̄s
ceps tenebraꝝ multitudie de
monioꝝ vallatus. Qui cū epi
stolā ꝑlegisset ait ad iuuenem
Credis ne ꝙ tibi possiꝫ ꝓdesse
vt tuā cōpleas volūtatē. qui
ait credo dn̄e. Cui diabolus.

Abnegas xp̄m tuū. Qui ait.
abnego. Dicit ei diabolꝰ Per
fidi estis vos xp̄iani. qꝛ quoni
am me opꝰ habetis ad me ve
nitis. qn̄ aūt desideriū vestruꝫ
consecuti estis statiꝫ me nega
tis ꝛ ad xp̄m vestꝝ acceditis.
Ille aūt qꝛ clemēs est suscipit
vos. Sed si vis vt tuā cōple/
am voluntatē fac mihi manu
tua scriptū in quo ꝯfitearis te
abrenūciasse xp̄o ꝛ baptismo
ꝛ xp̄iane ꝓfessioni ꝛ meꝰ sis ser
uus ꝛ mecū in iudicio ꝯdēnā
dus. Qui statim manu ꝓpria
scriptū fecit Cōtinuo ḡ diabo
lus accersiuit spūs q̄ erant sup
fornicationē iubēs eis vt ad p̄
dictā puellā accederēt ꝛ cor eiꝰ
i amorē iuuenis inflāmarēt. q̄
accedētes cor eiꝰ adeo succēde
rūt vt puella se i trā ꝓijceret ꝛ
ad patrē lamētabilr̄ exclama
ret. Miserere mihi pr̄ quia dire
torqor ꝓpt̄ amorē tal̄ pueri aut
illi vxorē me trade aut pꝰ mo
dicū mortuā me videbi ꝛ ꝓ me
i die iudicij rōnē reddes. Quō
dolent̄ audiēs pr̄ tādē eā vxo
rē illi dedit. Ad vniuersā sub
stātiā tribuit dicēs. vade filia
veni misera. Cū ḡ illa cū viro
maneret ꝑcepit ꝛ alioꝝ relatu
cognuit ꝙ iuuenis ille eccliaꝫ n̄
itroibat nec se cruce signabat.
Cū ꝟo hec viro suo suspirās ꝛ
dolēs narrassꝫ illeqꝫ negare n̄

posset apuit sibi p ordinē cun
cta que fecerat. Quod illa au
diens vehemēter ingemuit. et
ad beatū basiliū pperauit. eiq
oīa que viro suo ⁊ sibi accede
rant retulit. Basilius autē iu
uenē vocans dixit. Uis fili re
uerti ad dn̄m. Cui ait. Utiq
dn̄e. sed non valeo qz diabolo
sum pfessus ⁊ xp̄m abnegaui ⁊
de hoc scriptū manu ppria fe
ci ⁊ diabolo ipz dedi. Cui ba
silius. Non sit tibi cure. Beni
gnus ē deus reuertentibus ad
se. Et ꝯtinuo apphendēs pue
rum signū crucis in eius frōte
fecit ⁊ ipm p tres dies reclusit
Postea eum visitauit ⁊ dixit.
Q̄uo habes fili. Qui ait. In
magna sum vexatiōe. Nā cla
mantes diaboli ⁊ terrētes me
scriptū ostendūt ⁊ dicūt. Tu
venisti ad nos: nō nos ad te ⁊
dixit scūs. Noli timere fili tan
tūmodo crede. Et dās ei mo
dicam escā ⁊ signās ⁊ claudēs
ostiū abijt ⁊ p eo orauit. Post
aliqs dies iterū visitauit ⁊ ait:
Q̄uo habes fili. Qui ait. a lō
ge clamores eorū ⁊ minas au/
dio. sed eos nō video ⁊ dās ei
iterū escam faciensq signū cru
cis iterū eum reclusit ⁊ p eo ora
uit. ⁊ quadragesimo die rediēs
dixit. Q̄uo habes fili. Respō
dit bene habeo scē dei. vidi te
hodie in visu pugnantē p me
⁊ diabolū vincentē. Post hec
cū educens oēm clerū ⁊ religio
sos ⁊ pplm cōuocauit. ⁊ oēs p
eo orarē admonuit tenēsq ma
nū iuuenis ducebat ad ecclesi
am. Et ecce diabolus cū mul
titudine demonū ad eū venit
⁊ visibiliter apphendēs iuue/
nem conabat eū trahere d ma
nu basilij. Et cepit clamare il
le. Scē dei adiuua me. Et tā
ta eū iprobus instātia aggres/
sus ē vt etiā scm̄ ipelleret. qui
ait ad eū iprobissime. Nō suf/
ficit tibi proditio tua nisi ⁊ dei
mei tētes plasma. Diabolus di
xit ad eū multis audientibus
Preiudicas mihi o basili. tūc
oēs exclamauerūt kyrieleison.
Dixitq ad eū basilius. Increpet te dn̄s diabole. Qui ait.
Nō abij ego ad ipz sz ipse veit
ad me. Ecce scriptū eius i ma
nu mea habeo. Et orante ba/
silio ⁊ tendente in celū manus
Ecce charta p aerem delata ⁊
ab oibus visa venit ⁊ iposita
est in manibus basilij. Quā ille
suscipiēs dixit iuueni. Cogno
scis has litteras frater. Et ille
Etiā dn̄e. Et frangēs basilius
scriptū ⁊ bene instruens illum
⁊ regulā sibi dans reddidit eū
vxori sue. Ecce quāta ē boni/
tas sūmi dei q neminem vult
pire Speremus ergo in illum
⁊ nō ꝯfundemur. sed debemus

eius gratiam. quam nobis largiatur. amen.

¶ Sabbato ante dñicā d' passione. de iusticia ꝯtra negligentiam ministroꝝ eius

Sermo. xxxv.

Iudiciū' meū verꝝ est. Verba sūt redemptoris nostri originaliter Jo. viij c. ꝛ in euāgelio hodierno. Cū dormit iusticia in terra multiplicant̃ vbiq̄ꝫ iniquitates maloꝝ. Perpetrāt quidē ipsi absq̄ꝫ timore pctā sed fieri nō pōt absq̄ꝫ culpa rectoꝝ reipublice. ac q̊rumcūq̄ꝫ maioꝝ iusticie intermissio. Nā deū imitari debent cuius ministri sunt vt cōtra publice delinquentes duꝫ opus est potentie brachiū extēdant. Et cū sepe in hoc deficiant ex animi remissione ꝛ pusillanimitate. Idcirco in p̄senti sermone de negligētia ministroꝝ iusticie dicemus. Pro q̄ ꝯfutanda de iusticia tria proponemus mysteria declarāda

¶ Primū d'ꝛ cōmendationis.

¶ Scōm partitionis.

¶ Tertiū contrariationis.

¶ Quid sit iusticia. ꝛ quomodo cōmendat̃ in omnibus scripturis diuinis ꝛ humanis. et de triplici ei' acceptiōe. Ca. i.

Primū mysteriū declarandū de iusticia d'ꝛ cōmendatiōis. in quo p̊us videamus q̇d sit iusticia. deinde q̊ modo ab oībus cōmendatur scripturis. Cicero igit̃ in ep̄la de casu reipub. sic diffinit iusticiā. Justicia est ꝯstans ꝛ ꝑpetua volūtas ius suū vnicuiq̄ꝫ tribuens. q̄ ꝟba ponunt̃ insti. de iusti. ꝛ iure. ꝛ ff. de iusticia ꝛ iure. l. iusticia. Pro q̄ diffinitione pcenius ītelligenda. Notandū ſm Ricar. i. iij. dis. xxxiij. ꝛ Tho. ij. ij. q. lviij. ꝛ. i. ij q. cxij. ꝙ iusticia sumit̃ triplicit̃

¶ Primo cōmuniter p qualibꝫ rectitudie animi. ꝛ hoc modo quelibet ꝟtus est iusticia q̄daꝫ quia quelibet virtus est aliqua animi rectitudo Et de hac dicit Ansel. in li. de ꝟitate. Justicia ꝟe rectitudo volūtatis. et sic iusticia ē facere bonū ꝛ declinare a malo ſm Aug'. ꝛ de hac xp̄s dixit Matthei. vi. c. Primū querite regnū dei ꝛ iusticiam eius. Hoc etiā modo iusticia importat rectitudineꝫ ordinantē actū hoīs in cōparatione ad bonū ꝓprium cū. s. homo ordinat̃ per virtutem q bonū facit habentē. Et hanc aristo. v. ethicoꝝ appellat iusticiā methaphoricā. ¶ Scōo sumit̃ iusticia cōiter ꝓut iportat rectitudinē ordinātē actuꝫ hoīs in cōparatione ad bonū cōmune multitudinis. ꝛ sic d'ꝛ

de Justicia

iusticia legalis ¶ Tertio mo/do sumitur iusticia proprie, put importat rectitudinē ordinātē actuz hois in cōparatione ad aliuz singularē hoiez. ⁊ sic ē iusticia particularis ⁊ ē virtus cardinalis ¶ Quomodocūqꝫ itaqꝫ suma tur iusticia multa laude extollitur in scripturis diuinis ⁊ humanis. Unū dauid ita ait ps. xxxiij. Oculi dñi sup iustos. ⁊ ps xxxvi. Justi aūt hereditabunt terrā. ⁊ ps. xci. Justus vt palma florebit. Et ps. xci. In memoria eterna erit iustus. ⁊ sapiens puer. x. ca. Benedictio dñi sup caput iusti. ⁊. c. xij. In semita iusticie vita. ⁊. ca. xiiij. Justicia eleuat gentē miseros facit populos pctm̄. ⁊. cap. xv Qui sequitur iusticiā diligetur a deo. ⁊. xvi. ca. Initiū vie bone facere iusticiā. ⁊ eccliastici. iiij. ca. Pro iusticia agonizare pro aīa tua ⁊ vsqꝫ ad mortē certa p iusticia, ⁊ deus expugnauit p te inimicos tuos. ⁊. xx. capi. Qui opatur iusticiā ipse exaltabitur. Et Paulus ad ephesios. vi. c. Induti lorica iusticie Et ad philip. i. c. Repleti fructu iusticie. ⁊. i. ad thimotheū vi. c. Sectare iusticiā. ⁊ Cassiodorus in epistolis. Acqesci/te iusticie qua mūdus letatur. Ansel. in li. cur de⁹ hō. Justicia animi libertas tribuens vnicuiqꝫ f̄m ppriā dignitatez maiori reuerentiā. pari concordiam. ⁊ minori disciplinā. deo obedientiā. sibi sanctimoniā. inimico patientiā. egeno operosam misericordiā. Et tercius xij. q. ij. c. cū deuotissimā. Sūmū in reb⁹ bonū ē iusticiā colere atqꝫ sua cuiqꝫ iura seruare. Et aug⁹ lib. iiij. de ciuita. dei Amota iusticia qd aliud sunt regna nisi latrocinia. ⁊ Macro. lib. i. de som. scipio. Sine iusticia nō solū respublica sed nec exiguus hominū cet⁹ nec q̄ dē parua domus ꝯstabat. Et Cicero li. i. de offi. Justicie virtutis splendor est maxim⁹ ex q̄ boni viri nominantur. Et Salustius in catilinario. Labore ac iusticia respublica excrescit Et aristo. v. ethicoꝝ. Preclarissima virtutū videtur esse iusticia ⁊ neqꝫ hesperus neqꝫ lucifer itaqꝫ admirabilis. Et i politice. Sicut pfectū oium animaliū est hō. ita a lege ⁊ iusticia sepatū pessimū omniū. Et Sen̄. in li. de quattuor virtutibus Justicia diuina lex ē ⁊ vinculū societatis humane. ⁊ Cypanus in li. de. xij. abusionib⁹ Justicia ē pax populoꝝ. tutamen patrie. imunitas plebis. munimentū gētis. cura lāguorū. gaudiū hominū. temperies aeris ⁊c. ¶ Et vt ꝯcludamus

laudes iusticie adest saluator noster qui Matth. v. c. dixit. Beati qui esuriunt et sitiunt iusticiam quoniam ipsi saturabuntur. Sed quidam preconia iusticie audientes arguere conantur probantes quod iusticia non possit esse in hominibus sed in solo deo. nam ut dictum est in principio huius capituli. Justicia est constans et perpetua voluntas. Sed in solo deo est voluntas perpetua. ergo in solo deo erit iusticia. ¶ Ad hoc respondet Tho. ii. ii. q. lviii. quod voluntas potest dici perpetua dupliciter. Uno modo ex parte ipsius actus qui perpetuo durat. et sic solius dei voluntas est perpetua. Alio modo ex parte obiecti. quia scilicet aliquis vult perpetuo facere aliquid et hoc requiritur ad rationem iusticie. scilicet quod homo habeat voluntatem perpetuo et in omnibus iusticiam conseruandi virtus ergo iusticie excolenda est. quia in antentico ut omnes obediant iudici prouincie in principio. collatione. v. vocatur virtus perfectissima in superlatiuo gradu quod omnes excedit et nullus eum. ff. de verbo. obli. l. vbi autem. circa principium. Non est. quia cetere virtutes per sunt beati. iusticia pro omnibus

¶ De innocentia. fidelitate et seueritate. que sunt tres partes iusticie. Capitulum secundum

Secundum mysterium declarandum de iusticia dicitur partitionis. Et licet a Macrobio et Tullio diuerse assignentur partes iusticie ac plures. nos tamen de tribus tantum dicemus

¶ Prima dicitur innocentia.

¶ Secunda fidelitas

¶ Tertia seueritas

¶ Prima pars iusticie dicitur innocentia. de hac Lactantius li. iii. ait. Inter summas hominis virtutes innocentia numeratur Et ut inquit Tullius in questionibus tusculanis. Innocentia est affectio talis animi que nemini noceat. Et Ambrosius xxii. q. iiii. ca. innocens ait Hoc est innocentem esse ignorare quod noceat. ¶ De hac adhuc dicit Seneca in libro de clementia. Pestifera vis est valere ad nocendum Ad hanc innocentiam spectat odio habere peccata Unde. lxxxvi. di. c. culpam. dicitur Primus gradus innocentie est odisse nefanda. Ideo Dauid qui dixerat. Judica me secundum innocentiam meam. ipse dicit. Iniquitatem odio habui et abhominatus sum. Ad innocentiam adhuc pertinet defendere loco et tempore bonos et cohibere malos. ¶ Unde Ambrosius libro. i. de officiis ait. Justus ut sis non solum non nocebis sed innocentem prohibebis Propterea non fuit innocens pylatus. quamuis dixerit innocens ego sum a sanguine iusti

peccata sunt punienda

huius Mathei.xxvij.c. qꝛ po
tuit iudeos cohibere a malicia
eoꝝ ⁊ nō fecit. Placet aūt deo
ista inocētia q̇ dicit in.ps̄. In/
nocētes ⁊ recti adheserūt mihi
¶ Scd̄a pars iusticie dicit̃ fi/
delitas. De hac tulius in.i.de
offi. ait Fundamentū iusticie ē
fides.i.ꝯuētoꝝ ꝯstantia ⁊ veri
tas. Ideo sap̄.puer.xxviij.ca.
ait. Vir fidelis mltū laudabit̃
⁊ Tulli⁹ li.ij.de offi. Nulla res
vehemētius ꝯtinet rēpublicā
quā fides. Hec vtiq̄ necessa/
ria ē inter viꝝ ⁊ vxorē. int̃ mer
catores int̃ artifices int̃ ciues
⁊ inter oēs. De fidelitate ꝯmē
datur a Valerio li.vi.in rubri
ca de iusticia. Crassus roma/
nus ciuis q̇ carbonis nomē in
festo aio. vtpote inimicissimuz
sibi detulerat. sed tn̄ scriniū ei⁹
eius a seruo carbonis allatum
ad se ⁊ plura ꝯtinēs q̇b⁹ facile
opprimi posset vt erat signatū
cū seruo carbenato ad eū remi
sit. ¶ Tertia pars iusticie dicit̃
seueritas. hec ē virt⁹ debito sup
plicio cohercēs iniuriaz. ⁊ dicit̃
a seuicia ⁊ veritate. vn̄ seuerus
quasi seuus ⁊ verus ſm Isid.
Notandū tn̄ ꝙ seueritas aliqn̄
accipit̃ in mala partē.s.p cru/
delitate. Et sic accipit̃ cū dicit̃
ꝙ pius claudi⁹ in senatu d̄ pir
ri captiuis seuerissimam dixit
sn̄iam.i.crudelissimā. vt scribi
tur ff.de postu.l.i.§.casū. Ali
qn̄ seueritas accipit̃ in bonā p/
tē.s.pro debita punitōe delicto
rū. ⁊ sic accipitur. C.de veteri
iure enucle.l.ij.§.septinari⁹ Et
C.de sepul.viol.l.seplcra. hec
seueritas requirit̃ in his ad q̇s
spectat ex debito officij ⁊ supio
ritatis punire peccata. qm̄ pro
pter quatuoꝛ rōes peccata sunt
puniēda. ¶ Prima rō est ꝑpter
bonoꝝ auxiliationē. vt p puni
tionē maloꝝ p̄beatur auxiliū.
bn̄ viuētib⁹. Ideo ad publicā
vtilitatē spectat ne crimina.rē
neant impunita. vt ponitur.ff
ad.l.acq̇l.l.ita vlnerat⁹. ⁊ C.d̄
pēis.l.si opis. ⁊ ff.d̄ penis capi
taliū.§.famosos. vn̄ in ꝓlogo
decretaliū dicit̃. Ideo lex ꝓdit̃
vt appetitus noxius sub iuris re
gula limitetur p quā gen⁹ hūa
nū vt honeste viuat alteꝝ nō le
dat ius suū vnicuiq̄ tribuat re
formatur. Et di.iiij.cap. facte
Facte sunt aūt leges vt eorum
metū humana coherceatur au
dacia. tutaq̄ sit inter iprobos
innocētia ⁊ in ipsis improbis
formidato supplicio refrenetur
audacia ⁊ nocēdi facultas Se
cūda ratio quare peccata sunt
puniēda propt̃ maloꝝ refrena/
tionē. ne ipsi deteriores fiāt Io
scribit̃.xxiij.q.i.c.parat⁹. Nihil
est̃ infelici⁹ felicitate peccantiū
qua penalis nutritur impuni/

ras ꝛ mala volũtas velut inte
rior hostis roborat. Tertia rõ
q̃re peccata sunt puniẽda ꝓpter
eorũ exemplationẽ. q2 pena vni
us est metus alteri⁹. vt dicitur
C. ad. l. iuliam repetundaruȝ.
l. i. ff. de penis. l. bona fides.
¶ Quarta rõ est propter maio
rũ obligationẽ. q2 tantorũ ma
loꝝ rei sunt quot pctã propter
illoꝝ negligentiã ꝯmittuntur.
Sicut patet. lxxxiij. di. c. error.
c. ꝯsentire. c. quid enim prodest
lxxxiiij. di. c. ꝑuenit. lxxxvi. dis.
c. facientis. ij. q. vij. c. negligere
xvij. q. ij. c. si q̇s. xxxij. q. iij. ca. q̇
põt. extra de homici. c. sicut di/
gnũ. puniẽdi q̊ sunt delinquen
tes vt iusticia locũ habeat. nã
vt dicit glo. in. c. i. de offi. ordi.
Preses prouincie debet purga
re prouinciã malis hominibus.
Idẽ. ff. de offi. p̃si. l. p̃ses ꝓuin/
cie. ꝛ. vi. q. iij. c. Placuit. Cõ/
mendantur antiqui illi roma/
ni qui nec proprijs filijs pro iu
sticia cõseruãda noluerũt idul
gere. Sic de bruto recitat Au
gu. li. v. de ciui. dei. capi. xviij.
Qui filios occidit q2 conspira
bãt ꝯ patriã vñ ꝛ poeta lauda
tor ait. Natosq̧ pater noua bel
lã mouentes ad penã pulcra ꝑ
libertate vocabat. Sed ꝓsu se
queti ꝯsolatus ẽ infelicẽ. Uin
cet amor patrie laudũq̧ immẽ
sa cupido. Silr narrat Aug⁹.
de mãlio torquato q̇ filiũ occi/
di fecit nõ q2 exierat ꝯ patriaȝ
sȝ q2 ꝯ id qd̃ imꝑauerat pr̃. sciȝ
vt null⁹ iniret bellũ cũ hostib⁹
sub pena capitis absq̧ licẽtia
ei⁹. Ille aũt ab vno ex hostibus
ꝓuocat⁹ iuuenili ardore ꝯgres
sus singulare certamẽ illuȝ in/
terfecit ꝛ spoliauit. At pat̃ ne
plus mali eẽt i exẽplo imperij
ꝯtẽpti q̃ boni in glĩa hostꝭ oc/
cisi filiũ victorẽ propt̃ inobedi
entiã interemi iussit. Sȝ scien/
dũ ſm Alexandrũ de halis. in
iij. summe q̇ inducit Augu. ꝯ
faustũ ꝙ seueritas aliqñ remitti
ꝓpter multitudinẽ peccantium
qñ puniri nõ põt sine scandalo
Ideo dicit Aug⁹. ꝙ aliqñ deli
quentiũ multitudo diu ꝑ patiẽ
tiam ẽ expectãda. aliqñ in pau
cis ẽ puniẽda vt eoꝝ exẽplo ce
teri terreãtur. Propterea dicit
ix. q. iij. c. ordinatões. vbi mlto
rũ strages iacet subtrahendũ ẽ
aliq̇d seueritati. Ideȝ ꝯfirmat
l. di. c. vt ꝯstitueret. Et. xi. q. iij
c. Plerũq̧. ꝛ extra de trãsac. c.
fi. ꝛ. ff. de penis. l. aut facta in
glo. ordinaria. Et. xxiij. q. i. ca
pitulo noli. in fine.
¶ Qd̃ amicitia ꝛ auaricia ac ꝑ
prius amor ꝯriãtur iusticie.

Capl̃m tertium

Ertiũ mysteriũ de iu/
sticia declarandũ d̃r ꝯ
riatio. Sũt eni iusticie multa

ꝯtraria sed p̄cipue tria.

¶ Primū amicitia

¶ Scōm auaricia

¶ Tertiū amor proprius

¶ Primū qđ est ꝯtriuȝ iusticie amicitia ē. Multi equidē ꝓpt amicitiā reos defendūt. excu/ sant imo ꝯtrā pn̄t exaltāt Sȝ hi audire debent ⁊ obſuare sen tentiā Cyceronis q̄ li. iij đ offi cijs ait. Necꝫ ꝯtra rēpublicam necꝫ contra iusiurandum ac fi dē amici sui cā vir bon⁹ faciet. Nā si oīa faciēda sunt q̄ amici velint nō amicitie tales sȝ ꝯiu ratōēs putāde sūt. hec ille. Et de hac materia videre potes ſ monē de amicitia in ope nr̄o đ laudib⁹ sctōꝝ ¶ Scōm q̄ ꝯtria tur iusticie ē auaricia. ⁊ de hoc diffuse habemus in ſmone de auaricia iudicū. ¶ Tertiuȝ est amor ꝓprius dū scȝ q̄ reipubli ce p̄sunt seipsos diligūt ⁊ sua q̄ runt ꝯmoda ꝓpria. Jō his in/ timāda ē snīa illa ḡuissima Ci ceronis in. i. offi. li. Omnino q̄/ quit q̄ reipublice p̄sunt duo p̄/ cepta platonis teneāt. vnuȝ vt vtilitatē ciuiū sic tueant̄. vt q̄c/ q̄d agāt ad eā referāt obliti cō/ modoꝝ suoꝝ Alterū vt totum chorus reipublice curent nedū partem aliquam tueātur reli/ quas deserant. vt enim tutela sic procuratio republice ad eo/ rum vtilitatē que cōmissi sunt nō ad eorum quibus commis/ sa est gerenda est. hec ille. Ad iusticiam itaꝫ fouendā ac ma nutenendam omnes inuigila re debent. Pro qua vt prediri/ mus in precedenti capitulo gē tiles nec filijs nec sibijpsis pep/ cerunt. Sicut etiam Valeri⁹ ponit li. vi. exe mplū zalēti. za/ lentus inquit vrbe locrentium a se saluberrimis ⁊ vtilissimis legibus munnita cū filius eius adulterij crimine dānat⁹ secū/ dum ius ab ipso constitutum vtroꝫ oculo carere deberet et tota ciuitas in honorē patris necessitatem pene adolescētulo remitteret. aliq̄ꝫ diu repugnuit. Ad vltimū populi precib⁹ cui ctus suo prius deinde filij ocu lo eruto vsum videndi vtriꝫ re liquit. Jta debitū supplicij mo dū legi reddit equitas admira bili temperamēto se inter mise ricordem patrem ⁊ iustum le/ gislatorem partitus. Hec illa Vtriꝫ si sic vbiꝫ seruaretur iu sticia bene esset omnibus popu lis in quolibet statu. Sȝ quia hec virtus pene extincta ē excre uerunt iniquitates propter q̄s indignatus deus sepissime p/ cutit populos durissimo flage lo suo. A quo nos misericordi ter liberet. donecꝫ gratiam ⁊ i de gloriā ⁊ btām Amē.

¶ Dominica de passione đ. pa

Sermo tricesimussextus.

Emonium habes. Judeorum blasfemantium xp̄m verba sunt ista originaliter Johā. viij c et in euangelio hodierno Magnavis in lingua hominis sita est que licet membrum sit exiguum multa tamen loqui potest et bona et mala. Propterea Jacobus. iij. ca. ait. Ecce naues cum magne sint et a ventis validis minentur. circunferuntur autem a modico gubernaculo vbi impetus dirigētis voluerit. Jta et lingua modicum quidem membrum est et magna exaltat. Ecce quantulus ignis quam magnā siluam incendit et lingua ignis est vniuersitas iniquitatis. lingua construitur i mēbris vestris que maculat totū corpus. Hec ille. Que verba verificari videntur in iudeis qui linguis suis mordacibus xp̄o innocenti maculā dabāt. nunc dicendo eum vini potatorem. nunc seductorem populorum. nunc demoniacum et samaritanū et tandē linguis suis illum crucifigi procurarunt. Cum vero multos cōspiciamus iudeorum imitatores qui lingue omnē licentiā dederūt ad indebite inordinateque loquendū. ideirco in p̄nti sermōe de petō lingue verba faciemus. Proponemus aūt solito more tria mysteria de ipā lingua declarāda.

¶ Primū de natural conditionis
¶ Scd̄m virtuose regulatōis
¶ Tertiū multiplicis offēsiōis
¶ Qd soli homi cōcessa ē lingua ad loquendū et de cōditionibus humane lingue et qualiter angeli loquuntur.

Capitulum primum

Rimū mysteriū de lingua declarandū dicitur natural cōditionis. Habz equidem humana lingua tres naturales conditiones quas considerare debet vnusquisque a summo opifice nō ab re hoi datas.

¶ Prima dicitur locutōis.
¶ Scd̄a formatōis
¶ Tertia collocationis.

¶ Prima conditō humane lingue dicitur locutionis. Sola enim humana lingua naturaliter loqui potest. Ad qd̄ melius intelligendum triplicez adhuc linguam distinguemus ¶ Prima est angelorum. Secunda brutorum. ¶ Tertia vero hominuz. Pria ē lingua angelorum. De q̄ apl's prime ad corinth. xiij. c. Si linguis hoim loquar et angelorum. He lingue angelorum methaphorice

accipiunt ad exprimendam eorum intelligibilem et spūalem locutionem. quia sicut homo loquitur lingua corporis ita angeli lingua mētis Nā vt inquit Tho. i. pte. q. cvij In angelis ē aliqua locutio. et vnus alij loquitur. Quod sic pōt itelligi. volūtas eīn mouet intellectū ad suam opationē. intelligibile aūt est in itellectu tripliciter. ¶ Prio quidē habitualiter vel fm memoriā vt Augustinus dicit. ¶ Scdo autē vt actu consideratum vel conceptū. ¶ Tertio vt ad aliud relatū. Manifestū ē aūt quod de pmo gradu in secūdo transfertur intelligibile p impiū voluntatis. vñ in diffinitiōe habitus dr quo qs vtitur dū voluerit. Siliter aūt et de scdo gdu puenitur i terciū p voluntatē. Nā p volūtatē conceptus mentis ordinatur ad alterum. puta vel ad agendū aliquid vel manifestandū alteri. qñ aūt mens conuertit se ad actū considerandū qd hz in habitu loquitur aliqs sibijpsi. nam ipse conceptus mētis interior vbū vocatur. Ex hoc vo quod conceptus mentis angelice ordinatur ad manifestandū alteri volūtatē ipsius angeli. conceptus mentis vnius angeli innotescit alij et sic vnus loquitur alij Nihil eīn aliud est loqui ad alterū quam cōceptū mentis alteri manifestare. vnde ex quo scito angelus vult manifestare suū conceptū alij statim alius cognoscit. Nobis autem locutio exterior que fit per vocem est necessaria ppter obstaculū corporis. ¶ Aduertendū tñ circa locutionem angelorum. ¶ Primo quod angeli inferiores loquūtur supioribus fm Dionysium. in. vij. c. cele. hierar. et tñ in hac locutione inferiores nō illuminant supiores. quia omnis illuminatio ē locutio i angelis. sed non ois locutio est illuminatio. Illuminatio eīn ē manifestatio eorum que depēdēt a volūtate dina que fit p supériores ipsis inferioribus et hec illuminatio ē et locutio. Locutio vo nō illuminatio est manifestatio eorum que pueniunt a volūtate ppria. et sic loquuntur angeli inferiores supioribus. ¶ Scdo sciendū quod angeli loquūtur deo fm illud Zacharie. i. c. Rñdit angelus domini et dixit. Dñe exercituū vsquequo nō misereberis hierusalē. Ista tñ locutio nō fit ad aliqd manifestādū deo q ē ois veritatis et ois volūtatis pncipiū et conditor Sed fit vel ad consultandā diuinā volūtatē de agēdis. Nā locutio nō ē sp ad manifestandū alteri Sed qñqz ad hoc ordinatur finaliter vt loquenti aliqd manifestetur. Sicut cū discipulus

Loqui angelus

de locucione angelorum

pul⁹ q̄rit aliq̇d a mag̃ro vl' fit locutio angelo⁊ ad deū ad ipsum cū admiratione laudandū. vt dicit Grego. in. ij. li. moraliū. Locutiōe ꝓo qua angeli loquūtur d̄ deo laudātes ipsum ⁊ admirātes ſꝑ angeli de deo loquunt̃. sed locutiōe qua eius sapientiā ꝯsulūt sup agēdis tūc ei loquūt̃ qn̄ aliqđ nouū per eos agendū occurrit suꝑ quo illuminari desiderant. ¶ Tertio notandū ꝙ sicut distantiā localis nō īpedit quin vnus angel⁹ aliū videre possit. ita etiā nō īpedit q̄n vnus alteri loq̇ possit ⁊ suū manifestare conceptū. Intellectualis em̄ oṗatio angeli oīno abstracta ē a loco ⁊ tp̄e. In eo autē qđ ē abstractū a loco ⁊ tp̄e nihil oṗatur. neq; tp̄is diuersitas. neq; loci distātia. ¶ Et si obijceret̃ ꝙ clamor loquentis fit ꝑpter distantiā audientis. Sed Isa. vi. c. dr̄ de seraphin ꝙ clamabant alter ad alterū ḡ videt̃ ꝙ localis distātia īpediat locutionē angelo⁊. ¶ Rn̄det Tho. vbi s. ꝙ clamor ille non ē vocis corporee q̇ fit propter distantiā loci. sed significat magnitudinē rei que dicebat̃. vel magnitudinē effectus ſm̄ ꝙ dicit grego. ij. li. moral'. Tanto q̇sq; min⁹ clamat q̄nto minus desiderat. ¶ Quarto sciendū ꝙ dū angelus vult loqui vni soli. nō oēs cognoscunt locutiōes ei⁹. qr pōt āgelus ordinare aliqđ ad vnū ⁊ n̄ ad alios. ⁊ ideo pōt cognosci ꝯceptus vnius ab vno ⁊ non ab alijs. Cōcordat Bonauē. in. ij. dis. x. ¶ Scđa lingua est bruto⁊. Aīalia em̄ bruta linguam hn̄t sed nō loquunt̃. Et si dicat̃ ꝙ locuta ē asina balaā vt dr̄ Numeri. xxij. Dū ad visionē angeli cecidisset ⁊ balaam ꝑcutiebat eā. ⁊ asina dicebat. Quid feci tibi. cur ꝑcutis me. ¶ Ad hoc rn̄det̃ ꝙ illud fuit ꝑ spāle miraculū. non ꝑ naturā Ideo dicit textus. Apuit dn̄s os asine ⁊ locuta ē. ¶ Quedā tn̄ glo. sup hoc passu dicit. Sicut diabolus locut⁹ ē ꝑ serpētem ⁊ nō serpēs locutus ē. sic angelus ꝑ asinā locutus ē nō asina. Nō em̄ potentiā loquendi habuit asina. vnde nullum miraculū fuit ibi sicut nec ī serpente seducente euam. Tamē dicunt quidā ꝙ asina ad tēp⁹ habuit potentiā loquendi ⁊ locuta ē ꝓprie ⁊ miraculose. hec illa glo. ¶ Tertia lingua ē hominū Ipsi per naturā loq̇ pn̄t ideo Tullius in pmo rhetorice ait. Cū hoīes multis in rebus humiliores ⁊ infirmiores sint bestijs in hac re maxime bestijs pstare vident̃ ꝙ loq̇ pn̄t

Homo superatur a variis

vt enim inquit Magister i se-
cundo.di.xvi. Hō quantū ad
corpus sugatur a lince i visu. A
cane et vulture in odore. a por-
cu inauditu. a simia in gustu ⁊
ab aranea in tactu. hec magr̄.
Sz in lingua superat hō volu
cres celi ⁊ oia peccora cāpi. Ex
quo igit̄ sibi lingua loq̄r ꝯcessa
est rōnabiliter ea vti debet non
bestialiter. ¶ Scđa cōditio hu
mane lingue dicit̄ formationis
in q̄ cōsiderāda sūt tria. ¶ Pri
mo q̄s formauit. ¶ Secundo
ad quid formauit. ¶ Tertio q̄
liter illam formauit. ¶ Primo
cōsiderandū est q̄s formauit li
guā. Et rn̄demꝰ ꝙ deꝰ qui con
didit oia vn̄ auicena in primo
fen primi libri canōis doctri
na tertia. c. ne cōplexionibꝫ mē
broꝝ ait. Deꝰ cuiq3 aiali ⁊ cui
q3 mēbro donauit ex cōplexiōe
qđ magis meret̄. Sic itaq3 lin
guā deꝰ bonꝰ formauit. ita dēt
esse bona vt bōa loquat̄. iuxta
illud Mathei. xij. c. Bonꝰ hō
de bono thesauro cordis sui ꝓ
fert bona. ¶ Scđo cōsiderādū
est ad qđ deꝰ formauit linguā.
Et dicimꝰ ꝙ ad exprimendum
cōceptū mētis. vn̄ Aristo. in. i.
ꝑiarmenias. Voces sūt earū q̄
sunt in aia passionū note. i. sig
Jō id loquendū est qđ ē in cor
de. ⁊ oīs duplicitas fugienda.
omneq3 mendaciū detestādū

¶ Tertio cōsiderandū est qua
liter deꝰ formauit linguā. Naz
formauit eā cū triplici ꝯditiōe
¶ Prima cōditio q2 fecit vnaz
in quolibet nō plures. fecit du-
as aures. duos oculos. duos
pedes. duas manꝰ ⁊ linguā tu
am vnā. In quo innuitur ꝙ hō
debet loqui ꝑce ⁊ temꝑate. Vn̄
vt scribit̄ Laerciꝰ xenocrates
phūs discipl's platonis fert̄ di-
xisse cuidā loquaci. Audi mul
tū. loquere pauca. Os eni vnū
⁊ aures duas a natura accepi
mus. ¶ Idē cū esset cū q̄busdā
detractoribꝫ ⁊ taceret. querēte
vno cur solꝰ taceret. Q2 dixis-
se me inquit aliq̄n penituit. ta-
cuisse nunq̄3. ¶ Recitat etiā La
erciꝰ de salōe phō. ꝙ cū in loco
quodā multꝭ loquētibꝫ nō loq
retur. Interrogatꝰ a periandro
vtꝝ ꝓpter xboꝝ inopiā an quia
stultus esset taceret. Rn̄dit. ne
mo stultꝰ tacere pōt. Jō Sap.
puer. x. c. ait. In mltiloq̄o pec
catū nō deerit. q̄ aūt moderat̄
labia sua prudētissimꝰ ē. ⁊. xiij.
c. q̄ custodit os suum custodit
aiam suā. ⁊. xvij. c. Qui mode
rat̄ ꝭmones suos doctus ⁊ pru
dēs ē. ⁊ in eodē. c. Stultꝰ quo
q3 si tacuerit sapiēs reputabit̄.
⁊ si ꝯpsserit labia sua itelligēs
Et. xxix. c. totū spm̄ suuz ꝓfert
stultꝰ. Et Ecclīastici. xix. cap.
Qui odit loquacitatē extiguit

maliciã. z. xx. c. Odibilis est q procax ẽ ad loquendũ. E. xxi. c Tacitus z sensat⁹ honorabit. z Isidorus li. ij. soliloquiorũ. Multiloquiũ nõ effugiet culpã. z Cassiodorus i eplis Hec est regalis pculdubio ꝟtus celeri⁹ necessaria sentire z tardi⁹ i ꝟba prorumpere. Et Jacob⁹ i. canonica. c. i. Sit aũt oĩs hõ velox ad audiendũ tard⁹ autẽ ad loquendũ. z Seneca ad lucillũ. Tardiloquũ te esse iubeo z idẽ in li. de moribꝰ. In h icũbe vt libẽtius audias q̃ loq̃ris. z Quintilian⁹ in li. declamatõnũ. Promptissimo ꝯmone deliquim⁹ facile. Scđa ꝯditio lingue quia deus fecit eam rubicundam ad insinuandum ꝙ ꝙ loq̄ debeat cũ caritate ¶ Tertia conditio quia fecit eã mollẽ ductilẽ z volubilẽ ad ostendendũ ꝙ hõ nõ dẽt esse ptinax in sentẽtijs male prolatꝭ. vnde Aug⁹. xxij. q. iiij. ca. Magne sapientie est hoiẽ reuocare qđ male locutus est. Insup sic lingua est mollis ita z locutio debet esse blanda z effabilis: vñ Cicero in. i. de offi. ait. Difficile dictu ẽ quãtope ꝯciliet aĩos comitas affabilitasq̃ sermõis ¶ Tertia conditio principalis huane lingue dicit collocatõis collocata q̃ppe ẽ in ore. vbi sũt labia dẽtes. z saliua. vt per labia z dẽtes qbꝰ claudit velut duplici muro refrenet ne reuelet secreta z oĩa dicat q̃ nõ sunt dicẽda. ¶ Ex hoc refert laerci⁹ ꝙ interrogatus plato quis ẽ inter homĩes fortior. rñdit. Qui potest propriam iracundiã vincere. Interrogatus quis est inter homĩes debilior ait. qui suum non potest celare secretum. Est etiã in ore vbi lingua collocata est saliua ad significandum ꝙ sermo debet esse sale cõditus z vnusquisq̃ suos ꝯmones ponderare dꝫ. vt dicit. l. dica. Ponderet.

¶ Quod virtuose regulanda est lingua cũ loquit quinq̃ circunstantijs.

Capitulum secundũm.

Secundum mysterium de lingua declarandum dicitur virtuose regulationis. Debet namq̃ vnusquisq̃ regulare linguã dũ loquit scđm quinq̃ circunstãtias.
¶ Prima dicitur cui
¶ Scđa vbi.
¶ Tertia tempus.
¶ Quarta finis.
¶ Quinta modi.

¶ Prima circūstantia dicitur cui vt videat loquēs cui loquitur vicz si ē p̄lat⁹ soci⁹ vel subdit⁹. Nā p̄latis ꝛ maioribꝫ loquendū ē cū reuerētia. Sotijs cū benignitate. Subditꝭ vero ſm ꝙ exigit ꝯditio eoꝝ et inſ'dū qualitas criminū q̄ cōmitrūt. Fatuis aūt ꝛ insipiētibꝫ nisi ex cā loquendū nō est. Nā dicit sapiēs prouer. xxiij. c. In auribꝫ insipientiū ne loqueris qꝛ despiciēt doctrinā eloquij tui. ¶ Et ecclesiastici. xxij. c. Cum dormiēte loquiṫ q̄ narrat stulto sapientiā. ¶ Et q̄ publice loquitur populo vtaṫ popularibꝫ verbis. Inquit enim Cicero de officijs. Popularibꝫ verbis agendū ē et visitatis cū loquimur de opinione populari Secūda circūstantia in locutione seruanda dicitur vbi. Nam in ecclesia q̄ est loc⁹ oratōis non licet loqui de rebꝫ mundanis vt notaṫ extra de imunitate ecclie li. vi. i. c. Decet. ¶ Tertia circūstātia ē tp̄s vt eni diċ sapiēs ecclesiastes. iij. ca. tp̄s tacēdi ꝛ tēpus loquendi. ¶ Quarta circunstātia est finis vt cōsideret loquens finem quare loquitur ¶ Quinta circunstantia diciṫ modus vt scz seruetur modus in breuitate ꝛ prolixitate in gestu ꝛ sōnibꝫ. Sūt eni aliq̄ q̄ volunt dicere da michi pane. Et narrāt historias ꝛ filateria longa. Aliq̄ adhuc ꝯfidunt in ornatu verboꝝ ꝛ multa v̄ba pingentes tedio auditores afficiunt. Pro q̄bꝫ dicit cicero in li. de oratore. Quid ē tā furiosuz quā v̄boꝝ vl' optimoꝝ vl' ornatissimoꝝ sonitus inanis nulla subiecta sn̄ia. Que v̄ba etiam recitat Aulusgelli⁹ in. i. lib. noctiū atticaꝝ ¶ Nonnulli īsuper dū latine loqui volūt exquirūt vocabula incognita ꝛ inusitata vt sic videantut singulares. Pro q̄bꝫ dicit Aulugel. li. x. noctiū atticaꝝ. Verbis vti nouis ꝛ incognitis duri⁹ ē q̄ȝ verbis sordentibꝫ. Rome quidā celebrat⁹ hō in causis cū apud p̄fectū vrbis verba faceret ꝛ dicere vellet inopē quendā miſo victu viuere ꝛ furfureū edere panē. vinūq̄ȝ fetidū potare. Hic inq̄t eques roman⁹ apludam edit ꝛ floces bibit. Que v̄ba cūctoꝝ astantiū aīos prouocarūt ad risum. Ille eni legerat apludā veteres rusticos frūmti furfurem dixisse Itē floces audierat prisca voce significare vini fecē e vinaceis exp̄ssam. ¶ Primū verbū legerat in plato. ſm apud ciciliū i polimenis q̄ sibi ad ornamēta oṙonū ꝑuauerat. ¶ Quidā sup dū loquūṫ videṫ fugere duz trahētes ꝛ emittētes flatū rotāt velocissime v̄ba sua

nulla grauitate seruata Sed au
diant isti Ciceronē q̄ in primo
de officijs ait Magna est ad/
miratio copiose sapiēterq̄ dicē
tis quē q̄ audiūt itelligere etiā
τ sapere plusq̄ ceteros arbitrā
tur. Si vero inest i orōne mixta
modestie grauitas nihil admi
rabilius fieri potest eoq̄ mag
si ea sunt in adolescēte.

¶ De viginti peccatis puenientī
bus a lingua quot sunt littere
alphabeti vsq̄ ad v inclusiue.
Capitulum tertium.

Ertiū mysteriū de
clarandū de lingua
dicit mltiplicis offen
sionis. Mlta enim
sunt pctā q̄ lingua cōmittūtur.
Ideo vt refert laercius. In ter
rogatus anaxarcus. q̄d
eēt in hoie bonū vel maluz rn̄
dit lingua. Ex ipa nāq̄ tot pro
ueniūt pctā quot sūt littere al
phabeti vsq̄ ad v. ¶ Prima
eni lr̄a alphabeti ē A. τ hec est
prima in oib linguis. vt patet
xxxv. di. c. Ab exordio. Et pri
mū pctm̄ lingue ē adlatō quā
q̄ sic diffinit Alexā. i. ij. Adula
tio ē pctm̄ ex s̄mōe vane laudis
puenīēs alicui facte intētōe pla
cēdi Et de hac dixi in q̄drage
simali de pnia Hoc vicio pma
xie laborāt exn̄tes i curijs regū
τ pricipū in qb rarissimi sūt q̄
loq̄ velit veritatē ¶ Scd̄a littera
alphabeti ē B. τ s̄m pctm̄ lin
gue ē blasphemia dei τ sctōr τ
creaturar. ¶ Tertia lr̄a ē C.
τ tertiū pctm̄ lingue ē cōtentō. q̄
s̄m amb. ē cōtētio veritatis cū cōfi
dētia clamoris de q̄ etiā scripsi
in q̄dragesimali de penitentia
¶ Quarta lr̄a ē D. τ quartū
pctm̄ lingue ē detractio. que est
aliene fame τ p occltā vba deni
gratio. ¶ Quīta lr̄a ē E. τ qn
tū pctm̄ lingue ē excusatio pctī
de q̄ cōquerit deus dicēs p Hie
re. viij. c. Nēo ē q̄ agat pn̄iaz su
per pctō suo dicens Quid feci
Oms cōuersi sunt ad cursum
suū q̄si equus impetu vadēs ad
pliū. Hoc aūt maxie piculosū
ē dū excusat pctm̄ suū ille q̄ con
fitet sacerdoti ¶ Sexta lr̄a ē F
τ sextū pctm̄ ligue ē fallax locu
tio. τ de hac dicemus in s̄mōe de
mēdacio. ¶ Septia lr̄a ē G. et
septimū pctm̄ lingue ē gloria
tio cū scz q̄s glāz idebite appe
tens de se iactanter loquitur.
¶ Octaua littera ē H. τ octa
uum peccatuz lingue ē homici
dij perpetratio scilicet precepto
cōsilio. suasione τ huiusmodi.
Ideo inquit de talibus. psal.
Lingua eorum gladius acutus
Solon vero atheniensis Ut
commemorat valerius interro
gatus quid acutius gladio rn̄
dit prauī hois lingua. ¶ No
na littera alphabeti est I. Et

nonū pctm̄ lingue ē irrisio cuȝ
s. aliq̄s irridet aliū ad iniuriā
sicut facere solent illi qui vul/
go dicunt mutegiatori pferen
tes alia v̄ba colorata ꝛ fucata
quib9 primus illusus scandali
zetur. Et si conqueratur dicūt n̄
nominasse illum ꝛ similia. qui
tn̄ grauiter peccant. qm̄ vt ait
sapiens puer. iij. c. abbomina
tio ē deo ois illusor ꝛ. iiij. regū
ij. c. scribitur ꝙ quadragintaduo
pueri qui irridebant heliseum
vocantes caluū occisi sunt ab
vrsis ¶ Decima littera est k. ꝛ
decimū pctm̄ lingue ē cantus
vanus in quo amatoria profe
runtur ꝛ dei nomē in vanū assu
mitur. ¶ Undecima lr̄a est L
ꝛ vndecimū peccatū lingue la
sciua pnūciatio. s. p lenociniū
vel scurilitatē que ē de verbis
turpib9. loq̄ em̄ lasciua etiā lu
dendo nō licet. qꝛ corrūpūt bo
nos mores colloq̄a mala. vt i
quit apostol9. i. ad corinth. xv
c. ꝛ aristo. in. ij. rhetoricoꝝ ait
Ex dicere de facili quodcūqȝ
turpiū fit ꝛ ipm̄ facere ¶ Duo
decima littera ē M. duodeci
mū peccatū lingue est maledi
ctio creaturaꝝ qđ nō licet. q̇a
vt inq̇t paulus p̄me ad corin.
vi. c. Maledici regnū dei nō
possidebunt ¶ Tertiadecima
littera N. tertiūdecimū pecca
tū nugatio incantationis cuȝ
dicuntur carmina ꝛ huiusmodi
Dicit em̄ aug9. xxvi. q. iij. ca.
igitur Oēs huiusmodi artes nu
gatorie ꝛ noxie supstitionis fu
giende sunt a xp̄iano ¶ Quar
tadecima littera est O ꝛ quar
tūdecimū peccatuȝ lingue ora
tio indebita videlȝ sine atten
tione interruptiōe acceleratio
ne ¶ Quintadecia littera ē P
ꝛ q̇ntūdecimū pctm̄ lingue est
piurtiū: ꝛ hoc iam olena ē terra
¶ Sextadecima littera ē Q et
sextū decimū peccatū lingue ē
q̄relatio cū. s. murmuratur de
deo: de pentib9 ꝛ đ alijs ¶ De
cimaseptima littera ē R ꝛ de/
cimūseptimū peccatū ē reuela
tio secretoꝝ vel cōfessionis vel
alioꝝ in secreto cōmissoruȝ qđ
fieri nō debet. ¶ Decimaocta
ua lr̄a ē S ꝛ decimūoctauum
peccatū ē susurratio que ponit
discordiā inter amicos ¶ De
cimanona littera est T ꝛ deci
mūnonū peccatum lingue ē te
meraria affirmatio. affirmare
temere malū de suis primis ex
leuibus suspicionib9 ¶ Uigesi
ma lr̄a ē U ꝛ vigesimū pecca
tū ē v̄bū ociosū. đ quo christ9
Matthei xij. c. ait. De oi v̄bo
ocioso quod locuti fuerint ho
mines reddēt rōnem in die iu
dicij Et đr verbū ociosum fm̄
Grego. quod caret necessitate
vel debita vtilitate. Cū igitur

tot sint pctā lingue beatus vir vt ait. Jacob.i. cq̄ n̄ ē lapsus in ꝟbo. ideo cū ps. orand⁹ de us. Pone inqt dn̄e custodiam ori meo ⁊ ostiū circūstantie la biis meis vt sic linguā custodi endo digni efficiamur gratia xp̄i quā nob ip̄e largiat̄ q̄ viuit ⁊ regnat in secula seculoꝝ am̄.

¶ Feria secūda post dn̄icā de passione. De peccato gule Sermo.xxxvii.

Si q̄s sitit ve niat ad me ⁊ bibat Uerba sunt redem ptoris nostri Jo. vii c. ⁊ i euāgelio hodierno. Soli cite ꝓuidendū est vt mens no stra refocillet̄ cibo sp̄ūali dine gratie: quo ꝯfortati ꝑueniam⁹ ad illud regnū in quo plena ē ⁊ vera bonoꝝ omniū plenitu do. Nō em̄ ꝯditi sumus vt ob lectemur corꝑalib⁹ delicijs sed vt ꝑfruamur gaudijs ꝑadisi. Uerūtn̄ carnales homies ad nil iuigilant nisi ad explendas corporis voluptates. Hi ter rena dūtaxat sitiūt ⁊ deus eo rū venter ē; Dant oēm operā ad satisfaciendū gutturi suo ⁊ vitiū gule colūt ac venerātur Idcirco in p̄n̄ti ꝟmōe ꝯ gulo sos loq̄ decreui; p̄ q̄b⁹ de ipsa gula tria ꝓponemus mysteria declaranda.

¶ Primū dicit̄ materie.
¶ Secundū modi
¶ Tertium pene

¶ Quod materia gule est esca ⁊ potus nō q̄ sint de se mala: sed ꝑpter inordinatū appetitū ⁊ deꝓhibitiōe ciboꝝ. Ca.i.

Primū mysteriū decla randū de gula dr̄ ma terie. vbi p̄mo vidēdū ē q̄d est gula. ⁊ ad h̄ dicit tho. ii.ii.q.cxlviii. Gula ē iordiat⁹ appetit⁹ cibi ⁊ potus. Dr̄ aūt appetit⁹ inordinat⁹ in eo q̄ re cedit ab ordine rōnis in q̄ ꝯsi stit bonū ꝟtutis moralis. ⁊ qr ex hoc aliq̄d dicit̄ esse peccatū qr ꝟtuti ꝯriat̄. ideo gula ē pec catū. Sed sciendū q̄ duplex est appetitus Unus quidē na turalis qui ꝑtinet ad vires po tentie vegetabilis in q̄b⁹ non pōt eē ꝟt⁹ aut viciū eo nō p̄nt subijci rōni. vn̄ ⁊ vis appetiti ua diuidit̄ in nutritiuam dige stiuā ⁊ expulsiuā que ꝑtinēt ad vegetatiuā vt ꝑtes ei⁹. ⁊ ad ta lē appetitū. s. naturale hui⁹ ve getatiue ꝑtinet esuries ⁊ sitis vbi nō ē pctm̄. vn̄ grego. di. v c. ad ei⁹. Sepe sine culpa agit̄ q̄d venit ex culpa. vn̄ ⁊ sine cul pa cū esurim⁹ comedim⁹: q̄d tn̄ ex culpa p̄mi pentis ē factū vt esuriam⁹. Ali⁹ ē appetitus sensitiu⁹ in cui⁹ cōcupiscentia viciū gule ꝯsistit. vn̄ ⁊ p̄m⁹ mo tus gule iportat iordinationē

in appetitu sensitiuo que nõ est sine pctõ. qd videt ee cũ qs appetit cibũ vel potũ nõ ꝓpt susstentationẽ sed ꝓpter delectationẽ. vnde excedẽs in quãtitate cibi vel potus nõ ꝓpter cõcupiscentiã cibi ꝛ potus. sed ꝑ errorẽ estimãs eo indigere nõ ꝑtinet ad gulã. Igitur vt declaremus hanc partẽ materia gule ẽ esca ꝛ potus. Ubi sciendũ ꝙ esca in se ꝗcunqꝫ nõ ẽ mala sed bona. quia creatura dei vñ aplˢ. i. ad Thimoth. iiij. c ait. Oĩs creatura dei bona et nihil reijciendũ qd cũ gratiaꝝ actiõe ꝑcipit. ꝛ saluator noster Matth. xv. c. Nõ qd intrat i os coinqnat hoiem. i. cibus ꝛ potus ꝫm suã subam ꝛ naturam nõ maculat hominẽ spiritualiter: in quo redargutus est error quorũdã iudeoꝝ estimãtium quosdã cibos vt qui sũt veteri lege ꝓhibiti ex sui natura malos ꝛ maculare animaꝫ eoꝝ esum. Sed btũs Tho. in iij. ꝯ gentiles hoc reprobat triplici rõne. ¶ Primo sic. qd fit ꝫm rõnẽ ñ ẽ pctm̃. fit aũt vnũquodqꝫ ꝫm rõnem qñ ordinat ꝫm ꝙ cõgruit debito fini. finis aũt debitus sumptiõis ciboꝝ est ꝯseruatio corpis ꝑ nutrimẽtum. quicũqꝫ aũt cibi hoc facere põt. ergo absqꝫ peccato põt sumi. nullius. ergo cibi sũptio ꝫm se ẽ pctm̃. ¶ Scdo sic. vel rebꝫ ad qd sũt ordinate nõ est ꝫm se malũ. sunt aũt plante ꝓpter aialia. Aialiũ ṽo quedaꝫ ꝓpter alia ꝛ oĩa ꝓpter hominẽ vti. ergo plantis vel animaliũ carnibꝫ ad esuꝫ vel ad quicqd aliud homini sunt vtilia nõ ẽ ꝫm se pctm̃. ¶ Tertio sic. defectus peccati ab aia deriuat ad corpus ꝛ nõ econuerso. Cibi aũt imediate ad corpus pertinent nõ ad aiam. non ergo ciboꝝ sũptio ꝫm se põt esse peccatum nisi quatenꝰ repugnat rectitudini volũtatis. Quod ꝯtingit fieri. aut ꝓpter repugnantiam ad ꝓpriũ finẽ ciboꝝ Sicut cum aliqs ꝓpter delectationem que est in cibis vtit cibis contrariantibꝫ saluti corporis. vel ꝫm speciẽ vt si ĩfirmus comedat herbas fructus ꝛ huiusmodi que nocent communiter illi vel ꝫm quantitatẽ vt cum qs nimis comedit. vt dicet in sequentibꝫ. aut sũptio ciboꝝ repugnat rectitudini volũtatis ꝫm ꝙ cibi sũt aliqua lege ꝓhibiti. In lege ecclesie ꝓhibetur esus carniũ sexta feria ꝑ totum annuꝫ ꝛ in ieiunijs ꝛc. In aliqbus religionibꝫ ꝓhibetur esus carniũ per regulã vel constitutiones ad refrenandã concupiscentiam. vt dr de cõse. di. v. c. Carnẽ. In lege ṽo

Cibi prohibiti

veteri fuerūt ꝓhibiti aliqui ci/
bi ſicut patet leuitici .xi. ca. Et
hoc ſm Tho. ꝑma ſcđe. q. ciij.
factū fuit triplici rōne. ſ.

¶ Propter ſolicitudinis exclu
ſionem.

¶ Propter naturalem condi
tionem.

¶ Propter ſpiritualem ſigni/
ficationem.

¶ Primo ꝑpter ſolicitudinis
excluſionē ad tollendā. ſ. nimi
am ſolicitudinem circa cibos
vnde illa ꝯcedunt que de faci
li in ꝓmptu poſſunt haberi. et
iſta etiam rōne non itaꝗ ꝓhibi
ta ſunt aliqua terre naſcentia.
Nam talia magis ꝑtinent ad
quandā ſimplicitatē victus ⁊
de facili habentur cū modico
cultu terre. Animalia aūt cuꝫ
multo ſtudio nutrire vel cape
oportet. Et vſus oleꝝ ante di
luuiū ſolus erat nō animaliū.

¶ Scđa rō quare ꝓhibebātur
aliqui cibi ꝑpter naturalē ꝯdi
tionem. Nam quedā anima/
lia quandā īmundiciā corpo
ralē corruptionis habent. vel
quia ex rebꝫ īmundis nutriunt
vt porcus. vel qꝛ īmūde ꝯuer
ſant vt ſub terra ſicut mus tal
pa ⁊ huiuſmodi. vel quia eoꝝ
carnes ſuperfluos ⁊ malos hu
mores generant in corporibus
comedentiū ꝑpter nimiā ſicci
tatem vel humiditatē. vnde ꝑ
pter hoc aīalia non habentia
vngulā ſciſſam vel hn̄tia mul
tas ſoleas in pedibus vel figu
ras ſunt ꝓhibita ꝑpter eoꝝ ter
reſtreitatē ⁊ quia ſūt nimis co
lerica ⁊ aduſta. ⁊ aues rapaces
ꝑpter nimiam ſiccitatē ⁊ aues
aquatice ⁊ piſces nō habentes
ſquamas vt anguille ꝑpter ni
miam humiditatē. Animalia
ꝟo habentia vngulam ſciſſaꝫ
⁊ ruminantia ſūt ꝯceſſa. quia
habēt humores bene digeſtos
⁊ bene cōplexionata ſunt. Et
piſces habentes ſquamas ⁊ pe
nulas vt ſicciores ꝑmiſſi ſunt
In auibꝫ etiā ꝯceſſa ſūt q̄ ſunt
magis temperata. vt gallina
perdix ⁊ huiuſmodi. eſus ſan/
guinis vniuerſaliter erat ꝓhi/
bitus ad vitandū crudelitatē
vt horrerent humanū ſangui/
nē fundere. Et eadē rōne aīa/
liū ſtrangulatoꝝ ⁊ ſuffocatoꝝ
Adipis eſus erat ꝓhibitus ad
tollendā occaſionē guloſitatis
Erat etiā ſanguinis ⁊ adipis
eſus ꝓhibitus. quia non gene
rant bonū nutrimentū prout
dicit Rabbi moyſes. ¶ Ter/
tia ratio quare in veteri lege ꝓ
hibebant aliqui cibi eſt ꝑpter
ſpūalem ſignificationem. Nā
populus ille erat figuratiuus
populi xp̄iani. Et vita eorum
ſm cerimonias legis erat que
dam ꝓphetia deſignatiua ꝑ

figurā vite ꝛ ꝯuersatiōis quaꝫ
seruare deberet popul⁹ xp̄ian⁹
Illa igiꝛ animalia ꝓhibita ne
comederenꝛ vt imūda figurāt
diuersa vicia que imundā ani
mā faciūt. Esus ergo illoꝝ si-
gnificat opatiōeꝫ illoꝝ q̄ come
sta incorporanꝛ ꝛ ꝯuertunꝛ in
naturā ꝛ ex opib⁹ malis gene/
ranꝛ habitus mali vicioꝝ qui
ꝯuertunꝛ quasi in naturā ꝓpter
assuefactionē. Debent ḡ fide/
les abstinere a vicijs que desi/
gnanꝛ p illa. Et aīalia quideꝫ
q̄ non hn̄t vngulā scissam vel
nō rumināt desiguant hoies n̄
hātes discretionē nesciētes di
stinguere ꝛ ꝯsiderare circūstan
tias reꝝ. vel nō rumināntes. id
est meditantes scripturas sa/
cras. Hi ergo imūdi sūt pec/
cato indiscretiōis vel ignorā
tie. ꝛ tales mores debent euita
ri. Uel ꝯ diuisio vngule desigt
fidē duaꝝ naturaꝝ in xp̄o. Et
ruminatio sanus intellect⁹ scri
pturaꝝ. ꝛ vtrūqꝫ iudei trans/
grediunꝛ. Et vitiū suꝑbie ꝓhi
beꝛ in esu aquile q̄ alte volat su
per omnes aues. Uitiū hypo
crisis ꝓhibeꝛ in esu strutionis.
Nam strutio habet alas sed p̄
grauedine nō pōt volare circa
terram ambulat. Sic hypo/
crita p opa exteriora de genere
bonoꝝ volare videꝛ. sed circa
terrena ē semꝑ cum mente. In
griffone designatur crudelitas
potentū. Quia griffo est refe/
stus hoib⁹ equestrib⁹ ꝛ arma/
ti. Uiciū inanis glorie desig/
natur in cigno q̄ auis est colo/
ris candidissimi. sed cibū tra/
hit ex ꝓfūdo terre vel aq̄. Sic
vana gloriosi oia opa sua que
candida videnꝛ faciūt vt vide
anꝛ ab hominib⁹. Uiciū rapie
ꝓhibeꝛ i esu omniū auiū rapa
ciū. Uultur q̄ sequiꝛ exercituꝫ
expectans comedere cadauera
mortuoꝝ significat eos q̄ mor
tes ꝛ seditiones ꝛ guerras pro
curant vt inde lucrenꝛ. Upu/
pa que nidificat in stercorib⁹ ꝛ
pascitꝛ fimo ꝛ gemitū in cantu
simulat significat accidiā. oēs
aues coruini generis que cro/
citando quasi cras sonāt signi
ficant ꝓcrastinationē ꝛ tardi/
tatē bene opandi. Porcus si/
gnificat luxuriosos ꝛ sic ď alijs
Prohibitū etiā fuit gentilib⁹
ad fidē ꝯuersis p apostolos ve
sci idolaticis ꝓpter speciē ma/
li vitandā ne. s. aliqui crederet
hoc illos facere in veneratiōe
idoli. qď ad idolatriā ꝑtineret
alias de se ꝑtiñ non esset. Ad
errorē igitur pertinet maniche
orum estimare escā aliquā de
se esse malam. Unde aposto/
l⁹. i. ad Thimotheū. iiij. c. ait
In nouissimis tꝑib⁹ recedent
quidam a fide attendētes spi

ritibus erroris ⁊ doctrinis de
moniorum ꝓhibentiū nubere ⁊ a
cibis abstinere. s. quibusdā tā
q̄ꝫ de se malis. Esca igitur nō est
vitium gule. sed materia circa
exercetur ex concupiscentia ad
ipsam.

¶ Quod quinque sunt modi siue
species quibus peccant hoīes
vicio gule. Ca. scdm

Eandū mysteriū de
gula declarandum dꝫ
modi. Quinque em̄ so
lent assignari modi seu species
gule ¶ Primus modus est co
medere nimis seu bibere. Sic
dr de iudeis in deserto pegri
nantibꝫ. Manducauerūt ⁊ sa
turati sunt nimis. Et ppetra
ri pōt istud viciū ita circa vi
lissimos cibos sicut circa deli
catos. ¶ De quātitate aūt ci
bi ⁊ potꝰ nō pōt dari vna cer
ta regula omnibꝫ fm̄ eandem
mensurā Sed plus ⁊ minꝰ eri
gitur fm̄ varietatē cōplexionū
⁊ fatigationū. vnus etiā ⁊ idē
plus indiget vno tpe q̄ꝫ alio
fm̄ dispōnē sui corpis. Unde
narrat phs in li. ethicorum d̄ mi
lone viro fortissimo q͂ comede
bat aliquando solus vnū bo
uem nec erat grauatus stoma
chus eius. Et alius qꝛ debilis
etiam de paucis buccellis pa
nis grauabatur. Tantū ergo po
test ⁊ debet quis comedere et
bibere q̄tuꝫ credit se indigere
ad sustentationē ⁊ executionē
eorum que sibi incūbunt agenda
Ita vt nō vsque ad nauseā su
mat. sꝫ cū aliq̄li adhuc appeti
tu finē faciat. vñ augꝰ li. ꝯfess.
ait. Jussisti dñe vt ad alimēta
sicut ad medicamēta acceda
mus. Sicut em̄ sumitur medici
na nō ad delectationē sꝫ ꝓpter
necessitatē. s. ad p̄seruādū cor
pus a morte ⁊ cū timore sumi
tur ne ledat. Ita cibꝫ debet su
mi ad sustentandum corpꝰ ne
deficiat ⁊ cū timore ne offēdat
ex nimia cōplacentia. ¶ Scd̄s
modus seu sp̄es gule est come
dere cibos nimis delicatos ꝑ
pter delectationē. vt capones
fasanos. ꝑdices. lāpredas stu
riōes. vina electa ⁊ huiꝰmōi.
Huic erat deditꝰ ille diues q̄
postea sepultꝰ ē in iferno. Luc
xvi. c. Hoc pctō peccauerunt
iudei dū nō ꝯtēti māna appe
tierūt carnes ⁊ dñs dedit eis
coturnices. Nūeri. xi. c. Si q̄s
tū vtatur cibarijs delicatis ꝓpter
īfirmitatē hoīs exigētē. aut ꝓpter
generis nobilitatē vt p̄ncipes
aut ꝓpter tpis cōgruitatē vt i
nuptijs ⁊ ꝯuiuijs discretis po
test hoc eē absque pctō vñ augꝰ
xli. di. ca. Quisquis ait. Fieri
em̄ pōt vt sine aliquo vicio cu
piditatis vel voracitatis p̄cio
sissimo cibo sapiēs vtatur Insipi

ent autē fetidissima gule flam
ma in vilissimū inardescat. Et
santus maluerit quis more do
mini pisce vesci q̄ lēticula mo
re esau nepotis abrahe. aut or/
deo more iumētoꝝ. ¶ Et eadez
di. c. Non cogātur. Nō cogan
tur diuites cibis pauperuz ve/
sci vtātur cōsuetudine infirmi
tatis sue. sʒ doleāt se alteri absti
nere nō posse. Si enī ꝯsuetudi
nē suā mutāt egrotāt vtantur
supfluis ꝛ dēt paupibꝫ necessa
ria. vtātur pciosis ꝛ dāt paupi
bus vilia. Hec ille. Quārelau
dabile esset a puericia etiā filios
nobiliū assuescere cibis grossio
ribꝫ. Qd fecit mr̄ bti bernardi
ni erga suos filios nobiles ꝛ di
uites. vnligurgus ethnicus
in suis legibꝫ ordinauit adole/
scētulos ruri nutriendos cibis
vilibꝫ. Sūme autē rephēsibile
ē iuuēclos ad tabnas accedre.
ignolatas. cōfectiōnese ꝛ alia
pgulosa comedere maluatica
ꝛ greca bibere. Cōia aūt face/
re vbi cōiter lauta pparant cuz
ex amicitia vel alia cā honesta
fiūt de se nō sunt rephēsibilia.
Nā ꝛ iob pmittebat filijs suis
cōuiuia facere inuicē. Job. i. c.
Et ioseph pparauit fratribus
suis cōuiuiū. Et abrahā ange
lis hospitibꝫ suis. Gen̄. xviij. c.
Excipitur cū in conuiuijs ad
sunt circūstātie q̄s ponit Gre/
go. xliiij. di. c. Cōuiuia. Sciē
dū inqt q̄ cōuiuia tunc ex cari
tate veraciter pdeūt cū i eis ab
sentiū null⁹ vitā mordet. Nul/
lus ex irrisione rephendit. Nec
inanes seculariū negocioruz fa
bule. sʒ vba sacre lcōis legūtur
ꝛ audiūtur cū nō plus q̄ necesse
est corpori deseruitur. Et q̄ ra
ro ē quin in ꝯuiuijs multa va/
na ꝛ irrisoria misceātur ꝛ vltra
debitū comedatur. Jdo refert
Aug⁹. documētū sibi ab Am
bro. traditū vt euitaret cōuiuia
quibꝫ termin⁹ tēperētie excedit
¶ Terti⁹ mod⁹ ꝛ tertia species
gule ē ponere nimis de tpe ad
pparandū cibos vt magis de/
lectēt. Puta vt sint variati assa
ti. lixi. cū aromatibꝫ. cū sapori/
bꝫ ꝛ hmōi. Hoc vicio vt scribi
tur. i. Reg. ij. c. Laborauerūt fi
lij heli sacerdotꝪ. Nā cū popul⁹
accederet ad offerendū sacrifi/
cia aīaliū ad altare fm mādā/
tū legis veniebat puer q̄. s. erat
minister sacerdotꝪ ꝛ dicebat of
ferenti. da mihi carnes. i. partē
aīalis occisi vt coquā sacerdoti
Nō enim accipiā coctā sed cru
dā. Qd faciebat vt accurati⁹
posset suo sacerdoti preparare.
Et offerēs rn̄debat Jncendat
prius fm morē adeps ꝛ postea
accipies. Et ille. s. minister ne/
quaq̄. Si nō dabis accipiam
vi. Jn ollis quoq̄ vbi coque/

bātur carnes mittebat triden-
tē ꝛ trahebat crudū de lebete.
Sic faciūt hodie multi prela-
ti ecclesie. Quare dicit Alanꝰ l
li. de cōplanctu nature. Hodie
gule viciū profundiꝰ se porrigit
in dños plātos ꝙ salmones. lu
cios ceterosqꝫ pisces eqpollenti
generositate insignes varijs de
coctionū cruciāt martyrijs bal
neantes officio sacri piperꝫ fon
te baptizant. vt multiformē sa
poris grām cōsequātur Alius
ministroꝝ cōtundit. colat aliꝰ ꝛ
cōficit substantiā ꝑtit in acci-
dēs. naturā mutat in artez. vt
saturitas trāseat in esuriē Hec
ille. Sciendū etiā ꝙ sumere ci
bos imunde ꝛ sine ꝯgruēti pre
paratōe vbi ꝯmode prouideri
pōt viciosum ē ptinens ad vici
um negligētie vel insensibilita-
tis Vñ hiero. Nec affectate sor
des nec exquisite delitie laudez
pariunt. qꝺ inducit Gratianꝰ
xli. di. c. Clericꝰ. §. Idest. de ci
bis sicut de vestib;. Qꝺ autem
aliquos sctōs cibis cineres le-
gimꝰ miscuisse. vt btūs germa
nus eps altissiodorēsis. ꝛ bea-
tus Frācīscꝰ. Dicit Vl. hoc fu
isse laudabile ꝛ ꝟtuosuz ex ope
operante non ex ope opato. i. ex
intētione operantiū. vt scꝫ sub-
trahētes se ob omni delectatio
ne corporali redderētur magis
capaces ꝛ apti delectatōnibus
spiritualibus ꝛ affectu ad diui
na a deo ad hoc inspirati. Sed
illud opus in se nō erat lauda-
bile. vñ nec imitabile nisi quis
similiter a deo inspiratus esset
¶ Quartus modus gule siue
quarta species ē nimis ardēter
seu nimia auiditate cibū vel po
tū sumere. Ad qꝺ ptinere vide
tur comedere nimis rapaciter
ꝛ festināter. Et licet quidā ha-
beāt a naturali cōditione vł as
suefactione. Tñ ꝛ corpi nocet.
quia non ita bñ potest cibꝰ dige
ri quasi integer deglutitꝰ ꝛ mi
nus bene edificat. Et cū proce
dit ex inordinato appetitu dele
ctatōis gule peccatū est. Hoc
vicio superatus propter vnam
escam. s. lentis eduliū vendidit
esau primogēita sua. vt ꝺt apo
stolus ad Hebreos. xij. capi.
Naz vt narrat Geñ. xxv. capi.
Cum reuerteretur esau ꝺ agro
fessus ad domū inueniēs ꝙ ger
manus eiꝰ iacob coctū lentiuz
ferculū comederet petiuit ab eo
vt sibi de illo fercło daret Cui
iacob dixit. vende mihi primo
genita tua. Qꝺ fecit ex nimia
auiditate illiꝰ eduliꝫ ꝑuipēdēs
ea pro tam vili precio vendere
Unde grauiter peccauit symo
niam committēs. quia ius pri
mogeniture tunc scꝫ in lege na-
ture erat spirituale. Nam pri
mogenitus tenebat locū ꝛ offi

ciū sacerdotis. Jacob aūt emē
do dicit nō peccasse. q2 poti⁹ re
demit q̄ emit vexationē suam.
Et in hac specie gule ita pecca
tur vilissimis cibis sicut p̄rio/
sis. imo in h̄ frequēter offēdūt
hoies nō faciētes sibi ꝯscientiā
ꝓpter vilitatē cibi nō aduerten
tes ꝙ primi parētes peccauer̄t
in esu pomi. Jō dicit Aug⁹ In
oibꝫ his rebꝫ nō vsus rez. sz libi
do in culpa est. Et idez. xli. di.
c. delitie. Uiles cibi appetēter
accepti impediūt prouentū ab
stinētie. Dauid aūt aquā ꝯcu
pitā effudit. Historia habet. ij
Reg. xxiij. Ubi dicit ꝙ cū qua
dā die dauid appeteret bibere
de aqua cisterne bethleē dicēs
O q̄s mihi daret de aq̄ cister/
ne q̄ est in bethleem. subito tres
socij eius fortissimi a seipis iui
runt ꝛ ꝑ mediū castroꝝ inime
coꝝ philistijm qui tunc habe/
bant stationem in bethleē trā/
seūtes hauserūt aquā ꝛ sibi ap
portauerūt Sed dauid noluit
bibere dicens. Absit vt ꝑiculm
aiaꝝ hoꝝ ego bibā. sed libauit
eā dn̄o. Infirmi itaq̄ vel sani
q̄ sciūt vel exꝑti sunt aliquid ci
bi vel potus nocere ip̄is. et t̄n
sumunt propter auiditatez vti
q̄ peccant plus ꝛ minus scd̄m
excessum quez faciunt. Narrat
Grego. in. iij. dialogoꝝ de qua
dā sanctimoniali q̄ quandā la

ctucā in ortu visam colligens
cum nimia auid itate comedit
propt quod a dyabolo arrepta
est. . sed a quodā sancto viro eq
tio liberata ē. ¶ Quintus mo
dus seu quinta sp̄es gule ē an/
ticipare horā seu exire horā sta
tutā vel ꝯsuetā sine cā vrgente
vel rationabili. Nā si exigit in/
firmitas vel alia causa racōna
bilis omnis hora est ydonea.
Cū non ē ieiuniū cōis mod⁹
xp̄ianoꝝ est bina comestio. scz
prandiū ꝛ cena. ꝛ ꝑ hoc sanius
viuitur. Qui enī comedūt plu
ries in die vt aīalia bruta sunt.
nec sane viuere possunt cuz po
nant indigestū suꝑ indigestuz
vn̄ mali hūores gn̄antur ꝛ ca
put etiā fumositatibꝫ grauat.
Et hoc reprehensibile ē nisi la
bor excuset aut aliqua cā iusta
ꝛ sic excusant agricole viatores
ꝛ hmōi. ꝛ pueri dū sunt in aug
mēto. Qui aūt de mane surgē
tes de lecto subdito volunt cōe
dere ꝛ bibere. ꝛ p̄cipue in diebꝫ
festiuis añq̄ vadāt ad ecciam
nimis indeuoti sunt ꝯtra quos
dicitur ecclesiastes. x. c. Ue ti/
bi terra cui⁹ rex puer ē. ꝛ princi
pes mane comedūt. Terra est
homo puer est sensualitas que
appetit sensibilia vt puer prin
cipes eius sunt sensus. Ve au/
tē illi qui regitur a sensualitate
ꝛ cuius sensus vacant comessa

tionibus tempestiue. quia gu-
losus est. Ideo ysaias. iiij. cap̄.
ait. Ve qui surgitis mane ad
ebrietatē sectandā. De hora co
medēdi diebus ieiunioꝝ dictū
est in sermone de ieiunio ī qua-
dragesimali de penitētia.
¶ Q̄ꝺ gulosi puniunṫ pena cor
porali spūali ꝛ gehēnali.

Capitulum tertium

Ertiū mysteriū de-
clarandū de gula di
citur pene. Punitur
equidē pctm̄ istō tri
plici pena. videlicet.
¶ Corporali
¶ Spirituali.
¶ Gehennali.
¶ Primo puniṫ gula pena cor-
porali. vn̄ scriptū est Eccl'iasti
ci. xxxvij. c. Propter crapulam
multi ꝑierūt. ¶ Et Crisosto. ꝺ
cō. di. v. c. nihil. Excessus cibo
rū ꝯsumit ꝛ cōputrescere facit
corp⁹ hūanū ꝛ macerat egritu
dine diuturna. et tūc eū morte
crudeli ꝯsumit. Et Hierony.
Ipocras inquit docꝫ ī amfori-
mis crassa ꝛ obesa corpora opi
mis que crescēdi mensurā iple
uerunt nisi cito ablationeꝫ san
guinis minuātur in paralipsiꝫ
ꝛ pessima morboꝝ gn̄a ꝓrūpe
scꝫ ex necesse. ꝛ Galien⁹ doctissi
mus Ipocratis interp̄s Athle
tas quoꝝ vita ꝛ ars sagina est
dicit in exhortatione medicine
nec viuere posse diu nec sanos
esse. que ỽba ponūtur de cō. di.
v. c. ne tales. Et eccl'iastici. xxx
vij. c. sapiēs ait In multis escꝭ
erit infirmitas. ꝛ Sen̄. ad Lu
ciliū Multos morbos mlta fer
cula fecerūt. ¶ Scd̄a pena qua
puniṫ gula ē spūālis. qꝛ videlicꝫ
amittūtur ꝑ eā ꝛ destruūṫ oēs
ỽtutes que sperant omnia tem
poralia bona. In huius figu
ram legitur ꝙ nabuzardā prin
ceps coquorum destruxit mu
ros hierusaleꝫ ad designandū
quia venter quia multitudo co
quoꝝ deseruit propter vicium
scilicet gule edificia virtutum.
ad solum redigit. ¶ Vt ait gra
tianus. xliiij. di. § i. Q̄ꝺ fides
ruinam patiatur. patet in illo
populo hebreorum ꝺ q̊ aposto
lus ait prime ad Corinthios
x. c. Sedit populus manduca
re ꝛ bibere ꝛ surrexerunt lude-
re id est festinare in veneratio-
nem vituli aurei declinantes
ad ydolatriam. Quam spē
habere possunt de deo vel de be
atitudine quorum deus venter
est. vt dicꝫ apostolus ad philip-
penses tertio capitulo. Et glo-
riā ī cōfusione eorūꝫ q̄ terrena
sapiunt. verus enim dei cultor
cūꝫ surgit mane cogitat primo
de deo. se ei recommendans.

Sed gulosus cogitat qd de/
beat comedere qd magis dele
ctet. De coquina templū facit
de mensa altare. ibi ponit vi/
ctimas varia cibaria. Mini
stri sunt serui mense. orationes
& lectiones sunt locutiões de
vino & cibarijs. Charitatem
etiā gulosi nō hñt, qz paupibꝫ
supflua tribuere nolūt Ut aūt
ait Joh. i. sua canonica. ca. iij.
Qui habuerit substantiā hu
ius mūdi & viderit fratrē suū
egere & nō dederit. quō chari/
tas dei est in illo. Prudentiaz
puertit gula. qz vt ait Hie/
ro. xliij. di. §. finali. Pinguis
venter. i. gule deditus: crassuz
sensum generat. Hoc pz in he
rode qui in conuiuio nesciuit dis
cernere se nō obligari ad pro/
missa iniuste. sed iprudenter &
crudeliter ad petitionē puelle
iussit amputari caput Johan
nis baptiste Justicia etiā a gu
la submergit. Unde Ambro.
xlvij. di. c. sicut hi. Quis tam
iniust⁹ tā auar⁹ qz q multorū
alimēta nō suū vsū: sed abun/
dantiā & delicias facit. qd fac
gulosus ita comedens pciosa
qz multi paupes possent ex illo
sumptu viuere. quot irrisiões
& detractiões, pditiones: homi
cidia fiūt in conuiuijs. Nonne
absalon fratrē suū occidit in
conuiuio. vt hētur. ij. regū. xiij.

c. Fortitudo adhuc p gulā in
firmat. vñ & q certat in agone
ab oibꝫ se abstinet. vt dr. i. ad
corinth. ix. c. s. grauamie cibo
rū & potuū vt sit fortis ad bel
landū. Fortissim⁹ holofernes
comedēdo & bibēdo nimis ita
fuit debilitatus qz vna mulier
decapitauit eū. Judith. xv. c.
Tpantiā aūt gula fugat ex to
to sicut vnū ꝯtriū expellit aliō.
Sz & septē dona spūssci ex gu
la ruūt. Qd figuratū fuit Job
i. c. qñ septē filijs domo ei⁹ ꝯui
uantibꝫ in pmogeniti dom⁹ p
cussa a vēto ruēs oppssit oēs.
Septē filij Job sm Grego. fi
gurāt septē dona spūssancti.
¶ Tertio punit pena gehēna/
li. iō saluator noster Luce. xxi.
c. ait. Attēdite ne grauent cor
da vra crapula & ebrietate & su
ueniet in vos repentina dies
illa. s. iudicij vos condēnans.
Apls xpo ad Ro. xiij. c. ponit
comessatiões & ebrietates iter
opa tenebraꝝ. qz ducūt ad te/
nebras eternas. a qbꝫ nos libe
ret iesus filius dei q cū patre &
spūsctō viuit p oia secula secu/
coloꝝ. amen.

¶ Feria. iij. post dñicā de pas/
sione. de pctō execrādo vsure
& auaritia vsurariorum.

Sermo. xxxviij.

T Estimonium
phibeo de mūdo qz

 De usura et avaritia

opa eius mala sūt. Uerba sūt
redēptoris nostri originaliter
Jo. vij. c. ꝛ in euāgelio hodier
no. Inter mala xpianoꝝ ope/
ra illud ē satis abhominabile
quo pene totū genus humanū
piclitatur Illud equidē aua/
ricia est omniū scelerꝝ mater et
causa Dr̄ eñ in glo. in plogo
decretaliū. ꝛ. xlvij. dis. c. bono
rū. ꝛ in auctentico Ut iudices
sine quoqꝫ suffragio. §. cogita
tio. colla. ij. Cupiditas est ra/
dix omniū maloꝝ. Propterea
deus oīpotens cōminatꝛ mise/
ris mortalibꝫ dicēs Hiere. vi.
c. Extendā manū meā sup ha
bitantes terrā A maiore qꝫ ipe
vsqꝫ ad minorem oēs student
auaricie ꝛ a ppheta vsqꝫ ad sa
cerdotē cuncti faciunt dolum
Cū ꝑo in hoc peccato multi/
pliciter hoīes errent. tñ hodier
na die ad auariciā vsurarioꝝ
expugnandam elaborabimus
Ad hunc eñ plerīqꝫ deuene/
rūt errorē vt vsurariā praui/
tatē exercere libere ꝛ ïuerecūde
ac publice nō retardenꝛ. vbiqꝫ
iā talis pestis crudelissima vi
get que tāto piculosior ē quan
to vsurarij turpitudinē suam
agnoscere nolūt Quinimo ob
duratū cor hñtes putāt se of/
ferre sacrificiū deo acceptabile
si suis proximis mutuātes lucꝝ
qdcunqꝫ ex mutuo ipso pcipi/
ant Nā benefacere se aiunt cū
ꝛ primoꝝ ꝛ suꝑpsius ex vsura
ꝯsulatꝛ necessitati Ob quod vt
eis ꝟitas clarius elucescat qua
possint suū grande malū ag/
noscere in pñti sermone de ipa
vsura tria proponemus my/
steria declaranda.

¶ Primū dr̄ diffinitionis.
¶ Scdm reprobationis
¶ Tertiū participationis
¶ Quid est vsura que gñe est
peccatū. ꝛ qꝫ qui ex necessitate
accipit ad vsurā ab eo q̄ ē pa
ratꝰ nō peccat ꝛ q̄t modis vsu
ra cōmittiꝛ Cap. pmū

P Rimū mysteriū decla/
randū de vsura dr̄ dif
finitiōis. ſm eñ Gof.
in sūma sua vsura sic diffiniꝛ.
Usura ē q̄cquid sorti accedit
pcedente intentione vel pacto
vt si mutuo tibi centum flore
nos hac intentiōe pncipaliter
vt aliq̄d plus vltra centū reci
piam. vel si mutuo tibi certas
mensuras frumēti vini olei et
huiusmodi q̄ vsū ꝯsumuntur
Et plus ex hoc exq̄ro qꝫ ipsuꝫ
capitale in valore: vsurā com
mitto vt dr̄. xiiij. q. iij. c. vsura
Pro intelligentia tñ pleniore
huius partis tria sunt dubia
decidenda.
¶ Primū vtrꝫ vsura sit pctm̄
¶ Secundū vtrum liceat ac/
cipere ad vsuram.

¶ Tertiuz quod modis com
mittitur vsura:

¶ Pro primo dubio arguunt
vsurarij ꝯtra veritatē dicentes
vsurā nō esse pctm̄. Omne eniz
pctm̄ est ꝯ̄ aliquā legē. sȝ vsura
nō est ꝯ̄ aliquā legē nec diuina
lē nec naturalē nec hūanalez. g̊
vsura nō ē pctm̄. Nā in lege di
uinali dixit deꝰ Deuteronomij
xxiij. c. non fenerabis fratri tuo
pecuniā ad vsuram nec fruges
nec qualibet aliā rē. sed alieno
Ex qua auctoritate videt̄ ꝙ et
si nō fratribꝫ saltim alienigēis.
ꝛ extraneis possit fenerari et in
fidelibꝫ. Quantū vero ad legē
naturalē de iure nature ē vt hō
aliq̄d recōpenset ei q̄ sibi bn̄fici
um ꝯtulit. Ille autē q̄ mutuat
aliquod bn̄ficiū ꝯfert subuenit
eius necessitati indigēti. g̊ si ꝓ
h̄ bn̄ficio aliq̄ certo pacto obli
get eū cui mutuat ad h̄ ꝙ ali
q̄d sibi tribuat nō videtur esse
pactū illicitū. Leges ꝓo ciuiles
vsuras ꝑmittūt. vt ptȝ. C. de
vsur. l. Eos. In ꝯ̄riuȝ est au
ctoritas sanctoꝝ. vn̄ Ambro. i
li. de bono mortis. ꝛ. xiiij. q. iiij
c. Si q̄s. Si q̄s vsurā accipit
rapinā facit. vita nō viuit. s. g̊
tie. Et Dauid in psal. loquēs
ad deū ait. Dn̄e quis habita
bit in tabernaculo tuo. aut q̄s
requiescet in mōte sancto tuo. ꝛ
rn̄dit. Qui ingredit̄ sine macu
la ꝛ oꝑatur iusticiā ꝛc̄. et infra
Qui pecuniā suā nō dedit ad
vsurā. Ecclesia insuꝑ statuitꝗ
si quis ꝑtinaciter assereret vsu
rā nō esse pctm̄ ꝛ graue hereti
cus haberetur ꝛ ꝯ̄ ipm̄ sicut ꝯ̄
alios hereticos procedatur. vt
pȝ in clemētina ex graui de vsu
ris fm̄ aūt Tho. ij. ij. q. lxxviij.
vsura est ꝯ̄ equalitatez iusticie
ex eo videlicet. q2 vsurariꝰ ven
dit qđ non est. Nam rerū que
in vsum nostrū veniūt. Que
dā sunt quaꝝ vsus ipsarū con
sumptio est vt frumentū vinū
oleū ꝛ hmōi. quibus hō vtit̄
comedendo bibēdo. ꝛ sic ex to
to ꝯsumēdo. ¶ Quedam res
sunt quarum vsus ꝛ si non sit
ipsarum cōsumptio in se est tn̄
earū distractio. vt pecunia nuꝰ
merata q̄ ꝑncipaliter inuēta
est ad cōmutatōēs faciēdas vt
dicit Aristo. in. i. pollitice. Et
sic vtēdo distrahit̄ cū in cōmu
tationes expēditur. ¶ Quedaȝ
res sunt quarum vsus nō ē ipsa
rū ꝯsumptio vel distractio Si
cut domus ager. iumentū. va
sa argētea ꝛ aurea ꝛ huiusmōi
vsus eni domꝰ est inhabitatō
nō ꝯsumptio. Sic cultus agri
ē cultiuatio ad fructificanduȝ
nō ad dissipandū. ꝛ sic de alijs
ꝛ ex isto tertio gn̄e reꝝ vsus ipsi
us rei pōt ꝯputari seorsum ab
ipsa re ꝛ vnū ꝯcedi sine altero.

Potest enim alicui tradi dñm dom⁹ vel agri. vel serui vel iumēti. reteto sibi vsu vel fructu ipsius ad vitā vl' ad aliqđ tempus vt fit aliqñ in donatōib⁹. Et ecōuerso pōt cōcedi vsus taliū rez reteto sibi dominio. vt fit in locatōe affictō pēsione domus ⁊ hmōi. Et iō in hmōi licite recipitur si certū preciū seu lucrū p vsu dato ipi⁹ rei, retēto sibi dñio. Et inde ad certū tps rehabita ipa re ex integro. Si in reb⁹ primi ⁊ scđi gñis quarū scʒ vsus ē ipsaꝝ cōsumptio vel distractio nō pōt cōputari seorsum vsum taliū reꝝ ab ipsis rebus. q: inseparabilis ē. Et cuicunq; cōceditur vsus taliū reꝝ ex hoc ipō cōceditur ⁊ res ꝓpter hoc in talib⁹ p mutuū trāsferē dñium. Sicut g° si quis seorsū vellet vēdere vinum ⁊ seorsuʒ vsum vini vēderet eandē rem bis vnde ⁊ venderet quod non est propter quod manifeste est ꝯ equalitatē iusticie Simili ratione qui mutat vinū frumentū oleum. pecuniam numeratam ⁊ hmōi. ⁊ vltra suū capitale mutuatū aliquid exigit vl' principaliter intēdit habere qđ precio potest extimari contra equalitē iusticie agit. q: petit sibi duas recompēsationes fieri. vnā scʒ restitutionē equalē rei mutuate. Aliā p̄o vt p̄ciū vsus qđ dicitur vsura. Ad illud x° qđ obiiciebatur de iudeis. Rñdet tho. ⁊ Nico. de lira q illud dictū deuteronomii. xxiii. ca. allegatū sane ē intelligendū Per alienū eni aut intelliguntur illi q̄ erāt finitimi eoꝝ quorū terras eis dñs concesserat vt chananei. Et ab illis licite recipiebāt vsuras. nō vt vsuras. ſʒ vt recupatione iuris sui. Sic etiā licitū est xp̄ianis mutuare hostib⁹ ad vsurā ita tñ q illđ qđ recipitur vltra sortem non recipiatu ratione mutui. Sed iure dominii quod habet in illos ⁊ vt recuperet rē suā quā non pōt ab iniusto possessore nisi mediante mutuo recupare. Et sic intelligitur illud capitulum. Ab illo. xiiii. q. iiii. Ad hec faciūt notat per Archidiaconum. xxiii q. ii. c. Dñs. Si enim pmittit a iure spoliare inimicū imo occidere i bello iusto multomagis p hanc viā suuʒ accipe. Et sic vt p̄dictū ē licitū fuit iudeis accipe vel mutuare ad vsurā ab illis tm̄ finitimis natōib⁹ q̄ occupauerāt terrā suā datam eis a dño tanq; ab hostib⁹. Nunc aūt ipsi iudei non possunt sine mortali facere vsuras xp̄ianis nec ecōuerso Nā nō sunt inimici nostri in ciuili conuersatione

¶ Quo aũt ad alios infideles si veruz est q̄ sunt inimici nr̃i etiã illis arma inferre possum⁹ tanq̄ occupatoribꝫ rerũ nostrarũ De quo. xxiij. q. vij. c. si de rebus. ⁊. ca. dispar. Et p Inno. ⁊ Hosti. extra de voto. c. qd̓ super his. Restat longe fortius xp̄ianum ab eis licite posse vltra sorte accipe. qꝛ suũ ẽ qd̓ recipit. Qd̓ aũt ꝯ saracenos ⁊ alios infideles dñia ⁊ terras possidentes licitũ sit bellũ vltra alias rões facit. qꝛ ad defensam ⁊ recuperationẽ fit detractoꝝ. ḡ licitũ. Nã vt dicit Inno. in dicto. c. Qd̓ sup his. vbi terra fuit aliquo tpe xp̄ianoꝝ bellũ est licitũ. Infideles autem predicti abstulerunt a xp̄ianis quicquid tenent. Nã vbiq̄ terrarũ fuit laudatũ nomẽ xp̄i. vnde in psal. dicit In omnẽ terraz. ⁊c. Sed his dimissis dicimus q̄ vsura nullo ex illis verbis iudeis fuit pmissa min⁹ cõcessa Nã licet quidã dixerint vsuraz fore ꝯcessam in quibusdã casibus. Tñ ꝓprie loquẽdo in nullo casu ꝯcedit̃ Sz qꝛ i illis casibꝫ q̊s illi ponũt aliquid recipit̃ vltra sortẽ. Iõ ꝓpter aliquã silitudinẽ large ⁊ improprie sumẽdo dicitur vsura ibi pmissa sz nõ ẽ ibi vsura. Et sic in proposito vel p alienũ in verbis Deutero. intelligit̃ q̊libꝫ q̄ nõ erat de genere iudeorũ. Et tũc dicetur q̄ illa fuit cõparatiua pmissio q̄ pmittitur min⁹ maluz ne maius malum fiat. Sicut etiam pmissum fuit eis dare libellũ repudij ⁊ repudiare vxorem ad repudiandũ homicidiũ siue vxoricidiũ. Sic ⁊ vsura fuit eis permissa erga alienigenas ne si fuisset ꝓhibita maiori crudelitate crassarẽtur in suos vt sue cupiditati satisfacerent Excusabũtur ergo a pena tpali legis. sed non a pena gehennali sicut nec a cl'pa mortali Unñ dt Criso. xxxi. q. i. Hac rõe i fine Qd̓ enim pmittim⁹ nolẽtes ꝑcipim⁹. i. pmittim⁹ ꝭm glo. qꝛ malas hoim volũtates ad plenũ prohibere nõ possumus Et tñ de⁹ declarauit p ꝓphas vsurã sibi displicere. vt ꝑz de David. Sed si quis rõne dicte ꝑmissionis vellet eos excusare pro illo tpe q̄ tñ excusatio a doctoribꝫ nõ admittitur pro nũc tpe gratie reuelate nõ excusarẽtur. xxxi. q. i. §. sed obijcit̃ ¶ Ad illud vero q̄ vsurarij dicebant q̄ vsura nõ est ꝯ legẽ nature. dicendũ q̄ rõ dictat vt quis mutuet proximo indigẽti si potest sed gratis sine spe lucri. et sic q̄ gratus sit recipiẽs mutuum erga mutuantẽ pu ta i recognoscendo bñficiũ ⁊ cũ põt eũ adiuuare qñ indiget vel viceuer

sa remunerādo sibi vel per alia obsequia. sed gratis non ex pactiōe. Nam ꝛ si ei teneatur ad antidota naturaliter. i. recompensandū bñficiū. hoc est ex debito honestatis non aūt necessitatis. s. quo posset cogi in iudicio. Et iō ẜm tho. ꝛ alios si q̄s mutaret alicui cū hoc pacto ꝙ ei teneret remutuare vsurā cōmitteret. q꞉ vltra capitale suuꝫ aliq̄d exigi quo pōt precio extimari. illa. s. obligatio q̄ pōt euꝫ ꝯuenire in iudicio. Et si vsurarius diceret ꝙ ille q̇ accepit pecuniā mutuo lucrat cum illa ꝛ locupletat cū dāno mutuātis Rñdetur ꝙ illa locupletur seu lucratur p̄ncipalr ꝑ industriā suam. q꞉ pecunia ex se nihil lucratur. vt patet tenēdo ī capsa. Pecunia etiā illa nō est mutuantis sed ei⁹ q̇ accipit mutuū. q꞉ in eū translatū est ꝺominiū ꝛ si periit vel ꝑdidit in negociādo vel aliud agēdo perit ꝑiclo suo nō mutuātis. Damnū aūt nō sustinet mutuās. nisi q꞉ cessat ex hoc sibi lucrū. Sꝫ idē dānū habuisset si pecuniam in archa seruasset. q꞉ ibi nō fructificat ꝛ si cum ea negociat⁹ fuisset potuisset ꝑdere sicut ꝛ lucrari. Substabat eni tūc ꝑiculo vbi in mutuo nō substat. verū si ex carētia pecunie mutuate pass⁹ fuisset damnū. puta q꞉ oportuisset eū recipere ad vsurā vel vēdere res suas minus iusto p̄cio vel aliq̄ḋ simile tūc qui accepit mutuū deberet ei satisfacere de dāno secuto ꝓpter mutuū scḋꝫ ꝯscientiā etiā si de hoc nō fecisset pactū. Nō aūt de industria sua lucrū factū tenetur cōicare cessante dāno. ¶ Ad illud aūt quod vsurarij opponebant dicētes ꝑ legē ciuilē vsuras ꝯcedi. Dicendū ꝙ leges ciuiles dātur populis q̇ sunt ꝓ maiori ꝑte mali vel imꝑfecti. ꝛ intēdūt vt pacifice ciues couiuant ad inuicē vñ solū prohibēt exp̄sse vicia q̄ sūt magis ꝑturbatiua. ciuitatis ꝛ quietis tēporal puniēdo trāsgressores ꝛ penis ab illis cohercendo. vt adulteria furta ꝛ hmōi. Alia vero ꝑmittūt nō vt licita ꝯcedētes. sꝫ nō vt alia vicia p̄dicta puniētes. Et hoc ne peiora ꝯtingāt. Sꝫ lex diuina ꝓhibet omne peccatū ostēdens puniri in diuino iudicio. Cū ergo lex diuina ꝛ naturalis sit supra oēm legū hūanā. vt patet di. viij. ꝑ totū. Et canonica sit etiā preiudicās ciuili in his q̄ spectāt ad ꝯsciam Ideo ī hoc leges ciuiles cedūt legi canonice. q꞉ si leges ille sunt iuste quo ad ciuilitatē vite p̄ntis nō tñ iuste sunt quo ad ciuilitatē supnā adipiscendā ad q̄ḋ oportet ob oī pctō esse imuneꝫ.

Quare non dedignant leges sacros canones imitari. ¶ Secundū dubium principale fuit vtrum sit licitum recipere mutuo sub vsura. ¶ Rñdet tho. ij. ij. q. lxxviij. Qḋ nō licet inducere aliquem mutuare sub vsura licet tamen ab eo qui paratus est facere ꝛ qui exercet vsuras mutuo accipere propter aliqḋ bonū vt ē subuentio sue necessitatis vel alterius. Nam inducere hoiem ad peccandum nullo modo licet vti. tamen peccato alterius ad bonū proprium licitum est. quia deus vtitur omnibꝫ peccatis ad aliquod bonum. Ex quolibet enim malo elicit aliquod bonum. vt dicit Augusti. in encheridion. Vñ idē Aug. Publicole querēti vtrū liceret vti iuramento eius q̇ per falsos deos iurat in quo manifeste peccat eis reuerentiam diuinam exhibens. Respōdet ꝙ qui vtitur fide illius qui ꝑ falsos deos iurat non ad malum sed ad bonum non peccat. illius se sociat quo per demonia iurauit sed pacto bono eius quo fidem seruauit si tamen induceret eum ad iurandum ꝑ falsos deos peccaret. Ita est in ꝓposito. Sic etiaꝫ licet ei qui incidit in latrones manifestare bona que habet qui latrones diripiendo peccant ad hoc ꝙ non occidatur. Sꝫ cessante necessitate cū petit sub vsuris ad ludendum vel scortandum ꝛ hmōi tūc mortale esset pctm̄. ¶ Tertiū dubiū fuit quot modis cōmittitur vsura. Et ad hoc rñdeo ꝙ cum vsura cōmittat ex eo ꝙ aliquid recipitur vltra sortem hoc pōt fieri tripliciter.

¶ Primo recipiēdo munus a manu.

¶ Scḋo recipiendo mun⁹ ab obsequio.

¶ Tertio recipiendo munus a lingua.

¶ Primo ꝯmittit vsura recipiēdo mun⁹ a manu. siue sint denarij. siue q̇cquid aliud precio extimari pōt. vt ḋz. xiiij. q. iij. c. Putant. ꝛ c. Plerique. vñ Ambro. ait. Esca vsura ē ꝛ vestis vsura ē. ꝛ quicq̇d sorti accedit vsura ē. ꝛ qḋ velis nomē ei imponas vsura ē. hoc mō mlti repiunt vsuraꝝ voragini immersi. ꝛ primi sunt mlti nobiles q̇ nolūt laborare ꝛ ne pecūia eis deficiat paulatim ꝯsumēdo tradūt eā mercatoribꝫ vel alijs intendētes aliquid annuatim recipe ad discretionem eoꝝ saluo tñ capitali. ꝛ q̄uis ipi vocāt hoc depositū tñ vsura ē. vt ꝑꝫ. xiiij. q. iij. c. Si feneraueris. Nec ꝓpe depositū ē nec sapit naturā ei⁹ Sūt alij mutuātes pecunias diuersas ꝑsonis accipiētes i pi

pluribus modis committitur usura

gnus domū vel agrū vel vineā sub noīe securitatꝫ. Sz fructuz interiz dicti pignoris volūt hr̄e quousqꝫ restituatᷓ eis pecūia ñ ꝯputādo in sortē ꝛ vsura ē. vt pꝫ extra de vsurꝫ.c.i.excusatur tm̄ in hoc casu gener. q̄ cū susti/ neat onera mr̄imonij ꝛ nondū habuit dotes recipit a socero vł alijs dotātibꝫ mulierē possessio nē aliquā in pign⁹ quousqꝫ re/ cipiat dotē. hic licite ꝛ sine vsu ra facit fruct⁹ illi⁹ pignoris su/ os. nec teneᷓ ꝯputare in sortem extra de vsuris.ca. Salubriter ¶ Scđo ꝯmittūt vsuraz vēdi tores reꝝ q̄ vendūt aliq̄d ad ali quē terminū tp̄is ꝛ rōne termi petūt pl⁹ iusto p̄cio nisi intēde/ rēt illud nō vēdere. tūc sꝫ ꝓua/ re vsqꝫ ad tp̄s q̄ verisimilr̄ cre ditur res illas valituras q̄ꝫ tūc vēdit ꝛ si nūc nō tm̄ valent Puta cū q̄s tp̄e estiuo vendit bladū an p̄ces seu instantiam alicui⁹ qđ intēdebat seruare vsqꝫ ad tp̄s hiemale qn̄ cōiter pl⁹ valet. Propter quod venditur pluri precio q̄ꝫ nunc valeat ex/ tra de vsuris.c. In ciuitate. Si militer si q̄s emit merces vł vi ctualia minus iusto p̄cio eo q̄ anticipat tp̄s in soluēdo p̄ciuz an̄q̄ꝫ recipiat merces vł victua lia p aliq̄s mēses. puta dat p̄re ciū tp̄e verꝫ ꝛ recipit bladū tp̄e estatis. ꝛ hoc nisi substaret pi/ culum. vt quia bladum vel ali ud potest ꝓbabiliter plus vel minus valere dicto precio qđ soluit. extra de vsuris.ca. in ci uitate. ¶ Tertio faciunt vsu/ rā q̄ emūt possessiōes vel do/ mos multo minore p̄cio q̄ꝫ va leāt cū pacto q̄ īfra certū tp̄s ille vēditor possit reemere qđ vsura reputaᷓ seu fraus vsure palliate sub titulo emptionis. ¶ Quarto faciūt vsurā q̄ faci unt societatē circa pecora vel aīalia volētes saluū eē capita le q̄ ad pecuniā vel capita aīa liū. Qđ vsura ē ꝛ nō ꝯᷓa socie tas. vt pꝫ. xiiij.q.iij.c. plerīqꝫ. cū glo. ¶ Quinto faciūt vsurā mulieres aliq̄ vidue q̄ nō cōsu menᷓ dotes eaꝝ vel deponūt eas mercatoribꝫ ad discretōez ꝛ vsura ē. vel recipiūt ab here dibꝫ ꝯiugis sui defūcti possessi onē vsufructuandā q̄usqꝫ red danᷓ ei dotes ꝛ vsura esset ꝓm Hosti. Inno. ꝛ alios. ¶ Se/ xto cōmittunt vsurā cāpsores q̄ faciūt cābia que vocanᷓ cā/ bia sicca. ¶ Septimo cōmit/ tūt vsurā q̄ mutuāt granū vel bladū antiquū ad renouādū vt nouū accipiāt. ꝛ si h̄ faciūt ne suū sibi peat ꝛ recipiēti gra tiā faciant nō ē vsura. Secus si faciūt vt meli⁹ recipiāt ꝛ vti le intendāt ex mutuo. extra de vsuris.c. Cōsuluit. ꝛ sic tenēt

Ray. Goff. ꝛ Hosti. in sum/
mis. ¶ Secundo cōmittitur
vsura recipiēdo munꝰ ab ob/
sequio. ꝛ sic illi q̄ mutuāt pau
peribꝫ hac intētione vel pacto
vt seruiant eis in opibꝫ agri vi
nee ꝛ similibus opibus boum
ꝛ equoꝝ vel alio ſuitio corpo
rali vsurā cōmittunt. extra de
vsuris. c. consuluit. ¶ Tertio
cōmittit vsura recipiendo mu
nus a lingua vt cum quis mu
tuat alicui vt porrigat ꝑ se pre
ces ꝑ aliquo officio vel benefi
cio tpali obtinēdo. Et si quis
sic obtineat officiuꝫ aliqḋ ſm
quosdā nō iprobabiliter debꝫ
paupibꝫ erogare qḋ inde emo
lumenti ꝑceperit deductis ta/
men expensis sui laboris ad ar
bitriū boni viri. Pꝛpter iā di
cta notandū ſm Tho. ꝙ si q̇s
mutuat p̄ncipaliter ꝑpter deuꝫ
vel amicitiā nō intendēs tpa
le cōmodū. ꝛ is qui mutuū ac
cepit ex liber litate sua vt gra
tus nō p̄ncipaliter ꝑpter mu/
tuū donat ei aliquid hoc ei de
clarans ꝙ ei libere donat vsu/
ra nō ē. qꝛ illud lucꝝ mutuans
nō inten dit argumentū. i. q. ij
c. Sicut. Non em̄ dꝫ esse factꝰ
deterioris ꝯditionis sed meli/
oris ꝑpter obsequiū ꝑ ipso fa/
ctum in mutuādo vt. s. donū
ei gratis factū recipe nō possit
q̇n p̄us ſm oēs potuisset

¶ Qḋ oīs scriptura diuina et
humana ꝛ etiā lex canonica re
probat vsuram. Cap. ij.

Secundū mysteriū de
vsura declarandū dꝛ
reprobatio. Est enim
vsura vitiū roprobatū Sicut
patere pōt in scriptura dīna et
iure canonico ac dictis genti/
liū. vnde exodi. xxij. ca. scribit.
Si pecuniā mutuo dederꝫ po
pulo meo paupi q̇ habitat te/
cum: non vrgebis eū quasi ex/
actor nec vsuris oppm̄es. Et
leuitici. xxv. c. Si attenuatꝰ fu
erit frater tuꝰ ꝛ infirmꝰ manu
ꝛ susceperis eum quasi aduenaꝫ
ꝛ ꝑegrinū ꝛ vixerit tecū: ne ac
cipias vsuras ab eo nec āpliꝰ
ꝙ̄ dedisti. Time dn̄ꝫ deū tuū
vt viuere possit apud te frater
tuus. Pecuniaꝫ non dabis ei
ad vsurā ꝛ frugū supabūdan
tiam nō exiges. Et. ij. esdre. v
c. Cū maiores iudeoꝝ oppri/
merent minores vsuris grauis
simis esdras audito clamore
populi increpauit optimates
ꝛ magistratus dicens vsuras
a fratribꝫ vestris non exigatis.
Non est bona res quā vos fa/
citis. Quare nō in timore dn̄i
dei nostri ambulatis. Reddi
te eis hodie agros suos ꝛ vinee
as suas. oliueta sua ꝛ domos
suas. Quin potius pecuniam
quam exigere soletis ab eis: et

date illis. Et dixerūt. Reddemus et ab eis nihil querimus. Sicque faciemus vt loqueris. Et excussit sinū suū Hesdras dicens. Sic excutiat deus oēm virū qui compleuerit verbū hoc de domo sua et de laboribus suis sic excutiatur et vacuus fiat Et dixit vniuersa multitudo Amen. ¶ Et in decre. xl vi. distin. c. Seditiōarios. Prohibentur vsurarij ad sacros ordines pmoueri. et extra de vsuris c. Quā. dz. Nō solū viris ecclesiasticis sed etiā quibuslibz aliis piculosū ē vsurar lucris intendere. et extra eo. in. c. Quia et in. c. Sup eo. scribitur. Usura ɔdēnatur vtriusque testamēti pagina. et Leo papa. xl vi. di. ca. Sicut inquit. Sicut nō suo nomine ita nec alieno licet fenus exercere. Et aug. xiiij. q. iiij. c. Quid dicā. An crudelior est qui subtrahit aliqd vel eripit diuiti quam qui trucidat inopem fenore. et Ambro. xiiij. q. iiij. c. Ab illo. Sine ferro dimicat: qui vsuras flagitat. et extra de vsuris in pallegato. ca. Quia statutū est pmo vt vsurarij manifesti nō admittantur ad cōmunionē altaris. Hosti. dicit qd canon ē ferendesñia non late. Idem dicit Jo. an. in nouella ¶ Scdo statutū ē vt nō recipiantur eorū oblatiōes. et si sacerdos recipit reddere tenetur. et compellitur sm Hostiē. dz ordi epo et sm pudentiā eius vel restituatur ei a quo extorta est vsura. vel detur paupibus. Et q recipit oblationē a talibus debet ab executione sui officij manere suspēsus donec ad arbitriuz sui epi satisfaciat. ¶ Tertio statutū est q vsurarij nō recipiātur ad ecclesiasticā sepulturam si in hoc peccato decesserint. Et vt inqt Petrus de palude in iiij. Si tales vsurarij pnt restituere p se et nō restituūt lz mandent restitui nō sūt absoluēdi nec valent eorū testamēta in q bus nullus dz ee testis: vt habetur in. c. Quāquam. de vsuris li. vi. Tū qz ad statim tenentur. tū qa nō videntur habere pfecte bonā volūtatē. qz donatio et legata cā mortis facta pnt reuocari. vñ si vsurarius nō cauet p talē cautionē qua nō possit penitere nō ē vere penitēs. et sm Hosti. dicuntur vsurarij manifesti. vel p euidentiā facti puta qz mēsam tenēt paratā ad vsuras vel si de hoc sūt in iure cōfessi aut ɔuicti. Jo. ꝑo an. et archidia. dicunt q satis pōt dici vsurarius manifestus q corā sacerdote et testibus publice fatetur se vsurarium et vsuras restitui mādat forte libros rōnū tradens. et extra de vsuris c. sup

eo. ponit q p papã dispẽsari ñ põt vt vsura exerceat sine pctõ Posset aũt dispẽsare in exactis quo ad incertoꝝ restõnez q tñ si fiat sine rõne quoad ↄsciam nõ puto q valeat. Apud gentiles etiã dãnat vsura. Naz vt inqt Cicero lib. iij. de officijs. Detrahere aliqd alteri ꝛ hoiez hois incõmodo suũ agere cõmodũ magis ẽ ↄ naturam q̃ mors. ꝛ idẽ in. ij. de officijs interrogatus Cato. Quid fenerari. tũ cato. qd hoies occidere. Narrat Vale. li. iiij. rubrica de libertate. q cũ ciuitas romana furore catiline oppmeretur ꝛ cogerẽtur ciues vendere possessiones ꝛ domos suas ꝑpter tumultum creditoꝝ lõge minore ꝑcio q̃ valebãt. Tũc Quint ↄscidius cõcessit trecentas septuagintaqnq libras auri vt illi satisfacerent creditoribus suis que neq de sorte neq de vsura quenquam debitoꝝ suoꝝ grauauit. Sz quã tũ in ipso fuit amaritudie publice ↄfusionis ꝑuata tranqlitate mitigauit. s. debitores suos expectando ne ciuilis sanguinis fenerator videret. Sed tantis multis grauissimorũ viroꝝ sentẽtijs qbꝫ vsura ↄdẽnat. Christũ deũ ꝛ dñm nr̃m audiamꝰ. ipse vtiq ait Luce vi. c. Mutuũ date nihil inde sꝑantes. In qbꝫ ꝟbis ↄtinent due ꝑticulas Pria ẽ Mutuũ date. qđ quantũ ad eos q cõmode pñt mutuare sine notabili detrimẽto sui status erga eos q sunt in magnis necessitatibꝫ ↄstituti ꝛ quasi extremũ videt esse ꝑceptũ. qꝛ si hoc dicimus de elemosyna. a fortiore etiã in mutuo. ar^iii di. lxxxvi c. In singulis. In alijs ꝟo est ↄsiliũ. ¶ Scđa ꝑticula ẽ nihil inde sꝑantes. ꝛ hoc ẽ in precepto. ita tñ q itelligatur de spe bonoꝝ tꝑaliũ que ꝑcio estimari pñt. Nã bene põt ꝛ dꝫ sꝑari ꝑmiũ eternũ exinde si fiat mutuũ ex caritate vel beniuolẽtia ¶ Qđ multi ꝛ ꝑcipue septem genera ꝑsonaꝝ ꝑticipant in crimine vsuraꝝ lꝫ ipsi vsurã non faciunt.

Ca. tertiũ.

Ertiũ mysteriũ declarandũ de vsura ẽ ꝑticipatio. Sũt eñ multi ꝑticipãtes in crimine vsurarum q qñq se peccare non putant eo q nõ sũt ipsi ꝑncipalit exercẽtes vsuras. ¶ Primi sũt notarij q sciẽt sup vsuras ↄficiũt instra. Hi fm Hosti. ꝑiuri sunt. qꝛ coiter solẽt iurare q talia nõ faciant. ꝛ sic ꝑ ↄseqns sũt infames. nec de cetero pñt testificari. nec instrumenta ↄficere. extra de testi. ca. licet. Si tñ ob hoc recipiũt pecuniã nõ

teneñt restituere. qꝛ receperunt
eã ꝑ ope suo. Quis illicito vi/
detur tñ ꝙ debeant paupibus
erogare. Sed vtꝝ tales nota/
rij teneant ad restõnem vsura
rũ de quibꝫ ↄfecerũt instrumẽ
ta. Supꝫ hoc doctores distin/
guũt. qꝛ si scienter faciũt instru
menta vel chartas de debito
vsuraꝝ ac si esset legitimũ de/
bitũ. puta qꝛ facit instrumẽtũ
ꝙ martinus mutuauerit petro
centũ hinc ad annũ restituen/
dos cũ sciat mutuasse octogin
ta vel nonaginta. qꝛ forte et si
ꝑmo centũ dedit postea in oc
culto viginti vel decẽ rehabu
it a petro vt mutuũ sit de illis
octoginta vel nonaginta tan/
tũ teneť in solidũ si ipsi vsura/
rij nõ restituant Et nisi hoc fa
cerent in fauorẽ recipiẽtis mu
tuũ. puta qꝛ ille nolebat aliter
mutuare. ⁊ petrus multũ indi
gebat nec poterat aliter sibi ꝓ
uidere. Tũc eñ nõ tenereť no
tarius Peccaret tñ mortaliter
scienter hͦ faciens. qꝛ ꝑiuriũ in
curreret faciens instrm falsũ ⁊
in fraudẽ vsuraꝝ. Rõ ꝑmi est
efficaciter cooperať vsure acci
piende. Ratio secunde est. qa
intẽdit ꝑncipaliter ꝑrimo in/
digenti subuenire. Si autẽ in
instrumẽto est facta expͥssa mẽ
tio de vsura tunc non tenetur
ad vsuram restituendam. Et
ratio quia non efficaciter coo/
peratur ad illud. Nam potest
qui mutuũ accipit ad vsuram
in iudicio se iuuare vt non sol
uat vsuram. ¶ Notandũ autẽ
hoc loco. quia vt dicit Hosti.
⁊ Jo. an. in nouella sup. c. Si
cut. extra ne cle. vel mona. qđ
tabellio siue notarius consue/
uit iurare sex. ¶ Primo qđ de
his que videbit ⁊ audiet ac re
quisitus fuerit sine diminutio
ne veritatis ⁊ cõmixtione fal/
sitatis conficiet instrumentuꝫ
vnde solet requiri tabellio sub
pena officij sui ꝙ ↄficiet istrm
reqͥrenti qđ si non fecerit ꝑiurꝰ
videbiť ⁊ sic suis instrĩs postea
nõ credeť. extra đ testi. c. testio
niũ ⁊ hãc reqͥsitionẽ qͥsqꝫ đ po
pulo facere põt. extra de testa.
c. relatũ. Et ꝓ tãto đꝛ seruꝰ pu
blicꝰ ⁊ publica ꝑsõa. ¶ Scđo
iurat ꝙ secreta sibi iniũcta ce/
labit. ¶ Tertio ꝙ de oĩbus in
strĩs q̃ ↄficiet ꝓtocolla tenebit
¶ Quarto ꝙ fidelis erit illi a
qͦ ↄstituiť. ⁊ si sciret dãnũ suuꝫ
tractari ꝑ se vel ꝑ nũciũ reuela
bit ¶ Quĩto ꝙ illud officiũ sit
sibi iniũctũ cupiditate. timore
odio ⁊ amore remotis. ⁊ om/
nia ꝓm bonã ↄsciam exequať.
¶ Sexto ꝙ sup ↄctu vsurario
vel ĩ fraudẽ vsuraꝝ inito ñ ↄfi
ciet instrm sciẽter. ¶ Secũdi

participãtes vsuras sunt viri
r vxores q̇ recipiũt dotes d̃ vsu
ris. Nã viri nõ pñt recipe̾ tales
dotes r si recipiũt tenentur ad
restitutionẽ illis q̇bꝫ socer erat
obligatꝰ ex quo oĩa illiꝰ erant
obnoxia restitutiõi. Et ip̃a mu
lier soluto matrimonio tenet̾
ad restitutionẽ si vir nõ restitu
it ꝭm Raymũdũ r alios. Ter/
tij ꝑticipãtes vsuras sũt pupil
li. Cũ enim tutores vel ꝓcura
tores coꝝ pecunias posuerunt
ad discretionẽ vbi vsura ẽ ꝭm
p̄dicta tenẽtur ad restitutionez
q̄ꝫuis nõ fecerint ipsi tales con
tractus. tñ qꝛ lucrũ tale ipi ꝑce
perũt. Et si non disponũt se ad
restitutionẽ cũ habent admini
strationẽ suoꝝ bonoꝝ iam sunt
in statu dãnationis. Sed ipsi
tutores r curatores mortaliter
peccãt faciẽdo tales ꝯtractus r
tenentur ad restitutionẽ q̄ꝫuis
vtilitatẽ nõ sint inde assecuti i
casu quo ipsi pupilli nõ vellent
vł nõ possent satisfacere. vt no
tat Archidiaconꝰ. xlvi. di. ca.
Sicut nõ suo. Idẽ dicendum
de quolibet factore vel ꝓcurato
re qui exerceret negocia alioꝝ
faciẽte hm̃õi ꝯtctus. ¶ Quarti
ꝑticipãtes in crimĩe vsurarum
sunt aduocati patrocinãtes eis
in hm̃õi ꝯtcib9. Oẽs enim ta/
les digni sunt morte eterna. qꝛ
ꝯsentiũt vsu recooꝑando ei. ij.
q. i. c. Notũ. Quinti ꝑticipãtes
in crimĩe vsurarũ sunt faciẽtes
statuta suꝑ vsuris r iudican/
tes ꝭm ea vt capitanei. rectores
r hm̃õi. Et prebẽtes ꝯsilia ad
hm̃õi statuta peccãt mortalit̾.
r sunt excõicati. vt patet in cle
mẽtina. Ex graui. de vsuris.
Dñi etiã tꝑales q̇ ꝑmittũt vsu
ras propt̾ vnaz certã quotam
quã recipiũt inde in eadẽ sunt
dãnatione. ¶ Sexti ꝑticipan/
tes sunt ꝓsonere seu cenzales q̇
si ꝓcurãt ꝑ illis q̇ mutuo indi/
gẽt r ab illis q̇ pati sunt dare ñ
peccãt. Si aũt h̃ faciũt princi/
paliter ꝑ lucro vsurarij r ꝑ ꝑte
sua isti nõ solũ peccãt mortalit̾
ꝓpter cooꝑationẽ ad vsurã. sed
etiã restituere obligãt̾ in solidũ.
si ita cooꝑati sunt ꝙ absq̃ ope
illo p̄statio illa vsuraria minime
facta fuisset. Cuius rõ ẽ. quia
ꝭm ph̃m. ij. ethicoꝝ mediũ cõ/
paratũ extremis sapit naturaz
extremoꝝ. ¶ Septimi ꝑticipã
tes vsurarum crimen sunt cle/
rici locantes domos scienter
vsurarijs manifestis ad feneran
dũ. hi sunt excõicati. vt patz li.
vi. de vsuris. c. Usuraꝝ vora/
ginẽ. Cõfessores aũt vsurarios
absq̃ emẽdatiõe absoluẽtes in
cidũt in laqueũ diaboli. Sꝫ se
penumero ob vsurarijs decipi/
untur. q̇ aut veritatẽ sui peccã/
ti negãt expresse aut calliditate

m
vulta occultāt. qm̄ pctm̄ illō
sure ita excecat mētes vsura-
oꝝ vt se se a iusticia deficeret
nolint credere q̄s deus benedi
ctus deijciet in ignē eternū. A
quo nos liberet iesus filius dei
q̄ est bn̄dictus cū p̄re ⁊ spūsctō
p oia secula seculoꝝ Amē.

¶ Feria quarta post dn̄icaꝫ de
passione. De auaricia furuꝫ et
de ipso furto

Sermo tricesimusnonus.

Oues mee vo
cē meā audiunt et
ego do eis vitā eter
nā. Verba sunt re
dēptoris nostri ori
ginaliter Jo. x. c. ⁊ in euā. ho.
Descendēt auari icorrigibiles
in obscura inferni loca. qm̄ no-
lūt audire vocē dn̄i nr̄i iesu xp̄i
Ipse vtiqꝫ dixit Mathei. xix
c. Facilius est camelū intrare p
foramē acus q̄ꝫ diuitē intrare i
regnū celorū. ⁊ Luce. vi. capi.
Ve vobis diuitibus q̄ habetis h
consolatiōnē vr̄am. ⁊ Math. vi
c. docuit nō esse thesaurizādū
in terra. sꝫ querēdos thesauros
in celo. Que oia auribus auaro-
rū surda sunt cū ipsi ad hoc ela
borēt vt p fas ⁊ nefas rapiant
aliena. Et lꝫ dictū sit in smone
pcedenti de vsura pessima tam̄
hodierna die occurrit tractare
de auaricia furatorū vt sic lo-
quar id ē p furta acq̄rentium
hec t̄palia bona. Pro quibus ob
iurgandis tria de furto m yste-
ria esse declaranda.

¶ Primū dicit diffinitio
¶ Scdm excusatio.
¶ Terciū cōmissio.

¶ Quid ē furtū. ⁊ q̄ differētia
inter furtū ⁊ rapinā. ⁊ de pprie-
tate rerū ⁊ de periculis rapine
⁊ cōparatione rapine, ⁊ furti at-
q̄ q̄ꝫ graue pctm̄ ē furtū.

Capitulum primum

Primū mysteriū de
furto declarandum
dicitur diffinitio Et
vt colligitur ex dict
alexandri in. iij. summe. ⁊ ex. l.
i. ff. de furtis. Furtū est contre
ctatio rei aliene mobilis ⁊ cor-
poralis fraudulosa inuito dn̄o
lucrifaciēdi gratia siue ipsius rei
siue vsus possessionis vere. Cō
trectatio ponitur in p̄dicta dif
finitione. quia sine ea non ē fur
tum etiā si interueniat volūtas
vel verbum. Tn̄ p solā volun
tatē erit quis trangressor illius
precepti Nō cōcupisces rē proxi
mi tui. Rei aliene ponitur. qz
In re propria nō cōmittitur fur
tum intellige nisi alius haberꝫ
in re illa aliquod ius puta quia
res erat cōmodata vel pignora
ta quā dn̄s fraudulose capien
do furtū cōmitteret. ff. de furt
l. si res. §. si is. Idem dicit tho.
ij. ij. q. lxvj. ¶ Mobilis ⁊ corpo

talis dicitur qz in reb9 imobilib9 vt in agro vl' in icorporalibus vt sunt actões z seruitutes nõ cõmittitur furtũ eo q talia nõ pñt ɔtrectari. Fraudulosa dici tur qz cũ aliqs credebat rez esse suam q̃ non erat vel si non erat sua credebat q etiã ab eo q ha bebat ibi ius posset accipere nõ cõmisit furtũ licet alias ad re/ stitutionẽ teneatur. Instituta vi bonorũ raptorũ. §. Quia tñ ¶ Inuito dño dicitur qz si credit dominum permissurũ. z subest iusta causa credẽdi nõ tenetur. Secus si nõ subest. Si autem putatur facere inuito dño z tñ dñs vult furtũ quidẽ facit q̃/ tũ ad intentionẽ sed nõ tenetur ad restitutionez. Nec dñs põt petere obstante sibi sua volũta te. ff. de furtis. l. Inter oms. §. pe. Lucrifacẽdi grã dicitur qz si quis alienã ancillã rapuerit nõ causa lucri sz libidinis ñ ɔmit/ tit furtũ. ff. eodẽ. l. Verũ. Sine ipsi9 rei siue vsus possessiõis pe dicitur. qz nõ solũ cõmittit fur tũ. q rei dñium vult lucrari. sed etiam qui vult in re ipa lucrari vsum z possessionẽ di. xv. ca. q sacrũ. ff. de furt. l. Qui inuẽta ¶ Pro pleniore tñ intelligentia sunt quinq notãda. ¶ Primo notãdũ ẽ sm tho. ij. ij. q. lxvi. z Iohã. de ripa ordinis minorũ q cõis vsus oim q̃ sunt in hoc mũdo oib9 hoib9 esse debuit. vt dicitur. xij q. i. capi. dilectissimis. Sic eni de9 instituit naturam humanã dans ei dñium omni um cũ dixit Geñ. i. c. Dñami/ ni volatilib9 celi piscib9 maris et bestijs terre. Qd dñium oms habuissent. qz ita erat rõ bñ re/ gulata z ordinata q nlla re vsi fuissent nisi ad necessitatẽ vl' ra tionabilẽ vtilitatẽ z sic nulla in ter eos fuisset discordia. Et sic ponitur esse de iure nature scilz primitus instituite cõis omniuz possessio. vt ptz di. i. c. Ius na/ turale. Sz in natura viciata eti am de iure nature ẽ in casu ne/ cessitatis omnia esse cõmunia. Et sic intelligitur illud Amb. xli. di. c. Sicut hi. Neo pprius dicat qd cõe est. Post naturaz vero lapsam iuste prouisum est iure humano vt extra casus ex treme necessitatis possideãtur. ista tpalia diuersa a diuersis vt ppria. Vñ aug. di. viij. c. q iure Quo iure vnusqsq possidet. q possidet. Nõne iure hũano. Nã iure diuio dñi ẽ tra z pleni tudo ei9 paupes z diuites dñs de vno limo fecit Paupes z di uites vna terra supportat. Iu re aũt hũano dicitur ec villa mea. hec dom9 mea. hic seruus me9. ¶ Est aũt ipa possessio p/ pria ɔueniẽs pp̃ter tria Primo qz magis sollicit9 est vnusqsq

ad pcurandū aliqd ꝛ gubnan
dū qđ sibi soli ꝯpetit q̄ȝ id qđ
ē cōe oīm vel multoꝝ: qꝛ vnusq̄
q̄ſq; laborē fugiēs relinqt alte-
ri q̄cquid ptinet ad bonū ꝯmu
ne. ¶ Scđo qꝛ si oīa eēnt sic cō
munia ꝯia fraudibꝫ aperiret̃ et
illi q̄ magꝰ sūt maliciosi defrau
darēt simplices ꝛ puros ꝛ acci
perēt sibi meliorē ptē. ¶ Tertiō
possessio illa ꝓpria facit ad pa-
cificū ꝯuictū hoim. qm̄ si om-
nia eēnt cōia cū multi persepe
eadē re indigerēt ad rixas veni
rēt ꝛ ꝯtentiōes dū vnusquisq;
vellet rē illā hr̄e. Ex qbꝫ oibus
sequeret̃ ꝙ terre in solitudinem
vertererētur. Agri remanerent
iculti bonis eēt peiꝰ qui nollēt
recipe nisi necessaria. Malis
eēt meliꝰ qꝛ aggregarēt multa
sup̄flua ꝛ litigia mľta ac scāda
la euenirēt. Hic Aristo. in. ij.
politice reprobat policiā plato
nis. qꝛ ponebat oīa cōia. Con
cordat his Hēricꝰ de gādauo
in suis quolibetis. Cū igitur
ista tpalia vt ꝓpria licite possi-
deātur nl̃ls dꝫ sine bn̄placito ꝛ
volūtate dn̄i ipaꝝ rerū aliquid
auferre. Alioquin furtuȝ facit.
¶ Scđo notandū ꝙ furtum vt
dic̄ Alexāder in scđo sūme pōt
sumi tripliciter.

¶ Primo cōmunissime.
¶ Scđo cōmuniter.
¶ Tertio proprie.
¶ Primo sumit̃ ꝯmunissime
ꝓ oī illicita vsurpatōe. ꝛ sic vsur
patio p̄sidentie furtū dicit̃. Jō
Jo. x. c. Christꝰ dixit Qui ascē
dit aliūde q̄ȝ. s. p hostium fur
est ꝛ latro. Ostiū p qđ ascēdit̃
p dignitatē vel regimē ad oui-
le ecc̄ie ē xp̄s iesus seu modus
traditꝰ p ordinationē ecc̄ie. vn̄
xp̄s ait Ego sum ostiū p me si
q̄s introierit saluabit̃. Intrat
ḡ p ostiū q̄ suscipit regimē aīa-
rū ꝓpter xp̄m. nō ꝓpt mūdi fau
stū. ꝛ auariciā. imitās xp̄m vt
patus sit aīam ponere ꝓ ouibꝰ
suis. nō lanā tm̄ querēs et lac
tpaliū recipiēs curā ſm canoni
cas sanxiones. Qui nō sic pro
mouetur ille fur ē ꝛ latro. Occl̃
te enim subtrahit aīas subdi-
toꝝ deo nō hn̄do curā đ eis de
bitā. ¶ Scđo sumit̃ furtū cōi
ter p q̄cūq; illicita possessiōe vel
vsurpatōe rei aliene. vn̄. xiiij. q
v. c. pēale. đt Aug. Furti noie
itelligit̃ oīs illicita vsurpatō rei
aliene siue p fraudes siue p vsu
ras siue p violentiā ꝛ hmōi.
¶ Tertio sumit̃ furtū ꝓpꝛie cū
occl̃te aufert̃ aliena substantia.
sic đ iuda đꝛ Jo. xij. ꝙ fur erat
ꝛ loculos habens ꝛ ea q̄ mitte
bātur in loculis. id est in scar-
psella portabat id est. asporta-
bat. Et de hoc ē tex. xij. q. i. c. ex
emplum. ꝛ. c. habebat ¶ Tertiō

notandū ſm ariſto. v. ethicoꝝ ꝙ differētia ē inter furtū ⁊ ra/ pinā. Nā in furto auferunẗ alie na bona occulte ⁊ fraudulenẗ In rapina auferunẗ aliena bo na publice ⁊ violēter. ⁊ ſic ſūt diuerſe ſpēs auaritie. Sciēdū tū ꝙ rapina adhuc ſumiẗ tri/ pliciter. ¶ Uno mō largiſſime ⁊ iproprie.p oī vſurpatione ide bita ſiue rei tpalis ſiue rei ſpūa lis. ⁊ ſic ſumiẗ ad philip. iij. c. Nō rapinā arbitratꝰ ē. ſ. xpus ieſus eſſe ſe equalē deo Sed hͦ fecerūt pmi pentes. q̄ vt dicit augꝰ voluerūt rape diuinita/ tē ⁊ pdiderūt felicitatem. Sꝫ hꝰmōi rapine xps ſoluit penā ſicut in pſona eiꝰ dicꝫ ps. Que nō rapui tūc exoluebā. ¶ Se/ cūdo ſumiẗ rapina minꝰ large p vſurpatione ⁊ acq̄ſitiōe vel retentiōe illicita rei tpalis que cūq̄ ſiue manifeſta ſiue occul ta. ⁊ ſic ꝯuenire pōt etiā cū fur to ꝓprie ſūpto. ⁊ ſic dicit Am/ bro. xiiij. q. iiij. Qui vſurā, ac/ cipit: rapinā facit. ⁊ ibidez au guſtinꝰ. Si. q̄d inueniſti ⁊ nō reddidiſti: rapuiſti. Et Hie/ ro. di. xlij. §. i. Aliena rape cō uinciẗ q̄ vltra neceſſaria ſibi re tinere ꝓbaẗ. ¶ Tertio ſumiẗ ra pina ꝓprie ⁊ ſtricte. ſ. p vſurpa tione reꝝ violēta. ⁊ de hac ma thei. xxiij. dixit ieſus phariſeis Pleni eſtis rapina. ¶ Aduer/

tendū tū ꝙ ē differētia īt̄ ra/ ptū ⁊ rapinā. Nā ſi q̄s rapiat mu lierē ad ꝯcubitū nō ad lu/ crū raptum committitvt diri mus in diffinitiōe furti. ⁊ ē ſpe cies luxurie. nō aūt rapinā q̄ ē ſpēs auaritie. ¶ Quarto notā dū ꝙ rapina cōmittiẗ tribꝫ mo dis. ¶ Pꝛio in vſurpatis dn̄ijs ¶ Scdo i iniuſtis bellꝭ. ¶ Ter tio in manifeſtis latrociniis. ¶ Pꝛimo in vſurpatis dn̄ijs. cū. ſ. aliq̄s dn̄s vel cōmunitas accipit vel detinet ciuitatē vel caſtꝝ eccleſie vel impij vel ali/ cuius dn̄i nō iuſto titulo. ⁊ in hoc caſu oē lucꝝ ⁊ cenſū quod inde pcepit ⁊ ſalariū qd̄ pcipi unt officiales eiꝰ ⁊ rectoꝛes ra pia ē. Sic fuit raptoꝛ alexād̄er magnus dictꝰ ma cedo de q̄ dꝛ i. Machab. i. c. ꝙ poſtq̄ per/ cuſſit dariū regē pſaꝝ ⁊ medo rū ꝯſtituit ꝑlia multa ⁊ oium obtinuit munitiōes. ſ. p rapi/ nā ⁊ interfecit reges terre. ⁊ p/ tranſijt vſq̄ ad fines terre ⁊ ac cepit ſpolia multitudīs gētiū ⁊ obtinuit regiōes gentiū ⁊ ty rānos ⁊ facti ſūt ei in tribu tū. ¶ Cōmittiẗ ſcdo rapina in bel lis iniuſtis Qui em̄ iniuſtum bellū agūt in oībꝫ que auferūt ab eis ꝯ quos ꝑliant rapinam faciunt. ſm Tho. ij. ij. q. l vi. q̄ aūt iuſte bellāt ſi ab hoſtibus laicis accipiāt non cōmittunt

rapinā. sed capientes ab alijs nō sūt imunes a rapina. puta si a psonis ecclesiasticis morātibus in ciuitatib⁊ locis alijs hostiū nisi illis bonis vt victualib hostes fouerent vel loca illoꝝ essent incastellata etiā ecclesie ſm Guil. seu si a viatoribus seu a suis victualia ⁊ alia rapiant vt cōiter stipēdiarij faciūt. vnde Luce. iij. c. Johannes baptista dixit militibus. Estote contenti stipēdijs vestris. Docēs inqt Ambro. sup ꝟbo Luce. Idcirco stipendia ɔstituta esse militib ne dū sūptus qrit pdo crassetur di. lxxxvi c. in singulis. ⁊ vt dicit aug⁹. xxiij. q. i. c. militare. Militare nō ē peccatū. sed ꝓpter pdā militare peccatū est. ¶ Cōmittit tertio rapina in latrocinijs aptis. Tales erāt qui descēdentes a hierusalē in hierico expoliauerūt ⁊ plagis iposititis abierūt semiuiuo relicto. vt habet luce. x. c. Et latrones qdē maritimi q dicūt pirate p mare pdantes quoscūqꝫ excoicati sūt ⁊ absolui nō pnt nisi a sede apostolica. Silr latrocinantes p terrā q expoliant romipetas ecclesias ⁊ loca scā visitantib aut etiā eos q p suis negocijs vadūt ad curiā romanā vbicūqꝫ sit vel inde redeūtes ad ppria. aut portātes ad curiā victualia simili mō excoicati sūt. Alij ꝟo latrones q alios pdātur ac etiā nauigantes expoliant in naufragijs debēt excōmunicari. vt extra de rapto. c. excōmunicationi. Et cū alios sceleratos. vt homicidas. adulteros. pditores ⁊ huiusmōi confugientes ad ecclesiā ratione imunitatis ecclesiastice debet ecclesia defendere ⁊ nō permitti ibi capi. vt pꝫ extra d imuni. eccle. c. cū ecclesia ⁊. xvij q. iiij. c. diffiniūt. c. metuētes. C. de his q ad eccle. ɔfu. l. presenti. Istos tñ publicos latrones tueri nō debet. vt extra de imuni. eccle. c. Inter alia. Et hi qdē etiā in vita psenti communiter male finiūt. Sic duo pncipes latronū rechab ⁊ baana q portātes caput isboseth occisi ab eis fecit dauid eos occidi. ⁊ pcisis eoꝝ manib ⁊ pedes fecit suspendi. vt habet. ij. regū. iiij. c. Similiter cōmittit rapinā in pedagijs ⁊ gabellis indebitis ⁊ iniustis tallijs ⁊ dānis. ¶ Quinto notandū ꝙ si qs emit de rapina vel furto scienter aut hoc pbabilit credēs incurrit multa mala ⁊ incommoda ſm Raymun. ⁊ Tho. ¶ Primo peccat mortalit. qa furtū cōmisit rem alienā ɔtrectando inuito dño. ff. de furtꝫ l. i. ¶ Scdo tenet ad restōnem

Res empta furata

rei si hȝ eā vel valoris eius si ñ habȝ. ¶ Tertio tenet restituere omnē vtilitatē quā habuit vel hr̄e potuit. ꝛ etiā incōmoda q̄ sustinet ille cui⁹ est res secūdū Guill'm. deduct' tñ expēsis q̄s fecisset vtiliter circa rem ipam ¶ Quarto nō liberat alienan do alteri. vel si res piret morte. vel quocūqꝫ casu vel si auferat ei ignorāter vel violēter. Et h̄ nisi ipsam rem emptā de rapi na vel furto obtulisset dño ipsi us rei tpe ꝛ loco ꝯgruo ꝛ ille re cipe noluisset. ¶ Quito restituē do rē quā emit p̄rono non pōt ab eo exigere p̄ciū. vt patȝ. C. de furtis. l. in ciuilē. Sexto si re stituit rē deteriorē q̄ꝫ cū ad ipm puenit nō liberat. Septio non pōt agere ꝯ venditorē de p̄cio sibi dato. obstat eni sibi turpitu do sua. ꝛ hoc nisi exp̄sse cauerit x. q. ij. c. hoc ius. in fine. Dicit tñ Alexāder d̄ balis. in q̄rto q̄ talis pōt rē emptā restituere vē dēti vt recipiat qđ de illa dedit Magis eni pōt sibi puidere q̄ꝫ alij. Dēt tñ inducere furē vl' ra ptorē ad restituēdū rē illā dño suo. In foro etiā ꝯscie tenet ven ditor rei q̄ sciebat rē furatā esse reddere emēti bona fide. Sȝ hoc loco scire pleriqꝫ cupiūt an rapina sit grauius pctm̄ furto. ¶ Et rñdet tho. ij. ij. q. lxvi. q̄ rapina ē graui⁹. ¶ Prima rō ē q̄ furtū ꝛ rapina h̄nt rōēs pec cati ꝓpter inuolūtariū qđ est ex pte ei⁹ cui aufert res. q. l. ꝯ voluntatē ei⁹ aufert illđ cui⁹ est dñs. vbi ergo magn⁹ repitur d̄ inuolūtario ibi magis peccatū Sed maior rō inuolūtarij iue nitur in rapina q̄ꝫ in furto. q̄ violētia q̄ fit in rapina directi⁹ opponit volūtati q̄ꝫ ignorātia q̄ repitur in furto. g graui⁹ pec catū est rapina q̄ꝫ furtū. ¶ Se cūda rō est q̄ p rapinā non so lū infert damnū. sed etiā infert iniuria psone cū hoc ꝓgat i q̄n dā ignominiā ipsi⁹ psone. Et hec iniuria psonalis p̄pōderat fraudi vel dolo q̄ pertinent ad furtū. ¶ Tertia rō sumitur ex pena a legib⁹ vtriqꝫ pctō iposi ta f'm q̄s graui⁹ punit rapina q̄ꝫ furtū. Et vt ait Hiero. xxiiij q. i. c. nō afferam⁹. Quis dubi tat scelerati⁹ esse ꝯmissum qđ grauius est punitū. Scđ'ȝ eni leges ciuiles cū quis rapit res alienas si agat infra annū ciui liter punit in quatruplū cōpu tata. s. ipsa re. Si aūt p⁹ annū punit in simplū. ff. de vi bono rū raptoꝝ. l. i. ꝛ. ij. Si v'o agat criminal'r punit ꝓpter vim sine armis in tertia pte bonoꝝ. ꝛ est infamis. ff. de vi ꝛ vi armata. l. i. Si aūt cū armis punitur d̄ portatione. q. s. deportat in in sulam ꝛ pdit oia sua bōa. ff. de

publicis iudicijs.l.iij.§.item lex
iulia. ¶ Secundum vero canones mul
tipliciter raptor punitur. Et prima
pena quia excommunicatur raptor ab il
lo episcopo in cuius episcopatu fecit rapi
nam. extra de rapto.c.i. Et.vi.q.
iij.c. Placuit. Item denegatur ei
penitentia nisi restituat oblata vel se
curitatem plenam faciat de redden
do si habeat vnde possit. Si vero
non haberet vnde possit et distu
lit accipere penitentiam vsque ad mortem
et sic non potest satisfacere si pe
tat penitentiam dabitur ei et etiam viati
cum. Si autem decedat et impenitens
tunc et viaticum et sepultura nega
bitur. extra de rapto.c. Super
eo.c. in litteris. Quod si non habet vnde
reddat nec heredes nec propinqui
qui volunt satisfacere. ipse tamen con
tritus facit quod potest licet tarde non
priuabitur penitentia et viatico sed tamen
sepultura ei negabitur. Quod statu
tum est ad terrorem aliorum. Presby
teri vero qui contra predicta fecerint sepe
liendo ipsum et huiusmodi debent deponi
ab officio et beneficio. vt in dicto
c. super eo. Sed de raptoribus occul
tis non debet iste rigor seruari secundum
Inno. extra eodem in.c. in litteris.
Et licet rapina sit grauius peccatum
furto. tamen secundum Tho. ij.ij.q.lxvi.
furtum ex suo genere peccatum est mor
tale. tum quia est contra caritatem pro
ximi. tum quia est contra iusticiam
que reddit vnicuique quod suum est
et furtum accipit quod alterius est. tum
quia est contra preceptum domi
ni qui ait Exodi.xx.c. Non fur
tum facies. Ob quod secundum
leges furta etiam grauiter pu
niuntur. Et secundum legem di
uinam puniebantur furta pe
na damni. Nam vt scribitur exo
di.xxij.capitulo. Qui furaba
tur vnam ouem reddebat qua
tuor et qui vnum bouem red
debat quinque. Ut enim inquit
tho.i.ij.q.c.v. In pena furti con
siderabatur secundum legem id
quod frequenter accidere pote
rat. et ideo pro furto aliarum re
rum que de facili custodiri possunt
a furibus non reddebat fur ni
si duplum. Oues autem non
de facili custodiri possunt a fur
to. quia pascuntur in agris. ideo
frequentius contingebat quod oues
furto subtraherentur Ideo lex
maiorem penam apposuit. vt
scilicet quatuor oues pro vna
oue redderentur. Adhuc autem
boues difficilius custodiuntur
qui habentur in agris et non ita
pascuntur gregatim sicut oues
et ideo adhuc hic maior pena est
apposita vt scilicet quinque boues
pro vno boue redderentur. et hoc
dico nisi forte idem animal inuen
tum fuerit viuens apud eum qui
tunc solum duplum restituebat si
cut in ceteris furtis. poterit enim

h͡iberi presumptio q̇ cogitarꝫ restituere ex quo viuū seruasset ¶ Qđ quinqꝫ ratōibꝫ pn̄t aliq̇ excusari a furto.

Capitulum secundum.

Ecundū mysteriuꝫ de furto declarāduꝫ dicitur excusatō Excusātur siquidē a furto aliq̇ quintuplici rōne.

¶ Prima dr diuie p̄ceptōnis
¶ Scđa recuparationis
¶ Tertia auxiliatōis.
¶ Quarta paucitatis
¶ Quinta necessitatis

¶ Prima ratio dicit̄ diuine preceptōis. ꝛ sic vt scribit̄ Exo. xi. c. Filij israel accipiētes ab egyptijs mutuo vasa aurea ꝛ argētea asportauerūt eū secū sibi illa retinētes. Neqꝫ furtū sibi imputat̄. Qꝛ vt inquit Aug⁹. xv q. v. c. Dixit dn̄s. Nō hic quisqꝫ exemplū sumendū putar̄ dꝫ ad expoliandū isto mō p̱ximuꝫ suū. Hoc eni de⁹ iussit q̇ nouerat quid quē qꝫ pati oporteat. Nec israelite furtū fecert. sꝫ deo iubēti ministeriū p̄buerūt Cū eni dn̄i sint oia nobis quodam mō accōmodata. sicut dn̄s alicui⁹ rei cōmodate alteri in accipiēdo ab ipo ꝛ cōmodādo alteri nō illi faciat iiuriā nec iste scđs diceret furari accipiēdo illud de volūtate dn̄i. Jta i p̱posito accipiētes illa vasa ex precepto dei nō ꝯmiserūt furtū Hoc aūt de⁹ iustissime disposuit ꝓpter oppressiones ꝛ iniurias q̄s hebreis fecerāt egyptij ꝛ vsurpatōes mercedis laboris eorū q̄si in recōpensatione illorū dānorū. ¶ Scđo excusat̄ aliqui a furto rōe recuparatōis dū. s. aliq̇d accipiūt ab illo q̇ sua bōa iniuste detinet ꝛ nō vult restituere ꝑm vero tho. ij. ij. q. lxvi ꝛ Henricū de gādauo distinguendū est. qꝛ aut tales pn̄t recupare bona sua p̱ viā iudicij. ꝛ sic nō lꝫ ipis accipe. qꝛ nēo dꝫ eē iudex in p̱pria causa. C. ne q̇s in propria cau. l. i. Aut tales nō pn̄t res suas recupare. vel qꝛ n̄ hn̄t p̱batōes sufficiētes. vł qꝛ omino illis deneget̄ iusticia. Tūc accipiēdo cōmodo q̇ possūt nec peccāt. nec ad restitutionē tenētur. Hoc tn̄ in duobꝫ casibꝫ est intelligendū ꝑm aliquos ¶ Primus qn̄ q̇s iueniret res p̱ditas illi⁹ qui detinet suas. Scđus qn̄ administraret bōa illi⁹ Aliter furari nō lꝫ. ¶ Primo propter periclm̄ aliorū quibꝫ posset furtū imputari. Nemo eni cū alterius iactura dꝫ locupletari. de regulis iuris in. vi. ¶ Scđo ꝓpter piculū ꝓprie fame. puta qꝛ si sciret vt fur diffamabit̄ cū nō posset probare illū esse debitorem cui abstulit. xij. q. i. cap. Nolo. Qui fidēs consciētie fama ne

gligit crudelis est. ¶ Tertio ꝓ-
pter periculum proprie ꝑsõe. qꝛ
si ꝯuinceretur accepisse rem al-
terius puniretur tanꝙ fur.
¶ Quarto propter periculum
cõsciencie. puta qꝛ non credit
sibi licere sed furtum reputat.
vel qꝛ exponit se ꝑiculo periurij
paratus ꝑiurare cũ peteret᷑ po
tius ꝙ dicere veritatẽ. Quare
peccat sic sibi satisfaciẽs. Resti
tuere vero non tenetur nisi plꝰ
de debito accepisset. vel nisi nõ
satisfaciẽdo ⁊ restituẽdo vnuz
de ꝑdictis periculis eueniret.
cui tñ obuiaret restituẽdo. Ar
gumentũ extra de noui operis
nunciatione. c. Cum ex iniun-
cto. §. Super eo. Et ratio est.
quia sic retinẽs ꝯ se vel contra
proximũ peruerteret iusticiam
naturalẽ. ¶ Tertio excusantur
aliqui a furto ratione auxiliatõ
nis cum quis auferret aliq̇d a
te pro auxilio eius. puta quia re
aliqua male vteretur. Sic nõ
peccaret aliquis auferendo oc-
culte fucum mulieri. gladium
furioso. pecuniã vel pannos lu
sori ⁊ huiusmodi. Sic rachel
furata est ydola patris tui la-
ban ⁊ ex hoc non reprehẽditur
quia fecit vt afferret occasionẽ
ydolatrandi. Et hoc intelligit᷑
nisi ex ipso facto sequeretur gra
ue scandalum alicuiꝰ. Si q̇s
autem auferret a diuite auaro
vel vsurario ⁊ inde daret pau-
peribus non per hoc excusare-
tur a furto. vt expresse ostendit
Augustinꝰ in quadã omelia. ⁊
ponitur. xiiij. q. v. c. Forte. For
te aliquis cogitat ⁊ dicit. Mul
ti sũt xp̄iani auari ⁊ cupidi nõ
habeo peccatũ si illis abstulero
⁊ pauperibꝫ dedero. vñ illi nil
boni agũt mercedẽ habere po
tero. Sed hmõi cogitatio dia-
boli calliditate suggerit᷑. Quar
to excusãtur aliqui a furto rõe
paucitatis qñ quis accipet q̇d
minimũ vt fructꝰ ortorũ ⁊ her
bas in paruo valore ⁊ hmũi ni
si illud modicũ abstulisset in-
tentione notabiliter accipiendi
vel damnificandi si potuisset.
quia tunc est mortale ꝯm tho.
vñ Hiero. xiiij. q. vi. ca. fi. Fur
nõ solũ in maioribꝫ sed etiaz in
minoribꝫ iudicatur. Nõ enim
quod furatum est sed mens fu
rantis attenditur. ¶ Quinto
excusantur aliqui a furto ratõe
necessitatis. Sicut enim dixi-
mus in sermone. xvij. huiꝰ ope
ris. Qui furatur extrema ne-
cessitate cõpulsus nõ peccat. sꝫ
vtitur iure suo. de con. di. v. ca.
Discipl'os. vñ põt occulte sub
trahere. vt dicit tho. Nõ tm̃ ꝓ
se sed etiã pro alio. In tali eniꝫ
casu oĩa sũt cõia. Sed hoc itel-
ligendũ est cũ aliter sibi proui-
dere nõ põt. Nã si ab amicis

vel etiā elemosinaliter petēdo inueniret ꝛ ex verecūdia nō peteret nō excusaret̃ a furto accipiendo ab alijs. qđ si non fuit extreme necessitatis. peccat quidem sed alleuiat̃ peccatū. ꝛ in tali casu intelligit̃ penitentia q̄ īponitur. extra de fur. c. siquis per necessitatē. ꝙ. s. peniteat ebdomadas tres. q̄ꝛ vt dicit glo. modica fuit necessitas.

¶ Quōq̄ꝫ sūt genera hoīum q̄ furtū cōmittere solēt. Ca. iij

Tertiū mysteriū de furto declarandū dꝫ cōmissio. Solent em̄ cōmittere furtū q̄nꝫ genera hominū. ¶ Primi q̄ cōmittūt furtū sunt filij familias. qui si auferūt de bonis ꝑentū ꝯ voluntatē illoꝝ: furtū cōmittūt. et si est q̄d notabile mortaliter peccant. Et si filiusfamilias sic furens coheredes haberet post mortē parentū videt̃ obligari illis ꝓ ꝑte que tāgebat illos de sic ablatis si sūt in notabili q̄ntitate. nisi obtinuisset remissionē sup̱ his ab ipsis ꝑentibꝫ ſm Ray. ¶ Scđi q̄ cōmittūt furtū sūt vxores. Si vxor occulte ꝛ ꝯ volūtatem viri dedit de eius pecunijs vel alijs rebꝫ in notabili quātitate. Notabile dico ſm se vel etiā ſm ꝓporcionē substantie viri furtū cōmisit: siue dederit ꝯsanguineis siue expēderit in suis vanitatibꝫ. siue etiā inde fecerit elemosinā ꝯ volūtatē viri. ¶ Nota tamē ꝙ vxor pōt in extrema necessitate subuenire indigenti etiā ꝯ voluntatē viri dū tm̄ ex hoc ipe nō incurrat notabile detrimentū sui status. lxxxvi. dis. c. nō satis. Si etiā mulier vltra gubernationē domus exerceret artē aliquā lucrosam tūc ꝓ suo lucro possit notabiliter dare ꝓ pijs causis hn̄te eius familia vnde cōuenienter alium de sustentet̃. De pane aūt ꝛ de vino ꝛ hui⁹mōi que coiter cōsueuerunt viri dare potestatem familie erogandi eo ipso ꝙ nō ꝓhibuerūt concessisse videnẗ dūmodo moderate fiat. Quinimo si aliq̄n ꝓhibuissent pie pn̄t interp̄tari. s. ꝙ intēdant ꝓhibere a nimio nō a toto ſm Guil. Si tm̄ conscīētia sua eis dictaret ꝙ nullo modo ꝯtentarent̃: nō dꝫ ꝯ ꝯscientiā. ¶ De pafernalibus aūt possūt vxores disponere sicut volunt nisi obstet ꝯsuetudo vel aliq̄đ ius mūicipale. Parafernalia dicuntur que habet vxor p̄ter dotes vt successiōes hereditarie. legata ei facta vel donata ꝛ h⁹mōi. Ultra p̄dictos tres casus. s. extreme necessitatis in paupe. vel cū mulier ē lucrosa vel hꝫ pafernalia. Petrus de

 de partu supposito

paludein.iiij.ponit etiã alios casus in qb uxor põt dare elemosynã et alienare sine licẽtia viri. Primus ẽ ad vitandum dãnũ.sicut fecit abigali.i.Regũ.xxv.c.qr mulier hz pprietatẽ in bonis coib sicut et vir. vñ si p negligentiã vel maliciã viri videat sibi iminere piculum põt ipsa obuiare. Scđs casus ẽ.si vir sit fatu9.tũc em dispẽsatio dom9 ptinet ad vxorem nisi p supiorẽ aliter ordinatuz fuerit. Tertius ẽ si vir absens nõ posuit aliũ dispẽsatorẽ domus sue loco sui. Quartus ẽ. si vir pegrinans taxatas expẽsas dedit vxori si ipsa vult sibi subtrahere põt paupib erogare. ¶ Sed qđ de muliere supponẽte alienũ partũ q̃ alienum filiũ nutrit ad expẽsas viri vł filiũ de adulterio ɔceptũ psuadet viro fore suũ. ¶ Dicendũ q dcquid expẽdet pro nutritõe et gubernatõe illi9 filij. Et ad illud in q̃ succedet patri putatiuo tenet totũ ad restituẽdũ.qr furtũ ɔmisit quantũ possibile ẽ. Dicit tñ Raymũdus q talis mulier debet laborare qbuscunq modis põt vt legitimi heredes nõ fraudẽtur hereditate patna caute tn. Reuelare enim simpliciter marito vel spurio vel supposito nõ expedit absolute et sine distinctõe.tũ qr forte inde puẽirẽt homicidia et adulteria.tum qr forte marit9 dimitteret eam et nõ valẽtes forsitan ɔtiẽre vł q adulteraret. tũ forte qr nõ crederẽt sibi. Ideo sm Guil. vel Raymũ. et Hostien. Si hoc secretũ reuelari põt sine periculo spurio vel marito siue ipsis siue mediante aliquo bono viro tũc reuelandũ ẽ vt vel ita si maritus ɔtẽtus sit mulier absoluatur ab obligatõe satisfactõis vel filius ille ingrediatur religionẽ aut pgat in regionẽ longinquã vt nõ pcipiat bona heredũ ad se non spectantia Et si dicta reuelatio fieri non potest aut mulieri non credatur faciat mulier id quod potest ad satisfaciendum dolens de peccato suo Et si non potest plene satisfacere pponat firmiter in animo q satisfaciet q̃cito poterit et sic erit in bono statu. xxij.q.v. capitulo Hoc videtur. et de pe. et re. capitulo officij. Ubi ponitur talis casus. Fili9 aũt spuri9 vł supposit9 nõ tenet de leui mři credere cum sint mlte fallacie mulierũ.nisi esset tanta honestas fẽie et probabiles circũstantie q credere deberet. ¶ Tertij qui furtum cõmittunt sunt deceptores et fraudãtes.et sic disciplinis cuiuscunq artificis si abstulit vel de pecunijs vł de ipsis reb venalib9 sui magistri vł si emẽs ali

quid ꝑ suo magistro dixit plꝰ
expendisse ꝙ̄ fecerit accipiēs si
bi residuū pecunie furtū com/
misit. Jtē quilibet gerens ne/
gocia alterius. vt tutor, cura
tor, ꝓcurator, ꝛ huiusmodi fin
gentes se plus expēdisse i emē
do vel minus recepisse ꝙ̄ rece
perit in vendēdo vel alias do
lose dānificās fur ē Jtē qui hꝫ
societatē cū altero de lucro ali
cuius negocij si sufficiēter ſm
pacta inita ꝛ iusticiā sibi non
respondit de parte illi contin/
gente. sed illa sibi retinēdo fur
tū cōmittit. Sic etiā agricola
partionalis fur est: si nō fideli
ter ꝛ integre rn̄det suo patro/
no. Stipēdiarius insuꝑ etiaꝫ
in bello iusto si pullos vel alia
comestibilia abstulit ab homi
nibus ꝑ quibꝫ pugnat vel bla
da collegit ꝑ eq̄s pascēdis vel
aliter dānificauit tenet ad re/
stitutionē. nec excusat si hoc fa
ciat ex p̄cepto dn̄i sui. Serui ꝛ
ancille accipiētes de bonis do
minoꝝ suoꝝ sine scitu eoꝝ fur
tū cōmittūt. Sartores adhuc
pannū occulte capiētes fures
sunt ꝛ mortaliter peccāt ꝛ te/
nent ad restitutionē. ¶ Quar
ti qui furtū cōmittūt sūt vten
tes re cōmodata ad aliquem
certū vsum ad aliū vsū contra
voluntatē dn̄i. Puta qꝛ equꝰ
cōmodatus ē vt iret in villaꝫ

ꝛ ipse duxit in bellū. Talis fur
tū cōmittit nisi forte rōne ami
citie poneret spem in ratihabi
tione. Et tenet talis ad resti/
tutionē si res ꝑijt vel deterio
rat. ff. cōmodati. l. si vt certo.
¶ Scd̄m ꝓ Hosti. cōmoda
tū est alicuius rei ad aliquem
spālem vsū gratuita facta cō/
cessio. Similiter cōmittit furtū
in deposito. Cū em̄ q̇s depo/
sito sibi facto vsus ē vel retinu
it sibi vel ↄcessit ad vsū furtuꝫ
cōmisit nisi hoc egerit cū volū
tate deponētis: Si q̇s etiam
vsus ē pignore accepto vn̄ ha
buit emolumentū tꝑale si hoc
eget contra volūtatē pignorā
tis cōmisit furtū. si ex volun/
tate eius cōmisit vsuram nisi
forte esset talis res cuius vsus
sine p̄cio ↄcedi solet inter ami
cos sicut cōmodatio libri. Et
in vtroq̄ casu tenet ad restitu
tionē vel restituendū p̄ciū illi
us vsus ſm Tho. ij. ij. q. lxxiij
¶ Quinti qui furtū cōmittūt
sunt qui res inuētas sibi reti/
nēt quas retinere nō ꝑn̄t. Vn̄
Hierony. xiiij. q. v. c. Multi.
Sciant hoc vitiū simile eē ra
pine si q̇s inuenta nō reddide
rit. Et augꝰ eadē causa ꝛ. q. c.
si quid. Si quid īuenisti ꝛ nō
reddidisti rapuisti. Ad idē fa
cit. ff. de furtis. lex falsus. Ad
uertendū tn̄ ſm Richar. i. iiij.

⁊ excoīcati.iiij.q.i.ca.i. Et de pe.di.i.c.nemo. vbi hēť ꝙ peccat iudex ⁊ puniri dꝫ ꝗ admittit tales scient. Silr.iij.q.vij. c.infamis dr. Infamis ꝑsona nec ꝓcurator eē pōt nec cognitor. ¶ Scdo excipiunť aliq̄ ꝓpter ꝑfectionē status ⁊ sic non pn̄t aduocare monachi. vnde scriptū ē vi.q.i.c.placuit Placuit nostro cōi ꝯsilio vt nullus monachoꝝ ꝑ lucro terreno nefandissimo ausu de monasterio exire p̄sūat neqꝫ se negocijs quibuscūqꝫ īplicare. Sit claustro suo ꝯtent⁹. qꝛ sicut piscis sine aqua caret vita: ita monachus sine monasterio. Sedeat itaqꝫ solitarius ⁊ taceat. ꝗa mūdo mortuus ē: deo aūt viuit. Cognoscat nomen suum. Monos eñ grece. latine vn⁹ Achos grece: latine tristis dr. vnde dr monachus idest vn⁹ tristis. Sedeat ḡ tristis ⁊ officio suo vacet. ¶ Dicūt tñ doctores ꝙ monachi pn̄t esse aduocati in causa sui monasterij Et hoc abbate impāte. vt pꝫ xvi.q.i.c.monachi. ⁊ extra de postulādo.c.i. ¶ Tertio excipiunť aliq̄ ab aduocādo ꝓpter gradū. ⁊ sic sacerdotes ⁊ clerici in sacris ordinibꝫ constituti ⁊ etiam in minoribꝫ beneficiati aduocati esse non pn̄t. Et h̄ coram iudice seculari vt dicit concilium lateranēse. Nisi ꝓpriā causam vel sue ecclesie fuerint ꝓsecuti aut ꝑ miserabilibꝫ ꝑsonis. extra de postu.c.clerici. ⁊ c.cū sacerdotes. ⁊.lxxxviij.di. c.decreuit. ⁊.xviij.q.v.c.Deniqꝫ ¶ Quarto excipiunť aliq̄ ab aduocatione ꝓpter distinctionem officij. ⁊ sic in eadem causa non pn̄t aduocare iudices ⁊ assessores.iij.q.iiij.c.i.et ij. Sunt ⁊ alie ꝑsone que aduocare non pn̄t vt surdus mutus cecus furiosus īpubes vsqꝫ ad decimūoctauū annū virpassus muliebra.l.ꝯ naturam ⁊ alij. de ꝗbus. vij.q.iij.c.tua ¶ Nota hic tñ ꝙ iudex tenetur dare qn̄qꝫ aduocatū vt illis ꝗ habere nō pn̄t vel ꝓpter pauꝑtatē. vel ꝓpter potentiā aduerse partis. ff. d offi. ꝓconsulis. l Nequicūqꝫ Si aūt iudex hoc alicui aduocato p̄cipiat ⁊ ille sine causa deneget pōt ꝑ iudicem ꝑpetuo remoueri ab officio aduocatiōis. C.eodē.l.prouidendū. Debet ḡ aduocatus obedire si competens salariū constituatur ei. ¶ De salarijs autem aduocatoꝝ sciendū ꝙ lꝫ aduocato vendere suum patrociniū ⁊ iuriscōsulto iustum ꝯsiliū.xiiij.q.v.ca. Non sane. Qd videť intelligendū quando credit iustā esse causā quaꝫ defendit. vel saltim dubitat

nõ esse iniustã. Et si vt lucret
clientulo dicit iustam esse nil
deb; habere Pro iusto patro
cinio ergo licet recipe salariũ.
Et q̄uis q̇dã dicant ꝙ cu; h̊
facit aduocatus seu iuriscon/
sultus absq̄ labore ꝛ reuolu/
tione librorum. puta q² habet in
ꝓmptu materiam vel de ꝓpin/
quo vidit ꝙ nõ põt tũc accipe
Tamen Guil. ꝛ Hosti. tenẽt
contrariũ. s. ꝙ potest accipere.
q² si nõ laborauit tunc. labo/
rauit in p̄teritũ. alias deteri/
oris conditionis esset magis
peritus q̄ minus peritus.
¶ Sciendũ adhuc ſm Tho.
ij. ij. q. lxxi. ꝙ in causa pauperũ
tenetur aduocatus gratis pre
stare patrociniũ eomodo quo
tenent̄ omnes ad opera pieta/
tis. Nullus eñ sufficit omni/
bus indigentib᷒ opera miseri/
cordie impendere. Nõ ergo te
netur quis per mundũ quere/
re indigentes vel etiam futuris
hominũ indigentijs ꝓuidere.
sed sufficit ꝙ subueñiat his qui
sibi occurrũt ꝛ in p̄senti tpe et
in casu quo non apparet ĩ ꝓm/
ptu quomodo poss; ei alit̄ sub
ueniri. ꝛ tunc tenetur de eo qd̄
potest.

¶ Quod in aduocatis debet esse scientia. diligentia. matu/ritas. ꝛ fidelitas.

Capitulum secundũ.

Ecundum mysteriu;
declarandũ de aduo/
catis d² ꝯditio. debẽt
enim aduocati quattuor con
ditiones habere.

¶ Prima d² scientia
¶ Secunda diligentia
¶ Tertia maturitas
¶ Quarta fidelitas

¶ Prima conditio aduocato
rum d² sciẽtia. Debet scire de
fendere causa; quã suscipit de
fendendam. Nam ſm Guil. si
amittit iustam causam quam
fouet ꝓpter suam ignorantia;
cum. s. iactabat se scientẽ ꝛ nõ
erat ad sufficientia; vltra pec
catum tenetur ad satisfactio/
nẽ lesis. ¶ Secda ũ cõditio d²
diligentia. Debet eñ aduoca
tus esse diligẽs ꝛ solicitus. Nã
ſm Ray. si ꝓpter negligentiã
amisit iustam causam tenetur
ad restitutionẽ ꝛ satisfactionẽ.
ſm eñ Guil. debet aduocat᷒
diligenter examinare causam
quam suscipit. Et cũ dubitat
debet scripturas ꝛ alios ꝑitos
consulere. Quia qd̄ a plurib᷒
queritur: facilius inuenitur. vt
ſtin. ij. ca. De libellis. Et q² se
pe reuelat̄ minori quod maior
ignorat. di. xcv. c. Esto. Et ve
ritas exagitata sepi᷒ mag᷒ splẽ
descit. xxxv. q. ix. c. graue. Ter
tia conditio d² maturitas. de
bet aduocatus ẽẽ maturus. in

vultu. gestu. ⁊ voce. In vultu vt habeat vultū affabilē ⁊ iocundū absq͡ risu tñ indiscreto In gestu vt assistat iudici cum reuerentia ⁊ non moueat indebite caput pedes vel manꝰ ita vt sua ꝓnūciatio sit ſm Ciceronis doctrinā vocis vultus gestus moderatio cū venustate. Quidā eñ reperiuntur q̄ dū loqui volūt gestibus q̄busdā vtunꝰ ridendis. aut abstergūt faciem. aut crines post aures reformant. alij oculos transcelū leuant. nunc caput remittunt. ⁊ similia. Quidā insup contumelijs certant cuꝫ aduersario non legibus nec audire volūt eū. sed semꝑ loq̄ ⁊ huiusmodi.

¶ Quarta ꝯditio aduocatoꝝ dr̄ fidelitas. Debet aduocatꝰ esse fidelis vt nō īducat falsos testes vel alleget falsas leges. aut quascunq͡ ꝓbatiōes. neq͡ decipiat clientulū sicut facere plerique solent dum occulte adiuuant aduersariū qui dicunꝰ p̄uaricatores ⁊ ꝓditores ⁊ sūt infames. ij. q. iij. §. Notandū. ⁊ tales tenēꝰ vltra pctm̄ iniusticie ⁊ ꝓditionis ad oē dampnuꝫ ⁊ īteresse leso. Dicit aūt Tho. ij. ij. q. lxxi. arti. iij. Q̄ð aduocato defendēti iustā causam licitum ē prudēter occultare ea q̄bus posset ipediri ꝓcessus eiꝰ Nō aūt licet ei vti aliqua falsitate. Sed aduertāt simplices ne ab his domesticis lupis deuorenꝰ. de q̄bus Esopus ait. Hi regnant qualibet vrbe lupi Qui ꝓpria cōmoda sectantes in iudicio fingunt multa ꝓ defensiōe cliētuloꝝ cū tñ secrete mutuā hēant intelligentiā ꝓcurantes causaꝝ dilationē vt sic magis lucrari possint. ⁊ de lucro inter se multotiens cōfabulātes gloriāꝰ. Sicut d̄ demosthene ⁊ aristodemo narratur. Vt eñ narrat Aulusgellius in li. noctiū atticaꝝ. Cum legati mileti venissent athēas auxiliū petituri locutus est cōtra eos demosthenes: ⁊ ꝓ illa vice inexpedita causa accesserunt legati ad demosthenē rogantes ne ꝯ vota eoꝝ diceret: pecuniamq͡ dederūt. Tertio die post cū res iteꝝ agereꝰ venit demosthenes cū multa lana posita collum ⁊ tanquam morbo impeditus dixit se sinachem ꝑpati. ideoq͡ cōtra milesios loqui non posse. ¶ Sed ipse demosthenes postea veritatem aperuit ratus ad gloriā eius accedere. ¶ Interrogauit aristodemum auctorem fabulaꝝ quantū mercedis vt taceret accepisset. Cui talentū accepisse rn̄dit. At ego demosthenes ait plꝰ accepi. Laudo igiꝰ vt cum fieri potest euitentur li

stendunt procuratores

tigia et partes viris bonis inter uenientibus secum concordet. quoniam non est veritas in filijs hominum et advocati communiter que sua sunt querunt
¶ Secundo advocati peccant dum suscipiunt causas iniustas vel illas prosequuntur vel propter superfluas dilationes causarum et oppositiones.

Capitulum tertium.

Tertium mysterium de advocatis declarandum dicitur offensionis propter avariciam namque consueuerunt advocati offendere primos quadrupliciter.
¶ Primo iniustas causas suscipiendo.
¶ Secundo iniustas causas prosequendo.
¶ Tertio causas dilatando
¶ Quarto causas opponendo
¶ Primo offendunt advocati auari causas iniustas suscipiendo secundum enim tho. ij. ij. q. lxxi. articulo. iij Si advocatus assumit seu defendit causam iniustam peccat graviter et tenetur ad restitutionem damni. quod contra iusticiam altera pars per eius auxilium incurrit. Similiter si succumbat suscipiendo causam iniustam decipiendo clientulum tenetur ei satisfacere. ¶ Propterea dicitur guillermus in speculo quod advocatus quasi ad ipsum primo venit clientulus debet eum sic alloqui: Carissime tres sunt persone quibus omnimoda veritas est aperienda et nil eis celandum Confessor quo ad peccata commissa, Medicus quo ad infirmitates, et advocatus quo ad ea que pertinent ad causam qua petit consilium et auxilium defensionis Dicas enim mihi omnimodam veritatem negocij. Exemplum da mihi scriptum ut congruum dare tibi possim consilium atque responsum. Expedit enim advocato habere scripturam super narratione facti quam clientulus proponit propter periculum periurij. cum hodie habeat iurare ut sine rumore et verecundia possit cum aliter inuenitur eam deserere. Inquirat etiam quas probationes habeat clientulus. et si videat habere sufficientes dicat. Secure te defendas. Si autem videat eum deficere in probationibus dicat ei. Amice noli inanibus sumptibus te vexare. Non debet ergo advocatus causam iniustam fovere vel suis allegationibus colorare. Secundo offendunt advocati iniustas causas prosequendo. Si enim advocatus suscepit causam quam credebat esse iustam et in processu apparet iniusta debet causam deserere vel illum cuius causam agit ad cedendum inducere. Hec Tho. Quamdiu autem causa remanet dubia bene potest advocatus patrocinari secundum guillermum. Tertio peccant advocati causas dilatando. Cum scilicet possent illas celerius expedire. et tamen ut magis lucrentur protrahunt in longum appellationes indebitas interponendo. iu

q. vij. c. Tria. Sed in hoc de-
bent iudices aduertere. qm̄ vt
dicit glo. in. c. Sup eo. extra d
appel. z textus ibidē in. c. vt de
bitus. Appellatio cā pbabili nō
expssa nō admittit. z in. c. Cō
suluit. glo. ait. Appellatio que
fit ꝯ leges vel canones non est
aliquaten⁹ admittēda. Quar
to peccāt aduocati cās iustas
cōponendo dū scz cognita veri
tate facti dolose parti veritatē
occultādo cās ꝯponūt. vtputa
si due ptes litigarēt sup heredi
tate vel possessione z hmōi. z tā
ꝑitas lucida esset p vna parte.
p q ferri dēt snia. Tūc aduoca
tus ei⁹ a pte aduersa corrupt⁹
clientulū suū inducit asserens
suā rē vel desperatā vel diffici-
lē ideo cōponendā. In quo ec
sibi tenētur aduocati satisfa-
cere z restituere parti lese Sūt
z alia multa in quib⁹ aduocati
peccare cōsueuerūt q ipsi sciūt
ꝓpter q si se nō correxerint priua-
buntur eterna vita. Ad quam
nos pducat saluator nr̄ q̄ē bn̄-
dictus ineternū Amen.

¶ Sabbato añ dñicā oliuarū
De auaricia clericoꝝ z epoꝝ.
Sermo qdragesim⁹ scd's.

Olumus iesū
videre. Scribūtur
hec vba originaliter
Iohānis. xij. c. z in
euāgelio hodierno.
Nil debent clerici dedicati deo
querere ampli⁹ nisi videre iesū
sicut dicebāt illi gētiles philip
po. de qb⁹ fit mētio in euangeli
ca lcōe. Propterea auaricia in
ipsis longe graui⁹ q̄ in laicis est
reprehensibilis. Hinc leo papa
di. xlvij. c. virum ait. Virum
catholicū z precipue dñi sacer-
dotem sicut nullo errore sic nul
la cupiditate implicari oportet
quia vero vt experientia docet
furor auaricie maximam par-
tem cleri ducit ad inferna. ideo
hodierna die contra auaricia3
clericorum verba faciem⁹. Di
stinguem⁹ autem tria in quib⁹
illoꝝ auaricia ꝯsistit.

¶ Primū ē bonorum ecclesia-
sticorum detētio.

¶ Scdm symonie ꝯmissio.

¶ Tertiū negocioꝝ prohibito
rū exercitatio.

¶ Qd clerici z epi precipue d
his que superfluunt de redditi
bus ecclesiarum debent paupi
bus subuenire.

Capitulum primū

Rimū in quo consi
stit auaricia clerico-
rū ē bonoꝝ ecclesia-
sticoꝝ detentio. De
tinent quippe auari clerici bōa
ecclesiastica tāq̄ sua z propria
z dū abundāt nolūt paupibus
subuenire. Bona enī ecclesiaꝝ
vt diximus sermone. xvij huius

oꝑis sunt bona pauperꝝ. vt dr̄ in glo. in. c. nihil. extra de p̄scri. z. xvi. q. i. c. Si cupis Et. xxiij. q. vij. c. Q̄d aūt. z. xxiij. q. viij. c. Cōuenior. z. xij. q. ij. . c. Au rū. z lꝫ oēs clerici sic auari repꝛehēsibiles sint tñ epi in hoc delinquētes sunt maxime ꝯdēnādi Inq̄t eni Hiero. xij. q. ij. in. capi. gl'a. Gl'a epi ē pauperꝝ opibꝫ ꝓuidere. Ignominia sacerdotꝫ ꝓpꝛijs studerē diuitijs Ad clariorē tñ intelligētiā notāda sunt h̄ loco de ep̄is tria. ¶ Primū notandū est ꝙ res eccie data sunt in ꝑtātem epi non vt illarū sit dn̄s. sꝫ dispēsator fidel' vñ xij. q. i. c. Expedit. dr̄ epi et ecclīaꝝ ꝓpositi bonoꝝ z reꝝ ipsaꝝ dispēsatores efficiūtur. z in c. Precipimus. vt in ꝑtāte sua res eccie ep̄s hēat. Si eniꝫ aie hoim p̄ciosiores illi sunt credite multomagis opoꝛtet euꝫ curā de pecunijs h̄re. ¶ Nec tal' curā derogat ꝑfectōni z euangelice pauptatꝭ. sicut ignari q̄dam temere affirmare p̄sumāt. vnd̄ in p̄fato. c. Expedit. dr̄ de sācto paulino. Sctūs paulin⁹ ingentia p̄dia q̄ fuerunt sua vendita paupibꝫ erogauit. Sꝫ cū fact⁹ eēt ep̄s nō ꝯtēpsit eccie facultates. sꝫ fidelissime dispensauit. et treꝝ ibi sequit' tex. Sctūs hilari⁹ oia sua aut parētibꝫ reliquit aut vēdita paupibꝫ erogauit.

Is tñ cū merito sue ꝑfectōnis fieret eccie arelatēsis ep̄s q̄ illa tūc hēbat eccia nō solū possedit sed etiā accepꝫ fideliū numero sis hereditatibꝫ amplinuit Ex hoc dānatur in! ep̄is negligentia qua dissipari z dilapidari sinunt bona tꝑalia ecclīarū. vñ vt habet' di. xxxix. §. vlti. Quidā petrus noie elect⁹ in ep̄m neapolitanū repellit' a Gregorio papa ꝓpt' simplicitatē ne cui⁹ occasione res eccie dilapdarentur vbi dicit' glo. ꝙ sumitur hic simplicitas ꝓ negligētia vl' stulticia. Hec eni negligētia q̄n est notabilis impedit ꝓmouēduꝫ vt hic. z di. lxxiij. c. epoꝝ. Sed nō deijcit ꝓmotū sꝫ datur ei coadiutor. vt. vij. q. i. ca. Qr̄ frat. Sꝫ vtrꝫ ep̄s pricipali⁹ dēat intēdere cure pastorali. q̄꞉ m'tiplicatōi tꝑaliū. Rñdet Hosti. in summa. z Tho. in quodlibet. z. xxij. q. clxxxv. ar. v Q̄d solicitudo p̄lati ꝓpꝛia z p̄cipua dꝫ eē circa gregꝭ custodiā. Orando p̄dicādo sacra mistrādo. M'tiplicatō aūt tꝑaliū pōt exercere oportunitate se offerente sine spūaliū notabili dāno. Et sic piū ē m'tiplicare ea ad ecclesie vtilitatē ꝙ si oportunitas non se offerat nullaten⁹ lꝫ ei distractiōibꝫ se ingerere z sclaribꝫ occupare cū impedimēto notabili. ¶ Scōm notandū ꝙ epus

ꝯuenīēter puidet ſibi de bonis eccleſie ſm ſui gradus decentiam. vñ ſcribit. xij. q. i. c. Ex his ex his qb9 ep̄s indiget. ſi tñ indiget ſuas neceſſitates ꝛ ꝑegrinoꝝ fratrū vſus ꝛ ip̄e ꝑcipiāt. vt nihil ei poſſit oino deeſſe lex eni dei p̄cipit vt q̄ altaris deſeruiūt paſcantur ex ip̄o. Idē i. c. ep̄s. Sint nihilomin9 ep̄i cauti vt caueāt a ſuꝑfluis obſuando illud qḋ habetur. xli. diſti. Ex ꝯſilio carthaginēſi. Ep̄us vilē ſupellectilē ꝛ mēſā ac victū pauꝑ habeat ꝛ dignitatꝭ ſue auctoritatē fidei ꝛ vite meritis querat. ¶ Tertium notandum vt ponit xij. q. ij. c. Ep̄s. ꝛ capitulis ſequentib9. q2 ep̄i ꝛ alij rectores eccīaꝝ dñt habere ꝛ tenere res eccīe diſtinctas a rebus proprijs ne ſub textu rerū propriaꝝ auferantur bona ecclie ꝛ de bonis quidē eccīe mobilib9 vel im̄obilib9 ſicut etiā alij clerici nō pñt teſtari. Sed de reb9 patrimonialib9 vel ſibi donatꝭ aut legatis aut acquiſitꝭ. ꝑ induſtriā pñt teſtari ꝛ ꝯſanguineis licite legare ꝛ donare. ꝛ ab inteſtato in hm̄ōi ſuccedūt conſanguinei. Ep̄i aūt ex religionibus aſumpti nō poſſunt de aliquo teſtari niſi de licētia pape ſm tho. ij. ij. q. clxv. arti. viij. et ſimiliter r̄ligioſi aſſumpti ad eccleſias curatas. Sȝ q̄cq̄d acq̄rūt tales ep̄i vel alias curati eccleſie ſue acquirūt etiā ꝑ ſucceſſionē aduenientia. bona ḡ eccleſie ꝑ ep̄os fideliter ſunt ꝯſuanda ꝛ debite diſpenſanda. Antiquit9 aūt fiebāt q̄tuor ꝑtes d̄ redditib9 eccleſie. ¶ Una erat ep̄i. Alia clericoꝝ deſeruientiū eccīe. ¶ Tertia ſeruabat̄ pro fabrica ſeu reparatione eccīe. Et quarta dabatur pauperib9. vt habet̄. xij. q. ij. c. De redditibus c. quatuor. ꝛ alijs capi. Tamē dicūt doctores q2 aut iſta bona diſtincta ſunt aut nō. Si diſtincta ſunt bona que debēt i vſuȝ epiſcopi cedere ab his que debent expendi in vſum clericoꝝ ꝛ pauꝑ ac fabrice. ꝛ ep̄s retinet ſibi aliq̄d ex his que ſūt deputata miniſtris eccleſie pauperibus vel fabrice agit cōtra fidem diſpenſationis ꝛ mortaliter peccat ꝛ tenetur ad reſtitutionem Si vero non ſunt predicta bona diſtincta eoꝝ diſtributio fidei ſue committitur Et ſi q̄dē in modico deficiat vl̄ ſuꝑabūdet p̄t h̄ fieri abſq3 bōe fidei detrimēto. q2 n̄ p̄t in talib9 pūctalr̄ accipe qḋ fieri opteat. Si ṽo ſit mult9 exceſſus nō tñ pōt latere. vñ videt̄ bōe fidei repugr̄e. Et iō nō ē abſq3 mortali. ꝛ addit Tho. ij. ij. q. clxxxv

arti. vij. q̄ siq̄s cleric⁹ vel pla/
tus necessitatem nō iminēte pui
dendi paupib⁹ de his q̄ super/
fluūt de puētibus ecclesie pos
sessiones emat vel in thesauro
reponat in futuꝝ p paupib⁹ p
futura laudabiliter facit. Si
autem necessitas imicat pau/
perib⁹ erogādi supflua cura est
ꝛ inordinata vt aliq̄s tūc i fu/
tuꝝ ꝯseruet qđ dn̄s phibet di
cens. Nolite soliciti esse in cra/
stinū. ¶ Scđm ꝓo archiepm
florentinū in sūma sua. iij. pte.
ti. xxi. Potent epi q̄ legata qui
hn̄t exeq̄ siue p incertis facta si
ue p alijs causis qn̄ p testatorē
nō est expssus locus vel mod⁹
erogationis nō ppterea potest
vel debet epus sibi imbursare
sed paupib⁹ erogare tenet. Et
idē de alijs incertis que perue
niūt ad manus eius rōne vsu
re vel ludi ꝛ huiusmodi.

¶ Qđ clerici auari cōmittūt si
moniā circa spūalia p essentiā
p spūalia p causā ꝛ spūalia p ef
fectum. Ca. secundum.

Ecundū in quo consi
stit auaritia clericoꝝ
ē simōie cōmissio. Est
eīn hoc pctm̄ grauissimū. de q̄
dr extra đ simo. in. c. sicut. Si
moniaca pestis sui magnitu/
dine alios morbos vincit. ꝛ in
tanta. Tāta ē labes hui⁹ cri/
minis q̄ etiā serui apud dn̄os
ꝛ q̄libet criminosi admittūtur
ad accusationē etiā ꝛ meretrix
q̄ in alijs non admittit. vel ad
accusadum vel ad testimoni/
um ppter vtilitatē ei⁹. Viles
nāq̄ psone accusare non pn̄t.
vt pꝫ extra de accusa. c. i. Sed
hn̄ pn̄t in casu simonie. Et qꝛ
simonia ꝯsistit in emptione et
venditiōe spūaliū vel spūali/
bus annexoꝝ vt dicim⁹ in ser
mone de simonia in q̄dragesi
mali de pnia. Sciendū q̄

¶ Aliq̄ sūt spūalia p essentiam
¶ Aliqua per causam
¶ Aliqua p effectū fm̄ Durā
dū in quarto suo. Spūalia p
essentiā sunt gratia ꝛ virtutes
infuse q̄ nec emi nec vendi pn̄t
nec de iure nec de facto q̄ntum
s. ad efficaciā transfererendi ꝛ
acq̄rendi ea. qꝛ nō ē homis ea
transferre vel dare sed dei. Vi
det tn̄ q̄ de facto pn̄t vendi et
emi q̄ntū ad simoniā ꝯtrahen
dā. vt dicit petrus de palude
in. iiij. Quia simon mag⁹ vo/
luit simoniace emere gratiā il/
lam aplōꝝ q̄ erat caracter epa
lis ꝛ grā miraculoꝝ. s. q̄ spūs
scūs visibiliter descēdebat. si/
militer scia ꝛ ꝟtutes acq̄site q̄
dicunt spūalia p essentiā per re
spectū ad spm̄ humanum nec
emi nec vendi pn̄t. ¶ Spūa/
lia per causam sunt sacramen
ta que sunt cā gratie ꝛ ista q̄dē

spūalia de facto vendi possūt ꝛ emi. nunq̄ aūt de iure ꝛ licite sine vicio simonie. ¶ In matrimonio aūt qḋ ē vnū de sacramētis licite daꝛ ꝛ accipitur pecunia noīe dotis absq̄ vicio simonie. nō ex eo quidē q̄ ex tali sacramēto ꝯferaꝛ gratia. vt notat glo. i. q. i. c. Quicquid h̄ eīn falsum ē. Sed ꝑpterea q2 matrimoniū nō solū est sacramentū sed etiā nature officiū. Et ꝯm hoc daꝛ pecunia ꝓ matrimonio ad subleuandū onera eius ꝛ nō inq̄tū ē ecclesie sacramentū vt dicit Tho. iiij. ij. vnde ꝛ ꝓ bn̄dictione nuptiaꝝ ꝓhibitū est aliq̄d exigere. licet sponte oblatū recipi possit. vt extra de simo. c. Cū in ecclesia ¶ Dicit taēm Guil. q̄ si sacerdos aliquis puta ad quē spectat benedictio nuptiaꝝ. Non vult dare licentiā alteri sacerdoti q̄ bn̄dicat nuptias nisi ꝓ pecunia Si quidē nō intēdat vendere licentiā benedictiōis sed prouidere sibi de porcione oblationū cū ꝯtingēte nō est simonia. Si tñ ex certa scia maiorē exigat summā q̄ dȝ presumi pōt q̄ ipsam licentiā vendere voluit. ¶ Pro baptismo autem q̄ nō sit danda vel exigenda pecunia expsse habes. i. q. i c. baptizandis. Unde si sacerdos non vellet baptizare nisi pro pecuniā nō ē ei danda. nā baptizandus ē adultus sufficit ei ad salutē baptismus flāminis si tūc moriaꝛ. Si ē puulus in tali casu ipse offerēs vel quicūq̄ alius pōt ipm baptizare. ꝛ debet si eēt puer in piculo mortis. Sed si nō sciret vel non posset alius baptizare nisi talis sacerdos dȝ potius dimittere puerū sine baptismo mori q̄ pecuniā simōiace dare sacerdoti ꝑ regulā illā. Nō sūt faciēda mala vt īde veniāt bona. ad Ro. iij. ca. Hec ē opio Tho. Petri de tarransia ꝛ petri de palude in q̄rto. ꝛ Ricardus ꝛ glo. i. q. i. dicto. c. de baptizandis. Addit tñ Ricar. Aliqui dicūt q̄ in casu nihilominus posset dari pecunia ita tñ q̄ dans nō intēderet eā dare pro sacramēto sed pro vitāda dānatiōe pueri ꝛ ad remouendā insaniē sacerdotis Secus aūt de alijs sacramētis q̄ sine piculo dānationis ex causa deferri pn̄t. Posset etiā a sacerdote emi aqua qua eēt puer baptizādus si aq̄ ipsa eēt purꝝ elementū. Secus aūt si eēt iaȝ ꝯsecrata vt ē aqua fontis baptismalis. tūc em̄ simonia eēt. i. q. i. c. Dictū. ¶ Eodē modo nec ꝑ ꝯfirmationē nec pro crismate nec pro extrema vnctiōe licet exigere. Sȝ spōte oblata

pro baptismo

licite recipiuntur. i. q. ij. c. Sic
epm̄. Et si i his vel aliis qbus
cun𝔮 spūalibus aliq̄ consuetu
dine exigant quasi precium rei
spiritualis cū intentione vendē
di vel emēdi manifesta ē symo
nia precipue si ab initio exigan
tur. Sed si accipiātur quasi q̄
dam stipēdia p ꝯsuetudinē ap
probatam nō ē simonia si tam̄
nō sit eiꝰ intētio emēdi. vel ven
dendi. Sed intētio referat ad
solā cōsuetudinis obſuantiā.
ꝛ precipue qn̄ quis voluntarie
soluit. In his tn̄ solicite ē cauē
dū ab eo qđ habet speciē symo
nie vel cupiditatis. vt dicit in
c. Cū ab omni specie. extra de
vita ꝛ honestate cle. ¶ Itē pro
eucharistie collatione nō lꝫ exi
gere vel ex pacto seu quasi p̄ciū
aliqđ dare. i. q. i. capi. Dictum
¶ Pro celebratōe aūt misse tan
q̄ p̄cium nun𝔮 licitū est acci
pere vel dare. Sꝫ ſm Raymū
dū si sacerdos teneat celebrare
puta q2 hn̄s ecciam vl' bn̄ficiū
ꝛ officiare tenet tūc exigere ē sy
monia. i. q. ij. ca. vendētes. Si
vero nō tenetur ꝛ deficit ei sum
ptus pōt accipe. i. q. i. ca. Iudi
ces. Nā ꝛ operas suas locare
pōt siue ad diē siue ad annum
Qđ si sumptꝰ habet ꝛ ad h̄ n̄
tenet aut debet facere gratꝫ aut
cessare alias videt facere ex aua
ricia. Itē nec p audiēda confes

sione dꝫ aliqđ exigi. i. q. i. capi.
Quicqd. Notandū tn̄ semp
ꝙ modica res bōa intētōe data
ꝛ accepta nō inducit symoniā
sicut patet extra de symo. c. Et
si qōnes. Sed ꝯ. q2 in. cap. Ex
tue fraternitatis lr̄is: extra đ sy
monia scribit. Qđ archidiaco
nus q̄ noluit pn̄tare ordinādū
sacerdotio nisi solueret ei sex soli
dis symoniacus iudicat. Itēꝫ
arguit a simili. q2 pro modica
re dat actio furti. xviij. q. vi. ca.
si. Et p vna gallina ꝯmittitur
furtū Insti. de rerū diuisiōe §.
Gallinaꝝ. Rn̄det glo. in dicto
c. Ex tue. ꝙ in talib9 affectio ꝛ
intētio ꝯmittētis ꝯsiderat q̄m
q̄ntitas muneris diuersitatē iu
ris nō inducit. xiiij. q. vi. ca. vi.
Insup nec p sacr̄alib9 licitū est
aliqđ r̄cipe vt p bn̄dictōe abba
tū vel abbatissarū ꝛ virginum
ꝛ hmōi. Et lꝫ ex pacto nihil sit
accipiendū tn̄ si gratis aliquid
offertur si accipiat nō est symo
nia. ¶ De consecratione vero ec
clesie scribit in. c. Cū sit rōana
extra de symonia. Qđ eps ni
hil debet exigere pro ꝯsecratōe
eccie preter procurationē. ꝛ ista
procuratio prestari dꝫ ſm facl'
tates ecclesie. si cut ꝛ alie. extra đ
censib9. c. Cū nup. Immo si
eccia procurare nō posset ep̄us
ipse suis sumptib9 cōsecrabit
eā. x. q. iij. c. Cauendū. i. q. ij. c.

p̄ro Celebracionum missar

Placuit. In autē. de mādatis principū. §. Sic tibi. Quedaȝ spūalia dicūtur ꝯm effectuȝ ex eo vicȝ ꝯm Ricar. in. iiij. q᷑ procedūt ex spūali grā ⁊ ad eā dispo nūt vt p̄dicare ꝓphetare ingressus religiōis ⁊ hmōi. vel q᷑ sūt de actib᷒ vel negocijs spūalib᷒ vt docere iudicare. testificari. ⁊ hmōi. Pro actu ꝓphetādi et p̄ p̄dicatōe nō lȝ accipe pecuniam quasi p̄ciū. Illi vero qui p̄dicāt principalr̄ ac intētione vt recipiāt pecuniā vel laudem simoniā mentalē ꝯmittūt. i. q. iij c. Nō solū. Sȝ si sup hoc paciscuntur simonia ē. q̄ etiā p ecclīam puniri pōt In oīb᷒ his pacta vitāda sūt. q̄b᷒ dei grā vēdi videtur ⁊ emi. victū vero querere p labore vnicuiq; lȝ. ⁊ qđ gratis offert. ⁊ absq; pacto naturam emptionis ⁊ venditōis n̄ sapit ¶ Qđ clerici auari exercent negocia ꝓhibita q̄ exercere n̄ dn̄t.

Capitulum tertium

Ertiū in quo ꝯsistit auaricia clericorum dicitur negocioꝝ ꝓhibitoꝝ exercitatō Exercēt q̄ppe pleriq; negocia ꝓhibita. ¶ Et primo ꝓhibita ē clericis negotiatio. extra de vita ⁊ hone. cleri. c. Clerici. extra ne clerici vel monachi. c. Multa sunt negocia. Et. lxxxviij. dist. c. Fornicari. ⁊ c. Ejiciēs. q᷑ vt i quit apl's. scđe ad thimo. ij. c Nēo militās dō implicat se negocijs secularib᷒. Hic Hiero. ad nepotianū ait. Negociatorē clericū ex inope diuitē ex ignobili gl'iosum quasi quasdaȝ pestes euita. ¶ Et vt doctores dicūt. si negociētur clerici ꝓpter lucrū nō excusant a mortali. Si aūt ꝓpter necessitatē vict⁹ excusātur. extra ne clerici vel monachi. c. Scđm. ex textu ⁊ gl. vbi dicit. Clerici ⁊ monachi non debent negociari causa lucri. secus cā necessitatis. ¶ Scđo ꝓhibita ē clericis administratio bonorū laicoꝝ. extra ne clerici vel monachi. c. Sacerdotib᷒. Si vero contrarium fecerint. et in administratione fraudatores inuenti fuerint non subuenitur ipsis ab ecclesia. Ibi dicit glosa. Sacris dei sacerdotes vacari oportet assidue. xxxi. distinctione. capitulo Sacerdotibus. ff de arbitrijs. l. Non distinguemus. § iij. Ex ista decretali sumūt quidā argumentū q̄ laic⁹ possit clericū occasiōe male administratōis capere cessāte priuilegio clericali qđ est falsum ex eo q᷑ ꝓhibiti sunt laici remouere clericos a diuinis officijs xxi. q. iij. c. Cipria. lxxxviij. di. c. vi. vn̄ si ꝯ fecerint nō debent ex delicto ꝓprio ꝯmodū reportare. ¶ Dicendum ergo q̄ talis

clerico nō subuenit ab ecclesia
postq̄ legitime monit⁹ est vel
meli⁹ ⁊ veri⁹ ē tali clerico ab ec
clesia nō subueniri nec pecunia
nec alio auxilio cū alias eccl'ia
teneat clericos defendere ab op
pressionib⁹ laicoꝝ. ¶ Tertio ꝓ
hibitū est clericis officiū procu
rādi ⁊ aduocādi in questionib⁹
secularib⁹ si sunt in sacris vel eti
am in minorib⁹ si sunt bñficia
ti excepto si h̄ facerēt pro se vel
ꝓ miserabilib⁹ ꝑsonis. extra de
postu. c i. vel nisi suā aut suoꝝ
iniuriā ꝓsequātur ¶ Quarto
ꝓhibitū est clericis officiū hi
strionatus. vt patet li. vi. de vi.
⁊ ho. cle. c. vno. Ubi dicitur q̄
clerici per annū ioculatores vł
ꝑ breui⁹ temp⁹ tertio admoni
ti ꝑdunt priuilegium clericale.
¶ Quinto interdicitur clericis
officiū macellarioꝝum et ⁊ ta
bernarioꝝum vt patet in clemē
tina. i. de vi. ⁊ ho. cle. ⁊ hoc dici
tur tam de clericis coniugatis
q̄ aliis. Et vt dicit ibi glo. Ta
berna dicitur domus in q̄ pa
nis ⁊ vinū ⁊ carnes cocte ven
duntur quas nec tenere nec in
gredi debēt clerici. vt habetur
xliiii. di. cap. Clerici ¶ Sexto
inhibitū est clericis officiū ve
nationis clamose que fit cū ca
nib⁹ ⁊ clamoribus ⁊ tumultu
vt patet extra de clerico vena
tore. c. omnibus. ¶ Et vt dicit

glo. lxxxvi. di. c. q̄ venatoribus
etiā propter pauptatē non ē lici
ta venatio. q̄r aliūde debet que
rere sibi victū ⁊ ꝑ aliud exerci
tiū. vt ꝑ agriculturā. xci. di. c.
clericus Uenatio aūt que fit si
ne clamore ⁊ canib⁹ vt ponere
laqueū rethe ⁊ hmōi bñ ē licita
clericis. de cō. di. v. cap. nunq̄
¶ In. c. vero primo extra ne cle
rici vel mona. dicitur q̄ epi et
clerici non debent tenere canes
⁊ accipitres ad venandū. Idē
dicitur. xxxiiii. di. c. quoꝝundā
lxxxvi. di. ca. an putatis. extra
de censi. c. cū ap'ls. Extra vero
de cle. venatore. c. omnib⁹ dicit
Omnib⁹ seruis dei interdicit
venatio. Glo. i. clerici qui dicū
tur serui dei. q̄r assumpti sunt
ad dei obsequiū. extra de pre
ben. ca. cū ſui. Et. xxi. di. c. cle
ros. ¶ Septimo nō debēt cleri
ci exercere officiū tabellionatus
siue notariatus. extra ne clerici
vel mona. c. sicut. Et ſm Ray
mundū. dū si illud habebant
sunt ꝯpellēdi ad dimittendū ꝑ
subtractiōem bñficii appellatio
ne postposita. Et dicit Inno.
q̄ ꝯstituti in sacris si instrumē
ta cōficerēt anteq̄ eis interdice
retur valerēt quidē alias non.
sed Hosti. intelligit q̄ nō vale
rent in negotiis secularib⁹. sꝫ in
ecclesiasticis valerēt. Et ſm Ho
stien. eps pōt ꝯstituere clericū

Et materia Ultratorum

rabellionē per totam suam dio cesim cui cura omniū vel ouiū est cōmissa. x. q. i. ca. regenda. Et. xij. q. i. ca. Episcopus. Et si sic fecerit poterit illuz vocari ad scribenduz acta ecclesiastici fori. ⁊ sic intelligo ꝙ clerici pñt esse notarij pape. v. q. i. . quidā. Sed notarius ꝯstitutus a papa potest conficere instrumenta vbicunqꝫ locorum. ¶ Sed ꝯstitutus ab episcopo non nisi in dyocesi illius epi q̄ eū instituit. Itē nota ꝙ tabellio ecclesiasticus non debet conficere istrumenta in secularibus. rebꝫ nec secularis in rebus pure ecclesiasticis. quia horum conuersatō nō debet esse permixta. ij. q. vij c. laicos. Unde notarij clerici in curijs principū prohibētur. esse scriptores. extra ne cleri. vl mona. c. sniam. Insup religiosus non potest exercere officiuz tabellionatus nisi contra hereticos. non autē in alijs secūdū Johannē an. extra de here. ca. vt officiū. li. vi. ¶ Sciendū tñ ꝙ exercitiū honestū seu artificium potest clericus exercere etiam si non indiget. xci. di. per totum dū tñ per hoc nō omittat diuina officia. ⁊ bꝫ Guillermū potest recipere possessiones excolendas ad partē puta quartam vel quintam ⁊ hmōi seu ꝯducere eas ⁊ hoc ad sustentationem suam ⁊ suorum. Concordat Hostie. Potest etiam locare animalia vt oues et boues ad certum fructum p contractum tñ licitum. Item potest emere rem vt eam meliorata m cari⁹ vēderet. vtputa pullum vel equum vel etiaz si tabulā emat vt faciat imaginem qz ista non est negociatio sed artificiū. xviij. q. iiij. c. canonuz. extra de cleri. vel mona. c. i. Deponant ergo clerici omnē auariciā si iesum videre cupiant in illa beata vita ī qua regnat deus p infinita scl'a scloꝝ. Amen ¶ Dñica oliuaꝝ. De auaricia artificiū ⁊ mercatoꝝ

Sermo q̄dragesimusſecūd⁹

Videns ciuitatem fleuit super illam. Scribuntur hec verba Luce xix. cap. Uidit dñs noster ies⁹ obduratōnes populi iudaici p pter quā delenda erat iusto dei iudicio ciuitas sacerdotalis et regia hierosolymitana. Et dū exultantibus turbis ciuitatem illam ingredi vellet pietate solita permotus lacrimis ora cō pleuit. Sed diebus istis lugēda est ruina populi christiani: quem ⁊ experimur varijs flagellis pestilentiarum guerrarū ⁊ famis conteri manus omni

potentis dei. Et nihilomi/
nus aliquid peius formidan/
dum est ꝑpter duriciaȝ cordis
ꝛ ꝑseuerantiam in tot iniq̈tati
bus Ut aūt ceteras preterea/
mus silentio. Quis non agno
scit quanta est malignitas ho
minum auaroꝝ Et lȝ in prece
dentibus multa dicta sint: ni/
hilominus obiurgandi sūt illi
qui ꝑpter cupiditatis ardorē
ꝓximos circūuenire. decipere
defraudare ꝛ supplantare non
erubescunt Hi sunt cōmunit
artifices ꝛ mercatores ꝑ quib
dicere possumus illud Hiere.
ix. ca. Unusquisq̧ a proximo
suo se custodiat ꝛ in omni fra/
tre suo non habeat fiduciā. q̈a
omnis frater supplantās sup/
plantabitur, ꝛ omnis amicus
fraudulenter incedit Idcirco
hodierna die contra auaritiā
artificum ꝛ mercatoꝝ dicem᷒
propter quoꝝ perfidiam indi/
gnatus de᷒ infert populis dā
na grauiora Notabimus vero
tria in quib mercatores ꝛ ar/
tifices grauiter peccare consue
uerunt

¶ Primū est solicitudo inor/
dinata

¶ Scdm ē volūtas depuata.

¶ Tertium est fraudulētia re
probata

¶ Quod mercatores ꝛ artifi/
ces auari peccant per inordi/
natam sollicitudinem

Capitulū primum

Primū in quo peccare solent mercatores ꝛ artifices est sollicitudo inordinata Ad qđ intelligendū distinguemus fm alexandruȝ in tertio summe triplicem solicitudinem

¶ Prima est laudabilis

¶ Scđa tolerabilis

¶ Tertia vituperabilis

¶ Prima est solicitudo laudabilis ꝛ hec ē multiplex Pria est solicitudo regendi que spectat ad p̄latos. Et de hac apostolus ad Ro. xij. c. ait Solicitudine non pigri Et. ij. ad Corinth. xi. c. Instātia mea quotidiana solicitudo omniuȝ ecclesiaꝝ Scđa ē solicitudo obediendi que ꝯuenit subditis Et de hac dr Josue c. Estote soliciti vt custodiatis cūcta q̄ scripta sunt in volumine legis moysi ꝛ non declinetis ab eis nec ad dexterā nec ad sinistrā, Tertia ē solicitudo pacifice viuendi ꝯtrū ad pares Et đ hac inq̈t apl's ad ephesios. iiij. ca. Solicite ꝯuare vnitatē spūs i vinculo pacis. Quarta ē solicitudo recogitādi diua mādata: ꝛ de hac scribit Deutero. iiij. c. custodi temetip̄m ꝛ aiam tuam solicite ne obliuiscaris ꝟboꝝ que viderūt oculi tui ꝛ

De minima solicitudine temporalium

ne excidant de corde tuo cun/
ctis dieb9 vite tue. Quinta ē
solicitudo feruoris faciēdi bo
nūm ꝛ de hac apostolus ad ro
ma.xij.c.ait Solicitudine nō
pigri. spū feruentes dño ſuien
tes ¶ Scda est solicitudo tole
rabilis sicut est solicitudo dile
ctiōis naturalis. ꝛ de hac scri
bitur Thobie.x.c. Cum mo
ram faceret Thobias causa
nuptiarum solicitus erat pat
eius thobias dicens. Puta q̄
re morattur filius tuus Simili
ter est tolerabilis cure rei fami
liaris. ꝛ de hac pmi regū.ix.c.
dixit samuel ad Saulem De
asinis quas perdidisti nudi/
ustertius ne solicitus sis quia
inuēte sunt ¶ Tolerabilis est
etiam solicitudo infirmitatis
humane de qua.i.ad corinthi
os.vij.c. Qui cum vxore ē so
licitus est que sunt mundi ꝛ q̄
modo placeat vxori ¶ Tertia
est solicitudo vituperabilis.s.
temporalium bonoꝝ. Sꝫ hec
si sit regulata expedit humane
vite Nam ꝛ xp̄us loculos ha
buit vt pꝫ Jo.xij.c. ꝛ.xij.q.i.c
habebat. ꝛ elemosynas pro ne
cessitatibus conseruabat. ꝛ ac
tuū.xi.ca. Laudat solicitudo
discipuloꝝ quando agabus si
gnificabat per spiritum sanctū
famem magnam futuram que
facta est sub Claudio Et ipsi
discipuli pro ut vnusquisq; ha
beat proposuerunt singuli in
ministerium mittere habitan
tibus in iudea fratribus. Qđ
ꝛ fecerunt: mittentes ad senio
res per manus barnabe ꝛ sau
li. Et beatus franciscus preci
puus terrenorum contemptor ꝛ
ꝛ paupertatis amator in regu
la dixit. Pro necessitatibus in
firmorum ꝛ fratribus induen
dis ministri tantū ꝛ custodes
solicitam curam gerant Cum
vero temporalium solicitudo
a ratione recta deficit prohibi
ta est ꝛ peccatum. Et de hac
christus dixit Matthei.vi.c.
Nolite solliciti esse dicentes q̄d
manducabimus: aut quid bi
bemus. aut quo operiemur.
¶ Potest autē inordinata esse
solicitudo temporaliū tripli
ci ratione.

¶ Primo rōne timorositatis.
¶ Scđo rōne cupiditatis.
¶ Tertio rōne ꝯuetatis

¶ Prima est inordinata solici
tudo ratione timorositatis qñ
scilicet aliquis diffidēs ꝺ deo
timet ne si apponat omne suū
studium ꝛ plusq; oportet ope
retur necessaria vite sibi defici
ant. Sed timorem talem chri
stus tripliciter excludit. ¶ Pri
mo propter maiora beneficia
homini prestita diuinitus pre
ter suam solicitudinē scilicet

corpus ⁊ aiam. ideo dicit. Nõ ne aia plus q̃ esca. ⁊ corp⁹ pl⁹ q̃ vestimentũ. i. si deus proui dit dando corpus ⁊ aiam ꝓui debit de cibis ⁊ vestimẽtis fa ciendo qd̃ in nobis ẽ ¶ Scd̃o ꝓpter subuentionẽ qua de⁹ ali is creaturis ꝓuidet absq̃ ope hũano ẽm ꝓporcionẽ nature sue. ꝓptea dicit. Respicite vo latilia celi qm̃ non serunt neq̃ metũt neq̃ congregãt in hor rea ⁊ pater vester celestis pas cit illa. Nõne vos mag' pluris estis ill'. ¶ Tertio ꝓpt' diuã ꝓui dẽtiã ꝓpt' cui⁹ igrãtiã gẽtiles circa tp̃alia bona q̃renda pn cipalib⁹ solicitant' falso opinã tes tp̃alia ista bona a deo non ꝓuẽire. ꝓpterea. ꝯclusit christ⁹ Primũ querite regnũ dei ⁊ iu sticiã eius ⁊ hec oia adĳciẽtur vobis. Debet ḡ q̃libet ita soli cit⁹ esse circa tp̃alia bona vt tñ illa a dõ speret ⁊ credat posse ob tinere. ¶ Scd̃o est inordinata solicitudo tp̃aliũ rõne cupidi tatis. vt em̃ scribit' in cõpẽdio theologie. li. iiĳ. c. xix. Tripliciter põt q̃s laborare pro bonis tp̃alib⁹ acq̃rendis ꝯseruandis vel augmentandis. ¶ Primo rõne necessitatis. dr̃ em̃ in ps̃. Labores manuũ tuaꝝ q2 mã ducabis. beatus es ⁊ bene tibi erit. ¶ Scd̃o rõne ꝓximalis vtilitatis. cũ. s. q̃s laborat nõ

ꝓpter suam aut suoꝝ necessita tẽ. puta q2 tp̃alib⁹ bonis abũ dat. sed vt ꝓximis indigẽtib⁹ subueniat. ⁊ vt habeat vñ tri buat necessitatẽ patiẽti ¶ Ter tio rõne auaritie absq̃ oi intẽ tione ꝓuidendi sue necessitati vel aliene. Et sic sepenumero euenire solet q̃ implet' illud di ctũ horatij. Juppiter extremos mercator currit ad idos. Per mare pauꝑiem fugiẽs ꝑ saxa ꝑ ignes. ⁊ vt scribit' eccle. iiij. ca. Unus est. ⁊ scd̃z nõ h3. nõ fra trẽ. nõ filiũ. ⁊ tñ laborare non cessat nec recogitat dicẽs Cui laboro ⁊ fraudo aiam meam bonis. ¶ Tertio ẽ inordinata solicitudo tp̃aliũ rõne ꝯtieta tis qñ. s. artifices ⁊ mercatores absq̃ euidẽti necessitate ꝯtrauian tur p̃cepto dei ⁊ ecclesie de ce lebratiõe festoꝝ dũ freq̃ntissi me dieb⁹ festis ad nũdinas ꝑ perãt ibiq̃ vendunt ⁊ emunt postpositis diuinis officĳs. Ar tifices insuꝑ vt sũt sartores et cerdones ꝑ totas quasi noctes festiuas oꝑant' ⁊ suos mĩstros oꝑari faciũt. ⁊ de mane festoꝝ accedũt ad domos ad induẽ dũ viros ⁊ mulieres. nec curãt audire missam. Barbitonso res aũt pleriq̃ dieb⁹ festiuis si ne aliq̃ necitate radũt aliq̃s q̃ politi ⁊ pulcri ob suã vanitatẽ videri volũt. i q̃ casu vterq̃ ⁊

barbitonsoꝛ. ⁊ ille q̃ radit vi/
dent̃ peccare moꝛtaliter qꝛ fe/
stū violant. Possumꝰ etiā di
cere ꝙ inoꝛdinata sit solicitu/
do in opib⁊ illicitis ⁊ ꝓhibitis
vt sunt opa meretricia. vsura
raria. taxillatoꝛia ⁊ huiusmōi
¶ Q̄d mercatores ⁊ artifices
peccant dū in vendēdo ⁊ emē
do excedūt valoꝛē rei. Ca. ij

Ecundū in quo artifi
ces ⁊ mercatoꝛes solēt
peccare ē volūtas dep̄
uata dū semp res vendere vo
lūt plus q̃ꝫ valēt. q̄d iniquū est
⁊ iniustū. vt em̄ inquit Tho. ij
ij. q. lxxvij. arti. i. Emptio ⁊ vē
ditio videnẗ introducta ꝓ cō/
muni vtilitate vtriusq̃ꝫ dū. s.
vnus indiget re alteriꝰ ⁊ econ
uerso. sicut pꝫ ꝑ phm ṗmo po
litice. Q̄d aūt ꝓ cōi vtilitate i
troductū ē nō debet esse magis
vnius q̃ꝫ alteriꝰ. ⁊ ideo debet
inter eos ſm equalitatē ꝯtctus
institui. quātitas aūt rerꝝ que i
vsū hominū veniūt mensurat̃
ſm p̄ciū datū ad q̄d ē inuentū
nūmi sūma vt dicit aristo. Et
ideo si p̄ciū excedit quantitatē
valoꝛis rei vel ecōuerso res ex
cedat p̄ciū: tollitur iusticie eq̄/
litas. Hinc ē ꝙ. x. q. ij. c. Hoc
ius. dꝛ. ꝙ si in venditiōe rei ec/
clesiastice plus offeratur q̃ꝫ res
valeat ecclesia recipe nō debꝫ
sed tm̄ iustū. Rō ē ſm Archi.
in dicto. c. qꝛ ecclesia nō debet
dolū facere in ꝯtctib⁊ suis. extra
de dona. c. per tuas. Sic igit̃
res nō pn̄t licite vendi plus q̃ꝫ
valeant nec minus emi pensa
to caruꝫ valoꝛe in respectu ad
vsum nostꝝ: ⁊ ꝑ ꝓbabile iudi/
ciū humane estimatiōis men/
surantis valoꝛē rei infra limi
tes latitudinis cōpetētis. Sꝫ
ꝓ maioꝛe declaratione tria sūt
hic videnda.

¶ Primū vnde excipiendꝰ sit
debitus valoꝛ rei
¶ Scd̄m que sit latitudo cō/
petens valoꝛis rei.
¶ Tertium quid iuris quādo
fit excessus valoꝛis rei
¶ Ad ṗmū tria sūt ꝯsideran/
da. ¶ Primū ſm Sco. in. iiij.
di: xv. ꝙ duplex ē valoꝛ reruꝫ.
Primꝰ ē valoꝛ naturalis. Se
cūdus est valoꝛ vsualis. Va
loꝛ naturalis rei est ſm bonita
tē nature in re a deo creata ⁊ ſꝫ
modo. mus vel pulex vel foꝛ/
mica plus valēt q̃ꝫ panis quia
illa hn̄t vitā animā siue sensuꝫ
⁊ nō panis vel etiā lapis p̄cio
sus. Scd̄us valoꝛ dꝛ vsualis
ſm ꝙ assumitur in respectu ad
vsum nostꝝ. ⁊ hoc modo quā
to aliqua sūt vsib⁊ nostris vti
lioꝛa tanto plus valēt. ⁊ ſm ſꝫ
plꝰ valet panis q̃ꝫ mus Quia
igit̃ actus emendi ⁊ vendendi
ad vsus humane vite merito

ordinant᷑ Jdeo reꝝ que sūt ad
vsum humane vite venalium
valor sumēdus ē scḋo mō:nō
ꝑmo.¶ Scḋm ꝯsiderandum
circa valorem rei.ꝙ ipse valor
reꝝ secūdo modo acceptus.i.
ſm ꝙ sunt ad vsū nostꝝ i re ve
nali tripliciter pēsant᷑.¶ Prio
ex eius ꝟtuositate.¶ Scḋo ex
eius raritate.¶ Tertio ex eius
cōplacibilitate.¶ Primo mō
ꝟtuositas rei attendit᷑ ſm qḋ
res ex suis realibꝫ ꝟtutibꝫ ē no
stris vtilitatibꝫ ꝟtuosior ⁊ effi
cacior. Et hoc mō bonus pa
nis triticeus plus valet ad
vsum nostꝝ ꝗ̄ ordeaceus. Et
fortis equus ad vecturā plus
valet ꝗ̄ asinus.¶ Scḋo pen/
sat᷑ valor rei venalis ex eius ra
ritate.i.ſm ꝙ res ex sue inuētio
nis raritate ⁊ difficultate ma
gis necessarie sūt ꝓ quanto vi
delꝫ ex eaꝝ penuria maiorē ip/
saꝝ indigentiā ⁊ minorē facul
tatē hn̄di ⁊ vtēdi habem᷒. vn̄
Hiero.xciij.di.ca. Legimus.
Omne fraꝝ caꝝ. Et sic bladū
plus valet tp̄e famis ⁊ caristie
ꝗ̄ tp̄e abūdantie. Sic quattu
or elemēta ignis aer aqua ⁊ ter
ra vilioris p̄cij apud oēs existi
mant᷑ ꝓpter eoꝝ copiā ꝗ̄ bal/
samus vel auꝝ. ꝗ̄uis illa de se
sint magis necessaria ⁊ vtilia
vite nostre.¶ Tertio pensatur
in re venali eius cōplacibilitas

idest ſm ꝙ magis vel min᷒ be
neplacet volūtati nostre habe
re talē rē ⁊ vti eā. Uti enī ꝓut
hic sumit᷑ est rē in facultate vo
lūtatis assumere vel habere.⁊
ideo nō modica ꝑs valoris ve
naliū reꝝ ex bn̄placito volūta
tis pensat᷑ siue plus siue minus
cōplacentie in vsu hui᷒ rei qḋ
ſm vnus equus gratior ē vni
⁊ alter alteri. Et vnū ornamē
tum vni ⁊ aliud alteri. ⁊ h̄ mō
vnus rē alteri vilē multū app̄
ciat᷑ ⁊ sibi reputat p̄ciosā ⁊ ca
ram ⁊ ecōuerso.¶ Tertiū ꝯsi
derandū circa valorē reꝝ ē ꝙ
valor reꝝ venaliū vix aut nun
ꝗ̄ potest a nobis determinari
nisi ꝑ ꝯiecturā ⁊ ꝓbabilē opi/
nionem. Et hoc nō pūctaliter
sed indiuisibili rōne aut mēsu
ra in plus ⁊ min᷒ sed sub aliq
latitudine competēti respectu
ipsoꝝ locoꝝ ⁊ ꝑsonarum circa
quā latitudinē diuersi homiē
estimādo differre ꝓbant᷑. Et h̄
etiā dicit Tho.ii.ii᷑.q.l.xx va
lor reꝝ nō ꝯsistit in pūcto indi
uisibili vn̄ aliquātulū pl᷒ ꝓpā
quantulū minus emere vł ven
dere nō tollit equalitatē vel iu
sticiā.¶ Scḋm qḋ erat viden
dū q̄ sit latitudo cōpetens va
loris rei infra cuius limites ꝑ/
cuū possit excēdi. Et ad hoc di
cendū ꝙ hoc tripliciter inoti
cere pōt.¶ Prio ex iure.¶ Sc

cũdo ex ꝯsuetudine. ¶ Tertio ex discretiõe. ¶ Et p̄mo ex iu/ re. q2 si preciũ quo vendit̃ res excedat medietate iusti precij seu p̄cium quo emit̃ deficiat a medietate iusti p̄cij. puta valet res decẽ florenis ꝑut coiter esti mat̃. 7 tñ venditor petit vel re cipit. xvi. vel cũ valet. x. emp/ tor emit ꝑ. iiij. cũ dimidio tũc ẜm iura ꝯctus ẽ nullus Extra de emp. 7 ven. c. Cũ dilecti. ꝑ iudicẽ irritand⁹ vel facere sup plere defectũ cõmissum. Uer̃ etiã si eẽt minor excessus q̄ȝ me dietas iusti p̄cij si sit notabilis vtiq̄ȝ ẜm Tho. ij. ij. q. lxxvij. 7 Scotũ in q̃rto di. xv. est ibi in iusticia 7 ꝑ ꝯñs petm̃ mortale 7 restitutio facienda ab eo per quẽ fit deceptio aduertẽter in p̄cio multũ excessiuo vel defe/ ctiuo. Sed si fiat deceptio ig/ norãter. q2. s. emptor vel ven/ ditor estimat rẽ tantũ valere. tũc nõ est ibi mortale. ex q̊ ipse decipit̃ ꝑ errorẽ Sed tñ cũ per pẽdit vel sibi ostendit̃. tenetur ad satisfactionem. alias tunc peccaret mortaliter si nõ vellet satisfacere. Qd̾ totũ intellige qñ defraudat̃ iusto precio em/ ptor vel venditor ex errore seu ignorantia. nã si sciens 7 ad/ uertẽs q̄ntitatẽ excessus vel de fectus libere ꝯsensit in tale pre ciũ ꝯctũ in nullo tenet̃ alt̃ cũ eo ꝯhens cũ sciat illũ aduerte re de excessu vel defectu precij. Rõ ẽ quia scienti 7 ꝯsentienti nõ fit iniuria neq̄ȝ domo vt pȝ de reg. iuris. li. vi. Sicut cum põt rem suã absq̄ȝ omni p̄cio dare 7 donare: ita etiã põt pro centesima ꝑte iusti p̄cij reȝ suaȝ vendere ad suum beneplacitũ 7 alteri ꝑ quinta ꝑte 7 alteri ꝑ iusto p̄cio tm̃ Nec in hoc fit in iusticia ex ꝑte alterius nisi co/ geretur venditor ad venden/ dũ aliqua magna necessitate ad hoc inducente cũ nõ posset aliter sibi ꝓuidere. vellet tamẽ iustũ p̄ciũ sed inuenire nõ põt vel etiã mag̃ leuitate ad h̾ mo uente vt ꝓdig⁹ 7 leuis tũc sec⁹ esset dicendũ. ¶ Scd̾o ipsa la titudo p̄cij põt innotescere ex consuetudine. Nã vt dic̃ Sco tus Expiẽtia satis pȝ q̄ ꝯsue/ tudinarie relinquit̃ ipsis ꝯmu tantibus vt p̄clata mutua ne cessitate reputent se mutuo da re equiualens 7 hincinde acci pere. Durum quippe videt̃ in/ ter homines contractus esse in quibꝫ contrahẽtes nõ intẽdãt aliq̇d de rigore iudiciali qui ẽ vt tantũ res emat̃ vel vẽdatur q̄ntũ valet sibi mutuo relaxare vt sic coẽm ꝯtractũ cõmittet̃ aliqua datio vera. Et hic mo dus cõmunicantiũ fundat̃ q̄si sup̱ lege nature dicẽte. fac alii

quod tibi vis fieri. Sat3 ergo ē ꝓbabile ꝙ qñ ꝯhentes mutuo sunt ꝯtēti mutuo sibi rēittunt. aliquo mō dū tñ nō enormiter deficiūt a ꝑfecta iusticia ¶ Tertio inotescit latitudo ꝑcij reruz ex discretōe. Dictat eni discretio ꝙ cū res in se valet decē tñ habēti ē cara ꝛ vtilis. vt duodecim. Si volo eā hr̄e dem sibi ñ tm̄ decē. sed quantū sibi valet. ex quo ip̄e retiere volebat. quia vtilis vt duodecim. vñ beat⁹ tho. vbi. s. dicit ꝙ vēdere rem plus ꝗ̄ valeat. est iniustuz. nisi in detrimentū cederet venditoris. s. vēdere ꝗ̄tum valet. puta q2 multū sibi ē vtilis illa res vł necessaria. tūc eni vēdere poterit plus ꝗ̄ res in se valeat ꝗ̄tuz sc3 valet ipsi vēditori. S3 ꝗ̄uis emptor multū iuuet ex re quaz vult emere si vēditor inde non dānificatur ex carētia ipsi⁹ rei. nō propterea pl⁹ pōt vēdere rez ꝗ̄ valet in se. quia vtilitas que supuenit emptori nō ē ex conditione vendētis nec ex cōditione rei in se. s3 ex cōditōe emētis vñ nō d3 vēdere illi qđ nō est suū. Si tñ sua liberalitate emptor vult aliquid plus dare ꝗ̄ valeat res. q2 inde multuz iuuatur pōt recipi. ¶ Tertiū qđ erat vidėdū qñ fit excessus in precio qd iur3. Ad hoc dicendū ꝙ triplicitcr pōt fieri excessus in precio rerū venaliū vel defectus. ¶ Primo quidē vltra dimidiū iusti ꝑcij. ꝛ sic ꝯctū pōt rescindere deceptus vel restaurationez dāni sui petere. nec obstat si dicat vnusq̄sq3 in re sua ē moderator ꝛ iudex ẜm iura Ergo rei mee possum imponere preciuz qđ volo. Nec aliq̄s pōt me cogere ad ꝓtaxatū ꝑciuz sicut nec etiā ad vendendū sicut etiā emptor nō cogit ad emenduz nisi ꝑcio sibi bn̄placito. Sicut ergo ꝯctus emptōis ꝛ vēditiōis est mere volūtatis. sic etiā taxatio ꝑcij rerū venaliū d3 esse voluntaria ẜm voluntatē vēdētis et emēt3 iuxta illud vulgare. Res tm̄ valet quantū vēdi pōt. Ad hoc rñdetur ꝙ ꝗ̄uis q̄s nō cogat ad vendendū rē suā tamen in actu ex ꝯctu vendēdi si vendere vult formā iuris ꝛ regulā iusticie ꝛ equitatis ẜuare debet. Et iō in actu vendēdi nō licet sibi rei sue statuere iniustum ꝑciū ꝛ accipe. q2 tūc nō imponit rei vt simpliciter sue ꝑciū. s3 vt in alterū ꝯmutāde hmōi iposítio communitatiue includit acceptionem precij ꝑeualētis. Accipe aūt ꝑualens ꝑcij est iniustū ꝛ ꝯ equitatē. ¶ Insuper secundū Hosti. ꝗ̄uis nō possit q̄s cogi ab initio vēdere rē suā vel alienare. vt p3. C. de ꝯhē. emptio ꝛ vēdi. l. Dudū. Sim.

exposuerit venalē ⁊ p̄ciū offe-
ratur si pro iusto p̄cio vendere
non vult cogi pōt p iudicez q̄
iusto p̄cio vendat. ff. de officio
p̄sidis. l. i. ¶ Scd̄o fit excess⁹
in precio notabilis nō tñ ptin-
gēs ad medietatē iusti p̄cij. Et
tūc aliqui dicunt licitū esse nec
ad restitutionē teneri. q: iura h'
pmittūt. vt. c. pallega. Cū di-
lecti. de empti. ⁊ ven. Sz hanc
opinionē improbat tho. ⁊ sco
tus vbi. s. dicētes. q̄ talis sciē
ter decipiēs iniusticiā facit. ⁊ p
cōsequēs mortal' peccat. ⁊ te-
net ad restitutionē ei⁹ in quo de
cepit. ¶ Ad rōem illā q̄ dicit q̄
iura hoc pmittūt dicit Tho. q̄
lex datur populo in q̄ sūt mul
ti deficiētes a virtute. vñ soluz
phibz ea mala q̄ hñt destruere
hūanū ꝯuictuz pacificū ea pu-
niēdo vt furta adulteria nota-
biles deceptōes in ꝯctib; vt de
ceptio vltra dimidiū iusti p̄cij.
⁊ hoc cū punire pōt absq̄ ma-
iore scādalo. Alias etiā illa tol
lerat vt ptz. i. q. vij. c. Quotiēs
⁊ xxiij. q. iiij. c. Ipa pietas Et
di. l. c. Vt ꝯstitueref. Alia aūt
pmittit nō q: licita sz in q̄tum
nō punit ea ⁊ hoc ne puniēdo
sequātur maiora mala Sz lex
diuina q̄ datur oib; nil dimit-
tit impunitū in hac vita. vl' ali
q̄d qd̄ sit virtuti ꝯriū. Vñ ſm
diuinam legem illicituz reputa
tur. si in contractibus equalitas
non seruatur. Qd̄ fit plus rem
vendēdo q̄3 valuerit vel min⁹
emendo cum fit precipue nota
bilis excessus. Concordat his
Johannes de lignaco ⁊ Johā
nes calderini ⁊ plures canoni-
ste dicētes illam decretalez ha
bere locum iure fori non iur' po
li. Et hoc ad vitanda multa li
tigia que de leui possent quoti-
die fieri. ¶ Tertio fit excessus
in precio quando fit parū dam
ni. vt quia pauloplus vēditur
res vel paulominus emitur iu
sto precio. Et tunc q̄uis qui-
dam dicant indistincte non cō
mitti peccatū nec teneri ad resti
tutionē eo q̄ p̄cia rez nō consi-
stant in puncto indiuisibili sed
habeant quandam latitudinē
in plus vel minus. veri⁹ tamē
videtur dicendū q̄ q: latitudo
illa debet esse cōpetens. ⁊ sic hz
limites suos qui tamē difficul
ter sciri possunt. Ideo si q̄s in
emēdo vel vendendo excedat
aliquātulū limites non agens
contra conscientiam quia scili-
cet credit illud esse satis iustuz
precium ⁊ si rigidum non pec-
cat nec tenetur ad restitutionē
q̄uis aliquātulū excedat limi
tes iusti precij. Et tunc habet
locum illud quod illi dicūt. scz
omnem contractum concomi-
tari aliquā donationē ⁊ sibiiui

cem partes remittere modicuȝ plus vel minus iusto p̄cio Sȝ si quis contra conscientiam vē dat plus vel emat minus iusto precio. i. credens excedere sum mū gradum latitudinis precij ⁊ si in modico non potest excu sari a peccato saltem veniali cū omnis deceptio ⁊ fraus sit pec catum ⁊ etiā teneatur ad satis factionem. Sed ex quo minu⁹ tie tales sint inumere ⁊ paꝝ in de etiam leditur proximus dēt illi⁹ sic iniuste acquisitū paupi bus. xiiij. q. v. c. Qui habet ¶. Quō artifices ⁊ mercatores auari peccāt in fraudulentia p ximoꝝ multipliciter,

Capitulum tertium.

Ertiū in quo artifi ces ⁊ mercatores pec care solent ē fraudu lētia reprobata Pro declaratōe tn̄ hui⁹ partis notā da sunt tria. ¶ Primū notan dū ꝑm tho. ij. ij. q. lv. qꝫ astu tia fraus ⁊ dol⁹ possint in acti bus alioꝝ pctōꝝ repiri cōmu nius tn̄ in vicio auaricie circa acquisitionē tp̄aliū cōsueuerūt exerceri. Astutia aūt ꝓprie ē cū q̄s ad ꝯsequendū aliquē finem bonū vel malū vtitur nō veris vijs seu medijs sed simulatꝭ et apparētibus. Hoc aūt est pec catū. qꝛ ꝯ rōem rectā vnde ⁊ ꝯ prudentiā. Neqꝫ etiā ad bonuȝ finē oportet falsis vijs ⁊ simla tis ꝑuenire. sed reis ⁊ realibus qđ facit prudētia. Et qꝛ simili tudinē hꝫ cū ea in eo. scꝫ ꝙ vtit ad ꝑueniendū ad finē intentuȝ illis medijs q̄ ꝯcludūt ad ip̄m Sed prudētia iustis ⁊ debitis medijs vtūtur ad bonū. Astu tia debitis medijs ad malum finē. Ideo ipsa astucia aliquā do dicit prudentia propter di ctā similitudinē. sꝫ improprie. Sic ergo astutia consistit in ex cogitatōe dictarū viarū simula tarū ad aliquē finē ꝯsequendū Puta in ꝓposito ad decipiēdū ꝓximū in tp̄alib⁹. ¶ Scđm no tandū ꝙ dol⁹ est executio astu tie ꝑm tho. vn̄ ꝯsistit in execu tione dictarū viarū falsarū que excogitātur ꝑ astuciā ⁊ princi paliter fit ꝑ v̄ba ad decipiēduȝ q̄uis etiā ad malicias cordis excogitatas ad decipiendū ex tēdatur etiā dolus. Iuxta illđ Eccli. i. c. Cor tuū plenū ē do lo. ⁊ ad opa deceptoria ꝑm illđ Hieremie. vi. Cūcti faciūt do lū. fit ergo dolus ꝑ v̄ba ⁊ facta deceptoria. Fraus autē ꝓprie ꝑ facta Et sic hēs dr̄iam int fraudē ⁊ dolū. Et sic dicitur fraus ⁊ dol⁹ nemini debēt patrocina ri. extra de rescriptꝭ. c. ex tenore. vt fraus inferatur ad facta de

ceptoria dolus ad verba. Tertiū notandū ꝙ fraudulentia ad proximū decipiendū fieri pōt multipliciter.

¶ Primo in rei quidditate.
¶ Scđo in sui quātitate
¶ Tertio in eius q̄litate.
¶ Quarto in soluēdi tarditate
¶ Quinto ī pcij mutabilitate.

¶ Primo fit fraudulētia in rei quidditate siue substātia. vt si vēdatur auricalcū ꝓ auro. vn⁹ lapis pciosus ꝓ altero vinū limphatū pro vino puro et hmōi. Sm enim tho. ij. ij. q. lxxvij. arti. ij. Illicitū est vēdere aurū ⁊ argentū alchimiatū. qꝛ nō ē adeo purū sicut verū nec hꝫ illas ꝓprietates ⁊ vtutes. puta quia non letificat cor nec valet ɔ aliq̄s infirmitates ⁊ hmōi. Tn̄ si ꝑ alchimiā fieret verū aurū nō essꝫ illicitū vēdere pro vero. qꝛ nihil ꝓhibet artē vti aliq̄bꝫ naturalibꝫ causis ad ꝓducēdos ꝓ̄s effectus ⁊ naturales. sic aug⁹. docet ī li. de trininate đ his q̄ fiūt opa demonū. ¶ Aduertendū tn̄ ꝙ in his q̄ vacant hmōi exercitio alchimie cōmuniter verificat illud apl'i in. ij. ad thimo. iij. ca. Semꝑ adiscētes ⁊ nūq̄ ad sciētiā vitatis ꝑuenientes. Expientias mltas faciūt ⁊ q̄si nūq̄ ad ꝑfectū effectū deueniūt. Multa consumunt in huiusmodi ⁊ tempus ⁊ pecunias et laborem ⁊ famam ⁊ semper in paupertate viuunt. Aurifices quoq̄ fraudem cōmittūt quādo in vasis argenteis que vendunt non recipitur argentum in tot ligis in quot esse deberet. Aromatarij etiam in hoc deficiunt permiscentes in cera in sirupis ⁊ medicinis multa sophistica. ¶ Nōnulli adhuc vel falsant monetas vel radunt in circuitu. Pro quibus dič glo. in. c. Quanto. extra đ iureiurādo. Qui falsat monetam principis exuritur. C. de falsa moneta. l. ij. Qui falsat monetam ciuitatis capite punitur. C. eodem. l. i. Sed ille qui nūmos radit vel scindit si liber ē datur ad bestias si seru⁹ vltimo supplicō punitur. ff. ad. l. cor. đ fal. l. quicunq̄. Item punitur ille in cuius domo falsa moneta cuditur. licet illud ignoret. C. de falsa moneta. l. i. ¶ Secūdo fit fraudulentia ad decipiendum proximum in rei quantitate in pondere numero ⁊ mensura Quod prohibetur Deuteronomij. xxv. c. vbi dicitur. Non habebis in saculo tuo diuersa pondera maius ⁊ min⁹. Et leuiti. xix. c. Nolite facere iniquū aliq̄d in iudicio in regula in pōdere ⁊ mēsura. In pōdere quidē fraus est cū dat q̄s vndecim

vncias ꝑ duodecim vel ꝑ vna libra carniū aromatū piscium lane lini ⁊ aliaꝝ reꝝ pondera-biliū. In mensura fit fraus cū dať de panno lineo vel laneo minus debito. ⁊ sic de alijs q̄ mensuranť. In numero vt cū quis dat aliquas res in certo numero dare numeꝝ diminu-tū tribuit. Oēs tales sic frau-danter peccant ⁊ tenenť ad re-stitutionē vel dānificatis vel paupibꝫ si paꝝ ē vel incertum dānū Jura etiā ciuilia puniūt huiusmodi falsarios. Nā. ff. ꝺ extraordi. cri. l. annonā. Adri-anus impator eū q̇ falsas ha-buit mensuras in insulā relega-uit. Idē. ff. ad le. cor. de falsis. l. penultima. Tertio fit frau-dulentia in reꝝ qualitate cum s. venduнť carnes infecte ꝑ sa-nis. aromata antiqua ꝑ recen-tibꝫ. Coriū fragile ꝑ durabili. Aial infirmū ꝑ sano. ¶ Sed queriť an vēditor teneať sp di-cere defectū rei quā exponit ve-nalē. Respondet Tho. ij. ij. q. lxxvij. ꝙ aut ē occult⁹ aut ma-nifestus. Si occultus tūc aut talis defectus reddit vsū illi⁹ rei venalis ipeditū vel noxiuꝫ aut nō. Si sic puta cū q̇s ven-dit equū claudicantē ꝑ veloci vel domū ruinosaꝫ pro firma vel cibū corruptum pro sano: peccat grauiter iniusticiaꝫ com-mittendo in fraudulēta vēdi-tione ⁊ proximū ⁊ hoc dānifi-cando Tenetur ḡ manifestare vitiū rei. ff. de actio. emp. ⁊ vē-ditio. l. i. §. Venditoꝝ. vbi dř ꝙ si venditor scit seruitutē de-beri a p̄dio vēdito emptore h̄ ignorante: teneť emptori ad in-teresse. ⁊. ff. de edili. edic. l. i. §. Nunc. ⁊. §. Si intelligiť. diciť. Qui mācipiū vēdit dꝫ certio-rare emptorē de moribꝫ ⁊ viti-is eius. Et. ff. de acti. empti. et ven. l. Julianus habeť ꝙ dece-ptus a falso venditore sciente defectū hꝫ actionē ꝯ eū q̄m in tradendo deliq̇t. Tn̄ pōt ꝑ p de-re ius petendi remediū nimis diu expectando si videlꝫ tran-sit ann⁹ vtilis a tpe venditio-nis ⁊ morbi cogniti. ff. ꝺ edili. edi. l. sciendū. ⁊. l. cū sex. Si au-tē defectus rei nō impedit to-taliter vsū ei⁹ nec reddit noxiā sed minus reddit rē vtilē si di-minuat de p̄cio quātū impor-tat ille defect⁹ celādo defectū nō peccat. dū tn̄ nō dicat men-daciū. nec teneť manifestare vi-tiū rei si tunc nec iustū p̄ciū in-ueniret vel etiā emptorē. Pōt eīm adhuc talis res esse vtilis ad plura. ⁊ si non ad oīa ad q̄ valeret exist ens sine defectu. Multomagis si defectus sit manifestus. puta q̄ equus est monoculus nō teneť manife-

stare sed tenet̃ p̃cium diminue
re p illo defectu quẽ emptor ig
norat nisi vsus eius eẽt p̱iculo
sus vel noxius. Tunc em̃ tene
tur emptori dicere illud igno-
ranti. imo nõ deberet expone
re venditioni p̃cipue si extimet
emptorẽ ex leuitate ꝛ p̃sumpti
one non curare se p̱iculo p̱sone
exponere vel aliũ in vendẽdo
rem defectuosam decepturuȝ.
Nec ex hoc ꝙ aliq̃s fuit dece-
ptus in emẽdo rem defectuo-
sam credẽs bonã põt ip̃e simi
liter aliũ decip̱e vendẽdo p̃cio
iniusto ac si nullũ defectũ ha-
beret postꝙ defectũ nouit. si-
cut nõ licet furari alteri vel le
dere puta petro eo ꝙ martin⁹
furatus est sibi. ¶ Quarto fit
fraudulẽtia in solutiõis dimi
nutione ꝛ tarditate qñ nõ sol
uit̃ laborãti pro op̱e suo termi
no debito. Quod faciũt mul
ti nõ tam ex ĩpotẽtia ꝙ̃ ex aua
ritia. q2 cũ illa pecunia debita
solui mercẽnarijs vel alijs vo
lũt aliq̊ tp̱e negociari ꝛ lucrari
Sed h̊ ẽ ꝯ mandatũ dñi Le-
uitici. xix. dicẽtis. Non mora-
bit̃ opus mercẽnarij tui apud
te vsqꝫ mane. Vñ dñs vinee
cũ sero eẽt factũ. vt scribit̃ mat
thei. xx. cap̃. dixit procuratori
Voca op̱arios ꝛ da illis mer
cedẽ ꝓm ꝯuentionẽ factã. Ali
qñ etiã pleriqꝫ dant eis falsam
monetã. Aliqñ subtrahũt de
debito sub diuersis vijs. Sȝ
quid de depositarijs ꝛ officia
lib⁹ cõitatũ hñtib⁹ dare pecu-
nias noĩe cõitatis qui retinẽt
soluẽdo his qui debẽt recip̱e-
re aliq̃s denarios. Rñdet̃. q̊a
aut tales sunt salariati a com
munitate sufficienter ꝓm labo
rem officij ꝛ qualitatẽ. aut nõ
In p̊mo casu non pñt exigere
nec recip̱e nõ obstãte ꝯsuetu-
dine que potius corruptela ẽ.
In secũdo casu videt̃ eos pos
se exigere ꝛ ꝯsuetudinẽ eos ex
cusare que rõnabilis ẽ cũ serui
at illis p̱sonis. ꝛ nemo cogat̃
de suo facere bñficiũ. xiij. q. i. §
p̊mo. ¶ Quinto fit fraudulen-
tia in pecunia ad res mutabi-
litate ex quo diminuit̃ debituȝ
p̃ciũ promissũ. q2 nõ indigen-
tes aliqñ talib⁹ reb⁹ ꝯducti in
aliquo op̱e cũ vendũt minus
p̃ciũ accipiũt ꝙ̃ ꝯsistit eis cõ-
tra tales loquit̃ Jacob⁹. v. ca.
dicẽs. Ecce merces op̱arioruȝ
qui messuerũt regiões vestras
q̃ fraudata ẽ á vobis clamat
ꝯ vos: Nec ĩmerito. q2 g̃ue pec
catũ ẽ hõc mõ paup̱es laborã
tes defraudare. Nã cuȝ pacta
honesta debeant seruari. extra
de pac. c. i. ꝛ. xx. q. i. c. puelle. ꝛ
ff. de pactis. l. Iure gentiũ. iõ
cũ quis ꝯducitur ad aliquod
opus si promittit sibi dare pe-

cuniam nō debet illi dare victu alia vel pannū vel alias res ni si in quantū velit ipse cōductus sua spōte vel nisi alio mō non posset sibi soluere ex defectu pe cunie. Sūt et alie decipiēdi ar tes fictiones et diabolice inuen tiones q̄s meli⁹ n oscūt illi q̄ ta lia agūt nos q̄ ea merito repro bam⁹. Nō est hodie veritas nō rectitudo. nō caritas nō pietas nō deniq₃ dei timor in filijs ho minū cū oēs currāt post dena riū et vt thesaurisēt diabolo po tius q̄ deo seruire conant. Hi auaricie veneno dulci inebriati regnū celoꝝ virib₉ totis effugi unt. Ad qḋ nos pducat iesus xp̄s fili⁹ dei benedicti. Cui sit laus et glā per infinita secula se culorum Amen.

¶ Feria scḋa post dñicā oliua rū. De auaricia lusoꝝ.

Sermo q̄dragesim⁹ tertius

Ur erat. Scri buntur hec ꝟba Jo han. xij. ca. et in euan ge. ho. Perijt iudas ꝓpter auariciā q̄ ad reliq̄ p illū ꝯmissa facinora impulit. Ob illā quippe furabat elemosinas oblatas xp̄o et sibi commissas. Ob illā de magdalena vngen te caput iesu murmurabat. Ob illā deniq₃ pijssimū iesum vēdi dit triginta denarijs. Sed nō ipse sol⁹ hoc vicio pditus fuit cū quasi inumeros hēat consor tes vel imitatores sicut patz in p̄cedētib₉. vbi diximus de aua ricia multoꝝ. Preter illos vero inueniūtur. et alij q̄ cupiditate pecunie ludēdo rape satagunt aliena. Idcirco in p̄nti ſmone de auaricia lusoꝝ ꝟba faciem⁹ In quo de ipso ludo tria myste ria pponim⁹ declarāda.

¶ Primū dicit distinctōis.
¶ Scḋm malignatōis.
¶ Tertiū restitutōis.
¶ De multiplici ludo. s. qui fit ex deuotōe vel ex recreatōe vł cu piditate et mala intētione

Capitulum primū

Rimuz mysterium de ludo declarādū₃ dicit distinctōis In quo notandum q̄ ē triplex ludus.

¶ Primus deuotionis.
¶ Scḋs recreationis.
¶ Tertius offensionis.

¶ Prim⁹ ē lud⁹ deuotōis. Ad hunc inuitat psal. dicēs. Oēs gētes plaudite manib₉ iubila te deo i voce exultatōis. Hūc ludū dd̄ exēplo suo facer doce bat cū ludere ipe et oīs isrł corā archa dñi vt habet. i. pali. xiij c. Saltans nud⁹ et psallēs ob

deuotionē ⁊ affectū eximiū ad
xp̄m quē intellexit figurari ī ar
cha illa ī q̄ erāt v̄ga magna ⁊ ta
bule legis mosaice q̄ desig̃bāt
tria.ſ. deitatē xp̄i potētiſſimam
carnē puriſſimā ⁊ aīam xp̄i ſa/
piētiſſima.¶.De hac archa ſic
ſcribit Aug.x.li. de ciui.dei.c.
c.xvij. Lex dei quā moyſes ac/
cepit in archa erat poſita.q̄ ar/
cha teſtimonij nuncupata eſt.
Erat ipā lex in tabulis cōſcri/
pta lapideis ⁊ in archa poſita:
Hāc t̄pe ꝑegrinatōīs ī heremo
cū tabernaculo qđ ſilr̄ appella
tū ē tabernaculū teſtimonij cū
debita ſacerdotes veneratione
portabāt Signūq̄ erat q᷑ ꝑ di
em nubes apparebat que ſicut
ignis nocte fulgebat.q̄ nubes
cū moueret̃ caſtra mouebant̃ ⁊
vbi ſtaret caſtra ponebantur.
Reddita ſunt aūt illi regi ma/
gni miraculi teſtimonia Et in
fra ſequitur Aug⁹. In introi/
tu terre ꝓmiſſionis iordane ar/
cha tranſeunte fluui⁹ ꝯuerſus
eſt retrorſum ⁊ popul⁹ ꝑ ſiccū
trāſijt. Deīde ciuitas q̄ prima
hoſtilis occurrit more gentium
đos plurimos colēs ſepties ea
dem archa circūacta muri re/
pente ceciderūt nulla manu op
pugnati nl̄lo ariete ꝑcuſſi Poſt
hoc cū in terra ꝓmiſſionis eēnt
⁊ eadē archa propter eorū pec/
cata fuiſſet ab hoſtibus capta.
hi qui eā ceperāt in templo dei
ſui quem preceteris colebāt ho
norifice collocauerūt abeuntes
q̄ clauſerunt. Apertoq̄ poſte/
ra die ſimulacrum cui ſuppli/
cabant inuenerunt collapſum
deformiterq̄ ꝯfractū. Quā ar
chā ipſi populo iudeoꝝ reddide
rūt. Impoſuerūtq̄ eum plau
ſtro eiq̄ iuuencas a quibus vi
tulos ſuggentes abſtraxerant
ſubiunxerunt ⁊ eas quo vellēt
ire dimiſerunt. At illi ſine hoīe
duce atq̄ rectore ad hebreos g̃
dientes nec reuocare mugitib⁹
eſurientium filiorum reporta/
uerunt. hec Aug⁹. Dum vero
dauid luderet coraꝫ iſta archa
michol vxor eius euꝫ deſpexit.
q̄ ſignificat ſynagogā olim dei
ſponſam deſpicientē xp̄i humi
litatē ⁊ veritatē myſterioꝝ ei⁹:
Dixit aūt dauid ad michol lu
dā ⁊ vilior fiā pluſq̄ fact⁹ ſū ⁊
humilis ero in oculis meis. vt
habet̃.ij.reg.vi.c.vñ ⁊ ipā mi/
chol multum dilecta a dauid.
punita ē a deo facta ſterilis bo
nis opib᷒.ſ.ipſa ſynagoga vſq̄
ad finē mūdi Sil̃es ſunt ludo
dauid ludi rep̄ntationis nati/
uitatis ⁊ reſurrectōnis ieſu xp̄i
⁊ hmōi. dum tñ deuote fiant vt
ponitur a doctorib᷒ extra đ vita
⁊ hone. cleri. c. Cum decorem
¶ Scđs ludus ē ludus recrea
tionis cū q̄s vtitur aliquib᷒ ver

bis vel factis solaciosis ob re/
creatōnē sui ⁊ alioꝝ ita tñ ꝙ nil
turpe ibi misceatur vel deo aut
proxio iniuriosum nec grauitas
animi totaliter resoluaꝛ ⁊ talis
lud⁹ ꝰm Tho. ij. ij. q. clxviij. ꝑ
tinet ad virtutez eutrapelie. vt
dicit Aristo. in. iiij. ethi. Et dr
aliqs eutrapeli⁹ a bona conuer
satōe. s. bñ ꝯuertit aliq dicta vꝛ
facta in solaciū. Et incꝫtū per
hāc virtutē hō refrenaꝛ ab imo
derātia ludoꝝ sꝫ modestia cō/
tineꝛ Sicut eni hō indiget cor
porali quiete ad corꝑis resocil/
latione. qꝛ nō pōt ꝯtinue labo/
rare ex eo ꝙ hꝫ finitā virtutem
q̄ determinatis laboribꝫ ꝓpor/
tionaꝛ. Ita etiā ex ꝑte aie cuius
virt⁹ est finita ad determiatas
oꝑatōes ꝓportionata ē. Iō qñ
vltra modū suū in aliqs oꝑa/
tōes se extēdit laborat. ⁊ ex hoc
fatigaꝛ p̄sertim. qꝛ in oꝑatōibꝫ
aīe simul laborat corp⁹ incꝫtuz
scꝫ aia intellectiua vtiꝛ viribus
ꝑ organa corporea oꝑantibus
Sūt aūt bona sensibilia cōna
turalia hoī. Et iō qñ aia supra
sensibilia eleuaꝛ oꝑibꝫ rationis
intenta nascitur exinde q̄dam
fatigatio aialis siue hō inten/
dat oꝑibꝫ rōis practice siue spe
culatiue. Et magꝫ si oꝑibꝫ ꝯtē
platōis intēdat. qꝛ ꝑ hoc magꝫ
a sensibꝫ eleuaꝛ. ꝗuis forte i ali
qbꝫ oꝑibꝫ exterioribꝫ rōnis pra

ctice maior labor corꝑis ꝯsistat
Sicut ergo fatigatio corꝑalis
soluiꝛ ꝑ corporis quietē. ita etiā
oꝑtet ꝙ fatigatio aialis soluaꝛ
ꝑ aie quietē. Quies aūt aie est
delectatio vñ oꝑtet remedium
ꝯ fatigationē aialē adhibere ꝑ
aliquā delectationē intermissa
intētione ad insistendū studio
rōnis. Hinc aug⁹. n. iij. musice
ait. Volo tandē tibi ꝑcas. Nā
sapientē decet interdū remitte/
re aciē rebꝫ agēdis intentā. Et
Aristo. in. iiij. ethi. In hui⁹ vi
te ꝯuersatōe quedā requies cū
ludo attendēda ē. Ex hoc legiꝛ
de btō Johāne euāgelista ꝙ cū
quidā scādalizareꝛ eo ꝙ cū aui
cula luderet mādauit ei vt arcū
quē gerebat traheꝛt nec sagittā
emitteret sed tractū sic retinerꝫ
Qd cū ille fecisset ⁊ aliqñ ꝑ la/
bore remisisset. quesiuit vtrum
sic tractū arcū detinere ꝯtinue
posset. Qui rñdit qꝛ si sic face/
ret ⁊ ipse labore deficeret ⁊ arc⁹
ꝯfringereꝛ. Vñ btūs Johānes
subintulit. Silr anim⁹ homis
frāgereꝛ si nuncꝫ a sua intētiōe
relaxaretur. ¶ Sꝫ in hmōi lu/
dis tria sunt attēda ¶ Primū
ꝙ nō queraꝛ delectatio in aliq/
bꝫ oꝑationibꝫ vel verbis turpi/
bus vt supius dictū est. vnde
Tulli⁹ in. i. de offi. ait. Est vnū
gen⁹ iocādi illiberale petulans
flagitiosum obsenū. ¶ Scdo

attendendū ē ne totalis graui-
tas aīe resoluatur. vñ Cicero
li. pfato ait. Neq enim a natu
ra ita generati sum⁹ vt ad ludū
⁊ iocum facti esse videamur. sȝ
ad seueritatē potius ⁊ ad q̄daȝ
studia grauiora atq maiora lu-
do aūt ⁊ ioco vti quidē licet. sȝ
sicut sōno ⁊ quietib⁹ ceteris cuȝ
grauib⁹ serijsq reb⁹ satisfeceri-
mus. Et Ambro. li. ḋ offi. Ca
ueam⁹. caueam⁹ dum relaxare
aīam volum⁹ ne soluam⁹ oēm
armoniā quasi ɔcentū quendā
bonoꝝ operū. ¶ Tertio atten
dendū ē vt ludus conueniat ꝑ
sone tempori loco ⁊ ſm circun
stantias debite ordinetur duȝ
sic fit ludus conueniens est. vñ
aliqui ludi inuenti sunt. vt pro
pueris ludus pile. pro iuueni-
bus iactus pali. cursitatio. pro
viris ludus scacoꝝ q̄ nec etiaȝ
clericis ē prohibitus. Tamen
ad tollendū scādalū laicoꝝ nō
debent clerici corā laicis lude
re vbi scandalū esset. Histriōa
tus honestus inuentus est pro
dn̄is p̄cipue tp̄alib⁹. ⁊ sic de ali
is. ¶ Tertius ē ludus offensi
onis. hic est cū in eo offendit de
us. Sicut fit in turpib⁹ rep̄ntā
tionib⁹ ⁊ piculosis ac nociuis
exercitijs in torneamentis pale
stra ⁊ precipue i ludo alee ⁊ hu
iusmodi. Et q̄ȝ hec plena sunt
peccatis. Ideo Aug. de pe. di.
vi. dicit de penitente cohibeat
se a ludis. Et sancti viri tales
ludos euitauerūt. vñ Thobie
iij. dixit sarra. Cū ludētib⁹ nō
me miscui. nec cum his q̄ am-
bulāt in leuitate. De ludo au-
tem alee null⁹ dubitare debȝ q̄
sit peccatū cū prohibeatur per
legē canonicā ⁊ ciuilem. vt ptȝ
ff. de aleato. p totū. ⁊ in auten.
de sanctissimis epis. §. Inter-
dicim⁹. Et extra de vita. ⁊ ho.
cle. c. Clerici. ⁊ di. xxxv. cap. i.
Et ſm Guillermū ludus alee
intelligit omnis lud⁹ q̄ innitti
tur fortune. vt lud⁹ taxilloꝝ.
charthaꝝ naiboꝝ q̄uis i ludo
chartarū ⁊ naiborū sit aliquid
idustrie hm̄oi lud⁹ pn̄t eē mor-
tale pctm̄ si fiat ex cupiditate n̄
recreatione.

¶ Q̄ð quatuordecim sūt ma
lignitates q̄ inueniūtur i ludo
ex quibus huius vicij graui-
tas apparere pn̄t

Capitulum secundum.

Secundū mysteriuȝ
declarandū de ludo
dicit malignatōnis
In ludo quippe alie
multe malignitates reperiunt
oñdentes hui⁹ vicij grauitateȝ
¶ Pr̄ia malignitas ē infamia
hoc enim vicio laborātes infa
mes redduntur ita vt quilib⁹
viri graues abhorrēt eoꝝ socie
tatem effugiantq parentelas.

¶ Secūda malignitas ē amissio tpis. Nā ipsi lusores tps male ꝯsumūt ⁊ ad idē inducūt alios aspiciētes. ¶ Tertia malignitas ē blassemia. In hoc vitupabili exercitō plusq̄ꝫ ī ceterꝫ blasfematur deꝰ ⁊ tota celestis curia. ¶ Quarta malignitas est cōtumelia. Lusores enim sepe sibijnuicē ꝯtumelias ⁊ ꝟba iiuriosa dicūt. ¶ Quinta malignitas est dissipatio substātie tpal. Frequēter siquidē videmꝰ hoc euenire ꝙ amplissime facultates ꝯsumūtur ꝑ ludū. ¶ Sexta malignitas est furtum. Naȝ q̄ sunt dediti ludo cū nō habēt ad ludendū furātur vel a parētibꝫ occulte accipiēdo ⁊ furtum est vel ab vxoribꝫ vel a vicinis vel a magistris si sunt in exercitio artiū mechanicarū. ¶ Septima malignitas est gula. qui enim vincunt in ludo sicut male acquisierūt pecuniā ita male expendūt. quia vadunt ad tabernas vel faciunt cōuiuia et ī vicio gule ac crapule multa exponūt. ¶ Octaua malignitas ē homicidium. Ipsi equidē lusores aliqñ de verbis veniunt ad ꝟbera ⁊ de verberibꝫ ad vulnera ⁊ homicidia ¶ Nona malignitas ē negligētia. Sunt lusores negligētes ad res diuinas nō curant audire missas diebꝫ festiuis nec predicatōes ⁊ spūalia cuncta postponūt. ¶ Decima malignitas est odiū. Naȝ odiunt eos qui vincūt aliquando seipsos ⁊ qd̄ peiꝰ ē deū q̄ nō facit eos vincere. Et in tantū odium insurgūt qñqȝ vt quod nō possunt ipsi scelesti homines in persona dei ⁊ sanctoruꝫ faciant in picturis ⁊ imaginibus. de quibus miraculose aliquādo exiuit sanguis. Et aliqñ tales a demonio arrepti sūt ⁊ vexati. Odiunt etiā homīes reprehendentes eos de tāto scelere. ¶ Undecima malignitas est iracundia redeunt qñqȝ lusores domū postq̄ꝫ perdiderīt pecuniam iracundi impatientes turbantqȝ vxoreꝫ ⁊ familiā totaȝ. ¶ Duodecima malignitas est tristicia ⁊ accidia. nam ille qui perdit multa vexat angustia ⁊ quādoqȝ aliqui ad tātam desperationem venenerūt vt seipsos occiderūt. ¶ Tertia decima malignitas est participatio sceleris. nā qui dant pecuniā lusoribus ad ludendū propter lucri. mortaliter peccant Qui mutuant taxillos vel domos ad ludendū. ꝑticipes sūt tanti sceleris. ¶ Quartadecia malignitas ē pessima sodomia Adolescentuli enim miseri vt habeāt ad ludendū assentiunt omni turpitudini dātibꝫ eis pecunias pro ludo. Propterea hec

oīa cōminat̄ deus lusorib⁹ di-
cens Jsa. lxv. ca. Qui ponitis
fortune mēsam ꝛ libatis super
eā numerabo vos in gladio.
Ponūt mensam fortune q̄ lu-
dūt exponētes se fortune. ꝛ isti
feriunt̄ gladio dīne vltiōis si-
ue in pn̄ti ꝑ tp̄alia flagella siue
in futuro ꝑ eternas penas.
¶ Sed circa hoc querit̄ q̄d iu-
ris cū altercantib⁹ duob⁹ pu-
ta petro ꝛ martino sup̄ aliquo
rei euētu p̄terito vel futuro pu-
ta morte alicui⁹ dn̄i vel aduē-
tu alicui⁹ p̄ncipis vnus vt pe-
trus asserit mortuū talē dn̄m
vel venturum talē p̄ncipē ad
talē ciuitatē infra certū tēpus
Qđ si secus fuerit obligat se
martino datuꝝ centū vel simi-
le. Ita tn̄ ꝙ si ita n̄ ē vt asseruit
martinus q̄ tenebat ꝯriū ver-
sa vice teneat̄ dare petro centū
vel simile s̄m ꝯuentionē ad in-
uicē factā vtꝝ tale lucꝝ sit lici-
tū. Rn̄dent doctores ꝙ nō. s3
ē turpe lucꝝ ꝓcedens ex auari-
cia ꝛ nulli deseruiens vtilitati
sed vanitati. Nō tn̄ restituere
oportet de necessitate. sed pau-
perib⁹ ē erogandū. ꝛ hoc magis
ex ꝯsilio q̄3 ex p̄cepto. ꝛ vi-
det̄ hēre similitudinē aliquam
ad ludū q̄stū ad futuꝝ euentū
Nulla eīn lex mādat restōnem
in h⁹mōi. ꝛ si lex dīna ꝛ natu-
ralis ꝓhibeat oēm actū auari-
tie ꝛ illicite acq̄sitiōis vt mere-
tricij ꝛ torneamenti.

¶ De varijs opiniōib⁹ an sint restituenda acq̄sita per ludos ꝓhibitos. Ca. iij

Ertiū mysteriū decla-
randū de ludo đ restitutiōis. Scđ3 eīn tho.
ij. ij. In trib⁹ casib⁹ teneat̄ quis
restituere qđ acq̄siuit ꝑ ludū đ
iure dīno ita ꝙ nō debet pau-
perib⁹ erogari sed restitui nisi
cū nescirent̄ vel non inuenirēt̄
ꝑsone sicut accidit in alijs re-
stitutionibus. ¶ Primus ca-
sus ē cū acquirit quis ab his q̄
alienare non pn̄t s̄m Ray. vt
sunt furiosi, ꝓdigi, minores. xx
annis ꝛ maxime pupilli ꝛ men-
tecapti, surdi, muti, ceci, ꝛ q̄ ꝑ-
petuo morbo laborāt. q2 eni3
tales rei sue ꝓuidere non pn̄t.
dādi sunt eis tutores vel cura-
tores Insti. de curato. §. furio-
si. Et qđ dictū ē de ꝓdigis vi-
det̄ itelligēdū de his q̄b⁹ rōne
ꝓdigalitat̄ dati sūt curatores
a iudice ꝛ n̄ đ alijs Serui etiā
cū q̄cq̄d hn̄t fit dn̄oꝝ ꝛ q̄cq̄d
fu⁹ vtilis acq̄rit dn̄o suo acq̄-
rit. C. ꝑ q̄s ꝑso. no. acq̄. l. i. ff.
de tp̄ib⁹ pub. l. pecuniā. quare
ipsi s̄ui alienare nō pn̄t. S3 re-
ligiosi si qua hērēt ad vsū suū
vl̄ ꝑ administrationē. illa tn̄ do-
nare vel alienare n̄ pn̄t illicite
vt i ludis vn̄ q̄ eis vicerēt etiā

platis ad restõnem tenẽtur vel monasterijs vel platis. Clerici quantũ ad res ecclesie alienare non pñt in ludis Filijfamilias q̃ emãcipati ñ sũt a patre alienare nõ pñt per ludum vel alios modos. Similiter vxores si nõ habeant parafernalia. Qui itaq̃ acq̃rit ab his per ludũ: tenet restituere tutoribus vel curatoribus vel platis aut dñis eorum, nisi forte sit quid modicũ de quo psumi posset. q curatores z alij pnominati nõ curarent. ¶ Scõs casus est cũ acq̃rit quis p fraudes puta vtendo falsis taxillis vel alio mõ decipiẽdo. nã hoc restituẽdum est ei q̃ amisit vel habẽti curã eius. reputat eĩm h vt furtũ. ¶ Tertius casus ẽ cũ q̃s attraxit aliquẽ ad ludũ per vim vel nimiã iportunitatẽ siue in pncipio ludi siue in medio cũ alius vellet dimittere ludũ z alius nõ sinit. Cũ aũt quis lucratur i ludo cũ volũtario valente alienare z sine fraude an restituere teneat. Aliqui dicũt q debet illud paupibus erogare z de necessitate z nõ posset sibi retinere. Alij vero dicũt hoc de honestate ɔsulij nõ de necessitate pcepti fiendũ. Et quãuis pma opinio sit securior z ideo potius ɔsulenda: nõ tñ de necessitate iponendo. Nã Tho. z Ricar. in. iiij. nil dicunt de erogatione paup eribus fienda; q ad eos q̃ nõ sũt astricti legibus impialibus. Jo. an. z Jo. calde. sup. ca. clerici. de vita z hone. cle. dicũt tutũ eẽ talia paupibus erogare. nõ tñ dicunt fore necessariũ. Francisc de zabarellis dicit posse defendi talem opinionẽ. s. q nõ debeãt oĩno talia paupibus erogari. q ɔsuetudo potuit dñium pdentis in vincentẽ trãsferre Jo. de imola ista allegat z ñ reprobat. Rai. etiã in sũma sua dicit q licz multi sapientes dixerint acq̃sita p ludos alee nõ restituenda sed paupibus eroganda. Tñ mõ sic fuat q nec ad erogãdũ paupibus sint cogẽdi. Sed fieri põt de huiusmõi elemosyna sic de meretricio qd vtiq ɔsulit nõ ipat Petrus de palude dicit in qrto aliquos tenere q q̃ nõ ẽ locupletior amplius nõ tenet qui. s. pdidit qd p ludũ fuerat lucratus lege humana phibitũ. q̃a talis nõ erat obligatus paupibus rõne alicuius pcepti absolũ vel cõmissi in eos. Igit ne deuia ludis z turpibus lucris ɔsulendũ ẽ z psuadendũ ad erogandũ paupibus z pcipue q̃ntũ ad illud qd remanet in lucro vltra pdita in eo z alia saltum paulatim z p interuallia tẽporum. Non tñ vt ẽ dictũ q̃s est

ad hoc cogendus. sed discrete si fieri pot inducendus. Corri/gant se itaque lusores et reverta/tur ad dominum. quia ipse dabit il/lis gratiam et tandem gloriam sempiternam Amen.

Feria. iii. post dominicam olivarum De peccato odii.
Sermo quadragesimusquartus.

Oderunt me gratis. Scribuntur hec verba ps. xxxiiii. Suffocavit mentes phariseorum ardens odium quod ad xpm propter suam iniquitatem habebant. Illo enim excecati omnem iusticiam pervertunt: omisque humanitatis obliti mortem cru/delissimam innocentis Jesu procu/rare conati sunt. Similes autem illis efficiuntur plerique xpiani qui odio proximorum detenti nec con/fiteri neque comunicare volunt Inveterata quippe odio et inimi/citias retinentes; diabolo poti/us placere studet quam xpo. Non moventur stimulo conscientie. non preceptis ecclesie. non amicorum suasione. non doctrina predica/torum. non denique memoria chri/sti iesu pro nobis crucifixi. Idcir/co in presenti sermone decrevi de odio in generali loqui de quo redemptor noster dicit verba proposita. affirmans quod iudei o/derunt eum gratis idest sine cau/sa Distinguemus autem triplex odium.

¶ Primum est odium dei.
¶ Secundum est odium sui.
¶ Tertium est odium proximi.

¶ De odio dei qualiter. s. et ex qua causa potest haberi odio. et quod odium dei est gravissimum peccatorum. Ca. primum

Primum est odium dei sum/me fugiendum ad dete/standum de quo consi/deremus tria scilicet

¶ Possibilitatem
¶ Causalitatem
¶ Gravitatem

¶ Primo consideremus de odio dei possibilitatem: Quomodo videlicet possit deus haberi odio quod sic declarat Tho. ii. ii. q. xxxiiii. Odium inquit est quedam motus appe/titive potentie que non movetur ni/si ab aliquo apprehenso. Deus autem dupliciter apprehendi sive cogno/sci pot. ab homine Uno modo secundum se ipsum puta cum per essentiam videtur Alio modo per effectus suos cum s. invisibilia dei per ea que facta sunt intellecta conspiciuntur. Deus autem per essentiam suam est ipsa boni/tas quam nullus odio habere po/test. quia de ratione boni est quod ame/tur. et ideo impossibile est quod aliquis videns deum per essentiam illum odio habeat. Unde Diony. li. de divi. no. c. iiii. ait Omnibus amabi/le et diligibile est primum bonum et pulchrum. Est autem ipse deus

ipsa bonitas z pulcritudo. In
q̄tum aūt deus cognoscit per
effectus suos sciendū q̄ aliq̄s
effectns dei sunt qui nō possūt
vllo mō cōtrariari volūtati hu
mane vt esse viuere z intellige
re. Q̄ōlibet aūt hoꝝ est appe
tibile z amabile oīb9. vñ scdm
q̄ de9 apprehēdit vt actor hoꝝ
effectuū videlz in q̄tū est crea/
tor bñfactor veritas z hmōi. ñ
pōt odio haberi. Ideo dyonisi
us ait q̄ de9 oīa cōuertit ad se/
ipsum inq̄tū. s. est oīb9 princi/
piū essendi: q2 oīa inq̄tuz sunt
tendūt in dei similitudinē qui
est ipm esse. ¶ Scdo considere
mus de odio dei causalitatem
nā sunt q̄dā effect9 dei q̄ ex rna
licia hoīm sunt ipsis cā vt deū
odio habeāt. q2 repugnant in/
ordinate hūane voluntati. Hi
sūt ꝓhibitio pctōꝝ. inflictio ad
uersoꝝ. z denegatio desiderato
rū. Ex hoc enim q̄ deus ꝓhi/
bet aliqua mala que aliqui vel
lent facere. sed cōscientia remor
det z nō sunt ita libere agere si
ne stimulo remordēte. vel etiaz
q2 alij nō assentiūt male volun
tati eoruz ex probibitione dei
Ideo odiunt deū qui talia pro
hibuit. Aliqui vero odiunt deū
propter aduersa q̄ sustinēt a dō
z numero istorum sunt dāna/
ti. de quibus in ps. dicit. Su/
perbia eorum qui te oderunt.

ascendit semper Non tamē om
nis qui odit penas odit deum
Nam multi tolerant patienter
penas ex reuerentia diuina Sz
prorumpere in odiū ipsius dei
punientis tanq̄ iniuste puniat
quod faciunt dānati hoc ē odi
re diuinā iusticiam. Alij vero
odiunt deum cum non implet
illorum desideria quod sepe fe
cit pro ipsorum beneficio qui/
bus dicere potest. Nescitis q̄d
petatis. ¶ Tertio consideremꝰ
de odio dei grauitate. Est q̄p
pe peccatum istud grauissimū
z vt inquit Tho. Oim pecca
toꝝ pessimū q2 opponitur dile
ctioni dei que ē optimū homis
Et scdz philosophū. viij. ethi
corum. Optimo opponit pessi
mū. Insuper defectus peccati
consistit in auersione a dō que
auersio rationem peccati non
haberet nisi voluntaria eēt. vñ
peccatum consistit in volunta
ria auersione a deo. Sz hec vo
luntaria auersio per se importa
tur in odio dei. In alijs p̄o pec
catis participatiue z quasi per
aliud. Sicut enim voluntas
per se inheret ei quod amat. ita
z per se refugit id quod odit vn
de quando aliquis odit deum
auertitur ab eo secunduz se vo
luntas eius. Sed in alijs pec/
catis. puta cum fornicatur nō
auertitur a deo s̄m se sz s̄m ali

Corpora non sunt diligenda

ud incoptum scz appetit inordinatam delectationem que habet annexam auersionez adeo Semper autem id quod ē per se est potius eo qđ ē ꝑ aliud.

¶ De odio suipsius ⁊ quomodo vnusquisqꝫ tenetur ex caritate diligere se ⁊ corpus ꝓpriuz ⁊ ꝙ peccatores non se diligunt

Capitulum secundum.

Ecundum est odiū suipsius cum quis odit semetipm. Sz vt clarius hoc intelligatur tria hoc loco dubia sunt disputanda.

¶ Primū vtrū hō teneat diligere semetipm ex charitate.

¶ Scđm vtrū corpa nr̄a sint ex caritate diligēda.

¶ Tertium vtrū peccatores diligant seipsos.

¶ Ad primū dubiū rn̄det tho. ij. ij. q. xxv. ꝙ cū caritas sit amicitia quedam dupliciter possumus loqui de caritate. Uno mō sub cōmuni ratione amicitie. Et ꝓm hoc dicendum est ꝙ amicitia proprie non habet ad seipm. sed aliquid maius amicitia. quia amicitia vnionē quādam importat. Dicit eni Dyonisius ꝙ amor est virtus vnitiua vnicuiqꝫ autem ad seipsum est vnitas que est potior vnione vnde sicut vnitas ē principiuz vnionis. ita amor quo quis diligit seipm est forma ⁊ radix amicitie. In hoc enim amicitiā habem9 ad alios ꝙ ad eos nos habem9 sicut ad nosipsos. Dicitur enim. ix. ethicoꝝ ꝙ amicabilia q̄ sunt ad alteꝝ venerunt ex his que sunt ad seipsum Sicut autem de principijs nō habetur scientia. sed aliquid maius. s. intellectus. Alio mō possimus loqui de caritate ꝓm propriam rationem ipsius prout scz amicitia hoīs ad deū principaliter ⁊ ex consequenti ad ea que sunt dei inter que est etiam ipse homo qui caritatem habz sicut ⁊ inter cetera que ex caritate diligit. Quare homo diligit seipm ex caritate ꝓm propriam rationem caritatis non ꝓm cōem ꝓm quā dr Greg. i omel. Din9 ꝙꝫ int duos caritas haberi nō pōt. ¶ Scđm dubiū fuit vtꝝ corpa nr̄a sint ex caritate diligēda. ⁊ quidā dicūt ꝙ non. primo qr Johānis. xij. c. scribitur. Qui amat aīam suā ꝑdet eā ꝯstat ꝙ aīa nō stat ibi nisi ꝑ vita carnali. ergo corpa nō sūt diligēda. Scđo nihil ē ex caritate diligendū qđ īpedit hoīem ad assecut ōez btitudinis. Sz caro corpis nr̄i ē hmōi ergo ⁊c. Ait eni apl's ad gal. i. ca. Caro ꝯcupiscit aduersus spm̄ ⁊ spiritus aduersus carnē ad roma

nos. vij.c. Inuenio aliaz legẽ in mẽbris meis repugnantẽ legi mẽtis mee. ¶ Tertio rõ imaginis siue expꝛeſſa aſſimilatõ ad deũ ẽ illud quod facit creaturã diligi ex caritate. Sz in corpore cõicam⁹ cũ brutis nec ꝑfectio imaginis repitur in nobis ex ꝑte corꝑis quare ꝛc. Sed ɔ̃riũ oñditur ꝑ ſcripturas. Naz aug. li. i. de trinitate ponit quatuor ex caritate diligẽda inter q̃ enumerat corpus. Et Apl's ad ephe. v. c. ait. Uiri diligere debent vxores ſuas ſicut corꝑa ꝓpꝛia. Rñdetur ergo ſm Bonauen. in. iij. di. xxviij. ꝙ cũ caritas ſit põdus inclinãs ad ſummũ bonũ ꝛ ꝑfectã beatitudinẽ omne illud facit diligere qᷓ eſt beatũ vel beatificabile. Cõtingit aũt aliqd eſſe beatũ tripliciť ſcz ꝑ eſſentiã ꝛ ꝑ primã influentiã. ꝛ ꝑ quandã redundantiaz Hinc eſt ꝙ oĩa iſta ſunt ex caritate diligẽda ſm pri⁹ ꝛ poſterius ſm mag' ꝛ minus. beatuz autem ꝑ eſſentiã eſt ſol⁹ de⁹. beatũ ꝑ primã influentiã eſt ſpiritus rõnalis. beatum deniq; ꝑ quandã redundantiã ẽ corpus hũanũ in qᷓ gaudiũ glie redũdat ꝑ ɔiunctionẽ ſui ad aĩam btãm. Hinc eſt ꝙ caritas facit nos diligere deũ ꝛ rationalem ſpm̃ ꝛ etiã corp⁹ nr̃m. Ad primũ in contrariũ adductũ ẽ dicendũ ꝙ in corpore noſtro ẽ viciositas ɔcupiſcẽtie ꝛ bonitas nature. Et qꝛ viciositas cõcupiſcẽtie inclinat ad malũ. iõ eſt odiẽda ꝛ ſi qs eaz diligit odit aĩam ſuã. Qꝛ vero bonitas nature ordinata ẽ ad ſummũ bonũ quodãmodo ɔparticipãdũ ideo eſt diligẽda. Cũ ergo de⁹ hortatur ad odiendã aĩam noſtrã ſiue carnalẽ vitã ex hoc nõ ɔcluditur ꝙ corpora noſtra nõ ſint ex caritate diligẽda ſimplr̃ ſed ꝙ nõ ſunt diligẽda q̃tum ad viciositatẽ cõcupiſcẽtie. Ex hoc patet reſponſio ad ſecũduz obiectuz ꝙ caro non repugnat ſpiritui nec impedit ad aſſeq̃ndã beatitudinẽ propter bonitatẽ nature ſed propter viciositatẽ ɔcupiſcentie cõtracte. ¶ Ad tertiũ vero dicit Bonaue. ꝙ licet corpus hũanũ nõ ſit ad imaginẽ dei ꝑ ſe tñ vnitũ eſt aĩe q̃ eſt ad dei imaginem vnitũ; inq; in vnitate nature Et rõne illi⁹ eſt beatitudinis cõparticipabile. Ideo eſt ex caritate diligendũ ¶ Tertiũ dubiũ fuit vtꝝ pctõꝝ res diligãt ſeipſos. Et ꝙ nõ videtur ex verbis dauid in pš. dicẽtis. Qui diligit iniquitatem odit aĩam ſuã. Sed contra arguitur. ¶ Primo quia illᷓ qᷓ eſt principium peccati maxime pctõꝛib⁹ repitur Sed amor ſui eſt principiũ peccati ergo maxi

me in peccatoribus reperit. Naz
vt dicit Aug⁹. li. xiiij. de ciuita
te Amor sui facit ciuitatē babi
lonis. ¶ Scdo arguitur ꝙ pec
catū nō tollit naturā Sz h vni
cuiqꝫ ꝯuenit ex sui natura ꝙ di
ligat seipm. vñ etiā creature ir
rationales appetūt ꝓprium bo
nū. puta ꝯseruationem sui esse
ꝛ alia hmōi. ergo pctōres dili/
gunt seipsos. ¶ Tertio arguit
ꝙ ꝭm Dyoni. li. de diuinis noi
bus. Omnibus est diligibile bonū
sed multi peccatores reputant
se bonos. ergo mlti peccatores
diligūt seipsos Rñdet his tho.
ij. ij. q. xxv. Quod amare seipz
vno mō cōmune ē omibus Alio
modo propriū est bonoꝝ. Ter
tio mō propriū est maloꝝ. Qd
eni aliquis amet id qd seipsuz
esse existimat hoc cōe est oibus
Hō aūt dicit esse aliqd dupl'r.
Uno mō ꝭm substantiā suaz.
ꝛ naturā ꝛ ꝭm hoc oēs estimāt
ꝭm bonū cōmune se esse id qd
sunt. s. ex aīa ꝛ corpore composi
tos. ꝛ sic oēs hoies boni ꝛ mali
diligūt seipsos inqꝫtū diligunt.
suipsoꝝ ꝯseruationē qd natu/
rale est vnde nec viciū. Jō Ci
cero in. i. de offi. ait. Principio
generi animantiū omni ē a na
tura tributū vt se vitā corpus/
qꝫ suū tueatur. Declinetqꝫ ea q̄
nocitura videantur. ¶ Alio mō
dicit hō aliquid eē ꝭm pricipali

tatē. Sicut principes ciuitatis
dicit esse ciuitas. vñ qd princi/
pes faciunt dicitur facere ciui/
tas. Sic aūt nō oēs estimant
se esse qd sunt. Principale eniz
in hoie est mens rōnalis secun
dariū est natura sensitiua ꝛ cor
poralis. Quoꝝ primū apl's no
minat interiorē hoiem. ꝭm ꝓo
hoiem exteriorē. ij. ad Corinth
iiij. dicēs. Licet is q̄ noster est
hō exterior corrumpat. s. corp⁹
tñ is qui noster est hō interior
renouat de die in diē. i. mēs rō/
nalis. Mali igitur estimāt pri
cipale esse in eis naturā sensiti/
uā vt corp⁹. vñ nō recte cogno/
scentes nō vere diligūt seipsos
qr nō ꝭm id qd vere ē principa
le in eis. Boni vero cognoscen
tes vere seipsos. vere seipos di
ligūt. qr ꝭm id qd vere est prin
cipale in eis. i. ꝭm mentē rōna/
lē. Et hoc probat phs. ix. ethi.
per quinqꝫ que sunt amicitie ꝓ
pria. vnusquisqꝫ enim amicus
primo quidē vult suū amicum
esse ꝛ viuere. secūdo vult ei bo/
na. tertio operatur bona ad ip/
sum. quarto cōuiuit ei delecta/
biliter quinto concordat cū ip/
so in eisdē ꝯtristatus ꝛ delecta
tus. Et ꝭm hoc boni diligūt se
ipsos qꝫtum ad interiorem ho
minē. qr volūt ipm seruari in
sua integritate. ꝛ optant ei bōa
q̄ sunt bona spūalia. Et opan

tur diligēter spūalia bona. Et delectabile ad cor ꝓpriū redeūt qꝛ ibi inueniūt bonas cogitatōnes in pñti ꝛ memoriā bonorū pteritoꝝ ꝛ spē future btitudis ex quibꝫ delectatio causaꝛ. Similiter etiā nō patiūtur in seipsis volūtatis descensionē. qꝛ tota aīa eoꝝ tendit in vnū. E cōtrario aūt mali nō volūt ꝯseruari integritatē interioris hoīs neqꝫ appetūt spūalia eiꝰ bōe neqꝫ ad hec operātur neqꝫ delectabile ē eis secū cōuiuere redeundo ad cor. qꝛ inueniūt ibi mala ꝛ pñtia ꝛ futura que ꝛ pterita q̄ abhorrēt neqꝫ etiā sibiipsis concordāt ꝓpter ꝯsciam remordentē. Et sic ꝯcludēdo rñdet tho. ad primū argumentuꝫ ꝙ mali amāt semetipsos amore illo ꝓprio q̇ est ipsoꝝ maloꝝ ꝑueniēs vsqꝫ ad ꝯtemptū dī. qꝛ sic inclinantur ad exteriora bōa ꝙ spūalia ꝯtēnunt. Ad scōm aūt argumentū dicit tho. ꝙ naturaꝛ amor nō tolliꝛ a malis sꝫ ꝑuertitur mō iā dicto. Ad tertiū ꝑo arg. dicēdū ꝙ mali qui se reputant bonos decipiunt seipsos et ita amor eoꝝ ad se est apparēs qm̄ q̇ faciūt iniq̇tatē hostes sūt aīe sue. Propterea xp̄s dixit Johan. xij. c. Qui amat aīaꝫ suā ꝑdet eā. Et q̇ odit aīam suam in h̄ mūdo in vitā eternā custodit eā. Amare aīam in h̄ mundo est hec tp̄alia bona cuꝫ pctō velle ꝛ acq̇rere. Et lꝫ hoc videatur ex amore ꝓcedere. odio tam̄ magis ē imputandū. qꝛ sic acquiriꝛ eterna ꝑditio.

¶ Qd̄ odiū proximi est graue pctm̄ ꝛ de originalibꝫ eiꝰ causis atqꝫ tribꝫ pessimis fructibus ex odio procedētibꝫ

Capitulum tertium.

Ertiū est odiū proximi de quo cōsideremus tria. videlicꝫ

¶ Primo eiꝰ offensionē.

¶ Scdo eiꝰ originationē

¶ Tertio eiꝰ fructificationē

¶ Primo consideremus de odio proximi offensionem. Est enim peccatum odium proximi ab alijs distinctum ꝛ mortale qñ ē ſm deliberatōeꝫ ratōis. Qd̄ probaꝛ. Nā Johā. i. sua canonica. c. ij. ait. Qui odit fratrē suū in tenebris ē. ꝛ. iij. capi. Qui odit fratrē suū hōicida ē scꝫ aīe sue. ꝛ de pe. di. i. c. Homicidioꝝ Nā q̇ occidit ꝛ q̇ odit et q̇ detrahit pariter hōicida est.

¶ Sꝫ posset q̇s obicere ꝙ non omne odiū ꝓximi sit peccatuꝫ: Et primo ꝓbatur qꝛ nullū peccatū inueniꝛ i p̄ceptis vel in cōcilijs diuine legis ſm illud prouerbioꝝ. viij. c. Recti sunt oēs

sermones mei. vñ nõ est in eis
prauũ qd neq̃ puersum. Sz
Luce.xviij.dicit. Si qs venit
ad me ꝛ nõ odit prẽz suũ ꝛ ma
trẽ ꝛ vxorẽ ꝛ filios adhuc autẽ
ꝛ aĩam suã nõ potest meus esse
discipl's ¶ Scdo pbat q̃ odi
um proximi nõ semp sit pctm̃.
Nã odire peccatores nõ est pec
catũ sed peccatores sunt proxi
mi nr̃i. qꝛ vt dicit Aug⁹. in. i.
de doctrina xp̃iana. Cuz dicit
diliges pximũ tuũ oẽm hoĩem
noueris proximũ esse putandũ
ergo ꝛc̃. Qd aũt pctõres odio
sint habẽdi patz ex vbo Dauid
sácti q dixit. Iniquos odio ha
bui ꝛ legẽ tuã dilexi Insup pec
catoribꝫ exprobabat mala inqui
ens. Cõuertant pctõres ĩ ĩfer-
nũ. ¶ Tertio probat q̃ odium
pximi nõ semp sit pctm̃. Om
ne eni pctm̃ repugnat nature.
sed odire inimicũ est naturale.
g̊ ꝛc̃. Rñdet tho. ij. ij. q. xxv. et
q. xxxiiij. q̃ duo pñt in hoĩe ꝯsi-
derari. Natura. s. ꝛ culpa scd̃m
naturã quã a deo hñt capaces
sunt beatitudinis sup huius cõ
municatõe fundat caritas. et
fm hoc oẽs hoĩes diligẽdi sũt
boni ꝛ mali ꝛ nullus odiẽdus
fm culpã vero q̃ aduersantur
deo pctõres sunt odiendi etiaz
pater mater ꝛ propinqui. De-
bemus enim in peccatoribus
odire q̃ peccatores sunt. sz dili-
gere q̃ homines sunt. Vñ leo
papa. distin. lxxxvi. cap̃. Odio
Odio inquit habeantur pec-
cata ꝛ nõ homines. ꝛ sic soluũ-
tur obiecta. Nã parẽtes quan-
tum ad naturam ꝛ affinitatez
qua nobis coniunguntur secũ
dum preceptum dei et nature
diligẽdi sunt ꝛ honorãdi Odi
endi autem sunt quantum ad
hoc q̃ impedimentum prestãt
nobis tendendi ad perfectionẽ
diuiẽ iusticie. Sic dauid odio
habebat peccatores. quia odie
bat illorum iniquitatẽ. Simi-
liter inimici habẽdi sunt odio
non q̃tum ad naturam et bõa
que habent a deo. sed quantũ
ad eorum culpam scd̃m quaz
sunt nobis inimici. ¶ Secũdo
consideremus de odio proximi
originationem. secundum enĩz
Durandum ordinis minoruz
in summa sua ex triplici causa
oritur odium.

¶ Prima est displicentia veri-
tatis.

¶ Secunda est displicẽtia bo
nitatis.

¶ Tertia displicentia recepte
penalitatis

¶ Prima est displicentia veri-
tatis. Aliqui enim sunt ita per
uersi q̃ odio hñt diligentes se ꝛ
amãt odiẽtes se. i. q̊ ve nocẽt si
bi inducẽtes ad mala ꝛ ecõtra
retrahentes a malis p admoni

Cause odii

tionē odiūt. ꝛ hoc ꝓpter displi
centiā veritatis. Unde Terē
tius ait. Ueritas odiū parit.
De nūero hoꝝ fuit achab rex
israel qui dicebat de Michea
ꝓpheta. Ego odi eū qꝛ non p/
phetat mihi bonū tm̄ sed malū
vt scribit. iij. regū. xxij. capi. qa
eni dicebat sibi ꝟitatē rephen
dens eū ꝛ p̄nuncians que icur
reret cū populo ꝓpter peccata
sua ꝛ nō adulabat regi vt pseu
do ꝓpheti qui p̄nunciabāt si/
bi ꝓspera. ideo ipsū Micheaꝫ
odiebat. ¶ Secūda cā est ex q̄
nascitur odiū ē displicētia bo
nitatis. Mali eni eoipso qꝺ
mali sūt bonos videre vel bo
na de eis audire nō pn̄t. qꝺ p
cedit ex inuidia vel qꝛ ꝟtꝰ bo
noꝝ ꝯfundit ꝛ obscurat mali/
ciam iniquoꝝ. sic Gen̄. xxxvij.
c. dꝛ de Joseph q̄ꝫ oderant euꝫ
frēs sui nec poterant ei qui cq̄ꝫ
pacifice loq̄. qꝺ erat ꝓpter sin/
gularem bonitatē eius. Unus
q̄sq̄ꝫ eni ait Hiero. moribꝫ suis
fauet Sic eni ouis delectabili
ter cōuersat cū oue ꝛ lupus cū
lupo. ita ꝛ malus delectatur ꝛ
amat malos similes sibi. ꝛ bo
nos ꝯ̄rios moribus suis odit.
¶ Tertia causa ex qua oritur
odiū ē displicentia ꝯcepta ex
aliqua iniuria recepta. Sicut
absalon odiebat amon fratrē
suū ꝓpter opp̄ssionem sororis
sue thamar simulauitq̄ꝫ displi
centiā quousq̄ꝫ vindicaret in/
iuriā fratre occiso. vt scribitur
ij. regū. xiij. c. Sic esau oderat
fratrē suū iacob ꝛ minabatur
occidere qꝛ abstulerat ius pri/
mogeniture ꝛ paternā benedi
ctionē. vt pꝫ Gen̄. xxvij. ca. qꝺ
tn̄ iacob iuste fecerat. Est autē
pctm̄ istud mltū generale ꝛ sa
tis multiplicatū. Nam vix ho
mines odiū semel ꝯceptū no/
lunt dimittere quasi licitū eis
videat. Nec aduertūt q̄ꝫ dū in
odio manēt nō tantum vnum
peccatum mortale committūt
sed totiens quotiens iniuriam
receptam ad memoriam re/
uocātes actualitatē illis optāt
quos odiū. Quod aūt dictuꝫ
est antiq̄s Odio habebis ini/
micū tuū Matthei. v. c. Non
erat illa sn̄ia in lege dei. sed fal
sa glo. quā faciebāt legis do/
ctores sup illud Leuiti. xvi. c.
Diliges amicū tuū sicut teipꝫ.
Et hoc arguebāt a ꝯ̄rio sensu
dicētes Ex quo amicus diligi
p̄cipit. ergo p ꝯ̄riū inimicꝰ odi
ri mandat. Sed tale argumē
tū ē validū qn̄ ꝯ̄riū nō habet
in lege Sed exp̄sse mandaba
deus ꝯ̄riū in ipsa lege statuen
q̄ꝫ si q̄s transiēs p viaꝫ videret
iumentū inimici sub sarcina i
terrā lapsum nō ptransiret sed
iuuaret ad leuandū ipsū. ideo

xp̄s talē falsam expōnē repro/
bans ait. Ego aūt dico vob
diligite inimicos vestros.
¶Tertio ↄsiderem⁹ de odio
primi fructificationē. ꝑducit
eñ tres pessimos fructus
¶Prim⁹ ē cordis oduratio
Scđa crudelitatis actio.
¶Tertio dānificationis mali
gnatio.
¶Primus fruct⁹ ē cordis ob
duratio. Odiū eñ inter cete/
ra peccata indurat cor terribi
liter vt merito possit de odien
te verificari illud qđ dr Job.
xli. Cor ei⁹ indurabit quasi la
pis. Conditiōes aūt duri cor
dis ponit Bernardus in li. de
ↄsolatiōe ad Eugeniū dicēs.
Cor durū ē qđ nec cōpunctione
scinditur. pietate nō molit. ꝑcib⁹
nō flectit. minis non cedit. fla/
gellis obduratur. Cor durū ait
sapiens male hēbit in nouissi
mo. Hec oīa impleri videntur
in odiente. nā cor eius nō pōt
habere ↄtritionē. vñ nec in cō
fessione absolutionē nec veniā
nec coronē. Expresse eñ dr de
pe. di. v. c. Falsas. ꝙ talis qui
odiū tenet in corde admitti nō
debet ad pniaꝫ. s. ꝙ absoluatur a
ↄfessore. ꝛ quanto magis pma
net in odio tāto magis indura
tur. Pietate tñ molit talis. qa
ꝛ si videat inimicū in aduersi
tate non cōpatit sed appetit ec
maiora mala vsqꝫ ad ↄsūpti
onē. Sic iudei odiētes xp̄m nō
fuerūt moti pietate ad ipm cū
viderent eū terribiliter flagel
latū quod fecerat ad flectēdū
eos ad pietatē erga eū. sed vo
luerūt eū oīno crucifigi vt sa/
tiarent de penis acerbissimis
eius ꝛ obprobrijs. Nec flectit
ꝑcib⁹ obediēs. Nā si amici vi/
cini ꝛ religiosi. ꝛ p̄lati depcent
tales vt odia dimittāt ꝛ inimi
citias nō acquiescūt. Non ce/
dit minis odiens. qꝛ ꝛ si fiant
ei cōminatiōes a p̄dicatorib⁹
multoꝝ maloꝝ q̄ deus ꝑ odio
suo infert et ꝑcipue dānatio/
nis eterne nō videt curare. Fla
gellis obduratur. nā incurrit in
dāna ꝛ ifirmitates mortē fami
lie sentit ꝛ tñ odiū tenet Unde
ꝛ i nouissimo male hēbit qꝛ in
morte cū odio trāsiēs a demo
nib⁹ cruciādus ad inferna de
scendet. ¶Secūdus pessimus
fruct⁹ odij ē crudelitas. Cain
ex odio ita crudelis factus est
vt nō parceret germano abel
innocēti. Geñ. iiij. c. Egyptij q̄
oderāt Heb. vt habet Exodi
i. c. affligebāt eos multis mo/
dis vsqꝫ ad subuersionē puu/
loꝝ nascentiū in flumie. ¶Ter
tius fruct⁹ odij ē dānificatio.
nā odiēs q̄rit in exoso septem
genera damnoꝝ vel simul vt se
patim. ꝛ in q̄libet cōmittitur

mortale. ¶ Primū dānū i substantia appetēs q ipam amittat vel diminuat ⁊ ad hoc opatur si potest per se vel p alios. ¶ Scōm damnū i fama. qr detrahit sibi ⁊ bōa audita de eroso puertit. ¶ Tertiū damnum in patria qr querit quō expellat de ciuitate vel saltē hoc desiderat ¶ Quartū damnū in familia. quia appetit infirmitatem vel mortē filiorum vel dānatōem et iniurias eius. Quintū dānū in libertate. qr appetit q incarceretur propt debita ⁊ similia. ¶ Sextū damnū in corpore qr cupit illū infirmari vel mori Vn̄ ⁊ si ipse nō occidat desiderat q deus vel alius id faciat. ¶ Septimū damnū ē i anima qr vellet aiam eius ad iferna descēdere. Sed ecōuerso deponētibus odia ppter xp̄m ⁊ inimicis veniā petētibus ob eius amorem indulgētibus abūdantissime gratia eius infundit. Grādis ē vtiq hec elemosina cordis ⁊ deo bn̄dicto acceptissima mirū in modū. Dixit enim dn̄s iesus xp̄s Mathei. vi. c. Si eniz dimiseritis hoibus pctā eorum dimittet vobis pater vr̄ celestis pctā vr̄a. Et vt nos moneret exēplo existēs in cruce. post vincla. post flagella post sputa. post liuores post coronā spineā pendens in medio latronū p suis psecutoribus orauit dicēs Pr̄ ignosce illis qr nesciūt qd faciūt. O pium verbū. O ardēs depcatio O deniq inaudita mansuetudo. Nō cōqueritur benignus iesus. Nō imp̄catur malū iudeis crudelissimis sed veniā quā tn̄ nō meruerūt. Idcirco q suo amore odia deserūt sibi ad modū cōplacēt ipsisq sese quoddāmō reddit obligatū. ¶ Vn̄ extat exemplū de sancto Johāne gualberto. Hic cū miles foret ⁊ inimicitias haberet mortales cū quodā q eius auunculum interfecerat vna dierum cum esset armis accinctus ⁊ inuenisset inimicū suū solū ⁊ inermē aggressus est eū vt interficeret. At ille pstratus in terrā rogauit eum ob amorē illius q tali die p nobis oibus passus fuerat vt sibi igsceret. Erat enim sexta feria. Ad cuius p̄ces subito emolitū ē cor eius Et odio deposito dixit Ob amorē crucifixi nō possuz tibi nō indulgere cū ipe p nobis inimicis suis mortē gustauerit ista die. vade igit securus ⁊ bn̄ fac qr ego tibi oēm iiuriā reitto Post qō cū accessisset ad ecciam sctī miniatis ppe florentiā in monticulo vbi nūc morant monachi mōtis oliuarum orāti ipi añ imaginē crucifixi q imago inclinauit sibi caput qsi grās agēs de iniuria remissa inimico ppt eū

Et adhuc ondit ibi talis ima-
go. Et ita couersus est ille Jo-
hanes gualbertus ad eum qui dimis-
so seculo ordinem instituit specialem
scilicet vallis vmbrose et miraculis
multis claruit canonizatus ab
ecclesia. Deponantur ergo odia et
cessent discordie. vt sic digne su-
scipientes viuificum sacramentum dignos
nos faciamus gratia christi qui est bndi-
ctus in secula seculorum. Amen.

¶ Feria quarta post dominicam oliuarum
de miranda couersione latronis
pendentis in cruce. Sermo. xlv

Amen dico ti-
bi hodie mecum eris
in paradiso. Piissi-
mi iesu ad latronem
loquentis. Verba
sunt ista originaliter Luce. xxiii
c. et in euangelio ho. Dum pendebat in
cruce iesus christus filius dei pro salu-
te hominibus afferenda exhibuit mise-
ricordiam suam latroni qui crucifixus
erat a dextris eius. In illo quippe
fiducia datur omnibus peccatoribus qui ad
penitentiam redire disponunt vt secu-
ri currant ad pedes saluatoris
mundi qui neminem abiicit ad se con-
fugientem. et vt inquit deuotus Ber-
nar. hominem alloquens peccatorem
Caput habet christus inclinatum ad te
salutandum. Os clausum ad te
osculandum pedes crucifixos ad
tecum permanendum. brachia apta
ad te amplexandum. latus apertum
ad te diligendum. et totum corpus
in cruce extensum ad se totum tibi
largiendum. Propterea vt ardens
caritas filii dei ad latronem con-
uersum et quilibet humiliatos pec-
catores noscatur. in presenti sermone de
illo latrone tria mysteria decla-
rare studebimus.

¶ Primum erit de ipsius merito
¶ Secundum de ipsius premio
¶ Tertium de ipsius priuilegio
¶ De septem virtutibus latronis a
spiritu sancto sibi infusis in quibus appa-
ret amplitudo meriti eius.

Capitulum primum

Primum mysterium decla-
randum erit de illius la-
tronis merito. Nam ple-
rique mirantur quomodo ille qui pro suis sce-
leribus publico supplicio condemna-
tus fuit in extremo vite sue quando si-
bi auferebatur violentia passionis
meritum potuit vitam eternam.
Quibus respondemus quod pec-
cata preterita etiam grauia et enor-
missima adhuc in extremo de-
leri possunt per penitentiam vn-
de et sic penitens fit dignus eter-
na requie. Hinc Hieronymus
ad damasum papam. et de pe.
di. i. capitulo Importuna. ait.
Christus de cruce in paradi-
sum latronem tulit et ne quis
aliquando seram conuersionem
putaret fecit homicidii penam
martyrium. et. xxvi. q. vi. ca. Si
presbyter scribitur. Vera confessio
in vltimo tempore potest esse: quia dominus

nō solum tpis sed etiã cordis inspector ē sicut latro vni⁹ mo-mēti tpe meruit esse in paradi-so in hora vltime ꝯfessiōis. Et eadē cā ꝛ qōne. c. agnouimus. Celesti. dixit. Perdidissꝫ latro in cruce pctū ad xpi dexteram pendēs si illū hore illi⁹ pnia nō iuuisset cū esset in pena penitu-it. ꝛ p vni⁹ ꝯfessione sermonis habitaculū paradisi eo penitē-te pmeruit vera ad deum cōuer sio in vltimis positorum men-te poti⁹ est extimāda q̄ ipse p-pheta. hoc taliter asserēte. tū cō uersus ingemueris tūc saluus eris. ꝛ eadē adhuc cā ꝛ questio ne. c. his q̄. Leo papa sic asse-rit. Misericordie dñi nec mēsu ras possum⁹ ponere nec tēpora diffinire apud quē nullas pati tur venire moras cōuersio dicē te spū dei ꝑ pphetam. Cū cō-uersus ingemueris salu⁹ eris. Penituit ergo latronē illū pre terite vite sue male acte ꝛ peni tentiā suā septē ꝟtutib⁹ decora uit. trib⁹ scꝫ theologic̃. fide. spe ꝛ caritate. Et quatuor cardina lib⁹. vicꝫ. prudētia. iusticia. for-titudine. ꝛ tēperantia. q̄ virtu-tes infuse sibi fuerūt a diuia ḡ-tia. ¶ Prima latronis ꝟt⁹ fuit fides vtiq̃ admirabilis. Cuꝫ xpo eni nunq̄ fuerat ꝯuersat⁹ nec forte añ nouerat eū Nō fue rat secut⁹ doctrinā ei⁹ nec etiaꝫ vitā sꝫ in opib⁹ impietat̃ se ex-ercēs iuste patiebat exitiū mor tis. videbat aūt xpm derisū ab oib⁹ derelictū publice ꝯdēna-tū afflictū infirmū. obprobrijs ꝛ ꝯtumelijs saturatū ꝛ iā mor ti vicinū ꝛ ipe vicin⁹ morti a ne mine doct⁹. a nullo p̄monitus dei fili⁹ credidit. Et illū q̄ eius doctrinā audierāt miracl'a vi-derāt. ꝛ paulo añ de manib⁹ su is sanctissimis in cibū corpus illi⁹ sumpserant fugiēdo nega-bāt. Iste sol⁹ cū tacēte virgine ipm ꝟe dei filiū idubitata fide in aīo suo credebat ¶ Scđa la tronis virt⁹ fuit spes. q̄ tāta in illo fuit q̄ ab illo sperabat salu tē quē i corpe ꝓprio videbat oi salute priuatū. ¶ Tertia virt⁹ fuit caritas. Nā totū qđ habu it ipi iesu in amoris perfecti si-gnū imolauit: Manib⁹ eniꝫ ꝛ pedib⁹ crucifix⁹ nō valuit fuire sibi nisi tm̄ cū duob⁹ membris ¶ Primo corde. ¶ Scđo ligua ¶ Primo eni corde sibi timia-ma ꝑfecti odoris ardēti carita te sacrauit. ¶ Scđo ꝟo lingua sibi obtulit ꝟificatū illđ qđ dr̄ Mathei. xij. c. Bon⁹ hō de bo no thesauro cordis sui pfert bo na. Proinde q̄tuor amores ar dētissimos lingua sua de corde expressit.

¶ Prim⁹ fuit amor ꝯfessionis.

¶ Scđs ꝯpassionis.

Virtutes latronis

¶ Tertius correctõis.
¶ Quartus ꝑfectionis:
¶ In q̇bus quidẽ amoribꝫ ap-
re mõstrauit. qꝛ in q̄tuor dimẽ
sionibꝫ crucꝭ xp̄o ꝑ amorẽ cru-
cifix⁹ erat in cruce. ¶ Prim⁹ er
go fuit amor ꝯfessionis. q̇ fuit
sue crucis ꝓfundũ dũ sua pro-
pria ac toti⁹ humani gn̄is scele
ra cõsessus ẽ asserẽs nos pena
libꝫ angustijs digne plecti cum
ait. Et nos quidẽ iuste. s. pati-
mur. Nã digna factꝭ recipim⁹.
In magnis quidẽ cognitiõibꝫ
ferebatur q̇ se iuste digneq̃ pa-
ti ꝓfitebatur. Magna pars ẽ
venie apud deũ hec cognoscere
similiter ⁊ fateri: ¶ Scd̄us fuit
amor ꝯpassionis q̇ extitit lati-
tudo crucis sue duꝫ angustias
iesu xp̄i pie excusabat asserẽs il-
las sine culpa ꝓꝑia sustinere.
Et lꝫ xp̄s a pilato iudice ordia
rio acclamãte populo fuissꝫ cõ
dẽnatus ad mortẽ. Hic tñ la-
tro subdidit. Hic vero q̇d ma
li fecit. Cognouit equidem in
nocentiã xp̄i q̇ pctm̄ non fecit.
nec dol⁹ inuẽtus ẽ in ore illius
⁊ hoc ipso illuminãte quem la
tro publice fatebaꝛ innocentem
¶ Tertius fuit amor correctio-
nis q̇ extitit longitudo sue cru-
cis dũ blasfemantẽ latronẽ im
piũ caritatiua rn̄siõe cõpescuit
dicẽs. Neq̃ tu times deũ vide
feruorẽ hui⁹ latronis qui ligno
corpe pendẽs corꝑaliũ penarũ
oblit⁹ sodalẽ arguere ⁊ instrue
re nõ vereꝛ. Neq̃ inq̇t tu times
deũ q̇ in eadẽ dãnatõe es. scilꝫ
mortis. ¶ Quart⁹ fuit amor ꝑ
fectõis qui extitit latitudo sue
crucis dũ toto mẽtꝭ affectu at-
q̃ benigno lingue affatu cũ ex-
plicabili cordis hũilitate ⁊ con
tritõe necnõ cũ tota mẽtꝭ deuo
tiõne ⁊ q̄truꝫ ꝑmisit acerbitas
ipa supplicij cũ cõuersiõe faciet
benigna ad dn̄m iesum stupen
de admiratõis breuẽ orõeꝫ effu
dit dicẽs. Dn̄e memẽto mei dũ
veneris in regnũ tuũ. In qua
oĩs cõsummata ꝑfectio mirabi
liter cõtineꝛ. si deuota mẽs no-
uerit explicare. Sꝫ vt id aliq̄li
ter patefiat. ¶ Primo cõsidera
in quãta fide ille latro fundaꝛ
q̇ in moriẽte credit vitã eťnam
¶ Secũdo vide quãta spe fir-
ma ad eterna erigitur q̇ ab illo
q̇ ab oĩ mũdo eijcitur sperat ce-
leste regnũ. ¶ Tertio põdera i
q̄ta excessiua caritate locatur
qui sola dilecti iesu mẽoria ẽ cõ
tent⁹ ¶ Quarta virt⁹ hui⁹ la-
tronis fuit prudẽtia. qꝛ nl̄la po
stulauit caduca ¶ Quinta vir
tus fuit fortitudo q̄ fecit eũ su-
perferri suꝑ oĩ scelera sua. Sex
ta virtus fuit temꝑantia q̄ i so
la volũtate dei ⁊ saluatoris iesu
xp̄i premij mensuram reliquit
¶ Septima virt⁹ fuit iusticia

ſm quã reddidit ſibi ꝯfeſſionẽ
ꝑcedẽtꝫ culpe proximo correctõ
nẽ et xp̃o honorẽ laudẽ ꝯpaſſi
onẽ ⁊ totalẽ ſue volũtatꝫ imola
tionẽ. Quare ñ ſine cã xp̃s ita
ſibi propicium inuenit.

¶ De ſeptẽ dulcoribꝫ ſe ꝯditio
nibꝫ promiſſionis xp̃i facte la/
troni conuerſo.

Capitulum ſecunduꝫ

[S]Ecundũ myſteriuꝫ
declarandũ de latro
ne ſancto dicitur pre
mij. Fuit enim a xp̃o
ſibi largiflua caritate promiſſũ
premiũ dũ ſibi dixit. Amẽ di/
co tibi quia hodie mecum eris
in paradiſo. Licet vtiqꝫ huius
promiſſionis tam admirande
de quolibet verbo ꝑquirere ſen
ſum ⁊ tam ample grẽ ⁊ amo/
ris inueſtigarẽ dulcores ſeu dul
cedines. Septẽ nẽpe dulcedi/
nes huic latroni xp̃s ãpla mi/
ſericordia diſpenſauit.

¶ Prima dr̃ iuramẽti veritas
¶ Scd̃a annũciata pietas.
¶ Tertia electiua caritas
¶ Quarta tp̃is breuitas
¶ Quinta diuina ſocietas.
¶ Sexta eterna ſtabilitas.
¶ Septia glorioſa iocũditas.

¶ Prima dulcedo ſeu conditio
promiſſionis facte latroni de p̃
mio dicit̃ iuramẽti veritas que
notatur in hoc verbo. Amen
dictio ſignificat ꝙ verũ ẽ vt pa
tet de con. di. ij. c. Reuera. in fi
ne textus ⁊ in glo. ⁊ xxxviij. di.
c. Sedulo. ⁊ xij. di. c. De his.
Et extra de filijs p̃ſbyterorꝫ nõ
ordinãdis. c. Propoſuit. Et i
rationali. de offi. li. iiij. Quod
enim xp̃s ꝓmiſit in veritate ꝓ/
miſit. Et vt ip̃e dixit. Lu. xxi.
c. Celũ ⁊ terra tranſibũt verba
aũt ſua nõ preteribunt. Quaſi
dicat ſm Nicolaũ de lira ſuꝑ
Matheũ. xxij. c. ꝙ licet tranſi
re debeat celũ ⁊ terra nõ qꝛ cor
rumpentur quantũ ad ſubſtã
tiam. qꝛ ceſſabit motus celi ⁊ ſi
et tranſmutatio in elemẽtis tñ
nõ preteribit verbum xp̃i quod
eſt ipſo mundo ſtabilius. Se/
cunda dulcedo ſeu conditio ꝓ/
miſſionis [premij] facte latroni
dicitur annũciata pietas. Ille
enim qui ex pietate venerat. ſal
uos facere pctõres latroni dice
bat. Dico. ſ. ego ieſus dei filiꝰ q
veni ſaluũ facere qđ perierat. q
veni vocare peccatores ad pẽi
tentiã qui veni ꝑquirere ouem
ꝑditã vt illam imponẽs hume
ros meos reducam ad paſcua
vbertatis in regno celorꝫ. Ego
inqꝫ q ſanguine proprio redie/
re volui genꝰ humanũ. ¶ Ter
tia dulcedo ſiue ꝯditio ꝓmiſſio
nis facte latroni dicit̃ electiua
caritas que exprimitur cũ xp̃s
ſubdit. Tibi quaſi dicat ꝙ nõ
obſtantibꝫ ſceleribꝫ ꝑcedẽtibus

a te cõmissis tamẽ propter peni
tentiam ⁊ conuersionem tuam
ego te elegi vt sis in numero ele
ctorũ meoꝝ Habet nãqꝫ peni-
tentia tantã efficaciã vt ex im-
pio homine faciat iustũ. Ego
dico tibi iam iustificato ⁊ recõ
siliato patri meo ac numero ele
ctorum ascripto ¶ Quarta dul
cedo siue conditio illius ꝓmis-
sionis dicitur temporis breui-
tas. quia subiũxit christus ho
die. O felix verbũ retroactis tẽ
poribꝫ amicis dei prophetis. et
patriarchis clausuz q̇ ꝑ tot an
noꝝ curricula a paradisi gau-
dijs exulare cõpulsi sunt. Fle-
uit adam propter inobedienti
am ꝯmissam desiderauit xp̃m
illũqꝫ coluit ac dilexit venturũ
⁊ tñ cum vixisset annis nongẽ
tis triginta vt dicitur Geñ. v.
capitulo. in extremo vite xp̃m
inuocans non audiuit Hodie
mecũ eris in paradiso. sed post
exactos annos quinqꝫ milia
Noe iustus inuentus est in cõ
spectu domĩ qui diluuij tempo
re in archa saluatus est nihilo-
minus in vltimo vite ꝯstitutꝰ
nõ audiuit. Hodie eris in pa-
radiso. Quinimo ad limbum
descendẽs ibi sedet in tenebris
vsqꝫ ad ꝯpletã passionẽ christi
Sic abraham. sic ysaac sic Ja
cobi sic ꝓphete sic deniqꝫ iusti
oẽs latroni ꝟo dictũ ẽ. hodie. i

statim post aĩe ⁊ corꝑis tui sepa
tionẽ eris in ꝑadiso. Hic autez
latro exemplũ est manifestũ ꝙ
illi q̇ nihil hñt purgabile dece-
dẽtes in caritate statim euollãt
¶ Si autem aliquis quereret
quis potest esse adeo mundus
vt moriens nihil purgabile re
tineat. Ad quod respondemꝰ
hoc fore possible quinqꝫ rõnibꝫ
¶ Pria dr martirij tolleratõis
¶ Secunda baptismalis pu-
rificationis.
¶ Tercia intẽse ꝯpunctõis
¶ Quarta ꝟtualis ꝑfectõis
¶ Quinta plenarie remissiõis
¶ Prima rõ quare põt q̇d abs
qꝫ aliquo purgabili ex hac vi-
ta discederet ⁊ statim euolare di
citur martyrij tollerationis.
Qui enim martyrium patitur
purgatur ab omni labe ⁊ mox
regnum celorum ingreditur.
vnde Cyprianus in quoddaz
sermone ait. O delicata passio
⁊ gloriosa ꝯfessio. Absoluit ꝑ
martyriũ aĩa a vinclo carnis ⁊
in celo cũ triũpho eleuatur ab
ãgelis. Et extra de celebra. mis.
c. Cũ marthe. dicit ꝙ iniuriaz
facit martyri q̇ orauit ꝓ marty
re. qr videlz indubitãter credit
ad celũ euolasse. ¶ Scda ratio
dicit baptismalis purificatõis
In baptismo debite suscepto
mũdat aĩa. Et mox baptizatꝰ
moriẽs euolat. vt patet extra de

baptismo.c.Debitū.Et ad h
ostendēdū baptizato xp̄o apti
sunt celi Matthei.iij.capitu.
¶ Tertia rō dr intense cōpun/
ctionis. Dū eñ contritio fer/
uida est & intensa satis aufert
omnē culpā & debitam penā.
Et de huiusmodi intēsa cōpū
ctione intelligit dictū Augu/
stini q vera pnia ad puritatez
baptismi conat adducere pe/
nitentē. ¶ Quarta rō est ꝟtuo
se perfectionis. Dū eñ aliqui
perfecte viuūt florentes ꝟtuti
bus heroicis sicut fecerūt bñ/
dictus dñicus franciscꝰ & alij
morientes statim euolāt. Vñ
Grego.li.iiij.dialogorum ait
Iustoꝝ aie mox vt huius car/
nis claustra exeūt: in celestibꝫ
sedibꝫ recipiunt. ¶ Quinta rō
est plenarie remissiōis. Scdm
doctores Ray.Hosti.& alios
Boni xp̄iani qui lucrant idul
gentias plenarias ab omnibꝫ
pctis purgant & morientes sta
tim euolant. Que omnia satis
credibilia facit exemplū latro
nis. ¶ Quinta dulcedo siue
conditio ꝓmissionis facte la/
troni dr diuina societas: Hec
notificat in illo verbo mecum
Sexta conditio eterna stabi/
litas. ideo subdit eris. s. in eter
nū permanebis. Quicqd eniz
est in illa sanctoꝝ beatitudine
eternū. erit & semp ꝑmanebit.

Eterna pax. eterna requies. eter
ne diuitie. eterna deniqꝫ vita.
Hoc iesus benedictus sepissi/
me reserauit. nam Ioh.iij.ca.
ait. Sic deus dilexit mundū
vt filiū suū vnigenitū daret vt
omnis qui credit in illū nō pe
reat sed habeat vitā eternam.
Et.x.c. Oues mee vocē meaz
audiūt. & ego do eis vitā eter/
nam. Et Matthei.xxv.capi.
Ibunt hi in ignem eternū. Iu
sti aūt in vitam eternā. ¶ Se/
ptima ꝯditio illius ꝓmissiōis
dr gl'iosa iocunditas q̄ exp̄mit
cū dixit xp̄s i ꝑadiso ſm Nico.
d lira. Non accipit hic ꝑadisꝰ
ꝓ horto voluptatis nec ꝓ celo
empyreo. sed ꝓ fruitiōe beata:
quā habuerūt sancti patres in
morte xp̄i qui erāt in limbo de
tenti. Statim cū eius aīa de/
scendit ad eos. & eadē die illuc
descēdit aīa illius latronis fa
cta ꝑticeps beate fruitiōis.

¶ De quinqꝫ singularissimis ꝓuilegijs latronis ad xp̄m cōuersi. Ca.iij.

Ertiū mysteriū decla
randū d sancto latrōe
est de ipsius ꝓuilegio
Fuerunt quippe in eo qnqꝫ pri
uilegia singularissima.
¶ Primū dr assimilationis.
¶ Scdm associationis
¶ Tertium predicationis.
¶ Quartum petitionis

¶ Quintum figurationis.

¶ Primũ fuit priuilegium as/
similationis. Solus enim ip
se inter membra xp̄i assimila/
batur xp̄o in crucifixiõe ꝛ cru
cifixus crucifixo assimilat⁹ est
Nec obstat ꝙ crucifixus fuit ꝑ
sceleribus suis. quia post con
uersionem fuit legitimũ mem
brũ xp̄i ꝛ ex tunc pena sua cõ
figurata fuit similitudini mor
tis eius. ¶ Scd̃m priuilegiũ
fuit associationis. Solus ip̄e
virginẽ matrẽ associauit in la
mentatiõe dolorosa morientis fi
lij dei. Factus est enim socius
ei in fide atq; dolore. Nulla au
tẽ alia creatura p̄ñtis vite ma
trem associauit in istis. Licet
enim Johannes ꝛ magdale/
na amare deflerent morientẽ
iesum. nõ tñ vt deũ pro redem
ptione humani generis mori
entem. vnde eorum lamenta
multũ fuerunt informitate in
sipida. Solius istius latrõis
simul cum maternis fuerunt
accepta lamenta. q2 deum cre
didit desup infusa fide quem
cum incredibili dolore hominem
ante suos oculos moriẽ/
tem vidit. ¶ Tertium fuit pri
uilegium predicationis. Naz
iesu condennato a iudeis im/
pijs tanq̄ reo latro iste publi
ce predicauit saluatorem suũ
carminis quibus potuit tanq̄
su⁹ collateralis miles strenue
defensauit Non fuit iste tanq̄
seruus fugitiuus qui dimit/
tit dñm suum in bello mori ꝛ
fugit ꝛ debet capite puniri. ff.
de re militari. l. desertorẽ. Sz
fuit tanq̄ seruus fidelis obse
quens dño suo vt potuit vsq;
ad mortẽ. Et probabilit̃ cre/
di potest ꝙ latro iste increpa/
uerit ꝑuersos iudeos ac pha/
riseos ꝛ scribas qui sic impie
exultabant pro moriente iesu
¶ Quartũ priuilegiũ fuit pe
titionis. Iste latro solus po/
stulauit salute quando salua
tor mundi eam pro omnibus
faciebat. vnde ꝛ abundanter
eam recipere debuit sicut et fe
cit. ¶ Quintum fuit priuilegi
um figurationis. Nam ipse fi
guram tenuit ꝛ quasi vicẽ om
niũ electorũ. Ut enim inquit
Leo papa in sermone de pas
sione. Duo latrones vnus ad
dextram ꝛ alius ad sinistram
cum xp̄o crucifiguntur. vt i ip
sa pati buli specie demonstra/
retur. illa que in iudicio illi/
us omnium hominũ ẽ facien
da discretio. Ipsa enim crux
tribunal fuit in medio cui⁹ iu
dice constituto vnus qui cre/
didit liberatus. Alter qui in/
sultauit dãnatus est. Per illũ
ergo latronem figurant omẽs
electi qui in die iudicij stabũt

a dextris xpi. quibus dicetur. Venite benedicti patris mei possidete paratum vobis regnum. Ad quod nos ipse perducat qui viuit et regnat in secula seculorum Amen.

¶ Feria quinta in cena domini. De mysterijs sacramenti eucharistie contentis in epistola huius diei.

Sermo quadragesimussextus

Robet autem seipsum homo et sic de pane illo edat et de calice bibat.

Doctoris gentium verba sunt ista prime ad corinthi. xi. cap. et in epistola hodierna. Cunctorum fidelium deuotio inflammari debet hoc tempore maxime ad sacratissimum corpus domini nostri iesu xpi. Statuit nam que sancta mater ecclesia vt in sancto paschale ad minus omnes vtriusque sexus qui peruenerunt iam ad annos discretionis reuerenter suscipiant eucaristie sacramentum. Verum tamen quia multi sunt imitatores corinthiorum qui irreuerenter et impudice frequentare presumunt dominicam mensam. Ideo in presenti sermone secundum ea que in epistola recitantur de ipso altissimo sacramento verba faciemus in quo tria mysteria ab apostolo tradita declarabimus.

de Cena sermo

¶ Primum est de sacramenti eucaristie irreuerentia.

¶ Secundum de illius excellentia.

¶ Tertium de eius frequentia.

¶ Qualiter apostolus reprehendit corinthios. quia irreuerenter se habebant ad sacramentum eucharistie. Capitulum primum.

Primum mysterium declarandum est de sacramenti eucaristie irreuerentia reprehensibiles quippe sunt et non parum illi qui irreuerenter se habent ad istud ineffabile sacramentum quod apostolus ostendit in prima parte epistole. vt enim inquit Nicolaus de lira Apostolus arguit corinthios de eo quod male se habebant circa sacramentum eucaristie quantum ad cibum. quia aliqui eorum sumpto cibo recipiebant corpus christi sumentes argumentum ex hoc quod xpus post cenam hoc sacramentum instituit et discipulis dedit. Quod tunc fuit rationabile. quia ibi debuit inchoari veritas. vbi cessauit figura. Huius autem sacramenti figura fuit immolatio agni pascalis. Et ideo post illius agni esum xpus instituit hoc sacramentum. Postea rationabiliter statuit ecclesia in reuerentiam tanti sacramenti quod non sumatur nisi a ieiunis ieiunio nature, quod soluitur per

Cena multiplex

ne illud qđ sumit̃ p modicum cibi ꝛ potus. Dies aũt incipit a media nocte Et ideo q̇ post mediã noctẽ aliquid sumpse-rit dicto mõ reddit̃ inhabilis ad sumendũ hoc sacramentũ excusantur tñ infirmi. Idez dicit Richardus in .iiij. di. viij. Dicit ergo apostol⁹. Cõuenientib⁊ vobis in vnũ. s. ad participandũ eucaristie sacr̃m iaz nõ est. i. nõ licet vobis dñicaz cenã manducare. Et subdit cãm cuz dicit. Unusquisq̄ enim suã cenã presumit ad mãducandũ. Añ enim sumptionẽ sacramẽti p̄parabant sibi cibaria ꝛ portabant ad ecclesiam comedẽtes anteq̄ sumerent sacramentũ. ꝛ sic diuites laute comedebãt ꝛ bibebant. pauperes autẽ esuriebãt. Iđo sequitur apl's. Et alius q̇dez esurit alius aũt ebrius ẽ. ¶ Notandũ vero hoc loco ẜm Petrũ de tarantasia super epl'as pauli q̄ duplex ẽ cena. s. bona ꝛ mala. Cena bona quadruplex est. Quedã corp̲alis in q̄ paup̲es reficiunt̃. de qua Luce. xiiij. ca. Cũ facis prandiuz aut cenã voca paup̲es. Alia ẽ cena spũalis in q̄ donis đi aĩe satiant̃. Et de hac đr apocal'. iij. c. in p̲sona dei. Ego sto ad ostiũ ꝛ pulso. si q̇s mihi aperuerit itrabo ꝛ cenabo cũ illo ꝛ ille mecũ. ¶ Tertia cena bõa ẽ sacr̃alis q̄ fideles i altari pascunt̃. Et de hac đr Lu. Hõ q̇dã fecit cenã magnam. Quarta cena bõa est celestis q̄ btissimi fruunt̃. ꝛ de ista dicit̃ Apoca. xix. c. Bti q̇ ad cenaz nuptiaꝝ agni vocati sũt. ¶ Cena ꝓo mala q̄druplex ẽ. Pria ẽ voluptatis in q̄ hoies inebriant̃. Et de ista Judith. xij. ca. scribit̃. holofernes fec̃ cenã seruis suis ꝛ inebriat⁹ ẽ. Scđa cena ẽ crudelitatis in q̄ iusti opp̄munt̃. Sic fuit cena herodis de q̄ đr Marci. vi. c. Cũ dies oportun⁹ accidisset herodes natal' sui cenam fec̃ ꝛ in ea Johannẽ occidit. ¶ Tertia cena ambitõis in q̄ sup̲bi extollunt̃. Et de hac đr Math. xxiij. ca. Amãt p̄mos acubitos i cenis. Quarta ẽ cena sup̲stitõis erroris sic ẽ cena ydolatraꝝ. đ q̄ i. ad corith. x. c. Si q̇s ifideliũ vocat vos ad cenã ꝛ vultis ire oẽ qđ vob̃ apponit̃ manducate. nihil introgãtes p̲p̲ ꝯsciẽtiã. In q̇b⁊ v̄bis ꝯcedit apl's licẽtiã cõedẽdi cũ ifidelib⁊ his q̇ ifidelib⁊ p̲desse p̲nt. Sequit̃ apl's loquẽs corithijs. Nũq̇d domos ñ hẽtis ad mãducãdũ ꝛ bibẽdũ. i. domos nõ ꝯsecratas i q̇b⁊ dñt exerceri talia ꝯuiuia. ãt ecciaz đi ꝯtẽnitis ꝛ ꝯfũditis eos q̇ nõ hñt. q̇d dicã vob̃

laudo vos in hoc non laudo immo .s. vitupero. Et minus dicendo plus significat. Sed hodie xpiani multo grauius errant quam corinthi circa sacramentū istud venerabile. Et hoc triplici ratione.
¶ Primo ratōe incredulitatis.
¶ Scdō rōne culpabilitatis.
¶ Tertio rōne tepiditatis
¶ Primo aliqui errant ratione incredulitatis. qr nolūt credere realem existentiaz corporis xpi in sacramento altaris vellent enim altitudinē tanti sacramenti attingere vi nature z ingenij proprij Sz in hoc nihil est inuestigandū secūdū nature regulas. cū omia que veracissime predicant de hoc sacramento referenda sint ad omnipotentiā dei. De q Cicero in libro de natura deorum refert. Nulli est nature subiectus aut obediens de⁹. Omnez ergo regit ipse naturā Credere itaqz debem⁹ pure z simpliciter audiētes doctrinam sanctoꝝ z ecclesie confessionez ac verba xpi. Quorum sententias distincte positas videre poteris in quadragesimali de penitentia in sermone ō veritate sacramenti. ¶ Scdō errāt cū irreuerentia circa sacramētum alij z quidem multi rōne culpabilitatis qui presumunt in mortali culpa suscipere corpus xpi. ¶ Tertio errant plerique rōe tepiditatis qr absqz feruore deuotōis cōpūctōis z meditationis ad altare sanctum accedunt qui notare debēt ea que scripsimus in quadragesimali de penitentia in sermōe de cōmunione.
¶ Quod sacramentū eucharistie est excellentissimū qr̄ declarat eius nomen z qr superat alia. z qm̄ fuit a xpo solenniter institutum.

Capitulum secundum.

Secundū mysteriū declarandū ē de sacramēti eucharistie excellētia. Hanc explicat apl's cum ait. Ego eniz accepi a dño quod z tradidi vobis zc. qr videlicet q̄ scripserunt de hoc euangeliste ipse accepit a dño reuelante. qr dñs iesus hoc memoriale sacramentū instituit sub duplici specie in memoriā sue passionis z mortis. Quanta vero sit huius sacramenti excellētia colligere possum⁹ principaliter ex tribus.
¶ Primo ex nominatione.
¶ Scdō ex superatione.
¶ Tertio ex institutione
¶ Primo colligitur huius sacramenti excellentia ex nominatione. Nam scḋm franciscuz de

mayronis in suo.iiij.dist.viij
Quatuor sunt huius sacramenti noia Primũ nomẽ ẽ eucharistia. vt.i.q.i.c.multi secularium. ꝛ de con.di.ij.c.quotidie. extra de pe.ꝛ remis.c.omnis. ẽm vero Dyoni.li.de angelica iherarchia. eucaristia dicitur ab eu quod est bonũ ꝛ caris gratia quasi bona gratia. qꝛ ibi est bona gratia.non inherens sed subsistẽs. vt dicit Lãdulphus.in.iiij.di.viij.¶ Secundũ nomẽ est viaticum. vt ij.q.ij.c.si quis in infirmitatẽ qꝛ est viatorũ cibus ꝛ solidatio.¶ Tertiũ nomẽ est hostia. vt de con.di.iiij.ca.sacramẽtũ.ꝛ.c.semel. Et dicitur hostia. qꝛ passionẽ xp̄i significat quaꝫ patri obtulit. Quartũ nomẽ est sinasis grece scd̄m Dyonisiũ.de angelica ierarchia.ꝛ latine idem est quod cõmunio. quia est omniũ fideliũ cõmunis vnio.dicitur etiã sacramẽtum altaris. d con.di.i.ca.sacramẽta.¶ Scd̄o colligitur excellentia sacramẽti eucaristie ex superatione. Superat eniꝫ nobilitatẽ oĩm alioꝝ sacramẽtoꝝ. Vñ Hieroni.i.q.i.capi. multi ait. Quid enim melius corpore ꝛ sanguine dei nostri quasi dicat nihil. de con. dis. ij.c.nihil.nihil i sacrificijs maius esse potest q̄ꝫ corpus ꝛ sanguis xp̄i.nec vlla oblatio hac potior sed hec omnes p̄cellit. Notandũ tñ scd̄m Landulphum in.iiij.di.i. q̄ vnum sacramentũ potest dici nobilius alio multipliciter.p̄mo effectu.ꝛ sic baptismus est ceteris nobilius di.xxiiij.c.veruꝫ. ¶ Secũdo ministri dignitate vt confirmatio de con'dist.v ca.de his.¶ Tertio vt re contenta sicut eucaristia.di.xxv. c.ecce. Quarto significatione vt matrimoniũ.xxvij.q.ij.ca. societas.¶ Quinto grad⁹ dignitate. vt ordo status necessitate. vt penitentia ꝛ extrema vnctio.¶ Nobilitas etiam in sacramẽtis potest accipi penes status ecclesie. baptism⁹ enim est sacramentũ intrantiuꝫ di. xxij.c.preter¶ Cõfirmatio pugnantium. Eucharistia ꝓgredientiũ. Vñ ꝛ viaticuꝫ dicitur xxvi.q.vi.c. Qui recedũt.ꝛ.c de his. Penitentia est errantium ꝛ deficientiũ. Matrimoniũ incontinentiuꝫ. Extrema vnctio exeuntiũ.xxvi.q.vij.c. Ab infirmis. Sacramentuꝫ ergo eucaristie superexcellit reliqua quantũ ad rem ꝯtẽtam que est corpus christi verũ.de con.di.ij.c. Reuera.c. Omnia Tertio colligitur excellentia sacramenti eucharistie ex institutione quia institutũ fuit ab

ip̄o redemptore nostro dn̄o ie
su xp̄o. In qua institutōe cōsi
derande sunt quatuor circun
stantie.
¶ Prima loci.
¶ Secūda diei.
¶ Tertia modi.
¶ Prima circunstātia est loci
Instituit nāq xp̄s hoc sacra/
mentū in hierusalem vbi fue/
runt instituta quatuor sacra/
menta. ¶ Primū pn̄ie quādo
xp̄s post resurrectionē appa/
rens discipulis insufflauit et
dixit eis. Accipite spm̄ sanctū
Quoꝝ remiseritis peccata re
mittuntur eis. Johan. xx. ca.
¶ Scd̄m fuit sacramētū ba
ptismi qn̄ Marci vltimo ca.
dixit. Euntes in mundū vni
uersum predicare euangelium
omni creature baptizantes in
noīe patris ꝛ filij ꝛ spiritussan
cti. ¶ Tertiū fuit sacr̄m ordi/
nis, qn̄ dixit apl'is Luce. xxij.
ca. Hoc facite in meā cōmeo
rationē. Tūc enim vt dicit Ri
cardus in. iiij. ordinauit xp̄s
apl'os sacerdotes. ¶ Quartū
fuit sacr̄m eucaristie. ¶ Scd̄a
circūstantia ꝯsiderandi dicit
diei. Nā institutū fuit h̄ sacra
mentū feria. v. q̄ quadruplici
mysterio fuit ꝯsecrata. primo
pisciū creatōe i mari ꝛ auiū in
aere vt pꝫ gen̄. i. c. Ad designā
dū q duo gn̄a hoim ad sum/
ptionē hui' sacramēti sunt ap
ta. s. actiui q in amaritudine
pn̄ie ꝯmorātur sicut pisces in
mari. ꝛ ꝯtēplatiui q designāt
p aues. scd̄o dies ista fuit ꝯse/
crata mysterio dn̄ice oblatōis
Nā btā virgo feria qnta obtu/
lit filiū suū in templū vbi dat
intelligi q suscipiētes. Sa. eu
caristie pleni debēt eē hūilita/
te sicut fuit btā virgo. tertio di
es ista fuit cōsecrata mysterio
dn̄ice ascēsiōis. Ex q dat intel
ligi q volētes cōicare dn̄t hr̄e
mētē eleuatā ad celos Tertia
circūstantia ꝯsiderāda dr mo
di. Exprimit eni pm' mod' in
canone bti petri vbi dr eleua/
tis i celū oclis. vn̄ sumit docu
mentū q illi q sumūt h̄ sacr̄m
dn̄t hr̄e oclos ment' eleuatos
ad deū ꝛ nō ad iferiora deps/
sos teste ppha q ait. Ocli mei
semp ad dn̄m. scd's mod' fuit
grāꝝ actio Et d h̄ dr apl's Ac
cepit panē ꝛ grās agēs. vnde
trahit argumentū q illo sacr̄
sumētes dn̄t eē deo grti. ꝛ pci/
pue de tā mirabili bn̄ficio. ter
tius mod' fuit bn̄dictō. q bn̄
dixit ꝛ nos etiā debem' deū
bn̄dicere. ¶ Quart' mod' fu
it diuisio. q fregit insinuās q
sumētes xp̄i corp' dn̄t primū
qn̄ pn̄t elemosinas dare. iuxta
illō ysaie. Frāge esurienti panē
tuū. ¶ Qualit monet Aposto

de s. eucharistia et confirmatione

lus fideles vt cũ deuotione su
sapiãt sacrm eucaristie osten/
dẽs punitionẽ illoꝝ qui ↄtra;
riũ fecerunt. Capi. tertiũ.

Ertiũ mysteriũ de
clarandũ est ꝺ sacri
eucaristie frequẽtia
Frequentandũ ꝗp
pe est h sacrm i memoriã pas/
sionis xp̄i. Uñ apl's refert ver
ba christi qui dicit. Hic calix
nouũ testamentũ ẽ in meo san
guine. Que verba sic exponit
Nicolaus de lira. Hic calix.i.
ↄtent ũ in hoc calice nouuꝫ te
stamentũ est. vetus enim testa
mentum promittebat bõa tẽ
poralia. Nouũ aũt promittit
bona spiritualia. vt dicitur i
ca. Cum marthe. extra de ce/
le. missa. ꝛ glo. in. c. Trãslato
sacerdotio. extra de constitu.
Et vt dicit in dicto. ca. Cum
marthe. Nõ solũ scriptura sed
etiã ꝓmissio dicitur testamen
tũ vetꝰ aũt testamẽtũ fuit cõ
firmatum per aspersionez san
guinis victime brutalis. vt
exodi. xxiiij. Nouum vero te/
stamentuꝫ sanguinis xp̄i effu/
sione. vt dicitur ad hebreos
ix. c. Subdidit xp̄us Hoc fa/
cite quotienscunqꝫ bibitis in
meã ↄmemorationẽ Quoti/
enscunqꝫ enim mãducabitis
panẽ hunc ꝛ calicẽ bibetꝫ mor
tẽ dñi annunciabitis dõec ve

niat scꝫ ad iudiciũ Per qꝺ da
tur intelligi ꝙ celebratio huiꝰ
sacramenti non deficiet in ec/
clesia vsqꝫ ad finẽ mũdi Sed
apostolus ostendit periculuꝫ
indigne sumentiũ cum sequit
Itaqꝫ quicũqꝫ mãducauerit
panem id est corpus xp̄i sub
specie panis vel biberit calicẽ
dñi indigne reus erit corporis
ꝛ sanguinis dñi. Ubi glo. pu
nietur ac si xp̄m occiderit. Qꝺ
nõ est intelligendũ ꝓm eq̃lita
tẽ sed ꝓm quandã similitudi/
nẽ: ꝛ ideo sequitur textꝰ. Pro
bet aũt seip̄m homo. s. propri
am ↄscientiã diligenter exami
nando ꝛ emundando. Et sic
de pane illo edat ꝛ ꝺ calice bi
bat. Et fit mentio hic de du/
plici specie. qꝛ in primitiua ec/
clesia sic dabat fidelibꝫ. Sꝫ ꝓ
pter ꝑiculũ effusionis sangui
nis mõ dat tm̃ sub specie pa/
nis. Sacerdos tñ celebrãs dꝫ
accipe sub vtraqꝫ specie. Qui
eni mãducat ꝛ bibit indigne
iudiciũ sibi mãducat et bibit
id ẽ ad suã dãnationẽ sumit.
Non diiudicans corpus dñi
id est non discernens ab aliis
cibis sumens eodem modo si
cut alios cibos. ¶ Sꝫ ↄ h ar/
arguit qꝛ xp̄s dixit Iohã.
Qui mãducat me ip̄e viuit ꝓ
pter me. Rñdendũ ꝙ hoc in/
telligit de manducante digne

Sequitur apostolus loquēs corinthijs. Ideo inter vos mľ ti infirmi ⁊ imbecilles ⁊ dor/ miunt multi. ¶ Pro quorum verborum declaratione dicit Nicolaus de lira ꝙ licet deus multa reseruet punienda vlti/ mo iudicio. tñ in presenti ali/ qua punit maxime circa prin cipium legislationis. vt exte/ riore alij inducantur ad ob/ seruantiam legis. Sicut exo/ di. xxxij. ca. dicit ꝙ post legisla tionē immediate multa milia hoim occisa fuerunt in vituli ꝯflatilis adoratione. ⁊ simili ter in primitiua ecclesia. Post lationē legis noue per christū ananias ⁊ saphira puniti fue runt subitanea morte pro pec cato furti ⁊ mendacij vt ex ter rore alij a similibus cauerēt. Actuū. v. c. Similiter in pri/ mitiua ecclesia multi puniti fuerunt propter indignam su sceptionem sacramenti. Vñ apoľs dicit. Ideo id ē propť indignaȝ eucharistie sumptio nem. Inter vos multi infir/ mi. i. puniti diuinitꝰ ifirmita te corporali. Et imbecilles lō ga valitudine laborantes Et dormiunt multi somno mor tis corporalis a deo subito i/ terfecti. ꝙ si nosmetipsos diiu dicaremꝰ conscientias. s. nr̃as bene purgando nō vtiꝗ iudi caremur. i. puniremur a dño per talem modū. Notandū ꝙ apľs in hoc iungit se alijs. non quia esset culpabilis sed ostendens se iunctum esse cuȝ eis i caritate. Dū iudicamur autem a dño. id est punimur dicto modo corripimur quia talis pena ad correptionē in/ ducitur. vt non cumꝰ hoc mū do. i. cū hominibꝫ mūdane vi uētibus dānemur. Dicta sūt omia hec vt preparent se fide les ad sacrā cōmunionem ob quam digni efficiantur gra/ tia xp̄i qui est benedictus in se cula seculoꝝ Amen.

¶ Eadē die. s. in cena dñi. De sacramēto cōfirmatōis.

Sermo q̄dragesimꝰ septimꝰ

Ui lotus est non indiget nisi vt pedes lauet ⁊ ē mū dus totus. Ver/ ba sunt redemptoris nr̃i Jo/ hannis. xiij. ca. ⁊ in euangelio hodierno. post susceptū sacra mentum baptismi opus est proficere ď virtute in virtutē Vñ hiero. in. i. ad palmachi um ⁊ oceanū ait. Ibūt de vir tute in virtutem de bonis scri p tum est xp̄ianis. Nescio qua liter placeant parentibus in/ fantes illi q̄ sunt annoꝝ q̄nꝗ vľ decem si in ea qua nati sūt modicitate perdurent. Pro/

pterea dñs iesus xp̄s instituit alia sacram̄ta quibus hūane indigentie posset subueniri. Inter que est sacramentū confirmationis. qđ dicitur crisma ratione materie. cōfirmatio ratione effectus ⁊ manus impositio ex modo dādi. Qr vero a plerisq; hoc sacramentum contēnitur. ideo ī presenti sermone de ipso dicturi erimus. q̄m illud reuerenter suscipientes confirmantur ⁊ roborantur vt xp̄m publice confiteri non erubescant. Uideamus itaq; de illo tria mysteria principalia.

¶ Primū dicitur institutōis

¶ Scōm obligationis

¶ Tertiū regulationis.

¶ Quod sacramentū confirmationis fuit imediate a xp̄o institutum. In quo datur robur ad confitendum publice xp̄m qđ eccia pficit ex determinata materia ⁊ forma.

Capitulum primum

PRimū mysteriū videndū de sacramēto confirmationis dicitur institutōis ⁊ in hoc declaranda sūt tria.

¶ Primū, a quo istud sacramētum fuit institutū.

¶ Scōm q̄re fuit institutū.

¶ Tertiū q̄liter ɔsummat

¶ Primū quod est declarandum a quo sacramentū cōfirmationis fuit institutū. ¶ Et ad hoc intelligendū dicit Ricardus in. iiij. di. ij. Quod aliqui dixerunt quedam sacramenta fuisse a xp̄o imediate instituta Quedā mediantibus apostolis sicut confirmatio ⁊ extrema vnctio. Alij dicunt a xp̄o imediate omīa instituta fuisse. quia cum ex sua institutione habeant virtutem conueniens fuit ea institui ab illo solo imediate a quo habēt sāctificandi virtutē que eis dari non potuit ab aliquo homine puro. Thomas vero dicit ꝙ xp̄s omīa sacramenta instituit sed quedam magis necessaria ⁊ explicite. quedam alia figuratiue ⁊ implicite promulgationē ⁊ expressionē maiorez relinquens aplis. Petrus etiam de palude idem dicit asserens ꝙ omīa sacramēta a xp̄o imediate fuerunt institutā licet nō promulgata nisi q̄ erāt necessitatis vt baptismus. de quo dixit Johannes. iij. Nisi qs renatus fuerit ex aq̄ ⁊ spū sancto non potest introire ī regnū celorum. Et penitētia cū dixit Mathei. iij. Penitentiam agite. vel cum dicit leprosis. Ite ostendite vos sacerdotibus. Et eucharistia cum dixit Johannis. vi. c. Nisi man

ducaueritis carnem filij ho/
minis ꝛc. Instituit christꝰ ex/
tremã vnctionẽ cũ misit apo/
stolos predicare ꝛ oleo vnge/
re infirmos. Confirmationez
qñ bñdicebat pueros eis ma/
nus imponens. Ordines i ce
na vltima. Matrimoniũ qñ
nuptias miraculo vini conse/
crauit. ¶ Sed ꝯfessionem ꝛ ex
tremã vnctionẽ ꝓmulgauit ex
presse per Jacobũ. v. c. Cete
ra ꝑ doctrinã aplꝫ. Sacra
mentũ ergo ꝯfirmatõis a xp̃o
fuit institutũ ꝫm Petrũ de pa
lude. licet nõ sit scriptũ. qm̃ vt
etiam in precedẽtibꝫ diximus
videlicet in sermone de super
bia hereticorum Multa tam
de verbis q̃ꝫ de factis dñicis
inuenimꝰ in euãgelistis omis
sa que apostoli vel suppleuisse
verbo vel facto expssisse legũt
vt dicitur extra de cele. mis. c.
Cum marthe. Apostoli autẽ
crismati fuerũt die penthecoste
stes sine crismate. vt enim di/
cit Magr̃ senten. in. iiij. Deꝰ
nõ alligauit potentiam suã sa
cramẽtis. qu ꝛ ꝑ alios modos
sibi placitos posset ꝯferre gra
tiã ꝫm legẽ cõem ꝑ sacramen/
tum ꝯfirmatõnis hoc aposto
lis ꝯtulit sine eo plenitudo spi
ritussancti fecit tñ apparere su
per eos aliquid corrũdẽs ma
terie crismatis. s. linguas igne
as. Apostoli etiã crismabant
ꝑ impositionẽ manuũ ꝛ desce
debat visibiliter spũssanctus
Ut scribit actuũ. viij. c. ¶ Se
cundũ qd est declarãdũ qua/
re sacr̃m ꝯfirmatõis fuit insti/
tutũ. ꝛ dicũt doctores in. iiij.
di. vij. q fuit institutũ ad hoc
vt ꝑ gratiã operantẽ roboret
ꝛ fortificet aia ad ꝯfitendum
cũ fiducia fidẽ xp̃i. ¶ Notan/
dũ q põt quis tripliciter robo
rari seu ꝯfirmari.

¶ Primo ꝑ iuriũ firmationẽ.
¶ Scdo ꝑ armoꝝ additõem
¶ Tertio per membrorum vi
gorationem.

¶ Primo roborat ꝛ cõfirmat
qs ꝑ iuriũ firmationẽ. Cũ em̃
quis eligit ad aliquã dignita/
tẽ acqrit ei ius ad rẽ illã. sed
cũ a supiore ꝯfirmat firmat si/
bi magis illud ius vt non ita
de facili possit sibi auferri. Si
cut dicitur de salomone rege
q eo ꝯfirmato in regno regnũ
ei adhesit fortius. Sic ad pro
positũ ꝑ baptismũ assumitur
qs spũaliter ad dignitatez re/
giam ꝛ acquirit ei ius ad om
nia sacramẽta vt admittatur
ad ea. sꝫ per ꝯfirmatõis sacr̃m
magis firmat sibi illud ius
¶ Scdo ꝯfirmat qs ꝑ armo/
rũ appositionẽ. Quis em̃ qs sit
fortꝫ corpe si cũ h̃ addant sibi
arma sic fit militi cuz accedit

ad bellū inde ꝯfirmatur ꝛ magis roboraꝶ. Per baptismum aūt recipit q̄s grām vigorantē eū ad bene agendū. Sed ꝑ crismationē recipit maius robur spirituale ad pugnanduꝫ ꝑ fide vt nō terreꝶ nec erubescat publice fidē xp̄i confiteri. Un̄ petrus apostolꝰ q̄ ad vocē vnius ancille ita timuit ꝙ xp̄m negauit. Et ipse cū alijs apostolis q̄muis graꝫ haberēt ꝛ essent baptizati. Ut dic̄ Augu. tn̄ stabant clausi in domo ꝓpter metū iudeoꝝ. Sꝫ postq̄ fuerunt ꝯfirmati in die pēthecostes ita fuerunt roborati ꝙ exeuntes domū ceperūt publice predicare magnalia dei ꝛ sine aliquo timore fidē xp̄i. Et quantūcunq̄ fierēt eis miner flagellarētur nō dimittebant quin publice p̄dicarent. Un̄ xp̄s dixerat eis Luce vl. capi. Sedete in ciuitate quousq̄ induamini virtute ex alio. i. armis fortitudinis. ¶ Armātur ergo illi q̄ crismātur signo crucis ꝑ ep̄m i fronte ꝛ inūgūꝶ sicut ꝛ pugiles antiquitus inungebanꝶ ad hoc vt tanq̄ fortes milites xp̄i facti nō timeāt nec erubescāt publice christū fateri. Jn huiꝰ figurā dauid vnctus a samuele prelians cum golia terribili gigante preualuit ꝯ euꝫ ꝛ in funda ꝛ lapide occidit. ꝑmi reg. xvi. ca. Hic melchiades papa. de cō. di. v c. Spūssctūs ait. Qꝛ i mūdo tota etate victuris inter visibiles hostes ꝛ picula nob gradiendū ē. Jn baptismo regn̄amur ad vitā. Post baptismū ꝯfirmamur ad pugnā. Jn baptismo abluimur post baptismū roboramur Et quamuis ꝯtinuo transituriꝫ sufficiat regeneratōis baptisma victurꝫ tamen sunt necessaria confirmationis insignia. Regeneratio saluat mox in pace beati seculi recipiēdos. ¶ Confirmatio armat ꝛ istruit ad agones mundi. ¶ Tertio confirmaturꝫ quis ꝛ roboraꝶ per mēbroꝝ fortificationem. Cum puer nascitur viuit vtiq̄. sed multū est debilis nec ad opera aptus adultorum. Ex sensibilibus autem ꝛ corporalibus deuenire possumus in noticiam spiritualium per similitudines eorum. nascitur enim homo in esse spirituali per baptismuꝫ ꝛ viuit vtiq̄ vita gratie. sed adhuc est quasi debilis in vita spirituali. Unde Apostolus Petrus in prima sua canonica. capitulo secundo baptisatis ait. Quasi modo geniti infantes lac concupiscite vt in salutem crescatis ¶ Sed per confirmationem

vel crismationem confirmatur homo quasi perueniens per hoc ad etatem robustam vt possit bellare et fortia agere. ¶ Tertium quod est declarandum qualiter hoc sacramentum consummatur. i. que sit materia eius et que forma. Et quantum ad materiam dicit Ricardus quod materia huius sacramenti determinata est crisma consecratum ab episcopo quod componitur ex oleo oliuarum quod designat nitorem conscientie et balsamo quod designat odorem bone fame. vt patet extra de sacra vnctione ca. vno. nec obstat. quia xps non fuit vsus ista materia. quia credendum est quod ipse hanc materiam determinauit inspiratione vel precepto. vnde Damascenus li. iiij. c. iiij. ait. multos ritus seruat nunc ecclesia qui licet in scriptura non inueniantur expresse. instituti tamen per sanctos spiritussanctus instituit et reuelauit ¶ Dicit tamen Landulphus quod crisma consecratum ab episcopo est materia remota. s. confirmationis. sed vnctio est materia propinqua. Forma vero huius sacramenti est Consigno te signo crucis et confirmo te crismate salutis. In nomine patris et filij et spiritussancti Amen. Hanc formam vt inquit petrus de palude non habemus ab euangelistis. sed a traditione romane ecclesie que eam accepit ab apostolis qui eam a xpo acceperunt. Et si apostoli non fuerunt vsi hac forma dispensatiue factum est sicut tunc forma baptismi. Magis tamen vsi creduntur licet non legatur. quia occultabant formas sacramentorum propter irrisiones gentilium. et quia in signo crucis omnia sacramenta perficiuntur. de con. dist. v. c. Nunquid.

¶ Quod omnes fideles obligantur suscipere confirmationem ab episcopis ex precepto ecclesie pro loco et tempore.

Capitulum secundum

Secundum mysterium videndum de sacramento confirmationis dicitur obligatio. vbi queritur an fideles obligentur ad istud. s. de necessitate. Et ad hoc respondet Ricar. in. iiij. et Petrus de palude. Quod hoc sacramentum non est simpliciter necessarium nec ex institutione propter effectum eius qui est robur spirituale. quia de facto et meritorie potest homo confiteri fidem tempore persecutionis per fortitudinem et caritatem que datur in baptismo cum nimia caritas sufficiat ad resistendum cuique temptationi.

Item non est necessarium ex institutione xpi. quia christus nõ promulgauit hoc sub comina tõe dãnatõis. vt baptismũ et pniam. Nec precipit illud sicut eucharistiam propter quod ista tria dicuntur necessitatis: sed videtur hoc esse necessariũ ex ordinatõe ecclesie q̃ statuit vt omnis fidelis semel in vita confirmetur si potest. vt patet de cõse. di. v. c. Omẽs fideles. vbi dicitur quod omnes per impositionem manus episcoporũ recipere debent spiritũsanctum post baptismũ. vt pleni xpiani inueniantur. Et de con. distin. v. c. Spiritussanctus dicitur. Victuris necessaria sũt confirmationis auxilia. ¶ Et in. c. vt ieiuni. dicitur. Nunquam erit xpianus. s. plenarie q̃ non fuerit epali cõfirmatõe crismatus. Et Rabanus de con se. di. v. ait. Nouissime a summo sacerdote. i. epo per manus impositionẽ paraclitus datur baptisato vt roboretur per spiritumsanctum. Et Hugo li. ij. de sacramentis timẽdum est his qui per negligentiã omittunt epi pñtium et non suscipiunt manus impositionem ne forte propterea dãnentur. Quã uis ergo paruulus post baptismũ moriens vadat ad gloriam etiã nõ crismatus. tamẽ nõ habet illam plenitudinem seu augmentũ gratie. vnde nec glorie sicut cõfirmatus. Et adultus qui con[...]eret hoc sacramentum suscipere saluari nõ posset. ¶ Sed hoc loco q̃ritur vtrum soli epi possint cõfirmari. Et quod sic probatur. Nã scribitur extra de sacra vnctione. c. Vnico. Cũ ceteras vnctões simplex sacerdos vel presbyter valeat exhibere hanc non nisi sũmus sacerdos. i. eps debet cõferre. Itẽ de con. di. iiij. pñbyteri baptisatos ĩfantes signari in frontibus sacro crismate nõ presumant Et idem habetur de con. di. v. Manus. et cap. De his. Et. lxviij. di. Quãuis. ¶ Sed cõtra arguunt aliqui. q. vt recitat magister sen. ten. in. c. iiij. habetur. xcv. dis. c. peruenit. Gregorius scripsit Januario epo in grecia quod sacerdotes possent inungere in fronte crismate sicut antea faciebant. Prohibuerat enim eos cõfirmare. sed quia populus fuit de hoc scandalizatus cõcessit quod possent confirmare sicut añ. Respondet Landulphus in suo. iiij. quod circa hoc varia diuersi dicunt. ¶ Alij enim tenẽt quod gregorius cõcessit vngere i frõte oleo et nõ crismate ad sedãdum scandalũ populi. Sed cõtra hoc obijcit glo. quia tunc

illum populum decepisset. et ita vno sacramēto defraudasset qđ nō est presumendum de sancto Grego. ¶ Quidam vero tenent qꝫ gregorius fecit illos sacerdotes qui erāt sub ianuario epo quo ad actū cōfirmādi epos ita qꝫ quilibet eoꝝ in ordine epat⁹ sibi in hac potestate collata ꝯfirmabat. Ricar. vero dicit qꝫ licet soli epi ꝯfirmare possint ex ordinaria potestate tñ simplex sacerdos confirmare posset ex ꝯmissiōe pape. vñ glo. i. c. Qñ. extra đ ꝯsuetudine ait. Papa pōt delegare auctoritatem crismādi simplici sacerdoti ꝛ non laico Epi vero licet ipsi possint crismare nō possunt tñ alijs inferioribus demādare q̄ ex officiō hoc facere nō possunt Sꝫ alij epi vel archiepi possunt hˀ facere in diocesi alteri⁹ epi de licētia ipi⁹ epi. Epi eni ea que sunt iurisditōnis. vt iudicare excōicare ꝛ similia. cōmittere pñt etiā alijs nō habētibꝰ iurisditionē. Ea vero que sunt ordinis ꝛ epalis auctoritatis nō pñt demādare aut delegare alijs q̄ sunt inferioris ḡdus Et de cō. ecclesie vel altarꝭ. c. Aqua. dicit text⁹. Lꝫ eps cōmittere valeat q̄ iurisditionis existūt q̄ ordinis tñ q̄ epalˀ. sūt nō pñt inferioris grad⁹ clericis demādare. Ubi glo. iurisditōis. puta iudicare cognoscere de causis bñficia cōferre ꝛ oia alia q̄ assecut⁹ est epus in ꝯsecratōe. hec oia ꝯmittere pōt ꝛ delegare vnicuiqꝫ maiori vel minori. Sed ea que sūt ordinis. s. clericos ordinare ꝟgines ꝯsecrare. crisma ꝯficere ꝛ similia nō pōt. Ergo vt redeamus ad nostra obligantur fideles ad sacr̄m ꝯfirmationis qđ epi ꝯferūt. Et vt fideles ecclesia alliciat ad deuotionem tanti sacramñti statuit inter cetera qꝫ licꝫ qñqꝫ ciuitas sit supposita excōicationi ꝛ interdicto: potest eps ꝯuocare populū cū sibi videbiť expedire apđ aliqꝫ ecciam ꝛ predicare insuper ꝛ crismare. vt patet extra de sen. ex. c. Rñsio.

¶ De reglis que obseruari debent circa sacramentum confirmationis. Capi. tertium

Ertiū mysteriū videndū de sacramēto cōfirmatōnis dicitur regulationis In quo notāde sunt alique regule circa vsum ei⁹ ¶ Prima regula ꝑm doctores in. iiij. qꝫ hoc sacramentū dꝫ dari oibꝰ fidelibꝰ. baptisatis non autem non baptizatis ꝛ mulieribus sicut ꝛ viris. qꝛ etiā mulieres pro xpo dimicauerunt. vñ

Criso. in omelia super Ma/theum ait. In mūdanis agonibus etatis. et forme generis/ que dignitas requiritur. et ideo seruis et mulieribus senib9. ac pueris ad eos aditus denegatur. In celestibus autem omni persone et etati et sexui indiscreta facultate stadiū patet. et in omelia de militia spirituali dicit. Apud deū femineus etiaz militat sex9. Multe nāque feie animo virili spūalem militiam gesserunt. quedā eni interiores homis virtute viros equauerunt in agonib9 martyrij. quedam etiā fortiores viris extiterūt. ¶ Scda regula que paruuli etiā possunt cōfirmari. quia si nō tūc tū postea habebunt forte cōfiteri xpm et min9 hūt de fictione. tū quia hoc sacrm iterari nō dz et nō sic presumitur de conuersato int xpianos que sit crismatus sicut que sit baptisatus. Ideo non expedit que paruuli cōfirmētur ante septēniuz vt possint melius recordari postea confirmati. quibus etiaz propter hoc solet dari alapa saluātur tamen paruuli baptizati etiā sine cōfirmatōe. ¶ Tertia regula que ille qui crismatur debet teneri ab aliquo secundum Thomam. iij. parte. q. lxxij. Nec tamen ista tentio est de necessitate sacramenti. quia et sine ipsa daretur: sed est ex precepto ecclesie si adsit facultas Congruit autem tentio huic sacramento. quia confirmandus vt debilis confirmari petit. et ideo ab alio vt a baculo sustentatur quasi infirmus et mulier etiam tenere potest ¶ Quarta regula que non confirmatus non debet tenere cōfirmandum argumentum de consecratio. distin. iiij. capitulo. In baptizante. Itē nec vir vxorem nec vxor virum Alioquin iure petendi debitum carebunt si scienter facerent. secus si ignoranter. xxx. q. i. cap. De his. Item consanguinei vel affines non debent se mutuo tenere quia sufficit vinculum carnale vel naturale. ¶ Quinta regula que in confirmatione contrahitur cognatio spiritualis non solum impedies matrimonium contrahendum sed etiam dirimens contractum. Et hec cognatō contrahitur inter confirmatū et eum vel eos qui tenēt ad cōfirmationem inter ipsum confirmatum et filios naturales et inter alios de quib9 dixim9 in sermone de luxuria incestuosorum. ¶ Sexta regula que adulti monēdi sunt premittere

ꝯfessionem añ ꝯfirmationem vt de con. di. v. c. Ut ieiuni. et hoc in omni susceptiõe sacramenti post baptismum obseruandũ est ab eo qui post baptismũ peccauit mortaliter ¶ Sexta regula ꝙ sacramentũ ꝯfirmationis ieiunis et a ieiunis dari debet. vt patet de con. di. v. c. vt ieiuni. et ca. se. quod et de omni sacramento intelligendũ est. [illegible] sine causa post prandiũ ministrari nõ debet. puta si eps nõ põt maneꝯmode crismare ¶ Septima regula ꝙ in omni loco duz tñ decenti et honesto potest eps ꝯfirmare sine peccato non solum in ecclesia sed extra. licet crisma solum in ecclesia conficiebeat. et hoc intelligeī dyocesi sua subditos suos nisi ex ꝯmissione vel licẽtia cõfirmaret alios. et nota ꝙ si eps cõfirmaret nõ subditos absqꝫ sui superioris epi licentia vere ꝑstaret sacramentũ licet peccaret. et no efficeretur irregularis neqꝫ suspensus. ¶ Octaua regula ꝙ vnctio crismatis faciẽda est in fronte. Extra de sacra vnctione. c. vno: qr vt magis audacter et sine robore hõ cõfiteatur xp̄m datur confirmatio. et ideo potius in fronte fieri debet vbi magis apparent huiusmodi passiones. Confirmat ista Tho. in iiij. parte asserens ꝙ ista consignatio fit in fronte propter duo. ¶ Primo quidem quia crismatus insignitur signo crucis sicut miles signo ducis. quod quidez debet esse euidẽs et manifestũ. inter omnia autẽ loca corporis humani maxime manifestus est frons qui quasi nunqꝫ obtegitur. Et ideo linitur crismatus crismate in fronte vt ī manifesto demonstret se esse xp̄ianũ sicut et apostoli post receptum spiritumsanctũ se manifestauerunt qui prius in cenaculo latebant. Scd̄o qr aliquis impeditur a libera ꝯfessione xp̄i propter duo. s. propter tiorem et propter verecundiam. vtriusqꝫ autẽ hoꝝ signũ maxime manifestatur in fronte propter propinquitatem imaginationis et propter hoc spiritus a corde directe ad frontẽ ascẽdunt. vnde verecundati erubescunt timentes autem pallescunt. vt dicitur in. iiij. ethi. et ideo in fronte signat̃ crismate vt neqꝫ propter timorez neqꝫ propter erubescentiã nomẽ xp̄i ꝯfiteri pretermittat. ¶ Nona regula ꝙ debet frons ligari quousqꝫ crisma desicceretur Non oportet autẽ ꝙ pannus septem diebꝫ ligato capite portet̃ sed ꝙ septẽ diebus caput

a lotione seruetur. ꝛ hoc ꝑpter reuerentiam crismatis ꝛ ꝑpter septem dona spūssancti Sint ergo xp̄iani diligentes vt confirmationis sacramentū cum deuotione ac reuerentia suscipiāt. vt sic fortificati iesuꝫ xp̄ꝫ dn̄m ꝛ saluatorē seculi ꝯfiteātur. cui sit laus ꝛ gl'ia p infinita secula seculoꝝ Amē.

¶Feria sexta magna de flebili morte saluatoris nr̄i iesu xp̄i Sermo q̄dragesem⁹ octau⁹

Inclinato capite tradidit spm̄. Scribunt hec ỽba Johan. xix. ꝛ i euāge. hodi. Si oim nostruꝫ oculi fierent fontes aque viue ꝛ lacrime profluentes ex illis superexcederent abundantiā fluminū stagnoꝝ lacuū ꝛ marꝫ oceani nō sufficeret ad satisfaciendū pietati quā debemus pijssimo redemptori nostro dn̄o iesu xp̄o. Nihil enim excogitari potest aut enarrari flebilius ꝛ ꝯmiseratione dignius q̄ꝫ eius acerba passio ꝛ mors crudelis ab eo ꝓ nobis vermiculis tolerata. sed pleriqꝫ asserunt nō ꝯuenire grauitati viroꝝ sapiētum. vt se ad lamenta inclinēt ꝛ lacrimas. Quos nos facile ꝯuincim⁹ exēplo eoꝝ caroꝝ qui propter planctum suoꝝ de benignitate laudantur. sicut ioseph q̄ fleuit ꝛ deosculatus est faciem patris sui defūcti. vt dicitur Geñ. l. c. Et dauid qui plan[illegible] per saul ꝛ ionatha interfec[illegible] i prelio. vt scribitur. ij. reg[illegible] Et sup tumulū abner [illegible] ect⁹ a ioab ꝛ abisei. vt [illegible] reg. iij. ca. ac pro am[illegible] interfecit absalo[illegible] ij. reg. xiij c ꝛ deni[illegible] morte absalon flebat dicens. Absalon fili mi fili mi absalon. ꝛ versa fuit victoria illius viri i luctū omni populo. vt patet. ij. reg. xviij. c. ¶De alexandro insup qui magnus cognominat⁹ est refert Quintus curtius ꝙ audita morte vxoris darij fudit lacrimas. sic ꝛ alij plurimi q̄s omittere libet. ¶Cur igit non debeat vnusquisqꝫ facie lacrimis madefacere cuꝫ narratur mors illius qui fuit a patrib⁹ desideratus a prophetis ꝑnūciatus. a decem sib illis vaticinatus. ab angelo annunciatus. a virgine matre ꝯceptus ab elizabet bn̄dictus. a multitudine angeloꝝ laudat⁹. a pastoribus inuentus. a stella mōstratus. a magis honoratus a symeone iusto ꝛ sene in brachijs susceptus. Ipse vtriqꝫ di est ꝛ virginis fili⁹. Ipse d spiritusancto conceptus. ipe omni gratia ꝛ veritate repletus Ipa

se qui peccatū nō fecit nec do/
lus iuentus ē in ore eius. Ipse
speciosus forma p̄ filijs homi
nū in quē desiderant angeli p
spicere. ipse deniq̄ qui dilexit ꝛ
lauit nos a peccatis sanguine
suo. Currite igit̄ gētes vndiq̄
ꝛ venite hodie ad locū calua
rie. ꝛ dū in cruce post dira tor
menta mortuū inspicitis au/
ctorē vite flebilib' vocib' aera
cōplete. Plāgite ꝛ vlulate sup
iesu in cruce p nobis extincto.
Plangite ꝛ virgines virginē
de virgine natum. Plangite o
nupte ꝛ cōiugati matrimonij
p̄cipuū cultorē. qui vt illud ex
tolleret aquā in vinū cōuertit
in nuptijs. Plāgite o vidue ie
sum qui viduas honorauit. ꝛ
adolescentē filiū qui mortuus
erat suscitatum restituit vidue
matri. Plangite viri docti sū/
mū doctorē lumen mūdi qui
sp docuit ꝟitatē. plāgite turbe
ꝛ ṗp̄li ꝛ oēs xp̄m q̄ turbas bis
miraclo panū refocillauit. plā
gite o mr̄es filiū ꝟgis inocētē
decoꝝ. hodie vulnerauert. ho
die illuserīt affabilē trigitatres
annos habentē etatis. quē iu/
dei pessimi hodie crucifixerūt:
hodie deniq̄ occiderūt. Sed
cum ad hoc nō sufficiat imbe
cillitas nostra mente ad deuz
est recurrendū orādūq̄ vt gra
tiam largiat̄ qua mediante re
cordari tāte rei cū cordis teme
ritudine valeamus. Quare et
vos astātes genuflexi in silen/
tio dicite pat noster. Ego ꝟo
voce publica referam orōnem
quā facit ecclesia. Respice q̄su
mus dn̄e sup hāc familiā tuā;
p qua dominus noster Jesus
xp̄s nō dubitauit manib' tra/
di nocentiū ꝛ crucis subire tor
mentū Amen. Implorato iaz
ex supis p̄sidio. omnes ingenij
vires excitabimus ad contem
plandā mortem vnigeniti filij
dei quā tulit vt nos viuifica/
ret ac reconciliaret eterno pr̄i.

¶ De ipsa itaq̄ morte iesu xp̄i
locuturi tria mysteria ꝓponi/
mus contemplanda.

¶ Primū dr̄ veritatis

¶ Scd̄m penalitatis

¶ Tertium pietatis

¶ Qd̄ modus liberādi genus
humanum per passionē xp̄i fu
it conueniens. ꝛ q xp̄s occisus
fuit a iudeis ac vere mortuus

Capitulū primū

Primum mysteriū cō/
templanduz de morte
xp̄i dr̄ veritatis. in quo
tria dubia p̄ssima declarem'

¶ Primū vtꝝ fuit conueniēs
modus liberationis humane
p passionē ꝛ mortē xp̄i

¶ Secundum vtrum xp̄s fuit
ab alio occisus. ¶ Tertiū
vtꝝ xp̄s fuit ꝟe mortuus

¶ Pro ꝯmi dubij declaratione audienda est scientia Augustini qui libro. xiiij. de trinitate ait. Sanāde nr̄e miserie nullꝰ alius modus cōuenientior fuit q̄ꝫ per passionem xp̄i. Ratio est ſm Tho. tertia pte. q. xl vi. quia tanto aliquis modus cō uenientior est ad assequenduꝫ finem quanto per ipsuꝫ plura concurrunt expedientia fini. ꝑ hoc autem ꝙ homo per christi passionem est liberatus multa occurrūt ad salutem hominis pertinentia preter liberationeꝫ a pctō que sunt p̄cipue tria.

¶ Primū ē cognitio dīne charitatis.

¶ Secundū exemplum virtuositatis.

¶ Tertium conseruatio puritatis.

¶ Primuꝫ est cognitio diuine charitatis. per hoc eniꝫ homo cognoscit quantum a deo diligatur. ideo Johannis. iij. ca. christus dixit. Sic deus dilexit mundum vt filium suū vnigenitum daret. Et ecclesia dicit illud verbum Gregorij. O inextimabilis dilectio charitatis vt seruum redimeres filiuꝫ tradidisti. Et Hiero. in epistola ad Damasum papam inq̄t Que maior potest esse clementia q̄ꝫ vt dei filius: filius hominis putaretur, decem mensiuꝫ fastidia sustineret partus. expectaret aduentum. per singulas adolesceret etates. ꝛ post contumelias vocum alapas ꝛ flagella crucisq; pro nobis fieret maledictum vt nos a maledicto legis absoluere Et Paulꝰ ad romanos. viij. ca. ait. Proprio filio suo non pepercit deꝰ sed ꝓ nobis omnibꝰ tradidit illum. ¶ Si autem aliq̄s obijceret. quia magna iniquitas ē innocentē passioni ꝛ morti tradere. Sed sicut dicitur Deuteronomij. xxxij. Deus fidelis est ꝛ absq; vlla iniquitate. ergo filium innocentem non debuit tradere passioni ꝛ morti.

¶ Respondet Tho. tertia parte. q. xl vij. ꝙ deus pater tradidit christum passioni. ¶ Uno quidem modo ſm ꝙ sua eterna voluntate p̄ordinauit passionem christi ad humani generis liberationem. ſm illud quod dicitur Jsaie. liij. capi. Dominus posuit in eo iniquitatem omnium nostrū. ¶ Secundo inquantū inspirauit ei voluntatem patiendi pro nobis infundendo ei charitatem ¶ Tertio non ꝓtegendo eum a passione sed exponendo persequentibus. vnde vt dicitur Matthei. xxvij. capi. clamauit in cruce. Deus meus cur me dereliquisti. quia saluꝫ ſm

Justicia

Augu. potestati persequentiū exposuit ⁊ subtraxit protectionem nō tñ soluit vnionē. Qđ prediterat Dauid in ps̄. illo xxi. loquens in psona xp̄i. De⁹ deus meus quare me dereliq̄sti ⁊c̄. cuius expositionē scripsimus in sermone de passione i alio quadragesimali. et ꝙ đ xp̄o Dauid loquebatur ostendit Lactantius li. iiij. ⁊ h̄ qꝛ in illo psal. dicit̄. Foderūt manus meas ⁊ pedes meos. vbi sic ipse sequit̄. Que vtiqȝ ꝓpheta non de se locutus ē fuit enī rex ⁊ nunq̄ȝ illa ꝑpessus est spiritus dei per illū loquebatur. qui fuerat illa passur⁹ post annos mille ⁊ quiquaginta. tot enim colligūtur anni a dauid vsqȝ ad crucē xp̄i. hec ille. Dicimus ergo ꝙ iniquū est ⁊ crudele hoiem innocentem mortí tradere cōtra ei⁹ voluntatē sed deus pater nō sic tradidit filium qui obediēs in sua oratione paterne se subdidit volūtati tertio replicās. Pater mi si possibile est transfer a me calicē. veruntamē non sicut ego volo sed sicut tu fiat volūtas tua. Et nota de hoc possibili ſm Tho. iij. parte. q. xlv. articulo. ij. Qđ aliquid potest dici possibile vel impossibile dupliciter. vno mō simpliciter ⁊ absolute. ¶ Aliomodo ex suppositione. Simpliciter ⁊ absolute loquēdo possibile fuit deo aliomodo hoiem liberare q̄ȝ ꝑ passionē filij. Qꝛ nō est impossibile apud deū omne v̄bū. Sed ex aliqua suppositiōe facta fit impossibile. qꝛ enim impossibile ē dei prescientiā falli ⁊ eius voluntatē siue dispositionē cassari supposita p̄scientia ⁊ ordinatiōe dei de passione xp̄i nō erat simul possibile xp̄m nō pati ⁊ hoiem aliomodo q̄ȝ per eius passionē liberari. Et si rursus aliquis quereret an si deus liberasset hominem absqȝ omni satisfactione fecisset ꝯtra iusticiā. Rn̄det Tho. ꝙ non. Qꝛ ille iudex nō potest salua iusticia culpā sine pena dimittere q̄ habet culpā i aliū ꝯmissam. puta vel in aliū hominē vel in totā rempublicā sive in superiorem principem. Sed deus nō habet aliquem supiorē. sed ipse ē supremum ⁊ cōmune bonū totius vniversi. Et ideo si dimittat peccatū quod habet rationē culpe ex eo ꝙ ꝯtra ip̄m ꝯmittitur nulli facit iniuriam. Sicut q̄cunqȝ homo remittit offensam in se ꝯmissam absqȝ satisfactōne misericorditer ⁊ nō iniuste agit. tñ hoc nō obstante noluit peccatū sine pena dimittere. Et cū hoc sufficienter satisfac

non posset p aliquā penā quā pateretur ei satisfactorē dedit caritatēq₃ suā generi humano exhibuit. ¶ Scōm qd occurrit ptinēs ad salutē homis est exemplū virtuositatis. in hoc enim q xps moriēdo redemit humanū gen⁹ exemplū dedit hoib obediētie. hūilitatis cōstantie iusticie. ac ceterarū virtutū in passione xpi ostensarū que sunt necessarie ad humanā salutē. ideo dicitur .i. Pe. ij.c. Christ⁹ passus ē p nobis vobis relinquēs exemplu₃ vt sequamini vestigia eius ¶ Tertiū qd facit ad salute₃ homis est ɔseruatio puritatis. Ex eo aūt q xps passus est pro nob indicitur nobis necessitas seruādi nos a peccato immunes Hic paulus .i. ad corinth. vi. c. ait. Empti enim estis pcio magno valde glorificate ₇ portate deu₃ in corpore vestro. et sic patet q passio xpi primo attrahit ₇ inflāmat cor hūanu₃ ad dilectionē dei nos diligentis. vñ Bern. ait. Sup omia reddit te mihi amabilē bone iesu calix quē bibisti opus redemptōis nostre ¶ Scdo passio xpi dat exemplū virtutum potissimū patiētie ₇ humilitatis. vt dicitur. xcij. di. c. Dñs ¶ Tertio inducit homies vt a peccatis abstineāt cū tante sit aīa nobilitatis vt p ea redimēda sanguinem xps effuderit. Vñ Hugo in li. d arra spōse ait. Ampli⁹ mihi vilis esse nō debeo q tātū do placui vt mori dignaretur p me ne pderet me. ¶ Et Bernar. i meditationib₉. Sublime est aīe preciu₃ que nō nisi sanguine xpi redimi potuit. quā ergo ɔmutatōnē pro aīa tua dabis qui p nihilo das illā. ¶ Scōm dubiū declarandū vtrū xps fuit ab alio occisus. ₇ q sic patet quia ipse predixerat Lu. xviij Post q flagellauerint occident eu₃. ¶ Sed cōtra arguunt plerique primo quia xps dixit Johan. x. c Nemo a me tollit aīam meam sed ego pono eam. ille aūt dicitur aliquē occidere q anīmā eius tollit. Non est g xps ab alijs occisus sed a seipso ¶ Secūdo arguūt. q₂ illi q ab alijs occiduntur paulatim debilitata natura deficiūt. ₇ maxime hoc apparet in crucifixis in xpo aūt hoc nō accidit Na₃ clamans voce magna emisit spm. vt dicit Mathei. xxvij. c. Non ergo fuit xpus ab alijs occisus sed a seipso. ¶ Ad solutionē ho₄ obiecto₄ dicit tho. iij. parte. q. xlvij. q aliquid potest esse causa alicuius effectus dupliciter. Vno modo directe ad illud agendū ₇ h mo-

do psecutores xpi eum occide/
runt. quia sufficientē ei causam
intulerūt cū intentione occidē
di eū ⁊ effectu subsequēte. q₂.s.
ex illa causa ē mors subsecuta.
¶ Aliomodo dicitur aliqd cau
sa alicuius indirecte.s. q₂ nō im
pedit cū impedire possit. ⁊ hoc
modo ipe xps fuit causa passio
nis ⁊ mortis sue Poterat enim
suā passionem ⁊ mortem impe
dire. ¶ Primo quidem aduer
sarios reprimendo vt eum aut
non vellent aut non possent in
terficere. ¶ Secundo q₂ spūs
eius habebat potestatē conser/
uandi naturam carnis sue ne
a quocunq₃ lesiuo inflicto op/
primeretur quod quidem ha/
buit anima christi. q₂ erat vni/
ta verbo dei in vnitate persone
vt docet Aug. in. iiij. de trinita/
te. quia ergo anima christi non
repulit a proprio corpore nocu
mentum illatum. sed voluit q
natura corporis illi nocumen/
to succūberet dicitur suā aīam
posuisse vel voluntarie mortu⁹
fuisse. Et sic intelligit illud qđ
īducebatur primo. nemo tollet
a me aīam meā. sc₃ me inuito.
¶ Ad fm vero argumentū di/
cit tho. q vox illa magna a xpo
emissa nō fuit naturalis s₃ mi
raculosa. ⁊ inter alia miracula
mortis xpi cōputat. Quādiu
enim xps voluit natura corpa/
lis el⁹ cōseruata ē in suo vigore
etiā in extremis sic ⁊ qñ volu/
it subito cessit illato nocumen/
to. ¶ Tertiū dubiū declaran/
dū. vtrum xps fuit vere mortu
us. Et q sic probandū est con/
tra incredulos triplici via.
¶ Prima dicit pphetice pnun
ciationis.
¶ Scda autētice testificatiōis
¶ Tertia iudaice pcurationis
¶ Prima via dicit prophetice
prenunciationis: Prenuncia/
ta quippe fuit expsse mors xpi
p multa secula anteacta. Vnđ
iacob patriarcha geñ. xlix. c. di
xit symeon ⁊ leui fratres vasa
iniquitatis bellantia. In con/
silio eoꝝ non veniat aīa mea:
⁊ in cetu illoꝝ nō sit gloria mea
q₂ in furore suo occiderūt virū
⁊ in volūtate sua suffoderunt
muꝝ. Maledictus furor eorū
q₂ ptinax ⁊ indignatio eorum
q₂ dura. Nicolaus de lira sup
xij. c. Johan. asserit q pōtifices
iudeoꝝ de tribu leui ⁊ pharisei
pro magna parte fuerūt de tri/
bu symeō. ideo prophetico spū
illustratus iacob dixit vba pre
dicta. sed iudei hoc negāt referē
tes q iacobita locutus ē de sy/
meone ⁊ leui propter bellum q
fecerunt contra sichimitas pro
pter raptū dine sororis eorum.
de quo fit mentio Geñ. xxxiiij.
ca. Quos nos conuicim⁹ prio

q2 belluz illud iam preteritum erat. Et iacob filijs annuncia/bat futura. Ideo vt patet Ge/nesis xlix. c. dixit Congregami/ni vt annūciē que futura sūt vo/bis in diebꝫ nouissimis cōgre/gamini ꝛ audite. ¶ Scdo bel/lū illud contra sichimitas fuit bellū iustuz. quare nō debebat dici maledictus furor eorū. er/go iacob prophetice annuncia/uit morte͂ xp̄i procurandā per pontifices ꝛ phariseos. ¶ Et si/billa de qua mentionē facit La/ctantius lib. iiij. ita locuta est. Inierunt ꝯsiliū detestandum vt priuarēt eū vita ꝙ vt iustifi/caret eos venerat. Et salomon preuidens passionē xp̄i. sap. ij. c ait. Dixerūt impij cogitantes apud se non recte Circūuenia/mus iustū qm̄ inutilis ē nobis ꝛ ꝯtrius ē opibꝫ nostris ꝛ impro/perat nobis peccata legꝭ ꝛ diffa/mat in nos peccata disciplinę. nostre. promittit se scientiaz dei habere ꝛ filiū dei se noiat. Fa/ctus est nobis in traductionem cogitationū nr̄ap. Grauis ē no/bis etiā ad videndū qm̄ dissi/milis ē alijs vita illius ꝛ immu/tate sunt vie eius tanq̄ nuga/ces id est nullius veritatis ho/mines estimati sumus ab illo. ꝛ abstinet se a vijs nostris tan/q̄ ab immundicijs ꝛ p̄fert no/uissima iustoꝝ. i. bona a iustis expectata p̄fert oībus hōīs v/te presentis. Et gloriatur pa/trem se habere deum. Videa/mus ergo si sermones illius ve/ri sunt ꝛ tenemus que ventu/ra sunt illi ꝛ sciemus que erūt nouissima illius. Si enim ē ve/rus filius dei suscipiet illum et liberabit illū de manibus con/trariorum. Contumelia ꝛ tor/mento interrogemus eū vt scia/mus reuerentiā eius ꝛ ꝓbem⁹ patientiam illius. Morte tur/pissima condēnemus eum. hec ille. ꝛ ysaias. liij. ca. tradidit in mortem aīam suam ꝛ cum sce/leratis reputatus est ꝛ ipse pec/cata multorum tulit. ꝛ ꝓ trans/gressionibus rogauit. ꝛ Dani/el. ix. ca. post ebdomadas sexa/gintaduas occidetur christus ꝛ non erit eius populus qui eum negaturus est. s. iudei corā pylato ipsum negabant dicen/tes. Non habemus regē nisi ce/sarem. Et ciuitatem ꝛ sanctua/rium id est templum dissipa/bit populus scilicet exercit⁹ ro/manus cum duce venturo id est tito. Et finis eius scilꝫ hie/rusalem vastitas. quia scilicet fuit vastata per romanos. Et cayphas cum esset pōtifex an/ni illius ita prophetauit d̄ chri/sto. vt scribitur Johannis. xi. capitulo. Expedit vobis vt vnus moriatur hō pro populo

non tota gēs pereat ⁊ ipē dñs
[illegible]s sepe discipulis predixit.
mo[illegible]turum. vnde scribit Ma
thei. xxvi. c. Cepit iesus ōnde
re discipulis suis. qꝛ optet eū
ire hierosolimā ⁊ multa pati
a senioribꝰ ⁊ scribis ⁊ principi
bus sacerdotū ⁊ occidi et ter/
tia die resurgere. ⁊ Matthei
xvij. c. post transfigurationē
dixit illis tribus quos admise
rat ad tam stupēdū spectacu/
lum. Nemini dixeritis visio/
nem donec filius hois a mor
tuis resurgat. Et Mathei. x.
c. Dum iret hierosolimā dixit
secreto duodecim discipulis
Ecce ascendimu hierosolimā
⁊ filius hominis tradet prin/
cipibus sacerdotū ⁊ scribis et
condēnabunt eum morte.

¶ Scḋo probandū est q xp̄s
vere fuit mortuus p auctenti/
cam testificationem. Cantat
quippe sic de christo mater ec/
clesia. Ipse enim verus ē agn⁹
qui abstulit peccata mūdi qui
mortem nostram moriēdo de
struxit ⁊ vitam resurgendo re
parauit ¶ Et in vtroq̄ simbo
lo apostolorum scilicet patrē
xp̄m passum ⁊ mortuum con
fitet. Id habet i simbolo atha
nasij. Et de summa trinitate
⁊ fide catholica. ca. i. ⁊ Johā.
in euangelio ca. xix. ait ad ie/
sum autē cū venissent vt vide
runt iam mortuum non frege
runt eius crura. ¶ Et paulus
ad romanos. v. c. Pro impijs
mortuus est iustus pro iniustis
Et iterū ibi Cum adhuc pec/
catores essemus xp̄s pro nob
mortuus est. ¶ Et eodē capi.
Recōsiliati sumus deo p mor
tem filij eius. ⁊. viij. c. christus
mortuus ē ⁊ resurrexit. qui est
ad dexterā dei. Et. xiiij. c. chri
stus mortuus est ⁊ resurrexit.
vt ⁊ viuorū ⁊ mortuorū dñetur
⁊. i. ad corinthi. xv. c. christus
mortuus est pro peccatis no/
stris ſm scripturas. ⁊. ij ad co
rinthios. v. c. pro oibus mor
tuus est xp̄s. ⁊ p̄me ad thessa/
lonisenses. iiij. c. credim⁹ q ie/
sus mortuus est ⁊ resurrexit. et
petrus prima canonica. iij. ca
pi. xp̄us semel pro peccatis no
stris mortuus est iustus pro i/
iustis. ⁊ Ambro. sup epistolā
ad romanos. tantū fuit pecca
tū nostrū vt saluari non posse
mus nisi vnigenitus dei filius
moreretur pro nobis debito/
ribꝰ mortis. ⁊ aug. li. iiij. de tri
nitate. vna mors nostri salua
toris duabus mortibus nr̄is
⁊ aīe ⁊ corporis saluti fuit. ⁊ d
con. di. ij. c. Semper xp̄i mors
p seculi vitam ē nunciāda vt
discant qua caritate dilexit su
os qui pro eis mori dignat⁹ ē
quia ad hoc deprecor dilexit

nos cum essemus gehenne fi-
lij vt eũ diligeremus a morte
iam liberati. ¶ Tertio probã-
dum ẽ q xpũs fuit vere mortu
us ex iudaica procuratõe. Ju
dei nempe impij sollicitissime
procurarunt vt xpũs moreref
Nam vt dicitur Johã. xi. Co
gitauerunt vt interficerent eũ
ꝛ Mathei. xxvi. Congregati
sunt principes sacerdotũ ꝛ se-
niores populi in atriũ princi-
pis sacerdotũ qui dicebaf cay
phas ꝛ ꝯsiliũ fecerunt vt iesuz
dolo tenerẽt ꝛ occiderent. Et
coram pylato clamabãt Nos
legem habemus. ꝛ ƀm legẽ de
bet mori. Et tandẽ cum vidis
sent eũ in cruce mortuũ ꝛ post
ea sepultũ adierunt pylatum
dicẽtes. Dñe recordati sumꝰ
quia seductor ille dixit adhuc
viuens post tres dies resurgã
Jube ergo custodiri sepulcrũ
vsqȝ in diẽ tertiũ ne forte veni
ant discipuli eius ꝛ furenf euz.
ꝛ dicant plebi surrexit a mor-
tuis. ꝛ erit nouissimꝰ error pe-
ior priore. Ait illis pilatꝰ. ha
betis custodiã. ite custodite si
cut scitis. Illi aũt abeũtes in-
uenerũt sepulcrũ signãtes la-
pidẽ cũ custodibꝫ. Quare nul
lus ambigere debet xp̃m pas-
sum ꝛ mortuũ pro salute mun
di. Et vt inquit Tho. iij. ꝑte
q. l. ꝯueniẽs fuit xp̃m mori.

¶ Primo quidẽ ad satisfaciẽ-
dũ pro humano genere quod
erat morti adiudicatũ. ¶ Se
cũdo vt nos a timore mortis
liberaret. ¶ Tertio vt a mor-
tuis resurgendo virtutẽ suam
ostenderet qua mortẽ supauit
ꝛ nobis spem resurgẽdi prebe-
ret. Quis igitur nõ videt quã
ta sit hoĩm ad xp̃m obligatio
cũ ipse qui via veritas ẽ ꝛ vita
pro ipsis mori dignatꝰ sit. nec
solũ mortẽ tulit. sed ad illã vt
in sequẽti mysterio patebit tã
tis cruciatibꝫ doloribꝫqȝ ꝑuẽit
¶ Quod mors xp̃i fuit peno-
sa valde ex eo q passio eiꝰ fuit
diuťna ꝛ gñalis ꝛ ignominiosa.

Capitulum secundum.

Ecundũ mysteriuz
ꝯtemplãdũ de mor
te christi dicif pena-
litatis. Fuit quippe
mors illa penosa ꝛ dolorosa
valde maxime ꝑpter tria
¶ Primo propť passiõis diu-
turnitatem.
¶ Scd̃o propter passionis ge
neralitatem.
¶ Tertio propter passionis
qualitatem.
¶ Primo fuit mors xp̃i grauis
ꝛ dolorosa propter passionis
diuturnitatem. Nã licet om-
nibus diebus penalem duxe-
rit vitam pergrinando oran-
do. ieiunãdo. predicãdo. ꝛ su-

turam passionē pie premeditā
do. ob quod vt inquit Lentu
lus iudee preses in epl'a ad ti/
beriū. nunq̄ ridere visus ē fle
re autem sic. Tū quis explicet
quanta xp̄s passus fuerit quā
doq̄ merore aīa eius cōfecta
qn̄ colendā illā carāq̄ genitri
cē relinquens discessit a betha
nia profectus q̄ ē hierusalē vt
cenaret ibi cū discipulis suis.
Que ꝛ quāta in illa cena pa/
cta sunt. vtiq̄ non sine labore
ibi xp̄us proditorem caute ad
monuit vt se corrigeret ibi di
scipuloꝝ pedes ꝛ proditoris
iude humiliter lauit. Ibi sa/
cramentū sui corporis et san/
guinis in memoriam sue mor
tis. instituit ibi sermonē ad di
scipulos habuit quem Iohā/
nes scripsit. c. xiij. xiiij. xv. xvi
Post cenā vero nō ad descen
dum sed ad orandū se cōtulit
ꝛ priusq̄ orasset assumptis pe
tro iacobo ꝛ iohāne cū suspi/
rijs ꝛ vultu mesto aīam suam
tristem vsq̄ ad mortem dixit
Postea vero cum ter orasset
ad patrem longo spacio in ter
tia oratione factus ē ī agonia
sudorem emisit sanguineū ex
citatis ex post discipulis tur/
be militum ꝛ ministris iudeo
rum occurrit a quibus verbe
ra ꝛ percussiones passus tan/
dem ꝛ vinctus ductus est ad
domū anne vbi in faciē alapa
pcussus ē. Inde venit vt latro
decētus ad domū cayphe vbi
examinatur iudicaturq̄ reus
mortis ꝛ posteo ministris vi/
lissimis traditus derisus ē ab
eis. ꝛ colaphis cesus contume
lijs affectꝰ vsq̄ mane. nec dor
miuit nec quieuit nocte illa tm̄
inquieta atq̄ molesta. Hora
po p̄ma ductus est ad pilatū
Accusatur a p̄ncipibꝰ sacerdo
tum. examinatur a pilato mit
titur ad herodē qui eū ad pila
tum redire fecit flagellatur ad co
lumnā ꝛ spinea corona corona
tus ē. Et tandē sñia in eū da
ta ad montē caluarie cū latro
nibꝰ pperare compellit̄ vbi cru
cifixus est ꝛ felle ꝛ aceto pota/
tus postq̄ oīa hora nona tra
didit sp̄m. ¶ Scd̄o mors xp̄i
fuit dolorosa nimis ppter pas
sionis generalitatē. verificatū
quippe fuit in eo illud Isaie. i. c
A planta pedis vsq̄ ad verti
cem non est in eo sanitas. Ca/
put enim eius sanctissimū ga/
zophilatiū sapientie dei Et vt
inquit Bern. angelicis spiritiꝰ
bus irremebūdū densitate spi
narum punctū ꝛ pforatū fuit.
Oculi p̄ijssimi fuerunt afflicti
inundantia lachrymarū. Fa
cies eius decora deturpata est
sputis ꝛ sanguine ita vt vide/
retur leprosus. s'm illud Isaie

iiij.c. Nos vidimus eum qua-
si leprosum. Gene eius candi-
de ac rubicũde alapis percusse
sunt. Aures ille sanctissime re-
plete sunt blasphemijs clamo-
ribus odiosis ꝛ ꝯtumelijs at-
q̃ conuicijs. Nares eius fati-
gate sunt fetoribus sputorum.
ꝛ cadauerꝝ caluarie loci Capil
li eius capitis ꝛ barbe violẽtia
tracti ꝛ euulsi sunt. Os ei⁹ qd̃
tam sanã tam sapidissimã tam
vtilissimã ꝛ verissimã doctrinã
protulerat ꝑcussum ẽ. Colluz
eius suauissimũ colaphis attri-
tũ est ꝛ fune tractũ. Man⁹ ei⁹
que suo tactu viuifico sanabãt
infirmos clauis durissimis cru
ci affixi sunt. Pedes eius quo
rum terra scabellũ est q̃cq̃ dis-
currẽtes ꝑ ciuitates villas ꝛ ca
stra tm̃ laborauerunt pro hoĩz
salute in cruce extẽsi sunt. totũ
corp⁹ illd̃ dulcissimũ flagellis
multis ꝛ diris cesum dilacera
tũ ꝛ sanguine cruentatũ fuit li
gua eius aceto ꝛ felle amarica
ta est vnde ꝛ eo mortuo lat⁹ ei⁹
lancea apertũ est itaq̃, passus
est in oĩbus mẽbris ꝛ in omni
bus sensibus delicati sui cor-
poris. ¶ Tertio fuit passio xp̃i
dolorosa propter passionis qua
litatem. Passus quidẽ ẽ igno
miniose. ¶ Primo ratiõe popu
li scilicet iudaici cui tot miran

da contulerat beneficia. Unde
ecclesia cantat lamentãdo ista
die in persona christi illud Mi
chee. vi. c. Popule meus quid
feci tibi aut in quo molestus fui
ti. Rñde mihi. q. d. patres tuos
iacob cũ filijs in egypto per io
seph enutriui famis tẽpore ne
perires. Et post tempora mul-
tiplicatos supra numerꝝ dedu
ra seruitute egyptiorum te edu
xi. A flagellis quibus egyptũ
totam percussi te liberam feci.
Mare rubrum tibi apui vt ꝑ
eum sicco vestigio transires
Pharaonem autem cum exer
citu suo submersi. Per quadra
ginta annos te paui manna de
celo prestito. Aquam tibi d̃ pe
tra eduxi. Insurgentes cõtra
te hostes prostraui. Terrã flu
entem lac ꝛ mel patribus tuis
a me promissam exterminatis
inde triginta regibus ꝛ pluri-
mis nationibus tibi largit⁹ sũ
Et prius in mõtem synai legẽ
seruandam tibi tradidi. A ca-
ptiuitate septuaginta annorũ
propter scelera tua i babilõe te
liberãs ad propria sub hesdra
ꝛ neemia ꝛ zorobabel reduxi.
Ecce quid feci tibi responde er
go mihi si tanta beneficia a me
tibi collata hãc talem retribu
tionem meruerint vt me cruci
figeres. ergo ex genere tuo car

nem sumens descendit de ce/
lo vt tibi frater essez. Ego sem
per docui in synagoga ⁊ in tē/
plo ea que te saluū facere pos/
sent. ego cecos tuos illumina/
ui leprosos mundaui. claudos
erexi. obsessos a demonibus li
beraui. surdis auditū restitui.
mutis loquelam. infirmis va
rijs sanitatem. mortuis vitaz
nūquid in his molestus fui. p̄
cepta declaraui. errores cōfu/
taui. vicia reprehendi. Quid
vltra facere potui ⁊ non feci.
¶ Scdō passus est xp̄s igno/
miniose ratione tēporis Erat
enim tunc solēnitas pasce seu
azimorum que erat precipua
sup omēs alias. In qua tene/
bantur ex lege iudei venire de
quibuscunq; ciuitatibus ⁊ lo/
cis in hierl'm ad templum ad
sacrificiū offerendū nisi legiti/
mū haberēt impedimentū Et
qr p varias captiuitates eoꝝ
erant satis dispsi p orbez et in
italia ⁊ in asia ⁊ i africa. vt pa
tet Actuū. ij. c. de oī natōe cō
uenerāt in ihrl'm ad illō festū.
Quāto aūt qs ꝯdēnatur ad
mortē ꝓpter maleficiū ꝯcurrē/
te mltitudine ꝑpli tāto maior
ei insurgit pēa ꝯfusiōis ⁊ eru/
bescentie. Cōsiderat enī q̄ q̄li
bet vidēs narrat alijs ⁊ si pere
grin⁹ ē reuersus in patriā suā
refert, et diuulgat ciuitati sue
de illo malefactore ⁊ ignomi/
niosa punitione. ⁊ sic vbiq; in
famia diuulgatur. Propter/
ea inscriptus fuit titulus sup
crucem. Jesus nazarenus rex
iudeoꝝ. Litteris grec;. hebrai
cis ⁊ latinis. q. d. hec est cau/
sa passionis huius. qr vsurpa
uit sibi regnū iudeorum faci/
endo se regem et prohibendo
tributa dari cesari. ¶ Tertio
passus est christus ignominio
se ratione loci. quia crucifixus
est in loco vilissimo. s. in mon
te caluarie qui sic nominatus
est. qr ibi erant ossa mortuorū
⁊ caluarie ⁊ alia cadauera Et
ibi occidebantur vilissimi ho
mines ⁊ malefactores. ⁊ vt di
cit Nicolaus de lira. Non est
nominatus locus ille calua/
rie a caluaria Ade ibi sepul/
ti vt dicunt quidā. qr adaz fu
it sepultus in hebron vt habe
tur Josue. xiiij. capitulo. pro/
pter qđ hebron antiquitus di
cebat cariathābrer .i. ciuitas
q̄tuor. qr quatuor magni pa/
triarche fuerunt ibi sepulti cū
vxoribus adam ⁊ eua. Abra
ham ⁊ sara. Jsaac ⁊ Rebecca
Jacob ⁊ Lya. ¶ Quarto xp̄s
passus est ignominiose ratōne
consortij. quia cū latronibus
⁊ sceleratis. ¶ Quinto passus
est ignominiose ratione suppli
cij. quia crux supplicium erat

latronū. vt Crisostom⁹ dicit.
¶ Quod oẽs creature indu-
cunt auios hoim ad flendnm
pro morte xp̃i necnõ ⁊ pie mu
lieres atq; ip̃e iesus crucifixus.
Capitulum tertium.

Ertiū mysteriū cõ-
templandū de mor
te christi dicitur pie
tatis. Multa equi
dem sunt hodie que humana
corda ⁊ corporeos oculos ad
pietatẽ ⁊ fletū inducunt Id fa
cit sancta mater ecclesia in offi
cijs diuinis in cerimonijs. in
altariū nudatione. tabularuz
percussione. ⁊ similibus. Sed
preter hoc tria sunt que emoli
re debent mentes quascunq;
duras.
¶ Primū est insensibiliū crea
turarum cõmotio
¶ Scõm mulierꝝ lamẽtatio
¶ Tertium christi iesu dulcis
inuitatio.
¶ Primū est insensibiliū crea-
turaꝝ cõmotio. Obscuritas
quidem solis ⁊ defectio super
naturalis quasi quidaz fletus
fuit. q2 in cruce obscuratus est
sol iusticie. sic ⁊ terremot⁹ ille
de quo dicit Matthe⁹ ꝙ ter-
ra mota est. Idẽ ⁊ petraꝝ sciſ
sio qui per se scisse sunt. de qb⁹
oib⁹ dixi in sermone de passio
ne in quadragesimali de peni
tentia. ¶ Scõm quod emolli
re põt mẽtes nr̃as ad fletuz ꝑ
morte christi est mulierum la-
mentatio. Fleuerūt quippe ho
die mulieres. Nã vt dicit Lu
cas. Sequebatur illū multa
turba populi ⁊ mulierꝝ q̃ plan
gebant ⁊ lamentabãtur eum.
Et vt scribitur Johan. xix. c.
Stabat iuxta crucẽ iesu mat
eius ⁊ soror matris eius ma-
ria cleophe ⁊ maria magdale
ne. Matheus autez ait. Erãt
aūt mulieres multe a longe scz
priusq; virgo mater ⁊ que pre
dicte sunt appropiquassent iu
xta crucẽ que secute erant iesuz
a galilea ministrantes ei. In-
ter quas erat maria magdale-
na ⁊ maria iacobi ⁊ ioseph ma
ter Et mater filiorum zebedei
O quis posset sine lachrimis
harū mulierū audire lamenta
Dum forte vna dicebat. O ie
su sanctissime fons omnis bo
nitatis. tanq; reus cū scelera-
tis es crucifixus. Alia subde-
bat. O speciose forma pre fi-
lijs hominū ⁊ vbi ẽ pulcritu-
do tua vbi elegantia vultus
tui. Factus iam es deformis
tanq; leprosus. Altera cla-
mabat suspirãdo ⁊ eiulando.
O care mi nepos filij sororis
mee predilectissime qui filios
meos Jacobum ⁊ Johannez
vnice dilecisti. cuius verba in
aurib⁹ meis dulciora semꝑ fue

runt super mel ꝛ fauū heu me cur ad hoc deueni vt te videā vulneribus liuidum morien/ tem in cruce. At ꝛ discipula il la cara magdalena quid refe/ rebat. quid referendo clama/ bat pie contemplari possum⁹ ꝙ iesum inspiciens manus cō stringebat inde pectora con/ tundebat. Heu inquiens per do magistrū meū dn̄m meū q̇ mihi peccata remisit. q̇ a pha riseo me defendit. q̇ me ad pe/ des eius sedentem iam beni/ gne docebat. O me miseram O me dolentē nimiū. O ma gister benigne. tu innocēs. tu sanctus. tu impollutus. tu se/ gregatus ab omni sorde sine culpa pendens in cruce. Vir/ go autem mater vultu squali da. sparso crine voce qua po/ terat flendo dicebat. Heu ꝗ̄ amara ꝛ flebilis ē dies ista mi hi misere. video filium meum vnicum inter latrones pendē tem. O fili mi sancte. O fili mi lumen oculorum meorum O fili mi spes vnica vite mee Et vbi sunt gaudia q̄ tot an/ nis suscepit cor meum vbi an gelus Gabriel qui me saluta/ uit vbi pastores qui te natum mox in presepio venerūt festi/ nantes visuri. vbi magi cum muneribꝫ ducatu stelle ad nos perducti. vbi vox tua illa que

xxxiij. annis vsq̧ nunc auribꝫ meis insonuit dūmatrē reue/ renter me noīabas. Ubi dul/ cia colloq̇a tua. vbi miracula tua. vbi pulchritudo tua. vbi splendida fama tua. vbi fami liares tui. Oēs te reliquerunt. Ego his paucis comitata mu lieribꝫ. ꝛ Johāne nō te deserui fili mi. O amātissime iuuenis O cor de corde meo Quid fa ciā. quo me vertā. video te mo rientē quē nouē mensibꝫ vtero meo sine labore portaui. quem pepi sine dolore. quē ablactā/ ui vbere de celo pleno. Plāgi/ te mecū angeli modo vestro. ꝛ oēs beati spūs. plangite celi ꝛ cūcta celestia corpora. plāgite elemēta ꝛ oīa q̄ fecit deus. plā gite petre dure. plangite iuue/ nes. plangite senes. plāgite vi ri pariter ꝛ mulieres. plangite o matres mecū ꝛ non sinatis me solā plāgere. O fili mi iesu ho die ꝓ salute mūdi in cruce mo ri dignat⁹ es. His aūt similibus q̄relatiōibꝫ deflebat ꝟgo filiū; ¶ Tertiū qđ emollire pōt men tes duras ad fletū ꝓ morte xp̄i dꝫ ipsi⁹ iesu dulcis imitatio. Ut em̄ deuotus ait Bernar. Clamat de cruce xp̄s dicens. Uide hō q̄ ꝓ te patior. Ad te clamo q̇a ꝓ te morior. vide pe nas q̇bꝫ afficior. vide clauos q̇ bus confodior. Non est dolor

sicut quo crucior. Cū sit tāt⁹ dolor exterior intus tn̄ dolor ē grauior. eā ingratū dū te expe rior. Video aīa qr nō ꝓpt mea sed tua pctā patior. ita vt dice re possim. O q̄ntus ē dolor ca pitis mei puncti ꝛ pforati spi narū aculeis. o q̄nt⁹ ē dolor fa ciei mei. o quantus dolor colli mei. o q̄ntus dolor oculorū me orū. o q̄ntus dolor pforatarū manuū mearū. o q̄ntus dolor brachiorū meorū. o q̄nt⁹ dolor totius corpis mei in quo nō ē sanitas. o quantus dolor oris mei felle ꝛ aceto amaricati. O quantus dolor cordis mei ꝓ pter voces et lamenta matris mee. O vos omnes qui trāsi tis p viā attēdite ꝛ videte si ē dolor similis sicut dolor me⁹ Verūtn̄ o dura mens. o ferreū pectus vrgētiore dolore angu stior dū te hoīem tā ingratum reperior. fleui ego ꝓ te vagiens i cuna. fleui ego ꝓ te sepi⁹ in ora tione. fleui ego ꝓ te totiēs a p̄ ma hora noctis vsqz nūc i ho ram nonā. fleui dū fui captus fleui dū fui alapha ꝑcussus. fle ui dū fui celus ꝛ derisus. fleui dū fui flagellatus ad colūnā. fleui dū fui crucifix⁹. fleui ꝓpt dolorē. fleui ꝓpter peccata tua Et tu nō vis flere. Plāge aīa. plange o hō me tuū dn̄m. me um benefactorē. me tuū redē ptorē. me qui te tm̄ dilexi vt ꝛ mori nō recusauerim. Si pie sic fleueris. faciē te ꝑticipē gra tie mee. ꝛ tandē ad vitā sempi ternā te reducā.

¶ Sabbato sancto de ꝯscia. Sermo xlix.

Accepto cor pore inuoluit illud in syndone munda Scribunt hec vba. Matthei. xxvi. ca. Diligit sū mope dn̄s iesus xp̄s mūdiciā ꝛ nitorē ꝯscie nostre qđ mysti ce designatur in sepultura ei⁹: q̄n suū p̄ciosum corpus mūda syndone inuolutū recondi vo luit in monumēto nouo. Et lꝫ vnusquisqꝫ conari debeat om ni tempore sue vite nitidam ꝛ puram retinere conscientiam. Id nihilominus permaxime requiritur dum corpus christi sumendum est in sacramento altaris. Tunc pbet seipsū ho mo ꝛ sic de pane illo edat ꝛ de calice bibat. Quia vo pleriqꝫ conscientiam p̄sumptuosā ha bentes cū peccato mortali cō municare nō erubescunt. Alij vo conscientia scrupulosa ve xati facientes quod in se est. Il lic trepidauerūt timore vbi nō erat timor. ꝛ sic cōicare omit tunt. Idcirco in p̄senti sermo

ne de conscientia dicem⁹. De qua tria mysteria proponim⁹ declaranda.

¶ Primū dicit ligatōis
¶ Scōm cognitōis.
¶ Tertiū remediatiōis.

¶ Qualiter cōsciētia obligat ad faciendū vel nō faciendū vel de septem causis erroris conscientie. Capitulū primū.

Primū mysteriū declarandū de conscientia dicit ligationis i quo videre debem⁹ ad quid cōscientia liget vtrū vicz liget ad omne qđ dictat. Et ad hoc intelligendū notanda sunt tria.

¶ Primū notandū fm̄ Tho. in secundo sententiarū q̄ conscientia habet ortum ex naturali iudicio rōnis quod dicitur lex intellectus ꝛ ab eo est deducta ꝛ deriuata vt quedā ꝯclusio. Ubi gr̄a fit in aīa vł in mēte hoīs quasi quidā sillogismu. Cui⁹ maiorē ꝑmittit sinderisis dicēs Oē malū esse vitandū. Minorē hui⁹ sillogismi assumit rō sup̄ior dicēs adulteriū eē malū. q2 ꝓhibitū ē a deo Rō ꝓo inferior dic̄ adulteriū esse malū. q2 vel est iniustū vel q2 est inhonestū. Conscīētia ꝓo infert ꝯclusionē dicēs ꝛ ꝯcludēs ex supradictis Ergo adulteriū est vitandū propterea dicitur ꝯsciētia q̄si ꝯcludens scientia eo q̄ cōsciētia rōne supradictoꝝ.s. sinderisis rationis superioris ꝛ rōnis inferioris ꝯclusionē infert Un̄ Hugo. li. ij. d anima ait Conscientia est cordis scientia. vn̄ dicitur cōscientia quasi cum alio scientia ¶ Secūdū notandū q̄ triplex est actus cōscientie. ¶ Primus est testificari in preterito in q̄ꝝtum conscentia prohibet testimoniū sicut illud in quo est scriptum aliquid illud testificatur siue bonum sit siue malum. vn̄ de Apostolus ad Romanos ij. ca. Testimonium reddente illis conscientia eorum Et augu. xi. q. iij. c. Custodi. Quando deus iudex erit alius testis q̄ꝫ conscientia tua non erit inter iustum iudicem ꝛ conscientiam tuaꝫ noli timere nisi causam tuam. ¶ Scd̄s act⁹ conscientie est accusare ꝛ excusare reprehendere ꝛ remordere de malo cōmisso ꝛ bono omisso. vnde Augustinus. xi. q. iij. in cunctis. Quem consciētia defendit liber est inter accusationes. Et liber sine accusatione esse non potest si sola conscientia intus accuset. Iste act⁹ potest dici examinatio in q̄ꝝtum conscientia examinat que iam facta sunt an sint recta vel nō

recta. an benefacta vel malefa
cta. Et qñ ꝑ examinationē in
uenit̃ id quod factū ē discorda
re a conſcia a qua examinat̃ dr̃
ↄſcia remordere vel accuſare.
Qñ inuenit̃ id qd̾ factū ē ꝓceſ-
ſiſſe ſm formā ↄſcie dr̃ ↄſciētia
defendere ⁊ excuſare. ¶ Terti⁹
actus ↄſcie eſt ligare vel ſolue-
re. Nā ↄſcia obligat ad pctm̄
q̇a oē qd̾ fit contra ↄſciaȝ etiā
ſi ſit bonū pctm̄ ē. Unde apl's
ad Ro. xiiij. c. Oē qd̾ nō eſt ex
fide: pctm̄ eſt. Sup quo verbo
Ambro. in glo. oē qd̾ fit etiam
ſi in ſe ⁊ de ſe ſit bonū ⁊ tñ non
ſit ex fide. i. contra ↄſciaȝ vt. ſ.
credamus eſſe malū peccatū ē
Et. xxviij. q. i. c. oēs. §. ſequēti
dr̃. Oē qd̾ ↄtra ↄſciam ē edifi
cat ad gehennā. vbi dicit glo.
Contra ↄſciam. ſ. p̄cepti vel ꝓ
hibitionis hoc ē ꝓpe facere cō
tra ↄſciam ideſt facere contra
illud qd̾ ↄſcia dictat eſſe in p̄-
cepto vel ꝓhibitione. ¶ Ter-
tiū notandū ſm Bonauē. di.
xxxix. ſcdi. ꝙ ↄſcia aliqñ dictat
aliq̇d qd̾ eſt ſm legem dei. ali-
quando aliquid qd̾ eſt p̄ter le-
gem dei. aliquādo aliquid qd̾
eſt contra legē dei. Et loquit̃
hic de dictamine per modū p̄
ceptionis vel ꝓhibitionis nō
per modū conſilij ſiue perſuaſi
onis. In p̄mis quidem ↄſcien
tia ſimplr̃ ligat ⁊ vniuerſaliter
ꝓ eo ꝙ ad illa homo ligatus ē
per legem diuinam ⁊ ↄſcientia
que illi concordat ligatū oſten
dit. In ſecundis ṽo ↄſcientia
ligat q̃ꝺdiu manet. vnde vel te
netur homo conſciam depo-
nere. vel tenet̃ id qd̾ dictat con
ſciētia adimplere. vtpote ſi di
ctat neceſſariū eſt ad ſalutē fe-
ſtucam de terra leuare. In ter-
tijs ṽo conſcientia nō ligat ad
faciendum vel non faciendum
ſed ligat ad ſe deponendum ꝓ
eo ꝙ cum talis conſcientia ſit
erronea errore repugnāte legi
diuine neceſſario q̃ꝺdiu manet
ponit hominē extra ſtatū ſalu
tis. ⁊ ideo neceſſe eſt ipſam de
ponere. qꝛ ſiue homo faciat qd̾
dictat ſiue eius oppoſitū mor-
taliter peccat. Si em̄ homo fa
ciat qd̾ conſcientia dictat ⁊ il
lud eſt ↄ legem dei ⁊ facere cō-
tra legem dei ſit mortale pec-
catum. abſq̧ dubio mortalit̃
peccat. Si ṽo faciat oppoſitū
eius quod ↄſcientia dictat ipa
manente adhuc peccat morta
liter. non rōne operis qd̾ facit.
ſed quia malo modo facit. Fa
cit em̄ in contemptum dei dū
credit dictante ſibi conſciētia
hoc deo diſplicere q̃ꝺuis deo
placeat. Nam non tantum at
tendit deus quid homo faci-
at. ſed quo animo faciat. Et
iſte qui facit qd̾ deus iubet cre

dens facere ꝯ dei voluntatem non facit bono animo sed malo. ꝛ ideo peccat mortaliter. ꝛ sic patet ꝙ omnis conscientia aut ligat ad faciendum quod dictat. aut ligat ad se deponendum. Non tamen omnis conscientia ligat ad faciendū qđ dictat. sicut illa que dictat nō esse faciendum illud ad quod homo alias tenetur. Sꝫ talis conscientia dr̄ erronea. ¶ Sciendum tamen ꝙ consciētia errat duobus modis. s. ex falsa assumptione. ꝛ ex falsa applicatione ¶ Et pmo ex falsa assumptione. puta quando aliquis assumit aliquod malum tanq̄ bonum. vel falsum tanquā verum. Sicut hi q̄ occidebāt apostolos dictabant conscientia ꝙ ex hoc placerent deo. vnde Johannis. x. ca. dixit christus. Venit hora in qua omnis qui interficit vos arbitret obsequiuꝫ se pstare deo. ¶ Secundo errat conscientia ex falsa applicatione. sicut cū ex aliquibus veris aliqua conscientia erronea formatur. Verbi gratia vt ex hoc ꝙ deus est super omnia diligendus. aliqs formꝫ sibi hanc conscientiam. s. ꝙ nihil potest simul diligi cum eo. Et sic est erronea conscientia circa obligationem votoꝝ Nam per hoc qđ dicitur vouete ꝛ reddite domino deo vestro aliqui erroneā sibi formāt conscientiam tenētes vota fore indispensabilia. Et cū multa vota que đ facto non tenēt aut quia stulta ꝛ irrationabilia. Aut quia adimplendum impossibilia dicunt fore de necessitate seruanda Similit̄ habent conscientiam erroneā illi qui īfirmi aut satis debiles volunt ieiunare dieb9 illis quib9 ecclesia aut aliqua regula pcipit ieiunia ꝛ similia. Et vt inquit Tho. in questionibus de veritate. q. xvij. Quedam cōclusiones sunt in quib9 ita relucent ma pncipia operandoꝝ ꝙ circa ea consciētia errare nō pōt. Sicut deū non esse diligēdum. malum sciēter esse faciēdū ꝛ huiusmodi. Et quedam alia sunt circa que errare pōt ꝛ errat. vt ex dictis pꝫ. Exēpluꝫ etiam potest poni de eo qui facit id quod habet speciem mali. lꝫ non sit malum existimans sibi sufficere intentionē bonaꝫ quam habet non curās đ scādalo primi. Sicut faciebāt q̄dam in ecclesia pmitiua fideles qui comedebant idolatica lꝫ non in venerationem idoli tamen coram simplicibus qui inde scandalizabant illos imitantes. sed in venerationē idoli quod estimabāt alios facere

Quos rep̄hendit apostolꝰ ad
romanos.xiiij.c. ¶ Ad clario/
rem adhuc intelligentiā nota
ſm Tho. in ſcd̄o ſententiaruꝫ
di.xxxix. ꝙ conſcientia non ob
ligat in virtute ꝓpria ſed in v̄/
tute p̄cepti diuini. quod patet
quia non dictat aliquid eē fa/
ciendum vel non faciendum:
hac rōne. quia ſibi videt̄ ve.
non videtur. ſe ſub hac rōne l'
quia eſt a deo p̄ceptum vel ꝓ/
hibitum. Nullus autem ligat̄
per preceptuꝫ aliquod niſi me
diante ſcientia illius precepti.
Et ideo ille qui non eſt capax
noticie p̄cepti non ligatur p̄ce
pto. Nec aliquis ignorans p̄/
ceptum dei ligatur ad p̄ceptū
faciendum niſi quatenus tene
tur ſcire p̄ceptum. Si autem
nō tenetur ſcire nec ſcit nullo
modo ex precepto ligatur. Te
netur autem quilibet habens
vſum ratiōis ſcire p̄cepta dei
nec excuſatur non faciendo il/
lud ex ignorantia. ¶ Ad ma/
iorem euidentiam p̄dictorum
ſciendū ꝙ error ꝯſcientie cau/
ſatur ex ſeptē cauſis. ¶ Prima
eſt ignorantia. ¶ Secūda ne/
gligētia. ¶ Tertia inordinata
affectio. ¶ Quarta puſillani/
mitas ¶ Quita ſup̄bia ¶ Se
xta ꝑplexitas. ¶ Septiā hūili
tas. ¶ Primo cauſatur error
ꝯſcientie ex ignorantia. ſ. cum

ratio app̄hendit malū ſub rō/
ne boni vt eſt p̄dictū. ⁊ bonuꝫ
ſub rōne mali. Et ſi ignorātia
illa ſit iuris naturalis aut di/
uini. nullū excuſat habētē vſū
rōnis. ¶ Scd̄o error conſcien
tie cauſatur ex negligentia cuꝫ
quis eſt negligēs addiſcere cū
poteſt ea que pertinent ad re/
formationem aīe Unde augꝰ
xxxvij. di. ca. finali dicit. Illis
omnino ignoſci non poterit q̄
habentes a quo diſcerent ope
ram non dederunt. ¶ Tertio
cauſatur error cōſcientie ex in/
ordinata affectione. Cum eīn
quis inordinate ⁊ ſatis arden
ter afficitur ad huiꝰ ſeculi bo/
na ⁊ ſatiſfacere cupit paſſioni
bus ſenſualitatis p̄cipitat cō/
ſcientiam. ⁊ ſic falſo ⁊ cum er/
rore iudicat peccata nō eē pec/
cata. aut non ſatis ḡuia ſicut
faciunt vſurarij ſuperbe ⁊ pō/
patice mulieres adulteri ⁊ reli
qui ſimiles. pro quibus Sene
ca in prouerbijs ait. perijt om
ne iudicium cum res trāſit in
affectum. Conſcientia quippe
nimis diligentiuꝫ temporalia
iſta eſt nimis larga. ¶ Quar/
to error ꝯſcientie cauſat̄ ex cor
dis puſillanimitate qua quis
timet non timenda ſm rectuꝫ
iudicium rationis. ⁊ talis con
ſcientia eſt nimis ſtricta ⁊ ꝑicu
loſa. Nam facit de feſtuca tra

bem id est de leui peccato quod
gñat desperationē dānat sal/
uandū ¶ Quinto causa. error
ɔsciētie ex supbia. s. qñ quis non
humiliat intellectū suū vt velit
melioribus prudētioribus et supio
ribus credere. Nā ɔsciam indif/
ferētibus tenet̄ sm discretionem
plati formare. Quāuis enim
in his que sunt pcepta vel phi
bita a deo ɔscia recta plus obli
get q̄ pceptū supioris eo q ob
ligat virtute pcepti diuini qd ē
maius pcepto plati vñ in talibus
ɔscia recta est iudex imediate
sub deo. In indifferētibus tñ pre
ceptū plati plus obligat q̄ cō
scientia Et sic cōscientia subdi
ti in hmōi nō solū deū sed etiā
platū hz supra se. et ideo scdm
discretionē prelati formari dēt
nā subditus nō hz iudicare de
pcepto prelati sed de impletōe
pcepti q ad ipm spectāt secun/
dū tho. in questionibus de vita/
te. vnde seculares sequi debēt
sniam platorum in his que ad ca
thedrā spectāt Juxta illd Ma
thei. xxiij. Quecunq dixerint
vobis facite et seruate. Religio
si tenentur sequi sniam platorum
vel mādatorum eorum in his q non
sunt cōtra deū vel cōtra regu/
lam aut ɔstitutiones vel cōtra
ordinationes capituli genera/
lis Cauere tñ debēt plati ne in
discrete precipiant propter peri
culū ɔscientiarum subditorum. Cō
cordat his Alexan. in. iij. sum
me. ¶ Sexto causat error con
scientie ex perplexitate. i. ex qua
dam dubietate ex qua quicqd
fiat sequitur ineuitabilitas vel
necessitas peccandi. Puta cum
videt quis inter duo operabi/
lia se positum quorum alterum
oportet agere et quodcunq fe/
cerit impossibile est non pecca/
re. Sup quo dicitur ex cōsilio
toletano. xiij. c. i. Duo mala li
cet cautissime sint precauēda.
tñ si periculi necessitas vnum ex
his perpetrare ɔpulerit id debe
mus resoluere quod minori ne
xu noscitur obligare. Sz hec
perplexitas quantū ad rē nihil
est. vt dicit ibi glo. summaria.
Qd enim aliquis possit esse p/
plexus inter duo mala procede
re potest ex stulta opinione illi
us et erronea ɔscientia vel ex ps
sumptione alicuius in quo vlt
manere firmus. puta iurauit.
aliquis occidere hominē. For
mat sibi conscientiā licet erro/
neam q si non occidit periurat
si occidit homicida ē. Et sic est
pplexis ex fatua extimatōe Nā
et nō occidendo periurus nō est
Et sm hanc pplexitatem dicit
in illo ca. q minus malū eligēs
dum est. Itē tenetur qlibet cōl
care in pascate. Aliquis ha/
bens odium nō vult dimittere

⁊ hoc presuppoſito eſt ꝑplexus
quia ſi cōmunicat cū odio pec/
cat mortaliter. ⁊ ſi nō cōmuni/
cat ſimiliter. Sꝫ dimittere pōt
⁊ debet odium ⁊ ſic nō eſt per/
plexus ſimpliciter. ¶ Septio
cauſatur error conſciētie ex hu
militate ⁊ cordis puritate. vñ
Grego. di. v. c. Ad eius bona/
rū mentiū eſt ibi culpa cogno/
ſcere vbi culpa non eſt vbi glo.
Agnoſcere. i. timere. Non autē
debet quis ſe culpabilem dice/
re vbi nō eſt ſm̄ ſui eſtimatōeꝫ
quia hoc pertinet ad mendaci
um ⁊ irroniam. In primis ſex
modis error conſcientie ſemꝑ
eſt reprehenſibilis ⁊ volūtas ſe
quens conſcientiam errantem
ſemper mala. ¶ Septimo aūt
modo eſt laudabilis cuius ra/
tio eſt. quia ad bonitatē mētis
pertinet vt homo ad iuſticie ꝑ
fectionē tendat. Et ideo in cul
pā reputat̄ non ſolū ſi deficit a
cōmuni iuſticia qđ vere eſt cul
pa ſed etiā ſi deficiat a ꝑfectiōe
iuſticie qđ nūꝗ culpa nō eſt
¶ Qđ circa cognitionē cōſcien
tie ꝓprie ſeptē differētie hoīꝫ in
ueniuntur.

Capitulum ſecunduꝫ

[S]Ecundū myſteriuꝫ
declarandū de ꝯſcia
dicitur cognitionis.
In quo queritur an
poſſit quis cognoſcere ⁊ ſcire ſe
habere rectā ꝯſcientiā lumin/
ſcꝫ grē illuſtratā. ¶ Ad qđ rñ
det Alexā de halis in ſcđo ſū/
me ꝙ ſeptē ſunt differētie hoīm
circa hmōi attēde. ¶ Aliq̄ eniꝫ
putāt ſe habere bonā ꝯſcientiā
⁊ gratiā ſeu caritatē ⁊ neutruꝫ
hñt. Alij ſciūt ꝙ illā nō habēt
Alij dubitāt de hoc Alij opinā
tur ꝙ habeāt grām ⁊ bonā cō
ſcientiā. ¶ Alij experiuntur. ſꝫ
nō hñt de hoc ſciam. Alij h̄ ſci
unt tm̄ ꝑ reuelationē. ¶ Septi
mi hoc ſciunt ꝑ cām ⁊ certā vi
ſionē ¶ Primū ergo ſunt infi
deles ⁊ heretici imo etiā xpia/
ni quidā tepidi q̄ nō luſtrātes
cōſcientiā ſuā ex ignorātia craſ
ſa mortalia crimina nō credūt
mortalia eſſe In tali cecitate fu
it aliqñ paulus. vt ipē teſtatur
Nā vt ſcribit̄ Actuū. xxiij. ca.
Captꝰ a romana milicia hie/
roſolymis iudeos ad quorum
petitionē captus fuerat ſic allo
quit̄ Ego omni ꝯſcientia bōa
conuerſatus ſum añ deuꝫ vſqꝫ
in hodiernū diē. Et tñ perſecu
tus fuerat ecciam putās bñ fa
cere. ¶ Scđi ſunt qui ſciunt ſe
nō hrē bonaꝫ conſcientiam. vt
hi q̄ ſciunt ſe eſſe in mortali pec
cato actu vel propoſito nō peni
tentes. ¶ Tertij ſunt qui du/
bitant ſe habere bonā ꝯſcientiā
qui ſcꝫ habent rōes eque fortes
ad h̄ ꝙ ſint in grā putāt qui vi

dērt se eē tepidos i amādo deuz nō habendo affectū ad orōem ꝛ alia spiritualia. Et ex opposito considerant nullam volūtatem se habere peccandi mortaliter. sed propositum abstinendi ꝫ destari peccata commissa. ¶ Quarti oppinātur se habere bonā conscientiā ꝛ se esse in gratia etiā probabiliter cuz formidine tñ aliqua de opposito Sicut illi qui viden se feruentes i amore dei ꝛ pximi. ꝛ amare: lugure offensas dei. paratos ad sufferendū aduersa. sentiāt tamē aliquādo rebellionez carnis ad spiritū ꝛ fragilitatem.
¶ Quinti experiuntur se habere bonā conscientiā. sicut illi qui i sentiunt dulcedinē diuine bonitatis in oratione ꝛ gustāt ꝙ suauis est dñs abhorrentes omnē delectationē mūdi. Sexti sciunt se habere bonā consciētiam per reuelationez dei sicut abraham. Cui dixit deus per angelum Genesis. xxij. capitu. Nunc cognoui ꝙ timeas deū scz timore filiali qui sine gratia ꝛ ꝯsciētia bona esse nō potest.
¶ Septimi sunt qui sciunt per cām rei vel rōne rei vt hi qui clare viderunt diuinam essentiam in vita presenti sicut moyses i veteri testamēto ꝛ paulꝰ in nouo
¶ De scrupulo conscientie ꝙd sit ꝛ vnde causatur ꝛ de septem regulis quibꝫ potest deponi.

Capitulum tertium.

Tertium mysterium declarandum de cōscientia dicitur remediatio. Sunt enim pleri ꝗ conscientiam habentes scrupulosam omnem leuē actū peccati venialis estimantes esse peccatum mortale. ¶ Pro quibus tria sunt notanda. ¶ Primum ꝙ scrupulus est vacillatio quedam consurgens cū formidine ex aliquibus coniecturis debilibus ꝛ incertis. vnde videtur esse scrupulus id quod apud alios dicitur pusillanimitas que est tedio seu timore rerum aduersarum inhers ꝛ inconsiderata tacti animi deiectio Et sic vtrunꝗ tam scrupulus ꝙ pusillanimitas importat inordinatum timorem. Vnde ipse scrupulus a quibusdam vocatur erronea conscientia: Ab aliis timor conscientie ꝛ ab aliis pusillanimitas. Sciendū autem scdm Albertum in li. de quatuor coeuis. ꝙ differentia est inter scientiam. fidez. opinionem. dubitationem et scrupulum. seu suspitionem. Nam scientia proprie est eorum que

cognoſcuntur per cauſam. ⁊ q̄ꝛ
impoſſibile eſt aliter ſe habere.
Fides autem eſt perfecta pſua
ſio vnius partis ſeu concluſio
nis per multa probabilia vł au
ctoꝛitatem dicentem . Et hoc
etiam appellatur crudelitas et
conſcientia. Opinio autem eſt
acceptio vnius partis cum foꝛ/
midine alterius ita tamē ꝙ ad
illam que foꝛmidatur non ha/
betur ratio expreſſa . foꝛmida/
tur tamen propter debilitatem
rationis alterius partis . Du/
bitatio vero ē indeterminatus
motus rationis ſuper vtranq̄ꝫ
partem contradictionis ꝑ eq̄/
lia media ita ꝙ non magꝭ pen/
det ad vnam partem q̄ꝫ ad ali
am. ⁊ hec etiam dicitur ambi/
guitas. Demon ſcrupulus ex
leuibus coniecturis ſeu medijſ
⁊ multū debilibuſ mouetur ad
vnam partium. Et hic etiaꝫ di
citur ſuſpitio ⁊ puſillanimi/
tas ſpiritus que repellenda eſt
vt dicitur vi. q. i. c. oues. Nam
talis ſcrupulus inducit aīam
ad quoddam tedium ⁊ triſtici
am agrauantem vt nil boni ei
agere libeat. ⁊ ſic velut tempe/
ſtas que deſcendit in egyptuꝫ.
conſumpſit omne quod repe/
rit viride. ſic triſticia procedēs
ex ſcrupulo conſumit vigoꝛem
⁊ robur animi. ¶ Inducit eti/
am deſperationem a qua libe/
rari ſe petebat pſalmiſta dicēs
Non me demergat tempeſtas
ſcilicet deſperationis. Quan/
tum vero eſt ſcrupuloſa conſci/
entia noceat patet primi Ma/
chabeoꝛum: ij capitulo vbi nar
ratur. Quod quidam ſcrupu/
loſi ex ſocietate machabeoꝛum
quia noluerunt ſe defendere cō
tra hoſtes bellantes aduerſus
eos in die ſabbati timentes ne
propter hoc violarent ſabbatū
occiſi ſunt ab eis. ¶ Secundū
notandum ꝙ ſcrupuloſitas cō/
ſcientie cauſatur quandoq̄ꝫ ex
complexione ad timoꝛem ydo/
nea. vt eſt complexio frigida.
in feminis vetulis ⁊ melanco/
licis. Timoꝛ enim naturaliter
ſecundum Damaſcenum coꝛ
conſtringit ſicut ⁊ frigida con
ſtringunt ⁊ congelationem fa/
ciunt. Ad quem motum con/
tractionis imaginatio moue/
tur a timoꝛis diſpoſitione. ita
vt concipiat quis aliquod eſſe
futurum malum ⁊ perconſe/
quens fugiendum. ¶ Quādo
q̄ꝫ cauſatur puſillanimitas et
ſcrupulus ex egritudine ma/
nica vel melancolica que eſt in
firmitas capitis per quam le/
dit imaginatio. ⁊ qn̄q̄ꝫ rō vn de
galien⁹ ⁊ auicēna dicūt ꝙ in a/
nia eſt infectio anterioꝛis cel lu

le capitis cū diminutione ima
ginationis. Melancolia ꝓo ē
infectio medie cellule capitis
cū diminutione rōnis. ¶ Qñ/
qꝫ insup causat scrupulus ex tē
ptatione diabolica. Pōt eniꝫ
diabolus deo pmittente mo/
uere humores melancolicos i
homine per quos imaginatio
vel errare pōt aut turbari ad
timorē inordinatū. Aliquan
do adhuc pcedit scrupulꝰ cō
scientie ꝛ pusillanimitas ex re/
giminis corporalis negligētia
s. per nimiā abstinentiā ꝛ vigi
lias. Vñ Hiero. ad Nepotia
nū dicit ꝙ tales imoderatis ie
iunijs vertunt in melancoliā.
ꝛ magis hipocratis fomentis
ꝙ̄ nostris indigent monitis. ꝛ
de ꝯse. dis. v. c. Non mediocri
ter. Idem Hiero. asserit ꝙ ta/
les indiscrete ieiunātes ꝛ orā/
tes incurrūt notā melancolie.
Multotiens ꝓo causant scru
puli ex societate timidoꝝ. vnꝰ
eñ scrupulosus facit aliū scru
pulosum. ¶ Tertium notādū
ꝙ septem sunt regule quaꝝ ad
miniculo conscientia scrupu/
losa seu erronea pōt deponi
¶ Pria regula debita ad gra
tiam dei pparatio.
¶ Secunda sollicita scripture
sancte indagatio
¶ Tertia orationis deuota cō
tinuatio.

¶ Quarta opinionis alicuius
tuta electio.
¶ Quinta obedientie humi/
lis imitatio
¶ Sexta scrupuloꝝ animosa
obiectio.
¶ Septima pceptoꝝ discreta
epichezatio. i. interptatio.
¶ Prima regula ē vt qs se p/
paret ad gratiā dei quantum
pōt seruando mādata dei de
peccatis ppetratis dolendo et
ꝯfitendo. Nā quicūqꝫ facit qd
in se ē deus infallibiliter infun
dit gratiam ꝛ lumē doni sapi/
entie ꝛ ꝯsilij ꝛ intellectū tribu
it quibꝰ iuuari pōt ad depositi
onē erronee ꝯsciētie. vñ ipse di
cit per Hiere. c. iij. Cōuertimi
ni filij reuertētes. s. quantū in
vobis ē. ꝛ ego saluabo auersi/
ones vestras. ¶ Scda regula
est sacre scripture idagatio. vt
eñ inquit psalmista. Declara
tio sermonū tuoꝝ illuminat ꝛ
intellectū dat puulis idest hu
milibus. ¶ Tertia regula ora
tionis ꝯtinuatio. vnde Jaco.
i. c. dr. Si quis vestrū indiget
sapientia postulet a deo ꝛ da/
bitur sibi affluenter Et Sap.
vij. c. Inuocaui ꝛ venit in me
spūs sapientie. ¶ Quarta re/
gula est opinionis alicuiꝰ tuta
electio. Sunt eñ aliquando
de aliquibꝰ materijs moralibꝰ
doctores opinionū ꝯtrariarū

Et tunc scrupulo si dubitant quã partẽ põt cũ bona ↄsciẽtia eligere. Quib⁹ dicimus ꝙ cum bona ↄsciã põt quis tenere vnã opinionẽ ⁊ ſm eã operari. excluso saltim scandalo ꝗ s. pars vel opinio habeat ꝓ se nobiles doctores dũmodo talis opinio nõ sit ↄtra auctoritẽ expssam sacre scripture Nec ↄ determinationẽ ecclesie catholice. Et ꝙ etiaꝫ ex ↄrietate taliũ opinionũ nõ inducat᷑ ad dubitandũ. sed bonã sibi conscientiã ⁊ credulitatẽ formet ꝫ eo qđ credit tanꝙ̃ de ꝓbabiliore pte ⁊ pcipue qñ quis adhibet diligẽtiã inqrendo an liceat. nec iuenit aliqđ qđ eũ sufficienter moueat ad hoc ꝙ sit illicitũ. Qđ sint doctores varij in multis opinionib⁹ patet de resurrectione mortuoꝝ. de quibus dicit Mattheus. xxvij. c Multa corpora ⁊c. Nam aliqui tenent ꝙ surrexerunt ante xp̃ꝫ iteꝝ morituri. Alij ꝙ post xp̃m non iteꝝ morituri. ¶ Similiter de dispẽsatiõe in voto ↄtinẽtie aliq̃ tenẽt ꝙ illo dispẽsari ñ põt. aliq̃ qđ põt. imo sanct⁹ Tho. in. iiij. tenet vnã opinionẽ. ⁊ in sũma dicit ↄtrariũ. ¶ Quod aũt dicat beatus Tho. i quolibeto. iij. q. iiij. arti. ij. Qđ qñ due sunt opiniones ↄrie de eodem oportet alteram esse veram ⁊ alterã falsam. intelligendum est de his vbi manifeste patet ex scriptura vel ecclesie determinatione ꝙ sit cõtra legẽ dei. Hosti. ꝓ dicit sup. c. Si vir. extra đ cogna. spũali. ꝙ vbi sunt diuerse opiniones ⁊ diuersa iura semꝑ humanior est ꝑferenda ⁊ equior Et ad idẽ facit qđ ait Aug⁹ di. ix. c. Sana. ¶ Solent autẽ mouere scrupulosos ⁊ detinere illud dictũ Aug. de pe. di. vij. c. Nullus. c. Si quis. Tene certũ ⁊ dimitte incertũ. Sꝫ vbi i eadẽ materia morali sũt ↄrie opiniones doctoꝝ illa videt᷑ tutior que ẽ rigidior. ⁊ sic potius amplectẽda. ¶ Sꝫ ad hoc rñdet᷑ ꝙ aug⁹ loquit᷑ in dicto casu ꝓprie de eo qui differt pniam vsꝙ ad extremuꝫ vite cuius saluatio dubia ẽ ⁊ icerta nõ qꝛ vera pnia nõ possit esse in extremis. sed quia incertum est vtꝝ talis penitens vere peniteat. ¶ Quinta regula ↄtra ↄscientiam scrupulosaꝫ ẽ obedientie humilis imitatio vt. s. scrupulosus captiuet intellectum suũ dictis sapientũ ⁊ obedientie superioꝝ. quantũcũꝙ scrupulosus dictet sibi aliud. Unde ꝓuerbioꝝ. iij. Sapiẽs ait. Ne innitaris prudẽtie tue ¶ Sexta regula est aĩosa pugnatio scrupulorum. Unde

ysaie. xxxv. capitulo dicit. Cō fortamini pusillanimes cōfortamini et nolite timere Ecce enī deus vester. s. adiuuans et illustrans. Et cancellarius parisiensis in quodam tractatu de regulis moralibus ait. Consilium salubre est frequenter agere contra scrupulos lenes et trepidos vitando eos ad aliorum iudicium quatenus ex cōsuetudine fiat. homo robustus solidus et tranquillus in exercitio spirituali. Sicut etiā si quis vellet ligamentum distortum ad rectitudinē ducere oporteret quod retorqueret ipm ex parte opposita curuando. et sic reduci posset ad rectitudinem. Notandum etiam secundum eundem Cancellarium in quodam suo tractatu. quod aliqui doctores tenent quibus assentit aliquando non tam meritoriū esse credere sicut velle credere Nec dolere sensualiter de peccatis sicut velle dolere et non posse.

Sunt autem alique auctoritates non bene intellecte ex quibus scrupuli oriuntur. Sicut illa que habetur extra de sponsalibus in dubijs tutior via est eligenda propter quod scrupulosus eligit viam rigidiorem. Sed ad hoc respōdetur quod eligere viā tutiorem consilij ē nō precepti Alias oporteret multos ingredi religionē in qua tutius viuitur quam in seculo. Nō ergo de necessitate oportet viā tutiorē eligere quando etiā alia via potest eligi tuta. ¶ Septima regula pro scrupulorum depositione ē preceptorū discreta epichezatio id est interpretatio vel declaratio. Equitas enim quē philosophus nominat epicheyam prepōderat iuris rigori secundum iurisperitos Est autē equitas iusticia pensatis omnibus circūstantijs particularibus dulcore misericordie temperata. Et sapiēs ait. Noli esse nimis iustus: Nā nimis iustus est qui perit in iusticia sua. Pertinet autē ad virtutem epicheye considerare nō nudū preceptum de se sed circūstantias omnes particulariter ipm cernētes. vnde philosophus. v. ethicorum dicit Epicheya interpretatiua legum ē melior quam iusticia legalis. ¶ Et secundum hāc virtutē epichye possumus precepta dei et ecclesie prelatorum seu iudicū benigne interpretari. Et secundum Johan. de āberto triplex regula per virtutem epicheie dari pōt conscientie scrupulose. ¶ Prima quod nec deus nec ecclesia per sua precepta intēdit obligare ad vix possibile alicui. Cum enim secundum regulam iuris ad impossibile nemo possit obligari. de re

de resurrectione domini

gulis iuris in. vi. Nō solū dicit impossibile qđ absolute nō est possibile. sed etiā videt interpretandū ꝑ m ꝑtutē epicheye i lege noua esse impossibile ꝙ vix est possibile. i. hñs nimiā difficultatē. ¶ Scđa regula est ꝙ nec deus nec eccia intēdit suis preceptis aliquē obligare ad hoc ꝙ sit fatuus. i. talia ꝑcepta loco ⁊ tpe nō obligāt quibꝫ coꝝ obseruātia fieret ridiculosa. Sic ꝑtꝫ de obseruātia votoꝝ stultoꝝ q̄ null⁹ obligat implere licet dicatur vouere ⁊c̄. ¶ Tertia regula est ꝙ in his q̄ solū sunt mala quia ꝓhibita. vt cōiter positiua ꝑcepta multū excusat vel in toto vel in tanto ꝯsuetudo si sit ꝑscripta vt dictū est in ꝯmone de ꝯsuetudine. Etiā necessitas absoluit ab obligatione ꝑceptorū positiuoꝝ vt tactū est in precedentibus. Proponat igitur vn⁹ q̄sq̧ velle saluari ⁊ deo suā voluntatē ꝯmēdet faciatq̧ bonū qđ ferre pōt hūana fragilitas cui auxiliū exhibet de⁹. doleat q̧ se pctōrem ⁊ defectuosum inueniri. ⁊ sic in dn̄o ꝯfidēs cōfessione ꝑmissa sumat cibū suauissimū eucaristie. p cuius assumptionē deuotā acquiritur salus eterna. ad quā nos ꝑducat iesus dei filius benedictus ꝑ omnia secula seculoꝝ Amen.

¶ Dominica resurrectōis. Sermo de ipsa mirabili resurrectione iesu christi quinquagesim⁹ in ordine.

Surrexit. Scribuntur hec verba Marci vltimo. c. ⁊ in euangelio huius iocundissime solennitatis. Summa cū gratulatione audienda sunt a nobis ⁊ commemoranda ea que de resurrectione iesu christi domini nostri ab euangelistis predicantur. Quid enim dulcius quid suauius. quid deniq̧ delectabilius excogitari pōt quā christ⁹ a mortuis suscitat⁹ tertia die. In hoc equidem spes nostra erigitur vt de futura vita ⁊ resurrectiōe generali ventura nullatenus dubitem⁹. Ecce iam dux electorum qui morte destructa gloriosus resurgēs exemplum prefulgidū nobis prebet resurrectionis nostre fiende. Qua de re in presenti sermone de ipsa resurrectione christi miranda dicere statui. ¶ In quo tria mysteria proponimus contemplanda.

¶ Primū dicitur tpalitatis
¶ Scdm veritatis
¶ Tertium qualitatis
¶ De tpe resurrectōis xpi scilz de die mēse et anno.

Capitulum primum.

Primuz mysteriū cō templandū de resur rectōe xpi dicit̄ tpali tatis. In quo consi deremus tempus resurrectiōis christi tripliciter.
¶ Primo respectu mēsis:
¶ Scdo respectu diei.
¶ Tertio respectu anni.
¶ Primo cōsideremus tpus re surrectōis xpi respectu mēsis q̄ scz mēse xps resurrexit. Et dici tur q̄ de mēse marcij vteniz in quit aug. li. xviij. de ciuitate dei ca. lv. Mortu⁹ ē xpus octauo calendas aprilis duobus ge/ minis cōsulib⁹. et vt patet in ca lendario i octauis calēdis apri lis est dies. xxv. marcij. Et s̄m Aug⁹. eadē die xps fuit annū ciatus et passus Ex q̄ die. xxvij mar. surrexit. Hic aūt mensis satis cōuenit resurrectioni xpi:
¶ Primo q̄ ipe est prim⁹ men sis anni. de quo dixit domin⁹ ad moysen. Exodi. xij. c. Mē sis iste vobis principiū mensiū prim⁹ erit in mensib⁹ anni Vn̄ iudei incipiūt annū suū in mar cio asserētes mūdū fuisse factū in marcio. quod tenz Rabbi io sue. lz Rabbi heliseor et sui seq/ ces dicāt q̄ in mēse septembris q̄ fructus sunt maturi qd etiā affirmāt arabes et egyptij q̄ in cipiunt annū in calēdis septem bris. Sed prima opinio cōmu nior ē. Sicut ergo i mēse mar cij fuit mundus primo creatus Sic hoc mēse xpus resurrexit. vt oñderet se esse primogenituz mortuoz. q̄ null⁹ añ eū resur/ rexit semp victurus⁹ ¶ In isto etiā mēse marcij fuit egypt⁹ ex pollata ab hebreis q̄ asportaue rūt vasa p̄ciosa eis commoda/ ta s̄m dei preceptū. Sic et xpi resurrectōe fuit infern⁹ expolia tus et paradisus restaurat⁹ In sup in isto mēse fuit celebratuz pasca agni sicut nūc celebratur pasca xpi. ¶ Scdo cōsiderem⁹ tpus resurrectiōis xpi respectu diei Nā resurrexit dn̄s domini ca die. vt ait Johānes dama⁹ et idē habetur de con. distin. iij. capitulo Sabbato. et. lxxv. di: capitulo. Quod die domica. Ista autem dies habet septem priuilegia quibus corespōdet septem mysteria resurrectionis christi. ¶ Primū quia domini ca dies est prima dierum omni um. sicut ecclesia cantat et colli gitur ex primo Genesis. Sicut ergo illa fuit prima dies veter testamenti. ita fuit prima

uo testamento. ¶ Secūdm priuilegium diei dominice quia ī ipsa fuit creata lux corporalis. sic in die resurrectionis xpi producta fuit lux spiritualis que ē fides illuminans intellectū in mentibus apostolorum ¶ Tertium priuilegium diei dominice. quia ipsa fuit creata angelica natura. Sic in die resurrectionis plurimum letificata ex victoria xpi resurgētis. ¶ Quartum priuilegiū. quia ī ipa die fuit creata materia prima scdʒ Bedam. Sic in die resurrectionis materia corporis xpi fuit singulariter sublimata per reunionem anime ꝛ gloriosam cōditionem corporis. ¶ Quintum priuilegium illius diei dominice quia in illa fuit creatuʒ tempus nature. sic in die resurrectionis xpi fuit creatum tempus gratie ¶ Sextū priuilegiū quia tunc fuit celum empireuʒ de nouo productum. ita in die resurrectionis fuit nouiter dedicatum in dispositione ppinq̄ quia ipsum est locus spirituuʒ ꝛ corporum glorificatorum. Nūc autem christi corpus fuit glorificatum. ¶ Septimum priuilegium qꝛ in illa die deus ostendit magnitudinē sue potentie in creando. ita nūc in resurgendo. qꝛ sicut in morte patientiā. ita in resurrectione potentiā declarauit. ¶ Tertio cō sideremus resurrectionē christi respectu anni quo videlicet anno etatis sue resurrexit. Ad qđ sciendū ꝙ xps qn̄ fuit baptizatus erat quasi annoꝝ triginta. vt dꝛ Luce. iij. c. Et postea triennio docuit. ita ꝙ fuit mortuus ꝛ resuscitatus in etatē triginta trium annoꝝ ꝛ paulo plus quam etate dicit aug⁹ lib. xxij. de ciui. dei. pfectissimū esse. q̄a vsq; ad istā etatem natura humana pficit ꝛ exinde incipit deficere. In hac autē etate ꝛ nos resurgemus ſm illud apostoli ad ephesios. iiij. c. donec occurramus oēs in viꝝ pfectum in mensurā etatis plenitudis christi.

¶ Qđ ex testimonio angeloꝝ ꝛ apostoloꝝ ꝛ alioꝝ qui viderūt xpm post resurrectionem probatur ꝙ vere resurrexit.

Capitulum secūdū

Secundū mysteriū cōtemplandū de resurrectione xpi dꝛ veritatis. Surrexit nāq; dn̄s vere. que veritas probatur triplici testimonio. s.

¶ Angeloꝝ

¶ Apostoloꝝ

¶ Uisionum.

¶ Primo probatur veritas resurrectionis christi testimonio angelorum. Quatuor eniʒ au

geli in die resurrectionis chri/stũ resurrexisse testificati sunt.

¶ Primus fuit qui apparuit extra sepulchrum. de quo sic dicit Mattheus vltimo capitulo. Ecce terremotus factus est magnus. Angelus autem domini descendit de celo ⁊ accedens reuoluit lapidem ⁊ sedebat super eum. Erat autez aspectus eius sicut fulgur. vestimenta autem eius sicut nix. Pre timore autem eius exterriti sunt custodes. ⁊ facti sunt velut mortui. Respondens autem angelus dixit mulieribus. Nolite timere. Scio eniz quod Jhesum qui crucifixus est queritis. Non est hic. Surrexit enim sicut dixit. Venite ⁊ videte locum vbi positus erat dominus. Et cito euntes dicite discipulis eius quia surrexit Ecce precedet vos in galileã.

¶ In quibus verbis describũtur quattuor istius angeli conditiones insignes.

¶ Prima est quod ipse fuit virtuosus in descensu. quia terre motus factus est magnus dũ descendit.

¶ Secunda. quia fuit gloriosus i suo aspectu eo quod erat aspectus eius sicut fulgur. Vestimenta autem eius sicut nix.

¶ Tertia. quia fuit terribilis suo effectu Nã pre timore eius exterriti sunt custodes.

¶ Quarta quia fuit delectabilis in suo affatu. Nam sermone blando dixit mulieribus. Nolite timere. Scio enim q̃ Jhesum qui crucifixus ẽ queritis. Non est hic. Surrexit enim sicut dixit. Venite ⁊ videte locũ vbi positus erat dominus.

¶ Secundus angelus apparuit eadem hora intra sepulchrũ de quo dicit Marcus vltimo capitulo. Quod mulieres introeuntes in monumentum viderunt iuuenem sedentem in dextris cohopertum stola candida ⁊ obstupuerunt. Qui dixit illis. Nolite expauescere Jesum queritis Nazarenum crucifixum. Surrexit. Non ẽ hic.

¶ Tertius ⁊ quartus angelus fuerũt illi duo quos vidit maria Magdalena intra monumentum sola. Quorum vnus erat ad caput. alius ad pedes sepulchri. vt dicitur Johãnis vicesimo capitulo. Qui dixerunt Mulier quid ploras.

Cum ergo isti angeli forent in gratia confirmati non potuerunt peccare venialiter neque

mortaliter ꝛ per conseqns nec potuerunt mentiri.

¶Secundo probatur veritas resurrectionis Christi testimonio apostolorum. de quibus dicitur actuum quarto capitulo. Uirtute magna reddebāt apostoli testimonium resurrectionis Jesu christi. ¶ Nam ipsa die resurrectionis apparuit discipulis congregatis in vnū absente Thoma. vt dicitur Johannis vicesimo capitulo.

¶Eadem die apparuit discipulis euntibus in Emaus vt scribitur Luce vicesimoquarto capitulo

¶Apparuit etiam symoni.

¶Octaua vero die apparuit discipulis p̄sente Thoma

¶Postea apparuit discipulis piscantibus. vt dicitur Johānis vltimo capitulo. Item apparuit eis in monte Thabor Matthei vltimo capitulo

¶Tandem in die ascensionis apparuit eis in cenaculo ꝛ exprobrauit incredulitatem illorū ꝛ duritiam cordis. Marci vltimo capitulo.

¶Deinde apparuit eis ĩ monte oliueti. ꝛ tunc videntibus illis ascendit in celum. vt patet Luce vltimo capitulo. ꝛ actuum p̄mo capitulo.

¶Tertio probatur veritas resurrectionis christi testimonio visionum. Uisus namqꝫ fuit christus multipliciter a multis quibus fides adhibenda est.

¶Uidit eum Stephanus stantem a dextris dei. vt scribitur actuum sexto capitulo. Qua visione confortatus pro lapidātibus exorauit. Et lapides torrentes illi dulces fuerunt. atqꝫ vt christus suum spiritum acciperet postulauit.

¶ Uidit illū Marcus euangelista postqꝫ vulneratus repositus fuit in carceribus. ibi enī dominus Jesus visitauit euꝫ dicens. Pax tibi marce euangelista meus Noli timere quia ego tecum sum.

¶ Uidit illum Paulus q̇ euꝫ in suis discipulis atrociter persequebatur. Quare vt scribitur actuum vicesimosexto capitulo. dum loquebatur cuꝫ agrippa dixit ego quidam existimaueram me aduersus nomen iesu nazareni debere multa contraria agere. Quod ꝛ feci Hierosolymis ꝛ multos sanctorū ego in carceribus inclusi a prīcipibus sacerdotuꝫ potestate accepta. Et cum occiderētur detuli sententiam. Et per omnes synagogas frequenter

puniēs eos compellebā blasfe mare nomē ei9. Et ampli9 in saniēs in eos pseqbar vsqz in exteras ciuitates. Et dū irem damascū cū ptāte ꝛ pmissu pn cipū sacerdotū die media vidi regē de celo sup splēdorē solis circūfulsisse me lumine ꝛ eos q̄ mecū erant. Oēsqz nos cū ce/ cidissemus in terrā audiui vo cem dicentē mihi hebraica lin gua. Saule saule qd me pseq/ ris. Durū ē tibi ꝯ stimulū calci trare. Ego aūt dixi. Quis es dn̄e. Dn̄s aūt dixit. Ego sum iesus nazaren9 quē tu pseqris. Sed exurge ꝛ sta super pedes tuos. Ad hoc em̄ apparui tibi vt ꝯstituā te ministrū ꝛ testem eoꝝ que vidisti. Et in epistola i. ad corinth. xv. c. ait. Tradi di em̄ vobis in pmis qd ꝛ ac/ cepi. qm̄ xp̄s mortu9 est p pec/ catis nostris ẜm scripturas. ꝛ q2 sepult9 ē. ꝛ q2 resurrexit ter/ tia die ẜm scripturas. ꝛ q2 vi/ sus ē cephe ꝛ post hoc vndeci Deinde visus ē plus q̄z q̄ngen tis fratrib9 simul ex qb9 multi manēt vsqz adhuc. Quidam aūt dormierūt. deinde visus ē iacobo. deinde aplis oib9. No uissime aūt omniū tanq̄z abor tiuo visus ē ꝛ mihi. Glo. i. c. Cū marthe. extra de cele. mis. dicit. Paul9 appellat seipsum abortiuū q2 sicut fet9 abortiu9 cū labore ꝛ angustia ad lucē trahit. ita paul9 cū attractiōe venit ad fidē. xxiij. q. iiij. c. dis/ plicet. c. qs vos. Grāde est te/ stimoniū pauli ꝛ i nullo suspe ctū q̄ppe q̄ postq̄z vidit xp̄z fa ctus ē defensor validissimus ꝛ pdicator ardentissimus nois eius. imo q̄ clamabat. Ego in hierusalē pat9 sū alligari ꝛ mo ri p noie ei9 ꝛ tandē in vrbe p xp̄o mori trūcatiōe capitis nō recusauit ¶ Sed reuera singu lare ꝛ pcellētissimū testimoniū xp̄i suscitari fuit dieb9 nouissi/ mis ꝯsigantio miraculosa sc̄i francisci. biēnio q̄ppe signa vi sibilia ꝛ miraculosa tulit i suo corpe. de qb9 plene diximus in ope de laudib9 sc̄oꝝ. qs nā du bitare pōt de xp̄o cum videat franciscū stigmatib9 illis sacr/ ita decoratū. Ob id sc̄ūs Bo nauē. i legēda sic sc̄m frāciscū alloquit. Iā xp̄o p hec signa cer tissima nō duob9 aut trib9 testi bus ad sufficientiā. sed q̄z plu/ rimus ad supabūdantiā com/ probata testimonia dei in te ꝛ p te credibilia facta numis oci fidelib9 auferūt excusatiōis ve lamen. Et vt idē Bonauē. re fert. Descēdit angelic9 vir frā cisc9 de mōte secū ferēs crucifi xi effigiē nō in tabulis lapide/ is ꝛ ligneis manu figurati ar tificis. sed in carneis mēbris

de stigmatibus francisci

descriptā digito dei viui reso
nat ergo ex oi pte ꝟitas resur/
rectionis xpi quā p̄dicauerūt
apostoli defenderunt ꝓprio san
guine martyres. expugnare et
extinguere temptauerūt impa
tores ⁊ reges ⁊ non voluerunt
eo ꝙ ipse est rex regū ⁊ dominꝰ
dominantiū.

¶ Qualiter xp̄s resurrexit cuȝ quadruplici actu fortitudis.

Capitulū tertium

Ertiū mysteriū ꝯtem
plandum de resurrecti
one xpi ē qualitatis. i
quo videndū erit qualiter xp̄s
resurrexit. Ad qđ dicimus. ꝙ
sicut fuit ad modū agni imola
tus. ita fuit ad modū leonis re
suscitatus. Et hoc ꝓpter qua
druplicē fortitudinis actum.
¶ Primus fuit qꝛ fregit clau/
stra iferni ad quē accessit n̄ vt
ad locū penalē sed ad ꝯsolati/
onē patꝝ ibidem existentium.
¶ Scđs actus fuit. qꝛ subuer
tit potentiā diaboli ⁊ ampu/
tauit manū eius attrahentē q̄
attrahebat etiā iustos ad lim
bō. vt dicit dn̄s Bonauen. in
tertio dis. xxij. ¶ Tertius actꝰ
fuit. qꝛ inde. i. đ inferno iustos
oēs eripuit ⁊ eduxit. ¶ Quar
tus actus qꝛ semetip̄m ꝓpria
ꝟtute suscitauit. ¶ Intelligen/
dū tn̄ ꝙ xpi resurrectio fuit q̄li
ficata q̄druplici dispōne dīna

¶ Prima fuit qꝛ caro eius san
ctissima nō vidit corruptionē
per triduū diuina virtute p̄ser
uata. ¶ Scđa fuit qꝛ caro illa
fuit repata. Cū ei ibi fuerint li
uores ⁊ vulnera ac plage tu/
mentes ex flagellis. oīa ista fu
erunt ꝟtute diuina sanata abs
q̄ medicamine remanentibus
cicatricibus ad decorē ¶ Ter
tia dispositio qꝛ xpi caro fuit
glorificata. Nā habuit primo
dotē impassibilitatis. qꝛ dicit
apostolꝰ ad roma. vi. c. Chri/
stus resurgens ex mortuis iam
nō morit mors illi vltra. non
dn̄abitur. Scđo habuit dotē
subtilitatis ꝑ quā exiuit de se/
pulchro clauso. ¶ Tertio ha/
buit dotē agilitatis per quam
euanuit ab oculis eoꝝ. Luce.
xxiiij. c. ¶ Quarto hūit dotē
claritatis quā tn̄ occultauit di
scipulis manifestandā electis
⁊ in die iudicij etiam reprobis
¶ Resurrexit igit triumphator
mortꝭ. expoliator inferni ⁊ mū
di redēptor. q̄ numero electoꝝ
cōpleto resurgere faciet amico
rū suoꝝ corpa suis ꝓpris aiab᷒
vnita vt sic pticipiāt eternalit
gaudia vite eterne. Ad quam
nos pducat ipse dei filiꝰ q̄ est
bn̄dictꝰ p oīa secula sclo꜕. am̄
¶ Feria scđa post dn̄icā resur
rectionis de sanctissima fide
Sermo q̄nq̄gesimꝰ primꝰ.

F

Tulti et tar/
di corde ad cre/
dēdū. Verba sūt
redēptoris nostri
originaliter Luc
xxiiij.c. et in euāgelio hodierno
Conant hostis aīaꝝ nr̄aꝝ mil
le suis nocendi modis morta/
liū corda a fide iesu xp̄i retra/
here. qm̄ cū illoꝝ excecauerit i
tellectū facile ad quecunqꝫ sce
lera eos p̄cipitare pōt. Subla
ta nāqꝫ fide relique ꝟtutes fū/
damentū nō hn̄t. Vn̄ Grego.
i.q.i.c. Cum paulus. ait. Cū
paulus dicat fundamentū ali
ud nemo pōt ponere preter id
qd̄ positū est qd̄ est xp̄s Jesus
idest fides xp̄i consequenter p
batur. qr vbi xp̄s nō est: funda/
mentū nullū boni opis est sup
edificiū. Fides nāqꝫ est q̄ mun
dū vincit. Unde Jo.i. cano/
nica.c.v. ait. Hec ē victoria q̄
vincit mundū fides nostra. id
est que vincere facit que sunt in
mūdo. videlꝫ supbiā. auaritiā
et luxuriā. ¶ Ipsa diaboli tem
ptatiōes exterminat. Vn̄ apo
stolus ad ephesios. vi. ca. inq̇t
In omnibꝫ sumētes scutum fi
dei in quo positis omnia tela
inimici ignea extinguere ¶ Ip
sa hoīem iustificat. vn̄ Genes.
xv.c. scribit. Credidit abrahā
deo et reputatū est ei ad iustici
am. ¶ Ipsa credētes filios dei
efficit. ideo Jo.i.ca. dr̄. Dedit
eis ptātem filios dei fieri his
qui credūt in noīe eiꝰ. ¶ Ipsa
a piculis liberat. nā per fidem
abrahā exiuit de vr.i. de igne
chaldeoꝝ illesus. Cū eīm non
vellet ignē adorare quem chal
dei deū dicebāt vt expiret vir
tutē dei sui miserūt ipsum i ig
nem sed nō recepit lesionem.
Aram ꝟo germanꝰ eius et pat
Sare et Loth illuc missus q̇a
in fide defecit cōbustus ē Ana
nias et socij eiꝰ in fornacē missi
laudabant et bn̄dicebant deū
nec ignis nocebat eis. Quare
paulus ad Heb.xi.cap̄. dicit.
Sancti p fidē vicerūt regna:
operati sunt iusticiam: adepti
sunt repromissiones. obtura/
uerunt ora leonū extinxerūt im
petū ignis. Et ne singula repe
tamus: fides corporis et anime
salutē opatur. Ob qd̄ Jesus
dei filius Luce. vij. cap̄. dixit
Magdalene, et Luce. xviij.c.
ceco. Fides tua te saluum fecit.
Qua de re in p̄senti sermōe de
fide dicere statui quā pdiderāt
discipuli euntes in emaus q̈s
xp̄s dure redarguit. De ipsa
itaqꝫ fide tria mysteria ꝓpone
mus declaranda

¶ Primū dr̄ virtuositatis.
¶ Scd̄m necessitatis.
¶ Tertium qualitatis.
¶

de fide Catholica

¶De multiplici acceptione fi/
dei. ⁊ quomodo diffinitur. ⁊ q̄
liter ē virtus theologica et eo
ꝙ est a deo. ⁊ terminatur ad ip
sum sicut ad obiectum

Capitulū primū

Rimum mysteriū de
fide declarandū dicit
virtuositatis/ Pro cu
ius intelligentia tria erunt vi
denda.
¶Primum quot modis capit
fides.
¶Scōm q̇d est fides
¶Tertiū vtꝝ fides sit ꝟtus
¶Primo videndum est quot
modis capitur fides. Et ex di
ctis alexandri in tertio sūme.
⁊ Bonauen. in. iij. dis. xxiij. et
ex glo. in. c. i. de sūma trinitate
⁊ fide ca tholica. habetur ꝙ fi
des sumitur duodeciꝫ modis.
¶Primo sumitur pro sponsio
ne. Unde. i. ad Thimoth. v.
c. dr Primam fidē irritā fece/
runt. Glo. i. spōsionē. sic sumit
ab Augu. xxij. q. i. c. noli. No
li inq̇t fidē fallere q̄m graue est
Et iteꝝ ibi. Fides qn ꝓmittit
etiam hosti seruanda est. Hoc
modo etiā dicit Isido. xxij. q.
iiij. In malis ꝓmissis rescinde
fidē. ¶Scdo sumitur fides ꝑ
fidelitate. vt cum quis retinet
fideliter ⁊ restituit sibi cōmissa
⁊ similia. Et de hac Hiere. vi.
c. dr. Periit fides. ⁊ ꝓuerbioꝝ
xx. c. Uiꝝ fidelē quis inueniet.
¶Tertio sumit fides ꝑ cōscia.
Iuxta illud ad Roma. xiiij. c.
Oē quod nō est ex fide. pecca
tū est. Glo. xxviij. q. i. c. Oīns
idest oē quod est contra ꝯsciaꝫ
¶Quarto sumitur fides ꝑ ino
centia. vt. xxij. q. iiij. c. innocēs
¶Quinto sumitur fides ꝑ ca/
stitate thori vt. xxvij. q. ij. c. cō
iuges. ⁊. c. coniux. ¶Sexto su
mit fides ꝑ credulitate idest ꝑ
quodā habitu quo quis firmi
ter assentit sine formidine d op
posito his que clare non videt
q̄cūꝗ sint illa. puta cuꝫ q̇s cre
dat talē eē suū patrē vel matrē
⁊ de hac Grego. in. iiij. dialo/
goꝝ inquit. Audenter dico qꝫ
sine fide nec infidelis viuit. nā
si eundē infidelē ꝑcunctari vo
luero quem patrem vel quam
matrem habuit: respondebit ꝑ
tinus illum atꝗ illam. ¶Se/
ptimo sumitur fides pro sacra
mento baptismi. Unde Au/
gustinꝰ ad Bonifaciū. Quid
est aliud paruulum habere fi/
dem nisi fidei sacramentū. Et
xlv. dis. ca. De iudeis. dicitur.
Oportet vt fidem quā vi vel
necessitate susceperunt necessa/
rio tenere cogantur. ¶Octa/
uo sumitur fides pro acceptio
ne conclusionis ex ratione pro

babili fm q logici dicũt argu-
mentũ ē ratio rei dubie faciens
fidē. Nono dicitur fides cogni
tio que est in patria. Et de hac
ad Romanos. i. Justicia dei
reuelatur ex fide in fidē. Glo.
ex fide spei in fidē rei. ¶ Decio
capitur fides p articulis fidei.
ppositis ad credendũ. Et sic su
mit Athanasius cũ dicit Hec
est fides catholica quā nisi qs.
qz fidelit firmiterqz crediderit
saluus esse nō poterit ¶ Unde
cimo sumitur fides p habitu i
formi. ö qua. i. ad Corinthios
xiij. ca. dicit. Si habuero oēm
fidē zc. ¶ Duodecimo accipit
fides pro habitu formato. z ö
hac ad Roma. i. c. Just9 ex fi-
de viuit. Hec ē virtus theolo-
gica siue sit informis siue for-
mata de qua Apostolus ait. i
ad Corinthi. xiij. c. Nūc autez
manent fides. spes. caritas tria
hec ¶ Scdo videndũ ē quid ē
fides. Et fm Bonauē. quia fi-
des multiplicit qsiderat ita eti
am notificatur. Qñqz eni con
sideratur qptũ ad proprium ge
nus. z tũc describitur sic ab au
gu. sup Jo. Fides ē virt9 q cre
duntur que nō videntur. Et
nō est de oib9 que nō vident vt
dicit Magister in littera. sz de
his que necessaria sunt ad salu
tem. ¶ Scdo qsideratur fides
qptum ad obiectũ siue ad prin
cipiũ motiuũ. Et sic dicit Au-
gu. ad crescentiũ. Fides est pri-
ma illuminatio mētis ad pri-
mā veritatē. ¶ Tertio qsidera
tur fides qptũ ad actũ propriũ
Et sic dicit Damascen9 li. iiij.
Fides est nō inquisitus qsēsus
circa primā veritatē ¶ Quar-
to qsideratur fides quantũ ad
habitũ disperatum. Et h mo
do inquit Hugo li. de sacram
tis. ¶ Fides est certitudo qdaz
animi de rebus absentibus su
pra opinionē z infra scientiam
qstituta. Opinio enim fides z
scientia sunt habitus disperati
¶ Quinto consideratur fides
quantũ ad suũ finem. z sic de
scribitur ab apostolo ad hebre
os. xi. c. Fides est substantia re
rum sperandarũ argumentuz
nō apparentiũ. Nā fides habz
tria. ¶ Primo aspicit. ¶ Scdo
efficit ¶ Tertio reficit ¶ Aspicit
primā veritatē nō habitaz sed
sperandā. Ideo dicitur speran
darum rerum. ¶ Scdo efficit
id ē causa est faciens res sperā-
das esse in nobis. vnde dicitur
substantia. quia sicut substan-
tia ē causa suoz accidentiũ. ita
fides est causa consequendi bo
na sperata. ¶ Tertio fides refi
cit seu allicit. vnd dicitur argu
mentũ. i. certitudo assentiendo
his que nō apparēt. z hoc ē me
ritũ z laus fidei ...

diffinicio

[illegible handwritten marginal notes]

bitanter credit quod non videtur Beatus vero Tho. ij. ij. q. iiij volens verba apostoli reducere ad formam diffinitionis claram sic dicit. Fides est habitus mentis qua inchoatur vita eterna. in nobis faciens intellectum assentire non apparentibus. Pro clariore autem intelligentia predicte diffinitionis apostoli ¶ Primo notandum est quod per predictam diffinitionem fides distinguitur ab omnibus que pertinent ad intellectum. Et primo ab opinione suspitione et dubitatione per hoc quod dicitur argumentum. Nam per hec tria intellectus non firmiter inheret alicui. Per dubitationem non magis tendit ad unam partem quam ad aliam. Per opinionem et si declinet fortiter ad unam partem tamen cum formidine de opposito. Per suspitionem leviter declinat ad unam partem Sed per fidem firmiter inheret credendis sine hesitatione ¶ Secundo ex hoc quod dicitur non apparentium fides distinguitur ab intellectu quo est de principijs per se notis et scientia que est de conclusionibus per demonstrationem acquisitus per que aliquid intellectui apparenter fit cuiusmodi non est fides. ¶ Tertio per hoc quod dicitur substantia rerum sperandarum distinguitur a fide comuniter sumpta. scilicet credulitate que est etiam de humanis sicut cum quis firmiter credit parentes suos esse talem et talem. ¶ Secundo notandum quod fides dicitur substantia rerum sperandarum potius quam diligendarum ex eo quod dilectio potest esse presentium et absentium visorum et non visorum. Sed spes est tantum de absentibus et non visis. de quibus etiam est fides quare et si videantur ea que sunt fidei aliquo modo scilicet ut credenda non tamen oculo corporali vel intellectuali demonstrative. ¶ Tertio notandum quod argumentum dicitur multipliciter ¶ Primo brevis enarratio subsequentium vel brevis collecto materie simul sumpte totius libri. Et sic sumitur in biblia ubi prologi librorum aliquando dicuntur argumenta Secundo argumentum dicitur ostensio vel manifestatio secundum illud Johan. iij. Omnis qui male agit odit lucem et non venit ad lucem ut non arguantur opera eius ¶ Tertio dicitur argumentum ratio rei dubie faciens fidem et hoc modo sumitur in logicis. sed in theologicis econtra fides facit argumentum seu rationem ¶ Quarto dicitur argumentum certitudo ex qua animus movetur in aliquid. et sic fides dicitur argumentum. ¶ Tertio videndum est utrum fides sit virtus. Et quod sic patet secundum Bonaventuram. xiij. dist. tertij libri. tum quia ipsa est principium nostre salutis. tum quia est opposita vicio infidelitatis

tū etiam qr in illa consistit recti
tudo vite sm regulam iusticie
que est vt homo simpliciter cre
dat is que nobis sunt a deo re-
uelata. Nec obstat ꝙ Aristo. et
sui seqces ceteriqȝ philosophi
non posuerūt nisi ꝟtutes. Aut
morales vt prudentiā iusticiā
fortitudinem et temperantiam
vel intellectuales. vt sunt intel
lectus. scientia. sapientia. et pru
dentia et ars. De quibus loq-
tur Aristo. in sexto ethicorum
quoniam secunduȝ Tho. pria
ij. q. lxij. pter supdictas necessa
rias ꝟtutes necessariū fuit eē vir
tutes theologicas. Nam p vir
tutem perficitur homo ab act⁹
quibus in beatitudinem ordi
natur. Est autem duplex ho-
minis beatitudo. Una propor
tionata nature ad quam per-
uenire potest per principia sue
nature. Alia excedēs hominis
naturam ad quam homo sola
virtute diuina attingere potest
secundum quandam diuinita
tis participationem. Et quia
huiusmodi beatitudo propor
tionem humāe nature excedit
pricipia naturalia hominis ex
quibus procedit ad bene agen
dum secundum suam proporti
onē non sufficiunt ad ordinā
dum hominem in beatitudinē
predictam. vnde oportet ꝙ su-
peraddantur homini diui-
tus aliqua principia p que se
ordinetur ad beatitudinem su
pernaturalem sicut per princi
pia naturalia ordinatur ad fi
dem conaturalem non tamen
absqȝ adiutorio diuio. Et hec
principia dicūtur ꝟtutes theo
logice: tum quia habent deum
pro obiecto inqȝtum per eas re
cte ordinamur in deum. tuȝ qr
a solo deo nobis infunduntur
tum quia sola diuina reuelatō
ne in sacra scriptura nobis tra-
duntur. ¶ Franciscus vero de
maronijs in quodam tractatu
de virtutibus ait ꝙ virt⁹ theo-
logica scdm nois significatio-
nē dicitur virtus diuina a the-
os ꝙ est deus. vnde Dyonisi⁹
in libro de diuinis nominibus
omnia ad deū pertinentia siue
ad diuinitatem vocat theolo-
gica. Sed aliquid dicitur diui
nū tripliciter. Aut quia in deo
formaliter reperitur. vt eterni-
tas. bonitas. imensitas et hu-
iusmodi que dicuntur pfectio-
nes diuine. ¶ Aut qr deo assi-
milatur. Sicut Dyonisi⁹ li. d
diuinis noibus vocat sanctū
Iherotheū virū diuinū qr deo
similis erat per participationē
virtutū. Aut quia ad deū ter-
minatur sicut ad obiectū Si
cut theologia dicitur scriptura
diuina. qr de deo loquitur. Di
cuntur ergo virtutes theologi

ce diuine. nõ primo nec secũdo sed tertio mõ. qr .s. sunt a deo et ad ipm terminantur sicut ad propriũ obiectum. Si quis vero obijceret q methaphisica n ponitur virtus theolica et tam negociatur circa deũ et substã/tias separatas. Rñdet Franciscus q methaphisica ẽ de deo sub ratione cõi q est naturali/ter nota. virtus vero theologica sub rõne propria que est credita. Multa est xpianorum obli/gatio ad benignissimũ deũ qui tanta luce veritatis corda no/stra respersit vt fide media ma/gis imbuta sit vna vetula d di/uinis q gentiles philosophi q euanuerũt in cogitatõibus suis.

¶ Quod fides ẽ necessaria ad salutẽ et etiã credẽda sunt aliq q rõne naturali pbari põt et ali/qua etiã explicite.

Capitulum secundũ.

Secundũ mysteriũ declarandũ de fide dicitur necessitatis. vbi sunt tria dubia decidenda

¶ Primum vtruz fides sit ad salutẽ necessaria.

¶ Scdm vtrũ sit necessarium credere aliqua que ratione na/turali possent de deo inuestiga/ri. ¶ Tertium vtrum sit neces/sariũ credere aliquid explicite

¶ Ad primũ dubiũ respondet athanasius in symbolo dicẽs. Quicunq vult saluus esse an te oia opus est vt teneat catholicã fidẽ. Quã nisi quisq integrã inuiolatãq seruauerit saluus esse nõ poterit. Rõ aũt qre fides ẽ necessaria. qr ipsa illuminat in tellectũ ad necessariã cognitio nẽ dei. In oi eni via et in omni opatione ẽ primo necessaria co gnitio finis ipsius opatõis vel vie Qr finis ẽ cã causarum. ex. ij. me thaphisice et finis mouet agen tẽ et ẽ principiũ oim opationuz nostrorum ex. ij. ethicorum. Et licz fi nis sit vltimus in executõe tñ est primus in intẽtione et mouet agẽ tẽ. Sicut ergo se hñt principia in demõstrabilia in speculabilibus sic se habz finis in opabilibus. Cuz vero in hoc mũdo oẽs simus via tores et nõ habeamus hic ciuita tẽ manentẽ. vt dicit ad hebreos vlti. ca. Finis ad quẽ ordinati sumus et ad quẽ debemus tẽde/re ẽ deus: vñ Magister sniaruz di. i. ij. li. ait Fecit deus rõnalem creaturã vt summũ bonũ intel ligeret. itelligẽdo amaret amã do possideret. et possidẽdo frue retur. Et Augustinus in libro confessionũ. Fecisti nos domĩe ad te et inquietum est cor nrm donec quiescat in te. Sicut ita q deus est causa efficiens om nium per potentiam suã et cau a exemplaris p suã sapientiaz

sic est ꝛ finalis ꝑ suã bonitatẽ Quare apocalypsis.i.c.dixit. Ego sũ alpha ꝛ o principium ꝛ finis. Cũ ergo ipse deus sit finis noster sequit̃ ꝙ nos debemus ipsum scire ꝛ cognoscere Immo vt ꝓbat Tho. in.iij. ꝯ gentiles: Intelligere deũ est finis oĩs intellectualis substãtie. Et in.i.ꝯ gentiles inducit aristotelẽ qui in decio ethicoꝝ reprehendit simonidẽ quendaꝫ q̃ persuadebat hominibꝫ vt p̃termitterẽt diuinã cognitionẽ ꝛ humanis rebꝫ ingeniũ applicarẽt Oportere inq̃ebat hoiez humana sape ꝛ mortalia mortalẽ. Contra q̃ simonidẽ dicit phs ꝙ hõ se dat ad imortalia ꝛ diuina trahere q̃ꝫtũ põt. q̃re videt̃ ꝙ necessaria sit cognitio de dinis ad quã habendam ꝑ statu isto ꝯueniens mediũ est fides; Et ad hoc clarius intelligẽdũ nota.s̃m Tho.in quarto ꝯ gentiles.ꝙ hõ de diuinis triplicẽ cognitionẽ habere potest. ¶ Prima ẽ cognitio nature.ꝛ hec habet̃ ꝑ naturalẽ rõnem ¶ Scd̃a.ẽ cognitio gratie ꝛ hec hẽt̃ ꝑ diuinalẽ reuelatiõꝫ ¶ Tertia ẽ cognitio glorie. et hec habet̃ per supnaturalẽ illuminationẽ. ¶ Prima cognitio bona. ¶ Scd̃a melior. ¶ Tertia optima. Ultima cognitio haberi nõ põt absq̃ scd̃a q̃ hõ

cognoscit q̃ iuestigari non pñt rõne naturali ex reuelatiõe dei Cognitio ḡ fidei illuminat intellectũ ad cognoscendũ deuz trinũ ꝛ vnũ creatorẽ celi ꝛ terrez ꝛ reliq̃ in articulis fidei ꝓposita. ¶ Scd̃m dubiũ fuit vtrũ sit necessariũ credere aliqua q̃ etiã d̃ deo rõne naturali possent inuestigari. vt ꝙ deꝰ est. ꝛ ꝙ deus est vnuꝰ ꝛ similia. Ad qd̃ rñdet Tho scd̃a scd̃e.q.ij. ꝛ in primo ꝯtra gentiles ꝙ sic multiplici rõne

¶ Prima quia cognitio fidei est certior.

¶ Scd̃a q2 velocior

¶ Tertia q2 cõmunior

¶ Quarta q2 amplior

¶ Quinta q2 vtilior

¶ Prima rõ est. q2 cognitio fidei ẽ certior. nã cõnaturalis ẽ multũ deficiẽs a cognitiõe diuinoꝝ. Cuius signũ est q2 phi ꝑscrutãtes dina naturali ingenio in multis errauerũt ꝛ sibi ipsis ꝯtradixerũt vt apparet i eoꝝ dictis atq̃ sentẽtijs q2 hõ falli põt. deus aũt falli nõ põt nã si hũana rõ nõ põt ꝑtingere ad ꝑfectã cognitionẽ rerum creataꝝ sensibiliũ. quanto magis in rebus diuinis que nullo sensu ꝑcipi pñt. q2 vt inq̇t Aristo. in ꝓlogo metaph. Deus ẽ remotissimꝰ a sensu vt igit̃ eẽt apud hoĩes idubitata ꝛ certa

cognitio de deo oportuit q̄ di
uina eis p̲ modū fidei traderē
tur q̄si a deo dicta q̄ mētiri nō
pōt. ¶ Hinc Lactan. li. i. diui
narum institu. inq̄t. Omissis ter
renis huiusce p̄hie auctoribus
nil certe afferentibus aggredi
amur viā rectā quos equidem
si putarē satis idoneos ad bn̄
viuendū duces esse. et ipse seq̄
rer et alios vt sequerent̄ horta
rer. Sed cū magna inter se cō
certatiōe dissideāt secumq̄ ipi
plerūq̄ discordēt apparet eo
rū iter nequaq̄ esse directū. siq̄
dē sibi cuiq̄ vt ē libitū ꝓprias
vias impresserūt. confusionemq̄ ma
ximā inq̄rentibus veritatē reliq̄ue
rūt. nobis aut q̄ sacr̄m religio
nis accepimus cū sit veritas re
uelata diuinitus oēs vtriusq̄ se
xus sine vllo discrimine ad ce
leste pabulū conuocamus. hec il
le. Certior ergo ē cognitio que
habet̄ p̲ fidē q̄ que habetur p̲
sciam ex p̲te cause certitudinis
q̄r fides initit̄ veritati diue que ē
eius obiectū. Scia v̄o innitit̄
rōni humane. vt refert Tho.
scd̄a scd̄e. q. iiij. arti. vlti. Hic
ap̄l's ad ephesios. iiij. cap̄. ait.
Nō amplius ambuletis sicut
et gētes ambulant in vanitate
sensus sui tenebris obscuratum
hn̄tes intellectū. ¶ Scd̄o cog
nitio fidei ē velocior q̄ illa q̄
hētur p̲ rōnē naturalē. Scien
tia namq̄ ad quā ꝑtinet ꝓbare
deū eē et esse vnū et esse nobilis
simū potentissimū etc̄. vltimo
hoīb addiscēda ꝓponit̄ suppo
sitis multis alijs sciētijs. et sic
nō nisi post magnū tp̄s cogno
scerent̄ ista de deo. nā metha
phisica q̄ circa diuina versat̄ inter
p̄hie p̲tes vltima remanet ad
discenda. ¶ Tertio cognitio fi
dei ē cōmunior. Multi em̄ in
studio sciē ꝓficere non pn̄t ꝓpt̄
multa ipedimēta. Nā aliq̄ ipe
diunt̄ a studiose inq̄sitiōis fru
ctu q̄ est inuētio veritatis ꝓpter
indispositionē cōplexionis ex
qua multi naturaliter sūt idis
positi ad sciam ¶ Aliq̄ ipediū
tur necessitate rei familiaris.
Oportet em̄ inter hoīes eē ali
quos q̄ tp̲alibus administrādis
insistāt qui tantū tp̄s in ocio
contemplatiue cognitionis non
possent expendere vt ad sūmū
fastigiū humane inq̄sitionis p̲
tingerent. s. dei cognitionem.
¶ Quidā insup̲ retrahunt̄ vo
lūtaria pigricia. Isti ergo tales
omnino a dei cognitione frau
darent̄ et consequenter a felici
tate p̲fecta. Fuit ergo necessa
rium vt diuina p̲ modū fidei
credenda ꝓponerent̄. Cuius co
gnitio cōmunis est omnibus vt
sic omnis caro saluari possit.
Quia sicut dicitur ad collocē
ses. iij. ca. In xp̄o iesu non est

masculus ⁊ femina non est ser/
uus neq; liber. ¶ Quarto co/
gnitio fidei est amplior. quia
ad plura extenditur q̄ȝ cogni/
tio que habetur per ratione͂ na
turale͂. Na͂ p ratione͂ naturalez
no͂ possumus cognoscere ꝺ deo
nisi ꝙ est. ⁊ quod est vnus ⁊ si/
milia. Sed no͂ ꝙ sit trin⁹ in p/
sonis nec ꝙ virgo possit parere
⁊ hmo͂i. Ideo Apl's prime ad
corinthios. ij. c. ait; Loquimur
dei sapiam in ministerio quam
nemo principu͂. i. philosophoru͂
huius seculi nouit. O aurea se
cula nostra luce veritatis per ie
sum xp̄m dn̄m nostru͂ illustra/
ta a deo vt in cognitione reruz
altissimaꝝ dei multomagis p
ficiat vna vetula xp̄iana q̄ȝ om
nis schola gentiliu͂ philosopho
rum. Impletu͂ quippe e͂ dictuz
ysaie. xi. c. Repleta e͂ terra scien
tia dn̄i sicut aque maris opien
tis ¶ Quinto cognitio fidei est
vtilior. Na͂ assentire his q̄ na/
turaliter cognosci pn̄t nulli⁹ est
meriti sicut credere ꝙ sol moue
tur ⁊ similia. Sȝ assentire his
que a ꝺo sunt reuelata maximi
est meriti. Primo ro͂ne reueren
tie q̄ȝ adhibet ho͂ deo. qꝛ credit
ei etia͂ ea q̄ non capit. Naȝ qua͂
do aliquis credit simplici ver
bo alicuius de his q̄ alias igno
rat exhibet sibi honore͂. Unde
Ualerius maximus libro. viij
c. xvi. inquit. Pictagore tanta
auctoritas ab auditoribus fu
it tributa vt que ab eo accepe/
rant in disputatione͂ ducere ne
phas estimarent. Qui etia͂ in/
terpellati ad credendu͂ causam
hoc respondebant ip̄m dixisse
Qua͂tomagis homo debȝ cre
dere deo qui reuelauit nobis
mysteria fidei p dilectum filiuz
suum vnigenitu͂ pro nobis in/
carnatu͂ ⁊ per prophetas ⁊ apo
stolos ac sanctos suos ¶ Sc'do
credere est maximi meriti. quia
homo hum iliat intellectuȝ su
um ad credendu͂ ea q̄ intellectu
non potest percipere dice͂do cuȝ
Hilario. qꝛ plura potest deus
facere q̄ȝ intellectus intelligere
Quod aute͂ sic credere sit meri
toriu͂ probatur a sancto Tho.
ij. ij. q. ij. Quia omnis act⁹ qui
subijcitur libero arbitrio moto
a deo p gratia͂ ⁊ relatus in deu͂
est meritorius. Sed credere est
actus intellectus assentientis ve
ritati diuine ex imperio volunta
tis mote a deo per gratia͂ ⁊ sic
subiacet libero arbitrio i ordie
ad deu͂. ergo actus fidei e͂ meritori
us. Insuper omis actus virtu
tis e͂ laudabilis ⁊ meritorius.
Sed credere est act⁹ fidei que
est virtus. ergo meritori⁹. Pro
pterea Augustin⁹ sup Johan
ne͂ ait. Sicut in radice arboris
nulla prorsus apparet pulchri/

mdo. ⁊ tñ q̄cquid est in arbore
pulcritudinis vel fruct⁹ ex illa
ꝓcedit. Sic ex fide humilitate
quicquid meruit quicquid be
atitudinis aīa susceptura ē ex
fidei fundamēto ꝓcedit. ¶ Ter
tiū dubiū fuit vtrū sit necessari
um credere aliquid exp licite.
¶ Ad qđ r̄ndet Tho. ij. ij. q. ij
Qđ semꝑ fuit necessariū crede
re aliquid explicite Et i veteri
testamēto ⁊ apud oēs natiōes
sufficiebat credere illa duo q̄ po
nit Apostolus ad Hebreos. xi
c. Accedentiū ad deuꝫ oportet
credere q꞉ est. ⁊ ꝙ inquirentiuꝫ
se est remunerator Et in diui
no esse includuntur omnia q̄ cre
dimus in deo eternaliter existe
re vt trinitatem ⁊ perfectiones
omnes in quibus nostra beati
tudo cōsistit. In fide autē pro
uidentie que ibi notatur cū di
citur ꝙ inquirentium se ē remu
nerator includuntur om nia q̄
a deo temporaliter dispēsātur
ad hoiem que sunt via ꝑueniē
di i beatitudinē vt redemptio
facta per xp̄m in qua implicite
cōtinentur incarnatio. resurre
ctio. passio ⁊ huiusmōi. Mi
nores ergo credendo illa duo ex
presse credebant implicite om
nes articulos fidei ⁊ i hoc suffi
ciebat eis. Maiores autem vt
ꝓphete ⁊ alij habuerūt de qui
busdā articulis fidē explicitā.

In nouo aūt testemēto post te
pus gratie reuelate non sufficiē
illa duo credere explicite. Sed
oportet ꝙ oēs tam maiores q̄꞉
minores habeant explicitam fi
dē de mysterijs xp̄i. vt incarna
tionis. passionis resurrectōis
ascensionis. ⁊ huiusmodi pre
cipue de his que cōm uniter so
lēnizat ecclesia. ⁊ que publice ꝓ
ponūtur Aut etiā de mysterio
trinitatis q̄tū ad numerum ⁊
distinctionē ꝑsonaꝝ q꞉ hoc ex
primitur in mysterio incarna
tionis hoc enim per se est obie
ctum fidei. Quia illud ꝓprie ⁊
per se pertinet ad obiectū fidei
per quod homo non sequitur
beatitudinem ⁊ quod ē via ho
minibus veniēdi ad beatitudi
nem. Hoc est mysteriū incar
nationis passionis ⁊ huiusmo
di. Quia vt dicitur de cōsecra
tione distinctione. viij. ca. Fir
missime Ab ira dei quam icur
rimus propter originale pecca
tum nullus liberatur nisi per
fidem mediatoris hominis ie
su christi. sed vt dictum est in
veteri testamento implicitam
nunc explicitam in nouo testa
mento quo ad adultos. per ac
cidens autem ⁊ secundario ꝑ
tinent ad obiectum fidei om
nia que in scriptura sacra diui
nitus tradita continentur.
Sicut ꝙ abrahā habuit duos

filios. q david fuit filius ysai. et hmoi. Et q̄tū ad ista q̄ secū dario ptinēt nō tenet homo explicite credere sed solū implicite et in preparatione animi inq̄tū paratus ē credere quicq̄d in sacra scriptura ɔtinetur. Sed tunc tenet hoc explicite credere qn̄ hoc ei constiterit i doctrina fidei contineri.

¶ Qd fides debet esse integra simplex et operosa. Ca. iij

Ertiū mysteriū declarandū de fide dicitur qualitatis. In quo sciendū qd ad fidei pfectionē requirunt tres conditiones.

¶ Prima dicit integritatis

¶ Secūda simplicitatis

¶ Tertia operositatis

¶ Prima fidei ɔditio ē integritas. Debet enim quilibet credere oia que credēda sūt. Qui enim ita crederet oēs articlos vt vnū ptinaciter negaret salvari non pōt. Immo vt dicit Tho. ij. ij. q. v. In hereticis q̄ errāt i vno articulo licet i aliis non errent nō est fides nec formata nec informis. Ratio est. quia sublata formali ratōe obiecti fidei fides remāere nō potest. sicut in aliis habitib vt etiam remota luce visio esse non potest. Obiectū autē fidei formale ē veritas prima sm q manifestatur in sacris scripturis et doctrina eccie vn̄ quicūq non inheret infalibili et diuine regle et doctrine eccie q̄ procedit ex veritare prima in sacris scripturis manifestata ille nō hz hitū fidei. Sz ea q̄ sunt fidei aliomō tenet q̄ p fidē. Manifestū est aūt q ille qui inheret doctrine eccie sicut infallibili regule omnibus assentit q̄ eccia docet Alioquin si de his que ecclia docet que vult tenet et que vult non tenet. .non iam inheret doctrine ecclesie sicut infallibili regule sed proprie voluntati. et sic manifestū est q hereticus q̄ ptinacit discredit vnū articulū fidei nō est paratus in omnibus sequi doctrinā eccie. Si enim nō pertinaciter discederet vnū articulū tā nō est hereticus sed errās. Hereticus ergo qui de vno articulo fidē nō habet de aliis etiā articulis fidē nō hn̄t. sed opinionē quandā sm ppriā voluntatē. ¶ Scda conditio fidei ē simplicitas. Debet vnusquisq simpliciter ɔfiteri fidē xpi absq rōnū auxilio. vt ptz de summa trinitate et fid catholica. c. i. Et Grego dicit in omelia. Fides nō habet meritū cui humana ratio prebet experimētum ¶ Sed contra quis potest arguere. Nan in glo. in ca. Si qn̄. De rescriptis. dicit q de, oi

bus est ratio reddēda. Et pre
latus paratus debet esse redde
re rationem omni poscenti. vt
dicit Petrus prima sua cano/
nica. ca. iij Et ad idem facit qd
notatur. xxxvi. di. §. Ecce. Et
ff. de religiosis ꝛ sumptib9 fu/
nerum. l. Si quis. §. Sed int
dum. Insuper testes examinā
di debent reddere rationem sui
dicti. Alias dictum eoꝝ nō va
let. ij. q. i. c. In primis. Et. iiij.
q. iij. §. Item in criminali. ver
si. Item sola. Et. xxiij. q. iij. c.
Si habes. ꝛ. lxviij. distin. cap.
Coꝛ episcopi. ¶ Ad hoc respō/
det glo. predicta in ca. Si quā
do quod de omibus ratio red
di debet si potest reddi Sz qñ
ꝙ per impotentiam aliter con/
tingit. aut quia nō interest no
stra qualiscunqꝫ sit illa ratio
¶ Pro clariore tamen huius
partis noticia notanda sūt ali
qua documenta. ¶ Primum
est ẜm tho. ij. ij. Quod rō hūa
na ad ea que sunt fidei potest
se habere ad voluntatem credē
tis dupliciter. ¶ Uno mō ante
cedēter. puta cum qs non vult
credere vel non habet promptā
voluntatē ad credendum nisi
ratione humana induceretur.
Et tunc ratio humana dimi/
nuit meritum. ¶ Scdo modo
ratio humana se habet ad vo/
luntatē credētis consequenter
puta cum homo habet pmptā
voluntatē ad credendum etiā
sine ratione. Et ex hoc ꝙ diligit
veritatē creditā sup ea cogitat
ꝛ amplectitur siquas ratōnes
ad hoc inuenire pōt. Tunc hu
mana ratio non diminuit me/
ritum fidei. sz ē signū maioris
meriti. Sanctus vero Bona
uētura in prologo suo pmo sen
tētiarum dicit Qd ratiōes in
ducte pro fide valent. Ad con
fortandū debiles ꝛ īfirmos i fi
de. Ad delectandū fortes ꝛ ad
ꝯuincēdum aduersarios. vnd
Aug9. li. primo de trinitate in
quit. Aduersus hereticos gar/
rulatores elatiores poti9 ꝙ ca
paciores rōnibus catholicis ē
vtēdum. ¶ Scdm documētū
ꝙ ea que sunt fidei ꝛ si supra ra
tionē sint nō tñ ꝯtra rationē vt
dicit Hugo de sancto victore.
Et ideo querere ea que sunt su
pra rationē nō ē vituperabile sz
laudabile dum tñ qs ista ꝗrat
moderate ꝛ cum humilitate
¶ Tertium documētum ꝙ ra
tio naturalis in his q̄ sūt fidei
pōt induci vel cū fide vl' cōtra
fidē. Et illa quidē rō q̄ ẜm fi/
dē inducitur pōt augere meri/
tum in quantū facit volunta/
tē magis promptam ad credē
dum. Ratio autē inducta con
tra fidem manente eadem vo/
luntate credendi auget meritū

qui eas non videt. sicut qui tē-
ptatur vehementi⁹ de luxuria
vel alio vicio si resistat equali
volūtate magis meretur Hec
Tho. in. iij. ¶ Quartū docu-
mentū ꝫm Tho. in. i. cōtra gē-
tiles. Nō credere alicui subi-
to sine deliberatione sine inspi
ratione ꝛ sine motione sufficiē-
ti est leuitas mentis. Credere
ꝯo cum deliberatione vel in-
spiratione vel motiuo sufficiē-
ti non est leuitas cordis. sicut
facit ille qui credit ea que sunt
fidei. Talis eñ habet suffici-
ens motiuū ad credendū. In
ducitur eñ auctoritate diuine
doctrine miraculis confirma-
te ꝛ amplius interiori instinctu
dei illuminantis. ¶ Tertia cō
ditio fidei dr̄ operositatis. qui
eñ credunt debēt bene opari.
ꝛ operibus virtutum intende
re. Ad hoc eñ nos excitant vo
ces scripturaꝝ sanctaꝝ. Unde
in Deutrono. vi. c. scribit. Fac
qd̄ bonū est ꝛ placitū in cōspe
ctu dei dn̄i tui vt bene sit tibi.
¶ Et Thobie. iiij. ca. Multa
bona habebim⁹ si timuerim⁹
deū ꝛ recesserimus ab oi pecca
to ꝛ fecerimus bene. Et ecclesi
astes. iij. c. Cognoui ꝙ nō eēt
melius nisi letari ꝛ facere bona
in vita sua. Et ps. xxxiij. De-
clina a malo ꝛ fac bonum. Et
ps. xxxvi. Spera in domino ꝛ

fac bonitatem. ꝛ Isa. pmo ca.
Quiescite agere peruerse disci
te benefacere. ꝛ. vij. c. Bonas
facite vias vestras ꝛ studia ve
stra ꝛ habitabo vobiscum Et
Amos. v. c. Querite bonū et
non malū vt viuatis ꝛ erit do
minus deus vobiscū. ꝛ paul⁹
ad roma. ij. c. ait. Gloria autē
ꝛ honor ꝛ pax omni opāti bo
nū. ꝛ. xij. c. puidentes bona. et
xiij. c. Uis non timere fac bo-
num ꝛ habebis laudem ex illo
ꝛ ad galathas vi. c. Bonū fa
cientes non deficiamus. ꝛ iteꝝ
ibi. Dū tempus habem⁹ ope-
remur bonū. ꝛ Joh. i. canoni-
ca. c. iij. Qui bn̄facit ex deo est
ꝛ aug⁹. xxxviij. dis. ca. Nullus
Qui recusat bona agere mag
diaboli ꝙ xpi membꝝ eē ostē
ditur ꝛ potius infidelis ꝙ fide
lis esse monstratur. Et salua-
tor noster Matthei. v. c. Sic
luceat lux vestra coram homi-
nibus vt videant opa vr̄a bo
na. Sed quantū ad opa videt
quasi vbiꝙ fides extincta dū
illi qui xpiano censentur nomi
ne p maiori pte oēs declinaue
runt ꝛ inutiles facti sunt nec ē
q faciat bonū vix vsꝙ ad vnū
Adaucta quippe est diaboli ma
licia ꝛ multo plures sequuntur
opera tenebraꝝ ꝙ lucis. quod
verū n esse per experientiā co
gnosci potest, dum xpiani die-

bus istis cōtra xp̄m eiusq̧ doctrinam vitam suam ducant i quolibet genere vicioꝝ. Nō sic non sic decet xp̄ianos viuere. sed iuste sobrie ⁊ pie expectantes beatā spem ⁊ aduentū glorie magni dei. ad quā nos perducat ille qui est bn̄dict⁹ ⁊ laudabilis in secula sclo͛ꝝ amen.

¶ Feria tertia post dn̄icam resurrectionis de iocūda pace Sermo. lij.

Dixit eis pax vobis Scribuntur hec v̄ba Luce. xxiiij c. ⁊ in euangelio hodierno. Rem ꝑgratissimā efficiunt eterno patri p̄dicatores verbi dei qui populis annūciant alta p̄conia pacis. Inquit enī Isaias. lij. c. Quā pulchri sup montes pedes annūciantis ⁊ p̄dicantis pacem. Per illam quippe homies filij dei vocari merentur Unde christus iesus Matthei. v. ca. dicebat Beati pacifici quoniā filij dei vocabuntur Hanc antiquus hostis vehement͛ exhorret quā a principio sue cōditiōis expugnare conatus est. In celo ꝙppe empireo angeli tenebraꝝ ad p̄lium cum angelis bonis atq̧ eiusde beatis totis suis viribꝫ contenderunt Et quia recusauerūt esse pacifici a deo reprobati sunt ⁊ de celo expulsi atq̧ suplicio sempit͛no adiudicati ¶ Propterea similes illis fiunt qui iurgia querunt lites sectantur. odia fouēt. rixas exercēt. bella q̧ volunt iniusta. Tales. vtique xp̄iano nomine indigni cre scendi sunt. qui cum xp̄o ꝑtem habere nō possunt. Idcirco in p̄nti sermone de laudibꝫ pacis dicere statui quā xp̄s postq̧ a mortuis surrexit discipulis blādo sermone annūciauit. ¶ Declarabimus itaq̧ de ipsa pace tria mysteria.

¶ Primū dicit͛ distinctiōis
¶ Secundū ꝯmēdatiōis
¶ Tertiū fructificatiōis.

¶ De multiplici pace. s. simulata. inq̄nata ⁊ ordinata q̄ adhuc multipliciter distinguit͛.

Capitulum primū.

Primū mysteriū declarandū de pace dicitur distinctionis. Possum⁹ eni distinguere triplicē pacē.

¶ Prima dicit͛ inq̄nata.
¶ Scd̄a simulata.
¶ Tertia ordinata.

¶ Prima est pax inquinata et viciosa illorum videlicet q̄ sunt in malo concordes. Talis pax etiam inter demones reperitur pro quibus Christus dicebat Lu. vndecimo et Mathei. xij.

Omne regnū in seipm diuisū desolabit. Si sathan in seipm diuisus ē quō stabit regnum eius. Ut em inqt Tho. i. pte. q. cx. Inter demones ē platio. qꝛ demonū quidā naturali or dine sub alijs ꝯstituunt. vnde actiones eoꝝ sunt sub actioni bus supioꝝ. ꝛ hoc ē qd rōnem plationis facit. vt. s. actio sub diti subdat actione plati. qua re illi qui naturaliter sūt sapiē tiores ꝛ potētiores alijs impāt tiores ꝛ potētiores alijs impāt minoribꝫ illis ꝛ illi obediunt. Et ꝯcordia eoꝝ nō est ex ami citia quā inter se habeant. sed ex cōmuni nequitia qua hoies odiūt ꝛ dei iusticie repugnant Est em etiā hominū impiorū vt eis se adiūgant ꝛ subijciant ad ppriā nequitiā exequendā quos pociores viribꝫ vident. Necꝫ in demonibꝫ accidit ad bonū superioꝝ ꝙ eis inferiores subdant. sed magis ad maluꝫ eoꝝ qꝛ cū mala facer maxie ad miseriā ptineat pesse i malis ē eē magꝫ miseꝝ. hec Tho. sicut ergo par demonū reprobata ē ita ꝛ par atꝙ concordia ma/ loꝝ hoim. adulteroꝝ. latronū lusoꝝ gulosoꝝ. ꝛ similiuꝫ. Jō iesus benedictus Matthei. x. c. dixit. Nolite putare ꝙ vene/ rim pacē mittere in terrā. Nō enim veni pacē mittere sꝫ gla/ diū. Ueni enim separe hoiem aduersus hominē. filiū aduer/ sus patrē suū. ꝛ filiā aduersus matrē suā. ꝛ nurū aduersus so crum suā. Que oia intelligen da sunt de sepatione rōnabili cū. s. quis discordat ꝛ separat ab aliquo qꝛ ipse vult dei vo/ luntatē implere. Jlle ꝑo qrit ꝛ studet vacare vitijs quo casu licet filio timēti deū discorda re a patre sectāte vestigia dia/ boli ꝛ similia. ¶ Scda par est simulata. Hec est illoꝝ qui in corde odiū abscondētes ligua se dicant beniuolos ꝛ amicos De quibꝫ ait dauid in ps. Lo quunt pacē cū pximo suo. ma la aūt in cordibꝫ eoꝝ. ¶ Talis fuit par carthaginensiū quam simulate petebant a romanis. Ut eni narrat Titus liuius. Postꝙ in africā se ꝯtulit sci/ pio africanus existēte hāniba le in italia victis iam sepe car thaginensibꝫ carthago varijs terroribꝫ agitata ad hanniba/ lem legatos misit vt celeriter succurreret patrie piture. Cō/ sequenter triginta pncipes se/ nioꝝ qd sanctissimū in illa vr be ꝯsiliū erat. ꝓ petenda pace mittunt ad scipionē q iam ex/ tructa castra sua in conspectu carthagis locauerat. Fiebant aūt hec nō pura fide. sed vt ꝑ verba pacis tēpus effluerez. q cities anꝙ respirarent. donec

hannibal remearet legati vbi in castra romana ꝛ in ꝑtoriū venerūt more adulātiū āte pedes ducis postrati ꝓcubuerūt q̄ꝝ sniā hec fuit. Nolle se crimē vel excusare vel negare. sed illis tribuere quoꝝ esset: hoc est nō populo ciuitatis sed hānibal suisq̄ꝫ cōplicibꝫ qbꝫ tumultuari ꝛ furere ꝛ ex bellis bella serere semper magnificū visū ē Igitur populo ꝛ inocenti vrbi veniā petūt ꝯcludentes se facere quecūq̄ꝫ iusserit. Tunc Scipio leges pacis dixit. ¶ Pria fuit ꝙ oēs transfugas ꝛ fugitiuos restituant. ¶ Secunda ꝙ exercitus oēs ab italia deducant ꝛ hispania sicilia ꝛ sardinia. ¶ Tertia ꝙ omnibus inter italiā ꝛ africā insulis ꝑpetuo abstineant. ¶ Quarta ꝙ naues omnes longas tradant preter viginti in vsus pacificos reseruatas. ꝛ ꝙ pararent certā quātitatem frumenti ꝛ hordei ꝛ ꝙ soluerent adhuc aliqua talēta auri ꝛ argenti. Cū his conditioībꝫ inquit Scipio. Si pax placet infra triduū respondete Nam firmabimus inducias ꝛ legati romā ad senatū mittent Carthaginēses infra terminū pacis conditiones approbant Duplex ergo legatio. Vna ad scipionē inducias firmatura. Altera ad senatū pacē petitura decernitur. Et cū legatꝰ ad Scipionē captiui ꝛ transfuge aliqui remittunt vt res bona fide credatur geri. Et romā legati penoꝝ iuuenes missi sunt vt etas fraudem tegeret ꝛ ignorantiam excusaret. Pēdente autem pacis negocio ꝛ durantibus treugis captis multis nauibus romanoꝝ carthaginenses fregerūt induciarum fidem. Neq̄ꝫ tamen tot offensis constantiam Scipionis inuida carthago fregit. Quibꝫ legatis hostiū cum suis ab vrbe redeuntibus ius gentiū saluum vellet cauens hostiles mores quos oderat emulari. quibus ad se perductis. Ite inq̄t securi multoq̄ꝫ benignus apd romanos in bello q̄ꝫ romani apud vos inter inducias habiti. Ecce ꝙ carthaginēses cū pace simulata damnificauerūt romanos. Qui tn̄ postea hannibale a scipione deuicto facti sunt ꝛ ipsi voluerint noluerint tributarij romanoꝝ. Caute ergo semper agendū. quia vt vegetiꝰ li. ij. ꝺ re militari ait. Frequentius conuentionū pacisq̄ꝫ simulatio credulis magis nocuere q̄ꝫ arma. Sed vhe illis qui confidentes in malicia sua ꝓditionibꝫ querūt alios subijcere sibi. q̄ꝛ deus vltor est iniq̄tatis illoꝝ. Diligit eni ꝟitatē

In bellis licet uti insidijs

diligit et fidē. ob qđ aug⁹. xxiij q. i. c. Noli inq̄t. Fides q̄n pro mittit̄ etiā hosti seruāda ē. Sz hoc loco incidenter querit̄. an in bellis licitū sit vti insidijs: cū insidie fraudes q̄dā videant̄ esse et per ɔ̄ns ad iniusticiā p̄ti nere. ¶ Ad quod r̄ndet Aug⁹ dicens. Cū iustū bellū suscipi tur vtrū apte pugnet aliq̄s an ex insidijs nihil ad iusticiā iter est. Est de hoc exemplū iosue cui mandauit deus vt insidias poneret ɔ̄ habitatores ciuitatis Hay. vt scribit̄ Josue. viij c. ¶ Sed notādū vt dic̄ Tho. sc̄da sc̄de. q. xl. q̄ īsidie ordināt ur ad fallendū hostes. ¶ Du pliciter aūt p̄ōt quis falli ex fa cto vel dicto alterius. ¶ Uno modo ex eo q̄ ei d̄r falsum vel nō seruare promissum. et istud semper est illicitum. et hoc mo do nullus debet hostes fallere Sunt em̄ quedā iura bellorū et federa etiam inter ipsos hostes seruanda vt ambro. ponit li. de officijs. ¶ Alio modo po test quis falli quia ei ꝓpositū aut intellectum non aperimus hoc autē facere semꝑ non tene mur. vnde inter cetera docu menta rei militaris hoc p̄cipue ponitur de occultandis consi lijs ne ad hostes perueniant. et talis occultatio pertinet ad ra tionem insidiarū quibus vti li citū est vti in bellis iustis. nec ꝓprie huiusmodi insidie vocā tur fraudes nec iusticie repug nant nec ordinate voluntati. Esset em̄ inordinata volūtas si aliq̄s vellet nihil sibi ab alijs occultari. aliud est ergo vti in sidijs modo dicto. aliud sub colore pacis frangere fidem.

¶ Tertia pax d̄r ordinata que multiplex adhuc est ¶ Prima est pax hois et dei. de qua inq̄t augustin⁹ li. xix. de ciui. dei. q̄ est ordinata obediētia in fide et lege eterna hominis ad deū Hanc franciscus de maronis in quodam sermone de natiui tate iesu xp̄i vocat pacem theoricam qua p̄uati sūt omnes in peccato mortali cōmorantes qui in scripturis vocantur inimici dei. vt diximus in sermone de amore dei ad animā in quadragesimali de peniten tia. ¶ Sc̄da est pax ierarchica hominū. s. et angelorū. dum vi delz homines student morem gerere angelis custodientibus ꝓpterea Bernardus ait. In q̄ uis angulo. in quo vis diuer sorio reuerentiā exhibe angelo tuo. ¶ Tertia est pax iconomi ca habitantiū. s. in vna domo Et de hac dixit Sapiēs eccle siastici. xxv. c. In tribus bene placitum est spiritui meo que sunt grata coram deo et homi

 Comendationis pacis

nibus .amor fratrum. concordia primorum. vir et vxor sibi bene consentientes. ¶ Quarta est pax monastica vnius ad seipsum. dum. s. ratio imperat viribus inferioribus et vires inferiores subijciuntur rationi.
¶ Quinta est pax politica eorum qui habitant in vno regno vel in vna ciuitate. Est enim politicia secundum aristotelem in secundo politice ordo quidam inhabitantium ciuitatem. Ciuitas autem est ciuium quedam multitudo. Ad patrem igitur ciuitatis multum facit ordo dum. s. minores reuerentur maiores et maiores adiuuant minores et equales equalibus iura sua reddunt. propterea inquit sapiens prouerbiorum. xi. c. In benedictione iustorum exaltabitur ciuitas. et ore impiorum subuertetur et. xxix. ca. Omnes pestilentes dissipant ciuitatem cum. s. nolunt ordinate nec secundum leges viuere. nam vt aristoteles in. v. politice ait Vbique propter inequale seditio est.
¶ Quod pax commendatur ex eo quod grato est deo. et xps filius eius illam dilexit que etiam a sanctis predicatur. Capitulum. ij

Ecundum mysterium declarandum de pace dicitur commendationis. Triplex enim est pacis commendatio.
¶ Prima dicitur dei gratificatio.
¶ Secunda filij dei dilectio.
¶ Tertia sanctorum predicatio.
¶ Prima commendatio pacis dicitur dei gratificatio. Est quidem omnipotenti deo grata et acceptissima. ideo per Hieremiam c. xxix. ait. Ego cogito cogitationes pacis et non afflictionis Et. i. ad corinthios. xiiij. cap. apostolus ait. Non est dissentionis deus sed pacis. ¶ Sed cur inquiens deus bella sinit propter sepe inter homines fieri si pacem amat. ¶ Ad quod respondet augustinus li. v. de ciui. dei. c. xxij. quod id facit vt puniantur nostra peccata. Inquit enim sic. Sic etiam tempora ipsa bellorum sicut in eius arbitrio est et misericordia vel atterere vel consolari genus hominum vt alia citius alia tardius finiantur. ¶ Secunda commendatio pacis dicitur filij dei dilectio. ¶ De ipso quippe incarnari dixit Isa. ix. c. Vocabitur princeps pacis Et de eo paulus ad ephesios c. ij. inquit. Ipse est pax nostra qui fecit vtraque vnum. et augustinus. xxiij. q. i. ca. nisi bella. ait. xps vt pacem doceret venit in mundum. Propterea nasci voluit tempore pacis quando Octauianus augustus pacifice vniuerso imperabat orbi. Sedatis namque omnibus bellis orbem totum suo subegit imperio cunctis inimicis et turbatoribus romanorum deuictis Vnde

Solin⁹ i li. de mirabilib⁹ mun
di ait. Tēp⁹ augusti solū reptū
ē q̊ plimū armacessauerūt ꝛ flo
ruerūt ingeni Jllo nā qꝫ tpe fue
rūt orati⁹ virgili⁹ ouidi⁹ macer
catull⁹ veronēsis, ꝑperti⁹. teren
cius. varro. marc⁹ tulli⁹ cicero
oppolodorus: valerius mesal-
la. valerius maxim⁹ salusti⁹. ꝛ
alij. Et ꝓm Eusebiū in li. de tē
porib⁹. Tēpib⁹ Octauiani fa
ctus ē rome cēsus ꝛ inuēta sunt
in vrbe tricēta ꝛ septaginta mi
liū ciuiū romanoꝝ. Pacifico
igit̄ tpe xp̄s voluit in terra visi-
biliter apparere. Jn natiuitate
eius vero fecit angelos cantare
Et in terra pax homibus bone
voluntatis. vt scribitur. Luce
ij. c. Ad insinuandū quantuz
pax sibi foret dilecta. Hic est ꝙ
scribitur in prologo decretaliū.
Rex pacificus pia miseratione
disposuit sibi subditos fore pa
cificos. Et dū misit discipulos
in omnē ciuitatē in qua erat ip
se venturus. vt dicitur Luce. x
c. monuit eos dicēs. Jn quan-
cunqꝫ ciuitatē intraueritis pri
mū dicite. Pax huic ciuitati.
ꝛ in quancūqꝫ domū intraue-
ritis dicite. Pax huic domui.
Et in sermone quē fecit in vlti-
ma cena. vt scribit̄ Johā. xiiij.
c. quasi pro ꝑciosissimo thesau-
ro pacē aplis reliquit. Pacē in
quit meā do vobis pacē relin-
quo vobis. ¶ Post resurrectio-
nē vero sepius apparēs: vt pꝫ
Luce. xxiiij ꝛ Johā. xx. Apo-
stolos salutabat dicens. Pax
vobis. ¶ Tertia ꝯmēdatio pa
cis dicitur sanctoꝝ predicatio
hanc enī sancti ꝑdicauer̄t. Vn̄
Dauid in ps̄. xxxiij. Jnq̄re pa
cē. Et paul⁹ ad Roma. v. cap.
Justificati ꝑ fidē pacē habea-
mus. Et ad Ro. xij. c. Si fieri
pōt ꝙ ex vobis ē cū oib⁹ homi
bus pacē habētes. Et. ij. ad co
rinthios. xiij. c. Pacē hēte ꝛ de⁹
pacis ꝛ dilectōis erit vobiscū.
Et ad ephe. iiij. c. Soliciti ser
uare vnitatē spiritus in vinclo
pacis. ꝛ ad Philip. iiij. c. Pax
dei q̄ exsupperat oēm sensuz cu-
stodiat corda vestra ꝛ intelligē
tias vestras Et ad Colocen-
ses. iij. c. Pax xp̄i exultet in cor
dib⁹ vestris. Et ad Hebre. xij.
c. Pacē sequimini cū oib⁹. ꝛ in
epistolis suis in principio pre-
mittebat. Gratia vobis ꝛ pax
Jdē facit petrus. Jtē Jo. in
apocalipsi sic incipit. Gr̄a vo-
bis ꝛ pax.

¶ Q̄ ex pace ꝑueniūt oīa bōa
tp̄alia. corꝑalia ꝛ spūalia

Capitulum tertium.

Ertium mysteriuz de
pace declaranduz dicit̄
fructificatiōis. Proue-
nit q̄ppe ex pace triplex fruct⁹.
¶ Primus tp̄alis.

¶ Scd's corporalis.
¶ Tertius spiritualis.
¶ Primus fructus q̄ ex pace oritur dicitur tp̄alis. Ipsa eniȝ ciuitates ampliat. diuitias auget. edificia multiplicat. agros seminat. pomeria colit. sciaruȝ studia nutrit. armenta pascit. matrimonia iungit. ⁊ in t'ra ac in mari secu℞ prebet oībꝫ iter. ¶ Propterea Ouidi⁹ in lib. d̄ fastis ait. Pace ceres leta est et vos locate coloni perpetuā pacē pacificūq₃ ducē. Et tulli⁹ in philippicis. Dulce nomē pacꝭ: res vero ipsa tū iocunda tum salutaris. Et Cassiodorus li. i. ep l'a℞ ait. Omni quippe regno desiderabilis esse debet pacis tranquillitas in qua populi proficiūt ⁊ gentiū vtilitas custoditur Hec ē bona℞ artium decora mater: Hec mortalium genus reparabili successiōe mltiplicās facultates ꝓtendit mores extollit. ⁊ tanta℞ re℞ ignarus agnoscitur qui eā minime quesisse sentitur. Hec ille. Nec solum in pace tp̄alia bona quibus homi subueniūtur multiplicantur. Quinimo ⁊ omia celestia atq₃ terrena corp̄a in pace ꝯseruātur in suo esse. Vn̄ Gregorius nazanzen⁹. in li. de regimie monacho℞ ait. Celū t'ra ⁊ mare dꝫ nec inter se in pace sunt et quiete nature sue terminos seruant. Stat mūd⁹ in pulchritudine sua ac decora prefulgeēt Boetius li. iij. de ꝯsolatōe Nosti ne oē q̄d ē tādiu manere atq₃ subsistere quādiu sit vnū. scȝ ꝑ pacē vnitū. Sed interire atq₃ dissolui pariter qn̄ vnū esse desierit. Ideo tulli⁹ in li. de amicitia ait. Que dom⁹ tam stabilis. q̄ ciuitas tam firma ē que nō odijs ⁊ desidijs fundit⁹ possit euerti. Et Beda in omelia exponēs illud Omne regnum in seipm diuisum desolabit' inquit. Dom⁹ eni ⁊ ciuitas si fuerit diuisa velociter dissipatur. ⁊ etiā regnū quo nihil ē validi⁹ Cōcordat his oībꝫ illud Salustij in iugurtino. Cōcordia parue res crescūt discordia maxime dilabūt'. Sicut ergo euersiones ciuitatū ⁊ destructio regno℞ atq₃ diuitia℞ ⁊ glorie copia deficiūt propter bella ꝓpter lites ⁊ dissentiones. ita propter pacē hec omia augmentantur ¶ Secundus fruct⁹ pacis dicitur corporalis. homo eniȝ pacifice viuēs comedit delectabiliter. dormit quiete. ambulat q₃ vbiq₃ securus. Qui aūt inimicitias sectatur semꝑ ē suspect⁹ semper pauidus. ⁊ oia sunt sibi amara. ¶ Ex pace insuꝑ fit conseruatio gentium ⁊ popl'orum ⁊ mors violenta nescitur sed ex guerris quis enumeret.

quot strages: quot cedes hoīz sequantur Res est horrēda nimis cōmemorare q̄ scripta sūt ab historicis de hominibus q̄ perierunt in bellis. de quib₉ aliqua nos enarrabimus. ¶ Refert paulus orosius li. ij. q̄ sub tribus regibus persarum Ciro videlicet qui gāgen fluuiuz in quadringentos sexagita alueos ɔminuit. Et ciro a tamiri superato. Et xerse ex populis persicis decies nonies centena milia hoīm bella rapuerūt Narrat eutropius q̄ marcus attili⁹ regulus missus a romanis in affricam contra tres carthaginensiū duces dimicās victor fuit. Decem ꝛ octo milia occidit quinq̄ milia cepit Iterum pugnās Regulus contra carthaginēses qui a lacedemoniis auxilium petierunt eo q̄ pacem a romanis obtinere nō potuerūt victus est ꝛ captus trigintamilia hoīm occisa sunt. ¶ Idē eutropius metellus affrorꝫ ducez superauit vigintimilia hostiū z occidit. In bello ɔtra falliscos quinto Luctatio ꝛ Malio cōsulib₉ decemmilia hostiuz cesa sunt ¶ Lucio cornelio lentulo ꝛ fuluio flacco cōsulib₉ pugnatū est cum in subrib₉ ꝛ liguribus. quorum interfecta sunt viginti tria milia. captaquinq̄. Emilio consule ingentes gallorum copie alpes transierunt quorūz quadringent amilia capta sūt. ꝛ interfecta. ¶ Hanibal apud lacum transimenum flamineū interemit vigintimilia romanorum cesa sunt: Quingētesimo q̄dragentesimo anno ab vrbe condita. Lucius emilius paulus ꝛ terentius varro cōtra hanibalem mittuntur. Et apud cannas hanibal vicit eos ꝛ quadraginta quatuor milia romanorum cecidere afrorum tria milia. Interea in hispania hasdrubal frater hanibalis a rōanis vincitur vigintiquinq̄ milia de suis occidūtur. capiūtur decem milia. ¶ Cornelio scipione fratre africani qui postea dictus est assitichus consule anthiocubus prelio fusus ē. Cuius parte quinquagintamilia equitum cesa sunt ¶ Quintus cecilius metellus philippum i macedonia cum vigintiquinq̄ milibus occidit ꝛ macedoniaz recepit. ¶ Anno sexcentesimo septimo ab vrbe ɔdita galli trāsalpini iuxta rodanum a romanis victi sunt perieruntq̄ partim in prelio partim in flumie centum quinquagintamilia. ¶ Marius iugurtam ꝛ bochū mauritanie regez qui i auxiliū iugurte venerat superauit centum decem milibus hostium occisis. Marius post victori/

am iugurtinam secundo cõsul est factus secundum cimbros et theuthunos in duobus pre/ liis ducentamilia hostium occi dit. octogintamilia cepit. Scil la contra mitridatem cõsul in bello cum archelao. quem mi/ tridates aduersum eum mise/ rat apud pyreum non longe ab athenis. ita eum vicit vt de cẽ tum vigintimilibus vix decez archelao superessent. ¶ Ex scil le exercitu tresdecim tantum homines interfecti sunt. Hac pugna cognita mitridates se/ ptuaginta milia electissima ex asia archelao misit. ¶ Contra quem scilla iterum conflixit ¶ Primo prelio quindecimi/ lia hostium cesa sunt et fili⁹ ar/ chelai diogenes. ¶ Scdo om/ nes mitridatis copie extincte sunt: Archelaus triduo in pa/ ludibus latuit. Bellum itali/ cum et ciuile consumpserũt vl/ tra centum quinquagitamilia hominum. Una hyeme et esta te a lucullo misso contra mitri datem ad centum mitridatem ad centum fere milia hostium cesa sunt. ¶ Pompeius contra mitridatem missus in armenia minore quadragintamilia ho/ stium occidit. viginti tamen de exercitu suo perdidit. ¶ Iu lius cesar in bello contra brita nos peremit quadragintase/ ptẽ milia. Itẽ suesones cũ qnq gintamilib⁹ interemit. Post hec germanos q̃ renũ trãsierant et totas gallias sibi subiicere pa bãt occidit q̃ ferunt fuisse qua dringenta milia. Sed quid an tiqua recitamus exempla cum et diebus nostris inumerabilẽ sciamus multitudinem in bel lis peremptam. Si enim an tiqua et nouissima colligemus vtiq3 ex hominibus interfecti in bellis montes excelsi cõstrui possent et ex illorum sanguine largissima flumina ex remotissi mis locis ad mare currẽtia. O pax benedicta. O pax sanctissi ma. O pax quietissima. que ta lia tantaq3 mala debellat dele/ cit et prosternit. q̃ ciuitates am plissimas condidit. conditasq3 fuauit hoim q3 vitã diu ꝑsiste re fecit et facit. Terti⁹ fruct⁹ pa cis dicitur spiritualis. Homo equidem pacificus ecclesie obe dit frequẽtat ecclesias et rebus spiritualibus deuote intendit. sed dum damnato odio proxi mi et discord ie quis detinet. sa lutem anime negligit. omnesq3 vias ad vindictam et offensio/ nem proximi adhibet. Idcir/ co Aug⁹. li. de verbis dñi. et. xix de ciuitate dei ait. Pax est sere nitas mẽtis. trãqllitas ai. sim plicitas cordis. vinculũ amo/ ris. consortiu3 caritatis. Hec

Circa finem ... et sepulturam ...

est q̄ simultates tollit. iras cō/ pmit. bella cōpescit. superbos calcat. humiles amat. Hāc q̄ accipit teneat. qui dedit repe. tat. qui amisit reqrat. quoniã qui sine ea fuerit inuentus ab/ dicatur a patre. execrat a filio. ꝛ a spūsancto efficitur alienus hec ille. Quare si volum⁹ ad pacē supernā ptingere studea/ mus cum pximis nostris pa/ cem habere cū qua simul obti nere valebimus dei gratiam. Amen.

Explicit quadragesimale.

Sermo d̄ scō Bonauētura

In memoria eterna erit iustus Scribuntur hec vba originaliter i ps cētesimo vn decimo pclarissima merita do mini ꝛ beati bonauēture Six tū quartū pontificē maximū induxerūt vt hoc felici tpe illū carthalago scōꝝ asscriberet. res est vtiq̄ grandis ꝛ digna val de que dei gloriā pādit. ecclesi am sanctā exornat. religionē xpianam letificat. sacrūq̄ or/ dinē minoꝝ subleuat ꝛ extollit Quid enim pstantius excogi tari pōt q̄ꝫ mortalē hominem post deuictū triumphatum q̄ꝫ mūdū ad celestia regna dedu ci ibiq̄ ppetua immortalitate gaudere cum xpo. Quis de beata gloria dubitare valeret ad quā dei amicos iā pperasse certissimū ē. Ibi xpm rex glo/ rie. Ibi vgo regina celoꝝ. Ibi patriarche ꝛ sancti phe. Ibi apostoli. martyres. ꝯfessores. ꝛ vgines oēsq̄ electi dei. Ibi deniq̄ beatissim⁹ pater bona uentura. Quia ergo nouissime est cathalago sanctoꝝ ascri/ ptus equū est ꝛ rōnabile vt ei⁹ sanctitas oib⁹ nota fiat. Qua de re statui in pñti sermōe lau dibus eius incūbere qui erit i eterna memoria pter triplicē eius excellentiam.

¶ Prima dr̄ vite

¶ Scd̄a doctrine

¶ Tertia refulgentie.

¶ Qd̄ memoria sancti Bona uenture erit eterna pter sancti tatem vite illius.

Capitulum pmū

Prima excellentia san cti bonauēture qre me moria ei⁹ erit eterna dr̄ vite. s. vtuose ꝛ mūde. Hec ꝓ maxime attendēda ē in illo q̄ canonizari dr̄. Sanctitas er/ go vite dn̄i bonauēture proba ri pōt triplici via.

¶ Prima dr̄ testificatiōis

¶ Scd̄a professionis

¶ Tertia assumptiōis

¶ Prima via dr̄ testificationis Sūt nanq̄ inter cetera tria d̄ illo testimonia. ¶ Primū testi

monium est Danthis poete vulgaris qui in tertia comedia inducit bonauenturã sic loquentẽ Io son la vita di bonauentura da bagno regi che ne grãdi officij Semp̄ postposi la sinistra cura. ¶ Scd̄m testimonium est alex. de halis doctoris parisiensis fratris minorũ ⁊ natione anglici viri doctissimi cuius opus quod scripsit in theologia approbatũ fuit ab alexandro q̄rto ⁊ sexaginta magistris parisiensib⁹ vt apparet in bulla dicti põtificis. ¶ Ipse itaq̄ alex. de halis vt scribitur in cronicis cui⁹ auditor fuit bonauentura videns in eũ morũ elegantiã. corporis pulchritudinẽ ⁊ cõpositionẽ dicere solebat q̄ nõ videbat ada; peccasse in bonauenturã. De alexandro p̄o ipse. Bonuentura i secũdo suo dis. xxxij in q̄õne vtrũ adam deũ cognouit in statu inocẽtie eo genere cognitionis quo expectamus eũ cognoscere in statu glorie in fine. Inq̄t ꝯ illos q̄ dicũt q̄ diuina essentia in se nec ab hoie nec ab angelo videbit. Hic ẽ vn⁹ de decẽ articulis reprobatis ab vniuersitate magistroꝝ parisiensiũ t̄pe epi guillermi ⁊ odonis cancellarij. ⁊ fratris alexandri de halis. M. ccxl. in octaua epiphanie. ¶ Tertiũ testimoniũ ẽ sancti Thome de aquino. Dũ eni; dñs bonauentura parisius legendã scriberet bti francisci semel accessit scũs Thomas q̄ sibi charissimus erat ⁊ familiaris valde ad eũ visitandũ. sciebatq̄ ip̄m insistere compilationi illius legẽde. Cũq̄ aperuisset ostiũ cellule in qua manebat bonauentura vidit illum pennã in manu tenentẽ. sed raptũ extra se ⁊ contẽplationi intentissimũ. Quare ad socium ꝯuersus dixit. Recedamus et sinamus sanctũ qui laborat p̄ sancto. Affirmauit insup̄ sanctitatẽ bonauẽture dñs petr⁹ cardinalis ep̄s Hostiẽsis qui fuit de ordine predicatoꝝ. hic sermonẽ habuit in funere suscepto themate. Doleo sup̄ te frater mi ionatha. In quo int alia retulit. q̄ q̄cunq̄ bonauenturam videbat ipsius amore capiebat eiusq̄ pijssima monita obediẽter recipiebat. ¶ Scd̄a via qua p̄batur sanctitas vite bonauenture d̄r p̄fessionis. p̄fessus quidẽ fuit regulã sanctã beati francisci que illam obseruantes ad xp̄i ⁊ angeloꝝ atq̄ sanctoꝝ societate; p̄ducit: hec autem regula sanctissima ẽ cẽsenda p̄pter tria.

¶ Primo quia a spiritusancto inspirata

¶ Secundo quia super euan-

¶ Tertio quia sup naturalib9
signis ꝯfirmata
gelio fundata.
¶ De q̄ scripsit Nicolaus terti9
extrauagāti libri sexti decreta-
liū. Hi. s. fratres minores sunt
illi9 sancte regule pfessores que
euāgelico fundatᷓ eloq̄o vite xp̄i
roboratᷓ exēplo ꝛ fundatoꝝ mi
litātis ecclesie aplo͞ꝝ ei9 sermo-
nib9 actibusq̄ꝫ firmatᷓ. Hec est
apud deū ꝛ prem mūda ꝛ ima
culata religio q̄ descendēs a pa
tre luminū p ei9 filiū exempla
riter, ꝛ verbaliter aplis tradita
deinde p spm̄ sanctū btō franci
sco ꝛ eū sequētib9 inspirata toti
us in se ꝯtinet testimoniū trini
tatis. Hec ē cui attestāte paulo
nemo decetero debet esse mole-
stus quā xp̄s stigmatibus sue
passionis ꝯfirmauit volens in
stitutorē ipsius passionis sue si
gnis notabiliter insigniri. Hec
ibi hāc regulā bonauētura dile
xit hanc ꝛ diligenter seruauit.
¶ Natus enim in balneo regio
ex parētibus honestissimis pa
tre iohāne fidanza. matre vero
ritella. dū puerulus esset labo-
raretq̄ꝫ prope ad mortem voto
per matrem ad beatum franci
scum emisso a mortis facib9 ex-
titit liberatus. Hoc ipe ita nar
rat in legēda beati frācisci. In
numera quoq̄ꝫ per ipsum. scilꝫ
beatum franciscum in diuer-
sis partibus orbis exuberare n̄
cessauit beneficia dī sicut ꝛ ego
ipse qui superiora descripsi ex
periētia teste in me ipso pbaui
Voto enim pro me languente
grauissime ad beatum petrum
franciscū emisso: a matre cuꝫ
adhuc essem puerulus ab ipsis
sum mortis faucibus erutus ꝛ
in robur vite incolumis resti
tutus. Quod cū viua memo
ria teneam vera nunc cōfessio
ne profiteor ne tantum benefi
cium reticens sceleris arguar
vt igratus. hec ibi. ¶ Crescēs
autem ipse bonauentura d̄ vir
tute in virtutem in anno etatis
sue vigesimo secūdo religioneꝫ
ingressus est. In qua tantum
profecit in omni deuotione et
studio litterarū q̄ꝫ septimo an
no post ingressum religionis le
git sententias Parisius ꝛ deci
mo āno. s. etatis sue trigesimo
secundo suscepit cathedrā ma
gistralem. Qualiter auteꝫ reli
giosi possunt esse magistri dixi
mus in quadragesimali de pe
nitentia in sermone de ambiti
one. Illud tamen non est p̄te
reundum silentio q̄ꝫ religio be
nedicta minorum fruct9 vber
rimos attulit ecclesie dei pro-
pter studia litterarum ꝛ docto
rum virorum copiam qui p̄ter
illa que docuerunt viua voce
multa opera ediderunt ꝛ rede

gerunt in scriptis. ex quib[us] im mensa lux veritatis oritur po pulis xp[ist]ianis. Sicut patet de alexandro de halis. bonauētu ra. ricardo de media villa. sco to. francisco de maronis. Nico lao de lira. Johanne gualense. petro aureoli. giraldo odonis. z reliquis. ¶ Tertia via qua p[ro] batur sanctitas vite d[omi]ni Bōa uenture dicitur assumptionis. Ob ingentes quippe virtutes eius z splendidissimā famam assumptus fuit ad triplicem di gnitatem scilicet.
¶ Generalatus.
¶ Archiepiscopatus.
¶ Cardinalatus.
¶ Primo fuit assumpt[us] ad di gnitatem generalatus. vt enim scribitur in cronicis ordis bea ti francisci. Ipse fuit octauus generalis ordinis ¶ Primus fuit beatus franciscus.
¶ Sc[un]d[u]s frater iohānes de flo rentia dictus parens. ¶ Terti us frater Helias de assisio.
¶ Quartus frater Albert[us] de pisis. ¶ Quintus frater Hay mo anglicus. ¶ Sextus frater crescentius de esio. ¶ Septim[us] frater Johannes de paruia.
¶ Octauus frater bonauētura Hic i capitulo generali rome celebrato Alexandro papa q[ua]r to presente. Anno ab incarna tione domi. Millesimo. cclvi In festo purificatōis btē ma rie in generalem fuit elect[us]. An no videlicet tertiodecimo post religionis ingressu[m]. Annis au tem decem z octo ordinem lau dabiliter rexit. Tempore autē sui generalatus facta fuit trās latio corporis sancti Anthonij de padua ad pre grandē illam ecclesiam in qua nunc est recō ditum tricesimosecundo anno ab eius obitu in octaua domi nice resurrectionis. z tunc lin gua eius que tandiu sub terra fuerat reperta est ita recēs z ru bicunda qua si eadem hora san ctus ille gl[or]iosus decessisset quā deuotus Bonauentura in ma nibus reuerenter accipiens ir rigatus pro fluuijs lachrima rum coram omnibus huiusce modi verbis affari cepit O lin gua benedicta que semper b[e]n[e] dixistis d[omi]n[u]m z alios benedice re fecisti. Nunc manifeste appa ret quanti existis meriti apud deum. In capitulo etiam gene rali Narbone celebrato p[er] eum ordinem in prouincias z custo dias taxauit exposuitq[ue] regulā ¶ Secundo assumpt[us] fuit ad dignitatē archiepiscopat[us]. Nā d[omi]n[u]s Clemēs papa quart[us] con tulit ei Archiepiscopatū Ebora cenesem pinguissimum, Sed

ipse de parisius vbi tūc erat ad pedes dn̄i pape se conferēs tam humiliter et efficaciter tanto q̄ dui cessit q̄ dn̄s papa eius cessionem acceptauit. Et ne quis audeat titubare quia superius dixi q̄ Alexandro quarto p̄sente factus fuit generalis. et tunc q̄ clemens quart⁹ dederit Archiepiscopatum. ¶ Sciendū q̄ post alexandrum creatus fuit Urbanus quartus. Et post Urbanum Clemens quart⁹ et tandem Grego. decim⁹. De quo refert Bartholomeus de Pisis in libro conformitatum q̄ nominauit eum pontificem Bonauentura dum erat generalis. Nam defuncto Clemente cum per plures menses i electione pōtificis cardinales cōcordare non possent tante opinionis apud eos erat Bonauentura q̄ omnes in eum vota sua compromiserunt vt si se vel alium in papam nominaret illum ipsi eligerent. Ipse vero nominauit dn̄m Theobaldū Archidiaconum leodoniēsem sanctissimum virum qui fuit Gregorius decimus et multis coruscat miraculis. Et iacet Aretij in ecclesia maiori canonizatus in dyocesi aretina.

¶ Tertio fuit sanct⁹ Bonauentura assumptus ad dignitatē cardinalat⁹ hec dignitas amplissima e in ecclesia dei. quia vt dicit glo. in c. ministeriū. extra de officio Archipresbyteri cardinales dicūtur. q2 per eos regit vniuersalis eccl'ia sicut in cardine regitur ostiū. vt ponit lxxi. di. ca. Fraternitatē. Et vt scribitur Aug. de anchona in libro de potestate ecclesiastica. Cardinales assistant pape sicut apostoli xp̄o. Apostoli eni sunt nūcupati xp̄i fratres et principes mūdi. Sed papa cū facit aliquos cardinales insignit eos ista duplici dignitate dicēs eis. Estote fratres mei et principes mūdi. Ipse aūt papa gerit personā xp̄i. Et q̄uis etiā epi succedāt loco aploꝝ alio tamē modo q̄ cardinales. Apostoli enim duplici mō se habuerunt ad xp̄m. Uno mō vt ei p̄ntialiter assistētes sicut fuit an̄ passionē et ascensionē ¶ Scd̄o mō vt missi ex p̄cepto ei⁹ p orbem qd̄ fuit post aduentū spiritussācti qn̄ dispsi p orbē dimiserūt se accipiēdo vnusquisq̄ prouinciā vel regnū in sortē sue p̄dicationis. Cardinales ergo representant p̄sonas apostolorū vt xp̄o assistentes. quia ipi assistūt pape presentialiter vel vicario xp̄i. ¶ Scd̄o modo representāt personas aploꝝ episcopi qui in

partem solicitudinis vocati sūt regentes diuersas ciuitates vel prouincias. vt Archiepi. Et istud ē satis ꝯueniēs. vt sicut i Jerarchia celesti. Aliqui angeli sunt assistētes aliq̄ ministrātes missi frequēter ad nos Ita ī nostra ecclesiastica Jerarchia decet aliq̄s assistere vt cardinales alios mitti vt ep̄os. Et quā uis hoc sit decōi lege et secūduȝ cōmunē statum. Tn̄ suborta causa nō tollitur quin cardiales aliq̄n mitrantur vt legati ꝛ ep̄i etiam aliqui vocati a papa sunt ei assistētes. Sicut etiam angeli assistentes aliq̄n mittuntur scd̄m aliquos. vnde dicitur ysaie. vi. ꝙ volauit ad eum vnꝰ de seraphin qui purgauit labia sua. Seraphin autem est de ordine assistentiū. Et qꝛ etiā apostoli nō semꝑ astiterunt xp̄o vt episcopi sed vt ministrātes in aliꝫs actibꝫ. Nā in vltima cena vel post resurrectionē quando dixit accipite sp̄m sanctum fecit eos episcopos. Ideo nō est indecens ꝙ nō omēs cardinales sint episcopi sed aliqui presbyteri aliqui diaconi. ¶ Accipiunt aūt pilleū rubeum a papa in signū ardentis caritatꝫ quaȝ debent habere ita vt sint parati sanguinē suū fundere ꝛ mori pro bono ꝛ defensione eccl̄ie. Unde in ca. Fundamenta. de electione. li. vi. Dicuntur cardinales. fratres. coadiutores. cōsiliarij. ꝛ assistentes dn̄i pape. Igitur vt ad sanctum bonauēturam redeamus. ipse parisius existens vocatus fuit lugduni a gregorio papa qui ipsum recipere cardinalatum ꝛ ep̄opatū albanēsem coegit Imposuitq̄ꝫ vt ꝯsilij negocia ipse dirigeret ꝛ pertractaret. Ille nāq̄ꝫ tempe frater hieronimus de esculo ordinis minoruȝ qui fuit postea generalis. Deinde cardinalis episcopus penestrinus. Et tandem papa Nicolaus quartus redijt ex partibus orientalibus ad quas missus fuerat cum solēnibꝫ nūcijs grecoꝝ ꝛ tartarorū. Et ipso bonauētura suggerente greci ad vnitatē ecclesie redierunt ꝛ tartari baptizati sunt ¶ Quod memoria sancti bonauēture erit eterna propter eiꝰ doctrinā deuotissimā ꝛ copiosam atq̄ꝫ aīabꝫ vtilem.

Capitulū secundum.

Secunda excellētia sancti bonauenture dicitur doctrine. Fuit enim ipse doctor ecclesie sancte. Quod nec minimū putari debet cum dicatur in. ca. Cum ex iniuncto. extra de hereticis. Doctorū or

do precipuus est in ecclesia dei. Et de doctoribus scriptum est Danielis. xij. c. Qui ad iusticiam erudiunt plurimos fulgebũt quasi stelle i ppetuas eternitates. Et aureola promittit doctoribus. virginibus et martyribus. vt docet Albertus in compendio theologie. ¶ Doctrina vero bonauenture triplici conditione prefulget.

¶ Prima deuotõis
¶ Scđa copiositatis.
¶ Tertia vtilitatis.

¶ Prima conditio est deuotõnis. Didicit enim illam bonauentura et acquisiuit cuz humilitate et timore dei. Nam i cronicis ita dicitur de illo. Siquidem omnẽ veritatem quam pcipiebat intellectu ad formam orationis et laudationis diuine reducens contineo ruminabat affectu nec tantum ipse gustauit que didicit queꝗ alios docuit. Sed profecto quicũꝗ eius scripta legit inuenit ibi semper spiritualem quẽdam saporez q̃ si velit refici potest et deuotõne precipua ad res diuinas intendi. ¶ Scđa conditio doctrine bonauenture dicitur copiositatis. Scripsit enim copiose de rebus diuinis. Nam contemplatione regis francie Ludouici officium crucis composuit Scripsit legendã btĩ francisci maiorem. s. et minorem et officium eius p maiori pte. Item libellum de sex alis seraphin. et libellum apologie cõtra giraldum de abbatis villa qui religiosos damnabat et leprosus mortuus ẽ. Apologia aũt est sermo excusatorius vel defensorius. lxxvi. di. c. Hanc naturaz Scripsit regulam nouiciorũ Et sup genesim opus quod intitulatur de septem visionibus et super quattuor libros sententiaꝝ. et super euangelia. et smones dñicales per anni circulũ. et arborẽ crucis et breuiloquiũ. et alia opuscula mire deuotionis et gustus spũalis ¶ Tertia conditio doctrine bonauẽture dr vtilitatis. est quidem vtilis valde tam speculationibus disputationũ vacantibus q̃ pdicantibus populis verbuz dei q̃ etiam ipsis auditoribus. habet enĩ cũ pfũditate sensus tãtam facilitatẽ et lucididatem vt oibus merito pdesse possit.

¶ Qđ memoria sancti bonauenture erit eterna pter splendorem miraculoꝝ et canonizationis et glorie beate.

Capitulum tertium

Tertia excellẽtia sancti bonauenture dr refulgentie pter quã erit i memoria eterna. Fecit eni deus hunc gloriosũ sanctuz fulgere

triplici splendore.
¶ Primus dicitur miraculorum corruscationis.
¶ Secūdus ecclesiastice canonizationis.
¶ Tertio supne glorificatiōis
¶ Prim⁹ splēdor dr̄ miraculorum corruscatiōis. nam in vita et post miraculis euz deus corruscare fecit. Dū eni ex humilitate aliqb⁹ dieb⁹ abstinuisset a celebratione misse dū genuflexus quodā die missam audiret patente facta diuisiōe hostie a sacerdote pticula vna p semetipsam ad os bonauēture propauit quā reuerenter et cū lachrymis suscepit. ¶ Apud Lugdunū cū qdā mulier simona noīe filiū mortuū pepisset illum ad sci bonauēture pedes detulit. q̄ facto signo crucis sup euz viuū matri restituit. Cū ꝓo plurimū laborasset mūdū se fugiēs et deo gratū in quolibet statu Lugduni scissime vitā finiuit anno etatis sue q̄nqgesimotertio hora matutina diei dn̄ice xiiij. die mēsis iulij. Eadē vero die sepultū corp⁹ in ecclia fratrū minorum Ad sacrum cui⁹ tumulū et iuocationē p̄sidij sui multa fuere miracula subsecuta ex qb⁹ aliq decurram⁹ ¶ Mulier quedā de castro villano octo dieb⁹ laborauerat in partu: eratqꝫ in maximo piculo constituta. Emisso ꝓo voto q̄ sepulchrum sci bonauenture visitaret. mox libera pepit. Dux orlianensis carcerat⁹ a magne britanie rege detinebat. Incurrit qꝫ qrtanā cū dolore capitis et renū Inuocato ꝓo cū intensa deuotiōe bonauētura et a carcerib⁹ et infirmitate liberat⁹ est et in gallias rediens sepulchrū bonauēture psonaliter visitauit. ¶ Petrus filius iohannis calzolarij lugdunēsis claud⁹ dextera tibia ita et sine baculo ambulare nō posset voto emisso ad sanctū bonauēturā liberatus ē. ¶ Uxor mgr̄i iohānis garbottini regij secretarij hydropica et amedicis de sanitate iam desperata accedente ꝓ ea viro suo ad sepulchrum bonauenture sanata ē ita q̄ rediens vir sanā illā inuenit. Et ne singula miracula iueniam⁹ illud tantū ē recēsendū. q̄ in translatione corpis dicti sci de ecclia antiq ad nouā lugdunensem corrosa reliq pte corpis caput inuentū ē integrum capillaturaz hn̄s ac labia et dētes. Inuēta qz est eius lingua colorata et integra ac si esset hominis viui. ¶ Quedā mulier vebruetano lacidomia noīe filias multas feminas pariēs viro suo francisco ingrata erat. Tandē suasu cuiusdā magistri francisci d

ordine minoꝝ emisso voto ad bonauētturā inde ad paucos dies ↄcepit filiū vocauitqȝ bonauētturā. Scđs splēdor q̊ deus fulgere fecit bonauēturā dr̄ canonizatiōis. Scissim⁹ eniȝ Sixt⁹ illū solēnif canōizauit ꝑmissis solēnitatibꝫ consuetis. Ut em̄ scribit̄ i glo.i.c.glīos⁹. de⁹.de reliq̄.ꝛ vene.scōꝝ li.vi Papa solus bȝ canonizare.sā ctos ¶ Pri o q꞉ canōizatio est vna de maximis cāis fidei: iō ad papā referēda.extra de baptismo.c.maiores.¶ Scđo q꞉ papa bȝ iudicare d̄ miraculis fidei.xxiiij.q.i.ca.q̊ties ¶ Tertia q꞉ ad papā spectat declarare dubia scripturaꝝ multoforti⁹ dubia scitatis. extra q̇ filij sūt legit.c. Per venerabilem. Quarto ne ꝑ multoꝝ ep̄oruȝ simplicitatē ↄtingat ꝑplm̄ decipi· Scđm ꝑo aug̃.de an.i li. de ptāte ecclesiastica. Sanctū aliquē canonizare nō ē aliud q̄ scitatē alicui⁹ venerādā et approbandā manifestare. Et vt Hosti. dicit de reliq̄.ꝛ veneratiōe scōꝝ In canonizatione scōꝝ s̄m morē quē nūc tenet ecclesia duodecim sūt seruāda.

Primū ē freq̄ns denunciatio vt nō solū semel sed pluries pape denunciet̄ q̇ ꝑ sctō debeat venerari vt sic mlt̄iplicatis intcessoribꝫ largiat̄ q̇ō petit̄

¶ Scđm est cōmissio.s. examinationis fiende.

¶ Tertiū est cōmissionis inq̄sitio.s.ꝑ testes iuratos ꝛ fideles

¶ Quartum est inquisitionis facte relatio

¶ Quintum est relationis diligens examinatio

¶ Sextū est examinatiōis facte per consistoriū discussio

¶ Septimū est secreta diffinitio ꝛ terminatio.

¶ Octauū est manifesta publicatio.

¶ Nonū est diei canonizatiōis assignatio

¶ Decimū ē ipsius pape ꝛ assistentiū genuflexio ꝛ orōnis deuotio ne deus ꝑmittat ecclesiā suam decipi ꝛ errare

¶ Undecimū est s̄mocinatio ꝛ miraculoꝝ ac operuȝ misericordie recitatio necnon ipsius sancti in cathalogo sanctoruȝ conscriptio.

¶ Duodecimū est misse in honorem sancti celebratio. In ꝑmitiua autem ecclesia nō s̄uabant̄ ꝑpter duo

¶ Primo q꞉ ibi sci vt in pluribus erant martyres in q̇bꝫ nō requirebat̄ talis examinatio sicut in ↄfessoribꝫ. ¶ Scđo. quia ex feruore fidei ꝛ ex meriti xp̄i ꝛ apostoloꝝ miracula ꝛ alia opera sic erant euidētia q̄ non poterant tergiuersatione celari.

¶ Si aūt q̄rat̄ vtrū ī canoniza
tione req̄rat̄ assensus cardinaliū
ꝛ ꝯsiliū eoꝝ. ¶ Rn̄det aug⁹ de
an. vbi s̄. q̄ de necessitate non
req̄rit̄ qꝛ ptās pape nō limita
tur ī aliquo nec dependet a col
legio. sed poti⁹ ecōuerso. Non
em̄ collegiū assistit pape ꝑ mo
dū limitationis seu determia
tionis ptātis eius sed magis
ꝑ modū ministerij ꝛ consilij vt
debito mō h⁹mōi ptātē exeq̄/
tur. vn̄ extra de sen. ꝛ re iu. ca.
ad apostolice. glo. ait. Papa
dicit p̄sente sacro ꝯsilio ad me
moriā sempiternā hoc potius
est ad honestatē q̄ȝ ad necessi/
tatē. Nam sine snīa ꝯsilij sen/
tētia pape sufficeret ꝯ̄ iperato
rem ꝛ quecūqȝ alium. xv. q. vi
alius. Ipse em̄ habet plenitu⁹
dinē ptātis. vt. ij. q. vi. c. decce/
tero. Papa em̄ nō subijcit̄ ca/
nōib⁹ nec ab eis auctoritatē h̄ȝ
sȝ eꝯ̄. extra d̄ elec. c. significasti.
Hec ibi. Sic etiā in canonizā
dis sanctis plenitudinē habet
ptātis. ¶ Tn̄ de congruo req̄/
rit collegiū in tali causa magis
q̄ȝ in aliquā alia etiam ꝛ vota
omniū p̄latoꝝ curie vt cauti⁹
agatur ꝛ auferat̄ oīs suspicio
falsitat᷑. ¶ Premissis itaqȝ hu
iuscemodi solēnitatib⁹ req̄sitis
facta qȝ diligentissima exami/
natione super vita ꝛ miraculis
bonauenture instantibusqȝ ꝑ
canonizatōe eius frederico im
ꝑatore ludouico francoꝝ rege
ferdinādo rege sicilie citrafaꝝ
mathia rege vngarie. duce ve
neciaꝝ. duce calabrie. duce sub
audie. ducissa calabrie. florenti
nis. pusinis. balneoregianis ac
reuerendissimo cardinali iohā
ne de aragonia. sanctissim⁹ pa
pa Sixtus bonauēturā solen
niter canonizauit rome. Anno
dn̄i. M. cccc. lxxxij. mense ap̄/
lis. ¶ Gaudeo qꝛ erā tūc in vr
be p̄dicans regnū dei. fuiqȝ cū
ceteris p̄latis dn̄ vota omniū
exq̄sita fuere. fui dn̄ solēnis ora
tio habita ē de laudib⁹ huius
sancti in publico ꝯsistorio. fui
etiā dn̄ pontifex in ecclesia san
cti petri missam cātauit ex sua
dīna voce dicere cepit. Sācte
bonauētura ora ꝑ nob̄ ¶ Gau
deat igit̄ mater ecclesia in hui⁹
sancti canonizatiōe. letentur et
cuncti fideles q̄b⁹ nou⁹ ad ie/
sum xp̄m dat⁹ ē intercessor.
¶ Exultet sacra mioꝝ religio
in huius sancti noīe nō medio
criter sublimata. Sed ꝛ tu re/
uerendissime generalis minoꝝ
gratias referas imortali deo ꝛ
suo vicario pontifici maximo
atqȝ reuerendissimis dn̄is car
dinalib⁹ cōmissarijs ī causa tā
letabū de canonizatiōis vide/
lȝ Juliano tt. sci petri ad vin/
cula. Stephano mediolanēsi

nūcupato. ꝛ Francisco ꝺ gon zaga mantuano. q̄ꝛ complēue rūt ardētissimū desideriū tuū Tu franciscus sanson diceris duplici ꝟtutis vocabulo nun cupatus. Tu hac etate nr̄a vir eruditissimus humanaꝝ diui narūq̄ꝫ reꝝ omnē a te pompā ꝛ elationēꝫ effugasti imitatus francisci patris vestigia. Tu in laboꝛib) regiminis oꝛdinis ro bustus ꝛ validus vt alter san son es visus. Sed ꝑ canoniza cione sancti bonauēture sanso nis foꝛtitudinē supasti. Quisq̄ nam explicet quanto laboꝛe. q̄ solicitudine quib) vigilijs q̄n tis ve ad deū oꝛōnib) canoniza tionē hanc ꝓcurasti. Vidi te ego discurrentē ꝑ vrbē nūc ad pedes pontificis. nūc ad reue rendissimos dn̄os cōmissarios ꝛ alios cardinales. nūc ad ali os p̄latos ꝛ curiales sempꝛ in defesse hanc canonizationē ex postulādo. Vidi te madefac tū ſ̄epe sudoꝛe. vidi te mente anxiū ꝛ q̄nq̄ꝫ ꝑ rei tarditate lu gentē. nihilominus nunq̄ꝫ ces sasti laboꝛare quousq̄ꝫ sanctū hoc negociū deductū est ad ꝑ fectū. Benedicamus ergo oēs patrē ꝛ filiū ꝛ sp̄m scm̄ ꝛ bona uen. p̄cipuo iam veneremur af fectu. ¶ Tertius splendoꝛ bo nauenture ōꝛ supne gloꝛifica tionis. Sicut in ecclesia muli tanti deus magnū fecit illū ita incōparabiliter exaltauit eū in ecclesia triūphāte. Deꝑcemur itaq̄ꝫ iesum xp̄m caput electoꝝ vt ꝑ huius sancti merita nos p̄ducat ad celestē patriā Amē

¶ De scō Bernardino p̄dica toꝝ nostri tēpoꝛis p̄ncipe. Sermo. liiij.

Dilectus deo ꝛ hominib): cui⁹ me moꝛia in benedicti one est Sapientis verba sūt ista oꝛiginaliter Ec clesiastici. xlv. ca. ꝛ in ep̄la ho dierne festiuitatis. Vellē hoc tp̄e tanto eloquentie splendoꝛe fulgere vt nō solū alteꝝ demo sthenem p̄ncipem oꝛatoꝝ gre cie: aut ciceronē latinū me pu tarent oēs astantes. sed ange lum crederent de celo missum: vt fari possem eximias laudes illius sancti Bernardini qui sua p̄dicatione nomen gl'osuꝫ Jesu xp̄i mirabiliter exaltauit Ipse quippe alter paul⁹ ꝛ vas electiōis xp̄ianam religionem sua doctrina refoꝛmauit Ipse italie populo ꝑ abꝛupta vicio rum deuiantes ad semitā ꝟtu tum ꝛ iusticie reduxit. Ipse de niq̄ꝫ religionē sacram minoꝝ numero ꝛ sanctitate adauxit. Vento itaq̄ꝫ in eius solēnita te p̄conia p̄dicationis ei⁹ enar rare debemus Ob illā nanq̄ꝫ

deo ꝛ hominib⁹ dilectus est et
memoria eius benedicta ĩ sem
piternũ manebit. De qua in p̄
senti sermone tres excellẽtias p̲
ponimus declarandas.
¶ Prima dr̄ cõmendatiõis
¶ Scd̄a conditionis.
¶ Tertia honorationis.
¶ Quod cõmendat̄ p̄dicatio
sancti bernardini ꝓpter humi
litatẽ charitatẽ ꝛ patientiam.

Capitulum p̄mũ

Rima excellentia p̄di
cationis sancti bernar
dini dr̄ cõmendatiõis
Sua q̄ppe p̄dicatio satis ē cõ
mẽdãda. ꝛ maxime ꝓpter tria
¶ Primo ꝓpter humilitatẽ.
¶ Scd̄o ꝓpter charitatem
¶ Tertio ꝓpter patientiam
¶ Primo cõmendat̄ p̄dicatio
sci bernardini ꝓpter humilita
tem. Nõ em̄ p̄dicauit p̄sump/
tuose aut sup̄be se ingerẽs sed
missus. Officiũ nãq3 p̄dicato
rũ. officiũ est angeloꝝ. q2 sicut
angeli annũciant diuina. ita ꝛ
p̄dicatores. de quib⁹ dauid in
ps. ait. Annũciauerũt opa di.
Angeli aũt non ex se veniunt.
sed vt dicit apostolus ad He
breos. ij. c. In ministeriũ missi
sunt. sic ꝛ predicatores. Quo
modo p̄dicabunt ait aposto/
lus ad romanos. x. Nisi mittã
tur. Quod autem Isaias non
vocatus se obtulit ad p̄dican
dum cũ dixit. Ecce ego mitto
me. Isaie. vj. ca. Et econtra
cuz Hiere. mitteretur a deo se
excusauit dicens. A a a domi
ne de⁹. ecce nescio loqui. Hie
re. i. c. Et si diuersa vox extra p̲
dijt. non tamen a diuerso fon
te dilectionis emanauit. Duo
quippe sunt p̄cepta charitatis
vt ait grego. amor. s. dei ꝛ pro
ximi. Per actiuam vitam pro
desse proximis cupiens Isaiaz
officium p̄dicationis appetijt.
Per contemplationem vero
hieremias sedule amori condi
toris ĩherere desiderãs ne mit
ti ad p̄dicandum debeat con/
tradicit. Quod laudabiliter
vnus appetijt: hoc laudabilit̄
alter expauit. Iste ne tacite cõ/
templationis lucrum loquen/
do perderet. Ille ne dãna stu/
diosi operis tacendo sentiret.
Sed h̄ in vtrisq3 est subtiliter
intuendũ. q2 ꝛ is qui recusauit
plene nõ resistit. ꝛ is qui mitti
voluit ante se p altaris calcu/
lum purgatum vidit. Et pau
lo s. Grego. dicit. Sicut toto
desiderio occupationez fugere
debem⁹. ita si desit qui p̄dicet
occupatiõis onus libẽti neces
se ē aĩo subire. Hec oĩa. lxxxij.
q. i. c. in scripturis. Et q2 diffi
cile ē ꝛ eaꝝ videre se purgatũ
Quia nemo scit vtꝝ odio vel
amore dign⁹ sit vt dicitur Ec

clesiastes. ix. c. Ideo nullus dz
psumere ex se ire ad predicādū
Sed expectare debet vt mitta
tur vel a deo vel ab ecclesia. vñ
de Johāne baptista dicit Jo/
han. i. ca. Fuit homo missus a
deo. Nō tñ creditur alicui di/
centi se missum a deo q ab eccia
nō est missus nisi probet p mi/
raculū sicut moyses extra de he
reticis. ca. Cū ex iniuncto. Et
argumentū de con. di. ij. ca. Re
vera. Sic fuit missus Equici
us cui apparuit in somnis an
gelus et eū ad pdicandū misit
xvi. q. i. §. Hoc idem Ab eccle
sia autem mittitur quis vel or
dinarie vt quilibet curatus sal/
tim quo ad subditos Ad recto
res enim ecclesie maxime perti
net predicare p se vel p alium
subditis suis. vñ primis recto
rib dixit xps Marci vltimo.
c. Eūtes in mundū vniuersū
pdicate euangeliū omni creatu
re. Et grego. dicit in pastorali
xliij. di. c. Sit rector. Officiuz
pdicationis suscipit qsquis ad
sacerdotiū accedit vt añ aduen
tū iudicis qui terribiliter sequi/
tur ipse. s. clamādo gradiat id ē
pdicando. Et loquit Grego. d
curatis, Qui etiā figurā indu
cit Exodi. xxviij. c. vbi dicitur
q sacerdos ingrediēs taberna
culū tintinnabulis ambiat vt
audiatur sonit qñ ingreditur
et nō moriatur. Quia vt expo/
nit gregorius dicto ca. sic rector
irā contra se occulti iudicis exi
git si sine predicationis sonitu
incedit. Et sic moritur spiritua
liter. vñ dñs Ezechieli pphete
xviij. c. fili hois speculatorē de/
di te domui israel. Si dicente
me ad impiū morte morieris.
tu nō annūciaueris ipse in iniq
tate sua morietur. Sanguinez
vero eius de manu tua requi/
ram. Cōfirmat aūt Nicolaus
papa. xliij. di. Despēsatio inqt
celestis seminis nobis iniūcta
est ve si nō sparserim. ve si ta/
cuerimus. Vel ab ecclesia mit
titur quis ad pdicandū ex pri/
uilegio vt pdicatores et mino/
res Augustinēses carmelite et
seruite saltim in ecclesijs suis.
In alijs ecclesijs nō nisi voca/
ti. Et hi etiā debēt mitti a pre
latis suis de quib fit mētio in
clemētina dudū. de sepulturis.
Qui aūt vocatus se missus ad
hoc ptinaciter recusat ab eccle
sia a deo contēnitur Qd figu/
ratū fuit in eo q nolebat ducere
vxorē fris mortui. et ppt discal/
ciabat vno pede. vt exponit au
gu. viij. q. i. c. Olim. Nūc inqt
euāgelij. qsqs pdicator. ita dēt
in eccia pdicare siue laborare vt
defūcto fri. i. xpo suscitet sāctū
q p nob mortu ē. Et qd susci/
tatū fuerit ei nom accipiat Ve

Igit ad sctm̄ bernardinū ꝯuer-
tam⁹ sermonē. Ipe sic expien-
tia facti manifestauit a deo ele
ctus. ⁊ aplatis ordis ꝑ obediē
tiā astrict⁹ officium p̄dicādi su
scepit. Nat⁹ enī in ciuitate mas
sa puīcie thuscie ⁊ hōestissim⁹
parētib⁹ p̄re vicz tollo ⁊ matre
mera nobilib⁹ senēsib⁹ añ ꝯple
tū septēniū vtroqꝫ parēte orba-
tus remāsit sub cura ⁊ regimīe
cuiusdā venerabilis dñe sororꝫ
mr̄is ei⁹ cui nomē erat diana q̄
puerulū iduxit ad ꝟgis glīose
p̄cipuā deuotionē. Et operā d
dit vt lr̄is vacaret ac moribus
bonis. Creuit aūt de ꝟtute ī ꝟ
tutē hōestus affabilis ⁊ paupi
b⁹ liberalissim⁹. Tātaqꝫ fuit ī
eo aptitudo igenij ⁊ subtilitas
intellect⁹ ꝙ añ ꝯpletū annū qn
tū decimū in grāmatica logica
⁊ morali philosophia satis me
diocrit fuit instruct⁹. Indeqꝫ
cepit lectionē iuris canonici fre
quētare. Eratqꝫ vita ei⁹ ita mū
da vt oib⁹ alijs cederet in exem
plū. Nā vt retulit mihi qdā vir
fidedign⁹ cācellari⁹ dñi senēsis
noie leonard⁹ q ꝯsoci⁹ ei⁹ fue-
rat in scolis i etate illa adolescē
tie ad malū pna. Null⁹ aude-
bat corā bernardino ꝟbū turpe
aut lasciuū pferre. Quinimo si
qñqꝫ alij adolescētuli ⁊ schola
res abñte bernardino aliq inť
se ꝟba ociosa referrēt si vidisset

ex post bernardinū aduenientē
mox alter alteri loquebať. Ta
ceam⁹ inqt qr bernardin⁹ vēit
Quid plura. Anno etatis sue
decimo octauo. Dū pestis truculē-
tissima seuiret q̄si in tota ita-
lia In hospitali magno senensi
iacebat multitudo egrotantiū
ex peste ⁊ vix erat q illꝫ mīstrarꝫ
Nā ⁊ famili oēs ꝑ maiori ꝑte ⁊
arōatarij ⁊ illo hospitali ꝯmo-
rātes ⁊ capellani atqꝫ alij pli-
mi peste ꝑcussi obierant. Erat
illꝫ t̄pib⁹ rector hospitalꝫ qdā vir
deuot⁹ ⁊ pb̄r dñs Johānes de
gēnaronibus q vidēs sibi hūa
nū deesse auxiliū ad ꝟginē pijs
simā se ꝯuertit illā depcans vt
tam extreme infirmoꝝ necessi-
tati succurreret. O felix adole
scētia bernardini. O ardētissi
ma caritas cordis eius O pie
tas omib⁹ posteris p̄dicanda.
Mox vt bernardin⁹ audiuit q̄
de infirmis patiētib⁹ dicebanť
monuit qꝫ plꝫes iuuenes ⁊ vna
cū illis ad hospitale se cōtulit.
nec timuit mori. Nec horruit
pestem. Neqꝫ labores refugit.
Māsit ibi quatuor mēsib⁹ die
noctuqꝫ ministrās egrotis ꝓpť
deū. Exinde cū pestis cessasset
reperijt domū ⁊ quatuor men
sibus egrotās quasi semper in
lectulo iacuit. Adepta ꝟo bo-
na valitudine sensit ꝙ quedaꝫ
dña Bartholomea soror p̄ris

Predicatores et sacerdotes possunt habere stipendia

eius ceca ⁊ surda ⁊ i lectulo vali
tudiaria nẽinẽ hẽbat ꝗ illaz iu
uaret mox ad illã se ꝯtulit eiꝗ
ꝑ plures mẽses vsqꝫ ad mortẽ ob
seꝗosissime ministrauit. nulla fra
ctus nausea nullosqꝫ labore tur
batus. Mortua illa a dõ inspira
relicto sclo ⁊ oĩbꝫ suis bõis pau
ꝑibꝫ erogatis habitũ religionis
minoꝝ deuotus accepit in die
natiuitatis virginis gloriose ꝗ̃
etiam die natus fuerat ex vte-
ro matris. Anno etatis sue. xx
ante altare maius sancti fran-
cisci de senis. Quẽ habitũ sibi
dedit frater iohannes ristorij.
vir sanctus ⁊ in dei seruicio ꝓ-
batus Inde ad locũ de colum
baria de voluntate prelatorũ se
contulit vbi in omni deuotõne
⁊ perfectione ac obseruãtia regu
le suũ nouiciatum expleuit. Fa
cta vero professione in die. s. na
tiuitatis virginis oratõni ⁊ stu
dio litteraꝝ se dedit. ⁊ cũ factus
esset sacerdos primã missaz in
die natiuitatis virgis celebra
uit. Qua etiam die mandato
accepto a generali ministro de
penitẽtia predicanda primuz
sermonẽ ad populum habuit.
¶ Scdo ꝯmendatur predica
tio sancti Bernardini propter
caritatem. Predicauit eni ad
honorẽ dei ⁊ salutẽ aĩaꝝ. Iste
enim dꝫ esse finis ꝑdicatoꝝ ver
bi dei. Nã qui ꝓpter cupidita-
tẽ predicant vel vanitatẽ ⁊ glo
riã mundi figurantur per Ba
laam. De quibus dicit petrus in
epla. Secuti sunt viam Ba-
laã ex Bosor qui mercedẽ iniq
tatis amauit. correctionẽ vero
habuit sue vesanie subiugale
mutũ. ¶ Sup quibus verbis
dicit beda. ij. q. vij. ca. Secuti.
ꝙ multi catholicoꝝ intantum
amant mercedẽ iniquitatis vt
etiã docti ab indoctis clerici a
laicis merito redarguant. Qui
iure ꝯparantur prophete ꝗ ver
bis asine ꝯtra naturã loquẽtis
corripitur nec tñ a ꝓposito pra-
ui operis retardatur. hec ille.
¶ Quãuis tñ ꝑdicatores non
debeant predicare pricipaliter
propter temporalia habenda.
Alias tanqꝫ venditores bouz
de templo eijciuntur. Debꝫ tñ
populus subministrare eis ne-
cessaria iuxta illud. i. ad corin-
thios. ix. c. Nõ alligabis os bo
uis triturãtis. Vñ Hiero. xvi
q. i. ca. penultimo ait. Apostoli
cis viris ⁊ euãgelizantibus in
necessarijs vsibus nolle tribue
re seipsum condẽnare est. ⁊ Au
gusti. in li. de baptismo paruu
loꝝ non est venale euangeliuz
vt pro temporalibus predicet.
qui enim sic vendũt magnam
rem vili vendunt. Accipiãt er-
go predicatores sustentationez
necessitatis a populo mercedez

dispensationis a deo. Nō enim a populo redditur quasi merces illis qui sibi in caritate euāgelij seruiunt. sed tanq̄ stipendium datur. quo vt possint laborare pascantur. hec ille. Et Paulus. i. ad Corinth. ix. ca. Quis militat suis stipendijs vnq̄. ¶ Et iterum si nos vobis spiritualia seminamus nō magnū est si nos carnalia vestra metamus. Et iterum Dominus ordinauit his qui euāgelium annunciat de euangelio viuere. Dixi hec omnia ꝓpter indiscretionem quorūdā populorum qui vellent p̄dicatores viuere de aere vel vento. Nolo tn̄ excusare predictores cupidos ⁊ auaros ambitiosos honorum ⁊ dignitatum. Qui imitari debent sanctum Bernardinum rerum temporaliū contemptorem Nam ⁊ ter vocatus ad episcopalem dignitatem minime acquieuit. Diuitias non congregauit dicēs cum Paulo act. xx. c. Argentū aut aurū aut vestem nullius vestrū concupiui. Et licet in omni vita sua verus fuerit paupertatis amator discipulusq̄ ⁊ filiꝰ beati francisci. Tamen illud est d̄ ipso notabile iter cetera quod medlolani ostendit exemplū caritatis necnon ⁊ contētus pecunie. Dum enim ibi populo diebus pluribus predicasset illustrissimus dux eiusdem vrbis philippus eidem p̄ fideles nunciū multam auri copiā in elemosynā misit. Nuncius itaq̄ auri pondere reuertenꝭ assūpto ad ꝯuentum fratrum festinanter accessit. Et pergens ad cellam sancti bernardini aurū sibi ex parte dn̄i ducis benigne ⁊ reuerendissime presentauit. Ipse vero vir dei hilari vultu gratulantiq̄ animo predictū aureum munus. ⁊ si in proprios vsus accipere recusaret. caritatis tamen zelo in redemptionem captiuorum ⁊ pauperum vsus misericorditer exhibere d̄creuit. Accersito igitur quodā probo venerandoq̄ ciue sociosq̄ vocato sumptaq̄ ad ipso ciue pecunia ad carceres clam ⁊ incunctanter accessit ⁊ q̄ plurimos inde captiuos redemit relinquāq̄ partem pauperibꝫ cū magna animi hilaritate distribuit. Sciens aūt illustrissimus ille dux q̄ facta fuerāt sanctū bernardinū mirabiliꝭ ꝯmēdauit ¶ Tertio ꝯmēdaꝭ predicatio sancti bernardini ꝓpt̄ patientiā. fuit em̄ patiētissimꝰ i laboribꝫ in infirmitatibꝫ ⁊ in ꝑsecutōibꝫ. Et vt de ꝑsecutionibꝫ loquar. accusatus fuit tāq̄ hereticus ab emulis quibusdam martino quinto. Qui eū ad se

mali et adversi sanam doctrinam despiciunt

venire pcepit. Añ vo ꝙ se cõ tulisset ad vrbẽ sonabãt vndi ꝙ falsi rumores de scõ bernar dino dicebãt eñ populi. Ve niet veniet ille hereticus. Alij cõburet ille hereticus ꝛ similia Dũ vo vrbẽ intrauit oñdebaẜ digito ꝛ vnꝰ alteri cachinãdo dicebat. Hic hic ẽ ille. Ipe vo hec oia p dei amore equanimi ter tolerabat. ꝛ tãdẽ vitate in specta ꝛ cõperto clarissime qd non solũ catholicꝰ foret ȝ etiã fidei catholice dignissimus pꝰ co a pontifice gratiose visus ẽ ꝛ auditus. ꝛ cũ eius bñdictio ne pdicare cepit in vrbe. Tan tam vo gratiã deus ori eius et vbis infudit vt oĩs populus ꝯflueret ad euȝ audiendũ ac si fuisset angelus dei. quanto pꝰ us nomen eius videbatur oibꝫ odiosũ: Tãto postea cunctis vtriusꝙ sexus factũ ẽ venera bile. Predicauit sic multo tpe cũ incredibili aiaꝝ fructu. qui etiam pdurat vsꝙ ad tpa no stra. Passus ẽ ꝛ alias ꝑsecutio nes eo ꝙ semp vtutes ꝑseqniẜ inuidia. A nõnullis emulis di cebaẜ litteraꝝ ignarus cum tñ in scripturis diuis foret erudi tissimus. Alij vo quadragin ta sermones duntaxat eũ scire asseuerabãt. Plerıꙗ vo curio si ꝛ vana eloquẽtia tumudi ig nauũ ineptũ ꝛ ipolitũ fatebãẜ.

Qui tñ in hoc dicẽdi genere ꝛ in his que pdicari debẽt ꝑ salu te populoꝝ irrephẽsibilis erat ȝ h nõ videri debet mirũ ꝙ si ab hoĩes flagitiosi detraherent cũ sꝑ fuerit hoium maloꝝ con suetudo sanã doctrinã sperne re ꝛ detestari. ¶ Unde Lactã tius li. v. diuinaꝝ insti. d cypa no sic refert. Unus pcipuus ꝛ clarus extitit cypanꝰ q magnã sibi gloriã ex artꝫ oratorie ꝓfes sione ꝗsierat ꝛ admodũ multa ꝯscripsit in suo genere miran da. Erat eñ ingenio facili co pioso suaui. ꝛ que sermõis ma xima est vtus aperto vt discer nere neqas vtꝝ ve ornatioꝛ in loq̃ndo an faciliox in explican do. an potẽtioꝛ in ꝑsuadendo quisꝙ fuerit. Hic tñ placere vl tra vba sacramentũ ignoran tibus nõ põt. qm̃ mystica sũt que locutus ẽ ꝛ ad id pparata vt a solis fidelibꝫ audiãẜ. De niꙗ a doctis huius seculi qbꝫ forte scripta eius innotuerunt derideri solet. Audiui ego q̃n dam hominẽ disertũ sane qui eũ imutata vna littera caprio nũ vocaret quasi qui elegans ingeniũ ꝛ meliorib' rebꝫ aptuȝ ad aniles fabulas contulisset. hec ille. De btõ Hiero. Quid referemus qui lumẽ splendidis simũ ecclesie fuit. ꝛ tñ dentes malignoꝝ nõ euasit. Et vt ipe

ad Nepotianū scribit. Per infamiā z bonā famam xp̄i similes gradit. Nec laude extollit. nec vituperatione frangit. Per diez sol non vrit eū neq3 luna p noctem. Impleuit ista scūs Bernardinus q̄ dū falso sibi multa obijcerent z qn̄q3 cōtumeliose dicerentur in faciē nunquā vultus hilaritatē mutauit nū q̄ verbū ptulit iracūdie. Sed in oīb9 benedicebat deū. sicut accepti ab his qui secum familiariter conuersati sunt.

¶De sufficiētia z prudētia atq3 stupenda efficacia p̄dicationis sancti bernardini.

Capitulū secundū.

Ecūda excellētia p̄dicatiōis scī bernardini dr̄ cōditionis. Habuit quidē sua p̄dicatio tres singulares conditiones.

¶Prima dicitur sufficientia.
¶Secūda prudentia.
¶Tertia efficacia

¶Prima cōditio fuit sufficientia. Tria em̄ reqruntur in p̄dicante vt populum inducat ad bene beateq3 viuendū. s̄m augustinū .iiij. li. de doctrina xp̄iana. ¶Primum est vt doceat. ¶Secūdū vt delectet. ¶Tertiū vt flectat z moueat. Et cū quis ista facit industria artis rhetorice ad honorē dei z salutē aīaz bn̄ est z laudabile s̄m eundē aug9. Sed cū sp̄ūsscūs vtit lingua p̄dicatoris vt istro ad ista efficiendū sicut fuit in apostolis qui impliti erant tūc opus illud ē gratia gratis data q̄ dr̄ gratia sermonis z lingua angeloz. Et sermo sapientie dr̄ in locutione de diuinis. Sermo scie de humanis vt d̄ moribus z vicijs z v̄tutibus z h9mōi s̄m Tho. ij. ij. q. clxxij. Perfecti9 aūt ista opatur grā q̄ natura vel ars. Sed aliqn̄ aptitudine naturali i p̄dicatore existēte z arte rhetorice adiuncta. aliqn̄ etiā sp̄ūsscūs opatur plenius istud. s. inductionē auditoz ad faciendū que p̄dicat Hois ergo ē se p̄parare. s. vt bn̄dicat Deū autē dirigere linguam. z vt dicit aug9 in p̄fato li. de doctrina xp̄iana. Sapiētia sine eloquētia paz profuit quo ad populos. Eloquentia sine sapientia multū nocuit. ē em̄ vt gladius in manus furiosi. Sapientia cum eloquentia multū iuuat z operatur. Sanctus bernardinus p̄dicādo docebat. quia ipse vere doct9 erat vt etiam patet in sermonibus quos compilauit. Delectabat etiam auditores adeo vt vniuersaliter omnes verbis suis refocillarentur tanquam si sumerent sapidissimum cibum. Flectebat insuper z mouebat ho

pdicatores falsas allegantes non adducat

minū affectus: vt ostendemus in tertia cōditione q̄re ipse suffi cientissime docuit et predicauit.

¶ Scd̄a cōditio pdicatōis san cti bernardini dicit prudentia Fuit enim prudētissimus ad euitandū omnia illata quibus pdicatores vbi diuini debent abstinere. q̄ sunt:

¶ Falsitas.
¶ Adulatio.
¶ Iactantia.
¶ Scandalum.
¶ Contentia:
¶ Superfluitas
¶ Leuitas.
¶ Indiscretio:

¶ Primo abstinere debēt pdi catores a falsitate. Nō eni sunt assumēda aliqua falsa p q̄cun q̃ vtilitate q̄ posset inde sequi. q: sic veritas fidei redderetur. suspecta argu. di. ix. c. si ad scri pturas. Jō aug. ait. xxij. q. ij. c. Primū. Ad salutē nō dz quis puenire opitulāte mēdacio Et idē ptractās illud apli pme ad Corinthi. xv. ca. Inuenimur falsi testes. Perhorrendū ē ali quid false de deo dicere. etiam si ad laudē ei⁹ ptinere videatur Nō enim minore sz maiore for tassis scelere in deo laudat fal sitas. q̃ vituperetur veritas. Et idem in libro de mēdacio. Mendaciū maxime pernicios sum est qd̄ fit in his q̄ ad reli gionem xpianā ptinent. Ideo doctores tenēt q: si qs nō ex la psu lingue sed ex industria dice ret mendaciū in pdicādo mor taliter peccaret. nec excusaretur si hoc faceret causa puertendi aias ad deū. q: vt ait Aplus. ¶ Deus non eget nostro men dacio. Tempore meo inuenti sunt aliqui fingētes et pdican tes miracula falsa visiones ex cogitatas. Prophetias defini natas scd̄m suū sensum et alia huiusmodi q̄ tn̄ euanuerūt in cogitationibus suis. Nonnul li vo vt ignorātib⁹ sapiētes ap parerent falsas allegatiōes ad suū ppositū induxerūt. vn̄ dū quidam amicus me⁹ pdicaret neapoli inducere voluit ad ro bur et ɔfirmationē cuiusdā sui dicti sniam ɔmentoris qui tn̄ forte in aliq̄ ɔmēto dictū illō tāgebat. et dū falso allegasset cō mētatorē prio de aia. 3⁰ d' aima scd̄o phisicoꝝ. tertio metaphisi ce et huiusmodi. Tandē multi plicando verba dixit. Et hoc idez ɔfirmat ɔmētator primo ethicoꝝ. tertio ethicoꝝ. vij. ethi coꝝ. qui tamē de ethicis non se intromisit. Ille idem fecerat si bi quandā cathenā doctoꝝ et falso illos inducebat dicēs Et hoc refert Aug. li. ij. de ciui. dei et. iij. de trinitate. et i encheridiō

⁊ huiuſmodi. Ita ꝙ apud imperitos videbatur homo mirabilis. ſed apud doctos ignarꝰ ⁊ mendacijs plenus. ¶ Scḋo predicatores abſtinere debent ab adulatione ne ſcꝫ laudet populū in quibus reprehenſibiliſ eſt. quod eſt peſſimū. Uel etiā de tēporalibus magnificentijs niſi forte hoc ſcḋm fiat temperate vt melius ferant correctionē durā imediate ſequendam Adulari enim peccatoribꝫ eſt graue peccatū. vt pꝫ. xlvi. diſ. c. Sunt nonnulli. Et clericus adulationi ſeruiens degradari debet. eadē di. c. clericus. Et nihil ē miſerius eo q̄ adulationibꝫ delectatur. vt dicit. lxxxiij. di. c. Nihil illo paſtor ⁊ vtilius eſt peccantē ſeuere corrigere q̄ꝫ adulando palpare. v. q. v. cap. Non ois. ⁊ vtilius eſt ⁊ melius pro veritate pati ſupplicium q̄ꝫ pro adulatione beneficiuꝫ. xi. q iij. c. Nemo.. Et adulatio ꝓhibetur. C. Si quis aliquem teſtari prohibuerit. ⁊ ē adulatio ſermo prolatus vt placeat.

¶ Tertio debēt p̄dictores cauere a iactantia. Sūt eni q̄daꝫ qui ſemꝑ de ſe bn̄ dicūt. ⁊ alios ꝯtēnunt. de quibꝫ Gregoriꝰ ait xlvi. di. c. i. hꝫ h̄ ꝓpriū doctrina arrogantiū vt neſciāt humilit docere q̄ ſciūt. ¶ Quarto dn̄t p̄dicatores cauere a ſcādalis p̄latoꝝ ⁊ alioꝝ maioꝝ vt nō dicantur irrationabiliter eoruꝫ vicia. vn̄ ſequit̄ ꝙ nec illi emēdātur nec populi propter hoc edificantur aut meliores fiunt. et p̄cipue caute agendū cū loquūtur predicatores de clericis. qꝛ vt ſcribitur extra de imunitate eccleſiaꝝ. c. Clerices. Clericis laicos infectos oppido. i. valde ſm gloſam tradit antiquitas Idem. ij. q. vij. c. Laicos. ⁊ ca. Laici. ¶ Quinto dn̄t p̄dicatores prudētes cauere a ꝯtētionibꝫ cū alijs p̄dicatoribꝫ. vn̄ apoſtolꝰ prime ad thimo. iij. ca. ait Noli ꝯtēdere ṽbis ad nil eniꝫ vtile ē niſi ad ſubuerſionē audientium. Nec ex hoc ꝙ alius habeat maiorem concurſum qui ſit etiam minus ſciens predicator indignationē oſtendat Nā ⁊ xp̄s indignatus non fuit ꝙ aliquādo Johannes baptiſta fuerit in maiori opinione populi q̄ꝫ ipſe. Si auteꝫ audit aliū predicatoreꝫ dicere aliqua que nō ſunt reprobata nec ꝯtra fidē vel bonos mores ſꝫ dubia q̄uis ipe nō ſit illius opinioniſ ſufficit ſibi dicere opinioneꝫ ſuam cū ſuis rationibꝫ ⁊ nō impugnet alium q̄d ipſe. quia hoc eſt intrare conditiones ⁊ ſcandalizare ꝑplos. Si etiā audit predicatorē aliū dixiſſe contra fidem ⁊ bonos mores vel determinata

p ecclesiam nō credat faciliter nisi audiat a fide dignis ꝛ tūc corrigat eū fraternaliter vt re/tractet. Qđ si ille noluerit facere tūc publice p̄dicandū cōtra ipm̄. Si aūt p̄dicator ip̄e admonitus errauit debet patienter audire ꝛ se corrigere dictaq̄ sua erronea emēdare. ¶ Sex/to p̄dicatores prudētes debēt abstinere a sup̄fluitate ꝛ nimia plixitate. qꝛ vt puerbio. dicitur Gaudēt breuitate moderni. ff qđ metus cā. l. i. ꝛ. C. de appella. l. ampliorē. §. In refutato/rijs. ꝛ. C. de pci. impa. offerē. l. Simili. vn̄ Grego. in omelia ait. Alimēta q̄ minꝰ sufficiunt auidiꝰ sumunt. ¶ Septio abstinere dn̄t p̄dicatores a leuitate ne dicāt v̄ba ociosa ꝛ fabulas ad puocādū risū. Et si aliqn̄ ē opꝰ facere ꝑplz attētū cuz aliq̄ modestia facecia tēperate fiat ꝛ raro. Nō sit etiā leuis p̄dicator ad ferendā sniam de q̄libz actu q̄ sit pctm̄ mortale. Et in oibꝫ vtaꝛ g̃uitate sicut bos lapsus q̄ fortiter figit pedē. ¶ Octa/uo abstinere debēt p̄dicatores ab indiscretōe. Nā quedā inter mulierculas de subtilitatibus theologie p̄dicāt. Alij doctꝫ et sapiētibꝫ viris fabulas narrāt Nōnulli in p̄cipuis ꝛ maxis iesu xpi ꝛ v̄ginis matris aliorꝫ q̄ sanctorꝫ solēnitatibꝫ de ludo alee de blasphemia. de vsura. ꝛ similibꝫ p̄dicāt. Nihil de co/piosa materia festiuitatū occurrēte tangētes. Heu nō possuz nō accusare quendam q̄ in die natiuitatis iesu xpi in ciuitate nericonēsi de sodomia totū ser/monē ꝯtexuit. cuz tn̄ miranda occurrāt de natiuitate xpi iocūda plerīq̄ etiā dū contra vicia inuehūt omi honestate demissa talia loquūtur ꝛ dicūt q̄lia eti/am in ore leonū turpissima viderētur. Hi nolūt audire v̄ba sancti francisci q̄ sic in regula fratrū minorꝫ sanctissime retulit. Moneo quoq̄ ꝛ exhortor eosdē fratres meos in dn̄o iesu xpo vt i p̄dicatōe q̄s faciūt sint examinata ꝛ casta eorꝫ eloquia ad vtilitatē ꝛ edificationē ppl'i Annūciando vicia ꝛ virtutes penā ꝛ gloriā cū breuitate ser/mōis. In oibꝫ p̄dictꝫ prudētissimꝰ fuit p̄ ceterꝫ p̄dicatoribꝫ borū tēporꝫ dux ille v̄bi sctūs bernardinꝰ. Nā sp recte icessit p̄dicauitq̄ v̄itatez sn̄ falsitate sine fictōibꝫ. sine adulatōe. cū honore ꝛ reuerētia platorꝫ ꝛ totiꝰ cleri. cū humilitate in v̄bis ꝛ fa/ctis cū patiētia ad ꝑetōnes vitādas. cū mēsura ꝛ mō. cū grauitate ꝛ discretōne multa adeo q̄ exceptis emulis eiꝰ s̄mo g̃ꝰ dulcis ꝛ delectabilis fuit omnibus doctis pariter ꝛ indoctis

viris ⁊ mulierib⁹ cũctisq; generib⁹ hoim prout oĩs italia clare firmi terq; testatur. ¶ Tertia ꝯditio p̄dicatoĩs sancti bernardini dicit̃ efficatia. Predicauit enim cũ admirabili aĩarũ fructu adeo ꝙ oẽs ytalie ciuitates ⁊ maiores ⁊ mediocres ⁊ minores pro maiore p̄te sua doctrina reduxit ad xp̄m. Ip̄e peccatores ꝯuertit. Ip̄e vsuras extinxit. Ipse multos habitu religionis induit. Ipse fratrũ de obseruãtia loca ⁊ monasteria ꝯstrui fecit. Ipse discordantes ad pacẽ reduxit. Ipse ad festa colenda populos traxit Ipse deniq; cũctos mares ac mulieres vt deũ timerẽt amarent allexit. Testãtur hec oĩa p̄clarissime inclitecq; italie vrbes Roma. sena. ꝑusia. florẽtia bononia. ferraria. venetia. padua. verona. vincẽtia. brixia. mediolanũ ianua. ⁊ alie q̄ꝫ plures in quibus ita efficaciter seminauit. ꝑba vite vt vsq; in p̄ntem diez adhuc gustẽtur fructus p̄dicationũ suaꝝ. Quinĩmo si q̄ post ip̄m in officio p̄dicãdi clari sũt habiti. vt frẽs Johãnes ƌ capistrano. Jacobus de marcia Matheus de sicilia. Anthonius de botõto. Andreas ƌ sãcto gemmio. Johãnes de prato. Jacob⁹ ƌ donzellis ƌ bononia. Herculanus de perusio. Franciscus de treuiso. Siluester de seuis. Antonius de arimino Michael de mediolano Bartholome⁹ de ayano. Antonius de vercellis. Seraphinus de gaieta. Cherubinus ƌ spoleto. Franciscus de spoleto Hieronimus de florẽtia. Dominicus de gonessa. Jacob⁹ de gallio: omnes fratres miores in hoc genere dicendi famosissimi ⁊ quicunq; aliĳ etiã de aliĳs ordinib⁹ mendicantiũ pro maiori parte conati sunt imitari modũ ⁊ regulã atq; stillũ ipsi⁹ sãcti bernardini. Adhuc ⁊ mlti ex his sermones illius populis pronũciarũ qui fruct⁹ vberrimos produxerunt. Ego etiã qui de bernardinino ⁊ si in cõposite tamen non sine deuotione precipua ista referro omnez italiam lustraui predicauiq; q̄dragin̄ta annis euangelium te su xp̄i bernardinũ habui in stilo pronunciandi necnon ⁊ scribendi patrem ⁊ preceptorẽ Et licet illum non viderim legi tñ sermones amenissimos quos compilauit. Predicaui ⁊ illos q̄nq; licet postmodũ alias ego confecerim. Quod vtiq; nõ ex presumptione s; caritate ac necessitate temporum volui tentare. Nam ⁊ propter studia humanitatis quibus iam cõpleta est omĩs italia ⁊ propter viroꝝ

doctissimoꝝ in qualibet facul tate copiā ac etiam ꝓpter sub tilitatem populoꝝ qui quodā modo ꝓpter multaꝝ p̄dicatio num frequentiam effecti sunt curiosi cōsulte visum est mihi agere vt sermones illos conte xerem. Quare vt partē istā ex pediam ꝯcludo ꝙ sanct⁹ ber nardinus fructuosissime predi cauit.

¶ Qualiter de⁹ honorauit san ctum bernardinū in miraculis in canonizatiōe ꝛ in gloria bea ta. Capitulū tertium

Ertia excellētia p̄dica tionis sancti bernardi ni dꝛ honoratiōis. vo luit eñ deus honorare illū tri plici honore.

¶ Primus dicitur miraculose rutilationis.

¶ Scōs solēnis canonizatōis

¶ Terti⁹ supne glorificatiōis.

¶ Primus honor fuit miracu loꝝ rutilantiū. Multa eq̄dez miracula visa sūt de sctō isto. Nā eo mortuo i vigilia ascēsio nis iesu xp̄i duȝ frēs ei⁹ socij in aq̄lano ꝯuētu corpe in cellula cū luminarib⁹ solo dimisso ice derēt vt capsa celeriter fieret in qua corpus illud reconditū se nas transportarēt. Quidam adolescens paschalis noie per multos annos claudus q̄ nec rectus icedere poterat. sed ma nib⁹ reptādo ibat cuius genua carnosa dura erant ꝛ tumida a spūscō inspiratus sic reptan do vt potuit ad corpus sancti bernardini ꝑuenit. ꝛ deuotiōe inflāmatus tetigit faciē eius. ꝛ inde genua sua cū fide īfusa mi rabili cōmendans se scō viro. Mox in pedes surrexit sanus ꝛ liber ꝛ currēdo cū lachrymis ꝛ clamorib⁹ exultationis ad ec clesiam ꝓperauit. Sentiūt oēs voces. vident liberū quē vide rant vsu ambulandi ꝑuatum Mirant gratias referūt oīpo tenti deo ꝛ scō bernardino. cō mouetur ciuitas tota. ꝛ fit cō cursus viroꝝ ac mulierum. Ci ues ꝓ vo corpus ad ecclesiā cum hymnis ꝛ laudib⁹ ꝛ armatoꝝ custodia deferri faciunt. socijs atq̄ȝ sci referūt ne thesauꝝ ipis a deo datū inde āmouere ꝑsu mant. Vidi ego illū pascalē ꝛ secū locutus sū q̄ retulit ōia q̄ narrata sūt. Eodē die iuuēcu la q̄dā noīe parcia que mēsib⁹ plurib⁹ in lecto iacuerat nec ꝑ seipsam poterat ambulare. pa tiebatur etiā vulnera quedam que fistule dicūt a medicis. au diens sanatū paschalē suppli citer expostulauit ad corp⁹ sci deferri. Quo cū ꝑuenisset ora tioneq̄ȝ facta incolumis redijt domū nō solū restituta virib⁹ corporis sed etiā eodē instanti

a fistulis pfecte sanata. Hanc
ego allocutus sum ꝛ parentes
ac vicinos eius qui oīs affir
marūt sic esse vt expositum est
Sicilia de spoleto vxoꝛ nobi
lis viri francisci nō valens se
mouere de lecto cum sic ꝑ plu
res annos molestata fuisset de
ducta ad coꝛpus sancti bernar
dini restituta est optime sanita
ti. ꝛ hec omnia retulerunt mul
ti spoletani etiam ꝛ ipsa q̄ pri
ma erat in ecclesia maioꝛe duꝫ
ibi vna quadragesima p̄dica
ui. alia mulier de populo q̄ an
nis triginta septem omni vsu
ambulādi ꝓuata extiterat du
cta ad coꝛpus sancti bernardi
ni mox sanitatē adepta ē. hāc
ego vidi sanā ꝛ robustam acsi
nullū antea malū passa fuisset
Sūt ꝛ alia istius sancti mira
cula multa vsqꝫ in hodiernuꝫ
diem Ad sacrum cuius tumu
lū frequēter mēbꝛa languentū
modo sanitati q̄libet moꝛbo
fuerint grauata restituuntur.
¶ Scđs honoꝛ quo deus ho
noꝛauit sanctū bernardinū ē
solēnis canonizationis. Fuit
equidē canonizatus cū multa
solēnitate ꝛ magnificentia pre
ceteris quos vidimus canoni
zari. Nā tpe meo Eugeniꝰ q̄r
tus canonizauit sanctū Nico
laū de tolentino. Calixtus ter
us sanctū vincentiū ꝛ sanct ū
osmundū. Pius secūdus san
ctam katherinā de senis. Six
tus quartus sanctū bonauētu
ram. ꝛ Nicolus q̄ntus sanctuꝫ
Bernardinū. Sed in canoni
zatione istius multa concurre
runt facientia ad gloꝛiā eius.
videlicet annus iubileus quo
ex omnibꝫ xp̄ianoꝝ ꝑtibꝫ mul
titudo maxima cōfluebat ad
vꝛbem. Et dies penthecostes
festū vtiqꝫ solennissimū. Ex ge
nerale capitulum fratrum mi
noꝝ in quo conuenerunt vltra
quinqꝫ milia fratrum. Et ego
de ipso post canonizationē ser
monē ad populū habui ī quo
concurrerūt multa milia viro
rum ac mulierum. ¶ Tertiꝰ ho
noꝛ quo deus honoꝛare voluit
sanctum bernardinū dicit̄ sup
ne gloꝛificatiōis. In celesti nā
qꝫ patria vltra essentiale p̄mi
um coꝛonatur aureola que de
betur doctoꝛibus de qua dixi
mus in opere de laudibus san
ctoꝝ in sermone de sancto pe
tro martyre. Dicere itaqꝫ pos
sumus illud ps. Magna est
glīa eiꝰ. mag̃ vtiqꝫ ī ecclīa mi
litāte. maioꝛ in ecclesia trium
phāte. Quare ꝯuenient̄ d ipso
referre possumꝰ qđ de paulo p̄
mo heremita in sua vita hiero
nymus scribit. Si mihi īquit
lectionē optione dn̄s dignaret̄
concedere magis eligere tuni

cam pauli cū meritis eius. ita
& sancti Bernardini q̄ regum
purpuras cū gēmis suis. Dep̄
cemur ergo deū celi vt p merita
tanti sancti dignos efficiat
nos sua grā. Et tandē ad vi/
tam pducat eternam. amen

¶ In festo Annūciationis virginis gloriose.

Sermo. lv.

Ingressus ange/lus ad eam dixit. Aue gratia plena dñs tecū benedicta tu in mulie ribus. Scribunt hec v̄ba Luce. i. c. & in euāgelio p̄sentis so/lēnitatis. Cogimur hodierna die ex gratitudinis debito pys/simā virginē dei genitricē dei qb; possumus extollere laudi/bus. Ipsa nāq̄ attulit mūdo: quā pdiderat inobediētia pro thoplastoꝝ: humanū q̄ genus suo recōciliauit actori. In vte ro etem suo sacratissimo virgi nali deus pro nobis factus hō nostrā assumēdo naturā. inue teratā p tot annoꝝ milia iram deposuit. Et vt inquit aug⁹ in sermone q̄ legit in vigilia epi/phanie. Sola hec v̄go singula rem gratiā sūme diuinitatis ac cepit. Soli donatū ē vt in illa & de illa reꝝ omniū creator mi sericorditer crearet Institutor feminaꝝ sine semine ɔciperet & deus sine initio natus initialit nasceret. hec ille. Cū ergo tot i audita miracula. i annūciatio ne eius sint celebrata cuius fe/stū colit hodie a cūctis fideli/bus equū esse arbitratus sū in p̄senti sermone de ipsa v̄ginis gloriose annūciatione aliq̄ di/cere. De qua tria mysteria appo nimus contēplanda.

¶ Primū dr angelice missiōis
¶ Scdm angelice apparitiōis
¶ Tertiū angelice salutatiōis
¶ Quare ad v̄ginē missus est angelus. & quo tpe. & ad quem locū. Et in quo actu erat tunc beatissima virgo. s. actiōis vel contemplationis

Capitulū primū

Primū mysteriū ɔtem plandū de annūciatio ne v̄ginis bñdicte dr angelice missiōis. in q̄ d missio ne illa q̄ttuor sūt ɔsideranda.

¶ Primū est congruitas
¶ Scdm temporalitas.
¶ Tertium localitas.
¶ Quartum actualitas.

¶ Primū qd est ɔsiderandum dr congruitas. vbi querit. An congrue fuit angelus ad v̄gi/nem missus. Et omissis rationibus illis quas enarrauim⁹ in s̄mone d ānūciatione in ope d laudib; scōꝝ. adhuc superadde m⁹ tres alias q̄s ponit Alber magnus in opere quod com/posuit super Missus est.

¶ Prima rõ dr requisitiõis.
¶ Scda augmentationis.
¶ Tertia illuminationis.
¶ Prima rõ q̃re congrue ad ꝟ
ginẽ missus ẽ angelus dr reqsi
tionis vt.s.reqreret eius cõsen
sus. Nã in mysterio incarnati
onis quoddã matrimoniũ spi
rituale factũ est inter deũ ⁊ hu
manã naturã. ¶ Vñ Grego.
in homelia exponens illud qd
xp̃s dixit Matth.xxij.ca. Si-
mile est regnũ celoꝝ hõi regi q
fecit nuptias filio suo ait Deꝰ
pater filio suo tunc nuptias fe
cit qñ ipsum nature hũane cõ-
iunxit. hec ille. ¶ Hanc aũt na
turã erat a ꝟgine assumẽda. iõ
in isto sũmo matrimonio ꝯsen
sus virginis tanquã sponse fi
ende reqrẽdus erat. Nã vt scri
bit extra d sponsa. in. ca. Tua
nos. Sine ꝯsensu cetera neq-
unt sed ꝯficere ꝯiugale. ⁊ iõ
decuit mitti q hoc annũciaret
ac reqreret ꝯsensũ virginis. vñ
in figurã huiꝰ scribitur Gene.
xxiiij. ꝙ pcurator abrahã heli
azar missus ad abrahã q inter
ꝑtat pater multaꝝ gentiũ d ter
ra pmissiõis ad pcurandã vxo
rẽ seu despõsandã filio suo in
arã rebeccã pulcherrimã ꝟgi
nẽ ⁊ incognitã viro ad aquaꝝ
fontẽ repertã subito eã in spon
sam Isaac disposuit assumere
Prius tñ ꝙ hoc faceret q̃sitꝰ ẽ
assensus eius que exꝑmẽs cla-
re facta spõsa. ¶ Iste pcurator
fuit archangelus gabriel mis-
sus a deo patre de terra pmis-
sionis. s. celesti patria. Vt em̃
dr in glo. in c. pcurator. de p-
cu. li. vi. Matrimoniũ contra
hi põt p pcuratorẽ. vt pz. xxij.
q. ij. c. honorant. extra de con
uersione ꝯiuga. c. ex pte. Extra
que cle. vel vouen. c. veniẽs. ff.
de sponsa. l. sufficit. ⁊. l. vlti. et
ff. de ritu nup. l. mulierẽ. Oẽs
em̃ ꝯtractus qui ꝯsensu cõtra-
hunt inter absentes ꝯtrahun-
tur. ff. de ꝯtra. emp. l. i. §. Est
aũt. ¶ Et si obijceretur quia ĩ
matrimonio contrahendo de
bet esse ꝯsensus cordis ⁊ oris.
vt pbatur in. c. i. extra de spon
sali. duoꝝ. ¶ Rñdetur ꝙ satis
dr ore consentire q per pcura-
torẽ ꝯsentit. de regulis iuris. c
Qui p aliũ. ff. de reg. iur. l. qd
iussu alteriꝰ. Veniens ergo an
gelus in mundũ inuenit p̄ cete
ris virginẽ pulcherrimã mente
⁊ corpore ad fontẽ aquarũ vi
uentiũ gratiaꝝ ⁊ diuinoꝝ elo-
quioꝝ que etiã sua liberalitate
ipsi angelo nũcio desponsatio-
nis sitienti salutẽ humanam ⁊
camelis eius. i. hominib q ab
angelis dirigebantur ⁊ custo-
diebantur potũ dedit satisfa-
ciens desiderio angeli cũ nun
ciasset aduentus sui causam ⁊

missionis vt. s. eā desponsaret filio dei cū consensit dicens Ecce ancilla dñi 7c. 7 tūc cōtractū ē matrimoniū. 7 verbū caro factū est. ¶ Scda rō q̄re cōgrue ad virginē missus est angelus dicitur augmentationis. vt. s. eius meritū augmentaretur. 7 hoc in credendo nuncio. Cum eñ aliquid nūciatur credendū quāto illud ē magis arduū 7 longe ab humana opatiōe vel ab vsu nature tāto magis qs meretur assentiendo ad credēdum. Et qr maxime arduū 7 inusitatū erat virginē cōcipere 7 deū hominē fieri. Ideo assentiens huic rei sibi nūciate augebatur 7 meritū. ¶ Propterea inquit Leo papa in sermōe de natiuitate xp̄i Virgo regia dauidice stirpis eligit que sacro grauidanda fetu diuinam humanāq; plen pus conciperet mente q̄ corpore. Et ne superni ignara cōsilij ad inusitatos paueret affatus. qd in ea operandū erat a spūscō colloquio discit angelico. hec ille. ¶ Secundo augmentatū est virginis meritum in assentiendo nūcio cū ait. Fiat mihi s̄m v̄bū tuū. Stabat tota celestis curia expectans responsum suū. Clamabant omnes patres in lymbo illud Isa. xlv. Rorate celi desuper 7 nubes pluant iustū aperiatur terra 7 germinet saluatorē. Aperiat. s. terra virginalis in corde per cōsensū. i corpore per vocale verbū dicens. Fiat mihi s̄m verbū tuū. 7 germinabit saluatorē xp̄z. ¶ Tertio augmentatū est meritū virginis deo se tota humiliando cū dixit: Ecce ancilla dñi. non mater vel filia aut sponsa. sed ancilla. ¶ Tertia rō quare cōgrue ad virginem missus ē angelus dr illuminationis vt intus 7 extra illuminaretur. Fuit eñ illuminata in potentijs sensitiuis p allocutionē 7 visionem angeli. Si eñ angel9 apparens pastoribus cū magna claritate se illis ostendit ad annunciandū xp̄m natum. multomagis credendū est apparuisse cum magno splendore virgini que eum paritura erat. nō luce q̄ oculos offenderet vt offenditur aspiciens in sperā solis. sed luce reficiente visum et oēs sensus. Illuminata ē i potentijs medijs. s. imaginatiuis 7 cogitatiuis. circa quas multū operat ministeriū angelorū in purgando fantasmata 7 suggerendo bonas imaginatiões. Quas aūt cogitationes sanctissimas q̄ altissimas q̄feruidas erga diuina hēret ipsa sola nouit. Nobis autē incognita sunt. Quantū aūt ad vltia

potentias.s.intellectū ꝛ volun
tatem per inspirationem deus
operabatur qui solus in volū
tate operatur ꝛ anime illabi͛.
Unde dicit albertus. Deus ē
in hac missione negocij inuen/
toꝛ per seipsum salutatiōis di
ctatoꝛ.intelligentie inspiratoꝛ
ꝛ mentis ad consensum ꝓuoca
toꝛ.modi executiōis expositoꝛ.
Unde angelus requisitus de
modo transmisit eā ad spiritū
sanctū dicens: Spūſſcūs sup
ueniet in te.qui.s.modū doce/
bit ꝛ seruabit.vnde nihil ī hoc
ab angelo illuminationis acce
pit.sed a deo. ¶ Scōm quod
est considerandū de missione
angeli dꝛ temporalitas. Quo
s.tempoꝛe facta fuit missio illa
ꝛ hoc triplici respectu.
¶ Primo respectu anni.
¶ Scōo respectu mensis
¶ Tertio respectu diei.
¶ Primo videndū est q̄to an
no ab initio mūdi missus fuit
ad virginē angelus.ꝛ v̄bū ca/
ro factū est. Et ſm Bedā ꝛ se
ptuaginta iterp̄tes. Ab initio
mundi vsq̄ ad incarnationē
xp̄i fluxerunt anni quinq̄ mi/
lia nonaginta nouē. Ita q̄ ī se
xto millenario incarnatus est
xp̄s. vt sicut die sexta in creati
one mūdi formatꝰ fuit hō q̄la
psus ē.ita in sexto millenario
formaretur hō qui hominē la/
psum releuaret. ¶ Scōo viden
dum est quo mense angelus ve
nit ad virginem. Et sancta te
net ecclesia q̄ de mense marcij
qui erat sextus mensis a conce
ptione iohannis baptiste vt di
citur Luce. vi.ca. Et apte in
sexto mense a iohannis conce/
ptu dicitur missus angelus ad
nunciandum xp̄i incarnationē
Quia lex ꝛ ꝓphete idest vetus
testamentum vsq̄ ad iohannē
continent quinq̄ mundi eta/
tes. ¶ Primā ab adā vsq̄ noe
¶ Secundam a noe vsq̄ ad a/
braham. ¶ Tertiam ab abra/
ham vsq̄ ad dauid. ¶ Quar/
tam a dauid vsq̄ ad transmi
grationem babylonis. ¶ Quī
tam a transmigratione baby/
lonis vsq̄ ad xp̄m in quo in/
choatur sexta etas: cuius finē
deus nouit. Est autem senari
us numerus perfectus signifi/
cans perfectionem gratie quā
xp̄s adduxit. Mensis autem
martij est tempus veris q̊ ter
ra siccaꝛ indecoꝛa ꝓpter frigꝰ
reuiuiscit in herbis.floret in ar
boꝛibus.letatur auium cōcen
tu.abūdat in humoꝛibus. Et
quia per incarnationem xp̄i re
nouatio fienda erat in hūano
genere q̄d olim ꝓpter frigꝰ pcti
erat aridū grā idecoꝝ. q꞉ sine
v̄tutibus reuiguit in bonis co
gitatiōibꝰ.refloruit in sanctis

affectionibꝫ augmentatū est in sanctis doctrinis letatum ex p̄/ miȷ̈s. ideo apte hoc mēse ange/ lus missus est. ¶ Tertio vidē/ dū est de die q̄ āgelus missus ē Et cōiter teneť ꝙ fuerit. xxv. di es marcȷ̈: ⁊. fe. vi. In qua ꝭm Fran. de maronis in sermone de annūciatione multa referun tur solēnia facta. ¶ Et primuz qꝛ adā fuit de limo terre forma tus. ¶ Secundū qꝛ eua fuit ꝺ eiꝰ costa educta. ¶ Tertiuz qꝛ primus martyr ⁊ virgo abel fu it coronatus ꝭm Augu. qꝛ tali die fuit a fratre ꝑēptꝰ. ¶ Quar tū qꝛ melchisedech panem ⁊ vi num obtulit in sacrificiū in fi/ gura dn̄i nostri iesu xp̄i qui fa/ ctus est sacerdos ineternū ꝭm ordinē melchisedech. ¶ Quin tū qꝛ abraham voluit immola re filiū suū ꝓpter diuinū prece/ ptū ꝑficiendū. ¶ Sextū qꝛ bea tus iohan. ba. ista die fuit natꝰ vt patet qꝛ semꝑ currit eadem die eiꝰ natiuitatis ⁊ virgis an nūciatio ¶ Septimū qꝛ tali die beatus petrus fuit a vinculis absolutus. ¶ Octauū qꝛ btūs iacobꝫ fuit ab herode iterfectꝰ ¶ Nonū qꝛ xp̄s fuit passus p re demptione hūani gn̄is ¶ De cimū qꝛ fuit a magis in ꝑsepio adoratus. ¶ Undecimū qꝛ la/ tro ad miaz fuit receptꝰ ¶ Duo decimū. qꝛ angelꝰ ad virginez missus ¶ De hora vero qua an gelus ad virginē missus ē. licet sit nobis incerta. tn̄ ꝭm Alber tū ꝯueniētioꝛ videť fuisse in or tu solis. Dicit enim ꝙ circun/ stantie nūciantis dn̄i exprime/ re ꝓprietatē nunciati ꝭm Dyo/ nisium cū annūciet angelꝰ iste ipsam incarnationē cū proprie tatibus suis. illa aūt sit ortꝰ ve/ ri solis suꝑ terrā illuminantis oēm hoiem venietē in hūc mū/ dū. qꝺ tp̄s. s. mane est initium diei sine preiudicio credi potest ꝙ hec annūciatio sit facta in or tu diei. ¶ Ad qꝺ facit. qꝛ opus creationis cepit a luce. vt dicit Geñ. i. cum dixit deus. fiat lux: qꝺ videť fuisse in principio diei artificialis. ḡ mltoforti ꝰ opus re creationis qꝺ est nobilius In incornatione enim incipit dies gratie. Ois aūt dies artificia/ lis incipit a luce. q̄. s. est ab or/ tu solis vsqꝫ ad occasum super nostrū emisperiū. Dies etiā na turalis qui est vigintiquatuor horaꝝ ꝯprehendēs noctē in ve teri testamēto inchoabať a lu/ ce. s. in mane. Et iō decēs fuit ꝙ recreatio que est ꝑ gratiā in/ choaret a luce. ¶ Qꝺ aūt dicit sapieñ. xviij. c. Dū mediū silen tiū teneret oia ⁊ nox in suo cur su mediū iter haberet omnipo tēs sermo tuꝰ dn̄e. i. filiꝰ a rega libꝫ sedibꝫ. venit ergo videtur ꝙ

Anūciatio ista facta fuerit me dia nocte. ¶ Rūdet Alber: q̄ n̄ intēdit sapiens ibi notare tem pus seu horā incarnatōnis. sed statū eoꝝ qbꝰ venit q̄ oēs vna cathena tenebraꝝ erroꝝ ꝛ vicio rū erāt ꝯpediti. Angelus autē magis debuit nūciare ꝛ ex ho ra nunciationis designare pro prietatē ꝛ effectū incarnatōnis scꝫ initiū seu ortū veri solis po tius q̄ statū eoꝝ qbꝰ ortus est nec etiā in vespe. i. sero debuit nūciare significās finē seculi. i. sextā etatē in qua incarnatus ē qꝛ tēpus nō nunciabat incar nationis. Jā enim illud fuerat nunciatū ꝑ gabrielem Danieli scꝫ ipam tunc fiendā incarna tionē. ¶ Si aūt diceret q̄ cōue nientior videt hora in meridie ex eo q̄ abrahe stanti in ostio ta bernaculi in feruore diei id ē in meridie apparuerūt angeli nū ciantes ꝯceptū ysaac q̄ fuit fi gura xp̄i. Illa etiā hora. scꝫ no na xp̄s expirauit in cruce ꝑ cu ius mortē redēpti ꝛ illuminati sumus In meridie etiā sole exi stēte in altissimo poli maximū calorē generat sup terrā. Ma ximū aūt calorē sue dilectōnis ostendit deus mittēdo filiū su um in mundū. Ergo illa de buit potius nunciari. ¶ Rūdet Albertus q̄ abrahaꝫ designat feruētem affectū patrū antiq̄rū

quē habebant ad istā incarna tionē fiendā. Sed angelus nō ad hoc missus fuerat nunciare id ē desideriū patrū sed imple tionē ꝛ initiū illuminatōis qd aūt hora passionis fuerit meri dies facit ad propositū. videlꝫ qꝛ sicut sole mūdi materiali ad occasum tendente ꝯgruebat ve rum solē xp̄m mundū relique re quo ad vsum vite humane. ita congruebat q̄ sole materia li oriente scꝫ in principio diei si mul oriretur ab intra verꝰ sol iusticie xp̄s deus noster per in carnationē. Et lꝫ in ope redem ptionis caritas mōstraretur in somno. Opus tn̄ incarnatōis sine passione nō fuit opus redē ptionis. vnde licet incarnatio magis in se esset q̄ passio. tamē magis monstrata ē caritas in passione Ergo nō fuit summū qd recepit augmentū. vnde ca ritati ostense in incarnatōne fa cta ē additio ꝑm demonstratio nē exteriorē in passione ꝑ quaꝫ caritas vltima est in offensiōis ꝑfectione. ꝛ ideo in meridie pas sio magis q̄ incarnatio cōgru it fieri Hec Albertus. ¶ Sed franciscus de maronis in ꝯmo ne de annūciatōe virginis opt nādo dicit q̄ angelus apparu it virgini hora ꝯpletorij collo quēs cū ea vsq; ad mediā no ctē. qꝛ in fine verboꝝ eiꝰ virgo

prebuit assensum ob qd illa hora ꝟgo ꝯsueuit pulsantibꝫ campanis ꝑ signo a fidelibꝫ salutari q̄ hora ꝯgruit mysterio icarnatonis secretissimo. qꝛ media nocte oīa silēt. ¶ Tertiū qd est ꝯsiderandū de missione angeli dicit localitas ad quē. s. locuꝫ angelꝰ missus ē. ꝛ h̄ tripliciter

¶ Primo q̄tū ad ꝑuinciā.
¶ Secūdo q̄tū ad ciuitatē
¶ Tertio q̄tū ad hītaculū.

¶ Primo q̄tum ad ꝑuinciam Lucas dicit illā fuisse galileaꝫ in qua ꝯueniēter facta est annunciatio xp̄i ꝑm Albertuꝫ. et ꝓpter factū qd fiebat. ꝛ propter finē ꝑ quē fiebat. Incarnatus enim fuit dn̄s. vt iudeos ꝛ gētiles saluaret. Propterea in regione q̄ ab vtrisq; habitabat annūciari ꝛ ꝯcipi voluit. Qd aūt in galilea habitarēt gentiles ꝛ iudei patet ꝑ illud. ysa. ix ca. Primo tp̄e alleuiata ē terra zabulon ꝛc̄. trāsiordanē galilee gentiū. vbi dicit Nicolaus de lira ꝙ rex salomō: vt scribit. iij reg. ix. c. Dedit hayrā regi tyri qui erat gētilis. xx. oppida ī galilea. ¶ Albertus vero dicit ꝙ ductis iudeis in captiuitatē in niniuē missi sunt a rege mlti gētiles ad habitandū in gallilea. ꝛ sic mixti erāt gētiles cū iudeis q̄ remanserant. ꝛ sic in regione cōi ꝯcipi voluit q̄ ꝑ oībꝫ natus est. Nō enim iudeoꝝ deus tm̄ sed gentiliū. Item regio illa suo noīe proprietatē incarnationis ꝓpriissime exꝑssit. ¶ Galilea enim interpretatur reuelatio seu trāsmigratio In hac autē nūciatione fiebat summa secretoꝝ reuelatio qn̄ verbuꝫ qd erat in principio apud deū ꝛ lucē habitat inaccessibilē caro factū est. Et vidit oīs caro salutare dei nostri. q̄ libꝛuꝫ aperuit ꝛ soluit signacula oīa ꝛ q̄cunq; audiuit a patre nota fecit vob ¶ Similiter ꝛ hic fiebat transmigratio maxima. qꝛ de ignorātia in sciam de culpa ad gratiā. de vmbꝛa in veritatē d austeritate in benignitatē. de ſuitute in libertatem. de timore in amorē. de grauitate in leuitatē Et diuinitas trāsmigrauit in humanitatē q̄ maxima trāsmigratio fuit. qꝛ in ea primuꝫ ad vltimū trāsmigrauit in vnā ꝑsonā Nec obstat si dicatur ꝙ iudeis xp̄s promissus est. Ergo ibi in iudea ꝯcipi debuit. falsuꝫ enim hoc ē qꝛ ꝛ gētibꝫ vt patꝫ ꝑ ꝓphetas p̄cipue ysaiā. Sꝫ bn̄ ꝓmissum ē ꝙ de eoꝝ semie xp̄s nasceret qd eis solutuꝫ est. Et sic salus ex iudeis ē originalit. sed nō propter eos. ¶ Scd̄o q̄tū ad ciuitatē claꝝ ē. qꝛ nunciatus ē i ciuitate nazareth quod etiā nō vacat a mysterio. qꝛ in/

terpretatur flos. Sicut aũt di-
uine generationi ita ꝛ humane
assimilatur generatio floris de
flore. Flos enĩ pullulat de vno
ꝛ indecore ẽ cum spe vtilitatis
in fructu. Similiter scd̃m di-
uinã generationẽ ꝑcedit filiꝰ d
vno. s. patre qui est in celis sin̄
matre. Et scd̃m generationem
humanã de vna. s. matre in ter
ris sine patre. vñ. s. sponsus ec
clesie ait in canticis. Ego flos
cãpi. Bñ ergo in nazaret con-
ceptus fuit qui sicut flos d flo
re sine mixtione de vna mr̃e sal
uo virginitatis decore ꝛ matrꝫ
vtilitate processit. ¶ Tertio q̄
tum ad habitaculũ missus fu-
it angelus ad domum vbi ha
bitabat beata maria. dicit eniꝫ
Lu. Ingressus angelus ad eã
scꝫ in ostiũ domus sue. Sꝫ vi-
detur ꝙ ista annũciatio potius
debuit fieri in templo qꝛ digni
oꝛ operatio fieri debet i dignio
re loco. vnde oratio que est opꝰ
valde dignũ. qꝛ cũ oramus lo
quamur cũ deo fit cõiter i tem
plo. vñ ꝛ xp̃s dixit Math. xxi.
Scriptũ est domus mea do-
mus orationis vocabit̃. Sed
ista annũciatio ꝛ ꝯceptio chri-
sti fuit dignissima opatio. Er
go fieri debuit in templo. Cõ-
ceptio etiã Jo. baptiste fuit nũ
ciata in tẽplo. vt patet Lu. i°.

Ergo multo magꝭ ista q̄ fuit si
ne ꝯparatõe dignioꝛ. ¶ Ad hec
rñdet Alber. ꝙ locꝰ nõ sanctifi
cat hoiem. sed hõ locũ. vt dicit
Criso. di. xl. c. Multi. Digni-
oꝛ ergo locꝰ ẽ in q̄ habitat ma-
ioris dignitatis ꝛ sanctitatꝭ ꝑ
sõa ꝛ i q̄ exercet̃ ꝑfectioꝛ opatõ
Erat ergo dignissima hitatio i
terra illa in q̄ habitabat dignis
sima ꝛ sanctissima creaturarũ
quã ipe sanctꝰ sanctoꝝ semꝑ
inhabitauit nũq̄ solã reliq̄t q̄
multitudo angeloꝝ frequenta
uit. Exercebat̃ etiã ibi i nouis-
simo opatõe. s. ꝯtẽplatõis orõ-
nis deuotõis vt dicemus. Di-
gniꝰ ergo oratoriũ istud q̄ illd
iudaicũ i quo fiebat thauroꝝ
vituloꝝ mactatio. thuris incẽ
satio. Fiebat itaq̄ ista annun
ciatio ꝛ incarnatio i loco dignis
simo in templo scilicet sacratis-
simo vteri virginalis. vnde ca
nit de ea ecclesia. Templuꝫ do
mini sacrarium spiritussancti.
Et beatus Bernardus ait.
Non fuit locus dignioꝛ vtero
virginali. ¶ Et quia ingressus
ad eam inquit Albertus Cre-
dimus angelum clausis ianu
is domus ad eam intrasse et h
potuisse propter nature sue sub
tilitatẽ. ꝛ assũpti etherei corpo-
ris qualitatem. ¶ Quod con-
firmat Bernardus super

Missus est. dicens. Non fuit difficile angelo per clausū ostium intrare ꝛ penetrare ad abdita virginis qui vtiq̄ ex subtilitate substantie sue hoc habet in natura q̄ nec ferreis seris eius arceatur igressus quocunq̄ suus eum ferat impetus Angelicis em̄ spiritibus parietes nō obsistunt sed cūcta eis visibilia cedūt. ꝛ solida ꝛ spissa penetralia sunt eis ꝛ pura. ¶ Suspicandū igitur nō est q̄ apertū ostiū angelus iuenerit. virginis cui nimirū in ꝓposito erat frequentias hominū fugere. vitare colloq̄a ne vel orātis silentium perturbaret. Clauserat inquā super se illa hora habitaculū suum prudentissima virgo. sed hominibꝰ non angelis. Et sic potuit ad eā intrare āgelꝰ. sꝫ nulli hominū facilꝰ patebat accessꝰ. hec beatꝰ bernardus. ¶ Quartū ꝯsiderandū ĝ missione angeli ad virginē dr̄ actualitas. in quo. s. actu erat beata virgo qn̄ ad eam missus est angelus. Et respondet Albertus q̄ erat in actu ꝯtēplationis. Nā ad ꝯtemplationē ꝑtinet qđ dr̄ in trenis. Sedebit solitarius ꝛ tacebit. ꝛ leuabit se sup̄ se. Dicit em̄ phus q̄ aīa sedendo ꝛ q̄escendo fit prudēs i. sapiens. Sed beatissima virgo in ꝯcipiendo debebat fieri v̄go prudentissima ꝛ mater sapientie. Ergo cōgruebat ei sedere mente. ꝛ q̄escere qđ fit per contēplationē. Cū etiam dn̄s appropinquaret in illo mysterio beatissime virgini descēdēdo ꝛ ipsa debuit obuiare ei ascendendo. s. eleuando se sup̄ se ꝑ ꝯtēplationē. ſm illud amos iiij. c. Prepare in occursuꝫ deo tuo nā nobilissima opatio fuit ꝯceptio filij dei, iō debuit fieri i nobilissimo statu q̄ est status ꝯtēplationis. Erat ergo beatissima v̄go in ipsa annūciatione ꝛ conceptione in sūmo cōtemplationis assensu tota per dileccionē in deū transformata. ¶ Et beda super illud Luc. xi. c. Beati qui audiūt verbuꝫ dei. dicit hoc in loco beate dei genitricis excellentia cōmēdatur. q2 in tanta speculationis custodia dn̄o famulabatur q̄ ipsius humilitati ꝛ scitati nullus sanctoꝝ comparatur

¶ Qualiter angelus apparuit v̄gini in assumpto corpore in forma humana ꝛ etate iuuenili ꝛ veste clara ꝛ locutꝰ ē voce sensibili.

Capitulum scđm

Ecundū mysteriū cōtemplandū de annūciatione v̄ginis dr̄ angelice apparitiōis circa qđ ꝯsiderem̄ angeli apparentis q̄tuor

conditiones.
¶ Prima dr forme.
¶ Scda etatis.
¶ Tertia claritatis
¶ Quarta locutionis
¶ Prima pditio psiderāda dr forme. Apparuit em anglus virgini in specie corpali quam ipse assūpsit ex aere pdensato et magis apparuit in forma humana q̄ in alia forma corpea sm albertū. qr pgo sensibiliter ab angelo illuminari debuit Illuminatio aūt sensitiua ad cognitionē fit mediante locutiōe Ergo mediū illuminationis debet esse locutiuū. sed nullū sensitiuū est locutiuū nisi hō. et ideo decuit vt ipse in specie humana nō in alia appareret. vt sicut nobilissimū itellectū erat qd illuminabat eā interi⁹. s. deus. sic nobilissimū esset instrm p qd illuminabit exteri⁹. s. spēs humana Et hec forma humana fuit in sexu virili. qd pz ex pbis Ambro. dicētis sup Lucā Trepidare virginū ē et ad oēs viri ingressus pauere. et oēs viri affatus vereri. qd ideo dicit qr euāgelista ait q turbata ē in sermone angeli. qr speciē viri habebat. ¶ Patet etiā h ex eo. de similib9 idē ē iudiciū. vt dr i glo. in. c. Trāslato sacerdotio extra de pstitu. et in. c. inter corporalia. et de translatatiōe epi et electi. et in glo. in. c. inter ceteras. extra de rescrip. et extra de elec. c. dudū. et di. iiij. c. deniqz et di. v. c. ad eius. et. i. q. iij. c. si qs obiecerit. et. ff. de legib9. ca. nō pnt. In oībus aūt apparitionib9 angelorū figuratiuis huius annūciatiōis angeli apparuerūt in forma virorū vt quando apparuerūt tres viri. i. angeli abrahe. Gen. xviij. c. Ergo et nūc angelus apparuit in specie viri. Addit et alia rō sm albertū. qr sexus femineus nō ē illuminatiu⁹ sed magis illuminātis sm aplm dicentē. Mulieres in ecclesijs taceant. sed domi viros suos interrogēt. Caput em mulieris ē vir. Jō angelus potius debuit apparere in sexu virili q̄ femineo. s. q̄tū ad aspectū. ¶ Scda conditio psiderandi dr etatis. Apparuit etiā angelus in etate iuuenili nō puerili aut senili. Rō est sm albertū. qr senex inq̄tū huiusmodi dicit defectū et similit puer. Sed iuuenis dicit nouitatem cum pfectione. hic autē nunciabat ille qui fuit nouus sm humanitatē. pfect⁹ sm diuinitatē. Ergo a nūcio in specie iuuenili debuit nūciari Congruebat ergo forma iuuenilis illuminationi sensibili non autem pueri vel senis forma quia pueri n pfecte vtunt discretiōe

sensuum & senes deficiũt scd̃m sensum. Neutra ergo etas conueniebat illuminationi sensibili: vbi necessaria est & discretio: sensuũ & vigor organorum. ¶ Tertia cõditio cõsiderãda dicitur claritatis secundum albertũ angelus iste apparuit virgini in veste clara. Nõ enim apparuit nudus sz indutus. quia in scripturis. sic leguntur angeli apparuisse. Nam in resurrectõe viderũt mulieres in monumento duos angelos in albis sedẽtes & post ascẽsionẽ xpi imediate apparuerũt duo viri in albis vestibus. i. angeli. vt habetur actuũ. i. c. Sic apparuit angelus virgini in veste clara n̄ alba nec nigra vel rubea. ¶ Et hoc propter annunciantẽ & propter recipientẽ & propter nunciatũ. Propter nũciantẽ qui est angelus qui claritatem cognitionis & puritatẽ habet. Propter virginẽ recipientẽ q̃ concepit sine tenebra peccati. Propter annũciatũ q̃ sine pctõ cõceptus peccare non potuit. ¶ Quarta cõditio cõsiderãda dicitur locutionis vbi queritur qua locutiõe locutus est angelus q̃ apparuit virgini. Hñt enim angeli suas locutões ad inuicẽ & ad aias beatas spũales nobis ignotas manifestãtes suas cogitatões & affectus. de quibus diximus in sermõe de lingua. Hñt & suas locutiones ad hoies cũ ad eos mittũtur. Aliqñ interiores. s. illuminãdo & instigãdo ad bonum. Sicut zacharias propheta dicit. i. c. Dixit angelus q̃ loquebatur in me. s. in mẽte. Aliqñ vero cũ mittũtur i specie visibili loquũtur etiã vocẽ sensibili sicut patet de ãgelis apparẽtibus abrahe nunciãtibus cõceptũ ysaac. & de angelis apparẽtibus in forma hũana in resurrectõe xpi ad monumẽtũ clara voce annũciãtibus eam mulieribus & i ascẽsione discipulis Ita dicẽdũ est hic quod sicut i specie hũana. vt dictũ ẽ apparuit marie ita & voce hũana locutus ẽ. vt patet ex lra euãgelij lz eni angelus nõ hñet dẽtes naturales vt hõ nec palatum guttur nec pulmonẽ ex quibus formatur vox humana tñ & sine illis potuit formare vocẽ hũanã. i. similem ei Sicut & cũ facta ẽ vox de celo q̃ audita ẽ. Hic ẽ filius meus dilectus i aere vbi illa instrumẽta vocis hũane nõ erãt. Decuit ei vt sicut nõ solũ illuminatõe inuisibili mẽs eius illustrabatur & inflamabatur a deo ita etiã & visione clara & locutõe sensibili oculi eius & auditus eius & oẽ sensus reficerẽtur in dño.

¶ Quod in angelica salutatione exprimũtur dei maiestas et sublimitas & vniõis ac vtilitas incarnationis & quadruplex excel

lentia virgis bñdicte

Capitulum tertium.

Ertiū mysteriū contemplandum de annunciatõe virgis dr angelice salutatiōis Ingressus quippe angelus ad virginē salutauit eam dicens. Aue grã plena dñs tecū bñdicta tu in mulierib⁹. In qua salutatione ɔtinentur quatuor.

¶ Primū ē mittētis maiestas
¶ Scdm vnionis sublimitas
¶ Tertiū incarnatōis vtilitas
¶ Quartū marie singlaritas.

¶ Primum quod continetur ī angelica salutatione est mittētis maiestas. dixit enim verba salutationis angelus ex pte dī Hec enim dictio aue habz tres litteras innuentes psonas diuine maiestatis. s. patris ꝛ filij ꝛ spiritussancti Nam prima littera que est a. significat spiritū sanctum. ipse enim spiritussanctus vt ait Gregorius amor ē ¶ Scda littera est: V significans personam filij qui est verbum patris ꝛ quasi medi⁹ non situ sed numero inter patrem ꝛ ꝛ spiritumsanctum. Inqt enīz Johānes. i. canoni. c. v. Tres sunt qui testimonium dant in celo. pater. verbum ꝛ spiritussanctus ¶ Tertia littera est E significans patrem. Nā vt dicit hylarius libero de trinitate Eternitas est in patre. non ita tamen quin filius spiritussanctus sit eternus cum eo. sz quia ei appropriatur magis. Eternum enim importat quid sine principio. Filius autem ꝛ spiritussanctus ꝗuis non habeant principium huius creationis vel factionis. habent tamē emanationis principium. Unde Augustinus libro quarto de trinitate ait. Pater est principium totius deitatis. quia emanat filius a patre ꝛ spiritussāctus ab vtroq3 ꝛ si ab eterno. Solus autem pater ē sine aliquo principio. quia a nullo ipse emanat. Et vt inquit thomas prima parte q̄stiōe. xxxiij. ¶ Licet attribuamus patri aliquid auctoritatis ratione principij. Nihil tamen ad subiectionem vel minorationem quocūq3 modo pertinentis attribuimus filio aut spiritui sancto. Nam principium in diuinis significat originem. Dixit ergo angelus. Aue qua si dicat tota trinitas me mittit ad te. quia ꝛ ipsa tota operabitur istam incarnationem in te. ¶ Tota nāq3 trinitas scilicet pater ꝛ filius ꝛ spiritussanct⁹ operata ē mysterium incarnationis. scilicet formādo illud corpus ex virgine animam xp̄i subito creādo ex nihilo ꝛ vnionem illam humanitatis sue cum deitate efficiendo et gratiam et sapientiam ei

infundendo inseparabilia sunt enim opera trinitatis. vt dicit Aug. Et idē in glo. in. ca. i. de summa trinitate et fide catholica. Et de con. di. iij. ca. vltimo et di. v. c. Saluator. Et. xxxviij q. i. c. Sic enim. s. ab extra. licz solus filius nō pater nō spūssā ctus vnitus sit nostre humanitati in vna psona Angelus ita q cū dixit Aue a tota trinitate dixit se missum. ¶ Scdm qd ptinetur in angelica salutatione ē vniōis sublimitas. A. enī est prima littera alphabeti in quo oēs sciētie ɔphēdunt. Et vt inquit Isidorus. i. li. ethimo A littera in omnibꝫ gētibꝫ prior est. p eo q ipsa prior nascentibus vocē aperiat. Vñ et latini dicūt. A. greci alpha. Hebrei aleph. V vero est vltima litterarū vocaliū fm latinos. in salutatōe vero angeli iste due littere. A et V. iūgūtur cū e i vna dictione ad significandū q diuina natura et humana vnita sunt ad inuicē in vnitate psone in virgine maria. Inter naturas enim intellectuales prima et suprema pricipiū omis creature et sapiētie ē natura diuina signata p A. vñ ipe deus dicit apocalip. i. c. Ego suz alpha et O principiū et finis omis creature. vltima aūt naturarū q intelligētiā habent ē natura humana designata per. V. Dicit ergo angelus. Aue quasi dicat hoc ē qd tibi nūcio. qz in te vniuntur in vna psona deꝰ et homo Naturā enim humanā in te et de te assumet. ¶ Tertiū qd ɔtinetur in euāgelica salutatione est incarnationis vtilitas. Dicitur enim in quodā vsu Omnes dicūt. E. vel. A. qd nascūtur ex eua. s. in egressu ex vtero matris. Nascūtur enī lugendo qui ploratus ē quasi quedaz p phetia nostri incolatꝰ designās ex hoc q in terrā et vallē lachrimarū et miseriarū intramꝰ: et masculus quidē in ploratu suo nascens profert. A. quasi dicens. Similis sum ade masculꝰ miserias inumeras et mortem cui sum subiectus deplorās. Feia aūt in ortu suo plorās. E. resonet quasi diceret feia sum eue similis cuꝰ miserijs et maledictis subijcior. Sed adā et eua cum filijs et filiabꝫ suis ab eis mortificatꝫ viuificātur p virginē mrēz. qd significat p mediū v int A. et E. mediatrix et gēitrix vite p filiū suū bñdictuz. Ubi etiā aduertendū q istud nomē eua si lrē ipē ɔtrario exprimantur scdz ordinē suū sonat Aue Quasi dicat angelus. ideo dico tibi Aue quasi tota ɔria es eue. Et hoc ē q canit ecclesia in hymno. Sumēs illud aue ga

brilelis ore. funda nos in pace
mutans eue nomē. Illa enim
eua fecit filios suos inimicos dei
ꝛ virgo nos pacificauit deo.
Illa supbiuit ꝯtra dominum
similis volēs esse deo ista se ꝓ
fundissime humiliauit vocās
se nō matrē dn̄i sicut erat sȝ an
cilla dn̄i. Ecce ait ancilla dn̄i.
Illa mr̄ cunctoꝝ spūalis inter
fectrix. hec cūctoꝝ mater spūa
lis viuificatrix. Illa maledicta
multipliciter a deo. hec benedi
cta in matris vtero. Et ideo me
rito dixit angelus. Aue quod
est oppositū eue versis lr̄is ecō
tra. ¶ Quartū qd̄ ꝯtinet i euā
gelica salutatōe ē marie singla
ritas de quatuor singulares ex
cellētias expressit angel⁹.
¶ Prima nature.
¶ Scd̄a gratie.
¶ Tertia glorie.
¶ Quarta bn̄dictōis.
¶ Prima virginis excellentia
singularis dicitur nature. Se
cundū enī aug⁹. li. xiij. de ciui.
Qd̄ penaliter pcessit in peccā
tib⁹ primis naturaliter secutuȝ
est in nascētib⁹ ceteris. Et ꝑm
anselmū psona. s. adam corru
pit naturā ꝛ natura corrumpit
psonā oēm. s. ab adam ꝑ ꝓpa
gationē libidinosam descendē
tē. Quare filij adam multipli
ci ve affligūtur a quo virgo ex
titit imunis. vn̄ dixit angelus
Aue. i. sine ve. Et hoc triplici
quidē modo cui subiacet totū
femineū gen⁹. primo. scȝ pudo
ris laboris ꝛ doloris. Btā ve
ro virgo fuit sine ve pudoris in
ꝯceptōe. sine ve laboris in gesta
tione. sine ve doloris in pturitō
ne. Nā teste Bernardo sup mis
sus ē fuit sine corruptione fecū
da. sine grauamine grauida. si
ne dolore puerpera. Ut aūt di
citur extra de despōsatōe ipube
rū. c. Puberes. Puerpere sunt
in annis puerilib⁹ pariunt Rō
aūt quare fuit sine corruptione
q² ꝯcepit nō hūano semine. sed
mistico spiramine āgelo illi di
cente. spiritussanct⁹ supueniet ī
te. fuit sine ve laboris. quia le
ue pondus imo delectabile ge
stat. Fuit sine ve doloris. quia
perturijt sine lesione. Hac tri
plici maledictione in nulla mu
liere natura imunis fuit nisi in
sola virgine bn̄dicta. vn̄ eue ge
ne. iij. c. dictū ē. Mltiplicabo
erūnas tuas ꝛ cōceptus tuos.
In dolore paries filios tuos
¶ Scd̄o etiā mō in virgine per
aue excellētia nature demōstra
tur. q² ab alio triplici vhe imu
nis fuit. s. a ꝯcupiscētie culpe ꝛ
pene. de qua aquila clamabat
apocalipsis. ix. c. Vhe vhe vhe
habitātib⁹ in terra. Fuit enim
beata virgo sine primo vhe. h
est sine concupiscentia peccati

originalis. quia in illo ꝯcepta est vel ab illo sanctificata. vñ Cãti. iiij. c. dr. Tota pulchra es amica mea. tota pulchra es ꝛ macula nõ est in te. Fuit sine vhe culpe mortalis ꝛ venialis Unde aug⁹ in lib. de natura ꝛ gratia ait. Cũ de peccatis agitur nullã volo de matre dñi facere questionẽ. Fuit tertio sine vhe bñ que est in sepatiõe aie a corpe. qꝛ in tali sepatiõe nullam sensit penam. nec etiã suũ corpus putrefactũ est. qꝛ assũptum vna cum aia. ¶ Tertio per aue in virgine excellẽtia nature demõstrat. qꝛ fuit sine alio triplici vhe. s. carnis mundi ꝛ diaboli. luxuriã exclusit p ꝟginitatem. auaritiã per paupertatem. diabolũ vel superbiã per humilitatem. qꝛ has virtutes pfectissime in se habuit. ¶ Secunda virginis excellentia singularis dr gratie. hanc exp̃ssit angelus cũ dixit. Gratia plẽa De hac ꝓ plenitudine dixi in alio sermone de annũciatione in opere de laudibꝫ sanctorũ. ¶ Tertia ꝟginis excellẽtia. singularis dr glorie. ꝛ hãc exp̃ssit ãgelus cũ dixit Dñs tecũ. vbi sciendũ ꝙ ꝺm doctrinã theologoꝝ deus dr esse in omnibus rebus creatis tripliciter. s. per essentiã p̃sentiã ꝛ potentiã. ꝛ in sanctis suis quarto modo s. per inhabitantẽ gratiã vel h̃ inchoatã vel in futuro ꝯsumatã. oĩbus his modis erat deus in btã maria pfectius ꝙ̃ in ceteris oĩbꝫ. Dr eim deus eẽ ĩ creaturis p eẽntia inq̃ntũ p suũ ꝯtinuũ influxũ ꝯseruat creata in esse. Vñ greg⁹ in homel. ait Cuncta in nihilum tenderẽt nisi ea manus oĩpotẽtis sustẽtaret. Et sic expõit Chrisostomus illud Joh. i. c. Sine ipso s. gubernante factũ est nihil. i. qđ factũ est nihil ẽ. quãto aũt aliq̃ creature vel in specie vel ĩ indiuiduo habet pfecti⁹ eẽ tãto magis aliquo mõ dici põt deus ibi magis inesse p eẽntiã vñ magis in hoĩe ꝙ̃ in brutis Et qꝛ btẽ marie dedit nobilissimũ esse ꝛ ꝺm aiam ꝛ ꝺm corpus. qꝛ fuit optie disposita vt ꝯcipet xp̃m. iõ ꝙ̃tũ ad hoc deus p essentiã in ea fuit excellentius ꝙ̃ in aliis rebus creatis. ¶ Sed h̃ loco pleriq̃ꝫ scire cupiũt. an sicut btã ꝟgo pulcerrimã habuit aĩam ita ꝛ pulchritudinẽ dederit deus eẽ corpis. ꝛ ad h̃ dicit albert⁹ sup Missus ẽ. ꝙ sic. ꝛ ꝙ pulcherrima fuit virgo ipsa etiam ꝺm corpus taꝫ quo ad debitam corporis quãtitatem ꝛ qualitateꝫ ꝙ̃ quo ad elegantem membroꝝ dispositionem ꝛ pporcionem ꝙ̃ etiam q̃ ad coloris venustatem ꝛ hoc p.

batur tripliciter. ¶ Primo au
ctoritate. ¶ Secūdo exemplo
¶ Tertio ratiōe. ¶ Primo au
ctoritate salomonis dicentis ī
persona dei. Tota pulchra es
amica mea. tota pulchra es et
macula non est in te Nulla au
tem ꝯiunctior ⁊ amicitior deo
beata virgine que tota pulcra
fuit in aīa ⁊ corpore. Qđ autē
euangelium nihil dicat de pul
chritudine eius corporali. ideo
factū est. qꝛ cum ipsa dn̄a nr̄a
sit posita nobis in speculum ⁊
exemplū salutis non voluit eā
in talibus laudari. quoꝝ inor
dinatus appetitus vel abusus
multis ē causa pereūdi. ¶ Se
cundo ꝓbat albertus pulchri
tudinem ꝟginis exemplo figu
rali veteris testamenti. Nam
quattuorꝰ inueniūtᷣ ibi mulieres
beatā mariā expꝛssissime figurā
tes. s. hester cōiugata. iudith vi
dua. rebeca ⁊ rachel ꝟgines. Nā
de rebecca dꝛ Geñ. xxiiij. ca. ꝙ
fuit puella decora nimis ꝟgo
ꝗꝫ pulcherrima ⁊ incognita vi
ro. Et de rachele Geñ. c. xxix.
ꝙ erat decora facie ⁊ venusto
aspectu Et de iudith eiusdem
viij. ca. ꝙ erat eleganti aspectu
nimis. ⁊. x. c. ꝙ dn̄s pulchritu
dinē eiꝰ ampliauit vt incōpa
rabili decore omniū oculis ap
pareret. Et de Hester scribitur
eiusdē. ij. ca. Erat eñ formosa
valde ⁊ icredibili pulchritudi
ne omniēꝗꝫ oculis gratiosa et
amabilis videbatur. Signuꝫ
autem ⁊ figuram debet assimi
lari significato ⁊ figurato ⁊ po
tior est veritas ꝗꝫ figura. Ex q̊
sequitur ꝙ beata maria figura
ta per istas tam pulchras mul
to pulchrior fuerit. ¶ Tertio
albertus probat pulchritudi-
nem virginis ratione. Nā ꝫm
philosophum. Natura est vis
insita rebus ex simili simile p-
creans. Nisi ergo natura impe
diatur vel erret filius erit simi
lis patri vel matri. vnde sequi
tur ꝙ filius qui nascitur de ma
tre ⁊ non de patre ⁊ tali opan
te qui non potest impediri vel
errare. s. deo. ibi necesse ē filiuꝫ
fieri similē matri ⁊ ecōuerso. sꝫ
xp̄s filius virginis fuit pulcer
rimus. iuxta illud p̄s. Specio
sus forma p̄ filijs hominū. ita
ꝙ in ipsum desiderāt angeli p-
spicere. vt dicit petrꝰ ꝓma sua
canonica. ergo ⁊ bn̄a maria ma
ter eiꝰ est pulcherrima. pulchri
tudo aūt illa nulli potuit eē oc
casio scandali. qꝛ vt ait Bona
uētura in. iij. tanto erat hone-
stas adiūcta illi pulchritudini
ꝙ sicut inueniᷤ scriptū in q̊daꝫ
libro hebraico nullꝰ erat adeo
libidinosus ⁊ icontinēs q̇ aspi
ciēs ꝟginē cū tanta venustate
pudicitie nō icenderetᷣ ad illiꝰ

deuotionē ita q̄ a nullo vnq̄ȝ potuit ꝯcupisci. ¶ Scḋo dr̄ de us esse ꝑ p̄sentiā in oībꝫ q̄r no/ uit oīa intima creature. Oīa eīn sūt nuda ꝛ apta oculis eiꝰ. vt dr̄ ad Heb. iiij. ca. Sed in btā ꝟgine fuit ꝑ p̄sentiā nō so lū q̄r vidit oīa secreta eiꝰ affe/ ctus ꝛ cogitatꝰ oculo cognitio nis. sed ꝛ oculo approbationis oēs actus interiores ꝛ exterio/ res vt sctissimos approbauit. ¶ Tertio deus dr̄ eē in rebꝫ per potentiā. q̄r oībꝫ dat ꝟtutem opandi. Unde Joh. xv. dixit xp̄s. Sine me nihil potestis fa cere. ꝛ q̄r ꝟtutē dedit opandi beate marie pfectius q̄ȝ alīi pu re creature. ideo pfectius q̄ȝ in aliīs fuit cū ea. ¶ Quarto deꝰ est ꝑ gratiā in scīs. q̄r vt dicit i. Joh. iiij. c. Qui manet in ca ritate in deo manet ꝛ deꝰ i eo. Sed certe nullus pōt eq̄ri btē ꝟgini in charitate. Sed vltra dictos modos essendi fuit mo do inaudito a seculis stupēdis simo. s. ꝑ p̄sentiā corpalē q̄n ꝟ/ bū caro factū est ꝛ nō nisi d̄ ꝟ/ gine maria. Jdeo angelus ac/ cōmodissime dixit Dn̄s tecū. Sed plerīq; arguūt q̄ non bn̄ dixit angelus vtēdo hoc noīe dn̄s. Nā ꝭm p̄hm. sermones in quirēdi ꝛ faciēdi sūt ꝭm mate riam q̄ tractaꝛ. Un̄ in materia amoris nō dȝ poni noīe timoris

ꝭm illud Malach. i. c. Si ego dn̄s vbi ē timor meꝰ. Cū g in hac salutatōe tractaret materia sūmi amoris. s. incarnatio filīi dei nō videꝛ q̄ debuerit dicere dn̄s tecū. sed pax tecū sicut ꝛ fi lius eius salutabat q̄s dilige/ bat. ¶ Ad hoc r̄ndet albertus q̄ in ista salutatiōe in eo q̄ḋ dr̄ Dn̄s tecū. Duo intēduntꝛ vnū vt ꝑsona mittētis ꝑprie expri/ maꝛ. alteꝝ vt liberū arbitriū ꝟ/ ginis ad credendū ꝛ assentien dū inclineꝛ. Jsta aūt duo pfe/ ctissime ꝛ ꝑprīssime exp̄mit h̄ nomē dn̄s q̄ḋ a potētia iponit s. a dn̄ando. vn̄ btūs ambro. dicit q̄ dn̄s nomē est potentie Et q̄n absolute dr̄ soli deo ap propaꝛ. Alīi ꝟo dn̄i dicunꝛ re spectu ꝭm illiꝰ vel illiꝰ seu ali cuius loci defminati. Jpe ab solute dr̄ dn̄s. q̄r ē dn̄s omniū Un̄ in p̄s. Dn̄i ē terra ꝛ pleni tudo eius orbis terraꝝ ꝛ vni/ uersi q̄ habitāt in eo. ꝛ Hester iiij. c. Dn̄s vniuersoꝝ tu es. q̄ḋ solius dei trinitatis ē ꝑpriū q̄ est ꝑsona mittens in hac salu/ tatione. Et sic ꝑsona mittens noīaꝛ. Per idē aūt ꝛ liberū arbi triū beatissime ꝟginis inclinaꝛ q̄a ad ꝯsentiendū in mirabilia maxime disponit fides d̄ oīpo tentia. q̄r credit deū oīa facere posse acquiescit ipsum posse et naturas mutare ꝛ naturis im

perare Ad credendū ergo con
gruentissime ponit hoc nomē
dñs qđ absolute positū ē oīpo
tentie demonstratiuū. Quia
vero liberū arbitriū beate v̄ginis
etiā per se erat facile ad creden
dum paratū non indiguit exp̄
mi cū insinuatione oīpotentie
vt diceret. Dñs oīpotens. vel
cū terrore vt dñs exercituum.
Sed sufficit leuis eius annun
ciatio et ꝛ q̄si obscura exp̄ssio
potentie qualis per hoc nomē
dñs importat. Dicit ergo dñs
tecū. quasi dicat ei aperte. Ni
hil credas tibi impossibile que
scis te dñm in sociū habere. sꝫ
dic ꝯfidenter. oīa possum i eo
qui mecū est. Si em̄ aliq̄ duo
vnū officiū debeant opari q̄d
impedit si vnus ē debilis cum
alter sit adeo fortis vt per se ef
fectum illū possit inducere isto
etiam nō iuuante. Et sic pꝫ ꝙ
dñs hic ponit ad notandā po
tentiā fiendi nō timorē vel ter
rorē. ¶ Quarta virginis excel
lentia dꝛ benedictionis. Dixit
em̄ angelus. bñdicta tu in mu
lieribus. qđ pōt exponi sm du
plicē intellectum. ¶ Prim⁹ in
tellectus est. benedicta tu i mu
lieribus. i. sup omnes mulieres
quia peruenisti ad tertiū bñdi
ctionis gradū in genere mulie
bri ad quem nulla alia mulier
attingit vel attingere poterit

¶ Primus gradus qꝛ aliq̄ mu
lier fecūda est sed nō v̄go. Se
cūdus qꝛ aliq̄ v̄go sed nō fecū
da. Tertius v̄o soli marie p̄
prius est ꝙ sit v̄go ꝛ fecunda.
¶ Scđs intellectus est benedi
cta tu in mulierib⁹. qꝛ p bñdi
ctionem p̄ticipat cū omni sta
tu ꝛ genere mulierū. Fuit enim
cū v̄ginib⁹ v̄go. cū cōiugatis
fecunda. ꝛ cū viduis cōtinēs
ꝛ casta. O q̄ insolita ꝛ digniſ
sima fuit hec salutatio. O q̄
blande q̄qꝫ reuerenter ab an
gelo p̄nūciata. p̄pter qđ nō im
merito v̄go cogitabat qualis
esset. Et tandē cum ab angelo
fuisset de omnib⁹ ac de icarna
tiōis mysterio plene instructa
genib⁹ flexis. oculis plangenti
bus. ꝛ facie in celū erecta dixit
Ecce ancilla dñi: fiat mihi sm
v̄bum tuū. Moxqꝫ filium in
vtero concepit. Et v̄bum ca
ro factū est vt saluū faceret ge
nus humanū qđ p̄ierat. amen
¶ Sermo. l vi. de angelis quo
rum solēnitas in ecclesia cele
bratur p̄pter miraculū quod
apparuit in monte gargano.

Angelis suis
deus mandauit de
te vt custodiant te
in omnib⁹ vijs tuis
Illuminati p̄phete v̄ba sunt
ista originaliter ps. xc. Debito
res sum⁹ frēs charissimi āgelis

beatis.quoniā volente deo in
numera vt sic loquar beneficia
nobis ꝑstare non cessant.ꝙ tñ
ipsi inuisibiles sunt ⁊ imateria
les substātie pleriq; illos negli
gunt venerari. Ob qđ vt hu/
mane imbecillitati ꝯsuleretur
singulari modo in monte gar
gano. Anno dñi.ccc.nonage/
simo locus inuent⁹ est in quo
archāgeli michaeli aliorumq;
āgeloꝝ iugis memoria vsq; ad
ꝯsūmationē seculi ꝑmaneret.
Nam dum quidā ꝑdiues no/
mine garganus q̇ ex euētu suo
monti vocabulū dedit infini/
ta pecoꝝ multitudine abūda/
ret contigit vt semel thauꝝ ꝑ/
deret. Quē solicite querens in
uenit tandem in vertice mon/
tis forib⁹ cuiusdā assistere spe/
lūce Quē cū sagitta apperisset
illa velut flamine venti retor/
ta eū a quo iactata est mox re/
uersa ꝑcussit. Turbati ciues ⁊
stupefacti epm̄ sipontinū quid
facto opus eēt ꝯsuluerūt Qui
triduanū indixit ieiuniū oran
dūq; deū ꝑcepit. Quo pacto
scūs archāgelus michael ap/
paruit ꝑ visionem epo dicens
Ego sum michael archāgelus
q̇ in ꝯspectu dñi semper assisto
volui aūt locū illi⁹ speluce mi/
hi dedicandū illo indicio sa/
gitte cūctis mortalib⁹ declara
re. Qua visiōe letior fact⁹ eps
aliis qđ viderat enarrauit. Et
sic ab eo tpe ecclesia ibi ꝯsecra
ta fuit ob reuerentiā bti archā
geli que vsq; in ꝑsentē diem a
cunctis fidelib⁹ deuotione ꝑci
pua frequentatur. Qua ꝓpter
⁊ solēnitates angeloꝝ a patri/
bus fuit instituta.quā ex debi
to ⁊ obligatione ꝑcepti mense
septembris oēs celebrare tenēt
¶ Quia ꝓo in tanta festiuitate
mens nostra ad ipsos angelos
colendos ꝑcandesq; ē inflam
manda. Idcirco de ipsis in ꝑ
senti sermone dicemus.de qui
bus tria mysteria erunt decur
renda.
¶ Primū dr cognitionis
¶ Scđm ꝓductionis.
¶ Tertium missionis
¶ Qualiter angelus ab homi
ne cognosci pōt.⁊ quō spūs est
incorporeus q̇ tñ pōt in assum
pto corpore apparere Ca.i.
Primū de angelis my
sterium decurrēdū dr co
gnitiōis.i quo tria du
bia ꝓponimus illustranda.
¶ Primū vtꝝ subē sepate q̄ di
cunt āgeli possint cognosci ab
hoib⁹ viatoribus.
¶ Scđm vtꝝ angeli habeant
corpa sibi naturaliter vnita
¶ Tertiū vtꝝ assumant aliqñ
corpora.
¶ Pro pmi dubij illustratione
distinguere possumus noticiā

triplicem.
¶ Prima dr ppria ꝛ intuitiua
¶ Scda cois ꝛ effectiua.
¶ Tertia fidelis ꝛ reuelatiua.
¶ Prima noticia dr ppria ꝛ intuitiua. qua. s. cognoscit angelus in sui substantia sicuti est. Et hac angelus cognosci non pōt a puris viatoribꝫ. vt inqt Tho. i. pte. q. lxxxviij. ex eo ꝙ itellectus noster ſm statū pn̄tis vite nihil intelligit nisi ꝯuertēdo se ad fantasmata. ꝛ sic substātias imateriales q̄ sub sensu ꝛ imaginatione nō cadunt pmo ꝛ per se ſm modū cognitionis nobis expertū intelligere nō possum⁹. imo ꝛ adam in statu inocentie. vt etiam dicit Tho. i. pte. q. xciiij. c. Intelligere nō potuit subas separatas eo ꝙ illi aie cōpetebat modus intelligēdi p ꝯuersionē ad fantasmata sicut ꝛ nob. Et lꝫ plato voluerit ꝙ subē imateriales nō solū a nobis itelligunt sed sint etiā pma a nobis itellecta Posuit em̄ formas imatiales subsistētes q̄s ideas vocabat eē ppa obiecta nostri itellect⁹ ꝛ ita pmo ꝛ p se a nob itellecta Sꝫ qꝛ aie cognitio applicat rebus matialibꝫ ſm ꝙ itellectui p miscet fantasia ꝛ sens⁹. iō qnto mag' itellect⁹ fuerit depurat⁹ tāto magis pcipit imaterialiū itelligibilē ſitatē. Nihilomin⁹ ꝯtrariū videt sentire i thimeo vbi dixit Inuisibiliū diuinaꝝ ptātū q̄s demōes nūcupāt pstare rōnē mag' ē op⁹ ꝙ ferre valeat hoīs igeniū. ¶ De ꝯmētatore pō asserit tho. ꝙ in. ij. meth. dixit. si subē abstracte nō possent itelligi a nob tūc natura ociose egisset. qꝛ fecisset illud qd ē in se naturalr itellectū nō itellectū ab aliq̄. Sꝫ dictū h deficit. ¶ Primo qꝛ nō seqt ꝙ si subē separate nō itelligunt a nob n̄ itelligāt ab aliq̄ intellectu Intelligunt em̄ a seipis ꝛ a se iuicē. ¶ Scdo deficit snia ꝯmētatoris. qꝛ nō est finis subaꝝ sepataꝝ vt intelligant a nobis. ¶ Scda cognitio dr cois ꝛ effectiua qn̄ cognoscit cā p effectū. ꝛ ē cognitio q̄dam naturalis. Hāc cognitionem habuerūt phi d angelis ꝛ pcipue Ari. in. xi. meth. q volu it ꝙ intelligētie mouerent spas celoꝝ ꝛ celestia corpa ¶ Tertia pō cognitio fidelis dr ꝛ reuelatiua qn̄. s. aliqd cogscit fide. qꝛ sic ē certitudinaliter reuelatū h mō relictis phoꝝ vanitatibus atqꝫ erroribꝫ hoīuꝫ curiosorū. Nos firmissime asserim⁹ ꝙ angeli sūt nobilissimi spūs do boni fruētes nob vt infra docebim⁹ beniuoli ꝛ affecti qbꝫ mediis dei secreta ꝛ mysteria grē hoibꝫ sūt reuelata. Mali vero penis eṫnis iustissime deputati

angeli sunt in veritate

¶Si vero quis queret vñ hec veritas ē exorta. Rñdemus ꝙ ex latissimo cāpo scripture sacre veteri videlicet nouoqꝫ testa/mento vbi de angelis expressa fit mētio. Vñ Ge. c. xvi. scribi/tur de agar dū fugeret essetqꝫ ī solitudine qꝛ affligebat eā sara dña sua. Cūqꝫ inuenisset eam angelus dñi iuxta fontē aque in solitudine ⁊c̄. Dixit ad illaꝫ Agar ancilla sarai vnde vēis ⁊ quo vadis. Que rñdit a fa/cie dñe mee fugio. Dixitqꝫ ei ā/gelus dñi Reuertere ad dñam tuā ⁊ humiliare sub manibꝫ il/lius. ⁊ Geñ. xix. c. Venerūt duo angeli sodomā vespere. ⁊. xxij. c. Angelꝰ dñi de celo clamauit dicēs abrahā abrahā. ⁊. xxviij c. vidit iacob in somnis scha/lā stantē sup terrā ⁊ cacumē eiꝰ tangēs celū āgelos ꝙꝫ dei ascē/dētes ⁊ descēdentes ꝑ illam. et xxxij. c. Jacob itinere q̊ ceperat abijt fuerūtqꝫ ei obuiaꝫ angeli dñi. ⁊ Exodi. xiiij. c. Angelus dei p̄cedebat castra in israel. et cū eo ꝑiter colūna nubis. ⁊. xx/iij. c. Mittā angelū meū q̇ p̄ce/dat te ⁊ custodiat in via ⁊ itro/ducat ad locū quē p̄paraui tibi ⁊ Numeri. xxij. c. Cū vidisset asina stantē āgeluꝫ cecidit sub pedibꝫ sedētis. Et scdi reg. vl/ti. ca. Cū extēdisset manū an/gelꝰ dñi sup hirlm vt disperde/ret eā misertus ē dñs sup affli/ctionem ⁊ ait angelo ꝑcutiēti. Sufficit nūc ꝯtine manū tuā. Erat aūt angelꝰ dñi iuxta areā ornā iebuzei. Et. iiij. re. i. c. an/gelꝰ dñi locutꝰ est ad heliā. Et xix. c. Angelꝰ dñi ꝑcussit in ca/stris assirioꝝ. ⁊ Thobie. v. ca. Egressus thobias inuenit iu/uenē splēdidissimū stantē p̄cin/ctū ad ambulādū ⁊ ignorās ꝙ āgelꝰ dei esset salutauit eū ⁊ di/xit. Vñ te habemꝰ bone iuue/nis. Et Judith. xiij. ca. Viuit dñs qm̄ custodiuit me angelꝰ eius. Et eccle. v. c. Ne dicas co/rā angelo tuo nō est prouiden/tia. ⁊ ps. viij Minuisti eū pau/lominus ab angelis: Et. xxvi Adorate eū oēs angeli eiꝰ. Et ciij. Qui facis āgelos tuos spi/ritus. Et. cxlviij. Laudate eū omēs angeli eius. ⁊ Baruch. vij. c. Angelꝰ meꝰ erit vobiscū ⁊ Danie. iij. c. Angelus auteꝫ dñi descēdit cū azaria et socijs eiꝰ in fornacē ⁊ excussit flāmaꝫ ignis de fornace. ⁊ eodē. c. Bñ/dicite angeli dñi dño laudate ⁊ supexaltate eū in secula. ⁊. xiiij c. Dixit āgelꝰ dñi ad Abachuc fer prādiū qd̄ hēs danieli in ba/bilonē q̇ est in lacu leonum Et Malachie. iij. c. Statim veni/et ad templū sanctū suū domi/nator quē vos queritis ⁊ ange/lus testamēti quē vos vultis.

asina

⁊ Lu.i.ca. Apparuit zacharie angel⁹ dñi stās a dextris altaris incēsi. Et eodē ca. Missus est angelus gabriel a deo in ciuitate galilee cui nomē nazareth ad virginē desponsatā viro. ⁊.ij. c. Angel⁹ dñi stetit iuxta illos eodē.ca. Dixit illis angel⁹ nolite timere. eodē.c. Facta ē cum angelo multitudo milicie celestis exercitus. Et.xxij.c. Apparuit ei angel⁹ dñi de celo confortās eū. ⁊ Math.i.c. Angelus dñi apparuit in somnis ioseph ⁊.iiij.c. Accesserūt āgeli ⁊ ministrabāt ei. ⁊.xxij.ca. Erūt sicut angeli dei in celo. Et.xviij.ca. Angeli eorū semp vidēt faciem patris mei q̄ in celis ē. ⁊.xxiiij. c. Mittet angelos suos cū tuba. ⁊.xxxv.c. Cū venerit fili⁹ hominis in maiestate sua ⁊ omēs angeli ei⁹ cū eo. ⁊.xxvi.ca. An putas q: nō possum rogare patrē meū ⁊ exhibebit mihi modo plusq̄ duodecim legiones angelorū. Et Johā.v.ca. Angelus aūt dñi fm tp̄s descēdebat in piscinā. ⁊ ad Hebreos.i c. Cui aliqñ angelorū dixit filius me⁹ es tu. ⁊ actuū.xij.cap. Angelus dñi astitit ⁊ lumē refulsit in habitaculo carceris. eodē.c. Misit dñs angelū suū ⁊ eripuit me de manu herodis. ⁊ apocalip.i.c. Significauit de⁹ q̄ oportet fieri cito loquēs p angelū suū seruo suo iohāni. ⁊.ij. c fit mētio de angelo pgami ⁊ tiatire ⁊ smirne. ⁊.iij.c. de angelo sardis philadelphie ⁊ laodicie ⁊.vij.c. de angelo ascendēte ab ortu solis. ⁊.x.c. d angelo amicto nube. ⁊.xij.c. de angelis preliātib⁹. ⁊.xiiij.c. de angelo hñte euangeliū eternū. ⁊.xvi.ca. de septē angelis hñtib⁹ septē fialas ire dei ⁊.xviij.c. de angelo descendēte de celo hñte ptātem magnā. ⁊.xx.c. de āgelo descēdēte de celo habēte clauē abyssi ⁊ cathenam magnam. ⁊.xxij. c. de angelo q̄ nō pmisit se adorari a Johāne. Ex quibus oibus cogimur confiteri esse angelos licz illos pro statu isto in sui substantia videre non valeamus. De demonibus autē videre potes que posui in tractatu de timore iudiciorū dei. Secundum principale dubiū propositum fuit vtrum angeli habeant corpora sibi naturaliter vnita. Et quidam contendūt probare q̄ sic. ¶ Primo q: origines in li. periarchon dic. Solius dei.i. patris ⁊ filij ⁊ spūssācti vere id propriū ē vt sine materiali substantia ⁊ absq̄ vlla corporee additionis societate itelligatur existere. ⁊ Bernardus omelia.vi. sup cantica ait. liquet omnē spiritum corporeo prorsus indigere solatio. ¶ Et

Augu. in. ij. sup Genesim ad litterā. ꝛ in tertio de trini. et in viij. de ciui. dei. Et in li. de ecclesiasticis dogmatibꝫ videt asserere ꝙ angeli habeant corpora aerea ꝛ subtilissima. ¶ Scḋo Grego. in omelia vocat angelū aial rationale. oē aūt aial habꝫ corpus sibi naturaliter vnituꝫ. ¶ Tertio arguit qꝛ pfectior est vita in angelis ꝙ̄ in aiabꝫ. Sꝫ aia nō solū viuit sed etiā viuificat corpꝰ ergo angeli hn̄t corpa sibi naturaliter vnita. Sꝫ ꝯtra istos ita debiliter arguētes est doctrina oim theologoꝝ i scḋo sniaꝝ dist. viij. Qui sequentes Dyonisiū ꝛ Damascenū asserunt angelos nō habere corpa sibi naturaliter vnita. Et ratio scḋm tho. i. parte. q. quinquagesima prima. Qꝛ qḋ accidit alicui nature nō inuenit naturaliter in illa natura. Sicut habere alas qꝛ nō est de ratione aialis non conuenit omni animali. Cum autem intelligere non sit actus corporis nec alicuius corporee virtutis habere corpꝰ vnitum nō est de ratione substantie intellectualis inquantum huiusmodi. sed accidit alicui intellectuali substātie ꝓpter aliquid aliud. Sicut aie rōnali ꝯpetit vniri corpi. qꝛ est impfecta ꝛ in potentia existens i genere intellectualiū substātiarū nō hn̄s in sui naturā plēitudinē scientie. sed acquirens eā p sensus corporeos a sensibilibus rebus. In quocunqꝫ autē gn̄e inuenitur aliquid imperfectuꝫ oportet preexistere aliquod pfectū in genere illo. Sunt ḡ alique substātie intellectuales pfecte in natura intellectuali nō indigentes acquirere scientiaꝫ a rebus sensibilibꝫ Quare non oēs substātie intellectuales sūt vnite corporibꝫ. sed alique sunt a corporibꝫ sepate. Ad primuꝫ ergo obiectū de sentētia Origenis dicit Tho. ꝙ audiēdus nō est. qꝛ vt scribit Hiero. in epl'a ad desideriū. Origenes melior in bonis peior in malis fuit. Cuius hereses in libris periarchō quos ipse composuit maxime inueniri dicuntur. Magister i hystoria scholastica super genesim circa principium. Periarchō inquit ē liber i quo Origenes dixit xp̄m adhuc i aere pro demonibus pati debere. sicut in terra passus est pro hominibus ¶ Aug. vero in pretactis locis nō loquit asserēdo sed referens opinionē platonicoꝝ qui ponebāt esse aliq̄ aialia aerea que demones nominabant. Dictū adhuc Bern̄. intelligenduꝫ est sane qḋ spūs creati indigent corporeo instrumento nō sibi naturaliter vni

ro. sed ad aliquid assumpto, p̄pter instructionem nostram
¶ Ad secundum de verbo gregorij. r̄ndetur q̄ ipse vocat angelum ratōnale animal methaphorice propter similitudinē rationis. ¶ Ad tertiū inquit sanctus doctor q̄ viuificare effectiue. simpliciter p̄fectionis ē vn̄ ꝛ deo cōuenit. Sed viuificare formaliter est substātie que est ps alicui⁹ nature ꝛ n̄ h̄ntis i se integrā naturā speciei. vn̄ substātia itellectual' q̄ nō est vnita corpi ē p̄fectior q̄̄ ea q̄ est corpi vnita. Hinc Dama⁹ ait Angelus est substātia intellectualis incorporea. ꝛ Dyonisi⁹ Angeli sunt spirtualia lumia immat ertales incorporei. ¶ Tertium dubiū p̄cipale fuit vtrū angeli assumnat aliq̄n corpea Et q̄ sic patet. q2 Aug. li. xv. d̄ ciuitate dei dicit. q̄ angeli i assumptis corporib⁊ abrahe apparuerūt. Tho. vero ait q̄ nō nulli tenuerunt angelos nunq̄̄ corpora assumpsisse Sꝫ omnia que in scripturis diuinis leguntur de apparitionib⁊ angeloꝝ ꝯtigisse ſm imaginationeꝫ Tn̄ hoc nō videtur ꝯsonū intentioni sacre scripture. Quoniā id qd̄ imaginaria visiōe videtur ē sola imaginatione vidētis. vn̄ non videt indifferenter ab oib⁊. Scriptura aūt diuina sic introducit interdū angelos apparētes vt cōiter ab omnibus videretur. Sicut angeli apparētes abrahe visi sunt ab eo et a tota familia eius. a loth ꝛ a ciuib⁊ sodomoꝝ visi sunt angeli q̄ venerunt sodomā vespere Similiter angelus qui apparuit thobie ab oib⁊ videbatur. Ex quo manifestū est ista sic contigisse ſm corporeā visionem q̄ videtur id quod positum ē extra videntem vn̄ ab omnibus videri pōt. Tali aūt visione nō videtur nisi corpus. Cuꝫ ergo angeli neq̄ sint corpora neq̄ habeant corpora sibi naturaliter vnita reliquitur q̄ assumāt aliq̄n corpa. Et licet illis nō indigeant propter seipsos assumunt tamen illa propter nos vt familiariter cum hominib⁊ cōuersando demonstrant intelligibilem societatem quam homines expectant cum eis habendam in futura vita. ¶ Insuper q̄ angeli corpora assumpserunt in veteri testamēto fuit quodam figurale indicium q̄ verbum dei assumpturū eēt corpus humanum ¶ Omnes enim apparitiones veteris testamenti ad illam apparitōem ordinate fuerunt qua filius dei apparuit in carne. ¶ Notandū tn̄ q̄ corpus assumptū vnit āgelo nō quidem vt forme nec lo/

lum vt motori.sed sicut moto
ri repsentato p corpus mobile
assumptū Sicut eñ in sacra
scriptura ꝓpetates rez intelli/
gibiliū sub similitudinib rerū
sensibiliū describunt. Ita cor
pora formant sic ab angelis di
uina ꝟtute vt congruāt ad re
psentandū angeli itelligibiles
ꝓprietatis, Et hoc est angelū
assumere corpus.¶ Et si quis
obstaret ꝙ angeli nō assumūt
corpus de terra vel aqua.qr ñ
subito disparerēt neqȝ de igne
qr cōbureret ea que ꝯtingerēt.
nec ex aere qr aer infigurabilis
est.ergo āgeli corpora nō assumūt
¶ Rñdet Tho.ꝙ lȝ aer in sua
claritate manēs nō retineat fi
guram neqȝ colorē.tñ qñ ꝯdē
satur ꝛ figurari ꝛ colorari pōt
sicut pȝ in nubib.ꝛ sic āgeli as
sumūt corpora ex aere ꝯdēsan
do ipm virtute dina ꝙtuȝ ne
cesse ē ad corporis assumendi
formationē.¶ Sed adhuc ori
tur hic difficultas propter ea q̄
docent sacri doctores. nā cor
pus assumptū ab angelo vide
tur quasi viuū ꝛ opa vite hñs
ꝛ tñ nō est viuū nec hñs opera
vite.apparet organizatuȝ hñs
oculos ꝛ nares ꝛ alia sensuum
instrā.ꝛ tñ p organa illa ange
lus minime sentit. In corpore
sic assūpto angelus videt loq.
ꝛ tñ nō est ꝓpa locutio illa Si
militer comedit ꝛ illa nō ē ꝓa
comestio.igit in talib appari/
tionib nō ē nisi qdā fictio siue
deceptio.¶ Ad hec rñdet tho.
vbi s.ꝙ sicut nō ē ꝯ ꝟitatē ꝙ i
scripturis itelligibilia sub figu
ris sensibilib describantur. qr
h nō dr ad astruenduȝ ꝙ intel
ligibilia sunt sensibilia.sed qa
p figuras sensibiliū ꝓpetates i
telligibiliū ꝭm similitudinē qn
dam dātur intelligi.ita non re
pugnat ꝟitati scōꝝ angeloꝝ ꝙ
corpora ab eis assumpta vide
antur hoies viuētes cū ñ sint
Non eñ assumūtur nisi vt per
ꝓpetates hois ꝛ operum hois
spirituales ꝓpetates angeloꝝ
ꝛ eoꝝ spūalia opa designētur.
Quod aūt ñ ita ꝯgrue fieret si
veros hoies assumerēt.qr pro
petates eoꝝ ducerent in ipsos
hoies nō in angelos ¶ Simili
ter est dicendū ꝙ angeli per or
organa assūptoꝝ corpoꝝ nul
lo mō sentiūt nec tñ supflue sūt
formata. Nō eñ ad hoc sūt for
mata vt p eē sentiāt.sed ad h
vt p hmodi organa virtutes
spūales angeloꝝ denotent. Si
cut p oculū denotatur virtus
cognoscitiua angeli ꝛ per alia
mēbra alie ei ꝟtutes vt docet
Diony.vi.c.cele.ierar. De o
cutiōe ꝟo angeli quam facit i
corpore assūpto veꝝ ē ꝙ nō est
prope locutio sed aliqd simile

locutioni inq̄ꝁtū angel⁹ in cor
pore sic assūpto format voces
i aere siles vocib⁹ hūanis. qui
voces formāt vt p illas dei se
creta ad nostras aures puemāt
Comestio adhuc angeli nō est
vera. sed figuratiua spūal' come
stionis. nā comestio importat
sūptionē cibi ꝯuertibilis i sub
stantiā comedentis. ⁊ quāuis
corp⁹ xpi post resurrectionē ci
bus nō ꝯuerteret. sed resoluere
tur in p̄iacentē materiā. tn̄ xp̄s
hēbat corpus talis nature i qd
posset cib⁹ ꝯuerti. vn de fuit vera
comestio. sȝ cib⁹ assūpt⁹ ab an
gelo neqȝ ꝯuertitur in corpus
assumptū. neqȝ corpus illud ē
talis nature vt in illud possit
alimentū ꝯuerti. propterea dixit
angelus Thob. xij. c. Cū eēm
vobiscū p volūtatē dei videbar
qdē māducare ⁊ bibere. sȝ ego
cibo ⁊ potu inuisibili vtor. Fi
unt igitur oia i assūptis corpo
ribus ab angelis. nō ad decep
tionē. sed potius ad vtilitatē
nostram. vt ex p̄dictis pȝ

¶ Quod deus produxit ange
los ex tpe in celo empyreo.

Capitulū secundum.

Ecundū mysteriuȝ d
angelis apiendum dr
pductiōis. in quo cōsi
derare debem⁹ pductionē eo
rum quantū ad tria.

¶ Primo q̄ꝁtum ad causam.

¶ Scdo q̄ꝁtum ad tempus

¶ Tertio q̄ꝁtum ad locum.

¶ Primo ꝯsiderāda ē āgeloꝝ
pductio q̄ꝁtū ad cām. vbi qrit
an angel⁹ hēat cām sui eē ⁊ sit
creat⁹ a deo. Et ad h respon
det tho. i. pte. xliiij. ⁊. q. lxi. qd
necesse ē dicere ⁊ āgelos ⁊ oē id
qd p̄ter deū ē a deo esse factuȝ.
Si eni aliqd inuenit in aliquo
p pticipationē necesse ē q cau
setur in ipso ab eo cui eēntialit
ꝯuenit. sicut ferrū fit ignitū ab
igne. de⁹ aūt ē ipm eē p se sub
sistēs. ⁊ eē p se subsistēs nō po
test esse nisi vnū. relinqtur g q
oia alia a deo nō sūt suū eē sed
pticipant eē. q̄re causantur ab
vno ente qd pfectissimum ē

¶ Ex his dicit Aristoti. in. ij.
methaph. Id qd ē maxie ens
⁊ maxime verū ē causa omnis
entis ⁊ ois veri. sicut id qd est
maxime calidū est cā ois cali
di. Algazeles vero i eodē loco
inqt. Ipsū eē deo maxime ꝯue
nit. qm ipse ē origo ⁊ pncipiuȝ
eēndi ⁊ qd ē a quo ē qcqd est.
Qd ꝯfirmās auicēna ait. Deus
eē est exuberās ab ei⁹ eē. Qua
re ⁊ plato in thimeo subdidit
Quod nostꝝ eē in ꝯpatione il
li⁹ ē nō eē. Hinc Paul⁹ ad ro
ma. xi. c. scripsit. ex. ꝑ o ⁊ p ipm
⁊ in ipso sūt oia. necesse est igit
āgelos a deo eē creatos. ¶ Sȝ
mirant qdā ex eo q de his que

sunt a deo creata agitur Gene. i.
c. Sed nulla mētio fit ibi d̓ an
gelis. ergo nō videtur q sint creati a
deo. Item Aris. dicit. viij. me/
thaphisice. q si aliq̄ substātia sit
forma sine materia statim per se
ipsam ē ens et vnū nō habz cām.
q̄ facit eā ens et vnū. sed angeli
sūt forme imateriales. ergo n̄ hn̄t
cām sui esse Ad hec rn̄det tho.
primo s̄m Aug. li. xi. de ciui. dei
Qd̓ āgeli nō sūt ptermissi in il
la prima rer creatōe. sz significātur
noie celi vel lucis Ideo aūt vel p̄
termissi sunt vel noibus rer corpa
liū significati. quia moyses pplo
rudi loquebatur q nōdū cape po
terat incorporeā naturā De sb
stātijs ergo q̄ sūt forme subsistē
tes dicendū q nō hn̄t cām aliā
formalē sui ee et sui vnitatis. Ne/
q cām agentē per trāsmutatōez
materie de potētia i actū. sz bn̄
hn̄t cām pducentē totā subiaz
q̄ est ipe d̓s. ¶ Scd̓o ɔsideran
da ē angelorum pductio qūtuz ad
tps qn̄. s. fuerūt āgeli creati Et
circa hoc tres repiuntur opiniones
Prima opinio falsa ē et hereti/
ca. Hec tenet q āgeli fuerūt p
ducti ab eterno. hoc eni ee nō pōt
qm̄ sic d̓s creaturas pduxit q
eas ex nihilo fecit. i. postq̄ ni/
hil fuerāt. Et vt inqt Tho. i. par
te. q. xlv. Cū dicitur aliqd ex ni/
hilo fieri hec ppositio ex non de
signat cām materialē sz ordinē
tm̄. sicut cū dicitur ex mane fit
meridies. i. post mane. Et si obij
ceretur q philosophi dicūt ex ni/
hilo nihil fit. Rn̄det tho q phi
losophi nō ɔsiderauerunt nisi
emanationē effectuū prticlariū
a causis prticularibus q̄s necesse
est p̄supponere aliqd i sua actō
ne. Et s̄m hoc ē cōis eorum opi/
nio ex nihilo nihil fieri. Sed hoc
locū nō habet in prima emana
tōe ab vniuersali rer principio
¶ Secunda opinio fuit qrūdā
doctorum antiquorum. s. q āgeli fue
rūt creati an̄ oēm mundū cor/
poreū. Nā hiero. hoc videtur asse
rere sup epl'a ad titū. Ait enim
sic. Sex milia nondū nr̄i tpis
cō plen annorū et quāta tēpora
quātasq sclorum origines fuisse
arbitrandū est in qbus angeli
throni et dn̄atōes ceteriq ordi
nes deo seruierūt. Damascenus
etiā dicit in. ij. li. Quidā dicūt
q an̄ oēm creationē angeli geni
ti sunt. vt theologus dicit Gre
go. s. nazāzenus. De quo asse/
rit tho. q tanta est in doctrina
eius xpiana auctoritas vt nullus
vnq̄ eius dictis calūniā inferre
p̄sumpserit. sicut nec athana/
sij documētis. vt Hiero. dicit.
¶ Tertia opinio aliorum q̄ tn̄ p̄
cedentē nō reprobat: Sz quia rō/
nabilior fore videtur. idcirco tene
tur cōmuniter a doctoribus q ā/
geli simul cum creatura corpo/
rea sunt creati. Angeli enim
sunt quedam pars vniuersi. quia

nō ɔstituūt p̱ se vnū vniuersū
Sed tam ipi q̄ꝫ creatura cor/
porea in ɔstitutionē vnius vni
uersi ɔueniūt quod apparet ex
ordine vnius creature ad aliaꝫ
Ordo enim rerum adinuicem
est bonum vniuersi. Nulla au
tem pars perfecta est a suo to/
to separata. Non ergo est pro/
babile. vt deus cuius perfecta
sunt opera creaturā angelicā se
orsum ante alias creaturas ꝓ/
duxerit Et hoc refert dn̄s Bo
nauētura dis. ij. scd̄i libri. Qd̄
quatuor a principio fuerunt si/
mul creata scꝫ angelica natu/
ra. celum empireū. materia pri
ma. ⁊ tp̄s late illud accipiēdo
pro qualibet successione. Ratō
est quia debuerunt in omni ge
nere rerum creari tam in mēsu
ris q̄ꝫ in substantijs. Primū i
mensuris est tempꝰ. Scd̄m in
substātijs corporalibus passi/
uis est materia prima ⁊ in sub
stantijs corporalibus actiuis
est celum empireum. ¶ Primū
vero in substantijs spiritualibꝫ
est angelica natura. Idcirco q̄
tuor hec creduntur fuisse primo
creata. ¶ Tertio consideremꝰ
angelorum productioem q̄tū
ad locum vbi scꝫ fuerunt an/
geli creati. ⁊ ad hoc dicit. Stra
bus super illo verbo. In prin/
cipio creauit deus celū ⁊c̄. Ce/
lū non visibile firmamentū hic
appellat. sed empireum. id est
igneum quod non ab ardore.
sed a splendore dicitur. qd̄ sta
tim factum angelis est repletū
Ideo tho. vbi supra ait. Qd̄
cum vniuersum constet ex crea
turis corporalibus ⁊ spirituali
bus sic create sunt spirituales
creature ꝙ ad creaturā corpora
lem aliquem ordinem habent
⁊ toti creature corporali p̄sidēt.
vnde conueniens fuit vt angeli
in supremo corpore crearentur
tanq̄ꝫ toti nature corporee presi
dentes ¶ Et si obijceretur ꝙ an
geli non dependent a corpore se
cundum suum esse. ⁊ per conse
quens neq̄ꝫ secundū suum fieri
ergo angeli non sunt creati in
loco corporeo. Respōdet Tho
mas. ꝙ angeli non sunt creati
in loco corporeo quasi dependē
tes a loco corporeo. sed vt p̄di/
ctum est in hoc ostendit ordo.
eoꝝ ad naturā corpeā ⁊ ꝙ sua
virtute corpora ɔtingunt. Si
hec oīa q̄ diximꝰ de angelorū ꝓ
ductōe. vl' ad capiēdū difficilia
vel ad plene intelligendū dura
cuiq̄ꝫ viderētur tāto magis ex
citare nos dn̄t ad extollendā to
tis viribꝫ sapiam altissimi dei.
Cuius opera tam stupēda sūt
⁊ inscrutabilia vt nullo huma
no sensu percipi valeāt. Pro q̄
bus dicere possumꝰ illō psalmi
ste. Quā magnifica sunt opera

tua dñe oia in sapientia fecisti. Uniuersus nāqꝫ mūdus iste sensibilis quasi quidā liber est scriptus digno dei ⁊ singule cre ature quasi figure q̄dam sunt nō humano placito, sed diuini tatis arbitrio institute ad ma/ gnifestandā quodāmō ⁊ sign ā dā inuisibilē potentiā sapienti am ⁊ bonitatē diuinā. Inter ce tera vero suoꝝ institutoꝝ mira bilia angelos ꝯdidit. Quorū aliquos ꝓpter supbiā in quam eruperūt eternis adiudicauit supplicijs. Alios vero q̄ ipi fa/ ctori suo humiliter adheserunt plēa btitudine fecit esse felices.

¶ Qualr angeli ad nos mittū tur q̄ hoies custodiūt neqꝫ do/ lent de malis eorum quos cu/ stodiunt.

Capitulum tertium.

Ertiū mysteriuꝫ de angelis manifestan dū dicit missionis. In quo tria sūt du bia declaranda.

¶ Primū vtꝝ āgeli mittantur

¶ Scdm vtrum hoies ab an gelis custodiātur.

¶ Tertiū vtꝝ angeli doleāt de malis eoꝝ q̄s custodiūt.

¶ Ad primū dubiū se offert ve ritas scripturarū in quibꝫ an/ gelos mitti phibet. Et vt inqt Tho. i. pte. q. cxij. Ille mitti di citur qui aliquo mō ab alio p/ cedit vt incipiat eē vbi pri⁹ non erat vel vbi prius erat p alium modū. Filius enim aut spūssā ctus mitti dicit vt a patre pro cedēs p originē ⁊ incipit eē no uo modo. i. p grām vel p natu/ rā assumptā vbi pri⁹ erat p di uinitatis pñtiam: Dei enim p priū est vbiqꝫ esse. qꝛ cū sit vni/ uersale agēs virtus eius attin git oia entia. Ideo ē in omibꝫ rebus. Uirtus aūt angeli cuꝫ sit particulare agēs nō attigit totū vniuersu m. sed sic attigit vnū qꝫ nō attingit aliud. Ideo ita ē hic qꝫ non est alibi. Cum igit aliqd est fiendū p aliquem angelū circa aliqu ā creaturam corporeā de nouo applicat āge lus illi corpi sua virtute ⁊ sic an gelus de nouo ibi incipit eē Et hoc totū sequit ex impio dino. Sed actio quā angel⁹ missus exercet, pcedit a deo sicut a pri/ mo principio cui⁹ nutu ⁊ aucto ritate angeli opantur ⁊ in deuꝫ reducitur sicut in vltmū fineꝫ Et hoc facit ratione ministri Nā minister ē sicut instrumen tū ⁊ intelligens. Instrumentū aūt ab alio mouet. ⁊ ei⁹ actio ad aliud ordinat. Ideo actōes angeloꝝ ministeria vocantur. ⁊ ipm ducūt in ministeriū mit ti. Si vero aliqs quereret qūo angeli mittunt cū celū empireū

um sit locus ptinens ad digni
tatē eo℞. Si igitur mitterētur
ad nos dignitati eorū aliquid
deperiret. ¶ Rñdit tho. q celū
illud ptinet ad dignitatē āgeli
ƀm cōgruentiā quandā. qꝛ con
gruū est vt supremū corpo℞ na
ture que est supra oia corpa at/
tribuatur. Nō tñ angelus ali/
quid dignitatis accipit a celo
empireo. Ideo qñ actu non est
in illo nihil eius dignitati sub
trahitur. sicut nec regi qñ non
actu sedet in regali solio. qđ cō
gruit eius dignitati. Hinc salua
tor noster loquēs de angelis q
mittūtur in custodiā hoīm di/
xit. Angeli eorū semp vident.
faciem patris mei q est in celis
vbicunq itaq sint vidēt essen
tiā dei in cuius aspectu complet
gloria ꝛ beatitudo illorum
¶ Scdm dubiū fuit vtrū ho
mines ab angelis custodiātur.
Et licet de hoc dixerim in qua
dragesimali nostro. verūtamē
aliqua erūt hoc loco nouit dis/
currenda. Idcirco psupposito
ƀm vitatē q vnaqueq aia ha/
beat angelū sui custodē depu/
tatū xpo dūtaxat excepto de q
in sermōe de innocentibus dictū
est. ¶ Primo sciendū est q ne/
cessaria fuit homini custodia
angelorū propter adiutorium
liberi arbitrij. Nam vt inquit
Tho. i. pte. q. cxiij. Homo per
liberū arbitriū potest aliqualit
vitare malū. sed nō sufficiēter.
quia infirmatur circa affectū
boni propter multiplices aīme
passiones. Similiter etiā vni
uersalis cognitio naturalis le/
gis q homini naturaliter adest
aliqualiter dirigit hominē ad
bonū sed non sufficienter. Qꝛ
in applicando vniuersalia pri/
cipia iuris ad particularia opa
cōtingit hominem multiplici/
ter deficere. vnde dicitur Sa/
pien. ix. c. Cogitationes mor/
talium timide ꝛ incerte proui
dentie nostre. ¶ Scdo sciendū
est q dum homines pereūt ꝛ in
multa peccata labuntur nō est
ascribendum ad negligentiā
aliquam angelorum sed poti/
us malicie hoīm imputādum
Nam sicut homines a natura
li instinctu boni discedunt pro
pter passionem peccati. ita eti/
am discedunt ab instigatione
bonorum angelorum q fit inui
sibiliter per hoc q homines il/
luminant ad bene agendum.
¶ Tertio sciendum q sicut p/
sciti ad dānationē ꝛ infideles
ac etiam antichristus non pri/
uantur interiori auxilio natu/
ralis rationis. ita etiam nō pri
uantur exteriori auxilio toti na
ture humane diuinitus conces
so. s. custodia angelo℞. p quam
ꝛ si non iuuentur qntū ad h

q vitam eternā bonis operibꝰ mereantur. iuuantur tñ quantum ad hoc q ab aliquibꝰ malis retrahuntur quibꝰ et sibiipsis et aliis nocere possent. Nam et ipsi demones arcentur per bonos angelos nec noceant quantū volūt ¶ Quarto sciendū q officiū custodie angelice ordinatur quippe ad illuminationem doctrine sicut ad vltimū et principalē effectū. Nihilominus sunt et alii effectꝰ. s. arcere demones et alia nocumenta tam corporalia quam spiritualia prohibere. ¶ Quinto sciendum q circa hominū custodiam inter angelos quādoque solet esse pugna siue discordia Nam vt scribitur Danielis. x. c. dum ipse orasset pro liberatione populi iudaici qui erat in babylonia apparuit sibi angelus modo mirabili. vt patet in textu. Dixitque illi inter cetera. noli metuere Daniel. quia ex die primo quo posuisti cor tuū ad intelligendū vt te affligeres in conspectu dei tui exaudita sūt verba tua. Et ego veni propter sermones tuos Princeps autem regni persarum restitit mihi viginti et vno diebus. Refert hꝰ Hiero. principem regni persarum esse angelum qui se opposuit liberationi populi israelitici pro quo daniel orabat gabriele preces eius deo presentante. Quidā tñ

dixerunt q hec resistentia potuit fieri eo q princeps aliquis demonū iudeos in persidem ductos ad peccatū induxerat propter quod prestabatur impedimentū orationi danielis pro eodem populo deprecantis. Sed Gregꝰ in. xvii. moraliū li. concordans cum Hieronymo dicit. q princeps regni persarum bonꝰ angelus fuit custodie illius regni deputatus. ¶ Ad intelligendū ergo qualiter vnus angelus alteri resistere dr Notandū sm Tho. vbi s. q diuina iudicia circa diuersa regna et diuersos hoies per angelos exercentur. In suis autē actionibꝰ sm diuinā sententiam regulantur Cōtingit autē quandoque q in diuersis regnis vel in diuersis hominibꝰ contraria merita vel demerita inueniuntur vt vnus alteri subdatur aut presit. Quid autem super hoc ordo diuine sapiētie exigat cognoscere non possunt nisi deo reuelāte. vnde necesse hñt super his sapientiā dei consulere Sic igitur inquantū de contrariis meritis et sibi repugnātibꝰ consulūt diuinā voluntatē resistere sibi inuicē dicuntur nō quia sint eorum contrarie volūtates cum in hoc oēs concordent q dei sententia impleatur Sed quia ea de quibus consulūt sunt repugnantia. Cū ergo archangelus custos

regni persarum procuraret quantum in eo erat salutem illorum qui erant in dicto regno videretque quod ex conversatione iudeorum multi de persis convertebantur erat contentus quod populus ille in captivitate perseveraret. Alter vero qui presidebat populo iudeorum illius populi liberationem procurabat: preces que danielis presentabat deo Omnes tamen dei voluntatem impleri volebant. ¶ Tertium dubium erat vtrum angeli doleant de malis eorum quos custodiunt. Ad quod respondet Tho. vbi s. quod angeli non dolent nec de peccatis nec de penis hominum. quoniam cum sint perfecte beati dolor in eis esse non potest. Insuper vt inquit aug. dolor est de his que contrariantur voluntati. Nihil autem accidit in mundo quod sit contrarium voluntati angelorum et aliorum beatorum. quia voluntas eorum totaliter inheret ordini diuine iusticie. Nihil autem fit in mundo nisi quod per diuinam iusticiam fit aut permittitur. Et ideo simpliciter loquendo nihil fit in mundo contra voluntatem beatorum. vt enim phs dicit in .iij. ethicorum. Illud dicitur simpliciter voluntarium quod aliquis vult in particulari secundum quod agitur consideratis .s. omnibus que circunstant quamuis in vniuersali considieratum non esset voluntarium. Sicut nauta non vult absolute proiectionem mercium in mari et vliter considerando. Sed iminente periculo salutis hoc vult. vnde magis est hoc voluntarium quam inuoluntarium. Sic ergo angeli peccata et penas hominum vniuersaliter et absolute loquendo non volunt. volunt tamen quod circa hoc ordo diuine iusticie seruetur secundum quem quidam penis subduntur et peccare permittuntur. ¶ Sed oritur hic difficultas ex verbis Isa. c. xxxiij. dicentis. Angeli pacis amare flebant. Quam soluit tho. asserens quod verba illa tripliciter possunt intelligi. ¶ Uno modo secundum sensum litteralem et sic angeli dicuntur nuncij Ezechie qui fleuerunt propter verba blasfemia rapsacis. ¶ Alio modo secundum sensum allegoricum. et sic angeli pacis sunt apostoli et alij predicatores qui flent pro peccatis hominum Tertio secundum sensum anagogicum et sic intelliguntur angeli beati. locutio tamen est methaphorica per quam designatur quod ipsi volunt in vniuersali hominum salutem vt iam est predictum. ¶ Ex his omnibus deprehendere possumus quanta sit erga homines dei pietas. quanta largitas. quanta vero eius clementia dum dignatur per angelos suos nos ad patriam supernam deducere. In qualibet etate non cessant angeli commodis nostris adesse nunc infestissimos hostes ne nobis noceant debellando. nunc ad bene viuen

dum nos alliciēdo. nūc a ma
lis retrahēdo. nūc ab innume
ris periculis liberādo. Et tamē
nos illis presentib⁹ non erubesci
mus demonū praua consilia tur
pesqꝫ suggestiones implere ge
rere vitam pecudū. ac oī cona
tu ad regiones tartareas prope/
rare. O aīa sordida. O aīa tot
ignominiosissimis vicijs feda
ta. Aperi oculos mētis. et vide
angelū tibi semp assistentē i q̄
vis angulo. in q̄ vis diuerso/
rio. in quo vis exercitio. Exhi
be illi reuerētiā et a flagitijs de
sine consuetis. Usqꝫ ad mortē
cōmorabit̄ tecū vt sic appareat
si te nolueris corrigere, qꝫ pater
omniū deus iusto iudicio ipe/
nitentes et obstinatos a cōsor
tio sanctorum et visione sua priua
tos proijcit in ignē eternū. Cur/
rem⁹ igit̄ demonū abhorrere
consortia. atqꝫ angelorum societa/
tē omni affectu desiderare vt
sic digni efficiamur gratia xpi
Qua mediāte angelorum choris
mereamur adiūgi in illo felici
regno. in quo deus viuit per in/
finita secula seculorum amen.

¶ Sermo de beatitudine scōrum
in quo confutat̄ fatuitas hoīum
mūdanorum q̄ nō credūt aliq̄d
de vita futura. lvij.

Merces vestra
copiosa est in celis. ver
ba sūt redēptoris no/
stri originaliter Math. v. ca.
Tanta ē q̄rūdā stulticia vt ar
bitrent̄ nulla eē bona pter ea
que in p̄nti vita a piissimo deo
vsib⁹ hūanis concedunt̄. Nil cre
dūt. nil cogitāt. nil denīqꝫ spe
rant de futura celestis regni he
reditate Somnū putant imo
fictionē et fabulā q̄cq̄d sm om
nem veritatē de scōrum beatitudi
ne proclamat̄. Hi oēm diligen/
tiā adhibēt vt corporis sensib⁹
in suis delectationib⁹ volup/
tuosis satisfiat. Aīam pro virtu
tibus honestisqꝫ morib⁹ insti/
tuere et negligūt et contemnunt
Propterea equū esse censui si i
p̄senti sermone de beatitudine
verba fecero. nā illā cuncti desi/
derare debent que merito prepo
nēda ē oibus que ab hoīe pre/
cio haberi solent. De hac q̄li/
bet iustus atqꝫ fidelis asserit il
lud Sap. c. vij. Proposui illā
regnis et sedib⁹ et diuitias nihil
esse dixi in cōparatione illius.
Nec cōparaui illi lapidē preciosū.
q̄m omne aurum in cōparatione
illius arena est exigua et tanqꝫ
lutū extimabit̄ argentū in cō/
spectu illius. Super salutē et spē
dilexi eā. et proposui pro luce habe
re illā. q̄m inextinguibile ē bo
nū illius venerūt aūt mihi oia
bona pariter cum illa. Ut igi
tur disponam⁹ ea q̄ tractaturi
sumus ordine debito beatitu

diuisq laudes mirificentissi-mas cõplectamur: que copio-sa merces a nr̃o saluatore me-rito nuncupatur. De ipsa tria mysteria principalia pponim⁹ contemplanda.

¶ Primũ dr̃ btitudis dsideriũ

¶ Scdm' beatitudis subiectũ.

¶ Tertiũ beatitudis obiectũ.

¶ Qd beatitudo est bonũ qd cũcti desiderare debent.

Capitulũ primum

Primũ mysteriũ contẽplandũ dr̃ beatitudis desideriũ. in quo inducenda est cũctoꝝ mens vt ad beatitudinẽ dirigãt cordis affectũ illãqz viribꝫ totis conentur adipisci. Nã ꝛ de hoc ita pulchre loqtur Sen. ad lucilliũ. Ad sũmũ inqt bonũ ꝛ ppositũ totius vite tue respice. Illi em̃ osentire debet quicqd agimus. Ideo peccam⁹. qꝛ de ptibus vite oẽs deliberamus. de tota ꝟo nemo desiderat. Errant osilia nostra. qꝛ nõ hñt q̃ dirigãtur ignorãti quẽ portuz petat: nullus suus ventus est. hec ille. Sed vt pars ista lucidio fiat opus ẽ vt ad tria dubia respondeamus.

¶ Primũ vtꝝ homini oueniat agere ppter finem

¶ Scdm vtrũ finis humane vite sit beatitudo.

¶ Tertium vtꝝ beatitudo sit bonum desiderabile.

¶ Ad primũ dubiũ rñdet sanctus Tho. i. ij. q. i. ꝙ actionũz que ab hoie agũtur ille sole ppie dicũtur humane que sunt ppie hois inquantũ ẽ homo. Differt aũt hõ ab aliis irrõnabilibꝫ creaturis in hꝙ ẽ dñs suoꝝ actuuz qd fit per rõnẽ ꝛ voluntatẽ. Ille itaqz actiones ppie humane dicũtur que ex volũtate deliberata pcedũt. Alie ꝟo nõ ppie humane sũt sicut dũ mouet pedẽ vel fricat barbã aliis intent⁹ ꝛ similia. licet sint hominis iste actiões scd nõ sunt ppter finẽ. ex quibꝫ hõ nec mereri põt nec demereri. sz prime actiões ad finẽ sũt dirigende. Inqt nãqz phs in scdo phisycoꝝ. Finis ẽ principiũ in opabilibꝫ ab homine. Et in. ij ethicoꝝ. Grã finis oẽs operantur. Et iteꝝ in. ij. phicoꝝ. Nõ solũ intellect⁹. sed natura agit ppter finez. ꝛ in. ij. meth. Qui infinitũ faciũt auferũt naturaz boni. Cuz itaqz finis sit q̃ mouet agentẽ. ꝛ lz in executione sit posterior. tñ prior est in intẽtione agentis. ꝛ habet rõnẽ cause pptera ad hominẽ spectat vt agat ppter finẽ. ¶ Ad scdz dubiũ rñdet Ricar. in. iiij. di. xlix ꝙ vltimus finis humane vite est beatitudo. Ut em̃ ait aug⁹ li. viij. de ciui. dei. Finis boni

pro finis omnia operantur

appellatur quo quisq̄ cū per/
uenitur beatus est. Et idem li
bro. xix. de ciui. dei. Illud est fi
nis boni ꝓpter quod appetēda
sunt cetera ipsum aūt ꝓpter se
ipsum. Et. xxij. li. de ciui. dei.
Finis inquit noster est peruе/
nire ad illud regnum cuiꝰ nul
lus finis est. Et apostolus ad
Romanos. vi. Habetis fru/
ctum vestrum in sanctificatio
ne: finem vero vitam eternam
Sed hic orit difficultas. quo/
niam cum beatitudo sit in ipo
deo si beatitudo est finis hūa/
ne vite etiam erit finis omniū
creaturaꝝ. Nam vt inqt Dio
nysius in li de diui. no. Deus
ↄuertit oīa ad seipsuȝ tanquā
ad vltimū finem Ad quod di
cit Tho. i. ij. q. i. qḋ sic colligi
tur ex dictis aristo. ij. ethicoꝝ.
ꝛ. v. methaph. Finis dr̄ dupli
citer. s. vel eius terminus ꝛ quo
idest ipsa res in qua rō boni in
uenitur ꝛ vsus siue adeptio rei
illius. Sicut si dicamꝰ ꝙ mo
tus corporis grauis finis ē vel
locus inferior vt res vel hoc ꝙ
est esse in loco inferiori vt vsus
ꝛ finis auari est ve pecunia vt
res vel possessio pecūie vt vsus
Si ergo loquamur de vltimo
fine hominis quantū ad ipsaȝ
rem que est finis. Sic in vltio
fine hominis omnia creata cō
ueniūt. quia deus est vltimꝰ fi
nis hominis ꝛ omniū aliaꝝ re
rum. Si aūt loquamur de vl/
timo fine hominis quantū ad
cōsecutionē finis. sic in fine ho
minis non cōmunicans creа/
ture irrationabiles. Nam ho/
mo ꝛ alie creature rōnales cō
sequuntur vltimū finē cogno/
scendo ꝛ amando deuȝ. quod
non competit aliјs creaturis q̄
adipiscunt vltimū finem inqn
tum participant aliquaȝ simi
litudinem dei fm ꝙ sunt vel vi
uunt vel etiā cognoscunt fm i
stinctum nature. lȝ non per ra
tionem vel intellectum. Ideo
Magister. i. dis. ij. dicit. Fecit
deus creaturam rationabilem
vt summū bonū intelligeret. i
telligēdo amaret. amādo pos
sideret. ꝛ possidendo frueretur
Quare vt augꝰ docet in libro
lxxxiij. q. i. Non cadit in aliqua
ratione carentia vt beata sint.
¶ Tertiū dubiū fuit vtrū bea
titudo sit bonū desiderabile. ꝛ
posset quis arguere ꝙ non. nā
nullū bonū incognitū est desi
derabile. hoc pȝ quia bonū ap
ꝓhensam est obiectum appeti
tus. vt inquit aristoti. in. iij. de
aīa. Ideo augꝰ li. x. de trini. c
i. ait. Firmissime nouimꝰ ama
ri nisi nota nō posse. Sed bea
titudo est bonū incognitum. ergo
non est bonum desiderabile.
Philosophi quideȝ multo sum

doꝛe elaboꝛarūt vt ꝺ bitudine ac sūmo bono cognitionē iue- uirēt. Et vt Lactan. scribit in pncipio! pmi li. diui. institu. Neqꝫ adepti sūt qꝺ volebāt ꝛ operam simul atqꝫ industriaꝫ perdiderunt. Hoc ideo dixit. quia vt recitat aug? lib. xix. de ciuitate dei. Marcus Uarro notauit ducētas octogita oc to falsas opiniones de beati- tudine quas philosophi suo ī genio adinuenerunt. Augusti nus etiam in. xiiij. de trinitate asserit quosdam posuisse beati tudinem in voluptate coꝛpo- ris. Quosdam in voluptate animi. Quosdam in alijs re- bus puta in diuitijs vel hono ribus ꝛ huiusmodi. vt etiam scribit aristo. in. i. ethicoꝝ. De his adhuc ita loquitur Lactā tius li. iij. diuinaꝝ īstitutionū. Epicurus summū bonum in voluptate animi esse censet. Aristippus in voluptate coꝛ- poris. Caliphon ꝛ Dinoma- chus cirenayci honestatem cū voluptate iunxerūt. Diodoꝛ? in priuatione doloꝛis summū bonum posuit. Hieronymus in non dolendo. Peripatetici autem in bonis animi ꝛ coꝛpo ris ꝛ foꝛtune. Trilli summum bonum est scientia. zenonis cū natura congruenter viuere. Quoꝛundam stoicoꝝ virtutē sequi aristo. in honestate ac vir tute summū bonū collocauit. hec ille. Sed infra de epicuro ita sequitur. Epicuri discipli- na multo celebrioꝛ semper fuit ꝙ ceteroꝝ non quia veri aliqd afferret. sed quia mltos ad po pulare nomen voluptatis inui tat. Nemo em non in vicia ꝓ- nus est. Propterea vt ad se mul titudinem contrahat apposita singulis quibusqꝫ moꝛibus lo quitur. Desidiosum vetat lit- teras discere. auarum popula ri largitione liberat. Ignauuꝫ ꝓhibet accedere ad rempubli cam. Pigrum exercere timidū militare. Constat itaqꝫ ex his ꝙ erronea fuerit philosophoꝝ mens circa beatitudinem ag- noscendam. Sed preter illos adhuc confirmare possumus ꝙ beatitudo non est cognosci bilis ꝑ ꝟba Pauli. i. ad coꝛin thios. ij. c. ait. Oculus nō vi dit ꝛ auris non audiuit nec in coꝛ hois ascēdit q̄ ꝓpauit de? his q̄ diligūt illū. Sed ista de btitudine sic Paul? locut? est ꝙ tale bonū ē qꝺ a nobis ꝑcipi minime pōt. ꝛ ex ꝯsequēti neqꝫ desiderari. At in contrariū est sententia aug? qui libꝛo. x. ꝺ ci uitate dei. c. i. ait. Omniū cer ta sentētia ē qui rōne quoqꝫmo do vti possunt btōs esse oīs hoies velle. Et in. xiij. de trini.

appellatur quo quisq̄ cū per/
uenitur beatus est. Et idem li
bro. xix. de ciui. dei. Illud est fi
nis boni ꝓpter quod appetēda
sunt cetera ipsum aūt ꝓpter se
ipsum. Et. xxij. li. de ciui. dei.
Finis inquit noster est perue/
nire ad illud regnum cui⁹ nul
lus finis est. Et apostolus ad
Romanos. vi. Habetis fru/
ctum vestrum in sanctificatio
ne: finem vero vitam eternam
Sed hic orit̄ difficultas. quo/
niam cum beatitudo sit in ipo
deo si beatitudo est finis hūa/
ne vite etiam erit finis omniū
creaturaꝝ. Nam vt inq̄t Dio
nysius in li de diui. no. Deus
ꝯuertit oīa ad seipsū tanquā
ad vltimū finem Ad quod di
cit Tho. i. .ij. q. i. qd̄ sic colligi
tur ex dictis aristo. ij. ethicoꝝ.
ꝛ. v. methaph. Finis dr̄ dupli
citer. s. vel eius terminus ꝛ quo
idest ipsa res in qua rō boni in
uenitur ꝛ vsus siue adeptio rei
illius. Sicut si dicam⁹ ꝙ mo
tus corporis grauis finis ē vel
locus inferior vt res vel hoc ꝙ
est esse in loco inferiori vt vsus
ꝛ finis auari est ve pecunia vt
res vel possessio pecūie vt vsus
Si ergo loquamur de vltimo
fine hominis quantū ad ipsā
rem que est finis. Sic in vltio
fine hominis omnia creata cō
ueniūt. quia deus est vltim⁹ fi

nis hominis ꝛ omniū aliaꝝ re
rum. Si aūt loquamur de vl/
timo fine hominis quantū ad
cōsecutionē finis. sic in fine ho
minis non cōmunicans crea/
ture irrationabiles. Nam ho/
mo ꝛ alie creature rōnales cō
sequuntur vltimū finē cogno/
scendo ꝛ amando deū. quod
non competit alijs creaturis q̄
adipiscunt̄ vltimū finem inq̄n
tum participant aliquā simi
litudinem dei ſm ꝙ sunt vel vi
uunt vel etiā cognoscunt ſm i
stinctum nature. lʒ non per ra
tionem vel intellectum. Ideo
Magister. i. dis. ij. dicit. Fecit
deus creaturam rationabilem
vt summū bonū intelligeret. i
telligēdo amaret. amādo pos
sideret. ꝛ possidendo frueretur
Quare vt aug⁹ docet in libro
lxxxiij. q. Non cadit in aliqua
ratione carentia vt beata sint.
¶ Tertiū dubiū fuit vtrū bea
titudo sit bonū desiderabile. ꝛ
posset quis arguere ꝙ non. nā
nullū bonū incognitū est desi
derabile. hoc pʒ quia bonū ap
p̄hensam est obiectum appeti
tus. vt inquit aristoti. in. iij. de
aia. Ideo aug⁹ li. x. de trini. c
i. ait. Firmissime nouim⁹ ama
ri nisi nota nō posse. Sed bea
titudo est bonū incognitum. g̃
non est bonum desiderabile.
Philosophi quidem multo sa

doꝛe elaboꝛarũt vt ꝺ btitudine ac sũmo bono cognitionẽ iue‑ nirẽt. Et vt Lactan. scribit in pncipio pmi li. diui. institu. Neq3 adepti sũt qꝺ volebãt ⁊ operam simul atq3 industriã perdiderunt. Hoc ideo dixit. quia vt recitat aug⁹ lib. xix. de ciuitate dei. Marcus Varro notauit ducẽtas octogita oc to falsas opiniones de beati‑ tudine quas philosophi suo i genio adinuenerunt. Augusti nus etiam in. xiij. de trinitate asserit quosdam posuisse beati tudinem in voluptate coꝛpo‑ ris. Quosdam in voluptate animi. Quosdam in alijs re‑ bus puta in diuitijs vel hono ribus ⁊ huiusmodi. vt etiam scribit aristo. in. i. ethicoꝝ. De his adhuc ita loquitur Lactã tius li. iij. diuinaꝝ istitutionũ. Epicurus summũ bonum in voluptate animi esse censet. Aristippus in voluptate coꝛ‑ poꝛis. Caliphon ⁊ Dinoma‑ chus cirenayci honestatem cũ vuluptate iunxerũt. Diodoꝛ⁹ in priuatione doloꝛis summũ bonum posuit. Hieronymus in non dolendo. Peripatetici autem in bonis animi ⁊ coꝛpo ris ⁊ foꝛtune. Trilli summum bonum est scientia. zenonis cũ natura congruenter viuere. Quoꝛundam stoicoꝝ virtutẽ sequi aristo. in honestate ac vir tute summũ bonũ collocauit. hec ille. Sed infra de epicuro ita sequitur. Epicuri discipli‑ na multo celebrioꝛ semper fuit ꝙ ceteroꝝ non quia veri aliqd afferret. sed quia mltos ad po pulare nomen voluptatis inui tat. Nemo eñ non in vicia p‑ nus est. Propterea vt ad se mul titudinem contrahat apposita singulis quibusq3 moꝛibus lo quitur. Desidiosum vetat lit‑ teras discere. auarum popula ri largitione liberat. Ignauu3 phibet accedere ad rempubli cam. Pigrum exercere tumidũ militare. Constat itaq3 ex his ꝙ erronea fuerit philosophoꝝ mens circa beatitudinem ag‑ noscendam. Sed preter illos adhuc confirmare possumus ꝙ beatitudo non est cognosci bilis p ꝟba Pauli. i. ad coꝛin thios. ij. c. ait. Oculus nõ vi dit ⁊ auris non audiuit nec in coꝛ hois ascẽdit q̃ ꝑpauit de⁹ his q̃ diligũt illũ. Sed ista de btitudine sic Paul⁹ locut⁹ est ꝙ tale bonũ ẽ qꝺ a nobis pcipi minime põt. ⁊ ex ꝯsequẽti neq3 desiderari. At in contrariũ est sententia aug'. qui libro. x. ꝺ ci uitate dei. c. i. ait. Omniũ cer ta sentẽtia ẽ qui rõne quoq̃mo do vti possunt btõs esse oms hoies velle. Et in. xiij. de trini.

Ad appetendū beatitudinem natura ꝯpellit cui summe bonus ꝛ imutabile btūs creator hoc indidit. Et de hoc Aristo. in .i. ethicoꝝ sic scripsit. bñ enī̄ ciauerūt dicētes. bonū eē quod oēs appetunt. Et in .iij. thopi Maxime bonū oēs maxie appetunt. Pro amouēda igit̄ omni ambiguitate. ¶ Notandum ex dictis Ricardi in .iiij. di. lxix ꝛ tho. i. ij. q. v. ꝙ beatitudo pōt accipi tripliciter.

¶ Primo in suo eē gn̄ali:
¶ Secūdo ī suo eē speciali.
¶ Tertio ī suo eē spālissimo

¶ Primo pōt beatitudo accipi in suo eē generali inquantuꝫ est bonū quoddā sufficientissimū ꝛ sic est oīb; nota. Quilibꝫ enim scit quid ē bonū ꝛ q̄d est esse sufficiētissimū. Et hoc mō oēs beatitudinē appetūt nā sic appetere btitudinē nihil ē aliud appetere vt volūtas satietur qd̄ quilibꝫ vult. Et hoc ē qd̄ Boecius dixit in tertio de cōsolatione. Omnis namqꝫ mortaliuꝫ cura qꝫ multiplicium studioꝝ labor exercet. diuerso quidē calle pcedit ad vnū tn̄ beatitudinis finē nititur puenire. Et similiter hic vnus finis ẜm Geraldū odonis sup. i. ethi. nō scd̄m spēm opinionis. sed ẜm ꝓportionē nr̄e. Nā sicut leuia hn̄t vnum finē ẜm spēm nature. s. locuꝫ sursum. Et grauia habeāt alium finē ẜm spēm nature. s. locū deorsum tn̄ grauia ꝛ leuia habēt. vnū finē ẜm ꝓportionē nature. eo ꝙ ita se habet loc⁹ deorsū ad grauia sicut locus sursuꝫ ad leuia. Jta ꝛ oms hoies tendunt ad vnū finē ẜm ꝓportionē opinionis. eo ꝙ ita se habet pecūia ad auaꝝ in qua opinatur se fieri posse beatū. sicut delectatio libidinis ad luxuriosum q̄ ī sua luxuria putat ꝯstare beatitudinē. Omēs quippe appetunt q̄cquid etiā indebite appetunt tanqꝫ ꝯsummatū bonū. ¶ Secūdo potest beatitudo accipi in suo esse speciali inquantū scꝫ ꝯsistit nō in bonis pn̄tis. vite sꝫ in clara dei visione ꝛ perfecta eius dilectōe ꝛ gaudio qd̄ habetur de dei bonitate presenti ꝑ clarā ei⁹ visionē ꝛ perfectā dilectionē ꝛ hoc modo beatitudo nō fuit nota philosophis quaꝫ tn̄ postqꝫ xp̄s dei filius vēit in mundū oēs q̄ volūt agnoscere desiderare ꝛ acquirere valent: Jp̄e quidē q̄ lux fuit ꝛ splēdor oīs veritatis viam nobis summi boni ostēdit. Jp̄e clamauit Mathei. iiij. c. dicēs. Penitētiā agite appropinq̄bit regnuꝫ celoꝝ. ꝛ. v. c. Merces vr̄a copiosa ē in celis. ꝛ. vi. ca. Nolite thesaurisare vobis thesauros i terra thesaurizate vobis the/

saurós in celo. ꝛ Johã. xvij. c: Hec ē vita eterna vt cogñscant scȝ facie ad faciē te verū deū et quē misisti iesum xp̄m filiuȝ tuum. Et ꝯpletis humana redēptōis mysterijs quadragesima die postꝙ surrexit a mortuis vidētibꝫ discipulis eleuatus ē. ꝛ ascēdit ad celos: Idcirco Lactantius li. vij. diuinaꝝ institutionū ait. Pater enim noster ac dn̄s q̄ ꝯdidit firmauitꝙ celuȝ q̄ libratā magnitudine sua terrā vallauit mōtibꝫ mari circundedit omnibusꝙ distinxit ꝛ q̄c quid ē in hoc mundo mirabile ꝯstauit ac ꝑfecit ex nihilo ꝑspectis erroribꝫ hoim duceȝ misit qui nobis viā iusticie pāderet. Hūc sequamur omēs hūc audiam⁹. huic deuotissime pareamus. qm̄ solus vt ait Lucretius. Veridicis hoim purgauit pectora dictis. Et finē statuit torpedis atꝙ timoris. Ostenditꝙ bonū summū quo tendimus oēs. Quid foret atꝙ viaȝ mōstrauit limite paruo. Quo possemus ad id recto ꝯtendere cursu. Nec tm̄ ostēdit sed etiam precessit ne quis difficultatis g̃tia iter virtutes horreret. Hec ille. ¶ Tertio pōt accipi beatitudo in suo esse specialissimo prout scȝ est actualit̄ in beatis cui⁹ magnitudinē explicare nequaꝙ possum⁹. qꝛ nulla sensibilis experiētia quarūcunꝙ delectationū p̄ntis vite minimam partē illius dulcedinis pōt designare. ꝛ oculus nō vidit nec auris audiuit neꝙ humanuȝ cor excogitauit vnꝙ q̄ ingens sit illa sup̄na felicitas. Hinc Gre. in omelia inquit. Si considere mus fratres carissimi q̄ ꝛ quāta sunt que nobis promittūtur in celis vilescūt [illegible] oīa que habentur in terris Terrena nāꝙ substātia sup̄ne felicitati cōparata pōdus ē nō subsidiū. T̄palis vita eterne vite ꝯpara mors est potius dicēda q̄ vita. Hic in trāsitu beati Hieronimi scribit hec verba Aug. ad cirillum. Eo die ꝛ hora qua hieronim⁹ sanctissim⁹ ex hac luce migrauit Vū yponie ī cellula mea q̄escens de gloria btōꝝ cogitareȝ vellēꝙ de illa tractatū breuem ꝯponere ꝯpulsus p̄cibꝫ nostri seueri quondā venerabilis martini episcopi turonēsis discipli. Charta calamo pugillarisꝙ suscepti̇̄ volui ep̄lam scribere sanctissimo hieronimo destinādaȝ vt quid ipse in re tā difficili sentiret rn̄deret. Cūꝙ iā scribēs salutatōnis exordiū hieronimo p̄sentarē ineffabile subito lum̄ cū inaudita odorū fragrantia cellulā in qua stabā itrauit hora iam ꝯpletorij. Ad quā visionē propter rei tam admirabi'is

nouitatem perterritus esse cepi. Tuncq₃ quidnā id esse attenti us cogitarē de luce vox insonu it dicens. Augustine augusti ne qd q̄ris Putas ne breui im mittere vasculo mare totū Vo dico includere pugillo terrarū orbē. Celū firmare ne suos ex erceat motus. Infinite rei qs inerit finis. Immēsa q̄ mēsura metieris poti⁹ totū mare in ar tissimo clauderet vasculo. Po tius orbē terrarꝝ puus teneret pugill⁹. Poti⁹ a motu ꝯtinuo celū desisteret q̄₃ gaudiorum ꝛ glorie quib₃ btōꝝ aīe sine fine potiūtur minimā pticulā intel ligeres nisi vt ego expientia do cearis. Discurre adhuc breue tpis spaciū ꝛ talia satage opa exercere vt post modū ibi q̄ hic aliqualiter intelligere cupis in eternū hēas. Interrogāti vero mihi quisnā esset qui talia taz grauissime loqueretur. Rñdit benigne. hieronimi illi⁹ p̄sbyte ri cui eplām scribere cepisti suz aīa q̄ in hac hora in bethleē car nis honere deposito iocunda ꝛ gloriosa pgo ad regna celoruz post q̄ ꝛ alia multa q̄ mecū cō tulit a nostris oculis lux dispa ruit. Quāto igit min⁹ btitudi nis supne sublimitas pōt com p̄hēdi tāto ardētius ē a nobis exoptanda.

¶ Quod beatitudo consistit in anima in intellectu videlicet ꝛ in voluntate.

Capitulum secundū.

Secundū mysteriuz ꝯtēplandū dicit bea titudinis subiectuz In quo tria dubia sunt absoluenda.

¶ Primū vtꝝ btitudo sit act⁹ anime tantum.

¶ Scōm vtrū sit act⁹ intelle ctus ꝛ volūtatis.

¶ Tertiū vtꝝ sit pricipalius in actu volūtatis q̄₃ intellect⁹

¶ Ad primū dubiū rñdet Ri car. in. iiij. di. xlix. q btitudo est actus aīe tm̄. Nā btitudo ē no bilissimū qd in hoīe possit esse nec creaturis infra hoīes ꝯueni re pōt. Oportet ergo q ꝯsistat in actu ꝓprio homini nō quocū q̄₃ sed nobilissimo. Act⁹ autez hoīs ꝓprius nō est nisi ille q̄ est hoīs p illā formaz q̄ hō est. hec ē aūt aīa itellectiua. Nobilissi mus ergo act⁹ hoīs ē ille q̄ sibi ꝯuenit ſm aīam intellectiuam siue sit cognitō siue dilectio Ex q̄ dānatur opinio illoꝝ q̄ dixe rūt aīam siñ corpore beatā esse nō posse. Nā vt inquit Tho: i. ij. q. iiij. loquēdo de beatitudi ne pfecta q̄ in dei visione ꝯsistit sine corpe aīa pōt esse btā. qm̄ in tellect⁹ ad sui opationē nō indi

get corpe nisi propter fantasma-
ta in quibus intelligibilē ɔtua-
rē ɔtuetur. Diuina aūt essen-
tia p fantasmata videri nō pōt
vñ cū in visione diuine essentie
pfecta hois btitudo ɔsistat nō
depēdet beatitudo hois a cor-
pore. qre ꝛ spm corp⁹ ad pfectō
nē btitudinis nō requirit. Sci
endū tñ ꝙ ad pfectionē alicui⁹
rei dupliciter aliquid pertinet.
Vno mō ad ɔstituendā essen-
tiā rei sicut aīa requirit ad pfe
ctionē hois. Alio mō requirit
ad pfectionē rei id qđ pertinet
ad bñ esse ei⁹. sicut pulcritudo
corporis ꝛ velocitas ingenij p
tinet ad pfectionē hois Quā-
uis ergo corp⁹ primo mō ad p
fectionē btitudinis hūane non
ptineat ptinet tñ scđo mō. Qr
quāto aīa pfectior erit i sua na
tura pfecti⁹ habebit suā ɔpriaz
operationē in qua ɔsistit felici-
tas. Hoc vero erit cū suo cor-
pori ipsa beata reuniet. Propt
illā aūt vnionē nō erūt homini
necessaria exteriora ista bōa. qr
corpus ex ɔiunctōe sui ad ani
mā beatū erit gloriosum ac i-
passibile. Nā vt scribit dñs bo
nauētura in suo tertio di. xxviij
Cōtingit aliquid esse beatum
tripliciter. s. per essentiā. Et per
primā influentiā ꝛ p quandaz
redundantiā. beatū p essentiaz
est solus deus beatum p primā
influentiā est solus rationalis
spiritus beatum deniq̄ p quā
dam redundantiam ē corpus
humanū in quod gaudiū glie
redundat ex coniunctōe sui ad
animā beatam. Et licet corp⁹
humanū non sit ad imaginez
dei per se tamen vnitum ē ani-
me que est ad dei ymaginam
ꝛ ratione illius est beatitudi-
nis comparticipabile. ¶ Si
vero aliquis instaret contra di
cta de exterioribus bonis quia
videtur contrarium. Nam ci
bus potus diuitie ꝛ regnum
exteriora bona sunt ꝛ hec pro-
mittuntur beatis. vn de Luce
xxij. Christus dixit. Edatis
ꝛ bibatis super mensam meaz
in regno meo. ꝛ Mathei. vi.
Thesaurizate vobis thesauros
in celo. ꝛ Mathei. xxij. Possi-
dete paratum vobis regnum.
ergo ꝛ ista ad beatitudinez exi
guntur. Respondet tho. ꝙ om
nia ista metaphorice sunt intel
ligenda secundū ꝙ in scriptu
ris solent spiritualia per corpo
ralia designari. Sicut p cibuz
et potum intelligitur delecta-
tio beatitudinis per diuitias
sufficientia que sufficit homi-
ni deus per regnum exaltatio
hominis vsq̄ ad coniunctio-
nem cū deo. Scđm dubiū fuit
vtꝝ btitudo sit act⁹ intellect⁹ ꝛ
volūtatis simul Et lꝫ quidam

teneant ꝙ eēntia beatitudinis vite humane in solius intellectus actu ꝯsistat ita ꝙ nll'o mō in actu volūtatis. tñ Ricar. in iiij. vbi s̄ dicit ꝙ beatitudo cōsistit in actu voluntatis ⁊ intellectus simul. Cuius rō ē. quia essentia beatitudinis vite hūane ꝯsistit in pfecta vnione anime rōnalis cum deo. Hec aūt vnio includit vnionem anime cū deo ſm oēm sui potentiaꝫ p quā vnibilis est cū eo immediate. Potentia aūt anime rōnalis nō tm̄ est intellectus sed volūtas. Et per quālibet illarū vnibꝫ ē cū deo immediate. Sicut em̄ deus sub rōne qua summū veꝝ ē immediatū obiectū intellectu ꝯ beatoꝝ ita sub rōe qua summū bonū est immediatū obiectum voluntatis eoꝝ. Quāuis em̄ ipo immediate n̄ fruerētur nisi ip̄m imediate viderent. tñ imediatū obiectum volūtatis eoꝝ nō est ipsa visio sūmi boni: sed ip̄m summū bonū. Nō em̄ volunt summū bonū pp̄ter illā visionē sicut pp̄t finē, sed volunt ipsam visionē pp̄ter ip̄m summū bonū sicut pp̄ter vltimū finē Ip̄m ḡ summū bonum pmo ⁊ imediate est ab ipsis volitū. ḡ est voluntatis eoꝝ imediatū obiectum Ergo pfecta vnio aīe cuꝫ deó in qua beatitudo ꝯsistit est per intellectū ⁊ voluntatē. itaqꝫ in actu vtriusqꝫ simul ꝯsistit. Et si obijcerētur auctoritates que ꝯtriū volentibꝫ eas intelligere sonare vidētur. puta qꝛ in visione dicunt beatitudinē ꝯsistere. Rñdet Ricard⁹ ꝙ sp inclu dunt ꝯcomitantē dilectionem Nā ꝯsūmata dei dilectio inseparabiliter ꝯcomitatur claraꝫ ei⁹ visionē. pp̄terea aug⁹ li. i. d̄ trini. c. pe. dicit ꝙ visio est summū p̄miū ⁊ ipsa ē act⁹ intellectus. Et in. i. li. de doctrina xp̄iana idē dic̄. Hec ē sūma merces vt pfruamur deo. summa merces est beatitudo ⁊ fruitio est actus voluntatis que visionē ꝯcomitat. ¶ Tertiū dubiū erat vtꝝ btitudo principalius ꝯsistat in actu volūtatis q̄ȝ intellect⁹. Et rñdet Ricar. ꝙ sic primo. qꝛ sicut int' habitus vie charitatis ē donū principali⁹ ſm aug'. xv. de trini. ca. xviij. Ita inter habitus patrie charitas patrie ē donū principalius. Sed in p̄ria nobilioꝛ habitus hꝫ nobiliorē actū. ḡ deū pfecte diligere qui ē actus charitatis patrie ē act⁹ nobilissim⁹ anime. Cū ḡ in nobilissimo actu principalissime cōsistat beatitudo ⁊ diligere sit actus volūtatis. principalius ꝯsistit in actu volūtatis q̄ȝ intellectus.

¶ Scd̄o pbat ꝙ btitudo prin

cipalius ↄsistit in actu volūta tis q̄ intellectus ex eo ꝙ volū tas ē nobilioꝛ potētia q̄ sit in tellectus. Nā Bernar. in li. de libe. arbi. dicit rōnē esse quodāmodo pedissequā volūtatis Et ansel. in li. de ↄtēptu ꝟgia li. Dñiū totius regni aīe attri buit voluntati. Tho. i. pte. q. lxxxij. vtꝝ voluntas sit altioꝛ potentia q̄ intellectus. Et ari sto. in. vij. poli. c. v. Potentia qua eligim⁹ pꝛincipans ē. Ad huc id pbat. q2 volūtas in suo actu cogi nō pōt nec ea que sūt ad finē necessitari. Intel lectus aūt cogi pōt ⁊ circa ea que sūt ad finē necessitari. Insup ma gis pōt transfoꝛmare aīam vo lūtas q̄ intellectus ⁊ suū obie ctū respicit sub rōne nobilioꝛi. Bonū em̄ est obiectū volūta tatis. Ens obiectū in tellectus Rō aūt boni est pfectioꝛ q̄ sit rō entis. ¶ Tertio pbat. quia deus ē vltim⁹ finis maxie sub rōne qua bonū qđ p3. q2 ex hoc ꝙ creature oꝛdinant in ipm vt in finē maxime est in eis rō bo nitatis sicut p hoc ꝙ ipm respi ciūt vt exemplar maxime est i eis rō ꝟitatis. Sed de⁹ sub rō ne qua summū bonum est vo luntatis obiectum sub ratiōe qua summū ens vel veru3 est intellectus obiectum. ergo vo luntas magis respicit deū sub ratione finis q̄ intellectus. s3 deus sub rōne qua vltimus fi nis est: est beatificās. ḡ sub rō ne qua est beatitudinis obie ctu3 pꝛincipalius tēdit volun tas in ipm q̄ intellectus. ⁊ sic ↄsistit beatitudo pꝛincipalius in actu volūtatis q̄ intellect⁹

¶ Qđ btitudo non pōt esse in bonis pñtis vite.

Capitulū tertium.

Tertium mysteriu3 cō templandū dr beatitu dinis obiectu3. in quo tria sunt dubia absoluenda

¶ Pꝛimum vtꝝ beatitudo sit quid creatum.

¶ Scđ3 vtꝝ beatitudo possit amitti.

¶ Tertiū vtꝝ btitudo possit i hac vita haberi.

¶ Ad pꝛimū dubiū rñdet Ri cat. vbi s. ⁊ Tho. i. ij. q. iij. ꝙ beatitudo vite humane dupli citer pōt accipi. Uno mō p il lo bonō i quo pfecte ⁊ plenarie requiescit hūana vita. alio mo do p pfecta quiete humane vi te in illo bono quā ↄsistit imp fecta hoīs coniunctione cum illo bono. Pꝛimo mō beatitu do accipit p beatitudīs obiec to. ⁊ sic beatitudo ē quid icrea tum. s. ipse deus. Beatitudo autē scđo mō accepta ē aliqđ existens in btō tanq̄ eius vlti mata ⁊ plenaria pfectio. ⁊ sic ē

aliquid creatū. Cū enim beatitudo ꝯsistat in visione dei videre deū est actus creature vidētis. ¶ Scōm dubium fuit vtrū btitudo possit amitti. Et ad hoc dicimus ex sentētia sancti tho. i. scōe. q. v. Qȝ btitudo pōt tripliciter ꝯsiderari.

¶ Primo in sua imꝑfectōne
¶ Scōo in sua gñali rōne.
¶ Tertio i sua spāli restrictiōe

¶ Primo pōt beatitudo considerari in sua imꝑfectōne prout scȝ beatitudo ē illa imꝑfecta q̄lis in hac vita haberi pōt siue sit felicitas contemplatiua siue sit actiua. Hec quidem amitti potest licet nō de facili. Sicut patet in felicitate ꝯtemplatiua que amittetur. vel ꝑ obliuionē puta cū corrumpitur scientia ex aliqua egritudine vel etiam ꝑ aliquas occupationes qb⁹ totaliter abstrahit aliquis a contemplatione. Patet etiā idē in felicitate actiua. Volūtas enim hois trāsmutari pōt vt i viciuȝ degeneret a virtute. Ideo philosophus dicit in. i. ethic. aliqs esse in hac vita beatos nō simpliciter. sed sicut hoies quaruȝ natura mutationi subiecta est. ¶ Scōo pōt beatitudo ꝯsiderari in sua generali rōe. ꝛ sic beatitudo nō pōt amitti. Cū enim sit ꝑfecte bonū ꝛ sufficiēs oportet ꝙ desideriū hoīs quietet ꝛ omne malū excludat. Naturaliter autem homo desiderat retinere bonū qd habet ꝛ ꝙ ei⁹ retinēdi securitate obtineat Alioquin necesse ē ꝙ vel timore amittēdi vel dolore de certitudine amissionis affligat. Requirit ergo ad verā beatitudinē ꝙ homo certā opinionē habeat bonum qd habet nunꝙ se amissurū. q̄ quidē opinio si vera sit ꝯsequēs est ꝙ beatitudinē vnꝙ amittet Si āt falsa sit hoc ipm ē quoddā malū .s. falsam opinionē habere. Naȝ falsum ē malū intellectus sicut verū est bonū ipsius. vt dicitur i vi. ethico. Nō ergo iam erit vere beat⁹ si ad malū ei inest ¶ Tertio potest beatitudo cōsiderari in sua speciali restrictione inꝙ̄tū scȝ ꝑfecta btitudo ꝯsistit in visione diuine essentie. ¶ Et sic beatitudo nullo pōt amitti neꝙ ex parte videntis neꝙ ex pte dei neꝙ etiā ex pte alicui⁹ alterius agētis. Nō ex pte videntis. qꝛ impossibile ē ꝙ aliqs videns diuinā essentiā velit eā nō videre. Nō est. qm̄ omne bonuȝ habitū quo quis carere vult aut ē insufficiens ꝛ queritur aliquid sufficiēs loco ei⁹. aut hȝ aliqd icōmodū annexū propter qd in fastidiū venit. visio aūt diuine essentie replet aīam oib⁹ bonis

z nō hz aliqd incomodū adiū- ctum. Quare propria volunta te non potest beatus beatitudi nem deserere. Similiter bea- tūs nō pōt beatitudinē pde- re deo subtrahēte. qz cum sub- tractio btitudinis sit quedam pena nō pōt talis pena a deo iu sto iudice puenire nisi pro aliq culpa in qua cadere nō pōt qui dei essentiā videt cū ad hāc vi- sionē ꝺ necessitate sequat rectitudo volūtatis. ¶ Nō pōt etiaz beatitudo amitti ex pte alicui alteri agētis. Qz mēs deo cō iuncta sup oia alia eleuat z sic ab huiusmodi ꝯiūctione nullū aliud agēs pōt ipam excludere. Est ergo beatitudo pfectio ꝯsummata q̄ omne deffectū ex cludit a beato. Et ideo absqz mutabilitate aduenit eam ha- benti faciēte hoc virtute diui- na q̄ hoiem subleuat in parti- cipationē eternitatis trāscendē tis omnem mutationem. Jd- circo male dixit. Origenes se- quēs quorūdam platonicoꝝ er rorē q post vltimam beatitudi nem homo potest fieri miser.

¶ Tertiū dubiū fuit vtꝝ bea- titudo possit haberi in hac vita Et ad hoc rńdem q nō loquē do de lege cōi z hoc propterea. qz dñs noster iesus xp̄s fuit via tor z ꝯprehēsor. Quare vero in hac vita quis beatus esse non potest assignari possūt tres ra- tiones precipue

¶ Prima dicit insatiabilitatis.

¶ Scda penalitatis.

¶ Tertia mortalitatis

¶ Prima rō dicit insatiabili- tatis. vt enim inqt dñs Bōa- uētu. di. l. li. iiij. Btitudo est fi nis satiās appetitū. Sz bona pn̄tis vite nō satiāt appetitum non diuitie. non delitie. non ho nores. non fama. non gloria nō quecunqz desiderabilia z dele- ctabilia excogitari pn̄t. vt do- cet experientia. ergo nec in hu- iusmodi bonis beatus quis re putari debet. Tho. vero. i. par- te. q. ij. dicit. Impossibile ē bea titudinem hominis esse in ali- quo bono creato. quia beatitu do est bonum perfectum quod totaliter quietat appetitū Alio quin non esset vltimus finis, si adhuc restaret aliquid appetē- dum. Obiectum autem volū- tatis est vniuersale bonum, si- cut obiectum intellectus ē vni- uersale verum. Ex quo patet q nihil potest quietare volun- tatem hominis nisi bonū vni- uersale quod non inuenitur in aliquo creato sed solum in deo quia ois creatura hab. t bonita tem participatā. vn̄ sol deꝰ vo luntatē hois implere pōt. Ideo

David in psal. dixit. Satia/
bor cum apparuerit gloria tua
Et aug. li. i. confessionũ. Fecisti
nos dñe ad te ⁊ inquietum est
cor nr̃m donec quiescat in te. Et
in. iiij. li. Redite inquit preuari
catores ad cor ⁊ inherete ei qui
fecit vos state in eo ⁊ stabitis quie
scite in eo ⁊ quieti eritis. Quo
itis in aspera quo itis bonũ qđ
queritis ab illo ē. Cur igitur aĩa
eo imago dei ē quo eius capax ē ⁊
particeps esse potest. vt scribit
Aug. xiiij. de trinitate. Idcir/
co nulla creatura aĩe capacita/
tē implere valet. ¶ Scđa ratio
cur in hac vita nō possit q̄s esse
beatus dicitur penalitatis. vt
enim ait Tho. i. ij ij q. v. Bea
titudo excludit oē malum. vita
aũt pñs multis malis ⁊ penali
tatibus subiacet que vitari non
pñt. Et ignorātie ex parte intel
lectus. Et inordinate affectio
nis ex parte appetitus ⁊ multi
plicibus laboribus calamitatibus
⁊ erũnis ex pte corporis q̄mo/
do igitur in tot fluctuationibus
beatũ se credere quispiam habe/
tur. Inquit Job. cap. xiiij. Hō
natus de muliere breui viuens
tpe repletur multis miserijs. Et
Hiero. ad heliodorum. Vbique
luctus vbique gemitus ⁊ pluri/
ma mortis imago. ⁊ Boetius
li. ij. de consolatōne. Quã multis
amaritudinibus huane felicitatis

dulcedo spsa ē. que ⁊ si fruenti
iocũda esse videatur tñ quomi/
nus cũ velis abire retineri ñ po
test. Et seneca i tragedijs Nul
la sors longa ē dolor atque volu
ptas inuicē cedũt. Nemo vtique
reperitur qui diutius in quocũ
que sit statu delectari possit. et
absque turbatione vel animi vel
poris ptransire Nemo inqt Se
neca vbi supra confundat nimiũ
secũdis. Nemo desperet melio/
ra lapsis. Et ad lucillum. Noli
huic tranquillitati confidere. mo
mēto mare euertitur. ⁊ eodem die
vbi luserũt nauigia sorbentur
Quis nã felicior iudicari po/
tuisset policrate tyrãno samio/
rũ. De ipso quippe refert Tullius
in li. de finibus bonorũ ⁊ malorũ
Et idē confirmat valerius đ mu
tatione morũ ⁊ fortune quod adeo
sibi fortuna obsequiosam habu
it quod oĩa desiderata perficiebat.
Ad moderandã igitur fortune
inuidiã sumpto e manu anu/
lo quē preciosum possidebat i
mare iecit Sed inopinate illũ re
pēte recuperauit Nã post dies pau
cos a piscatoribus piscis captus q
anulũ sorbuerat tirãno donatus ē
Accidit tandē quod aduersus da
rium psarũ regē duxit exercitũ
⁊ quod oronthes pfectus darij illũ
acie fuderit cepitque. Et in sum
mo megalensis montis vertice
suspēdi iusserit Et relictus aui

b) lacerandus. q ubiq felicissi
me in terra vixerat in aere mi-
serrime expirauit. Mutantur
oia q sunt in hoc mudo ꝛ nihil
e stabile nihil firmu nihil deni-
q tutu. Inde sapies eccliastes
ij. c. dicebat. Vidi i oib) vani
tate ꝛ afflictione spus et animi
ꝛ nihil pmanere sub sole. Ter
tia ro quare in pnti vita nullus
pot esse btus dicit mortalitas.
Oes q ppe ad morte tedimus
cuius man' potetissimas nllo
ingenio nulla vi nulla arte nul
lo pcio euitare valem' instat cer
uicib) nostris. Si qs igit dixe-
rit aliquem beatu eo q diuitijs af
fluit statim rndebo. No sic no
sic. qr diuites moriutur Si qs
affirmauerit aliu esse beatu eo
q oib) delicijs hui' seculi pfrua
tur. adhuc rndebo. Nequaq
sic e. qr p' breue hac vita oms
hoies morietur si qs btm repu
tauerit eu q orbi vniuerso dna-
retur. Clamabo ꝛ ego q nec re
gna siue impia btm hoiem red
dunt. qm ꝛ pricipes ꝛ reges ꝛ
purpurati ꝛ impatores omesq
dni morietur. Et io cu lactan-
tio pcludim' dicere tertio libro
Summu bonu q beatos facit
no pot ee nisi in ea religioe atq
doctrina cui spes imortalitas
adiucta e. Igit dem' opam ne
decipiamur tpaliu bonoz sua-
uitate atq mudu audacter sb
pedib) habeam'. eaq tm vta-
mur. vt sic tande pueniamus
ad fruitione illa beata. ad qua
nos pducat Jesus fili' dei qui
cu pre ꝛ spirituscto viuit et re-
gnat in scla sclo. Ame

Sermo. lviij. De aie ronal' admirandis progatiuis ꝛ excel-
letijs qs vnusqsq pgnoscere deb3

Ecce omnes aie mee sut dei vi
uetis. Verba sut ista originalr Eze
chie. xviij. c. Do-
lendu pfecto e de multitudine
hoim pereuntiu. q pcupiscenti
as prauas insequetes. vtutib)
ieiuni. oi vicioru turpitudini se
se dederut. Hi equidez obliti
excelletie ac dignitatis aiaz sua
rum defluut luxuria ꝛ delicate
atq malliter viuut abhoretq
parcitate ptinentie. sobrietatez
ꝛ quicqd est qd viros bonos do
ceat. Fidei vero documeta irri
det. doctrina euagelica spnunt
de regno celoru despauit. negat
atq penas inferni. Talibus
aut errorib) inuoluunt. qm de
aia rationali minus bn sentiut
quandoq affirmantes aimas
non reperiri. Aliquado ꝛ illas
non multe nobilitatis forme sua
dentes. Interdum vero et eas
cum suis corporibus improbe

improbe satis ꝯtendentes cor
rumpi. Quos quid aliud di-
xerim nisi pecora imūdissima
atq; indomitas feras imo qui
buscūq; beluis inmanissimis
deteriores. Inquit eni dauid
in ps. Homo cum in honore
esset non intellexit comparat⁹
est iumentis insipientibus ꝛ si
milis factus est illis. Nā sum
mus ille pater qui sapiētia sua
condidit omnia: minuit homi
nem paulomin⁹ ab angelis co
ronans gloria ꝛ honore dū in
tellectiuam animaȝ illi dedit.
¶ Qua de re vt aperiant mē
tes cunctoꝝ ad anime verissi
mam cognitionem illāq; vn⁹
quisqȝ studeat bonis ꝛ sanctis
moribus exornare: decreui in
p̄senti sermone de ipsa aīa ver
ba facere. De q̄ tria mysteria p
ponimus contemplanda.
¶ Primū dr̄ diffinitiōis.
¶ Scdm̄ pductionis.
¶ Tertium separationis
¶ Quid sit anima que non est
corpus nec ex semine causata ꝛ
que vna sola ē in homine

Capitulū primū

Rimū mysteriū ꝯtem
plandū de anima dici
tur eius diffinitionis. i
quo quid sit anima d̄clarem⁹
¶ Dicit em̄ albertus in cōpen
dio theologie. q̄ a quibusdam
anima diffinitur vt spiritus.
a quibusdam vt anima. a qui
busdam vero vt spirit⁹ ꝛ ani
ma. ¶ Inquantū ꝯo cōsidera
tur vt sp̄us diffinitur sic ab au
gustino in li. de motu cordis.
Anima est substantia incorpo
rea: intellectualis illuminatio
nis a primo vltima reuelatiōe
perceptiua. vltima dicitur me
diantibus angelis percipit.
¶ Ex qua diffinitione cognos
cimus q̄ sp̄us humanus qui ē
anima inter omnes creaturas
imediate post angelos illumi
nationis diuine sit perceptiu⁹
¶ Inquantū anima diffinitur
sic a remigio. Anima ē substā
tia incorporea regens corpus.
Et ab aristo. in. ij. de aia dicit
Anima ē endelichia ꝛ actus si
ue forma corpis organici phi
sici potentia vitam hn̄tis. Ex
quibꝫ verbis datur intelligi q̄
aīa vnibilis est corpori nec oī
sed soli organico vel phisico. i
naturali ad susceptionem ani
me rōnalis disposito. ¶ Inq̄n
tum autem sp̄us ꝛ anima diffi
nitur ab augu. sic anima ē om
nium similitudo. Que diffini
tio data est per cōparationeȝ
ad creaturas. anima em̄ ex sui
natura ad suscipiendas omni
um rerum similitudines tam
corporaliū q̄ sp̄ualiū apta est

Et ṡm augu. lib. de spū ꝛ aīa multipliciter noiat. s. aīa. mens ratio. spūs. sensus. memoria. volūtas. Aīa dr inquantum animat corpus siue viuificat. Mens inquantū recolit. Rōnū rem iudicat. Spūs dū spirat. vel qꝛ spūalem naturā hꝫ Sensus dum sentit. Memoria dum recordat. Uoluntas dum ꝯsentit. Hec noia diuersa sunt anime nō ꝓpter essentie pluralitatem. sed ꝓpter effectuum multiplicitatem ꝛ opationē. Sed ꝓ huius partis intelligentia pleniore quattuor dubia esse absoluenda

¶ Primū vtꝝ sit anima

¶ Scōm vtꝝ aīa sit corpus

¶ Tertium vtrum anima causetur ex semine

¶ Quartuꝫ vtꝝ in homine sit vna sola anima.

¶ Contra eos qui dicūt aīam non reperiri.

¶ In pmo dubio expugnāda est ꝛ oino reprobanda puissima opinio illorum qui tenent aiam non esse asserentes nō nisi corpora aut corporales substantias repiri. Quos nos cōuincere possumꝰ triplici lumie.

¶ Primū dr testificationis.

¶ Scōm operationis.

¶ Tertiū figurationis

¶ Primū lumen q̄ ondit ꝙ aīa sit dr ꝯtestificationis. Testātur quidā oēs tam diue ꝙ hūane scripture aiam esse atqꝫ de illa sublimiter sꝫ loquātur. de hac ita scribit sapiens Eccli. ij. ca. Fili in māsuetudine ꝓua aiam tuā. ꝛ. iiij. c. Humilia corā do animā tuā. Et eodē. c. Nō cōfūdaris ꝓ anima tua dicere verū. ꝛ. x. c. Qui multis vtit verbis ledit animā suā. ꝛ. xxvi. c. Qui cū fure pticipat ledit animā suā. ꝛ. xxxiij. c. Timentis deū beata ē anima illiꝰ. ꝛ. li. c. Laudabit vsqꝫ ad mortē anima mea dnm. ꝛ Sap. i. c. In maliuolaꝫ animā nō intrabit sapientia. ꝛ eodē. c. Os quod mētitur occidit animā. ꝛ ecclesiastici. xxx. c. Miserere anime tue placēs deo. Eiusdē. xxxvij c. A ꝯsiliario malo serua animā tuā. Et cantꝰ. i. c. Nū queꝫ diligit aīa mea vidistis. Eiusdē. iij. ca. Quesiui queꝫ diligit aīa mea. ꝛ. vi. c. Aīa mea liqfacta ē vt dilectꝰ ē locutꝰ. ꝛ Judith. viij. c. Humiliemus illi animas nr̄as. ꝛ Job. x. c. Tedet animā meā vite mee. ꝛ thobie. xij. c. Qui faciūt peccatuꝫ hostes sūt aie sue. ꝛ Deutronomij. iiij. ca. Custodite solicite animas vr̄as. ꝛ Josue. ij. cap. Eruatis animas vr̄as d morte. ꝛ abachuc. ij. ca. Qui incredulꝰ ē nō erit recta eiꝰ anima. ꝛ. i. Regum. xxvi. ca. scribitur

Magnificetur aïa mea in ocu
lis dñi. ꝛ. ij. regū. xiiij. ca. Non
vult deus ꝑire animā. ꝛ. iij. re/
gū. xix. Tolle animā meam. ꝛ
iiij. Regū. i. ca. Noli despicere
animā meam. ꝛ ps̄. vi. anima
mea turbata ē valde. ꝛ. vij. Ne
qñ rapiat vt leo animā meā. ꝛ
xv. Nō derelinq̄s animā meā
in inferno ꝛ. xx. Erue a framea
deus animā meā. ꝛ. xxiij. ad te
dñe leuaui animā meā. ꝛ. xxxij
anima mea sustinet dñm. ꝛ. xli
Quemadmodū desiderat cer
uus ad fontes aquaꝝ: ita desi
derat anima mea ad te deus. ꝛ
lxij. Sitiuit in te anima mea. ꝛ
ps̄. vij. animas pauperꝝ saluū
faciet. Et saluator noster dixit
Matth. vi. ca. Anima plus ē
q̄ꝫ esca. ꝛ. x. c. Nolite timere eos
qui occidūt corpus: animā au
tem nō p̄nt occidere. ꝛ. xvi. ca.
Quid ꝓdest homini si vniuer
sū mundū lucretur: anime ꝓ
sue detrimentū patiatur. aut
quā dabit hō cōmutationē ꝑ
anima sua. ꝛ. xxvi. c. Tristis ē
anima mea vsq̄ꝫ ad mortem.
Et Luce. ij. c. btā virgo in suo
cātico ita canit. Magnificat
anima mea dñm. ꝛ Symeon
ꝓ ginē eodē. c. sic allocutus est.
Tuā ipsius animā ꝑtransibit
gladius. ꝛ Jaco. v. c. ult. Qui
ꝯuerti fecerit peccatorē ab er/
rore vie sue saluabit animam

eius a morte. ꝛ. i. c. In mansue
tudine suscipite insitū ꝟbū q̄d
pōt saluare aïas vestras. ꝛ pe
trus. i. epistola. c. ij. inq̄t. Ob
secro vos tanq̄ꝫ aduenas ꝛ ꝑe
grinos abstinere vos a carnali
bus desiderijs que militāt ad
uersus aïam. ¶ In sacris ꝓ ca
nonibꝰ sepissime fit mentio de
anima. Sicut pꝫ. xxiij. dis. ca.
Qui ep̄o. ꝛ. xi. q. iij. c. placuit.
c. absit. c. Nolite timere. c. au/
di. ꝛ. xiij. q. ij. c. Tēpus. c. Hūc
c. Fatendū. c. Aïe defunctoꝝ.
ꝛ. xvi. q. i. c. In canōibꝰ. ꝛ. xxi.
q. i. i c. Relatio. ꝛ. xxiij. q. iiij. c.
Ipsa pietas. c. Qd̄ xp̄s. c. Di
splicet. ꝛ. xxiiij. q. iij. ca. Si ha/
bes. ꝛ. xxvi. q. vi. cap̄. agnoui/
mus. ꝛ. xxx. q. i. ca. ad limina. ꝛ
xxxij. q. ij. c. Qd̄ ꝓ. c. Si illō.
ca. Moyses. ꝛ. xxxiij. q. ij. cap̄.
amouere. ꝛ de pe. di. i. c. Resu
scitatus. c. Voluissent. ꝛ di. ij.
c. Charitas. c. Ergo. ꝛ di. iij.
c. Potest. c. Siquis. ca. Quid
ergo. ꝛ di. v. c. Consideret. Et
de conse. di. ij. c. Reuera. ꝛ di.
iiij. c. Si baptizata. ꝛ de maio
ritate ꝛ obedientia. c. Solite.
ꝛ de sum. trini. ꝛ fide ca. c. Fir
miter. ꝛ de pe. ꝛ re. c. Cum in/
firmitas. ꝛ de renūciatione. c.
Nisi cū pridem. ꝛ de cele. mis.
c. In quadam. ꝛ de decimis. c
Cum non sit in homine. ¶ In
clementina ꝓ de sum. trini. ꝛ

fide catho. damnātur illi qui dicunt animam nō esse formā corporis. Nam aristo. viij. methaph. dicit ꝙ differētia sumit a forma rei. Sed differētia cōstitutiua hoīs est rōnale qđ dr de hoīe rōne aīe itellectiue seu intellectiui principij. vt inquit Tho. p̄ma pte. q. lxxvi. ꝙ aīa ē forma hominis. ¶ Ad gētiles iam veniamus qui naturalis rōnis lumine illustrati mirificentissime de anima sunt locuti. ¶ Inquit Cicero in paradoxis. Deus ꝛ mater omnia natura dedit tibi animū quo nihil potest esse p̄stātius nihil diuinius. Et idē in li. de natura deoꝝ. Quid esse potest in rerū natura homine melius. In eo em̄ solo est ratio qua nihil pōt esse p̄stantius. ¶ Et idem in li. de republica. vt mundū deus eternus regit sic fragile corpus animus sempiternus mouet. Et Plato in thimeo. Deꝰ virtutibꝫ animā p̄ire iussit ipāqꝫ dominam nostri corporis fore voluit. Quod ipsa tuetur. ¶ Et Salustius in iugurtino Uti genus humanū compositum ex corpore ꝛ anima est. ita res studiaqꝫ omnia nostra alia corporis. alia animi naturam sequunt̄. ¶ Et Ouidius i li. đ remedio amoris. Ut corpꝰ redimas ferrum patieris ꝛ ignes

Utqꝫ animo valeas q̄dqꝫ tolerare negabis. Et ne singulorum repetamus dicta concludimus ꝙ omnes sancti omnes eruditi viri omnes deniqꝫ philosophi ꝛ stoici ꝛ pipathetici ac alij quicūqꝫ animā esse ꝛ docent ꝛ confitentur. ¶ De operationibus ꝙbus cognoscitur anima ¶ Scđm lumen q̄ ostēdimus ꝙ sit anima dr operationis ¶ Ut em̄ scribit alexāder de hales in. ij. volumine sūme Uidemus quedā corpora q̄ non nutriuntur neqꝫ augentur nec generantur nec mouentur motu volūtario vt lapides. q̄dam que nutriūtur augētur ꝛ generant̄ vt plante. Quedam que vltra hec mouentur ꝛ sentiunt vt animalia. Quedā autem que agunt rōne. Si ḡ principiū haꝝ opationū eēt corporeitas inueniret̄ tunc in omnibus corporibus. ḡ illud a quo iste operationes p̄ueniunt erit anima. Et sic in plantis ē anima vegetatiua. in animalibus brutis anima sensitiua. in hominibus p̄o anima intellectiua. ¶ Quis nā non miret̄ quāta sit humani ingenij perspicacitas. qꝫ stupenda intellectus sublimitas. qꝫue admirabilis vigor rationis. Et vnde puenit nisi ex animi sapiētia vt volantes aues p aera. habitātes

in aquarum ꝓfundis pisces ⁊ discurrentes per nemora ferocissimas bestias homo ad vsū suū perducat Non ꝓdest aquilis altus volatus. Non leonibus fortitudo. Non elephantibus magnitudo. Non venenositas draconibꝫ ⁊ serpētibꝫ. Non ceruis agilitas. Non denicꝫ marinis beluis latitudo: vastitasꝗ aquaꝝ cum ab hominibus artificijs pene innumeris capiuntur. ¶ Quid de artium inuentione exercitatione neqꝫ dicemus. Inspiciamus agriculturā lanificiuꝫ architecturam fabrefacturam ⁊ reliquas in quarum effectibus deprehenditur aliquid in homie esse vltra corpus. Que antiq vulgares cum prius talia nō fuissent experti illos qui ea primo in aliqua prouincia facere docuerunt: crediderūt esse deos. ¶ Isis inachi filia regis argiuorum ⁊ soror phoronei nauigans in egyptum quia litteras quasdam egyptijs dedit ⁊ de agricultura multa eos docuit post mortē in numero dearum recepta est. ¶ Saturnus vt recitat Paulus in historia romanoꝝ Jouem filium e grecia fugiens in ciuitate q ex eius nomine saturnia dicta ē. haud ꝓcul ab vrbe rudes populos domos edificare. terras incolere. plātare vineas. docuit atqꝫ humanis moribꝫ viuere cū antea semiferi glandiū tm̄mo do alimentis vitā sustentarēt Et aut in speluncis aut in frondibus virgultisqꝫ contextis casulis habitarēt ab indocili et rustica multitudine deꝯ ē appellatos ¶ Romulus qꝫ vrbē fundauit vallauitqꝫ muro cū apud paludē capre nusꝗ cōperuisset anno regni trigesimonono ad deos transisse creditꝰ est ⁊ quirini noīe ꝯsecratus. ¶ De liberalibꝫ aūt disciplinis grāmatica. logica. rhetorica arithmetrica. geometria. musica. astrologia. illarūqꝫ repertoribꝫ plixior esset ſmo hūdus. Sed vt complectamur oīa succincte. tantꝰ in illis est decor hūane vite. tanta intellectꝰ ꝑfectio tanta loquendi ⁊ viuendi moderatio. tanta deniqꝫ cognitio reꝝ. vt qui illis inueniunt̄ imbuti sūma veneratiōe celebrēt̄ a cūctis. O detestabilē errorē O dānabilē cecitatē. O deniqꝫ fatuitatē pestiferā coꝝ. q tāta vt sic dicā aīaꝝ facta mirabilia ꝯtuent̄ ⁊ aīas nō eē tenēt ¶ Pro qbus augꝰ li. x. ꝯfessionū ait. Eunt homines mirari alta montiū ingentes fluctus maris. altissimos lapsus fluminum. oceani ambituꝫ ⁊ gyros sideꝝ ⁊ relinquant seipsos. nec

mirantur. ¶ Et in principio libri de spũ ꝛ aĩa inquit. Quoniam dictuȝ est mihi vt meipsum cognoscam sustinere non possum vt me habeaȝ incognitum. Magna nanqȝ negligentia ẽ nescire quid illud sit quo celestia tam ꝓfunde cogitam⁹ naturalia tam subtili indagatione inuestigamus. ꝛ de ipso quoqȝ creature nostro tam ꝓfunda desideramus scire. Nec est res peregrina nec longe querẽda animus quo ista sapim⁹ sed est semper nobiscum. adest tractat loquitur ꝛ intus vestit. Datum est illi tam ingentẽ reꝝ scire secreta ꝛ seipsum cognoscere non potest. hec ille. ¶ Tercium lumen quo ostendim⁹ ꝙ sit anima ð figurationis. Ipsa quippe corporis humani figura ad celos erecta deseruit aliquid esse in homĩe quod ad celos tendere debeat. ¶ Hinc Ouidius ĩ primo methamorphoseos dicit. Pronaqȝ cum spectent animalia cetera terrã Os homini sublime dedit. celumqȝ videre. Iussit ꝛ erectos ad sidera tollere vultus. ¶ Et Bernardus super cantica ait Corporis staturã ideo de⁹ dedit homini rectam. vt corpea rectitudo exterioris viliorisqȝ figmenti hominem interiorem rectitudinis sue formande monueret ꝛ ð cor limi deformitatẽ argueret animi. Hec Bernardus. ¶ Ex quibus cõcludim⁹ ꝙ in numero creaturaꝝ reperit aĩa rõnalis ad imaginem ꝛ similitudinem dei creata cuius ꝑstantiam ex his que amodo disserem⁹ vnusquisqȝ percipere potest.

¶ Qð aĩa non est corpus.

¶ Scðm dubium absoluẽdũ est vtꝝ anima sit corpus. Ad quod respondemus sequentes in hac parte doctrinam fidei ꝛ sacre theologie ꝙ anima ẽ spiritualis substãtia. Aristoteles ꝯo in. ij. phisycoꝝ dicit ꝙ vltima formaꝝ naturaliũ ad quã terminatur cõsideratio philosophie naturalis. s. anima humana est q̃dam separata ſ; tñ in materia. Quod ex hoc probat. qꝛ homo ex mãia generat hoiem ꝛ sol. Sepata quidem est ſm virtutẽ intellectiuã. qꝛ ꝟtus intellectiua nõ est ꝟt⁹ alicuius organi corporalis sicut ꝟtus visiua ẽ act⁹ oculi. Intelligere eñ ẽ act⁹ q̃ nõ pót exercceri per organuȝ corporale sicut exercet visio. Sed in materia est inquantum ipsa aĩa cui⁹ ẽ hec ꝟtus est corporis forma et terminus generatiõis hũane. Sic ǵ philosophus dicit i. iij de aĩa ꝙ intellect⁹ ẽ separatus quia non est ꝟtus alicuius or

gani corporalis. ¶ Ex quo ap/
paret ineptia illoꝝ qui vt dicit
Tho. i. parte. q. lxxv. ymagina
tionē trāscēdere nō valētes so/
la corpora dicebāt esse ⁊ qd nō
est corpꝰ nihil eē ¶ Cōtra istos
est auctoritas scripture Eccle/
siastes vl. c. vbi sic habet. Re/
uertatur puluis in terrā suā et
spiritꝰ redeat ad eū q dedit illū
¶ Augu. insup li. xix de ciuita:
dei cōmēdat Uarronē q hoīez
nec aīam solā nec solū corpꝰ sed
aīam simul ⁊ corpꝰ esse arbitra
batur ¶ Et si obijceret q mouē
tis ad motū oportet esse aliquē
cōtactū. cōtactus aūt nō est nisi
corporꝝ. ergo cū aīa moueat cor
pus videt q sit corpꝰ. Rñdet
tho. vbi. s. q duplex ē cōtactꝰ.
scȝ quātitatis ⁊ virtutis ¶ Pri
ma modo corpꝰ nō tāgit nisi a
corpe. ¶ Scdo mō corpꝰ habȝ
tāgi a re incorporea que mouet
corpus. ¶ Sed adhuc pleriqȝ
instant q aīam nullꝰ videt quō
ergo ē dū a corpe sepatur a ne/
mine cōspicit. quid ḡ est si nō vi
detur nō sentitur nō auditur.
neqȝ quo se cōferat scimꝰ. ¶ Ad
hoc rñdet Grego. in. iiij. dialo/
goꝝ libro Qd aīa ē illa spūalis
substātia. cuius virtute qȝdiu
est in corpore corpus viuit. cor
pus sentit. oculi vident aures
audiūt. ⁊ tñ ipsa corporeis ocu
lis nō videtur. Idē dicimꝰ de
angelis de demonibꝰ ⁊ de ipso
altissimo deo. Qd illoꝝ effectꝰ
negare non possumus quos ocu/
lis inspicimꝰ ⁊ manibus cōtre
ctamus. Et cū sint spirituales
substātie corporis sensibus nō
subijciuntur. ¶ Hinc Lactan
tius li. vij diuinarū institutio/
nū de deo loquēs aliqua dedu
cit exempla quibus cōuinci pos
sint hi qui nihil esse volūt nisi
qd videtur. Quia inquit deus
ab homine videri nō potest ne
quis eū putaret ex eo ipso deum
non esse. quia mortalibus ocu/
lis non videtur. Int cetera suo
rum institutoꝝ mirabilia fecit
etiam multa quorum vis ap/
paret. ipsa aūt nō videntur si/
cut est vox. odor. ventus. vt ha
rum rerū argumēto ⁊ exemplo
etiam deum licet sub oclis nō
veniret d sua tñ vi ⁊ effectu et
operibus cernimus. Hec ille.
Pari modo ⁊ anime virtutem
stupendissimasqȝ operationes
vt diximus in precedēti dubio
contuētes aīam esse deprehēdi
mus substantiā spiritualē no
bilissimā. Et vt Augu. refert i
libro de imortalitate aīe. Nihil
absurdius dici potest qȝ tantū
modo ea esse que oculis conspi
cimus ⁊ ea nō esse que intelligē
tia subsistere iudicamꝰ
¶ Qd anima nō est ex semine
¶ Tertium dubium absolue/

dum est vtrum anime causen-
tur ex semine. ¶ Et posset quis
arguere q sic ¶ Primo quia ge
nesis.xlvi.c. scribitur. Cuncte
anime que ingresse sunt cum ia
cob in egyptum et egresse sunt
de femore illius. Sz nihil egre
ditur de femore hominis nisi i
q̄tum causatur ex semine. ergo
anima intellectiua causatur ex
semine. ¶ Secundo homo ge-
rat sibi simile scd̄m speciē. Sz
species humana constituit per
aiam rationalem. ergo aia ratio
nalis est a generante. ¶ Ter-
tio incōueniens est dicere q de⁹
cooperetur peccantibus. Sed
si anime rationales causarētur
a deo deus interdum coopera
retur adulteris ex quorum illi-
cito coitu proles interdum ge-
neratur. ¶ Ad habendam hu
ius veritatis noticiam sanctus
tho.i.parte q.cxviij. ita dicit.
Quod impossibile est virtutē
actiuam que est in materia ex-
tendere suam actionem ad pro
ducendum imateriale effectū.
Manifestum est autem q pri
cipium intellectiuum in homi
ne est principium transcēdens
materiam habet enim operatō
nem in qua nō cōmunicat cor-
pus. Et ideo impossibile est. q
virtus que est in semine sit pro
ductiua intellectiui principij
Simul etiā quia virtus q̄ ē in
semine agit in virtute anime ge
nerantis. scd̄m q aia generan-
tis est actus corporis vtens ip
so corpore in sua operatōne. In
operatione autē intellectus nō
cōmunicat corpus. vnde virt⁹
intellectiui principij prout in-
tellectuū est nō potest ad semē
peruenire. Et ideo phus dicit
in libro de generatione aialiu
Relinquitur intellectus solus
de foris aduenire. Similit eti-
am aia intellectiua cum habe-
at operationē sine corpore ē sub
sistens. et ita sibi debet esse et fie
ri. Et cum sit imaterialis sub-
stantia non potest causari p ge
neratione Sed solum per crea
tionem a deo. Ponere ergo ani
mā intellectiuā a generāte cau
sari nihel aliud ē q̄ ponere ea
non subsistentē. et per ɔsequens
corrūpi eā cū corpore. Et ideo
hereticū est dicere q aia intelle-
ctiua traducatur cū semie Ad
primū vero quod adducebat i
oppositū dicendū q in auctori
tate illa ponitur per sinodochē
pars pro toto. i. aia pro toto ho
mine. ¶ Ad scd̄m vero respōde
mus q homo generat sibi simi
le inq̄tum p virtutē semis eius
disponitur illa materia ad ta-
lem formam siue ad suceptio-
nem talis forme ¶ Ad tertium
autem respondetur q in actio-
ne adulterorum id qd est nature

bonū est ꝛ huic cooperat̃ deus Qđ vero ē inordinate volūtatis malū est ꝛ huic de⁹ nō cooperatur. Hec Tho..

¶ Qđ in hoīe ē vna sola aīa

¶ Quartū dubiū declarandū. vtrū in hoīe sit vna sola aīa intellectiua vel plures ꝑ essentiā differētes. Et ad hoc rn̄det aug. ī li. đ eccle. dogmatib⁹ Nec ꝙ inquit duas aīas eē dicim⁹ in hoīe. sicut Jacob⁹ ꝛ alij sirorū scribūt. Vnā aīalē qua animatur corp⁹ ꝛ immixta sit sanguini. Alterā spūalē q̄ rōni mistret Sed dicim⁹ vnā ꝛ eandez esse aiam in hoīe q̄ ꝛ corp⁹ sua societate viuificat ꝛ semetipam sua ratione disponit. Et lꝫ quidam dicere voluerint ꝙ in embrione primo ꝑexistat aīa vegetatiua. qꝛ Aristo. dicit in libro. de aīalib⁹ ꝙ embrio pri⁹ est aīal ꝙ̄ homo Et deinde supra aiam vegetatiuā suꝑuenit alia aīa q̄ est sensitiua ꝛ supra illā iteruꝫ alia q̄ est intellectiua. ꝛ sic essent tres aīe in homīe. tñ hoc improbat tho. i. pte. q. lxxvi. ꝛ. q. cxviij ꝓfirmās ꝙ cū generatio vni⁹ semper sit corruptio alteri⁹ necesse ē dicere ꝙ tam in hoīe ꝙ̄ in alijs aīalib⁹ qñ ꝑfectior forma aduenit fit corruptio prioris. ita tamen ꝙ sequēs forma hꝫ q̄cq̄d habebat prima ꝛ adhuc amplius. Quare cū aīa intellectiua creatur ꝛ infunditur a deo simul ē sensitiua ꝛ vegetatiua corruptis formis ꝑexistētib⁹. Multa essent hoc loco dicenda q̄ ꝓ tedio auditores afficiam⁹ silentio ꝑterim⁹ Qꝛ suēsum iaꝫ ex dictis ē ꝙ quelibet aīa creaturam excellētissimā cognoscere debet eā ꝙ semꝑ mundā ꝛ imaculatā ꝓuare Nā si tanta diligentia corruptibile corp⁹ gubernam⁹ quāto magis rationalem aiam omni studio a quibuscunꝙ vicijs tueri tenemur. Heu heu inquit Bernardus Abstergitur caliga ꝛ cōtēnitur aīa Paucissimi qꝑpe reperiūtur q̄ non magis pro corpore ꝙ̄ ꝓ anima subeant quoscūꝙ labores.

¶ De productōe aīe rōnalis q̄ nō ab āgelis sꝫ a deo ꝓducta ē de nihilo ꝯueniēter vnita corpori organico ꝛ de nouo creata et infusa.

Capitulū secundum.

Secundū mysteriuꝫ de anima ꝯtemplandū dicit̃ ꝓductionis In quo adhuc quatuor dubia sunt enucleāda.

¶ Primū vtrū anima sit producta ab angelis.

¶ Scōm vtrū anima sit producta de substātia dei.

¶ Tertiū vtrum oēs anime fuerunt simul create

¶ Quartū vtrū deus debuit aiam rōnalē tali corpi vnire.

¶ Pro primo dubij planiore in telligētia. Quidā arguūt pbā tes licet cōtra veritatē. q aia rō nalis pducta ē ab angelis Pri mo qz maior ē ordo in spūalibꝫ q̄ in corpalibꝫ. Sed corpa in feriora pducūtur p corpa supio ra. vt Dyonisi⁹ dicit. iiij c. d di uinis nominibus. Ergo infe riores spūs q sunt anime ratio nales pducunt p spūs supiores q sunt angeli. ¶ Scdo pfectū ē qd pōt sibi simile facere. Sed spūales substātie sunt mltomagis pfecte q̄ corpales Cum er go corpora faciāt sibi similia se cundū speciē multomagis āge li poterunt facere aliquid infra se s̄m spēm nature. s. aiam ratio nalē. Sed ptra istos ita loquē tes ē auctoritas glose sup illo v bo ps̄. Qui finxit sigillatī cor da eoꝝ. q ait. Creat de⁹ aimas singuloꝝ p se de nihilo. Et ido inqt tho. i. pte. q. xci. q cū aima rōnalis producat in esse p crea tionē non pōt pduci nisi a deo: Qr s̄m Aug. in. iij. de trinita. Nec boni nec mali angeli pñt esse creatores alicui⁹ rei. ꝛ ratō sumi pōt s̄m tho. vbi s. Qr so lius primi agētis ē agere. nullo p̄supposito cū semp agēs s̄m p̄ supponat aliqd a primo agēte. Quod autem agit aliquid ex aliquo presupposito agit transmutando. Et ideo nullū aliud agens agit nisi transmutando Sed solus deus agit creando Et quia anima rationalis nō potest produci per transmuta tionem alicuius materie. ideo non potest produci nisi a deo i mediate. ¶ Ad primum argu mentum respondet Thomas q corpora ideo producunt cor pora. quia agunt per transmu tationem materie. ¶ Ad secun dum vero argumentum respō det latius prima parte questio ne. xlij. vbi ait articulo quinto. in responsione ad primum ar gumentum. Quod aliquod p fectum participans aliquaꝫ na turam facit sibi simile non qui dem producendo illam natu ram absolute. sed applicādo eā ad aliquid. Non enim hic ho mo potest esse causa nature hu mane absolute. quia sic eēt cau sa suijpsius. Sed est causa q natura humana sit in hoc ho mine generato. Et sic p̄suppo nit in sua actione determinatā materiam per quam est hic ho mo. Sed sicut hic homo parti cipat humanam naturam. ita quodcūqꝫ ens creatum partici pat naturā essendi. quia solus de⁹ ē suū esse. Nullūꝫ ergo ens creatū pōt pducere aliqd ens absolute nisi inquātū esse cau

ſat in hoc. ⁊ ſic oportet ꝙ p̄in/
telligatur id ꝑ qḋ aliquid eſt hoc
actiōi qua facit ſibi ſimile. In
ſubſtantia aūt imateriali non
pōt p̄intelligi aliquid ꝑ qḋ fit
hoc. quia eſt hoc ꝑ ſuā formaꝫ
ꝑ quā habet eſſe. Subſtātia er
go imaterialis non pōt ꝓduce
re aliā ſubſtantiā imaterialem
ſibi ſimilē quantū ad eius eſſe.
ſed quantū ad aliquam perfe/
ctionē ſuperadditā. ſicut ſi di/
camus ꝙ ſupior angelus illu/
minat inferiorē. vt Diony. di/
cit. Ex quo apparet ꝙ nullum
ens creatū pōt creare aliquid
niſi p̄ſuppoſito aliq̊ qḋ repu/
gnat rationi creationis. ¶ Se
cundū dubiū ꝓpoſitū fuit vtrū
aīa ſit ꝓducta a deo de ſubſtā
tia dei. ⁊ vt refert aug⁹ in. vij.
ſuꝑ Gen̄. ad litterā. ⁊ in libris
ꝯ Fauſtū. ⁊ in li. de duab⁊ aīa
bus. Priſcillianiſte. manichei
⁊ gnoſtici heretici tenuerūt ani/
mam fore de ſub̄a dei. ¶ Euri
pides etiā ph̄s teſte Tullio in
q̄onib⁊ tuſculanis dicebat ani
mā deū eſſe. Ipſe adhuc Tul
lius in p̄fato libro dixit huma
nus animus ex diuina mēte de
ceptus cū nullo alio niſi cum
ipſo deo cōparari pōt Sene
ca adhuc ſcribens ad Lucil/
lum inquit. Nihil eſt aliud no
ſtra rō q̄ꝫ pars diui ſpūs in cor
pus noſtꝝ imerſa. ¶ Idem ꝓ/
feſſus eſt Macrobius ſuꝑ ſom
nium ſcipionis. ¶ Contra q̊s
oēs aug⁹ in lib. de origine aīe
ait. Nō aliter audiendi ſunt q̄ꝫ
heretici qui animā deū eſſe di
cunt. Nam ſi ſic eſſet nec in me
lius nec in peius labi poſſet. ⁊
vt ſcribit Tho. i. ꝑte. q. xci. di
cere aīam eſſe de ſub̄a dei ma/
nifeſtam iꝓbabilitatem con
tinet. Nam aīa humana quan
doq̄ꝫ eſt intelligens in potētia
⁊ ſciam quodāmodo a rebus
acquirit ⁊ habet diuerſas po/
tentias que omnia aliena ſūt
a dei natura qui eſt act⁹ pur⁹
⁊ nihil ab alio accipiens ⁊ nul
lam diuerſitatem habet in ſe.
¶ Sed pleriq̄ꝫ dubitant. quia
Gen̄. ij. c. ſcribitur. Formauit de
us hominē de limo terre ⁊ in/
ſpirauit in faciem eius ſpiracu
lum vite. ⁊ factus eſt homo in
animā viuentem. Sed ille qui
ſpirat aliquid a ſe emittit. ergo
aīa qua homo viuit eſt aliq̄d
de ſubſtantia dei ¶ Ad hoc re
ſpondet Tho. ꝙ inſpirare nō
eſt accipiendum corporaliter.
Sed idē eſt deuꝫ inſpirare qḋ
ſpm̄ facere non de ſubſtantia
ſua ſed de nihilo. ¶ Nam ⁊ hō
corporaliter ſpirans nō emit/
tit aliquid ḋ ſubſtantia ſua ſed
de natura extranea. ¶ Idcirco
firmiter ꝯfitemur. vt in ſupio/
tibus diximus ꝙ aīa ꝓducta ē

in esse a deo d nihilo. Qua ve ritate imobile persistētē repro batur opinio illoꝝ qui dixerūt animam fore ignem. Hanc te nuit Democritus vt ait Ari/sto. in. i. d anima. In libro au tem de vita ꝛ morte aristotelis legitur Heracliū semper affir/masse deos omnes ex igne eē. ꝛ ex igne vniuersa ꝯstare ꝛ ani mam fauillā esse stillantis eēn tie. ¶ Xeno insup ꝛ Leunappꝰ idem ꝓfitebantur ꝑm Tulliuꝫ in q̄ōnibus tusculanis. Idem affirmabat Iparcus ꝓut scri/bit Macrobius in p̄mo li. su per somniū scipionis. Fuerūt huius opinionis semina ꝙ aīa p̄sente corpus caleat. ꝛ recedē te fregescit. ꝛ forte sic opinātes ignei erant ꝛ humoribus cole ricis affluentes. ¶ Sed q̄d re feremus de alijs qui dixerunt ꝙ anima sit aer vel ventus. H docuit Diogenes ꝑm aristote lem in p̄mo de aīa. Anaxima nes insuper nō tm̄ animas sed deos ꝛ quecūqꝫ alia dicebat ab aere genita. vt cōmemorat augꝰ lib. viij. de ciui. dei. Hic ꝑm Pliniū inuenit horologiū At ꝛ hi aerei sāguineisqꝫ hūo/ribꝫ abundantes credi rōnabi liter possint ¶ Errauit adhuc Thales milesius qui vt scri/psit Tullius in lib. de natura deoꝝ: dixit deum ex aqua cun cta formasse. ideoqꝫ ꝛ animam aquam esse. ¶ Contra quem, ꝛ reliquos p̄nominatos philo/sophos extat sn̄ia augustini q̄ in libro de quātitate anime ait Non ex his notis vsitatisqꝫ na turis aīa facta ē quas istis cor poreis sensibꝫ tangimus Nam neqꝫ ex terra neqꝫ ex aqua neqꝫ ex igne neqꝫ ex aere neqꝫ ex his omnibus neqꝫ ex aliquibꝫ con iunctis hoꝝ constare animaꝫ puto ¶ Quare abiectis philo sophorū erroribus sequamur dicta catholicoꝝ tenentes vt scribitur in cōpendio theolo/gie. ꝙ anima est spiritualis sub stantia ꝛ rationalis ad viuifi/candum corpus humanuꝫ de nihilo creata: Creata est inq̄ꝫ anima perfectibilis ꝛ imperfe cta quantū ad scientiam ꝛ vir tutes perfectissima tn̄ quantū ad naturales potentias. Quā titatem habet nō diffusiuaꝫ. sꝫ potestatiuam ꝛ virtualem. Et quia est simplex nec augmenti nec detrimenti est susceptiua ꝛ nec in corpore maiori maior: nec minori minor reperitur. et ad imaginem dei facta capax virtutis vel vicijs susceptibilis pene vel premij arbitrio libera potentijs ꝛ habitibus ꝛ affe/ctionibꝫ decorata, Caret pon dere figura ꝛ colore. passibilis est ꝛ mirabilis. Eo magna est

quo capax e eternitatis. eo recta quo appetes e bonitatis eo bea ta quo particeps e diuinitatis ¶ Tertiu dubiu fuit vtru oes aie fuerut simul create. Et phi/ losophi quida cu platone assere tes q anime itellectiue accidat vniri corpi ponetes ea esse eius de conditionis cu substatijs spua libus q corpi no vniutur tenuert oes aias hoim simul a princi/ pio cu angelis fuisse creatas. Qua opinione seques Orige. dixit q oes anime fuerut cu an gelis create z ad suggestionem dei tenebraru rebellauerut deo quare datu est illis corpus lo/ co carceris vt ibi puniantur: post separatione vero ab illo sic purgate ad celos redeut. ¶ Sz pfecto ex omni pte impia est at q falsissima opinio ista. Nam vt inqt tho. i. pte. q. cxviij. Si accidetaliter conueniret anie vni ri corpi sequeret q ho qui costi tuitur ex ista vnione esset ens p accides q etia aia humana no sit eiusde nature cu angelis ipe diuersus mod intelligedi oste dit. ho enim intelligit accipien do a sensibilib z conuertedo se ad fantasmata. Angel vo non sic. ¶ Na vt scribit in copendio theologie: ¶ Intellect diuinus cognoscit seipso. Intellect an/ geli cognoscit res p spes concrea/ tas. Intellect vero humanus cognoscit p spes abstractas a re bus pticularib z p sensum prius cognitis ¶ Et pcipue in quatu or differunt p maxime angel z aia. ¶ Primo differunt penes esse naturale. qz aia est vnibilis corpi etia actu septa angel no ¶ Scdo differut penes esse lo/ gicu. i. diffinitione. Qz anima ronalis est. sed angelus intelle/ ctualis. Aia enim apprehedit inqrendo z conferedo. Angel au te intuedo. ¶ Tertio differunt penes esse methaphisicu. id est separatu a materia z motu. qz angel no habet passibilitate nisi respectu supiorum. Anima vo respectu inferiorum qz imutatur a sensibilib. ¶ Quarto differunt penes esse theologicu. qz aia ve tibiles est a bono in malu z eco uerso. angel vero no. qz manet i eo ad qd se conuertit siue bonu siue malu ¶ Insup cotra fidem est z tota scriptura sacra pone/ re nulla aiam debere dannari: quare in hoc acceptanda e sen tentia Augustini qui in libro de ecclesiasticis dogmatibus. ait. Credendum est z firmi/ ter tenendum q aie no sut ab initio create. vt Origenes fin xit neqz cu corporibus semina tur vt luciferiani z cyrill. et q/ dam latinorum affirmat. sz a deo aiam creari simul z infundi in corpe composito z formato. ¶ Si

de ana adr

ꝓo obijceret ꝙ de⁹ cessauit a cre atione rerū. qꝛ vt scribitur Geñ. ij. c. Cessauit ab omni ope qͦ patrarat. ¶ Rñdet tho. vbi s. ꝙ de⁹ dicit̃ cessasse die septio nō quidē ab oī ope cū dicatur Jo. v. Pater me⁹ opat̃ vsqꝫ mō et ego opoꝛ. ¶ Sed cessauit a nouis reꝝ generibꝫ ꝛ speciebꝫ ꝯdēdis. Nā vt idē tho. ponit. i. pte q. lxxiij. Post ꝯopa sex dierū deo multa facta sunt ꝛ fiunt a deo quotidie. Sicut noua indiuidua in qualibet specie ꝛ noue species que frequēter apparent in aīalibꝫ ex putrefactōne gñatis ꝛ noua miracl'a ac noue aīe Cū nihil ex his factū est nouū qn aliqualiter in operibus sex dieꝝ precessit aut preextiterit Siue materialiter sicut de costa ade formauit mulierē. Siue causaliter sicut indiuidua q̄ nunc generantur precesserunt in primis indiuiduis suarum specieꝝ. Species etiā noue si q̄ apparent preextiterunt in quibusdam actiuis virtutibꝫ. Sicut aīalia ex putrefactione gñata producātur ex virtutibꝫ stellarū ꝛ elemētoꝝ q̄s a pricipio acceperunt etiā si noue species taliū animaliū ꝓducant̃. Aut quedā precesserunt ẜm similitudinē sicut anime q̄ nūc creātur. Jō nihil nouū sub sole Eccle. i. c. Qd̄ de aīabus de nouo creatis intelligi etiā potest. eo ꝙ anima ade in opibꝫ illis sex dierū creata fuit cui oēs alie que ꝓducūtur singillatum siles sunt. Sed adhuc oritur difficultas de aīa primi hoīs an scꝫ fuerit creata simul cū corpe vel añ corpus. Et Aug. sup genesiꝫ ad l̃ram videtur sentire ꝙ creata fuit añ corpus cū angelis. ſꝫ hoc nō dicit asserendo. Et in libro de eccle. dogmatibꝫ expresse cōtrariū asserit. Sanct⁹ ꝓo. Tho. i. pte. q. xci. dicit ꝙ cū aīa vniat̃ corpi vt forma ꝛ sit naturalit̃ pars hūane nature esse nō pōt ꝙ fuerit ante corp⁹ creata. Naꝫ deus primas res instituit ī perfecto statu sue nature secundū ꝙ vnuscuiusqꝫ rei species exigebat. Anima autem cum sit pars humane nature non habet naturalem perfectionem nisi secundum ꝙ est corpori vnita. vnde non fuisset conueniēs animam sine corpore creari.

¶ Quartum dubium propositum fuit vtrum deus debuit animam tali corpori vnire Est quidem vt apparet corp⁹ humanum passibile coruptibile. mortale debile satis ꝛ imbecille. Superatur a corporibus celestibus impossibilitate in splēdore in decore. a lince in visu. a

cane ⁊ vulture in odore a porco in auditu. a simia in gustu: ⁊ aranea i tactu. a volucrib' i agelitate ⁊ huiusmodi. Si aīa nobilissima ē creatura cur taʒ corpori tam infimo de' illam copulauit. ¶ Ad qđ rñdet Bōauētura in. ij. di. xvij. ꝙ hoc ↄueniēter factū est q̄tuor rōnibus
¶ Prima q: sic requirebat ordo homis in se.
¶ Secūda q: sic req̄rebat ordo hois ad creaturā inferiorē
¶ Tertia q: sic req̄rebat ordo hois ad creaturā parē
¶ Quarta q: sic req̄rebat ordo hominis ad finē
¶ Prim' requirebat ordo hominis ad se vt aīa tali corpori vniretur Nā hō ↄditus fuit vt nat' multa cognoscere nō solū cognitione intellectiua sʒ etiaʒ sensitiua. Ideo debuit ei dari corpus multiforme vt diuersa organa diuersitati sensuū deseruirēt ad diuersa obiecta cognoscenda. Q: etiā cōditus fuit in vertibilitate arbitrij vt potens viuere in iusticia ⁊ mori per culpā dari debuit etiā ei corp' qđ nō tm̄ esset habile ad viuendū sed etiam posset fieri habile ad corrūpendū siue moriendum. Ideo corp' illud nō debuit eē celeste sʒ elemētare ¶ Scđo req̄rebat ordo hois ad creaturam inferiorē v: tale corp' sibi dare tur. Q: enim corporales nature interiores facte sunt vt deseruirēt creature rōnali hinc est ꝙ debuit fieri rōnalis creatura taliter cōposita ꝙ obsequiuʒ creaturaꝝ inferioꝝ esset ei vtile. q̄re nō debuit corp' hois tā ex natura supioꝝ corpoꝝ q̄ꝫ ex natura elemētoꝝ ↄstitui. Tertio sic req̄rebat ordo hois ad creaturaꝝ parē. sicut enim facta ē vna creatura rationalis ꝑpe deū ⁊ i loco supmo. s. celo ēpireo. sic debuit fieri alia rōnalis creatura in loco infirmo. s. terra. Et ideo corp' ei' debuit instituui ei a natura tali habitatōi cōuenienti
¶ Quarto ordo hois ad finē requirebat vt tale corp' haberet Debebat quidē hō subijci deo p adiectionē hūilitatꝫ vt sic ascēderet. vñ angel' ceciderat p elationem. Ideo ei debuit dari corp' in q̄ puluerē se reputans deo p oīa subiaceret. Et si obijceret ꝙ pfectōis forme dēt esse pfecti' susceptibile. Sʒ aīa intellectiua ē pfectissima aīarum cū oīʒ alioꝝ aīaliū corpa hēant natal'r insita tegumenta puta piloꝝ loco vestigiū. ⁊ vnguiuʒ loco calciamētoꝝ. habeant etiam arma natural'r sibi data sicut vngues dētes aut corona. g̃ videt' ꝙ aīa intellectiua nō debuerit vniri corpori impfecto tan q̄ꝫ talib' auxilijs priuato.

¶ Ad h rñdet Tho. i. parte. q. lxxvi. arti. v. in rñsione ad q̃rtũ argu. q2 aia intellectiua q2 ē vniversaliũ ꝯphēsiua hz ỽtutē ad infinita. ꝛ iō ñ potuerī sibi determinari a natura determiate extimatōis naturales vel etiã determinata auxilia vel defensionũ vel tegumentoꝝ. sicut alijs aialib⁹ quoꝝ aie hñt apphēsionē ꝛ ỽtutē ad aliq̃ pticularia determinata. Sz loco hoꝝ omnium hō naturalr hz rōem ꝛ manus q̃ sunt organa organoruz. q2 ꝑ eas hō pōt sibi ꝑparare instrumēta infinitorũ modorũ ꝛ ad infinitos effect⁹. Cũcta igitur q̃ sunt in hoīe tã ex ꝑte aie q̃ corpis q̃ etiã ex ꝑte vtriusq̃ bñ optimeq̃ disposuit sapiētissim⁹ artifex ille de⁹ ¶ Ob q̃ cicero in li. de legib⁹ dicebat Aial h ꝓuidũ sagax multiplex. acutũ memoria plenũ rōnis ꝛ ꝯsilij quē vocam⁹ hoīem ꝑclara quadã cōditōe gñatũ a deo cōstat ꝛ Bern. in sermonib⁹ inq̃t Parũ ne tibi videt h cogita quale te fecit. Ncpe ꝑm corp⁹ egregiã creaturã ꝑm aiam magꝭ. imaginem creatoris insignē. rōnis ꝑticipē btitudinis et ne capacē. Porro ambo sibi coherere fecit artificio incōprehēsibili ꝛ sapientia iuestigabili. nec h eniz ꝑmeruit q̃ añ nō fuit nec spes retributōis fuit. Nec iō fecit. q2 bonorũ nostrorũ eget.

¶ De aia separata q̃ imortalis est ꝛ ꝑpetua. ꝛ de locis ad q̃ aie transferunt postq̃ exeũt de corporibus.

Capitulum tertium.

Ertiũ mysteriuz de aia cōtemplandũ dicitur separatōis. Propter trãsgressionē q̃ dē primorũ parentũ mors in oēs filios adã decreto dei iuste deseuit. Quare ꝛ aiam a corpore suo separi necesse ē. De q̃ in hac parte quattuor dubia declaremus.

¶ Primũ vtrũ aia a corpore separata sit immortalis

¶ Scōm vtrũ aie separate trãsferãtur ad aliqua loca

¶ Tertiũ vtrũ loca faciant ad delectationem vel penam animabus separatis

¶ Quartũ vtrũ aie exeãt de locis ad q̃ transferunt.

¶ Primũ dubiũ ē vtrũ aia a corpe sepata sit imortalis. Nã pleriq̃ temere affirmare ñ erubescũt. q aie sit cũ corpib⁹ moriãtur. In quorũ ꝑsona inq̃t sapiēs Eccles iij. c. vn⁹ interit⁹ ē hoim ꝛ iumētorũ ꝛ eq̃ vtriusq̃ cōditio. Sic morit hō sic ꝛ illa moriunt. ¶ Cōtra q̃s ē auctoritas fidei ꝛ oim sapientũ doctrina. ¶ Apparet enim immortalem esse animã atq̃ incorrupti

Anima : q̃ imortalis

bilem ex tribus.

¶ Primo ex generali ↄfessiōe.
¶ Scḋo ex euidēti rōne.
¶ Tertio ex clara exēplatione

¶ Primo apparet ꝙ sit immor talis aīa ex generali confessiōe Id nanqꝫ ↄfitentur ꝛ p̄dicant philosophi poete ꝛ doctores: imo ꝛ quilibet magno ꝛ excellē ti ingenio viri Quoꝝ dicta in hoc loco inferamus ¶ Auerro is sup. xi. methaphisice ita dix it Anima manet post mortem ꝛ finis ꝓsperitatis eius erit si iungatur primo motori. ¶ Et Auicenna quinta parte natu ralium. Cum anima liberabit a corpore ꝛ ab accidentibꝫ cor poris tūc poterit ↄiungi intel ligentie agenti. ꝛ tunc inueniet in ea pulchritudinem intelligi bilem ꝛ delectationem perhē nem ꝛ vocat intelligentiā agen tem deum. ¶ Galienus in li. ḋ spermate. Sicut lumen solis quod est incorruptibile separa tur ab aere ab omni oculoꝝ in tuitu sine sui corruptione. sic ꝛ aīa sine sui corruptione separa tur a corpore ¶ Plato ꝑm ma crobium in libro saturnalium ¶ Et aulūgelliū in lib. noctiū atticaꝝ. libꝝ scripsit de imorta litate aīe quē Tullius transtu lit in latinū. denoīauitqꝫ illuꝫ a fedone quodā socrati ꝛ Pla toni dilecto. Ibi sic ait. Perfe ctus ꝛ purgatus hinc exiēs ha bitabit cū deo. Idē i thimeo. Aīa est imortalis ꝛ ꝑm ꝙ vice rit passiones vel victa fuerit p̄ miabit vel punietur post hanc vi tam Macrobius sup somniū scipiōis. Sic habeto oībꝫ qui patriam seruauerint inuenerit auxerint certū esse in celo defi nitū locū vbi beati euo sempit no fruant. ¶ Lactantius lib. vij. diuinaꝝ institu. aduersus gentes dicit. ꝙ quidā cōsuluit appollonē milesiū vtꝝ aīa ma neat post mortē. Qui respon dit. Aīa ꝙꝫ dn̄i vinculis deti netur in corpore corruptibilis passiones sentiens mortalibus cedit doloribus. Cum ꝟo hu manā solutionē velocissimam post solutū corpus inuenit oīs e terra fertur nunꝙꝫ senescēs et manet ineternū. ¶ Lucreti9 vt ibidē Lactan. refert dixit. Ce dit idē retro de terra qḋ fuit an̄ in terrā. Sed qḋ missum est ex etheris oris. id rursū celi fulgē tia tēpla receptant. ¶ Iteꝝ La ctā. ibi de ferecide ait. Immor tales esse aīas ferecides dispu tauit. ꝛ hec ꝟo ꝓpria ē i nostra religiōe doctrina. ꝫ Dicearc9 cuꝫ Democrito errauit ꝙ pire cū corpe ac dissolui argumēta tus ē. ¶ Quintilian9 ita retu lit. Si qs sciat qs sit finis bo noꝝ q̄ ꝟa felicitas nūꝙꝫ sibi vi

debitur p̄matura morte p̄ire. Et Ouidi⁹ .iij. li. methamorpho seos. Ultima sp̄ expectāda di es hōi. diciturq̄ beatus ante obi tū nemo supmaq̄ʒ funera de/ bet. ¶ Salusti⁹ in li. de repub lica. Ingenia ⁊ egregia facino ra sicut aīa: imortalia sūt. Ua lerius maxim⁹ li. ij. c. i. Asserit morē fuisse gallorum mutuare pe cunias vt eas recipent apud i feros. ¶ Senecca ad Lucillū ita scribit Si trāq̄lle volum⁹ viuer̄ i expedito hn̄da ē aīa vt siue illā insidie. siue egritudies petant q̄d aliud debeo nisi vt exeat exhortari ⁊ cū oīb⁹ eā bo nis emittere. Uade inq̄t vade fortiter. vade feliciter nil dubi tans. En rex natura que gene rauit expectat ⁊ loc⁹ iste meli or ⁊ tutior. ¶ Didimus ad ale xandrum ita loquit̄. Nos non su mus huius mūdi icole, sed ad uene Nec ita in orbē terrarum venim⁹ tanq̄ꝫ in eo ꝯsistere li beat. sed trāsire, ꝓpamus enim ad patriā larē nullis delictorum ponderib⁹ p̄grauati. ¶ Tulli us i q̄ōnib⁹ tusculanis clamat Nō ē lugēda mors quā imor talitas ꝯsequit̄. ¶ Idē i li. de se nectute inducit Catonē ꝯferē tem cū publio scipiōe ⁊ gaio le lio. Ego inq̄t p̄res v̄ros viue re arbitror. ⁊ ea q̄dē vita q̄ ē so la vita noianda. nā dū sum⁹ i clusi i his ꝯpaginib⁹ corpis mu nere q̄dā necessitatꝫ ⁊ g̃ui ope ꝑfruimur Est eñ celestis aius ex altissimo domicilio depssus ⁊ q̄si demersus in terrū locū di uine nature eternitatiq̄ʒ ꝯtrū. sꝫ crede deos imortales spirasse aīos in hūana corpa vt eēnt q̄ terrā vterent̄ q̄qʒ celestiū ordi nē ꝯtēplātes imitarent̄ eū vite mō atq̄ʒ ꝯstātia. Nec solū me rō ipulit vt ita crederē. sed no bilitas etiā sūmorum phorum ⁊ au ctoritas. Demōstrabūt̄ mihi p̄ terea q̄ socrates supmo die vi te d̄ imortalitate aīarum disseru isset is q̄ eēt oium sapiētiss. m⁹ oraculo apollinis iudicatus. Quid mlta sic mihi ꝑsuasi sic sentio cū tāta sit celeritas aīarum mēoria p̄teritorum futurorum pru dētia. tot artes. tot scie. tot in uēta non posse eā naturā q̄ res ipas ꝯticat eē mortalē. Scđo apparet q̄ aīa sit imortal̄ ex eui dēti rōe q̄ mltiplex assig̃ri pōt ¶ Pria dr̄ cessatiōis. ¶ Scđa sepatiōis. ¶ Tertia opatiōis. ¶ Quarta inclinationis. ¶ Quinta perfectionis. ¶ Sexta ordinationis. ¶ Septima iustificationis. ¶ Octaua remunerationis. ¶ Nona assimilationis. ¶ Decima resurrectionis. ¶ Undecima orationis. ¶ Duodecima cōparationis.

¶ Prima rō ex qua colligit̄ q̄ sit immortalis ē ex cessationis. Cessat quidē in ea materia cū sit substantia simplex ⁊ non sit composita ex materia ⁊ forma ¶ Unde aug⁹ in. vij. sup Gen. ad litterā. ait. q̄ aīa non est facta ex materia corporali: neqꝫ ex materia spūali. Et hoc manifestum est ꝑm Tho. pma pte q. lxxv. p̄cipue ex ratiōe humane aīe inquantū est intellectiua Nam omne qđ recipit̄ in aliq̄ recipitur ꝑ modum recipiētis Sic autē cognoscit̄ vnūqđqꝫ ꝑm q̄ forma est in cognoscēte. Anima aūt intellectiua cognoscit rez aliquam in sua natura absoluta. puta lapidem inquātum est lapis absolute. Est ergo forma lapidis absolute ꝑm rationem ꝓpriam formalem in aīa intellectiua. Quare ⁊ ipsa anima itellectiua est forma absoluta ⁊ non cōposita ex materia ⁊ forma. Nam si sic esset cōposita: forme rez̄ reciperentur in ea vt indiuiduales. ⁊ sic nō cognoscent nisi singulare vt accidit in potētijs sensitiuis que recipiūt formas rez̄ in organo corporali. Materia eñ est pncipiū indiuiduatiōis formaꝝ. Relinquit̄ ḡ q̄ aīa intellectiua ⁊ oīs intellectualis subā cognoscēs formas absolute caret compositione materie ⁊ forme

Omnis aūt corruptio ꝓcedit a conditione materie. lꝫ eñ sit incorruptibilis ⁊ ingenita ꝑm se. vt dr̄ pmo phisycoꝝ. tñ ē cā corruptionis eo q̄ est in potentia ad multas formas. nec satisfit appetitui suo per aliquaꝫ formā corpoꝝ inferioꝝ. Unde lꝫ materia ꝓprie nō corrūpat̄ ꝑ se nec forma ꝑ se sed solū cōpositū. tñ corruptionis hui⁹ causa est materia. Cum igit̄ vt dictum est anima non sit cōposita ex materia ⁊ forma q̄ tūc non diceret̄ aīa sed aīatum. ergo patet q̄ aīa est incorruptibilis. Et vt inquit Tho. vbi s̄ Dato q̄ aīa esset composita ex maťia ⁊ forma. tñ adhuc oporteret eam ponere incorruptibilem. Nō eñ inuenit̄ corruptio nisi vt inuenit̄ ꝯrietas. Generationes nāqꝫ ⁊ corruptiones ex contrarijs in ꝯtraria sūt vnde corpora celestia quia nō habēt materiam contrarietati subiectam incorruptibilia sunt. In anima autem intellectiua non pōt esse aliqua ꝯrietas. recipit eñ ꝑm modū sui esse. ea ꝟo que in ipsa recipiunt̄ sunt absqꝫ cōtrarietate. Nam intelligit ignē ⁊ aquam absqꝫ contrarietate. Rōnes quidem ꝯtrarioꝝ in intellectu non sunt contrarie sed est vna scientia ꝯrioꝝ. Impossibile est ergo q̄ aīa itellectiua

 Immortalitas anime

sit corruptibilis. ¶ Secunda
rō qua ostendit ꝙ aīa sit imor
talis ⁊ supationis. Superat
aīa intellectiua ⁊ excedit nobi
litatem ⁊ dignitatē quorūcun
ꝗ corpoꝝ tam elementariū ꝗ
celestium. Qđ ꝓbatur ex dict
omniū sapientū. Inquit augꝰ
in li. de libe. arbi. Omnis ani
ma omni corpori est nobilior
seu melior. Et idem. lxxxvi. q
Ois aīa melior ē oī corpe. Et
idē lib. ð duab aīab. Aīa lu
ce ista quam homines venerā
tur melior est. quoniam quidē
illa intelligitur mente. hec sen
su corporis innotescit. Et idē
viij. de ciui. dei. ca. xv. Omni
corpori pferuntur anime. et in
li. soliloquioꝝ. Quicquid celi
ambitu cōtinetur inferius: ab
anima humana est. Et Chry
sostomus in li. de lapsu mūdi
Quanto ait celum terra pul
chrius. tanto anime pulchritu
do omnem formam ꝗuis pul
cherrimi corporis superat.
¶ Ad idem est glo. ca. Cū sit.
de etate ⁊ qualitate ordi. ⁊. xij.
q. i. c. Precipimus. ⁊ ꝯfirmat
xxiij. q. iij. c. Si habes. Et ð
pe. ⁊ re. c. Cum infirmitas Et
C. de sacrosan. eccle. l. Sanci
mus Et aristoteles i pncipio
libri de anima docet qualiter
scientia de anima quantū ad
bonitatem ⁊ honorabilitatem
est ꝓponēda aliis scientiis na
turalibus que sunt de numero
honoꝝ honorabilium propter
nobilitatem subiecti quod est
anima intellectiua. Iteꝝ in p
mo de anima ait. Anima aūt
aliquid melius esse ⁊ antiquiꝰ
idest nobilius impossibile est.
Impossibilius autem adhuc
intellectu: s. esse aliquid nobi
lius. rationabilissimum enim
esse habet ⁊ nobilissimum ꝯm
naturam. Ex his arguitur sic
Omne quod non subijcit mo
tui celi est incorruptibile. Naz
motus celi est causa generatio
nis ⁊ corruptionis. Sed ani
ma non subijcitur motui celi.
Nam nullum minꝰ nobile po
test agere in magis nobile nec
illud destruere. Sic itaꝗ cum
anima rationalis que est spiri
tus nobilior sit celo qđ est cor
pus non subijcietur celo. Insu
per hoc demonstrari pōt quia
tanto creatura ē nobilior quā
to magis appropinquat deo.
Unde creature que sunt tātū
⁊ solū hñt esse. sūt i infimo gra
du nobilitatis. Creature que
hñt esse ⁊ viuere sunt illis nobi
liores. Multo digniores ꝓo
sunt creature que hñt eē viue
re ⁊ sētire. Quib oib ꝓponūt
creature que hñt discernere ⁊ i
telligere. Cū ergo celi habeāt
tm̄ esse sequit ꝙ incōꝑabiliter

illis sit excellētior aīa. Pōt ad
huc aīa inclinatiōes corporis
ex influētijs corpoꝝ celestiū rep
mere ꝛ refrenare. Quare cum
nec a celo causet nec illi subijci
atur. erit ꝑ ꝯñs incorruptibil'.
¶ Tertia rō ostēdens aiam eē
imortalē dr opatiōis. Cuiusli
bet nāqꝫ subē corruptibil' opa
tio sua duratiōe debilitat ꝛ de
ficit vsqꝫ ad vltimū defectū q̄ ē
corruptio vel mors. Sed opa
tio aie sua duratiōe inualescit ꝛ
ꝑficit. qꝛ vt scribit' Job xij. ca.
In antiqs est sapientia ꝛ i mul
to tp̄e prudentia. Ideo appa/
ret ꝙ aia sit imortalis ꝛ incor/
ruptibilis ¶ Quarta rō qua ꝓ
bat ꝙ aia sit imortalis dr incli
nationis. Oēs quidē homies
naturaliter inclinant ad desi/
derandā vitā ꝑpetuā ꝛ beati/
tudinē. Sed ipossibile ē appe
titū naturalē esse frustra. ex. ij
methaph. vbi sic dicit aristo.
Desideriū naturale nō est fru/
stra. ꝛ in li. de celo ꝛ mūdo. Na
tura nō facit aliqd̄ factū vanū
Igit necesse ē ponere aiam im
mortalem. Hec est ratio tho.
in. ij. ꝯ gentiles. ca. lxxviij. et in
i. pte. q. lxxv. ¶ Quinta ratio
dr ꝑfectionis. Ad ꝑfectionem
nāqꝫ vniuersi reqrit diuersus
grad⁹ creaturaꝝ. Vñ Grego.
in qrto dialogoꝝ dicit. Tres
vitales spūs creauit omnipo/
tens deus. ¶ Vnū qui carne
tegitur ꝛ cū carne morit. hic est
iū mentoꝝ ꝛ aialiū irrōnabiliū
¶ Aliū qui carne ñ tegit nec cū
carne morit. h̄ ē āgeloꝝ. ¶ Et
tertiū qui carne tegit ꝛ ñ cū car
ne morit. hic est hominū rōne
p̄dictoꝝ. Apparet g̊ ꝙ ad per
fectionē vniuersi ponēda ē aia
imortalis. ¶ Sexta rō dr ordi
nationis. ꝛ hec refert ad diui/
nā sapientiā. Sapientis nāqꝫ
est ordinare bona ad bonū et
optima ad optimū finē. Si er
go deus omnia ordinauit ad
hominē videt ꝙ hō post deuꝫ
sit omniū creaturaꝝ finis. finis
aūt nobilior est ꝑncipio. Cuꝫ
g̊ mūdus sit ꝑpetuus q̄ntū ad
substantiā. vt pꝫ de elementis
ꝛ corporib⁹ celestib⁹. ergo ꝛ aia
erit ꝑpetua. ¶ Hanc rōnē La
ctant ius tangit li. vij. diui. in
stitutionū. vbi ait. Si hoium
causa factus ē mūdus ꝛ ita fa
ctus ē vt eēt etern⁹. s. q̄ntuꝫ ad
subam cur ipsi quoꝝ cā factus
ē nō sūt sempitni. ¶ At nōnul
li deo nostro igratissimi nega
re nō ꝯfundunt ad hominum
vtilicatē cūcta que in celo ꝛ q̄ i
terra sūt eē ordinata. Qui au
dire debent illud qd̄ scribitur
Deutero. iiij. c. Solē ꝛ lunam
ꝛ oia astra celi creauit dñs de
us in ministeriū cūctis gētib⁹.
Et Dauid loq̄ns ad deū cuꝫ

admiratiōe dicebat Quid est
hō ꝙ memor es eius aut filius
hōis qm̄ visitas eū Minuisti
eū paulominus ab āgelis glo
ria ⁊ hōre coronasti eū ⁊ cōsti
tuisti eū sup opa manuū tuaꝝ
Oīa subiecisti sub pedibꝫ eius
oues ⁊ boues vniuersas īsup ⁊
pecora cāpi volucres celi ⁊ pis
ces marꝭ. Et de h aug⁹ adhuc
ita loquit᷑. Omnia dn̄e sub pe
dibꝫ homīs subiecisti vt solus
hō sup oīa tua tuus eēt totus.
Exteriora nāqȝ ꝑ corpore cū
cta creasti. Ipm̄ ꝓ oꝑ anima.
Animā ꝑ te vt tibi soli vaca
ret. te solū amaret ⁊ possideret
ad solatiū. ¶ Lactan. aūt lib.
vij. diuinaꝝ institu. ꝓus elegā
ter suadet mūdū sine cā factū
nō esse. demū ⁊ ꝓpter hominē
a deo ꝯditū ꝯfitet᷑. inquit ergo
sic. Cū mūdū oēsqȝ ptes eius
vt videmus mirabilis rō gu
bernet cū celi tpatio. ⁊ equalis
in ipa varietate rursus astroꝝ
luminūqȝ celestiū tēpoꝝ ꝯstās
ac mira descriptio. terraꝝ va
ria fecunditas. plana campoꝝ
munimenta. ⁊ aggeres mōtiū
viriditas vbertasqȝ siluarum
fontiū saluberrima eruptio flu
minū opportuna īundatio ma
ris opulēta ⁊ copiosa interfu
sio. ventoꝝ diuersa ⁊ vtilis as
piratio. ceteraqȝ oīa rōne sum
ma ꝯstent. Quis tā cecus ē vt
existimet sine causa esse facta in
qbꝫ mira dispositio ꝓuidētissi
me rōnis elucet. Deinde seq̄t᷑ la
ctan. insinuās ꝙ nō nisi ꝓpt ho
minē cūcta sint facta ait Quis
ē em̄ tā inept⁹ vel tā ociosus
vt aggrediat᷑ aliq̄d facere fru
stra. ex q̊ nullā vtilitatē. nullū
cōmodū sꝑet. Qui domū edi
ficat non iō edificat vt tm̄mō
dom⁹ sit. sed vt in ea possꝫ ha
bitari. Qui nauē fabricat non
iō insumit opam vt tm̄ nauis
appeat. sꝫ vt ea nauiget᷑. Itē q̄
vas aliqd̄ instituit ac format n̄
ꝓptea id facit vt tm̄ fecisse vi
deat᷑. sꝫ vt vas illud effectū ca
piat aliq̄d necessariū. Silr̄ ce
tera q̄cūqȝ fiūt nō vtiqȝ in sup
uacuū sed ad vsus aliq̄s vti
les laborant᷑. Mūd⁹ q̄ a deo
fact⁹ ē, nō vtiqȝ ꝓpter ipm̄ mū
dū neqȝ em̄ aut calore solis aut
lune aut aspiratiōe vētoꝝ aut
hūore imbriū aut alimōia fru
gū cū sensu careat indiget. sed
ne illud q̄dē dici pōt ꝙ de⁹ ꝓ
pter seipm̄ fecit mūdū. qm̄ pōt
eē sine mūdo sicut fuit antea ⁊
his omnibꝫ q̄ in eo sunt queqȝ
generāt᷑ deus nō vtit᷑. apparet
q̄ animantiū causa mūdū esse
ꝯstructū qm̄ rebꝫ his quibꝫ cō
stat animātes fruunt᷑. Rursus
ceteras animātes hominis cā
esse factas ex eo claꝝ est ꝙ hōi
seruiūt ⁊ tutele atqȝ vsibꝫ eius

date sunt. qm̄ siue terrene sint si ue aquatiles nō sentiunt mūdi ratione sicut homo. Hec lactā tius. Ut aūt breuius ptē hāc decurram⁹: Hugo in li. de ar ra spōse sic ad hoiem dicit. Re spice vniuersum mundū istuz ꝛ ꝯsidera si aliquid in eo sit qd̄ tibi nō seruiat. Ois natura ad hūc finē dirigit cursum suū vt obsequijs tuis famulet tuisqꝫ necessitatib⁹ ꝑm affluentiaz in deficientē occurrat. Hoc celuz hoc terra hoc mare hoc aer cuz his q̄ sunt in eis vniuersis ex/ plere nō cessant. Hec Hugo. Res ē profecto ab oib⁹ ponde/ randa ꝙ pijssimus oim pater deus tot inumeris bn̄ficijs tot amplissimis mūerib⁹. tot abū dātissimis gratijs voluerit ani mā rationalē donare. Ipsi cor pus orgāicū mirabili opificio cstructū cum sensib⁹ copulauit Ipsi celos ꝛ sidera firmamen ti elemētaqꝫ oia ꝛ ex illis ꝯposi ta seruire iussit. Ipsi āgelos ad custodiā deputauit. Ipsi leges ꝛ ꝑcepta bene viuēdi instituit Et cū nec sic suū creatorē ag̊/ sceret misit vnigenitū filiū suū q̄ viā veritatis illā doceret. qui errantē ad semitā vite ꝑduce/ ret. q̄ deniqꝫ illaz sanguine suo precioso redimeret. Quis igit̄ tā egregiā tā insignē tā ꝑclarā tanqꝫ deo carissimā creaturaz ad imaginē ꝛ suā similitudi/ nē formatā morituraā audeat affirmare. Aperi oculos tuos. O aīma tāto decore redimita O aia tāta diligētia a tuo crea tore custodita. O aia tanto la bore a iesu filio dei ꝛ ꝟginis q̄ sita tanto dolore recuperata. tā to deniqꝫ ꝑcio redēpta ꝛ consi/ derata in teipsa sapientiaz dei qui nō ab re circa te tāta digna tus ē opari. ¶ Septima ratio qua ostēdim⁹ ꝙ aia sit imorta/ lis dicitur iustificatōnis. Cla māt oēs sancti iustissimum esse deū sicut pater in sermone ꝺ iu sticia dei i quadragesimali no/ stro. Et vbi esset iusticia dei si aia cū corpore moreret̄ qm̄ qui dē tot mala in pn̄ti remanēt i/ punita. Sed profecto non sine pena trāsi būt impij q̄ suis ma lis ꝛ iniquitatib⁹ prosperātur. qꝛ in futura vita eq̄ssim⁹ ille de us reddet vnicuiqꝫ ꝑm opera sua vt lati⁹ diximus in pretacto ꝑmone. Nō glorietur peccato/ res in malicia sua. qm̄ de illis i quit in ps̄. lxxvij. Dauid. Cō sumet̄ nequicia pctōrum. ꝛ ps̄ xxxi. Multa flagella pctōris. Et sapiēs prouerbiorum. v. c Iniquitates sue capiēt impiū Nā ꝛ seneca in tragedijs h ip/ sum ꝯfitet̄. Inqt aūt sic. Qd̄ q̄sqꝫ fecit patit̄. Auctorē scel⁹ repit. Et plato in fedrone dixit

Est in reuera defunctoꝝ aĩas extare ⁊ bonis meliꝰ esse. malis aũt deteriꝰ. ¶ Octaua rõ qua deducit̃ imortalitas aĩe dicit̃ remuneratõis. hec spectat ad clementiã ⁊ benignitatez dei qui sicut nullũ malũ impunitũ ita nec vllũ bonũ irremuneratuz reliq̃t. Hoc aũt esset si aĩa periret cuz corpore. qm̃ amici sui q̃ corpora eoꝝ ⁊ volũtarijs castigatõib ⁊ illatis passionib obtulerũt nullã inde reportassent mercedẽ. Intueamur q̃d apl̃i q̃d ɔfessores q̃d virgines q̃d ⁊ martyres egerint pro dei amore ⁊ inde ɔcludamꝰ ꝙ si mortua foret illoꝝ aĩa dei manꝰ vacua essꝫ a munere liberalitatis Errauit in solitudinibus illi in speluñcis i cauernis in scissuris petrarũ ⁊ montium affligẽtes carnẽ vigilijs ieiunijs genuflexionib verberib ⁊ disciplinis Alij ludibria ⁊ vincula experti sunt. Alij lapidati sũt. Alij capite cesi Alij flãmis adusti Alij sagittis vulnerati. Alij i mare ⁊ fluminib demersi. Alij exq̃sitissimis cruciatibus necati vt deo gloriã ⁊ honorẽ impẽderẽt Nunq̃d sine retributõe laborauerũt incassum. O pietas dei bñdicti. O caritas pr̃is et̃ni. Ipse vtiq3 diligẽtib se bona inuisibila preparauit q̃ oculis nõ vidit nec auris audiuit. Et ꝑpterea Saluator noster Mathei ca. v. suos discipl̃os cõfortabat dicens. Beati estis cuz maledixerint vobis homines ⁊ persecuti vos fuerint ⁊ dixerint omne malum aduersũ vos mentientes propter me. Gaudete ⁊ exultate qm̃ merces vestra copiosa est i celis. ¶ Nona ratio dicitur assimilationis. de qua sic dicit Aug. in li. de spiritu ⁊ anima. Immortalis est anima ne a sui creatoris similitudine discrepare videat̃. Nõ enim poterat esse imago ⁊ similitudo dei si vllo mortis termino clauderetur. ¶ Decima rõ dicitur resurrectionis. Est articulus fidei ꝙ resurgent mortui. Et de hoc diffuse scripsi in quadragesimali in sermone de resurrectione generali. Qr itaq3 erit resurrectio que fiet ꝑ vnionem animarũ ad sua propria corpora virtute diuina. Et qr christus surrexit a mortuis. et alij post mortem miraculose redierunt ad vitam. necesse habemus confiteri ꝙ anima sit immortalis. ¶ Undecima ratio dicitur orationis. Orat eccl̃ia pro defunctis ⁊ suffragia facit pro animabus in purgatorio penale debitum exoluentibus. Igitur anima est immortalis ¶ Duodecima ratio dicit̃ cõparationis. ɔparando quippe

a que est vltima form a ad pri-
mã materiã ponẽda ẽ aia icor-
ruptibilis. Nã sicut eẽ intelligi
bile ẽ ꝑmanẽtius ꝙ̃ esse sensibi
le sic ꝛ recipiẽs esse intelligibile
est ꝑmanẽtius ꝙ̃ recipiẽs esse
sensibile Sed recipiẽs esse sensi
bile ẽ icorruptibile ꝫm suã sub-
stantiã. s. materia prima. g̃ mľ
toforitius intellect⁹ passibilis q̇
est receptiuus formaꝝ intelligi
biliũ. ¶ Tertio apparet ꝙ sit i-
mortalis aĩa ex clara exempla-
tione. Sunt tria exẽpla lucidis
sima q̃ ostendũt aiam eẽ imor-
talẽ in quibus tanꝙ̃ in splẽdi
dissimo speculo quilibet tante
rei veritatẽ inspicere põt.

¶ Primũ exẽplũ dr̃ toleratõis.

¶ Secũdũ apparitõnis.

¶ Tertiũ. exauditõis.

¶ Primũ exemplũ dicitur tole
rationis: vt enim scribit Cice
ro in questionibꝫ tusculanis.
Nemo vnꝙ̃ sine magna spe i-
mortalitatis se pro patria offer
ret ad mortẽ. De martyribꝫ cla
rũ est ꝙ mortem nõ timuerunt
quã vitare potuissent si xp̄m re
linquere voluissent. Sꝫ ad phi
losophos veniam⁹. Recitat au
gu. li. de ciuitate dei. c. xxij. ꝙ q̇
dam philosoph⁹ theobrot⁹ no-
mine lecto platonis libro de im
mortalitate aiaꝝ de muro se p̄
cipitem dedit. itaꝙ̃ interfecit se
metipm. Et Lactantius li. iij.
diuinarũ institutionũ ait. Mul
ti ex his q̇ eternas esse aias su-
spicati sunt tanꝙ̃ in celum mi-
graturi sibiipsis manus intule
runt. vt cleãtes. vt crisp⁹ vt em
pedocles. ꝛ zeno. Et ex roma-
nis cato q̇ fuit in omi vita sua
socratice vanitatis imitator.
Et quia de catone fit mentio:
sciendũ ꝙ multi fuerũt sic noia
ti. Nam fuit quidã cato censo
rinus de quo fit mentio i libro
de amicitia. ꝛ in questionibꝫ tu
sculanis a cicerone ꝛ a plinio i
libro de viris illustribus. ꝛ a va
lerio in rubrica de studio ꝛ idu
stria. Hic fuit eloquẽtissim⁹ lit
teris grecis ꝛ latinis eruditus
multaꝙ̃ fecit magnifica pro re
publica ꝛ ꝯsulẽdo ꝛ preliando
Qui vt scribitur in speculo ge
stoꝝ mũdi tedio duplicis quar
tane affect⁹ vt beatiore vita fru
eretur semetipm interfecit. Fu
it ꝛ alius cato filius supradicti
vir bellicosus. q̇ vt scribit fron
tinus cũ in bello ꝯtra macedo
nie regeꝫ pugnaret eq̊ ꝓlapsus
cũ se recollegisset aiaduertit gla
diũ cecidisse e vagina quẽ forti
ter recuperauit ꝛ vulneratis ho-
stibꝫ ad suos rediit. Quod exem
plũ adeo romãos animauit ad
preliũ ꝛ macedones terruit vt
ipsi macedones vincerẽtur. Fu
it ali⁹ marc⁹ cato fili⁹ supradi-
cti ꝛ nepos cẽsorini q̇ ꝯsul i af-

fica die clausit extremū. Cato
aūt vticēsis q̄ ⁊ porti⁹ fuit fili⁹
p̄cedētis marci catonis. qui vti
cēsis dicit̄. eo q̄ in vtica libcri/
uitate se occidit. Cā vero fuit
vt nō subijcerēt cesari qm̄ ipse
pōpeianas p̄tes secut⁹ fuerat.
Nā vt ait Tulli⁹ in .i. de offi.
Mors turpitudini ac seruitu/
ti anteponēda ē. Ex hoc argu/
unt quidā p̄bātes q̄ anima sit
immortalis ex auctoritate Ari
sto. in .iij. ethicorū. Qui ait q̄
fortis dz se exponere morti p̄ sa
lute patrie. Et hoc s̄m iudiciū
naturalis rōnis. Sed nisi ani/
ma esset incorruptibilis. nō de
beret hoc appetere. q2 nō eē sim
pliciter non cadit sub appetitu
¶ Sed ꝯ hoc nōnulli obijciūt
dicētes q̄ etiā si aīa moreret̄ cū
corpe adhuc velle sustinere mor
tē pro liberatōe patrie ⁊ p̄ re pu
blica esset s̄m iudiciū rectū rō
nis. nā melior ē modic⁹ actus
virtutis intēsus q̄ȝ vita viciosa
vl̄ cū actu remisso p̄ magnum
tp̄s. ergo fortis dz se exponere p̄
bono v̄tutis. ⁊ q2 ip̄e ē p̄s ꝯmu
nitatis cui⁹ bonū cōe naturalit̄
ē mag̃ diligendū q̄ȝ bonū pri/
uatū. Et ista videt̄ fuisse opi/
nio scoti. quā improbat Lādul
phus in suo .iij. di. xlij. Q2 si
cut lex ⁊ rō naturalis preualet
omni legi ⁊ rōni maxime crea/
te. Ita bonū entitatis natura/
lis. p̄ualet omni bono cuiuscun
q̄ȝ v̄tutis. vn̄ longe videt̄ q̄ sit
eligibilis habere esse p̄petualr̄
⁊ nō v̄tuosum esse mortalr̄ nō
dico viciosum esse sed nō v̄tuo
suȝ q̄ȝ habere eē morale ad mo
dicum tempus. ⁊ postea habe
re perpetuū nō esse. Simil̄r pu
to eligibilius habere propriam
entitatē incorruptibilē sine glo
ria patrie q̄ȝ habere gl'iosuȝ esse
p̄ vnū diē ⁊ postea p̄petuo ani/
chilari. Et tn̄ mai⁹ est bonū pa
trie q̄ȝ bonū virtutis. Hec Lā
dulphus. Ricardus etiam de/
media villa in .iij. di. xxxiij. ita
scribit. Si aīa moreret̄ cū cor/
pore vt falso quidā sunt opina
ti. homo vero deberet velle su/
stinere mortē pro liberatōne pa
trie. Primo q2 s̄m Augu. in .i.
de libero arbitrio. Quisq̄s re/
cte aliquit eligit appetendum
necesse ē vt melior fiat cū ad id
p̄uenerit qd̄ elegit. Melior au
tē eē nō possȝ q̄ nō eēt. Sed si
aīa moreret̄ cū corpe hō p̄ mor
tē totalr̄ desineret eē excepta ma
teria prima. g̃ moriēdo volūta
rie p̄ liberatōe patrie melior nō
esset. ⁊ sic nō esset electio recta.
¶ Scdo nō debet hō volūtarie
intermittere actū v̄tutis alicui⁹
nisi vt liberi⁹ vacet exercitio ma
ior' v̄tutis. Sȝ multo mag̃ es
set ꝯ ratiōnē rectam eligere illd̄
ad qd̄ sequeret̄ p̄petua impossi

bilitas operandi secundum quancunque virtutem quam ad tempus intermittere actus unius virtutis non propter exercitium alterius virtutis. sed si anima moueretur cum corpore homo eligendo mori eligeret illud ad quod sequeretur quod amplius in perpetuum secundum virtutem operari non possit. Ista causa exercitii dicta sunt. et vt silentium imponatur his qui dicunt non esse sufficiens immortalitatis argumentum quod illi de quibus mentionem fecimus supra et reliqui qui patriam dilexerunt. imo et martyres qui christum confessi sunt mortem non horruerunt. ¶ Secundum exemplum in quo lucet anime immortalitas dicitur apparitionis. De apparitione animarum diximus in sermone de transfiguratione iesu christi benedicti. ideo tantum id nunc asserimus quod volente deo ad consolationem viuorum sepius anime separate diuersimode apparuerunt. In legenda sancte lucie scribitur quod orante ipsa cum matre iuxta sepulchrum sancte agathe luciam somnus arripuit viditque agatham in medio angelorum gemmis ornatam stantem et dicentem sibi. Soror mea lucia quid a me petis quod ipsa poteris prestare continuo matri tue. Nam ecce per fidem tuam sanata est. Euigilans Lucia ita inuenit. Nam passa fuerat eius mater annis multis fluxum sanguinis. ¶ Hiero. in vita pauli primi heremite narrat qualiter antonius longe positus a cella pauli vidit angelos animam eius deferentes. Qui mox currens inuenit corpus Pauli flexis genibus in modum orantis erectum ita vt ipsum viuere extimaret. Sed cum ipsum mortuum didicisset dixit O sancta anima quod gerebas in vita in morte monstrasti. Cum autem heret vnde sepulturam faceret venerunt duo leones et foueam parauerunt. sepultoque eo redierunt ad siluam. ¶ Ambro. refert de beata agnete quod eius pacto martyrio cum parentes eius octaua die iuxta tumulum vigilarent viderunt chorum virginum vestibus fulgentibus radiantem. inter quas viderunt beatam agnetem simili veste fulgentem. et a dextris eius agnum candidiorem niue stantem. Quibus illa ait. Uidete ne me quasi mortuam lugeatis. sed congaudete mecum et congratulamini. quia cum his omnibus lucidas sedes accepi. propter quam visionem ecclesia celebrat festum agnetis secundo. Constantia autem virgo filia constantini lepra grauissima laborans cum hanc visionem audisset tumulum eius adiit. et ibi dum orationi insisteret obdormiuit. vidit beatam agnetem sibi dicentem. Si in christum credideris continuo liberaberis Ad quam vocem euigilans perfecte se sanatam inuenit. Que baptismum recipiens sub corpus beate agnetis ba

silicā fecit. ꝛ ibi in ꝟginitate ꝑ mansit. In vita scāꝝ ruffine ꝛ scōe ponit̄ qualiter appuerunt cuidā matrone nomine plantile. He due sorores fuerūt ꝟgines romane pentibus clarissimis genite asterio. s. ꝛ Aurelia que nupserūt armētario ꝛ verino. Qui accusauerunt eas ꝙ xpiane essent tpe valētiani imꝑatoris. ꝛ capte ac tradite donato ꝑfecto post multa verba iussit ruffinā ꝑus cedi. Quod vidēs soror clamare cepit ad iudicē. q̄d ē ꝙ sororē meaꝫ glorificas ꝛ me inhonoras. tādeꝫ post multa vtriusq̄ illata tormenta ducte fuerūt in siluā in via cornelia ab vrbe roma miliario decimo in fūdo q̄ vocat̄ buxeto. Ibiq̄ Ruffina capite truncat̄. Scd̄a ꝑcutit̄ ꝛ earum corpa foris vorāda linquūtur Deniq̄ plantilla matrona in cuius ꝑdio hoc factū est vidit eas in visu sedētes gēmatas in thalamo ꝛ dicentes sibi Plātilla desine a flagitijs idoloꝝ. ꝛ crede in xp̄m. ꝛ veni in ꝑdiū tuum ꝛ corpa nostra sepeli. qd̄ illa fecit. ¶ Gregoꝰ in. ij. dialogoꝝ li. affirmat de scō benedicto ꝙ dū morarer̄ apd̄ montem cassinū nocte quadā dū ꝑ fenestrā cellule ꝯspiceret ꝛ oraret vidit fusam lucē desuꝑ cūctas noctis tenebras effugasse

Subito aūt totꝰ mūdus velut sub vno solis radio collectus ante oculos eius adductꝰ ē. ibiq̄ aīaꝫ germani ep̄i capuani ad celū deferri vidēs. Cōperit aūt posteaq̄ illa hora migrasset a corpe. ¶ De sctis geruasio ꝛ ꝓthasio geminis fribꝫ q̄ martyrio coronati fuerūt in ciuitate medio lani scribit ambrosius in sermōe q̄ legit̄ in officio matutinali festiuitatis eorū. Qualiter cū eoꝝ corpa trecentis annis ꝛ vltra latuissent ab eo repta sūt modo q̄ sequit̄ Quodā nāq̄ quadragesimali tpe ipsi in orōne posito. nec apte vigilāti nec integre dormiēti. apparuerūt duo pulcherrimi iuuenes vestibꝫ candidissimis. i. collobio ꝛ pallio iduti caligulis calciati secū manibꝫ extensis orātes. Qua visione elapsa rogauit dn̄m vt eū ludificari non sineret Si ꝟo aliq̄d visio illa expeteret boni iteruꝫ appareret Simili modo canēte gallo orātes secū iuuenes apparuerūt. Tertia ꝟo nocte nō dormiēti sed stupēti cuꝫ tertia sibi apparuerunt ꝑsona que similis paulo ap̄lo videbat̄ ꝑm ꝙ in pictura ꝑpexerat. Illisq̄ tacentibꝫ apostolus sibi dixit. Isti sūt qui nihil terrenū desirantes monita mea sūt secuti. Quoꝝ corpa in eo repies loco

in q̃ stas duodecim pedū altitu-
dine terre coopertā archā repies
et ad caput eorum libellū in q̃ ortus
eorum ptinet et finis. Ita eni sepe
lierat illa corpa philippus quidā
xpianus. Conuocatis ergo vicinis
coepis ipse Ambrosius prior ter
re fossere accessit et oia prout dixe
rat sibi paulus in illa visione iue
nit. Corpa xo ita sūt repta ac
si ipa hora ibidē fuisset posita:
Insup et odor mirabilis inde
flagrabat. multaqꝫ ibi miracu
la illorum meritis coruscarūt. Et
vt inquit Aug. li. xxij. de ciui.
dei in illis dieb9 ipo pñte et ipe-
ratore ac multitudine gentium
cecus quidā ad corpa martirū
geruasij et prthasij lumē recepit.
In hac inuētione pax inter lon
gobardos et romanū impium
reformata fuit. Ideo greg. pa-
pa in introitu misse cātari insti
tuit. Loquet dñs pacē in plebē
suā. ¶ De prē nr̄o beato Fran
cisco narrat Bonauētura q̃ ho
ra trāsitus eius minister fratrum
tūc tpis in terra laboris augu-
stinus noie i extremis laborās
cū iam diu perdidisset loquelā
audientibus qui astabant su-
bito clamauit et dixit. Expecta
me pater expecta. ecce iam venio
tecū. Querētib9 aūt fratrib9 et
mirātib9 cui sic loqueret beatū
franciscū euntē in celū se vide-
re asseruit. Staticꝫ h dicto et
ipse feliciter requieuit. Eadem
hora epo assisinati q̃ ad orato-
riū michaelis archāgeli pre de-
uotione accesserat in mōte gar
gano beatus Frāciscus iocun
dus apparens mundū se dixit
relinquere et ad celū cū exulta-
tione trāsire. Mane surgens
eps. socijs narrauit que vidit.
et assistū rediēs cū pquisisset so-
licite certitudinaliter comperit
q̃ ea hora q̃ sibi p visionē inno-
tuit beat9 pater ex hac vita mi
grauit. Inueniūtur et alie hu-
iusmōi apparitōes quas lōgum
esset enarrare. Ex qb9 cogimur
indubitāter tenere q̃ aia sit im
mortalis. ¶ Tertiū exemplum
dicit exauditōis. Quis nā nō
vidiat et p experientiā ɔprehen
da quot et viri et mulieres q̃ in
suis necessitatibus sanctorum
et sanctarum pcipue virginis ima
culate matris dei implorāt pa-
trocinīū exaudiātur. Taceam9
miracula q̃ sup hoc indies in
ecclesia clarescūt. Oculos tātum
cordis et corpis ɔuertam9 ad
sacra tēpla q̃ in dei et celorum regi
ne aliorumqꝫ honore p orbē ɔstru
cta sunt. Cur nō miremur i tā
tarū imaginū aliarumqꝫ rerum aspe
ctu. In qbus indicatur q̃ ho-
mines in tribulatōnibus positi
interuenīētibus sanctis libera
ti fuerūt. Sūt in italia ecclesie
deuotissime virginis nomi de-

dicate. Sancta maria de mar-
tyribus apud melfictū in apu-
lia. Sctā maria de casali apd
brundusiū. Sancta maria de
angelis apud assisiū. Sancta
maria de loreto apud rachane-
tū. Sancta maria annunciata
flor ētie ⁊ alie sic vulgo noīate.
In q̇bus cernūtur in imagini-
bus cereis ⁊ argēteis aliisq̄ re-
bus oblatis beneficia suscepta
ab illis qui se virgini ꝯmenda-
runt. Quid ratōes querimus.
q̇d philosophoꝝ sniās exquiri-
mus cū ipsi effugere nō valea-
mus tam varia tamq̄ lucidissi-
ma imortalitatis aiaꝝ exēpla.
¶ Scdm principale dubiū fu-
it vtrū aīe separate trāsferāt ad
aliqua loca. Et circa h̄ triplex
inuenitur opinio falsa quorun-
dā. ¶ Prima eorū qui dixerūt
aīas trāsire de corpe in corpus
ita ꝙ cuȝ separatur ab vno vni-
tur alteri ⁊ postea alri vsq̄ ad
corpora bestiarū. Et hec opi-
nio ascribitur ipsi platoni. de q̄
sta scripsit Aug. li. x. de ciuita-
te dei. c. iii. Platonē aīas hoiȝ
post mortē resolui vsq̄ ad cor-
pora bestiarum dixisse certissi-
mū est. Sed mirādum ē pro-
fecto platonē talia fuisse locu-
tū. De q̄ valeriꝰ in rubrica de
studio ⁊ industria inq̇t Plato
cūctoꝝ mortaliū sapiētissimus
habebat. adeo ꝙ si a celo iupi-
ter descendisset nec elegātiore

facundia esset vsurus. Refert
adhuc de ipō Apuleiꝰ in li. de vi-
ta platonis ꝙ cū ariston pater
eiꝰ ad ipm instruendū deferret
ad socratē nocte p̄cedēte vide-
rat inquiete doctor socrates ꝙ
pullꝰ odoris ⁊ candoris eximii
vocisq̄ sonore ipsiꝰ volabat in
sinū postmodū de simu exiens
cantādo volabat in celū. Cum
mane vidisset puerū sibi addu-
ctū dixit somnū completuȝ esse.
Quid plura vt supius cōme-
morauimꝰ de imortalitate aia-
rū copiose disseruit. Quō igit
ad tantā insaniaȝ deuenisse cre-
dēdus ē vt circulationē illā aia-
rū posuerit. Nisi forte dixerimꝰ
qȝ vt homo errare potuit ac si-
bimet ꝯdicere. Tn̄ q̇cq̇d sit de
eo opinionē istā ipiissimā expu-
gnare debemꝰ. Inq̇t enim Ri-
cardus in. iiii. di. xliii. Qd ꝯil-
lā nō tm̄ est scriptura sacra im-
mo omis philo. Unde aristo.
in primo de aia redarguit picta-
goricas fabulas dicētes q̄libȝ
aiam q̄libet corpus posse igre-
di ex eo ꝙ videt vnūqdq̄ corpꝰ
hr̄e spēm in formā propriā. Et
ii. de aia dicit ꝙ nō ꝯtigit aiam
accipere q̄libet corpus. qȝ vni-
uscuiuscūq̄ actꝰ aptꝰ natꝰ ē fieri
in ꝓpria materia. Et inde est vt
ponit Tho. i. pte. q. cxvii. ꝙ ani-
ma separata sua naturali virtute
non potest mouere aliquod cor-
pus. Et licȝ corpa obediāt an

gelis ad motū localē nō tamen obediūt aīe separate. Rō quia angeli sūt substātie spirituales quarū virtutes nō determinantur ad aliqua corpora ꝛ sūt naturaliter a corpibꝫ absolute Et ideo diuersa corpa eis obedire possunt ad motū. Sed cū alicuius substātie spūales sepate virtus motiua determinet naturaliter ad mouendum aliqđ corpus nō poterit illa substantia mouere corpus maius. sed minus. vñ cū aīa ꝑm suā naturā determinet ad mouendum corpus cui⁹ ē forma nullū aliđ corpus sua naturali virtute potest mouere. Quare merito cōdēnantur hi q̄ fallacijs demonū facile credunt. dū ipi quorūdā viuoꝝ corpa obsidentes simulāt se esse aīas defunctoruꝫ Fuerūt eiusmodi delusiones ꝗ̃ plurime diebꝫ meis sicut scripsi in li. de timore iudicioꝝ dei de illa q̄ neapoli obsessa fuit. et ꝗ̃ plurimos in errorē ducebat dū diabolus q̄ loquebat p eaꝫ fatebat se esse aīam comitis iacobi picinini Anno insup dñi M.cccc.xl. In ptibꝫ terre idrōti ꝛ t̄re bari m̄lti sic obsessi aiebāt se esse aīas quorūdam qui diebꝫ illis ex hac vita migrauerūt. In vrbe predicāte me. ibi anno dñi. M.cccclxxiiij. Decapetatus fuit quidā iude⁹ eo ꝙ aliū de suo genere interfecerat. post paucos vero dies puella quedā hebrea loq̄ cepit nūc in ꝑsona vni⁹ illoꝝ nūc in ꝑsona alteri⁹. Et dū amboꝝ parētes ꝯcurrerēt ad nouū spectaculū aperiebāt multa secreta dom⁹ illoꝝ. rñdebātq̄ ad interrogata sicut faciebāt dū viuerēt hortabātq̄ suos vt seinuicē pacificarēt multaq̄ ꝯfinxerūt mēdacia pollicētes iudeis eternā salutē. Tandē demones illi reliquerūt puellā ꝛ sic cessauit rumor exortus in plebe. ¶ Scđa falsa opinio fuit alioꝝ q̄ crediderūt aīas sepatas latitare i sepulcris suoꝝ corpoꝝ seu in locis vbi ossa vel cineres suoruꝫ corpoꝝ ꝓuarētur. Ideo ve xpo vt scripsim⁹ in ꝓmone de resurrectōe lazari inq̄t Theophil⁹. Alti⁹ clamauit vt refrenarꝫ ora gentilium fabulantiū in tumulis latitare aīas defunctorum. Quare alta voce dixit. Lazare veni foras. quasi aduocaret de longiquo. nō ē igit opinio illa vera neq̄ vllo pacto admittenda. Tertia falsa opinio ē quorūdam q̄ dixerūt ꝙ aīa nō est in locis corpalibꝫ sed corporaliū similibꝫ siue in requie siue i doloribꝫ. quia aīa sepata nō depēdet a loco corpali. ſ; huic opinioni obstat tota theologoruꝫ turba q̄ oēs in hanc sententiaꝫ

conueniunt videlicet q anime
post mortem sunt in aliquibus
receptaculis. nam vt inqt Ri-
cardus in .iiij. di. xlv. . Sicut
angeli qui sunt spiritus sunt i
aliquib corpalibus locis non
circuscriptiue sz diffinitiue sic
z anima separata nonobstāte
q sit spiritus. z quis anima se
parata non magis conueniat
cum vno loco q cum alio ratō
ne sue essentie. cum ex loco na-
tura eius non dependeat tamē
propter operationes quas in lo
co exercere debet vel circa eam
debet exerceri magis sibi cōue-
nit vnus locus q alius. Ex-
quo duplex illi locus debetur
¶ Primus penalis .s. infernus
de quo ait seneca in tragedijs.
Ingens voratio faucibus va
stus pater latusq pandit oibus
populis iter. Sunt vero in in-
ferno quatuor mansiones. pri
ma inferior in qua sunt anime
dānate pro solo peccato morta
li actuali que puniuntur pena
sensus. De hoc dicitur in tra-
gedijs senece Ipsaq morte pe
ior est mortis locus. ¶ Scda
māsio in qua sunt aie pro solo
pctō originali dānate q puniū
tur tm pēa dāni. ¶ Tertia mā
sio ē in q de lege cōi purgantur
aie q decesserūt in caritate defe
rētes secū aliquod purgabile
¶ Quarta vero mānsio est in q

requiescebāt aie que decedebāt
cum caritate que nihil purga-
bile secum portabant. . vel que
port auer unt z purgate erant.
Hec ante xpi aduentum dice
batur sinus abrahe. quia enim
abraham primus ab infidelib
separauit se z fidei signaculū
distinctū accepit. Ideo locus
requiei q debebat aie ppter fidē
caritate formatā sinus abrahe
dict ē. Post xpi vero aduentū
quarta ista māsio vacua ē. qm
apta ē ianua celi merito passio
nis xpi. Et aie decedētes in ca
ritate nihil purgabile secū ferē-
tes statim euolāt Vn ptz q nō
eundē locū intelligim mō sinū
abrahe cū rogam aias in illuz
deferri cū eo qui añ xpi aduen-
tū sinu abrahe dicebatur ¶ Se
cūdus locus qui debetur aiā
bus separatis est locus dele-
ctabilis celu m videlicet empi
reum. de quo suo loco abunde
dicemu s. propter que oia vt
ponit Lactantius li. iij. diuina
rum institutionū. Esse inferos
zenostoicus docuit z sedes qui
dem pio ab impijs esse discre
tas. Et illas quidem quietas
ac delecta biles incholere regio
nes. Hos vero penas luere in
tenebrosis locis z seui voragi-
nibus horrendis. z Seneca in
tragedijs inducit theseum di
centem. Quisquis placide po

tens. Dñsqз vite seruat innocuas man⁹ Et incruentū mitis impiū regit. animeqз parcit lōga pmensus diu Felicis eui spacia vel celū petit Vel leta felix nemoris helisÿ loca.

¶ Scdз oēs poetas helisÿ cāpi pioꝝ apud inferos sūt in q̄bus vt ipsi dicūt bonoꝝ sedēt aīe. ¶ Tertiū dubiū pncipale fuit. vtꝝ loca faciāt ad delectationē vel penā aīab sepatis. ꝛ ad h̄ ita rñdet Ricar. vbi s̄ ꝙ receptacula corpalia animaꝝ in aliq̄ augent delectationē earū vel afflictionē. Celū em̄ empyreum q̄uis in nullo augeat animaꝝ beataꝝ delectationeз eēntialē in aliquo. tñ auget delectationē actualē. inquantuз ille anime locū illū plusq̄ alia diligūt. Presentia aūt rei dilecte aliquā causat delectationem. Rō aūt q̄re illū locū preceteris diligūt triplex ē. ¶ Vna qꝛ sciūt locū illū sibi esse deputatū a deo quē sūme diligunt. ¶ Alia qꝛ in illo ꝓpter excessū nobilitatis sue nature sup alia corpa exp̄ssius q̄ in alijs locis refulgere tanq̄ in effectu diuinam bonitatem conspiciunt. ¶ Tertia qꝛ illius loci sublimitas luminositas ꝛ immobilitas suā spūalē sublimitatem ꝛ luminositatē ꝛ quietis ꝑpetuitatē exp̄ssius q̄ qualitates aliorū locoꝝ rep̄sentāt. vnusq̄sqз aūt ceteris parib plus diligit illud qđ ē magis rep̄sentatiuū sue nobilitatis. ¶ Receptacula etiaз dānatoꝝ in aliquo augent eoꝝ afflictionē. qꝛ locum illum odiūt triplici de causa. Primo qꝛ sciūt ipm sibi fore deputatū a diuina iusticia quaз odiūt. Alia qꝛ illius loci vilitas est obligatiōis sue ad penā ꝑpetuā rememoratiua seu rep̄sentatiua. Tertia ē qꝛ est ɔtentiuus ignis illius q̄ affligūtur. Ex hoc. Tho. i. pte. q. lxiiij. dicit. ꝙ locus nō ē penalis angelo aut anime q̄si afficiēs alterando naturā. sed quasi afficiens volūtatē ɔtristādo dū angelus vel anima app̄hendit se esse in loco nō ɔuenieti. Receptaculū aūt in q̄ purgant̄ anime in aliq̄ auget coꝝ afflictionē nō qꝛ ipm odiāt voluntate deliberatiua cū sint in caritate ꝛ sciam illum sibi eē assignatū ad tp̄s a diuina iusticia quā diligūt ad eaꝝ purgationem. Sз qꝛ ipm naturali motu volūtatis refugiūt sub rōne qua suā obligationē ad penā q̄uis tpaneā rep̄sentat ꝛ sub ratiōe q̄ ignē ɔtiet. q̄ affligūt̄ ¶ Quartū dubiū pncipale fuit vtꝝ aīe sepate exeant aliq̄n de locis ad q̄ transferunt̄. Et q̄dā dicunt ꝙ non ex eo ꝙ Job. vij. scribit̄

Qui descēdit ad inferos non
ascēdit. Insup aug⁹ li. de cu/
ra p mortuis agēdo. ait. Si ī
reb⁹ viuētiū intessent aīe mor/
tuoꝝ me pia mater nulla noc:
te desereret. q̄ me terra mariqȝ
secuta ē vt mecū viueret. Si ḡ
exirent aliqn̄ d̄ receptaculis su
is. aliqn̄ interessent reb⁹ viuen
tiū. Alij ꝯ͂riū pbant ex eo, qd̄
vt scribit Matth. xvij. ca. In
transfiguratione saluatoris no
stri moyses apparuit cū helya
Ob qd̄ aug⁹ li. p̄tacto ait ad
viuos aliquos mitti ex mortu
is. ¶ Pro hac ambiguitate re/
mouenda rn̄det Ricar. ꝙ ali
qn̄ aīas exire d̄ receptaculis su
is dupliciter pōt intelligi. vel
per diuinā potentiā. vel p na
turā ppriā. pmo modo de ifer
no ꝛ celo exeūt aliquē aīe nō p
petuū sed ad tempus. nec de le
ge cōi. sed ex aliqua spāli causa
Sic etiā d̄ purgatorio alique
exeūt ad modicū tp̄s an̄ exple
tionē pene sue. post cuius exple
tionē illuc ampli⁹ nō reuertūt
In iudicio aūt oēs aīe tam ex
istentes in celo q̄ȝ in inferno exi
būt s̄m cōem legē diuine iusticie
ad eadē iterū loca cū suis corpi
bus reuersure ꝛ in eis imperpe
tuū pmansure Per naturā vero
ppriam dixerūt qdā non posse
aīas de suis receptaculis exire
affirmātes ꝙ aīa humana nul
lo modo ē mobilis s̄m locum
nec p se nec p accidēs Et si po
nat alicubi p subaȝ suā nunq̄ȝ
mouebit de vbi ad vbi. Sed
articulus iste excoīcatus est a
dn̄o stephano epo parisiensi.
Ideo s̄m Ricar. dicendū ē. ꝙ
de suis receptaculis exire pos
sent aīe que vellēt nisi phiberē
tur a supiori v̄tute. sed de lege
cōi exire phibent ille q̄ sunt in
purgatorio ante expletaȝ peni
tentiā: ꝛ ille q̄ sūt in inferno an̄
iudiciū. Ille vero q̄ sūt in celo ex
ire nolūt vsqȝ ad tp̄s resurrec
tionis corpoꝝ suoꝝ nisi aliqn̄
videāt placere deo ex aliq̄ spe
ciali cā. vn̄ videt aliqb⁹ ꝙ om
nes descenderūt de celo in obi
tu bt̄e v̄gis marie pter eius re
uerentiā ꝛ cū ea iterū ascēderūt
in celū. Ab augus. ḡ dicuntur
aīe nō posse interesse reb⁹ viuo
rū p ppriā naturā. q̄ȝ eaꝝ v̄tus
nō pōt ꝯ͂ire supiori virtuti q̄ p
hibent. iō p hec dicta soluūtur
oēs perplexitates. Si igit non
hēm⁹ hic ciuitatē manentē. si
tā felix iocūdaqȝ bn̄facientib⁹
habitatio disposita ē. si regnū
celoꝝ pacifice possidendū nob
pmittit ꝯtēnam⁹ ifima hec at
qȝ trenā. ꝛ q̄ram⁹ q̄ sursū sunt
vt sic puenire possim⁹ ad regi
onē illā opulētissimā btōꝝ. in
q̄ de⁹ bn̄dict⁹ viuit ꝛ regnat
per oīa secula seculoꝝ. amē.

¶ Sermo. lix. de spūsancto q̄ missus est apostolis i signo visibili igneaꝝ linguaꝝ.

Spiritus sanctus quē mittet pater i noīe meo ille vos docebit oīa. Uerba sunt redēptoris nr̄i origialiter Jo. xiiij. c. ⁊ in euāgelio p̄ntis solēnitatis Amplissimū donū hodierna die collatū fuit humano generi cū spūssanctus visibiliter missus ē in aplos fūdatores militātis ecclesie. Per illos em̄ in xp̄m credidit mūd⁹ Per ipsos deleta sūt penit⁹ et extincta ꝑnicies idolatrie que oēs quasi populos inuoluebat Per ipsos deniq̄ via regni celoꝝ mortalib⁹ facta fuit nota.

¶ Tanta q̄ppe ꝟtute ex alto p̄diti spūscō coopante fuere. vt sicut ps. refert. Jn oēm terraꝫ exiuit son⁹ eoꝝ. cū fructu ⁊ vtilitate omniū gentiū. atq̄ in fines orbis terre ꝟba eoꝝ. Propterea vt tāti miraculi memores esse. possimus in p̄nti s̄mōe de spūscō in apostolos misso ꝟba erim⁹ facturi. De quo tria mysteria ꝑponim⁹ ↄtēplanda

¶ Primū dr̄ cognitionis.

¶ Scōm missionis.

¶ Tertiū opationis.

¶ Qd̄ vi nature spūssanct⁹ nō est cognoscibilis. sed tm̄ ꝑ reuelationē. ⁊ qualit' spūssanct⁹ ē deus ꝓcedens a patre ⁊ filio ipsis coequales. Ca. p̄mū.

Primū mysteriū contēplandū de spūscō dicitur cognitiōis. Jn q̄ notāde sunt tres theologoꝝ ꝟitates. ¶ Prima q̄ null⁹ viator pōt cognoscere ꝑ ꝓpa vi nature tertiā ꝑsona in diuis quam dicimus sp̄m scm̄. Un̄ Hilarius in li. de trini. ait. Non putet hō sua intelligentia sacr̄m generationis ⁊ ꝓcessiōis se posse conseq. Et Diony. in li. de di. no. Nō ē audēdum dicere aliq̄d nec cogitare de supsubali occulta diuinitate p̄ter ea q̄ diuitus nobis ex sacris eloq̄s sunt expssa. Et de hoc Paul⁹ i. ad corinth. c. ij. dixit. Loquimur dei sapiam quā nemo pn̄cipiū hui⁹ seculi nouit. s. phoꝝ s̄m glo. ¶ Scōa ꝟitas q̄ nob̄ reuelatū ē in diuis esse tertiam ꝑsonā ꝓcedentē ꝑ modū amoris q̄ dr̄ spūsscūs. Nā in veteri ac nouo testamēto fit mētio d̄ spū dei. Un̄ gen̄. i. c. dr̄. Spūs dn̄i ferebat' sup aquas. Et. vi. c. Non ꝑmanebit spūs meus i homine. ⁊. xli. c. Nunq̄d inueni re poterim⁹ talē virū q̄ spū dī plen⁹ sit. Et Judicū. iij. c. Fuit in eo spūs dn̄i ⁊ iudicauit israel. ⁊. x. c. Factus ē sup iepte spūs dn̄i. Et. i. Regū. x. c. Jn

filuit super saulē spūs dn̄i ⁊ ꝓ
pheiauit. Et p̄s. xxxij. Uerbo
dn̄i celi firmati sunt. ⁊ spū oris
eius oīs v̄tus eoꝝ. ⁊ p̄s. l. spm̄
scm̄ tuū ne auferas a me. ⁊ p̄s.
c. iij. emitte spm̄ tuū ⁊ creabūt
⁊ p̄s. c. xlij. Spūs tuus bon⁹
deducet me in terrā rectam. ⁊
Sap̄. i. c. Spūs dn̄i repleuit
orbem terraꝝ. ⁊ xij. c. O q̄ bo
nus ⁊ suauis est spūs tuus in
nobis. ⁊ Isaie. xi. ca. Requiescet
super eum spūs dn̄i. ⁊ xli. c. de
di spm̄ meū sup eum. ⁊ xlviij.
c. Dn̄s misit me ⁊ spūs eius ⁊
lxi. c. Spiritus dn̄i super me.
⁊ Joelis. ij. c. Effūdā spiritum
meū ⁊ dabo ꝓdigia in celo ⁊ in
terra. Eodē. c. Effundam spm̄
meum super oēm carnē. ⁊ ꝓphe
tabunt filij vestri ⁊ filie vestre.
Et Matthei. i. ca. Inuenta ē
in vtero habens de spū sanc
to. ⁊ iij. c. Baptizauit vos spi
ritu sancto. ⁊ xij. ca. Qui dixe
rit verbum ꝯ spm̄ scm̄ non re
mittetur ei. ⁊ vltimo. ca. Eun
tes docete gentes baptizantes
in nomine patris ⁊ filij ⁊ spiri
tus sancti. ⁊ Luce. i. ca. Spiri
tu sancto replebit̄ ex vtero ma
tris sue. Eodē. c. Spirit⁹ san
ctus superueniet in te. ⁊ eodem
c. Repleta est spiritu scō eliza
beth. ⁊ ij. ca. Spirit⁹ sanctus
erat in eo. ⁊ iij. c. Descendit spi
rit⁹ sanctus corporali specie si
cut columba in ipsum. ⁊ Joh.
xx. ca. Accipite spm̄ scm̄ Et ac
tuū. i. c. Accipietis v̄tutē sup
uenientis spūsci in vos. ⁊ ij. c.
Repleti sunt oēs spiritu scō. ⁊
x. c. In nationes gratia spirit⁹
sancti effusa ē. ⁊ vi. c. Elegere
stephanum plenū fide ⁊ spiritu
scō. ⁊ viij. ca. Imponebāt ma
nus sup illos. ⁊ accipiebāt spi
ritum scm̄ ⁊ ad Roma. v. ca.
Charitas dei diffusa est in cor
dib⁹ vestris per spm̄ scm̄ Et. ij
Petri. i. Spiritu scō inspirati
locuti sunt sancti dei homies.
⁊ Jo. prime sue canonice. v. c.
Tres sunt qui testimoniū dāt
in celo. pater. v̄bum. ⁊ spiritus
sanct⁹. ¶ Tertia v̄itas ꝙ spi
ritus accipitur multipliciter.
¶ Primo ꝓ suba aie. vnde ac
tuum. vij. ca. Dn̄e Jesu accipe
spm̄ meum. ⁊ Joh. xix. In ma
nus tuas dn̄e cōmendo spiri
tum meum. ¶ Scdo accipitur
ꝓ vento. vt ibi Jo. iij. ca. Spi
ritus vbi vult spirat. ¶ Tertio
ꝓ aere. vt in p̄s. Os meū ape
rui. ⁊ attraxi spm̄. ¶ Quarto
ꝓ angelo in p̄s. Qui facis āge
los tuos spiritus. ¶ Quinto ꝓ
deo. Joh. iiij. c. Spiritus ē de
us. ¶ Sexto ꝓ tertia ꝑsona in
trinitate. ¶ Sed aduertendū
s̄m Bonauenturam in primo.
di. x. ꝙ spiritus. in substantia
spirituali dicitur dupliciter. s.

a spiritualitate contra corpulẽtiam. Et sic substantia rationalis est intellectualis aut eius potentia interior dicitur spiritus vel aspiratione et sic amor vel affectus dicitur spiritus. ¶ Primo modo convenit tot trinitati Et sic nomen absolutum ¶ Secunda modo convenit illi persone que procedit vt amor. Spirari enim in spiritualibus est solius amoris Et quoniam amor pōt spirari recte et ordinate. et sic est purus vel indirecte et imunde et sic est libidinosus. Ideo illa persona que ē amor nō tm̄ dicitur spiritus sed spiritussanctus Nō sic filius dicitur sanctus. quia generatio ē motus naturalis circa quē non attenditur sanctitas vel puritas sicut attenditur circa amorem voluntatis. ¶ Albertus autem in compendio theologie dicit quod spūs sanctus multa habet noia. Dicitur enim spiritus a spirando active eo quod spiret vbi vult. et sic convenit tribus personis. sed spiritui sancto per appropriationē. Alio modo dicitur spiritus a spirādo passive eo quod spiratur. Et hoc modo proprium ē spirituisancto qui procedit per modū spirationis. Non solū autem dicitur spiritus sed additur sanctus idē est quod mūdus vel firmus vel sine terra que cōveniunt nō solū ei quo ad se. sed in comparatōe quo od nos. Nam per gratiā spiritussancti a peccatis mūdamur in bono firmamur. a terrenis separamur. Insuper spūssanctus vocatur nexus vnitas et amplexus. et hoc prout cōparatur ad patrē et filiū. Item dicitur donū dei altissimi. quia omne donū ab ipso fluit. Dicitur fons vivus. quia sitientibus grām largitur. Dicitur ignis. quia affectū accendit. Dicitur caritas nō solum quia est amor patris et filij. sed quia nos amantes facit. ¶ Dicitur spūalis vnctio quia oēs tribulatōes mundanas suaves facit et iocundas. secundum illud. In labore requies in estu tēperies. Dicitur dextere dei digitus. quia sicut oēs temporales res digito demōstrantur. ita per spiritūsanctū ostendūtur res spūales oculo spirituali. ¶ Dicitur paraclitus. quia cōsolationes celestes mētibus instillat. Dicitur magistrorū optimus. quia intellectū ad cognitionē dei et sui ipsius illuminat. ¶ Est itaque spiritussanctus vt colligitur ex dictis Augustini in li. de trinitate. deus tertia persona in trinitate producta a patre et filio per modum voluntatis. Deus nam quod est summe simplex. vt patet xij. metaphisice vbi philosophus dicit quod deus est actus purissimus absque aliqua compositione. ergo omne quod est in deo est deus. Et per

consequens scientia sapiētia in cellectus cognitio voluntas et amor dei est deus. Cōstat autem ꝙ spiritussanctus ē amor patris ad filium. Deus enim pater per intellectū suū cognoscit essentiam suam esse infinite bonitatis. ergo eq̄ amat amore infinito Sicut ergo qua seipsum cognoscit cognitio ē filius ita amor quo seipsum amat est spiritussanctus. Sed cōtra predicta tres inueniuntur heretici eorum opiniōes dānate ¶ Prima fuit opinio arrij. Qui vt dicit sanctus tho. in. iiij. summe contra gentiles. c. xvi. docuit filiū ꝛ spm̄ sanctū esse creaturas filium tamen maiorem spiritu sancto ꝛ filium minorem patre quem errorē quantum ad spiritum sanctum secutꝰ est. Macedonius qui de patre ꝛ filio recte sensit ꝙ vnius eiusdem substantie fuit. Sed hoc de spiritusancto credere voluit creaturam esse contestans Unde quidam Macedonianos semiarrianos vocant. eo ꝙ arrianis in parte differunt ab eisdē Quos tamen omnes cōuincimus testimonio scripturarū sanctarū ex quibus verissime colligimꝰ ꝙ spiritussanctus est deus. Nā nulli templum cōstruitur ꝛ cōsecratur nisi deo vnde in ps. dicitur. Dn̄s i templo sancto suo Sz tēplū deputa r spirituisctō Dicit enī apostolus prime ad corinthios. vi. cap. An nescitis quoniam mēbra vestra templū sunt spiritussancti. ergo spūssāctus est deus. Insuper comprehendere om̄ia profunda dei nō est alicuius creature. Sed spiritussanctus comprehēdit oīa profunda dei. igitūr nō est creatura. Dicitur enim prime ad corinthios. ij. ca. Que dei sunt nemo cognoscit nisi spiritus di Itez deus locutus est per prophetas. Unde Numeri. xij. ca scribitur. Si quis fuerit inter vos propheta domini in visione apparebo ei vel per somnuz loquar ad illum Sed spiritus sanctus locutus est per prophetas. ergo est deus. Nā actuum. i. scribitur. Oportet ipleri scripturā quā predixit spiritus sanctus per os Dauid. Et. ij. pe. i. c. Spiritu sancto inspirati locuti sunt sancti dei homies ¶ Item interius docere proprium opus dei est. Unde i psal. Qui docet hominem scientiā Sed hoc est opus spiritussancti ergo est deus. Nam Johā. xiiij. c. dr. Paraclitus, aūt spūs sanctus quem mittet pater in nomine meo ille vos docebit omnia. Adhuc. Quorū ē eadē operatio oportet eandē esse naturam ē aūt eadē operatio filij

z spūssancti. Nā xp̄s loquitur in sanctis. Ideo Paulus scd̄e ad corinthios vlti. ca. dicebat. An experimentū queritis ei⁹ q̄ in me loquitꝛ xp̄s. Spūssanct⁹ etiā loquitur iuxta illud Ma/thei. x. c. Nō enī vos estis q̄ lo/quimini. sed spūs patris vestri qui loquitur in vobis Ergo ea dē est natura filij z spūssancti: z ꝑ ꝯsequēs patris ¶ Amplius esse vbiqꝫ ē ꝓpriū dei q̄ dicit hieremie. xxiij. c. Celū z terraꝫ ego impleo. Hoc spirituisancto cō/uenit ꝯm illud Sapiētie. i. cap. Spūs dn̄i repleuit orbē terra/rū. ergo ē de⁹. ¶ Preterea Actuum. v. c. Petrus dixit Anania cur tēptauit sathanas cor tuuꝫ mētiri te spūi sancto Et postea subdit Nō est mētitus hominibus sed deo. ergo spūssanct⁹ est deus. ¶ Paul⁹ etiā in. i. ad Corinthios. c. xij. ita scribit. Neo pōt dicere dn̄s iesus nisi in spū sancto. diuisiones vero grāruꝫ sunt. idē aūt spūs. Et diuisio/nes ministrationū sunt idē aūt dn̄s. Et diuisiones opationuꝫ sunt idē vero de⁹ qui opaꝛ om/nia in oib⁹. Unicuiqꝫ autē datur manifestatio spūs ad vtili/tatē. Alij quideꝫ ꝑ spm̄ datur sermo sapie. Alij aūt sermo scientie ꝯm eundē spm̄ Alteri fi/des in eodē spiritu. Alij gratia sanitatū i vno spiritu. Alij operatio ꝟtutū. Alij ꝓphetia Alij discretio spirituū. Alij gr̄a lin/guaꝝ. Alij interpretatio sermonū. Hec aūt oīa opatur vnus atqꝫ idē spūs diuidēs singulis prout vlt. In quib⁹ vbis manifeste exprimit spm̄sctm̄ esse deū

¶ Scd̄a opinio dānata de spū sancto q̄ nō procedit a filio. sed a solo patre. Que ꝯm Tho: ꝑte. q. xxxvi. inuēta fuit a nesto/rianis. vt patet in quondā simbolo nestorianoꝝ dānato ab e/phesina synodo. Propterea in simbolo patrū dicitur. Et i spi/ritū sanctū dn̄m z viuificanteꝫ qui ex patre filioqꝫ ꝓcedit Athanasius etiā hoc retulit cū dixit. Spiritussāctus a patre z filio nō factus nec creat⁹ nec genit⁹ sed procedēs idipm̄ profiteꝛ: Cirillus in epistola sua quā synod⁹ calcedonēsis recepit Idē fatetur Didimus in li. de spiritu sancto. Aug. etiam sic asserit suꝑ Johannē z in libris de tri/nitate. ¶ Sed greci contra hoc instant ¶ Primo q̄ xp̄s de spū sancto loquēs eū a patre proce/dere dixit nulla mentione fa/cta de filio. Un̄ Jo. xv. ait Cū venerit paraclit⁹ queꝫ ego mit/tā vobis a patre spm̄ veritatis qui a patre procedit. ¶ Scd̄o q2 Johānes damascen⁹ dicit. Spm̄sctm̄ ex patre dicim⁹ Et spiritum patris nomiam⁹. Ex

filíꝰ aũt spm̃ nõ dicimꝰ. spm̃ vo
filij noiamus. ¶ Tertio spũssã
ctus pfecte procedit a pr̃e. ergo
supfluũ ẽ ꝙ pcedat a filio ¶ Sz
ad pͥmũ rñdet sanctꝰ Tho. i.
pte. q. xxxvi. Et ĩ q̃rto summe
cõtra gẽtiles. c. xxv. Qđ ppter
vnitatẽ essentie qđ in scripturꝭ
de vna psona dicitur ꝛ de alia
optet intelligi nisi repugnet p/
prietati psonali ipsius etiã si di
ctio exclusiua adderet᷑. licet eniz
dicatur Mathei. xi. c. Nẽo no/
uit filiũ nisi pater. Nõ tamen a
cognitõe filij vel ip̃e filiꝰ vel spi
ritussanctꝰ excludit᷑. Vñ etiam
si diceret᷑ in euãgelio ꝙ spũssan
ctus nõ procedit nisi a pr̃e nõ p
hoc remoueretur quin pcederz
a filio cũ hoc ꝓprietati filij nõ re
pugnet. Nec ẽ mirũ si dñs spi/
ritũ sanctũ a patre procedere di
xit de se mẽtione nõ facta. quia
oĩa ad patrẽ referre solet a quo
habet q̇cquid hz. Sicut cũ di
citur Jo. vij c. Mea doctrina
nõ est mea sed eiꝰ qui misit me
patris. Et multa hmõi ĩ ṽbis
dñi inueniũtur ad cõmendan/
dã in patre auctoritatem prin/
cipij. Nec tñ in verbis allegatꝭ
oĩno decreuit se spũssancti prin
cipiũ. Cum dixit eum spirituz
veritatis ꝛ se prius dixerat ve/
ritatẽ. ¶ Preterea spũssanctus
a filio mittitur ſm illud Joh.
xv. c. Cũ venerit paraclitꝰ quẽ
ego mittã vobis. Sed mittẽs
auctoritatem hz aliquã in mis/
sum. Oportet ergo dicere ꝙ fi/
lius habeat aliquã auctoritatẽ
respectu spũssancti nõ aũt dñi.
vel maioritatis sed ſm solã ori
ginẽ. Si quis aũt obijceret ꝙ
filius mittitur a spũsancto. qz
dicit᷑ Luce. iiij. ca. Qđ dñs di
xit ĩ se impletũ illud ysaie. Spi
ritus dñi super me euãgelizare
pauperibus misit me. Rñdere
possumus ꝙ filius a spiritussã/
cto mittitur ſm naturã assum
ptã. Spiritus autẽ sanctꝰ non
assumpsit naturã creatã vt ſm
eam possit dici missus a filio vl᷑
filius habere auctoritatẽ respe/
ctu ipsius. Relinquitur ergo ꝙ
respectu persone eterne filiꝰ sup
spiritũ sanctũ auctoritatẽ habe
at. ¶ Ad ſm obiectũ de Dama
sceno dicit sanctus Tho ꝙ in
hoc nõ est audiẽdus q̄uis a q̇
busdã dicatur ꝙ sicut nõ con/
fitetur spiritum sanctũ esse a fi/
lio ita etiã nõ negat ex ṽbis eorũ
illoꝝ. ¶ Ad tertiũ de productio
ne pfecta patris dicit sanctus
Tho. ꝙ p hoc ꝙ spũssanctꝰ per
fecte procedit a patre nõ solum
nõ est superfluũ dicere ꝙ proce
dat a filio sed omnio necessariꝰ
um. quia vna virtus est patris
ꝛ filij Et quicquid est a pr̃e ne
cesse est eẽ a filio nisi proprieta
ti filiatõis repugnet nõ enĩ filiꝰ

ē a seipo lʒ sit a pr̄e. Igit͛ pr̄ ⁊ fi lius sunt vnū principiuʒ spūs sanci propter vnitatē diuīe vir tutis ⁊ vna pductione pducūt spiritūsanctū. sicut etiā tres p sone sunt vnū principiū creatu re ⁊ vna actōe creaturā pducūt ¶ Tertia opinio de spūsancto dānata fuit aliquoꝝ q̇ dixerūt ꝙ spiritussanct⁹ nō sit equalis patri aut filio. Arguebāt vero sic. Dare se totū sine sui dimi nutione ē summe potētie. Hoc autē potest pater. hoc potest fili us. nō autē spiritussanct⁹ Non enim potest generare filiū sicut pater. nec pōt spirare spiritum sanctuʒ sicut pater ⁊ fili⁹. ḡ non est illis equalis. ¶ Ad hoc rn̄ det Alexāder in primo volumi ne summe. ꝙ sicut eadē est po tentia filij q̄ potuit generare q̄ est in pr̄e qua potuit generare. Sic eadē est potētia spūssancti qua pōt dari. i. spirari. q̄ pr̄is filij q̄ p pn̄t dare. i. spirare Vn̄ Augustinus libro cōtra maxi mū inquit Absit vt ideo sit po tentior pater filio. qꝛ creatorem genuit pater filius non genuit creatorē. Nec enim nō potuit sʒ non oportuit id ē nō ex impo tentia fecit. sed quia sibi nō con ueniebat. Similiter potest dici in proposito. Si vero queratur vtrū artata siue ligata sit potē tia producēdi in psona spūssan cti ppter hoc ꝙ non potest exire in actum pducēdi psonā sicut potest in patre ⁊ filio Dicēduʒ nō imo in summa pfectōe ipsi⁹ potētia ē quia nō potest exire in actum huiusmodi quia nō con grueret. Vn̄ Aug. in monolo gion ait. Qui potest quod sibi nō prodest ⁊ nō debet tantum magis aduersitas ⁊ puersitas possunt in illuʒ. Sanctus vero Tho. i. pte. q. xlij. dicit. Quod sicut eadē essentia q̄ in patre est paternitas in filio ē filiatio. ita eadē est potentia qua pater ge nerat et qua filius generat͛. vn̄ verum ē ꝙ quicquid pōt pater potest filius. Nō tn̄ sequitur ꝙ possit generare. Naʒ generatio significat relationē in diuinis. Habet ergo eandē potentiam quā pater. Sed cū alia relatōe qꝛ pater habet eā vt dans Et h̄ significatur cū dicitur pater po test generare. Filius aūt habet eā vt accipiēs. Et hoc signifi catur cum dicitur potest gene rari. Idē dicendum ē de spiri tusancto respectu patris ⁊ filij. ¶ Quid sit missio in diuinis ⁊ qualiter spūssanct⁹ mittit͛ inui sibiliter ⁊ visibiliter de ꝯgrui tate tpis quo spirit⁹ datus fuit aplis in signo visibili Capi. ij.

Ecundum mysteriuʒ contemplanduʒ de spi ritusancto dicitur miss

sionis in quo tres consideratio
nes faciemus.
¶ Prima dicit quidditatis
¶ Scda qualitatis.
¶ Tertia tempalitatis.
¶ Prima consideratio dicitur
quidditatis vbi quid sit missio
in diuinis est aperiendum Ad
quod ita ait Ricardus in pri-
ma dis. xv. Missio est persone
emanentis vel emanationis p-
sone per aliquid sibi appropria
tum actu vl' habitu manifesta
tio. Nam missio respectu missi
duo habz ex suo intellectu ema
nationem ꝛ manifestationem
per effectum. Unde Aug. iiij.
li. de trinitate inquit Mitti est
cognosci ab alio. Et quia pa-
ter a nl'lo ideo nunqꝫ dr missus
¶ Sed vt ista clarius habean
tur tria in hac parte dubia sūt
apienda. ¶ Primū vtruz sit po
nere missionem in diuinis. Se
cunduz vtrū missio sit quid in-
creatum vel creatū. ¶ Tertium
vtruz missio dicatur de deo ab
eterno vel ex tempe vel vtroqꝫ
modo. ¶ Ad primū dubiū rñ
det scriptura sancta. Dicit em̄
ad galathas. iiij. c. Misit de⁹
spirituz filij sui in corda vestra
Et Johānis. iij. c. Non eniz mi
sit de⁹ filium suum in munduz
vt iudicet mundū. Et. vi. cap.
Misit me viuēs pr̄. Et. viij.
c. Qui misit me verax ē. ꝛ Jo.
xv. c. Cū venerit paclitus quē
ego mittā vobis. Ex quibus ꝛ
similib⁹ patet ꝙ fili⁹ missus est
etiā ꝛ spiritussanct⁹ ¶ Contra
hoc tñ quidā obijciunt. ¶ Prio
qꝛ qui mittitur ab aliquo disce
dit ab eo ꝛ ad aliquē locum de
nouo vadit. Sed in diuinis ñ
pōt esse loci mutatio cuz de⁹ sit
vbiqꝫ g̊ in diuinis nō potest eē
missio. ¶ Scdo omne qd̄ mitti
tur separatur a mittēte. Sz in
diuinis nō est ponere sepatiōez
vni⁹ psone ab alia. ergo nec mis
sionem. ¶ Tertio nihil ptinens
ad inferioritatē ꝛ supioritatem
dicitur de vna persona respectu
alterius. vñ dicit dama. ꝙ fili⁹
ƀm ꝙ deus nō dicitur obediēs
vel inobediens patri subiecto-
rum enim est hoc. Cum ergo il
le qui mittitur inqꝫtum hui⁹
sit inferior qꝫ ille qui mittit ꝛ il
le qui mittit sit superior non di-
cuntur huiusmodi oīa mittere.
ꝛ mitti de vna persona respectu
alterius. ¶ Ad soluenda huius
modi obiecta notandum est se
cundum Bonauenturam in
in. di. xv. ꝙ missio in his inferio
rib⁹ hz respectū ad tria. sciz ad
pricipiū ad terminū ꝛ ad missū
Ad pricipiū siue ad mittentez
missio hz sub triplici hitudine
cparari. videlicet vt ad dātem
esse. ꝛ sic mittitur radius a sole
Ut ad dantē virtutē. sic mitti

tur iaculũ a ꝓiectore. ¶ Et vt ad dãtẽ iurisdictionẽ ⁊ sic mittit̃ nũcius a p̃ceptore. Scd̃m omnẽ hanc comparationẽ est missio in diuinis. q2 spũssc̃us mittit̃ a p̃re ⁊ filio tanq̃ h̃ns esse ⁊ ꝟtutẽ ⁊ auctoritatem in operando ab eis. Et ideo missio ſm hunc respectũ cõpletissime est in diuinis. ¶ Similiter ad terminũ sub tri plici habitudine cõparat̃. Mittit̃ enim aliquid alicubi vbi videlȝ q̇etatur: vt lapis mittit̃ deorsum. Mittit̃ etiã aliq̇d alicubi vt a quo habeat̃. sicut aliq̇s mittit alicubi donũ. Mittit̃ sup̱ ad aliquid q̇d operet̃. ⁊ sic mittit̃ filius vel spũssc̃us vt alicubi ĩ inhabitandum. vt alicubi ad possidendũ. vt donũ. vt: aliquid. s. ad effectũ ꝯferendum. Et ideo missio p̱ cõparationẽ ad terminũ reperit̃ cõpletissime in diuinis multomagis q̃ ĩ creaturis. Si aũt loquamur de missione in cõparatione ad missum. si in his inferiorib⁊ ponit triplicẽ ꝯditionẽ ĩperfectionis. s. sep̱ationẽ subiectioneȝ ⁊ mutationẽ. que quidẽ nõ sũt in diuinis. Est tñ aliq̇d perfectionis ibi istis correspõdens. ⁊ rõ huius p3 sic. In istis inferiorib⁊ separat̃ missus a mittente. nã cũ mitto aliquẽ romam q2 roma distat a me. ille quem mitto separat̃ a me. In diuinis ꝟo q2 deus mittens est vbiq̃: nulla ẽ distantia. ideo nulla separatio. Loco tñ hui⁹ ẽ missi a mittẽte egressio sicut emanatio. ¶ Similit̃ in his inferioribus ẽ in misso subiectio ꝓpter differentiã mittentis ad missum. q2 missus differt a mittẽte in substãtia Sed in diuinis nõ est sub̃alis differẽtia ⁊ ideo oĩa sunt equalis nobilitatis in misso ⁊ mittẽte. Sic etiã ĩ his inferiorib⁊ ẽ in misso mutatio ꝓpter distantiã missi a t̃mino. Q̇d ꝟo in diuinis missus nulli loco abest. ideo nõ ẽ ibi mutatio sed alicui⁹ effect⁹ de nouo ꝓductio. hec Bonauẽtura. Sc̃us ꝟo Tho. i. p̱te. q. xliij. eandẽ s̃niam ꝯfirmãs ita asserit. q̄ in rõne missionis duo ĩportant̃. Quoꝝ vnũ ẽ habitudo missi ad eũ a quo mittitur. Aliud ẽ habitudo missi ad terminũ ad quẽ mittit̃. Per hoc aũt q̄ aliq̇s mittit̃ ostendit̃ ꝓcessio q̇dã missi a mittẽte: vel ſm ĩperiũ sicut dñs mittit seruũ. vel ſm ꝯsiliariũ. vt si ꝯsiliarius dicat̃ mittere regẽ ad bellandũ. Vel ſm originem vt si dicat̃ q̄ flos mitit̃ ab arbore. Ostẽdit̃ etiã habitudo termini ad quẽ mittit̃ vt aliq̇ mõ ibi eẽ ĩcipiat. vel q2 p2i⁹ ibi oĩo ñ quo mittit̃. Vel q2 incipit ibi

aliquo mō eē quo prius nō erat Missio ergo diuine psone puenire pōt sm q̄ iportat ex vna pte pcessionē originis a mittēte. et scdm qd iportat ex alia parte nouū modū existēdi in aliquo sicut filius dr eē missus a patre in mundū sm q̄ incipit esse in mūdo visibile per carnē assūptā. et tñ antea in mundo erat vt dr Jo.i.c. Nō ponitur ergo missio in diuinis q̄ sit sm motum localē. qr nec ibi ē sepatio. sed sola distinctio originis. Neqz pōt ibi eē minoratio cū non sit a principio mittēte aut sm imperiū. aut sm psiliū. qr iperās est maior et psiliās sapiētior. et vt pdictū ē missio illa nō iportat nisi pcessionē originis que ē sm eqlitatē ¶ Scdm dubiū fuit. vtrū missio sit qd creatum vel increatū. Ad qd ita rñdet alex. in prima sūme. q̄ missio siue dicat actiue de patre respectu filij siue de patre et filio respectu spūssancti. siue dicat passiue de filio vel spūscō est qd increatū et idē q̄ deus Nā pcessio spūssci est ipse spūsscūs pcedēs et sanctificatio spiritussancti ē ipse spiritus sanctus sanctificans. sed missio spūssancti est eius pcessio a patre et filio ad sanctificandū creaturā. vtrunqz aūt ē quid increatū. qd est spūssanctus. ergo missio q̄ spiritussctūs ē missus est aliqd increatū. Et eadē rōne missio q̄ filius mittit et qua pater mittit ¶ Tertiū dubiū fuit. Utrum missio dicatur de deo ex tempore vel ab eterno. Et rñdent doctores theologi q̄ dr ex tpe Uerūtñ alex. in primo summe dicit q̄ in missione duo sūt est eñi ibi principale significatuz quod est qd inceratū et est ibi aliqd cōnotatū. s. effectus in rōnali creatura qd est qd creatū. Nā missio est pcessio alicuius persone manifestata in creatura. vel manifestatio pcessionis eterne facta rationali creature Rōne ergo cōnotati qd tēporale ē dr missio tpalis. ¶ Sed scūs Tho. in. i. parte vbi s dicit. q̄ in his que iportant originem diuinarum psonarum est qdā differentia attendēda. Quedā eñi in sui significatiōe iportant solā habitudinē ad principiū vt pcessio et exitus. Que dā vero cū habitudine ad principiū determināt pcessiōis terminū. quorum qdā determinant terminū eternū sicut generatio et spiratio. Nā generatio ē pcessio diuine psone in naturaz diuinā. et spiratio passiue accepta iportat pcessionem amoris subsistētis Quedā vero cū habitudine ad principiū impotāt terminū tpalē sicut. missio

⁊ datio. Mittit̄ eñ aliq̄d ad hoc vt in aliquo sit. ⁊ dat̄ ad h̄ vt habeat̄. Persona͂ au͂t dina͂ hr̄i ab aliq̄ creatura vel ee͂ nouo mō existendi in ea ē q̄dam tpale. vn̄ missio ⁊ datio i diuis dicu͂t̄ tpalit̄ tm̄. Generatio autē ⁊ spiratio solu͂ ab et̄no. Processio au͂t ⁊ exit⁹ dicu͂t̄ in diuis eternalit̄ ⁊ tpalit̄. Naz fili⁹ ab et̄no pcessit vt sit de⁹. tpalr̄ autē vt sit hō ƀm missionē visibilem vl̄ vt sit i hoie ƀm missionē iuisibilē. ¶ De tpe die ⁊ hora missionis spūſſci. ¶ Scd̄a ꝯsideratio de missiōe spūſſci d̄r tēporalitatis. In qua q̊ tpe missus fuit aplis pōderare debemus. na͂ q̄nq̄gesima die post xp̄i resurrectionē mysteriu͂ illd̄ fuit celebratu͂. Et h̄ q̄dem congrue factu͂ ee͂ ꝯstat. tu͂ q2 in veteri testamēto. sic fuerat figuratu͂ dum q̄nq̄gesima die postq̄ moyses eduxerat filios israel d̄ egypto descēdit de⁹ in igne in mōte synai. Sic ⁊ q̄nq̄gesima die postq̄ xp̄s traxit pr̄es d̄ inferis descēdit spūſſcu͂s i liguis igneis. Tu͂ etia͂ vt q̄ in iubileo bn̄ficia pplus accipiebat data fuisse multo copiosiora i xp̄m credentib9 a spūſcō noscantur Vt eñ colligit̄ ex. xxv. c. Leuitici. Nu͂ero q̄nq̄genario a͂noꝝ in iubileo debita remittebant̄ Ita spūſſci gr̄a in aplos descēdentis ꝑ eu. tenētib9 pcta͂ ⁊ debita remittunt̄. Simili͂t̄ i illo iubileo ƀui donabant̄ libertati. Ita nu͂c spūſſcu͂s liberat a ƀuitute diaboli in spem glorie filioru͂ dei Adhuc i eo recupabāt̄ hereditates amisse. sic spūſſcu͂s ē pign⁹ hereditatis nr̄e Venit etia͂ spūſſcu͂s i die dn̄ica vt eēt dies renouatiōis q̄ fuerat ⁊ creatiōis. Dn̄ica na͂q3 die creat⁹ est mu͂d⁹. Hora adhuc q̄ spūſſcu͂s in aplos descēdit fuit tertia vt p3 ex auctoritate ecclesie q̄ ca͂tat in hymno. Du͂ cunctis hora t̄tia repēte mund⁹ itonat ora͂tib9 aplis deum venisse nu͂ciat. idip̄m hēt̄ ex ꝟbo petri actuu͂. ij. c. Fuit autē ista hora cōueniēs. tu͂ q2 spūſſcu͂s ē tertia i trinitate ꝑsona. tu͂ q2 ꝑmi pentes dicunt̄ i hora t̄tia ꝑdidisse gratia͂ vt ponit̄ in cōpēdio theologie li. i. vn̄ ꝯueniens fuit ꝙ eadē hora aplis redderet̄. tum etia͂ vt insinuet̄ ꝙ i t̄tio tpe gr̄a dei copiose in mu͂du͂ effusa est. na͂ gen⁹ hu͂anu͂ sub triplici statu decurrere pōit̄ a doctorib9. ¶ Prim⁹ legis nature ab ada͂ vsq3 ad moysen. ¶ Scd̄s fuit legis scripte a Moyse vsq3 ad xp̄m. Tertius legis gr̄e a xp̄o vsq3 ad completu͂ numeꝝ electoꝝ. ¶ Tertia cōsideratio de missiōe spūſſci d̄r q̄litatis. Duplex ē missio spūſſci. vna iuisibilis q̄ mittit̄ i mētē ad scificadu͂ creatura͂ ⁊ ista missio fit ad

inhabitationē creature rōnalis. Alia ē missio visibilis. sic appa ruit sup xp̄m i colūbe specie et sup apl'os in linguis igneis. q̄ sp̄m scm̄ inuisibilē habere cupit op⁹ ē vt se cōformet apl'is i qb⁹ septē cōditiōes describūt fuisse. ¶ Pria cōditio fuit q2 erāt aīo q̄eti. ꝛ h̄ ē qd̄ d2 Act. ij. ca. Dū cōplerent dies pēthecostes. i. dies req̄etiōis Illud em̄ festū erat ad requiē deputatū. Jō dixit de⁹ p Jsaiā. c. lx. Super que req̄escit sp̄us me⁹ nisi sup humilē ꝛ q̄etū. ¶ Scd̄o erant apl'i dilectiōe vniti. qd̄ notat cū d2. erāt oēs pⁱter Erat q̄dē eis cor vnū ꝛ aīa vna. sicut em̄ sp̄us hoīs nō viuificat mēbra corpis nisi vnita. Sic nec sp̄us scūs mēbra sp̄ualia. ¶ Tertio erāt apl'i loco secreti. q̄ h̄ sb̄dit in eodem loco s. in cenaculo. ¶ Quarto erāt orōi assidui. iō subdit. erāt pseuerātes vnanimi i orōe. de illis cātat ecclesia Orātib⁹ apl'is deū venisse nū ciat. ¶ Quīto erāt hūilitate p̄ piti ex eo qd̄ scribit. q2 erant se dentes. i. hūiles. ¶ Sexto erāt pace cōiūcti. q2 erāt in hier'm q̄ īterp̄tat visio pacis. ¶ Septio erāt cōtēplatiōe erecti. p h̄ q d2 q2 receperunt sp̄m scm̄ in supiori cenaculo. ¶ Qualiter autem missio illa visibilis in aposto los fuerit completa declaratur actuū. ij. c. vbi dicitur. Factus est repente de celo sonus tanq̄ aduenientis spiritus vehemē tis. ꝛ repleuit totam domum vbi erant sedentes. Nicola⁹ d lira. sedentes idest manētes eo modo quo dicitur in Deutro. c. ij. sedistis i cades barne mul to tp̄e. i. mālistis. nā apl'i tunc erāt i orōne q̄ nō fit sedēdo sed magis flectēdo genua vel stan do. ¶ Insup Luce. vl. xp̄s di xerat eis Sedete in ciuitate. i. manete q̄usq̄ induamini v̄tu te ex alto. Et appuerūt ill' dis partite lingue tāq̄ ignis sedit q̄ sup̄ singulos eorū. ꝛ repleti sūt oēs sp̄uscō. ¶ S3 posset ali q̄s q̄rere an apl'i an̄ istā diē ac cepāt sp̄m scm̄. ꝛ rn̄dēt docto res q sic. s3 nō i tāta copia Cū em̄ fuerūt vocati ad xp̄i seq̄laz ꝛ apl'atū receperunt sp̄m scm̄ ad ppriam iustificationē ꝛ psona lem pfectionē. qn̄ aūt misit eos ad p̄dicandū an̄ suā passionē tūc receperūt sp̄m scm̄ ad infir mor2 curationē ꝛ miraculoruz opationē. Dedit nāq3 ptātem illis curādi lāguores. eijciendi demones. sicut p3 Math. x. c. Sed qn̄ insufflauit ꝛ dixit eis Accipite sp̄m scm̄. tūc recepūt eū ad pctōr2 remissionē ꝛ sacro rū ministrationē. Et vt refert Aug⁹. iiij. li. de tri. Flatus ille corporc⁹ substātia sp̄usci nō

fuit sed demonstratio p ɔgruã significationẽ nõ tm̃ a p̃re sed a filio procedere spm̃sanctũ. Et spiritussanct⁹ ibi nõ accipit pro ut est tertia in trinitate persona sed pro dono spiritussancti vt sit sensus accipite spiritũsanctũ id ẽ donũ spiritussãcti prout exponit philippus de monte calerio in euãgelio Johãnis. Ista vero die apl'i receperũt spm̃sanctũ ad habendã intelligentiam scripturarũ. vt declarabim⁹ in sequẽti mysterio ⁊ noticiã oĩm linguarũ ad audatiam ⁊ fortitudinẽ ad oĩm meritorũ plenitudinẽ. ad predicationẽ euãgelij. ad tolerationẽ martyrij. ad ɔuersionẽ populorũ ⁊ coruscationẽ miraculorum. Ergo repleti sunt nõ solũ plenitudine sufficientie. sed etiam plentudine redundantie.

¶ Qd apl'i faciẽte spũsãcto loquebant varijs linguis. ⁊ acceperũt sciam diuinarum rerũ atq₃ fortes facti fuerũt vt non timerẽt cruciatus neq₃ mortẽ

Capitulum tertium.

Ertiũ mysteriu₃ cõtemplandũ de spiritusctõ d₂ operatõis Inter cetera q̃ppe stupẽda q̃ in apl'is ẽ opat⁹. sunt p̃cipue ⁊ singularissima tria.

¶ Primũ fuit locutio.

¶ Scd̃m illustratio.

¶ Tertiũ fortificatio.

¶ Primũ op⁹ mirabile fuit locutio. Nã stati fecit illos loqui ydiomata oĩm gentiũ q̃ tñ ãtea nõ didicerãt. Et l₃ quidã dicere voluerint q̄ apl'i ligua ppria loquẽtes intelligebãtur ab audiẽtib₉ ac si eorum idiomata pferrẽt. Tñ verior ẽ snia illorum q̇ tenẽt q̄ ipi apl'i varia linguaru₃ gña p spm̃sanctũ didicerũt. Vñ ecclesia de ipis cãtat. linguis loquũtur oĩm turbe pauẽt gentiliũ musto madere deputant q̃s spũs repleuerat Et act. ij. c. scribit. Ceperũt loq̇ varijs liguis put spũssctũs dabat eloq̇ illis. Erãt aũt i hirl'm hitãtes iudei viri religiosi. i. in cultu diuino deuoti s̃m Nico. de lira ex oi natiõe q̃ sub celo ẽ q̇ ɔuenerant in hirl'm rõe festi. Nã iudei captiuati p salmanazar regẽ assiriorũ nõ redierũt i iudeã sil'r captiuati p regẽ caldeorũ non redierũt oẽs q₃uis hr̃ent lniã₃ redeũdi. s₃ remãserũt ml'ti amore filiorũ q̃s genuerãt ibi ⁊ possessionũ q̃s acq̇sierãt. Ml'ti adhuc captiuati p antiochũ rege₃ grecorũ ⁊ diuersis gẽtib₉ vẽditi remãserũt. Verũtñ aliq̇ corũ magis deuoti ppt̃ reuerentiã tẽpli remeabãt aliqñ in hirl'm maxie in solẽnitatib₉ magnis q̃rũ vna erat solẽnitas pẽthecostes. ⁊ d₂ pẽthecostes a pẽta qd̃ ẽ qnq₃ ⁊

coste qd̄ ē decē. Quinq̄gesima nāq̄ȝ die a paschate celeberrima erat apd̄ iudeos ī mēoriam bn̄ficij legisdate q̄ fuit data in mōte sinay. Quinq̄gesima die vt supi⁹ tactū ē postq̄ȝ filij isrl' egressi sūt de egypto Facta igit' hac voce .s. spūs vehemētis vel vēti vel tonitrui q̄ ab alijs audita fuit vl' apl'orū ꝛ aliorū cuȝ eis existentiū deū voce magna laudantiū. qui pri⁹ tiore ducti nō audebāt loqui. ꝯuenit mlt'itudo ꝛ mēte ꝯfusa ē .i. stupefacta. qm̄ audiebat vnusq̄sq̄ȝ lingua sua illos loquētes dicebāt aūt cū admiratōe. Nonne ecce oēs isti qui loquūtur galilei sūt ꝛ quō nos audiuim⁹ vnusq̄sq̄ȝ linguā nr̄am in q̄ nati sum⁹. ꝑti ꝛ medi ꝛ helamite ꝛ q̄ hitāt mesopotoniā. iudeā. ꝛ capadochiā. ponthū ꝛ asiā. frigiā. ꝛ pāphiliā. egyptū ꝛ ꝑtes libie q̄ est circa cirenē ꝛ aduene romani ꝛ dicūtur h̄ rōani aduene potius q̄ȝ alij. tū q̄ a remotioribꝫ ꝑtibꝫ venerūt. tū q̄ mare trāsierant. Judei q̄q̄ȝ ꝛ ꝓseliti .i. conuersi de gētilitate ad iudaismum cretes ꝛ arabes audiuim⁹ eos loquētes nr̄is linguis magn̄lia di Alij aūt irridētes dicebant q̄ musto pleni sūt. ꝓ q̄bꝫ cātat ecclesia Musto madere deputāt quos spūs repleuerat. tn̄ petr⁹ ṽitatē rei ꝑ scripturas declarauit. ꝛ illa die apposite sunt id ē baptizate ꝛ ad numerū fideliū ꝯgregate aīe circiter tria milia.

¶ Scd̄m op⁹ mirabile qd̄ spiritusſctūs in apl'is fuit opat⁹ illustratio dr. Nā intellectū eorū illumiauit vt d̄ diuinis q̄ ad salutē sunt necessaria. nihil penitus ignoraret. h̄ promiserat eis xp̄s. Cū dixit Jo. xiiij. Paraclit⁹ aūt spūſſctūs quē mittet pr̄ in noīe meo ille vos docebit oīa ꝛ suggeret vobis oīa q̄cūq̄ȝ dixero vobis. ꝛ xvi. c. Cuȝ venerit ille spūs ṽitatis docebit vos oēm ṽitatē. ꝛ Luce. xxi. c. Ego dabo vobis os ꝛ sapiam cui n̄ poterīt ꝯdicere aduersarij vestri Res ē ꝑfecto stupēda q̄ tā celeriter absq̄ȝ doctore spirit⁹ ſci sola pn̄tia noticiam apl'i plenissimā acceperīt q̄ a moyse ꝛ ꝓphetꝫ fuerāt ꝯscripta. ¶ Hic Hiero. ad paulinum ait. Pharisei stupēt in doctrina dn̄i ꝛ mirant' ī petro ꝛ Johāne quō legē sciāt cū l'ras nō didicerint Quicq̄d em̄ alijs exercitatio ꝛ q̄tidiana in lege dn̄i meditatio tribuere solet illis spiritusſctūs suggerebat ꝛ erāt iuxta qd̄ scriptū ē docibiles deo. q̄nimo de secretꝫ diuinis magꝫ fuerīt illumiati; q̄ȝ ꝓphe veteris testamti. ꝛ ī maiori plenitudine grām spiritusſācti receperunt atq̄ȝ donū prophetandi excellentius habuerunt.

¶Qd aūt apli ꝓphetie mune- re fuerūt ꝑditi pz actuū.ij.c.v. c.vi.c.xi.c.xiij.c xxvij. Tanta aūt fuit in illis vis doctrine ꝙ in oēs gētes ⁊ nationes mun di ꝑ eos lux ꝟitatis effulsit.

¶Tertiuz opus mirabile qd spūſſcūs opatus ē in apostolis dicitur fortificatio qꝛ corda eo rum adeo fortificauit vt nullo timore. nullo terrore. nulla.qꝫ cōminatione a xp̄i ꝑdicatione retardarent. Ideo in sermone q̇ legit in officio apostolorum grego. ait. Scriptū ē. Spiri- tus dn̄i ornauit celos. Orna- menta em̄ celoꝝ sunt ꝟtutes ꝑ dicantiū. Que videlꝫ ornamē ta Paulus enumerat dicens. Aliȷ̇ datur ꝑ spm̄ sermo sapiē tie. aliȷ̇ sermo sciētie ꝭm eūdem spm̄. aliȷ̇ fides in eode spū. aliȷ̇ gr̄a sanitatū in vno spū. Et i fra Quot sūt bona ꝑdicantiū tot sūt ornamēta celoꝝ. Hinc rursus scriptū ē Uerbo dn̄i ce li firmati sūt. ⁊ spū oris eiꝰ om nis ꝟtus eoꝝ. ꝟbū em̄ dn̄i fili- us est patris. ¶Sed eosdē ce- los videlꝫ scōs aplos vt tota simul trinitas oñdat opata re pente de sancti spūs diuinita te. adiungit. Et spū oris eius oīs ꝟtus eoꝝ. Celoꝝ igit ꝟtus de spū sūpta ē. qꝛ mūdi huius potestatibꝫ ōire nō ꝑsumerent nisi eos scī spūs fortitudo soli- dasset. Quales nanqꝫ docto- res scē ecclesie ante aduentum huius spūs fuerint scimus. et post aduentū illiꝰ cuiꝰ fortitu dinis facti sūt ꝯspicimus. Cer te ipse pastor ecclesie petrꝰ q̄n te debilitatꝰ. q̄nteqꝫ formidis ante aduentū huiꝰ spūs fuerit ancilla hostiaria req̄sita dicat vna em̄ mulieris voce ꝑcussus dū mori timuit vitaꝫ negauit. Et tūc petrus negauit in terra cū latro ꝯfitebat in cruce. Sꝫ vir iste tāte formidinis qualis post aduentum spiritus exi- stat audiamus. Fit conuen- tus magistratuum atqꝫ senio rū cesis denūciat aplis ne i no mine iesu loq̇ debeant. Petrꝰ magna auctoritate respōdit. Obedire oportet deo magis ꝙ hoībꝫ. Et rursū. Si in ꝯspe ctu dn̄i iustū ē vos potiꝰ au- dire ꝙ deū iudicate. Libens btūs andreas ꝑsecutoribꝫ suis rn̄dit. Tāto em̄ ero regi meo acceptior q̄nto ꝑ eius noīe fue ro ꝑmanēs in tormētis ꝯstan tior. Nō em̄ possumꝰ q̇ audiui mus ⁊ vidimꝰ nō loq̇. ⁊ illi q̇ dem ibāt gaudētes a ꝯspectu ꝯsiliȷ̇. qm̄ digni habiti sunt ꝑ noīe iesu ꝯtumeliā pati. hec il- le. ¶Securꝰ ⁊ gaudēs ad cru cem ꝑperauit petrꝰ. ita ⁊ frater eiꝰ andreas. qꝛ spūſſcūs erat i eis. Silr ⁊ apli ceteri mortem

violentā letanter tulerunt. qꝛ spūſſcūs oēm ab eis timorem eiecerat. Nec tm̄ apostolis hec fortitudo ſupnaliter tributa ē Quinimo ꝛ ſanctis vt ſic di/ cam inumeris ꝯfessoribꝫ ꝟgini bus ꝛ martyribꝫ. Quiſnā ſfecit tpaliū bonoꝝ ꝯtēptores eos ꝗ xpm nudū nudi ſecuti ſunt. niſi spūſſcūs. Quis habitare fecit in ſolitudine in speluncis amicos dei. vigilātes orantes ꝛ carnē duriſſimis ieiunijs diſ ciplinis ꝛ ꝟberibꝫ affligētes: ni ſi spūſſcūs. Quis denicꝫ fecit martyres aīo intrepido tot il/ lata tormēta exq̄ſitiſſima cru/ ciatuū genera ꝑpeti niſi ſpūſ ſanctus. Ubi admirari pluri/ mū ſimul ꝛ in fide conſolidari debemus. dum ſupdicta om nia in ſexu fragili mulieꝝ inue niri conſpicimus. O vere ſtu/ penda virtus spūſſancti. Que tot homines ſupra hoīes ele/ uauit. O gratia dei electis co pioſiſſime diſpenſata. que ter renos homines celeſtes affecit O fons indeficiens bonitatis dei ad quem cuncti mortales confugere ſecuri debent. quo/ niā vt inqt Cypanꝰ in epiſto la ad Donatum. Profluens largiter ſpiritus nullis finibus ꝑmitur. nec vllis coercentibꝰ clauſtris intra certa metarum ſpacia refrenatur. Manat iu giter. exuberat affluenter. No ſtꝝ tm̄ pectꝰ ſitiat ꝛ pateat. q̄n tum illuc fidei capacis aſſeri mus. tantum inde gratie inun dantis haurimus. Hec ille. Supplici corde igitur poſtule mus vt piſſimꝰ deus ſpiritu ſancto ſuo repleat corda nr̄a. Qui ſit benedictus in ſecula ſeculorum Amen.

¶ Explicit quadrageſimale d̄ peccatis ceptū in ciuitate Li tij. ibicꝫ completū ad laudē ꝛ gloriam omnipotentis dei ꝛ virginis glorioſe marie ac bea tiſſimi patris Franciſci ꝛ noui ſancti Bonauenture. amen. Finitū eſt anno dn̄i. M. cccc. xc. tertio Non̄. decēbris.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]